

Міністерство освіти і науки України
Київський фаховий коледж туризму та готельного господарства
Рада молодих вчених КТГГ

Держава і суспільство:
сучасні виклики та пошук рішень

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

III ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

16 ТРАВНЯ 2024 РОКУ

м. КИЇВ

www.ktgg.kiev.ua

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

РАДА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ ПРИ МОН

**КИЇВСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ ТУРИЗМУ ТА ГОТЕЛЬНОГО
ГОСПОДАРСТВА**

АСОЦІАЦІЯ ГОТЕЛЬНИХ ОБ'ЄДНАНЬ ТА ГОТЕЛІВ МІСТ УКРАЇНИ

АДВОКАТСЬКЕ БЮРО «СТАДНІЧЕНКО ТА ПАРТНЕРИ»

БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД "УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ АЛЬФРЕДА
НОБЕЛЯ" (HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTION "ALFRED NOBEL
UNIVERSITY")

ВСП «КИЇВСЬКИЙ ТРАНСПОРТНОЇ-ЕКОНОМІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
НАЦІОНАЛЬНОГО ТРАНСПОРТНОГО УНІВЕРСИТЕТУ»

ВСП «ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ ЧЕРНІВЕЦЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА»

ВСП "НІКОПОЛЬСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ ДНІПРОВСЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ"

ВСП «НОВОМОСКОВСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ ДНІПРОВСЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ»

ДЕРЖАВНИЙ БІОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ДЕРЖАВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ ТЕХНОЛОГІЙ ТА БІЗНЕСУ

КИЇВСЬКИЙ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
ІМ.АНТОНА МАКАРЕНКА

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ КУЛЬТУРИ

КИЇВСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ ТУРИЗМУ ТА ГОТЕЛЬНОГО
ГОСПОДАРСТВА

КЛАСИЧНИЙ ПРИВАТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО- ПЕДАГОГІЧНА
АКАДЕМІЯ» ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

КРИВОРІЗЬКИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ДОНЕЦЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

ЛОЗІВСЬКА ФІЛІЯ ХАРКІВСЬКОГО АВТОМОБІЛЬНО-ДОРОЖНЬОГО
ФАХОВОГО КОЛЕДЖУ

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ПРАВА ІМ. КНЯЗЯ
ВОЛОДИМИРА ВЕЛИКОГО МІЖРЕГІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ УПРАВЛІННЯ
ПЕРСОНАЛОМ

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ "КИЇВСЬКИЙ
ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ ІМЕНІ ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО"

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТРАНСПОРТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
НВНЗ МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТУ І. І. МЕЧНИКОВА
ПАЛАНСЬКИЙ ЛІЦЕЙ ПАЛАНСЬКОЇ СІЛЬСЬКОЇ РАДИ УМАНСЬКОГО
РАЙОНУ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ

ПІВНІЧНИЙ АПЕЛЯЦІЙНИЙ ГОСПОДАРСЬКИЙ СУД
ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА ТОРГІВЛІ
ПРИВАТНИЙ ВИЩІЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ЄВРОПЕЙСЬКИЙ
УНІВЕРСИТЕТ»

ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ
СТЕФАНИКА

РІВНЕНСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
РОГАТИНСЬКИЙ АГРАРНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ МИХАЙЛА
ДРАГОМАНОВА

УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА ПРАВА «КРОК»
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
Г.С. СКОВОРОДИ

ХЕРСОНСЬКА ДЕРЖАВНА МОРСЬКА АКАДЕМІЯ
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Матвієнко Анатолій Тихонович – директор Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства, кандидат наук з соціальних комунікацій, доцент;

Яковенко Микола Антонович – заступник директора з навчально-методичної роботи Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист;

Сухіх Аліса Сергіївна – кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник Інституту цифровізації освіти Національної академії педагогічних наук України, консультант Ради молодих учених при МОН;

Коросташивець Юлія Григорівна – завідувачка кафедри права Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства, голова Ради молодих вчених КТГГ, кандидат юридичних наук, доцент, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист;

Бірюкова Олександра Василівна – голова циклової комісії «Харчових технологій» Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист;

Доділова Катерина Дмитрівна – кандидат географічних наук, доцент, викладач вищої категорії Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства;

Клименко Ірина Михайлівна – голова циклової комісії готельного обслуговування, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства;

Любима Аліна Євгеніївна – завідувачка відділенням підприємництва та інформаційних технологій, викладачка циклової комісії програмування та спеціальних інформаційних дисциплін Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства, викладач-методист, спеціаліст вищої категорії.

Максимова Лариса Олександрівна – кандидат юридичних наук, доцент, спеціаліст вищої категорії Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства;

Мякінченко Ірина Олександрівна - доктор філософії за спеціальністю 032 Історія та археологія, завідувача відділенням бакалаврату, викладач Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства;

Петрунчак Денис Васильович – аспірант Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, викладач Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства;

Полуда Вікторія Володимирівна – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувачка кафедри туризму та готельно-ресторанної справи Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства;

Самонова Тетяна Броніславівна – кандидат економічних наук, доцент, голова циклової комісії фінансово-облікових дисциплін, економіки та підприємництва, спеціаліст вищої категорії Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства.

Проведення заходу зареєстровано в Державній науковій установі «Український інститут науково-технічної експертизи та інформації», посвідчення № 251 від 09 квітня 2024 р.

Матеріали друкуються в авторській редакції. Відповідальність за науковий рівень публікацій, обґрунтованість висновків, достовірність результатів, наявність плагіату несуть автори

Держава і суспільство: сучасні виклики та пошук рішень: Збірник матеріалів III Всеукраїнської науково-теоретичної конференції, 16 травня 2024 р., Київ – К.: КТГГ, 2024. – 588 с.

ЗМІСТ

Вступне слово	19
СЕКЦІЯ ЕКОНОМІКИ І ПІДПРИЄМНИЦТВА (МАРКЕТИНГ, МЕНЕДЖМЕНТ, ОБЛІК, ФІНАНСИ)	
Андрушак Катерина ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА РІВЕНЬ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ.....	20
Бабич Марина ФРАНЧАЙЗИНГ ЯК ПОПУЛЯРНА МОДЕЛЬ БІЗНЕСУ В СУЧАСНІЙ КОМЕРЦІЇ	24
Баглай Вероніка КОМЕРЦІЙНИЙ СЕКТОР ЯК ГАЛУЗЬ ЕКОНОМІКИ ДЕ РОЗВИВАЄТЬСЯ ТОРГІВЕЛЬНА БІЗНЕС ДІЯЛЬНІСТЬ	27
Бела Анастасія ВІЗУАЛЬНИЙ МЕРЧАНДАЙЗИНГ ЯК КЛЮЧОВИЙ ІНСТРУМЕНТ В СУЧАСНОМУ РИТЕЙЛІ	31
Богач Олена, Стародубцева Ольга ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ (ШІ) І МАШИННОГО НАВЧАННЯ ДЛЯ ПЕРСОНАЛІЗОВАНИХ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ	35
Власова Ліана ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ОПТИМІЗАЦІЇ БІЗНЕС- ПРОЦЕСІВ В КОМЕРЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	38
Горобець Карина РЕКЛАМНИЙ СЛОГАН ЯК СПОСІБ ДЛЯ ЗБІЛЬШЕННЯ ОБСЯГІВ ПРОДАЖІВ.....	41
Данилюк Олександр ДОСВІД КРАЇН ЄС ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВО-НЕЗАЛЕЖНОЇ СТАРОСТІ	44
Довніч Євгенія ІНТЕРНЕТ-МАРКЕТИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ МАРКЕТИНГОВИХ КОМУНІКАЦІЙ	49
Дьоміна Валерія ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ АНТИКРИЗОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ	52
Загородній Дмитро РОЛЬ І ЗНАЧЕННЯ МАРКЕТИНГУ У РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	55

Кострицька Анна ВПРОВАДЖЕННЯ БЛОКЧЕЙН ТЕХНОЛОГІЙ У БІРЖОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ	60
Котирло Оксана ПОНЯТТЯ СИСТЕМИ МОТИВАЦІЇ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ	62
Кошара Максим ОСНОВНІ МЕТОДИ ОЦІНКИ РІВНЯ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ	67
Кривденко Анастасія СУЧАСНІ ПІДХОДИ ЩОДО РЕАЛІЗАЦІЇ КОНКУРЕНТНОЇ ПОЛІТИКИ ТУРИСТИЧНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ	71
Лабінцева Олена ВПЛИВ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ НА РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	75
Ляшевська Олена ПІДХОДИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ	80
Матяж Максим ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СЕЛА В УКРАЇНІ	82
Мацькевич Анастасія КОМЕРЦІЙНІ ОПЕРАЦІЇ СПРЯМОВАНІ НА ЗДІЙСНЕННЯ ТОРГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	87
Мельничук Світлана ВПЛИВ ПОЛІТИЧНИХ ТА ВОЄННИХ ЗМІН НА РОЗВИТОК ЕЛЕМЕНТІВ РИНКОВОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ	89
Полхович Марія ОСОБЛИВОСТІ БАЛАНСУВАННЯ ФІНАНСОВИХ ОПЕРАЦІЙ ПЛАТІЖНОГО БАЛАНСУ УКРАЇНИ	93
Самонова Тетяна ЕФЕКТИВНІСТЬ КОМПЛЕКСУ МАРКЕТИНГУ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ	97
Черевко Олександра ФОРМУВАННЯ ЦІННОСТІ БРЕНДУ ПІДПРИЄМСТВА	99
Шафінська Вероніка ВПЛИВ ЗОВНІШНІХ ФАКТОРІВ НА ЕКОНОМІКУ ЗЕРНОВОГО ГОСПОДАРСТВА	102
Ющенко Олександр ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТРАНСПОРТНОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД	107

Kosharna Oleksandra, Shcholokova Hanna THE IMPORTANCE OF MARKETING COMMUNICATIONS: CONNECTING COMPANIES AND PEOPLE	111
---	-----

СЕКЦІЯ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОЇ СПРАВИ

Бондаренко Анна СТВОРЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО СЕРЕДОВИЩА ГОСТИННОСТІ: НАЙКРАЩІ ПРАКТИКИ ДОСТУПНОСТІ ТА РОЗМІЩЕННЯ ІНВАЛІДІВ	114
Водолазька Сніжана ВПЛИВ ВІЙНИ НА ГОТЕЛЬНО ГОСПОДАРСТВО УКРАЇНИ	118
Гузєва Євгенія ІННОВАЦІЇ В ГОТЕЛЬНОЇ ІНДУСТРІЇ: ВПЛИВ ТЕХНОЛОГІЙ НА ОБСЛУГОВУВАННЯ СПОЖИВАЧІВ ГОТЕЛЬНИХ ПОСЛУГ	121
Друцька Вікторія ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОМУ БІЗНЕСІ	126
Жалоба Євгенія ГОТЕЛЬНИЙ БІЗНЕС УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ...	130
Кліменко Анна ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ КОНЦЕПТУАЛЬНИХ КАВ'ЯРЕНЬ	135
Кудіна Єлизавета СУЧАСНА РЕАЛІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНИХ ІДЕЙ В РЕСТОРАНІ	139
Ларіна Катерина ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОЧОГО ПРОЦЕСУ ГОТЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ ПІД ЧАС ПОВІТРЯНОЇ ТРИВОГИ	142
Ліпатова Юлія КОНЦЕПЦІЇ СТАНДАРТІВ ОБСЛУГОВУВАННЯ В ГОТЕЛЯХ: СВІТОВИЙ ДОСВІД	145
Мангушева Катерина СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ГОТЕЛІВ	150
Матвієнко Олексій НОВІ ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ РЕСТОРАННОГО СЕРВІСУ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ	154
Мендела Ірина, Мендела Євгенія «КАНІБАЛІЗМ» БРЕНДІВ У РЕСТОРАННІЙ ГАЛУЗІ	159

Нікітіна Юлія ПЕРСОНАЛ, ЯК СКЛАДОВА ЧАСТИНА ГОТЕЛЬНОГО ПРОДУКТУ.	162
Петрунчак Денис ТЕНДЕНЦІЇ СУЧАСНОЇ БАРНОЇ ІНДУСТРІЇ	167
Полуда Вікторія ДІЯЛЬНІСТЬ ЗАКЛАДІВ РОЗМІЩЕННЯ САНАТОРНО- КУРОРТНОГО ТИПУ	173
Сапальова Лідія УДОСКОНАЛЕННЯ АНІМАЦІЙНИХ ПОСЛУГИ В ПІДПРИЄМСТВАХ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА	178
Bovsh Ludmyla CONCEPTUALIZATION OF MENTORING IN RESTAURANT BUSINESS»	182
Slobodianik Anastasiia STARTUP INITIATIVE FOR CREATING INCLUSIVE TECHNOLOGICAL SOLUTIONS IN THE HOTEL AND RESTAURANT BUSINESS	187

СЕКЦІЯ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Височанська Роксолана ГЕНЕТИЧНО МОДИФІКОВАНІ ОРГАНІЗМИ І ЇХ ВИКОРИСТАННЯ У М'ЯСНІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ	191
Закусило Ангеліна ЗАКЛАДИ ХАРЧУВАННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ	196
Змієвець Дмитро ОРГАНІЧНЕ ВИРОБНИЦТВО МОЛОЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ	198
Мерзлякова Анастасія МОЛОКО, ЯК ПРОДУКТ ХАРЧУВАННЯ В СУЧАСНОМУ СВІТІ	203
Мичка Анастасія, Негода Андрій ПОЖИВНІ ВЛАСТИВОСТІ ПРИГОТОВАНИХ СТРАВ В СУ-ВІТ АПАРАТУ	207
Петрук Юлія ІННОВАЦІЇ ДЛЯ РОЗВИТКУ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ СЬОГОДЕННЯ	212
Поліщук Тетяна FOODTECH ЯК НОВИЙ НАПРЯМОК РОЗВИТКУ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ У СВІТІ	214

Поліщук Юрій, Шахрайчук Назар СПОСОБИ КОПТІННЯ ВІД МИНУЛОГО ДО СЬОГОДЕННЯ	219
Попович Олена ЗДОРОВЕ ХАРЧУВАННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ	223
Пушкарьова Неллі ЗДОРОВЕ ХАРЧУВАННЯ В СУЧАСНОМУ ЖИТТІ	228
Сморжук Ірина ОРГАНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ КЕЙТЕРИНГУ, ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ	232

СЕКЦІЯ ТУРИЗМУ ТА РЕКРЕАЦІЇ

Безверхній Дмитро, Петрунчак Денис ЛІТЕРАТУРНИЙ ТУРИЗМ: УКРАЇНСЬКІ ПЕРСПЕКТИВИ ТА ЛОКАЛЬНІ ВИМІРИ.....	235
Гапій Ольга КОМЕМОРАЦІЯ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ТЕМНОГО ТУРИЗМУ	240
Джгуташвілі Наталія МОТИВАЦІЯ ПЕРСОНАЛУ ТУРИСТИЧНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ – ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ.....	245
Доділова Катерина, Мякінченко Ірина ЕТНІЧНИЙ ТУРИЗМ В УКРАЇНІ: ВИКЛИКИ ЧАСУ	247
Кальчук Борис МУЗИЧНИЙ ТУРИЗМ ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ НАПРЯМ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЇ	251
Карпенко Іванна ЗБЕРЕЖЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНИ: КРАЇНА, ІДЕНТИЧНІСТЬ, МАЙБУТНЄ	255
Костюченко Єлизавета АДАПТАЦІЯ ТУРИСТИЧНИХ КОМПАНІЙ В РЕАЛІЯХ ВІЙСЬКОВОГО ЧАСУ	260
Кузьменко Маргарита СУЧАСНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ДИСЦИПЛІНОЮ ПРАЦІ В ТУРИСТИЧНІЙ ОРГАНІЗАЦІЇ	263
Літовка-Деменіна Світлана РОЛЬ PR ТА РЕКЛАМИ У ПРОСУВАННІ ЗАМКОВИХ ТУРІВ.....	266

Михалюк Олег ZARAZ. ВІРТУАЛЬНИЙ ТУРИЗМ	270
Петренко Вероніка ТУРИЗМ ЯК ЗАСІБ ЗБЕРЕЖЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ: ЗАХОДИ ПО ЗБЕРЕЖЕННЮ ТА ПРОСУВАННЮ ІСТОРИЧНИХ МІСЦЬ	274
Пізняк Юлія, Тарасенко Неллі ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТУПНОСТІ ТА БЕЗПЕКИ ІНКЛЮЗИВНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ	278
Поштар Владислав КАРАВАНІНГ-ТУРИЗМ ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ НАПРЯМ ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ В УКРАЇНІ	281

СЕКЦІЯ: ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Бобонець Єлизавета ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ	285
Верещака Олександр ВЕБЗАСТОСУНОК ІНТЕРНЕТ-АУКЦІОН	288
Гайдай Іван ФУНКЦІОНУВАННЯ ONLINE-КІНОТЕАТРІВ З ТОЧКИ ЗОРУ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	291
Галушко Сергій АНАЛІЗ СТАНУ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ТА ВПЛИВУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ЗАГРОЗ	294
Косюк Лев ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ТА БЛОКЧЕЙН - ЯК АКТУАЛЬНІ ІНСТРУМЕНТИ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ЗАМОВЛЕНЬ ТА ДОСТАВКИ ЇЖІ	299
Коцюба Давид ВИКОРИСТАННЯ ТЕЛЕГРАМ БОТА ДЛЯ ПЕРСОНАЛІЗОВАНОЇ РЕКЛАМИ ТА ЗБІЛЬШЕННЯ ЛОЯЛЬНОСТІ КЛІЄНТІВ	301

Кравченко Олександр E-COMMERCE В ДІЯЛЬНОСТІ ТОРГОВЕЛЬНОЇ КОМПАНІЇ З ТОЧКИ ЗОРУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	304
Кругляк Анастасія РОЗРОБКА НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ ДЛЯ РОЗВИТКУ ЛОГІКИ.....	306
Луняк Владислав АНАЛІЗ ЗАКОРДОННОГО ПУБЛІЧНО-УПРАВЛІНСЬКОГО ДОСВІДУ ЩОДО ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ КОНЦЕПЦІЙ ЦИФРОВІЗАЦІЇ	310
Любима Аліна КЛЮЧОВІ КОМПЕТЕНТНОСТІ ІТ-ФАХІВЦІВ ЗГІДНО КОНЦЕПЦІЇ INDUSTRY 4.0	315
Макаренко Максим ЗАСТОСУВАННЯ ЕВОЛЮЦІЙНИХ АЛГОРИТМІВ ДЛЯ ОПТИМІЗАЦІЇ ЕНЕРГОСИСТЕМИ	319
Мосієнко Євгеній ДОСВІД СТВОРЕННЯ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ ANDROID- ЗАСТОСУНКУ ДЛЯ АКТИВНОГО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ...	322
Нікіпелов Богдан ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ В ЗАДАЧАХ КОМП'ЮТЕРНОЇ ІНЖЕНЕРІЇ ...	325
Панібратов Андрій НЕЙРОННІ МЕРЕЖІ ЯК ІНСТРУМЕНТИ РОЗРОБКИ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	329
Панібратов Андрій СУЧАСНІ ТРЕНДИ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ІНДУСТРІЇ КОМП'ЮТЕРНИХ ІГОР.....	331
Підпригора Юлія ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗРОБКИ НАВЧАЛЬНИХ ІГРОВИХ ЗАВДАНЬ З ІНФОРМАТИКИ	334
Помаза-Пономаренко Аліна, Тарадуда Дмитро РОЛЬ ТЕХНОЛОГІЙ ЦИФРОВІЗАЦІЇ В ІДЕНТИФІКАЦІЇ ОБ'ЄКТІВ ПІДВИЩЕНОЇ НЕБЕЗПЕКИ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЦИВІЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ	337
Хібеба Вадим ВИКОРИСТАННЯ НЕЙРОННИХ МЕРЕЖ ПРИ СТВОРЕННІ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ЗБАЛАНСОВАНОГО ХАРЧУВАННЯ	340

Хльоупек Денис КІБЕРБЕЗПЕКА В УМОВАХ ВІЙНИ	342
--	-----

Чернишов Миколай ОПТИМІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ДОСТАВКИ ЛІКІВ ЗА ДОПОМОГОЮ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	344
---	-----

СЕКЦІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Кононова Олена, Юрженко Альона МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ МОРСЬКОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ	347
--	-----

Ляшенко Сергій СПЕЦИФІКА МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ В КОМУНІКАТИВНОМУ ПРОЦЕСІ	351
--	-----

Малюх Євгенія, Чичкан Юлія ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ ОСВІТИ	356
---	-----

Мініч Ірина ІННОВАЦІЇ В СИСТЕМІ ТУРИСТИЧНОЇ ОСВІТИ ЯК ВІДПОВІДЬ НА ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ	360
--	-----

Тетерева Марина ВИКОРИСТАННЯ ВЕБ-КВЕСТУ ЯК ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ В НАВЧАЛЬНІЙ ПРАКТИЦІ «ВСТУП ДО ФАХУ» У СТУДЕНТІВ ПЕРШОГО КУРСУ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ІНЖЕНЕРІЯ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	364
---	-----

СЕКЦІЯ СУСПІЛЬСТВОЗНАВЧІ ДОСЛІДЖЕННЯ

Бабич Марина РОЛЬ ТА ВАЖЛИВІСТЬ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ ПІД ЧАС ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ: ПІДТРИМКА ТА ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ	369
---	-----

Баглай Вероніка ХАРАКТЕРИСТИКИ ДЕРЖАВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВИХ КОНФЛІКТІВ	373
---	-----

Винник Дмитро ІНФОРМАЦІЙНА АСИМЕТРІЯ ТА ВИКЛИКИ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА: ПЕРСПЕКТИВИ ВИРІШЕННЯ АКТУАЛЬНИХ СОЦІОГУМАНІТАРНИХ ПРОБЛЕМ	377
---	-----

Вітюк Сергій РОЛЬ КОМУНІКАЦІЇ МІЖ ВЛАДОЮ ТА ГРОМАДОЮ У ФОРМУВАННІ ЕФЕКТИВНОЇ ПОЛІТИКИ З УПРАВЛІННЯ ВІДХОДАМИ.....	380
Воротінцев Данило АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ЕТНОРЕЛІГІЙНОЇ ТА ЕТНОНАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ	384
Кострицька Анна СОЦІАЛЬНО - ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ БІЖЕНЦІВ ПІД ЧАС ВІЙНИ	387
Чайка Світлана ІНФОРМАЦІЙНО-ІДЕОЛОГІЧНЕ ПРОТИСТОЯННЯ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКО – РОСІЙСЬКІЙ ВІЙНІ	391

СЕКЦІЯ ПРАВА ТА МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

Басиста Ірина, Гутник Аліна ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЇ З БАЗИ ДАНИХ ЦЕНТРУ «МИРОТВОРЕЦЬ» У ПЕРЕБІГУ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ	395
Береза Юлія МІЖНАРОДНЕ ГУМАНІТАРНЕ ПРАВО: УТРИМАННЯ ПОЛОНЕНИХ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	399
Беспалова Аліна ДІАГНОСТИКА В РОБОТІ СЛІДЧОГО	402
Бобокал Олена МІЖНАРОДНО- ПРАВОВОВИЙ КОНТРОЛЬ ДОТРИМАННЯ ПРАВ І СВОБОД ПІД ЧАС ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ.....	405
Бобокал Олена, Кучак Олена РИМСЬКЕ ПРАВО І СУЧАСНЕ ЄВРОПЕЙСЬКЕ ПРАВО: ПОРІВНЯЛЬНО - ПРАВОВИЙ АСПЕКТ.....	407
Бундюк Богдана ПОЗОВ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ	410
Бучацька Лана ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ АНТИМОНОПОЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА РОЗВИТОК РИНКОВОЇ КОНКУРЕНЦІЇ ТА СПРІЯННЯ ІННОВАЦІЙНОМУ СЕРЕДОВИЩУ	414

Волохович Ігор АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ	419
Голобородько Я. В. ОКРЕМІ ПРАВООХОРОННІ ФУНКЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ ПРАВОПОРЯДКУ	422
Гресь Дар'я ОСОБЛИВОСТІ НАКЛАДЕННЯ АРЕШТУ НА КРИПТОАКТИВИ	427
Гудей Дмитро ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	430
Дибань Максим АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ТРУДОВИХ ПРАВОВІДНОСИН: РЕЖИМ ВОЄННОГО СТАНУ	434
Дорошенко Ірина НА ЗАХИСТІ ПРАВ ТВАРИН	437
Єгорова Олена ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В РОБОТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ	441
Жаров Данило ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МЕХАНІЗМІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ МІСЬКИХ АГЛОМЕРАЦІЙ В УКРАЇНІ	444
Заросило Віталій ОКРЕМІ ПИТАННЯ ДИСКРИМІНАЦІЙНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ	448
Калініченко Вячеслав ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ В НАДАННІ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ	453
Карпець Тетяна ХАРАКТЕРНІ ОЗНАКИ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН	456
Карпець Тетяна ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН	459
Ковтун Єлизавета ЮРИДИЧНИЙ ПРОЦЕС – ВИРІШЕННЯ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ	461

Ковтун Єлизавета КОНСТИТУЦІЙНІ АСПЕКТИ ЦИФРОВОГО ПРАВА	465
Копайгора Анна ДОТРИМАННЯ НОТАРІАЛЬНОЇ ТАЄМНИЦІ В УКРАЇНІ	469
Коросташивець Юлія ФОРС-МАЖОР У ДОГОВІРНИХ ЗОБОВ’ЯЗАННЯХ	474
Кучак Олена ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА МЕХАНІЗМ ЗАХИСТУ СПОЖИВАЧІВ В ІНТЕРНЕТ-ТОРГІВЛІ	478
Левченко Єлизавета ДЕМОКРАТІЯ ТА ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА ЯК ОДНІ ІЗ ФУНДАМЕНТАЛЬНИХ ЗАСАДНИЧИХ ПРИНЦИПІВ ДЕРЖАВИ ТА СУСПІЛЬСТВА	482
Лейченко Людмила ПАРЛАМЕНТСЬКИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ДОДЕРЖАННЯМ КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА.....	485
Ликов Олександр ПРОБЛЕМА ОБІЗНАНОСТІ СПОЖИВАЧІВ В ПИТАННІ ЗАХИСТУ ПРАВ ПРИ ВІДШКОДУВАННІ ШКОДИ ЗА РАХУНОК НЕЯКІСНИХ ТОВАРІВ ТА НЕЯКІСНИХ РОБІТ, ПОСЛУГ	489
Лисенко Ярослав МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ У ДЕМОКРАТИЧНІЙ ДЕРЖАВІ	492
Люткевич Дарина ВИНИКНЕННЯ НАРКОТИТІВ ТА ЇХ РОЗПОВСЮДЖЕННЯ	496
Макаров Ігор ОСОБЛИВОСТІ ЮРИДИЧНОЇ ТЕХНІКИ У ЮРИСПРУДЕНЦІЇ	501
Максимова Лариса САМОВІЛЬНЕ ЗАЛИШЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ЧАСТИНИ АБО МІСЦЯ СЛУЖБИ: КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ	505
Мальцева Анастасія, Лата Наталія АДМІНІСТРАТИВНЕ ОСКАРЖЕННЯ РІШЕНЬ ПРО ВІДМОВУ В РЕЄСТРАЦІЇ ПОДАТКОВОЇ НАКЛАДНОЇ/РОЗРАХУНКУ КОРИГУВАННЯ В ЄДИНОМУ РЕЄСТРІ ПОДАТКОВИХ НАКЛАДНИХ.....	510

Нелін Олександр ВІЙСЬКОВЕ ПРАВО ЯК КОМПЛЕКСНА ГАЛУЗЬ УКРАЇНСЬКОГО ПРАВА: МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ	514
Нестеренко Катерина ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНСТИТУТУ АНТИКОРУПЦІЙНИХ УПОВНОВАЖЕНИХ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ	518
Оліхнович Арина ІННОВАЦІЇ У ЦИВІЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ ЯК ВІДПОВІДЬ НА ВИКЛИКИ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА	521
Паламарчук Костянтин ПОРУШЕННЯ ЗАКОНІВ І ЗВИЧАЇВ ВІЙНИ	523
Паламарчук С.В. СТАНОВЛЕННЯ РАДЯНСЬКОГО СУДУ ТА СИСТЕМИ НАРОДНИХ ЗАСІДАТЕЛІВ ЯК НАМАГАННЯ ПРОДОВЖИТИ СИСТЕМУ СУДІВ ПРИСЯЖНИХ	526
Панасенко Роман ЕЛЕКТРОННИЙ МІКРОКРЕДИТ – ПРОБЛЕМА З ЯКОЮ МОЖЕ СТИКНУТИСЯ КОЖЕН	529
Подопрігор Катерина ОСОБЛИВОСТІ СТРАХУННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	533
Пояркова Юлія ЗНАЧЕННЯ МІЖНАРОДНОГО КОМІТЕТУ ЧЕРВОНОГО ХРЕСТА В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ	536
Рибченко С.О. ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА В УКРАЇНІ	541
Ситий В'ячеслав ЗНАЧЕННЯ ПРАВОВОЇ ПРИРОДИ МІЖНАРОДНОГО КОМЕРЦІЙНОГО АРБІТРАЖУ.....	544
Соболь Миколай АДАПТАЦІЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ПРАВА ЄС: СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ.....	548
Сорока Пилип СПІВПРАЦЯ МІЖ ДЕРЖАВОЮ І СУСПІЛЬСТВОМ, ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТУПУ ДО ЕЛЕКТРОННОГО СУДОЧИНСТВА..	553

Стадніченко Сергій ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРАЦІ У СУЧАСНИХ УМОВАХ	557
Федан С.В. ЮРИДИЧНІ АСПЕКТИ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ПРАВА	560
Федунів Вікторія ПРИТЯГНЕННЯ АДВОКАТА ДО ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ	564
Чайковська Тетяна РОЗМЕЖУВАННЯ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА ВІД ІНШИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ	568
Шерстньова Владислава НОТАРІУС ЯК СУБ'ЄКТ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ	573
Шульга Тетяна АЛЬТЕРНАТИВНІ СПОСОБИ ВИРІШЕННЯ СПОРІВ ЯК СПОСІБ ЗАХИСТУ ПРАВ, СВОБОД ТА ІНТЕРЕСІВ	578
Юрченко Роман ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ЦИФРОВОЇ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	581
Ястремська Наталя НОСТРИФІКАЦІЯ – НЕОБХІДНА УМОВА СТВОРЕННЯ ЄДИНОГО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ: МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ УКРАЇНИ	584

ШАНОВНІ УЧАСНИКИ КОНФЕРЕНЦІЇ!

Колектив Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства та Рада молодих вчених КТГГ вітає Вас з початком роботи III Всеукраїнської науково-теоретичної конференції «Держава і суспільство: сучасні виклики та пошук рішень».

У роботі конференції беруть участь науково-педагогічні, педагогічні працівники, здобувачі освіти з понад сорока навчальних закладів, представники Асоціації готельних об'єднань та готелів міст України, громадських організацій та юристи-практики.

На конгломерацію держави та суспільства впливають різноманітні взаємопов'язані фактори. Вони включають: глобалізацію, яка створює як можливості, так і проблеми через економічний, політичний і культурний обмін; технологічний прогрес, який вдосконалює життя та змінює спосіб взаємодії; екологічні виклики, які часто вимагають колективних дій і можуть призвести до нових форм співпраці або конфліктів; демократичні норми та цінності, які підвищують вимоги до захисту прав людини; та інше.

Конференція присвячена актуальним проблемам держави і суспільства в сучасному вимірі. Теми доповідей стосуються цілого ряду питань економічного, інформаційного, педагогічного, юридичного спрямування та вимагають пошуку можливих шляхів їх вирішення на основі всебічного обговорення, обміну думками, досвідом, напрацювання рекомендацій для застосування на практиці та в навчальному процесі, що і є головним завданням нашої конференції.

Збірник матеріалів є свідченням важливості наукового спілкування, що сприяє обміну ідеями та розвитку нових досліджень.

Бажаємо учасникам конференції плідної праці та високих наукових напрацювань!

**СЕКЦІЯ ЕКОНОМІКИ І ПІДПРИЄМНИЦТВА
(МАРКЕТИНГ, МЕНЕДЖМЕНТ, ОБЛІК, ФІНАНСИ)**

Андрущак Катерина,
здобувачка I курсу першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти (скорочений термін
навчання), спеціальності 075 Маркетинг
Київського професійно-педагогічного
фахового коледжу ім. Антона Макаренка
Науковий керівник: Котирло О.О.,
к.е.н, доцент Київського професійно-
педагогічного фахового коледжу ім. Антона
Макаренка

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА РІВЕНЬ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ

Благо, як засіб задоволення потреб людини, може бути особистим і суспільним. Потреби можуть набувати матеріальних, культурних і духовних характеристик як усвідомлені вираження особистої та суспільної потреби в чомусь. Задоволення потреб є суб'єктивним і залежить від цілей і цінностей людини (визначення якості життя згідно з ВООЗ вище) [1].

Принципові відмінності категорії якості життя від інших індикаторів:

- 1) поєднання кількісної й якісної оцінки, тобто статистичну оцінку ступеня задоволення потреб населення слід доповнювати самооцінкою ступеня забезпечення такими благами, детерміновану цілями та цінностями;
- 2) урахування умов середовища, що визначає наявність і можливості доступу до благ і забезпечення певного матеріального рівня задля задоволення культурних і духовних потреб;
- 3) досягнення стабільного стану середовища життєдіяльності людини з властивостями резилентності [1].

Дослідження якості життя охоплює різні проблемні напрями [2]:

- якості життя, пов'язаної зі здоров'ям (визначення стану фізичного та психічного здоров'я, впливу стану здоров'я на якість життя);

- якості трудового життя (визначення перспективи та наслідків зайнятості, відповідності кваліфікації як умов високої продуктивності праці та соціальної згуртованості, створення належних умов праці для кваліфікованої робочої сили [10]);

- соціальної якості (визначення якості соціального контексту повсякденного життя як результату діалектичного співвідношення між формуванням колективних ідентичностей і самореалізацією людини);

- якості з позиції екології людини та довкілля (визначення впливу стану довкілля на якість життя, співіснування людини з природним, соціальним середовищем і середовищем проживання).

Складність дослідження якості життя доповнює відносність її аналізування на різних просторових рівнях:

- якість життя на світовому рівні акцентує на проблематиці глобальної нерівності та збереження довкілля;

- якість життя на рівні держави піднімає питання відповідності ресурсних можливостей та економічних результатів з відображенням на суб'єктивних оцінках з боку населення умов життя при можливостях міграційної мобільності;

- якість життя на рівні регіону розкриває його конкурентоспроможність (транскордонну, внутрішню міжрегіональну) у створенні сприятливих умов життя населення при можливостях міграційної мобільності;

- якість життя на рівні громади розкриває її конкурентоспроможність (міжпоселенську, у тому числі з поселеннями вищих можливостей, наприклад між сільськими та міськими, метрополійними та периферійними) у підтримці сприятливих умов життя населення за рахунок внутрішніх ресурсів та ефективного залучення зовнішніх;

- якість життя на рівні домогосподарства визначає його здатність адаптуватися до умов середовища, бути активним і задовольняти потреби всіх членів домогосподарств;

- якість життя на рівні людини вказує на її діяльну позицію щодо використання можливостей середовища в задоволенні базових потреб і потреб вищого порядку (власних та інших членів домогосподарства, до якого людина належить) через доступ до благ та їх продукування з метою самореалізації, формування родинних, професійних, суспільно-політичних відносин [1].

Його критерії розкривають специфіку якості життя на різних просторових рівнях. Вони є основою для вибору оціночних показників, поєднуючи статистичні та соціологічні методи аналізу. Стандарти якості життя на різних просторових рівнях тісно пов'язані один з одним. Деякі з цих проблем, особливо проблеми навколишнього середовища та безпеки, сильно залежать від зовнішніх (глобальних) умов і тому вимагають співпраці між державами для їх вирішення.

Категорія якості життя є актуальною для сучасного суспільства можливостей на протипагу ідеології патерналізму. Розгляд якості життя на рівні людини підкреслює її індивідуальну відповідальність у використанні умов середовища щодо зайнятості, організації побуту, демографічного відтворення, рекреації тощо. Завдання держави (регіону, територіальної громади) при цьому полягає у створенні середовища можливостей, характерними ознаками якого є:

- 1) ринкове середовище створення благ з ефективним використанням ресурсного потенціалу (природного, демографічного, знаннєвого, інформаційного) – виробництва, надання послуг, праці, інших видів діяльності;
- 2) конкурентне середовище в умовах глобальної мобільності – в боротьбі за людські, фінансові, матеріальні, інформаційні ресурси;
- 3) умови стабільності – політичної, макроекономічної, соціальної, безпекової;
- 4) надання якісних соціальних послуг – захисту (соціального, правового), підтримки, профілактики, соціального обслуговування;

5) розвиток соціальної інфраструктури з наданням якісних послуг освіти, охорони здоров'я, культури, торгівлі, транспорту, комунального обслуговування та ін. [1]

Визначені ознаки середовища можливостей окреслюють завдання політики забезпечення якості життя населення, реалізовану на рівні держави, регіону та громади.

Рівень, на якому регіон захищає якість свого життя, визначає його політику. Однією з визначальних характеристик регіонального рівня є напрямок створення благ. Якщо завдання створення та накопичення суспільних благ ставиться на національному рівні (підтримання законодавства, розвиток освіти, забезпечення національної безпеки, міжнародних відносин тощо [1]), то перед місцевою владою постає завдання створення умов отримання таких товарів і продукції для особистої вигоди. Це означає, що необхідно створити середовище для розвитку особистості через сприятливі умови для підприємництва та самозайнятості, творчості, громадської та політичної діяльності. Результатом буде висока самооцінка щодо того, що потрібно для задоволення потреб вищого порядку, і щодо здатності задовольняти основні потреби за допомогою позитивних життєвих стратегій. Життєва стратегія передбачає інтеграцію професійного та громадського (політичного) життя, вихід на шлях диференційованих джерел доходу, сталого розвитку та високої мобільності самореалізації. Першочерговим завданням регіональної політики щодо забезпечення якості життя людей є врахування умов міжрегіональної конкуренції. В умовах розвиненої інфраструктури мобільності продовжує зростати внутрішня мобільність населення, що позначається на розриві між фактичним проживанням і роботою, навчанням і споживанням соціальних послуг. Імміграційні втрати в регіоні загрожують втратою людського потенціалу, а також економічним занепадом через неконтрольовану імміграцію. Середовище можливостей у регіоні має бути на такому рівні, щоб населення з високим потенціалом мобільності не приймало рішення виїхати назавжди. Високий рівень імміграції в регіон послаблює конкурентне

середовище на ринку праці, знижує споживчий попит і, головне, усуває активні демовідтворювальні процеси [1].

Список використаних джерел

1. Рівень життя населення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://pidru4niki.com/10981205/ekonomika/riven_zhittya_naselennya
2. Якість життя населення: зміст і специфіка регіонального рівня [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.business-inform.net/article/?year=2021&abstract=2021_10_0_214_220

Бабич Марина,

здобувачка III курсу фахової передвищої освіти, спеціальності 076 Підприємництво та торгівля Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

Науковий керівник: Верхогляд К.С., викладач циклової комісії фінансово-облікових дисциплін, економіки та підприємництва, спеціаліст другої категорії Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

ФРАНЧАЙЗИНГ ЯК ПОПУЛЯРНА МОДЕЛЬ БІЗНЕСУ В СУЧАСНІЙ КОМЕРЦІЇ

У сучасному бізнес-середовищі кожна компанія змушена шукати нові форми ведення бізнесу, щоб не втратити свої позиції на ринку. Франчайзинг останнім часом набуває все більшого значення, а його поширення зумовлене динамічністю ринку та наявністю конкурентів. На сьогоднішній день світова практика довела, що франчайзинг є одним з найефективніших способів розвитку бізнесу.

Простими словами франчайзинг - це «оренда» торгової марки і використання перевіреної бізнес-моделі.[5]

Суть такої організації бізнесу полягає в тому, що відома компанія (франчайзер) продає свій бренд і технологію виробництва іншій невизнаній компанії (франчайзі), таким чином збільшуючи продажі для обох компаній, в той час як франчайзі збільшує свою продуктивність, використовуючи нову

технологію виробництва. Франчайзі сплачує частину доходу, який він отримує за право керувати бізнесом відповідно до договору.

Ефективність цієї форми ведення бізнесу полягає в тому, що франчайзинг є надійним способом зниження управлінських ризиків і подовження життєвого циклу бізнесу. Згідно зі статистичними даними Міжнародної асоціації франчайзингу, середня рентабельність інвестицій за перші 10 років роботи для звичайних незалежних підприємств становить близько 300%. Для компаній, які працюють у межах франшизи, – 600%. Із усіх створюваних у світі незалежних компаній на протязі трьох років у середньому близько 90% закінчують своє існування, тоді як для франчайзингових компаній частка банкрутів у перші три роки становить менше 10% [3]

Франчайзинг має декілька форм. Його вибір залежить від: виду діяльності; стабільності франчайзера та його позиції на ринку товарів і послуг; особливостей місцевого ринку франшизи. Існує три основних типи франчайзингу - товарний, промисловий і комерційний. [2]

Товарний франчайзинг іноді називають «франчайзинг продукту (торгового імені)». Це франчайзинг в сфері торгівлі готовою продукцією. У товарному франчайзингу франчайзер зазвичай є виробником, який продає продукти або напівфабрикати дилеру-франчайзі. Останній надає передпродажне та післяпродажне обслуговування покупцям продукції франчайзера і відмовляється від продажу продукції конкурентів. Це правило є важливою частиною відносин між партнерами (франчайзером і франчайзі). [6]

Другий вид - це виробничий франчайзинг. Найбільшого поширення цей вид отримав у виробництві безалкогольних напоїв. Кожен місцевий або регіональний завод з розливу та пакування є франчайзі материнської компанії. Такі компанії, як Coca-Cola, Pepsi та інші, продають концентрат та інші продукти, необхідні для виробництва, місцевим розливним компаніям, які потім змішують концентрат з іншими інгредієнтами та розливають або консервують для розповсюдження

місцевим дистриб'юторам. Очевидно, що продукт у Нью-Йорку не повинен відрізнятися від продукту в Сан-Франциско. [6]

Третій вид франчайзингу — діловий франчайзинг, також відомий як «франчайзинг бізнес-формату». Тут франчайзер продає ліцензії приватним особам або іншим компаніям на право відкривати магазини, кіоски або цілі групи магазинів для продажу набору продуктів і послуг клієнтам від імені франчайзера. [6]

Всі ці три види франчайзингу ефективно діють на бізнес, головне обрати саме той, котрий буде підходити вашій компанії. Загалом успіх франчайзингової компанії багато в чому залежить від перевіреності і прибутковості бізнес концепції. Франчайзер розвиває свою концепцію бізнесу і доводить її прибутковість на прикладі своїх власних магазинів. Франчайзер розділяє свій досвід з усіма франчайзі системи, надаючи їм можливість вести свій бізнес так само успішно. Тому, якщо компанія хоче довідатися, чи можливо перетворити їхній бізнес в успішну франшизу, вони повинні просто подивитися наскільки успішно пройшло таке перетворення в іншому, схожому бізнесі. [4]

Що стосується України, то на думку експертів у сфері економіки, українські підприємці все більше віддають перевагу франчайзингу, коли стоїть питання про розширення бізнесу. Франчайзинг дозволяє стати власником прибуткового бізнесу навіть в тому випадку, якщо у підприємця немає достатнього досвіду або великого бюджету. Тому зараз франчайзингом цікавиться практично кожен успішний український бізнесмен. [4]

Отже, комерційний франчайзинг є ресурсом для розвитку малих і середніх підприємств, створюючи для них нові можливості та нові умови ведення бізнесу. Франчайзинг в Україні швидко розвивався в роздрібному та оптовому секторах, але в останні роки сповільнився через загальну економічну та політичну ситуацію в країні. Як наслідок, українські інвестори рідко вкладають свої активи в роздрібний бізнес, оскільки українське законодавство не гарантує фінансової безпеки або прибутковості інвестицій у франчайзинг. Крім того, франчайзери та

франчайзі наражаються на ризик несправедливого ставлення до себе як до, так і після підписання договорів. Це пов'язано з відсутністю законодавчо закріпленого принципу добросовісності в цьому виді бізнесу.

Список використаних джерел

1. Franchise business economic outlook 2020. Franchise Growth Continues. International Franchise Association.
2. Бондаренко Н.М, Савченко Д.В. Ринок франчайзингових послуг в Україні: переваги та недоліки. Науковий погляд: економіка та управління. 2020. С. 7–11.
3. Давидюк Л.П. Розвиток франчайзингового бізнесу в Україні та світі. 2019. С. 13-19
4. «Історія франчайзингу в Україні»: URL: <https://franchise-capital.com/blog/istoriya-franchajzingu-v-ukrayini/> (дата звернення: 09.04.2020).
5. «Основні терміни франчайзингу»: URL: <https://business.diia.gov.ua/handbook/francajzing/osnovni-termini-francajzingu> (дата звернення: 20.02.2020).
6. «Франчайзинг: поняття, види, форми. Договір франчайзингу»: URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/law/9649/> (дата звернення: 19.09.2010).

Баглай Вероніка,

здобувачка III курсу фахової передвищої освіти, спеціальності 076 Підприємництво та торгівля Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

Науковий керівник: Верхогляд К.С.,

викладач циклової комісії фінансово-облікових дисциплін, економіки та підприємництва, спеціаліст другої категорії Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

КОМЕРЦІЙНИЙ СЕКТОР ЯК ГАЛУЗЬ ЕКОНОМІКИ ДЕ РОЗВИВАЄТЬСЯ ТОРГІВЕЛЬНА БІЗНЕС ДІЯЛЬНІСТЬ

Поняття "комерція" походить від латинського "commercium" і використовується для означення будь-якої доцільної господарської діяльності, що має на меті створення прибутку. У своєму первісному значенні поняття комерція означало не що інше, як торгівлю, торговельну діяльність. У сьогоденних умовах комерція є поняттям далеко глибшим, аніж суто торговельна діяльність, спрямована на оптову або роздрібну торгівлю виготовленими матеріальними благами. З поглибленням процесів суспільного

розподілу праці, спеціалізації і кооперації праці комерція перетворюється у відносно самостійну сферу бізнесових відносин з багатьма видами і формами діяльності. [1]

Комерція – торгівля і торговельно-посередницька діяльність, участь у продажі чи сприянні продажу товарів і послуг, у широкому значенні слова – підприємницька діяльність.

Комерційна організація – господарське товариство, виробничий кооператив, торгова чи інша організація, підприємство, що займається підприємництвом, бізнесом, які мають на меті отримання прибутку. Є юридичною особою.

Комерційна діяльність (підприємництво) – ініціативна, самостійна, виконувана від свого імені, на свій ризик, під свою майнову відповідальність діяльність громадян, фізичних і юридичних осіб, спрямована на одержання доходу, прибутку від користування майном, продажу товарів, виконаних робіт, надання послуг.

В умовах розвитку ринкових відносин суттєво підвищується роль комерційної діяльності як основного фактора ефективного господарювання підприємств різних форм власності.

Отже комерційною діяльністю є сукупність фінансово-економічних, правових та організаційних знань, навичок і дій, які направлені на організацію, проведення та удосконалення процесів обігу (купівлі, продажу) товарів та послуг з метою задоволення попиту споживачів і отримання прибутку. [2]

Основні комерційні процеси поділяють на наступні види:

- вивчення і прогнозування купівельного попиту, вивчення і виявлення потреб населення в товарах і послугах;
- виявлення і вивчення джерел надходження і постачальників товарів;
- планування та організація раціональних господарських зв'язків з постачальниками товарів, включаючи укладання договорів на постачання товарів, розробку і подання заявок і замовлень на товари, організацію обліку і

контролю за виконанням договірних зобов'язань, різні форми комерційних розрахунків та ін.;

- планування, організація і технологія проведення оптової закупівлі товарів у різних постачальників (на ярмарках, оптових продовольчих ринках, товарних біржах, аукціонах, у виробників продукції, торгових посередників і т. д.);

- планування, організація і технологія оптового і роздрібного продажу товарів, включаючи форми і методи продажу товарів, умови їх застосування, якість обслуговування і т. д.;

- планування і проведення рекламно-інформаційної діяльності зі збуту товарів;

- планування і формування торгового асортименту на складах і в магазинах, керування товарними запасами.

Основними принципами комерційної діяльності є:

- вільний вибір підприємцем видів комерційної діяльності;

- самостійне формування підприємцем програми діяльності, вибір постачальників і споживачів продукції, що виробляється, залучення матеріально-технічних, фінансових та інших видів ресурсів, використання яких не обмежене законом, встановлення цін на продукцію та послуги відповідно до закону;

- вільне наймання підприємцем працівників;

- комерційний розрахунок та власний комерційний ризик;

- вільне розпорядження прибутком, що залишається у підприємця після сплати податків, зборів та інших платежів, передбачених законом;

- самостійне здійснення підприємцем зовнішньоекономічної діяльності, використання підприємцем належної йому частки валютної виручки на свій розсуд.

Як висновок можна сказати, що хоч прибуток і відіграє важливу роль у комерції та системі ділових відносин загалом, але не варто розглядати його як основний чинник чи кінцеву мету бізнесу. Дійсно, у бізнесі це потужний стимул для розвитку та розширення на всіх стадіях суспільного відтворення, оскільки

більшість підприємців головним чином мотивуються матеріальними інтересами, а не моральними. Крім того, прибуток є ключовим джерелом для реінвестування та розширення бізнесу. У світовій та вітчизняній практиці більша частина прибутку спрямовується на відтворення, а лише невелика частка – на особисте чи колективне споживання.

Комерційний сектор системи бізнесу об'єднує у собі суспільну (державну), приватну і колективну ініціативу в будь-якій галузі господарської діяльності, безумовною метою якої є виготовлення матеріальних благ, їх реалізація з метою отримання прибутку. Сюди також належать наймані працівники, самодіяльні підприємці і споживачі, які беруть безпосередню участь у функціонуванні комерційного бізнесу і його окремих підсистем. Своєю чергою, комерційний бізнес поділяється на суто комерційний (постійно спрямований на формування прибутку) і комерційний з некомерційними елементами – в основному зорієнтований на прибуток, але у певній частині скерований на задоволення загальносуспільних, трансфертних благ і потреб державного характеру.

Держава підтримує розвиток малого бізнесу та забезпечує для цього сприятливі умови. Порядок створення, державної реєстрації, функціонування, реорганізації та ліквідації підприємств різних організаційних форм регулюється Господарським кодексом і іншими законодавчими актами. Для всіх підприємців забезпечуються рівні права та можливості, незалежно від обраних форм бізнесу. Це включає доступ до різних ресурсів, таких як матеріально-технічні, фінансові, трудові, інформаційні, природні тощо, а також гарантує свободу конкуренції. Втручання державних органів у діяльність підприємців не допускається, якщо їхня діяльність відповідає чинному законодавству.

Список використаних джерел

1. В.С. Полівчак. Комерційний бізнес: поняття, структура та форми. *Науковий вісник*, 2006, вип. 16.1.
2. Л.М.Шутенко, Г.В.Стадник, С.А.Степаненко, В.І.Торкатюк, Г.Ю.Штерн, В.М. Прасол. Основи комерційної діяльності. Навчальний посібник, - Харків: ХНАМГ, 2007. – 379 с.

Бєла Анастасія,
здобувачка III курсу фахової передвищої освіти, спеціальності 076 Підприємництво та торгівля Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

Науковий керівник: Діденко Т. Л.,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства)

ВІЗУАЛЬНИЙ МЕРЧАНДАЙЗИНГ ЯК КЛЮЧОВИЙ ІНСТРУМЕНТ В СУЧАСНОМУ РИТЕЙЛІ

У сучасних умовах жорсткої конкуренції відбувається активізація боротьби за прихильність покупця. Завдання ускладнюється тим, що традиційні маркетингові засоби нині втрачають свою ефективність: спокушених відвідувачів вже не здивуєш подарунковими пакетами, яскравими вивісками чи черговими акціями.

Це спонукає заклади торгівлі до пошуку нових інструментів маркетингової діяльності, одним із яких є мерчандайзинг, який гармонійно поєднує елементи маркетингу та дизайну. Саме таке поєднання дає можливість створити стильний та красивий простір, ефектно розставити продукцію на полицях, що впливає на привернення уваги покупців, спонукає їх підходити до стелажів й уважніше роздивлятися товари, а також стимулює імпульсивні покупки.

Мерчандайзинг – це мистецтво викладання товарів. Це система заходів, які здійснюються в межах магазину і спрямовані на те, щоб покупцеві було зручно, приємно та вигідно здійснювати покупки тощо.

Мета мерчандайзингу - привернути увагу покупця і зробити його вибір простішим шляхом вигідного розміщення товару

Існує «візуальний мерчандайзинг» або, просто кажучи, мистецтво грамотної викладки товару, розташування вивісок, табличок і плакатів таким чином, щоб показати товар із кращого боку і продати його максимально швидко.

Візуальний мерчандайзинг – це не просто якийсь напрямок, це цілком реальна наука, яка допомагає не тільки розташувати товар на тій чи іншій вітрині, а й правильно оформити весь відділ продажів

Також, візуальний мерчандайзинг має ряд цілей, а саме:

- звернути увагу відвідувачів на окремі товарні категорії та конкретні позиції товарів;
- зацікавити їх знижками, розпродажем або акціями
- підвищити обсяг продажів найдорожчих, найменш затребуваних або специфічних позицій;
- ознайомити відвідувачів з новинками магазину
- надати користувачам швидкий доступ до найпопулярніших найменувань або категорій магазину

Засоби – будь-які рекламні складові: Вітрини, плакати, табло, прилавки, стійки, обладнання для продажу і всі, на що може звернути свій погляд покупець.

Сьогодні використання візуального мерчандайзингу в Україні зростає великими темпами, а більшість українських брендів намагаються не відставати від іноземних «ікон» стилю та «супербрендів».

Дослідження довели, що в торгових центрах, де є велика конкуренція серед брендових магазинів, єдиний спосіб заволодіти споживачем – це привабити його увагу.

Магазини ніколи не шкодують коштів на фантастичні вітрини, оскільки їх атмосфера задає потрібний настрій споживача та стимулює його до купівлі. Варто зауважити, що вітрина також є місцем, звідки клієнт дізнається про рекламні акції магазину. Отже, вітрини мають синергетичний ефект, оскільки виступають потужною рекламою та інструментом комунікацій, які не дратують споживача [2].

Фахівці в сфері мерчандайзингу виділяють наступні правила візуального мерчандайзингу:

Правило 1. Виокремлення товару на тлі його оточення. Щоб звернути увагу клієнта на товар, потрібно зробити його «фігурою», виділити на тлі інших. Це

можна зробити декількома способами: кількість товару; яскраві кольори; незвичайна упаковка; підсвічування; POS матеріали та інші [1].

Правило 2. Головні товари повинні встановлюватися на рівні очей. Саме тут найдовше затримується погляд і найкраще продається товар. Орієнтуватися потрібно на середній зріст людини і розташовувати товар на рівні 160 см, зазвичай це 2-3 полки зверху в 6-ти поличному стелажі. [1].

Правило 3. «Мертва зона» – наш зір влаштовано так, що ми погано бачимо те, що знаходиться внизу. Тому доцільно буде розташування внизу товарів у великій упаковці, товари з цілеспрямованим попитом і товарний запас. Особливо «невигідний» нижній лівий кут, адже там погляд зупиняється найрідше [1].

Правило 4. «Перемикаємо увагу» – іноді в супермаркетах чи магазинах зустрічаються випадки коли продукція викладена в довгі полиці з одним і тим же товаром та з однією кольоровою гамою. Здається, що асортимент тут навряд чи широкий. Для подолання даної проблеми створюють зорові акценти за допомогою POS-матеріалів. Тобто все те, що зможе «розбавити» нудну геометрію викладки [1].

Правило 5. «Угрупування» – зорієнтуватися за великої кількості товарів набагато простіше, якщо вони не хаотично розташовані на полицях, а мають групову викладку, причому вона повинна бути логічною і зрозумілою. Критерій угруповання може бути будь-яким: ціна, вид товару, розмір або вага упаковки, ТМ і т.д. [1].

Використання вищеперерахованих правил візуального мерчандайзингу допоможуть привернути увагу споживачів, визначити необхідні правила розміщення товарів, допоможуть швидко зорієнтуватися в торговому залі і як наслідок відбувається вплив на формування вибору торгової марки.

Все це перевірено на практиці безліч разів. Будьте впевнені, що грамотне дотримання цих правил гарантовано зробить вас успішнішим.

Отже, візуальний мерчандайзинг може допомогти в наступному:

- 1) ефективно розташувати товар в залі;
- 2) полегшити пошук товару в відділі, направити відвідувача;

3) створити сприятливу атмосферу і зробити процес покупки надзвичайно приємним [3].

Отже, застосування візуального мерчандайзингу при розробці асортиментної концепції торгової мережі є запорукою успішного ведення бізнесу і суттєвою конкурентною перевагою. Завдяки йому можна ефективно розташувати товар в залі; полегшити пошук товару в відділі, направити відвідувача; створити сприятливу атмосферу і зробити процес покупки надзвичайно приємним.

Для виробника:

- залучення уваги покупця до товару;
- доведення до споживача інформації про властивості і переваги товару;
- формування позитивного іміджу компанії у персоналу торгової точки покупців.

Результат мерчандайзингу для споживача:

- легше орієнтуватися в категорії і вибрати необхідний продукт;
- більш легкий, зручний, приємний процес покупки в цілому.

Для магазину:

- збільшення купівельного потоку;
- спрощення керування товарообігом;
- збільшення продажів супутніх товарів;
- збільшення обсягу продажів і прибутку.

Список використаних джерел

1. Никонєць, М.О. Сім законів візуального мерчандайзингу [Текст] / М.О. Никонєць; наук. кер. Л.Ю. Сагер // Економічні проблеми сталого розвитку : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті проф. Балацького О.Ф., м. Суми, 6-8 травня 2014 р.: у 2-х т. / За заг. ред.: О.В. Прокопенко, О.В. Люльова. - Суми : СумДУ, 2014. - Т.2. - С. 238-239.

2. Шпилик С. Візуальний мерчандайзинг [Електронний ресурс] / Шпилик, М. Лучейко // Тернопільський національний технічний університет імені І. Пулюя. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/21178/2/SEIED_2017_Shylyk_SVisual_merchandising_72-74.pdf.

3. Інтернет-магазин Цитрус – гаджети й аксесуари [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.citrus.ua/>.
4. Інтернет-магазин Rozetka [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://rozetka.com.ua/>

Богач Олена,

викладач вищої категорії Лозівської філії
Харківського автомобільно-дорожнього
фахового коледжу

Стародубцева Ольга,

викладач першої категорії Лозівської філії
Харківського автомобільно-дорожнього
фахового коледжу

ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ (ШІ) І МАШИННОГО НАВЧАННЯ ДЛЯ ПЕРСОНАЛІЗОВАНИХ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Інтеграція штучного інтелекту та машинного навчання в українських фінансових послугах відкриває нові можливості для персоналізованих фінансових послуг[1]. Технології машинного навчання вже широко застосовуються у фінансовому секторі, з прикладами їх застосування у фінансовій діяльності[2]. Ці технології дозволяють автоматизувати процеси прийняття рішень, аналізу даних, прогнозування та ризик-менеджменту, що покращує якість фінансових послуг та забезпечує більш ефективний та індивідуалізований підхід до клієнтів.

Переваги персоналізованих фінансових послуг у контексті використання штучного інтелекту та машинного навчання відображають можливість створення індивідуальних фінансових стратегій для кожного клієнта[3]. Це дозволяє підвищити задоволеність клієнтів, підвищити їх фінансову грамотність та забезпечити більш ефективне управління фінансами. Крім того, персоналізовані фінансові послуги сприяють підвищенню рівня довіри клієнтів до фінансових установ, що може позитивно відзначитися на їх довгостроковому співробітництві.

Впровадження технологій штучного інтелекту (ШІ) та машинного навчання у фінансовому секторі України революціонізувало спосіб розробки індивідуальних інвестиційних стратегій[4]. Використовуючи алгоритми штучного інтелекту, фінансові установи можуть аналізувати величезні масиви даних, щоб адаптувати інвестиційні рекомендації до унікальних фінансових цілей кожного клієнта, толерантності до ризику та ринкових умов. Цей персоналізований підхід дозволяє створювати індивідуальні інвестиційні портфелі, які відповідають конкретним потребам і вподобанням клієнтів, що в кінцевому підсумку покращує загальний інвестиційний досвід.

Однією з ключових переваг інтеграції ШІ та машинного навчання в секторі фінансових послуг України є розширені можливості управління ризиками та здатність виявляти та запобігати шахрайству[1]. Алгоритми машинного навчання можуть автономно збирати та аналізувати моделі поведінки авторизованих користувачів, дозволяючи системі виявляти аномалії, що вказують на потенційне шахрайство. Цей проактивний підхід до управління ризиками не лише захищає фінансові установи та їхніх клієнтів, але й забезпечує безпечну та надійну фінансову екосистему в Україні.

Автоматизація обслуговування та підтримки клієнтів за допомогою технологій штучного інтелекту оптимізувала процеси та покращила клієнтський досвід у сфері фінансових послуг України. Чат-боти та віртуальні помічники на базі штучного інтелекту можуть надавати клієнтам персоналізовану допомогу, відповідати на запити та здійснювати транзакції ефективно й точно. Використовуючи алгоритми машинного навчання, фінансові установи можуть забезпечити безперебійне обслуговування клієнтів, підвищити операційну ефективність і отримати віддалений доступ до ширшої бази споживачів, одночасно зменшуючи витрати та покращуючи загальну доступність.

Індустрія фінансових технологій в Україні за останні роки переживає значне зростання, створюючи сприятливе середовище для впровадження технологій штучного інтелекту (ШІ) і машинного навчання в персоналізовані фінансові

послуги. Оскільки світовий ринок штучного інтелекту у фінансових технологіях оцінюється у 8 мільярдів доларів, потенціал для інтеграції штучного інтелекту та машинного навчання у фінансові послуги величезний. У результаті українські фінансові установи все більше досліджують можливості використання штучного інтелекту та машинного навчання для покращення своїх послуг і надання персоналізованих фінансових рішень своїм клієнтам.

Запровадження штучного інтелекту та технологій машинного навчання в українських фінансових послугах відкриває можливості для інновацій та співпраці з глобальними технологічними компаніями[2]. Ці технології дозволяють аналізувати величезні масиви даних, щоб надавати персоналізовані фінансові поради та оптимізувати надання послуг. Оскільки машинне навчання та штучний інтелект є ключовими рушійними силами інновацій у фінансовому секторі, українські установи можуть використовувати ці технології для оптимізації операцій, більш ефективного управління ризиками та надання індивідуальних фінансових рішень своїм клієнтам[2]. Оскільки штучний інтелект і машинне навчання продовжують розвиватися, українські фінансові послуги мають потенціал для трансформації та вдосконалення своїх пропозицій послуг, щоб задовольнити динамічні потреби своїх клієнтів у все більш цифровому середовищі.

Підсумовуючи, інтеграція штучного інтелекту та технологій машинного навчання у фінансовий сектор України може революціонізувати спосіб надання фінансових послуг. Персоналізовані фінансові послуги можуть надаватися клієнтам шляхом використання індивідуальних інвестиційних стратегій, управління ризиками, виявлення шахрайства та автоматизації підтримки клієнтів. Однак впровадження цих технологій стикається з проблемами, такими як нормативна база та проблеми конфіденційності даних. Попри ці виклики, майбутні перспективи фінтех-індустрії в Україні багатонадійні, з можливостями для інновацій і співпраці з глобальними технологічними компаніями. Успішне впровадження технологій ШІ та машинного навчання у фінансовому секторі

України може призвести до підвищення ефективності, покращення клієнтського досвіду та підвищення конкурентоспроможності на світовому ринку.

Список використаних джерел

1. Слободянюк А. Аналіз впливу штучного інтелекту на економічну діяльність. DSpace Repository : Electronic Kyiv-Mohyla Academy Institutional Repository. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/items/082e1296-da1f-400c-b820-404175cc5c3c/full> (дата звернення: 02.05.2024).
2. Гра змінює: важлива роль штучного інтелекту та машинного навчання в революції консолідації пакетів. Global Shopaholics. URL: <https://globalshopaholics.com/> (дата звернення: 30.04.2024).
3. Що таке штучний інтелект і в яких сферах він може бути корисним? RegisTeam. URL: <https://blog.registeam.com/cho-takoe-iskusstvennyj-intellekt-i-v-kakih-sferah-on-mozhet-byt-polezen/> (дата звернення: 30.04.2024).
4. Застосування ШІ на роботі та в побуті. СОФТКЕЙ ЮА URL: <https://www.softkey.ua/ua/useful/articles/zastosuvannya-shi-na-roboti-ta-v-pobuti/> (дата звернення: 30.04.2024).

Власова Ліана,

здобувачка III курсу фахової передвищої освіти, спеціальності 076 Підприємництво та торгівля Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

Науковий керівник: Верхогляд К.С.,

викладач циклової комісії фінансово-облікових дисциплін, економіки та підприємництва, спеціаліст другої категорії Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ОПТИМІЗАЦІЇ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ В КОМЕРЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Сучасний досвід провідних компаній, таких як Toyota, Coca-Cola Україна, BMW, Rolex, Google, Daimler (Mercedes-Benz), Apple, L'Oréal, підтверджує можливість успішного управління підприємством навіть у складних економічних умовах [1, с. 174]. Ці компанії використовують ефективні методи управління, які базуються на інноваційних технологіях та досягненні високої якості бізнес-процесів, а це основний об'єкт управління процесного підходу [1,

с. 175]. Дані компанії ставлять перед собою завдання забезпечити баланс між задоволенням споживачів і конкурентною вигодою, а також показниками ефективності. І саме так компанія відображає досвід ефективного управління інвестиціями, бізнес-процесами, виробництвом, персоналом та іншими аспектами діяльності.

Управління підприємством передбачає оптимізацію бізнес-процесів з використанням інноваційних підходів та психологічно-мотиваційних стратегій. Бізнес-процес охоплює різноманітні види діяльності, включаючи використання ресурсів та створення продукту відповідно до технології чи інструкцій. Вони функціонують як всередині, так і між різними підрозділами підприємства, маючи зовнішніх і внутрішніх користувачів.

Процесний підхід, як об'єкт управління бізнес-процесами, зорієнтований на замовника продукції, і на сьогоднішній день є дуже популярним. Він передбачає взаємодію не лише замовника та виробника, але й постачальника сировини та матеріалів. Мета цього підходу полягає у поліпшенні діяльності компанії, розглядаючи її як сукупність взаємодіючих процесів.

Процесний підхід дозволяє підприємству залишатися конкурентоспроможним, підвищуючи ефективність господарської діяльності. Задоволення замовника стає ключовим критерієм якості продукції, за якою відповідає кожен працівник. Однією з переваг даного підходу є можливість оптимізації використання ресурсів, що дозволяє зменшити витрати та підвищити оперативність діяльності підприємства.

Організація діяльності підприємства базується на чотирьох категоріях бізнес-процесів: основні бізнес-процеси - орієнтовані на виробництво продукції та приносять дохід; забезпечуючі процеси - забезпечують ресурсами та послугами всі інші процеси; управлінські бізнес-процеси - охоплюють управління бізнес-системою, а бізнес-процеси розвитку - спрямовані на інновації.

Існують три групи методів оптимізації бізнес-процесів: досвіду, бенчмаркінгу та технології командної роботи. Метод Workflow

використовується для опису бізнес-процесів на основі процесного підходу, прискорюючи адаптацію до змін у бізнес-середовищі та зменшуючи час реакції підприємства. Він передбачає збір характеристик для стандартизації внесення змін. Технологія Workflow включає аналіз часових витрат, управління якістю, поставку в строк та електронний обмін даними. Технологія Workflow забезпечує постійний обмін інформацією та усуває невиправдані витрати, що робить підприємство більш динамічною структурою. Вона допомагає виявити приховані проблеми та забезпечує зв'язок між людьми та технологіями, моделюючи процедури з високою точністю та деталізацією.

Для побудови ефективної системи управління необхідно провести аудит всіх бізнес-процесів, розглянути їх оптимізацію та визначити, які з них приносять прибуток. Потім важливо розглянути другорядні процеси та їхню відповідність загальному прибутку. Це може включати видалення зайвих процесів та впровадження нових, а також побудову нової системи, що відповідає меті та завданням підприємства. Для постійного моніторингу системи можна використовувати показники ефективності для кожної складової процесу, описані математично.

Завдяки кореляції показників усіх складових бізнес-процесів, підприємство може ефективно моніторити свою діяльність та оперативно реагувати на зміни, це також дозволяє аналізувати результати діяльності підприємства та формувати технічні вимоги для фахівців підприємства.

Отже, сучасне бізнес-середовище вимагає швидкої реакції та застосування новітніх методів оптимізації бізнес-процесів. Процесний підхід стає ключовим для збереження конкурентоспроможності підприємства, оскільки дозволяє ефективно використовувати ресурси та максимізувати прибуток. Моніторинг ефективності кожного бізнес-процесу дозволяє приймати оперативні рішення та знижує витрати. Оптимізація бізнес-процесів забезпечує конкурентну перевагу та привабливість для інвесторів. Правильний підхід до управління організацією сприяє підвищенню її прозорості та реактивності на зміни. Це дозволяє чітко визначити зони відповідальності, забезпечуючи якісні ресурси та товари.

Створення ефективної системи мотивації персоналу стає ключовим для успішного управління підприємством. Постійний пошук оптимальних методів управління та опису бізнес-процесів є невід'ємною умовою успішного розвитку компанії.

Список використаних джерел

1. Сучасні проблеми економіки і підприємництва [Текст]: Збірник наукових праць. – Випуск 17. – Київ: ІВЦ Видавництво «Політехніка», 2016. – 232 с. (с. 174-178)

Горобець Карина,

здобувачка III курсу фахової передвищої освіти, спеціальності 076 Підприємство та торгівля Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

Науковий керівник: Літовка-Деменіна С.Г., кандидат педагогічних наук, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

РЕКЛАМНИЙ СЛОГАН ЯК СПОСІБ ДЛЯ ЗБІЛЬШЕННЯ ОБСЯГІВ ПРОДАЖІВ

На сьогоднішній день, рекламний слоган один з напрямків створення для збільшення обсягів продажів. Рекламний слоган - це короткий вислів, який використовується для реклами товару, послуги або бренду. Він може бути потужним інструментом для збільшення обсягів продажу, якщо його використовувати правильно.

Рекламний слоган - це деталь, яку споживач шукає, перш за все, один з об'єктів, який привертає до себе максимальну увагу потенційних споживачів. Створення слогану - це першочергове завдання для кожної компанії. [1].

Походження, типологію та функціональні характеристики слоганів досліджували Глорія Пенья, Олів'є Ребуль, Хуан Рей, а також українські науковці Н. Кутуза, І. Наливайченко та інші. Н. В. Волошина присвятила свою працю «Психолінгвістичні аспекти сприйняття рекламного тексту» аналізу

окремих психолінгвістичних підходів до вивчення рекламного повідомлення, проаналізувавши мовні одиниці сучасної реклами, механізми мовного впливу та їх ефективність. [2].

Слоган - є головний маркер ідеї, тому саме на нього і орієнтується, перш за все, споживач. Якщо товар, компанія, послуга мають слоган - це значить, що вони мають маркер та помітні для споживача. Коли маркера у вигляді слогана немає, тоді вони виглядають як невидимки, як «коти в мішку». Купувати «кота в мішку» навряд чи хто захоче. [1].

Перевага надається саме товарам і послугам, які промарковані слоганом, який є першочерговим завданням для бізнесу, щоб бути успішним.

Численні дослідження феномену МГ проводяться в контексті вивчення лінгвістичних аспектів реклами. Так, Ю. М. Шульженко пропонує визначення МГ із врахуванням особливостей її функціонування в рекламному тексті: «мовна гра – це усвідомлене порушення мовних правил і закономірностей функціонування мовних одиниць, що існують у свідомості певного суспільства або індивіда, яке використовується для досягнення максимального успіху рекламного тексту як способу продажу рекламованого товару». [3].

Для створення ефективного рекламного слогану радимо:

- зробити його коротким і лаконічним, щоб легко запам'ятати й повторити;
- використовувати сильні дієслова, які роблять слоган більш динамічним і цікавим;
- підкреслювати унікальні переваги, що робить продукт або послугу унікальними;
- використовувати емоційний мову, необхідно спостерігати емоції клієнтів, щоб зробити слоган більш переконливим;
- протестувати свій слоган, перевірити слоган на фокус-групах або провести онлайн-опитування, щоб побачити, як він сприймається цільовою аудиторією.

Наведемо приклади ефективних рекламних слоганів українських брендів:

- «Королівський Смак» (Roshen), який підкреслює преміальність та вишуканість шоколаду Roshen;

- «Хліб з української печі» (Київхліб): підкреслює автентичність та традиційність продукції.
- «Свіжість з ферми» (ферма «Наша Ряба»): підкреслює натуральність та якість продукції;
- «Київстар - лови хвилю життя» (Київстар): позиціонує Київстар як мобільного оператора, який дає можливість жити на повну;
- «Нова Пошта - твій надійний партнер» (Нова Пошта): Підкреслює надійність та зручність Нової Пошти.

Отже, створення ефективного рекламного слогану може бути складним завданням, але це того варте. Добре продуманий слоган може допомогти збільшити обсяги продажів, підвищити впізнаваність бренду та створити міцний зв'язок зі своїми клієнтами, який потребує наполегливості, творчості та аналітичного мислення.

Список використаних джерел

1. Бернович П. Слоган як спосіб підняти продажі. URL https://leosvit.com/art/slogan_yak_sposib_pindiaty_prodazhi (дата звернення: 07.05.2024).
2. Волошина Н. В. Психолінгвістичні аспекти сприйняття рекламного тексту. Молодий вчений. 2018. Вип. 4 (56). С. 638–641.
3. Шульженко Ю. М. Принципи реалізації мовної гри у рекламному тексті. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Сер.: Філологія. Соціальні комунікації. 2020. Т. 31 (70), № 1. Ч. 2. С. 231–235.

Данилюк Олександр,
здобувач I курсу першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти (скорочений термін
навчання), спеціальності 075 Маркетинг
Київського професійно-педагогічного
фахового коледжу ім. Антона Макаренка
Науковий керівник: Котирло О.О.,
к.е.н, доцент Київського професійно-
педагогічного фахового коледжу ім. Антона
Макаренка

ДОСВІД КРАЇН ЄС ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВО-НЕЗАЛЕЖНОЇ СТАРОСТІ

Систематизація та дослідження наукових праць про пенсійні системи зарубіжних країн дозволяють виділити загальні варіанти формування пенсійних систем світу.

Першим варіантом є розвиток та формування пенсійних систем різними шляхами залежно від соціальної структури суспільства, історичних традицій, пріоритетів соціальної політики, ролі держави в економіці. В багатьох країнах пенсійні системи швидко змінюються у зв'язку з їх кризою, яка пов'язана з непродуктивним функціонуванням розподільних пенсійних систем. У результаті змінюється співвідношення між приватними та державними компонентами пенсійного забезпечення. Так, за таким підходом існує державна пенсійна система в Італії, Сінгапурі і до недавнього часу функціонувала у соціалістичних країнах Східної Європи та СРСР. Участь для всіх працюючих у такій пенсійній системі є обов'язковою [1].

У деяких інших країнах, в тому числі і в Німеччині діє державна пенсійна система, яка доповнюється приватним пенсійним забезпеченням. Саме розміром державних пенсій визначається при цьому на практиці рівень часткового пенсійного забезпечення.

Другим варіантом формування пенсійних систем є еволюційний підхід руху пенсійного забезпечення. Тут виділяють три моделі пенсійного забезпечення: державна; приватна (недержавна); спільна.

Для державної моделі системи пенсійного забезпечення характерно зосередження уваги на загальнообов’язковій пенсійній системі, коли розмір пенсії пропорційний розміру заробітної плати. Частково зустрічається добровільне недержавне пенсійне забезпечення для незначної частки населення. Така модель пенсійного забезпечення притаманна Бельгії, Люксембургу, Португалії, Іспанії. Але це становить велику проблему в цих країнах, особливо в Бельгії, де розмір державного боргу у сумі зобов’язань, які взяла держава по пенсійній системі набагато перевищують розмір валового внутрішнього продукту [2].

Державно-приватна (спільна модель) ґрунтується на доходах державного і приватного сектору. На неї розповсюджуються значні фіскальні та фінансові стимули, вона охоплює приблизно половину населення і добровільна по характеру. Система приватного сектору пенсійного забезпечення знаходиться під жорстким регулюванням. Ця модель припустима для Німеччини, але у зв’язку з нарощенням демографічного навантаження практично всі вони поступово збільшують залежність від приватних пенсій.

Виділяють три схеми пенсійного забезпечення, кожна з яких підтримується визначеним інститутом: розподільча, накопичувальна і добровільні пенсійні внески. З урахуванням національних особливостей населення, у різних пропорціях, економічних обставин країни, вони присутні в пенсійних системах країн ЄС та інших розвинених країн світу.

Розподільчі пенсійні системи вбачають державний характер. Більшість розвинутих країн розглядають можливість пенсіонерів залишатися в межах створюваних життєвих стандартів, як одного із головних досягнень західних демократій у соціальній сфері. Основою є значне скорочення бідності серед пенсіонерів. Однак у міру демографічних змін та зрілості пенсійної системи така схема призводить до збільшення податків або бюджетних асигнувань. Слід виділити при цьому такі негативні моменти: послаблення схильності до нагромаджень, посилення соціального утримування, елементи зрівнюваності [3].

Накопичувальні пенсійні системи передбачають використання пенсійних внесків для придбання фінансових активів. Дана система виходить із необхідності акумулювати внески на протязі всієї трудової діяльності. Крім цього, вона виявляється значно стійка щодо розподільчої схеми якщо працює довго. Сукупність фінансових активів, яка складається к моменту виходу на пенсію із основного капіталу (реально переведеного у систему) і накопичувального капіталу (як результат інвестицій), забезпечує виплати пенсій.

Третя система, ґрунтується на засадах добровільної участі громадян та їх об'єднань у формуванні пенсійних накопичень і набула чинності і в Україні – недержавне пенсійне забезпечення, з метою отримання додаткових до загальнообов'язкового державного пенсійного страхування пенсійних виплат. Недержавна пенсійна система є засобом забезпечення гідного рівня життя після виходу на пенсію та відіграє надзвичайно важливу роль у пенсійному забезпеченні населення. Вона полягає в тому, що являє собою джерело довготермінових інвестицій, необхідних для економічного розвитку країни. У такій країні як Швейцарія обсяг інвестицій з недержавної пенсійної системи перевищує половину валового внутрішнього продукту.

Моделі, побудовані по «розподільчому» або «накопичувальному» принципу, в чистому вигляді зустрічаються достатньо рідко. Сучасна світова практика свідчить, що досить успішними можуть бути різні моделі пенсійних систем. При цьому Пенсійні системи більшості країн включають різні інститути соціального захисту: загальнодержавне соціальне забезпечення, особисте пенсійне страхування, обов'язкове соціальне страхування тощо.

Більш конкретно можемо зупинитися на пенсійному забезпеченні деяких країн ЄС, оскільки фінансовий механізм пенсійного забезпечення цих країн заслуговує особливої уваги. Так, пенсійне страхування Німеччини полягає в наданні пенсій у зв'язку з загальною або професійною непрацездатністю, а також виплату пенсій за віком; надання пенсій на випадок втрати застрахованого годувальника сім'ї; заходи щодо покращення санітарних умов життя застрахованого населення. Пенсійне страхування включає заходи покращення та

відновлення непрацездатності та заходи страхування. До них належить опанування нової спеціальності й пошуку роботи; лікування; заходи щодо підвищення кваліфікації, виплата пенсій на випадок втрати годувальника; виплата пенсій з професійної та загальної непрацездатності, а також при досягненні пенсійного віку – не менш 60 років жінкам і 65 років чоловікам.

Як держави з соціально орієнтованою економікою, пенсійна система Німеччини відрізняється від інших країн Європейського Союзу і Організації економічного співробітництва панівним значенням державної системи пенсійного забезпечення. Для отримання пенсій мінімальний стаж складає 4 роки. Пенсійний вік однаковий і для жінок і для чоловіків становить 65 років. Працівники отримують право виходу на пенсію в 63 роки, якщо мають стаж 35 років. Число осіб на сьогоднішній день, які пішли на пенсію раніше 65 років, становить 20% від загальної кількості пенсіонерів. За умови середнього трудового доходу застрахованій особі страховий стаж вимірюється 45 роками. Скорочення пенсійного віку призводить до зменшення розміру пенсії. Пенсія становить приблизно 70% від останнього реального рівня доходів за відрахуванням податків.

Найбільший інтерес серед колишніх соціалістичних країн, в яких не тільки законодавчо розробили реформи пенсійних систем, а й розпочали процес їх реалізації і досягли значного прогресу, представляють Польща, Угорщина, Чеська Республіка.

На сучасному етапі розвитку у Чеській Республіці, яка започаткувала проведення пенсійної реформ у 1998 році, функціонує три рівня пенсійної системи (перший – пенсійне забезпечення за принципом солідарності поколінь, другий – накопичувальний і третій – недержавне пенсійне забезпечення). Більше половини працюючих громадян у цій країні є учасниками недержавних пенсійних фондів. У солідарній чеській пенсійній системі роботодавці відраховують 19,5% від фонду оплати праці а працівники сплачують страхові внески у розмірі 6,5% від нарахованої заробітної плати [1].

Дослідження систем пенсійного забезпечення у країнах ЄС показує необхідність побудови багаторівневої пенсійної системи. Можливість впровадження накопичувальної системи, в основу якої покладено концентрацію фінансових ресурсів на особистих рахунках громадян, передбачає достатньо високі витрати на початку її функціонування, пов’язаних з переміщенням внесків із солідарної системи до другого рівня. Державі необхідно розглядати питання врегулювання процесу переходу до накопичувальної системи, приймаючи рішення про формування другого рівня пенсійного забезпечення, визначивши додаткові джерела фінансових ресурсів, які зможуть стати амортизуючим чинником.

Список використаних джерел

1. Вишневська О. А. Пенсійна реформа: зарубіжний досвід для України / О. А. Вишневська // Аспекти публічного управління. – 2016. – № 8. – С. 42–48. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/aplup_2016_8_7 .
2. Бойко О. Пенсійна реформа: як будуть виплачувати та індексувати пенсії в Україні. 2023. URL: <https://suspilne.media/369610-nakopichualna-pensia-ta-indeksacia-socialnih-viplat-so-vidomo/>
3. Прищепа Я., Матвіїшина Г. Накопичувальні пенсії: у Мінсоцполітики розповіли, що передбачає пенсійна реформа. 2023. URL: <https://suspilne.media/356294-nakopichualni-pensii-u-minsocpolitiki-rozpovili-so-peredbacae-pensijna-reforma>

Довніч Євгенія,

здобувачка III курсу фахової передвищої освіти, спеціальності 071 Облік і оподаткування Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

Науковий керівник: Самонова Т.Б.,

кандидат економічних наук, доцент, голова циклової комісії фінансово-облікових дисциплін, економіки та підприємництва, спеціаліст вищої категорії Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

ІНТЕРНЕТ-МАРКЕТИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ МАРКЕТИНГОВИХ КОМУНІКАЦІЙ

Інтернет-маркетинг – це новий вид маркетингу, що включає традиційні елементи (продукт, ціна, розподіл, просування), реалізовані за допомогою інструментів мережі Інтернет у дистанційному, інтерактивному режимі [4]. Це сприяє прискоренню, зниженню витрат та покращенню якості усіх маркетингових процесів.

Сучасні словники визначають онлайн-маркетинг як використання всіх аспектів традиційного маркетингу у віртуальному просторі з метою отримання максимального ефекту від відвідувачів сайту та збільшення їхнього потоку.

Інтернет-маркетинг здійснює значний вплив на бізнес і рекламу, що помітно не тільки в товарній сфері, а й в сфері послуг і обслуговуванні споживачів. Online-продажі й інтернет-магазини мають все більше популярності.

Комплексний інтернет-маркетинг застосовує всі можливі канали реклами і просування ресурсів в інтернеті для збільшення відвідуваності сайту і зростання продажів [1].

Концепція 4P (англ. marketing mix), комплекс маркетингу - маркетингова теорія, заснована на чотирьох основних координатах маркетингового планування:

- Product — маркетингова товарна політика;
- Price — маркетингова цінова політика;

- Promotion — маркетингова політика просування;
- Place — маркетингова політика розподілення.

Основні елементи комплексу інтернет-маркетингу можна розглянути за допомогою концепції 4P (рисунок 1):

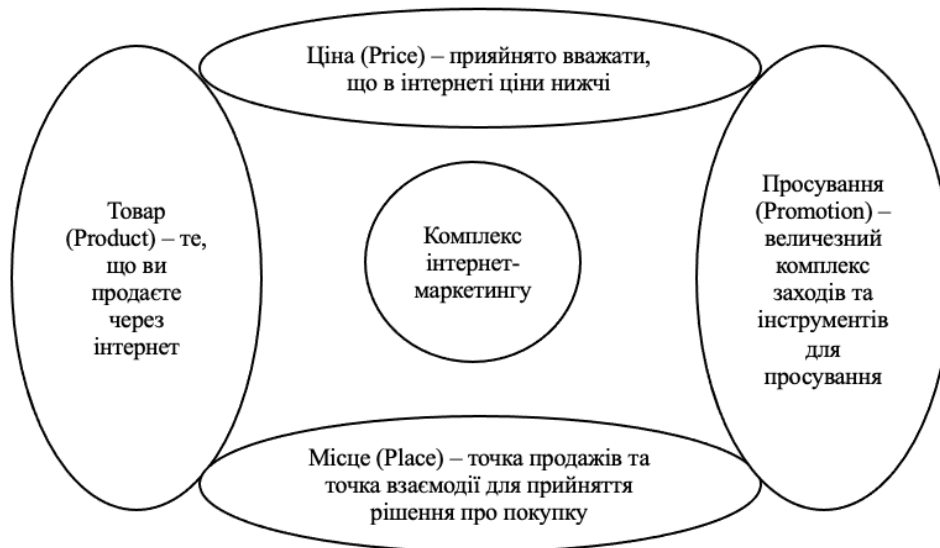

Рис 1. Комплекс інтернет-маркетингу[4]

Технології та інструменти сучасного інтернет-маркетингу розвиваються досить динамічно. Щорічно спектр маркетингового інструментарію в мережі поповнюється. Сучасна структура інтернет-маркетингу є багатогранною, та має певні складові (рисунок 2):

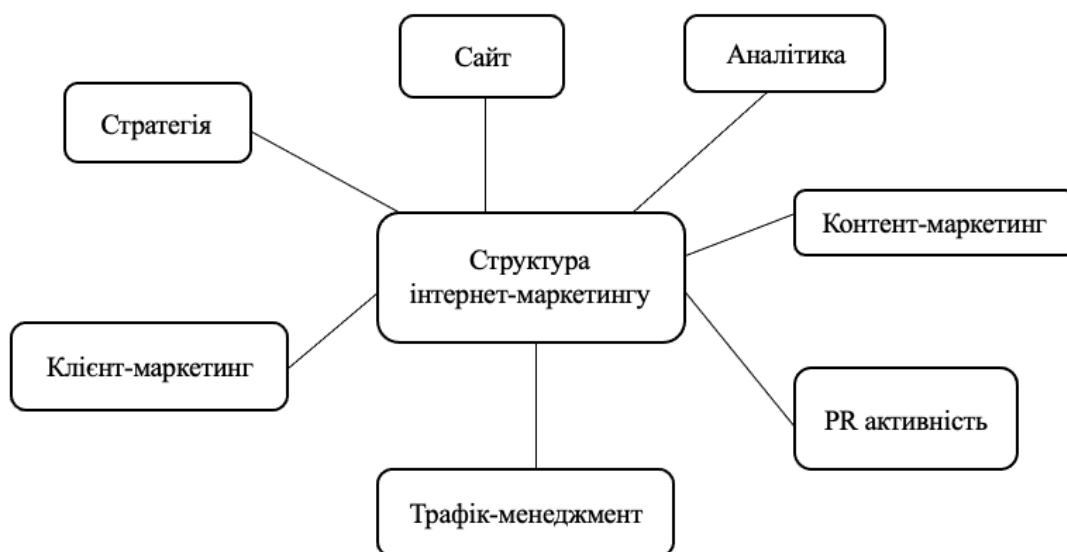

Рис 2. Структура інтернет-маркетингу [4]

В маркетингу за ступенем важливості на першому місці формується стратегія. Стратегія інтернет– маркетингу витікає із загальної стратегії бізнесу, маркетингової стратегії та має бути невід’ємною частиною для підприємства.

Головну зміну інтернет-маркетинг вніс в рекламну індустрію, де інтернет-реклама активно розвивається. Завбачливі рекламодавці активно міняють свої уподобання, і сьогодні інтернет-реклама вже займає значну частку ринку реклами.

Частка реклами в інтернеті вище, ніж реклама на радіо. Зростання торговельних інтернет-майданчиків продовжує рости і розвиватися.

На сьогоднішній день неможливо зустріти відому компанію, яка не проводить рекламу в інтернеті.

Мережеві комунікації характеризуються своєю швидкістю та ефективністю: зробити замовлення через онлайн-маркет можна протягом пари секунд, а способи доставки товару з кожним роком удосконалюються і прискорюються.

Основними перевагами інтернет-маркетингу вважаються:

- швидкість створення і легкість розміщення інформації;
- зниження витрат, пов'язаних з продажами;
- розширення числа потенційних покупців;
- повна всебічна презентація продукції і послуг підприємства без географічних обмежень, на будь-якій мові, в будь-який зручний для споживачів час;
- відкритість інформації про рівень цін конкурентів;
- оптимізація комунікацій зі споживачами, партнерами;
- можливість оперативного аналізу та коригування рекламної кампанії;
- «зручний» бюджет (клієнт сам визначає, скільки грошей готовий витратити).

Інтернет є додатковим джерелом комунікації з клієнтом та, водночас ринком, що найбільш динамічно розвивається та з шаленими темпами набирає обсяги [2].

Отже, в сучасному світі інтернет–маркетинг є невід’ємною частиною ефективної бізнес–стратегії та маркетингової стратегії зокрема. Серед комунікаційних переваг інтернет–маркетингу можна виділити високий ступінь персоналізації та інтерактивності, швидкість надходження інформації та зворотного зв’язку. Інтернет–маркетинг дозволяє швидко отримувати та досліджувати великі масиви інформації, щодо споживачів, конкурентів та ринкових тенденцій.

Список використаних джерел

1. Турчин, Л. Сучасні тренди Інтернет-маркетингу [Текст] / Люба Турчин, Віктор Островерхов // Регіональні аспекти розвитку продуктивних сил України. - 2019. - Вип. 24. – С. 75-85.
2. Ус М. І. Інтернет-маркетинг як інструмент маркетингових комунікацій та складова комерційної діяльності підприємства [Електроний ресурс] / М. І. Ус // Економіка і суспільство. – 2018. – № 15.
3. Родіонов С. О. Інтернет-маркетинг в Україні: сучасні тренди та інструменти [Текст] / С. О. Родіонов // Журнал стратегічних економічних досліджень. - 2022. - № 3 (8). - С. 110-118.
4. Інтернет-маркетинг (електронний ресурс): Вікіпедія – вільна енциклопедія – Режим доступу: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Електронний маркетинг](https://uk.wikipedia.org/wiki/Електронний_маркетинг)

Дьоміна Валерія,

здобувачка I курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (скорочений термін навчання), спеціальності 075 Маркетинг Київського професійно-педагогічного фахового коледжу ім. Антона Макаренка

Науковий керівник: Котирло О.О.,

к.е.н, доцент Київського професійно-педагогічного фахового коледжу ім. Антона Макаренка

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ АНТИКРИЗОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ

Антициклічне регулювання економіки є ключовим інструментом державної політики, спрямованим на стабілізацію економічних циклів та запобігання глибоким рецесіям. Актуальність даної теми для України зараз є дуже великою і

значною: особливо актуальність почала посилюватися в умовах пандемії COVID-19 та ще більше вона посилилася в умовах початку війни, які внесли значні корективи в економічний розвиток країни. Пандемія викликала у всьому світі економічні потрясіння які впливали на економіку усіх держав, а війна призвела до критичних викликів у всіх сферах економіки України, було зруйновано багато інфраструктури і вся країна зазнала багато руйнувань що дуже сильно вплинуло на економіку держави [1].

Антикризова політика в реальному секторі економіки України має важливе значення для подолання кризових викликів та забезпечення стабільності економіки та її розвитку. Перспективні напрямки антикризового регулювання [2]:

- Розвиток реального сектору економіки: За даними Національного інституту стратегічних досліджень, важливою складовою частиною стратегії розвитку реального сектору економіки має стати антикризова політика. Це передбачає збільшення інвестицій в промисловість, сільське господарство та інфраструктуру, що сприятиме створенню нових робочих місць та підвищенню продуктивності праці.

- Банківський сектор: Сучасна державна політика антикризового регулювання розвитку банківського сектора в Україні передбачає прискорене фінансування державою будівельних робіт, збільшення зайнятості в держсекторі, збільшення розмірів і тривалості страхових виплат по безробіттю, професійне навчання в приватному і державному секторах. Це сприятиме стабілізації банківської системи та забезпеченню її ліквідності.

- Світовий досвід: Важливо вивчити світовий досвід антикризового регулювання в зарубіжних країнах, щоб зрозуміти, які стратегії та підходи можуть бути ефективними в українському контексті. Це може включати в себе вивчення політик економічного стимулювання, реформування податкової системи, політики зайнятості та інвестиційних стратегій.

- Аспекти антикризового регулювання: Важливо враховувати різні аспекти антикризового регулювання, включаючи економічні, соціальні та політичні

фактори. Це означає, що антикризова політика повинна бути комплексною та багатогранною, враховуючи потреби різних груп населення та секторів економіки.

- Реформа податкової системи: Податкова реформа може бути важливим інструментом антикризового регулювання. Це може включати зниження податкових ставок для підприємств, що стимулює інвестиції та економічний розвиток.

- Підтримка малого та середнього бізнесу: Малий та середній бізнес є важливим двигуном економічного розвитку. Підтримка цих секторів через спеціальні програми кредитування та надання податкових пільг може допомогти стимулювати економічний розвиток та створення робочих місць.

- Розвиток інфраструктури: Інвестиції в інфраструктуру, такі як дороги, мости, школи та лікарні, можуть стимулювати економічний розвиток та створити робочі місця [2].

Ці напрями можуть допомогти Україні ефективно впоратися з кризовими ситуаціями та забезпечити стабільний економічний розвиток. Однак важливо пам'ятати, що успіх будь-якої антикризової стратегії залежить від її правильного впровадження та адаптації до конкретних умов та обставин.

Список використаних джерел

1. Антициклічне регулювання економіки. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://surl.li/szdtc>.
2. Циклічні коливання та кризи в економіці. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://pidru4niki.com/14550112/ekonomika/tsiklichni_kolivannya_krizi_ekonomitsi

Загородній Дмитро,

здобувач третього (аспірантського) рівня вищої освіти Міжрегіональної Академії управління персоналом

Науковий керівник: Цімошинська О. В.,

заступник завідувача кафедри обліку і оподаткування, к.е.н., доцент Міжрегіональної Академії управління персоналом

РОЛЬ І ЗНАЧЕННЯ МАРКЕТИНГУ У РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Постановка проблеми. Дослідження концепції використання інструментів та технологій маркетингу органами місцевого самоврядування у сфері соціально-економічного розвитку територіальної громади.

Метою роботи є проведення дослідження маркетингової діяльності.

Виклад основного матеріалу. Стан економічного розвитку країни прямо залежить від зацікавленості територіальних громад, їх можливостей, спроможностей займатися розвитком своїх територій. У нових політичних і соціально-економічних умовах територіальні громади мають самостійно формувати свою спроможність. Вони несуть відповідальність за планування свого розвитку та бюджету, за економічний розвиток, залучення інвестицій та розвиток підприємництва, належне виконання повноважень, удосконалення інфраструктури, запровадження більш високих стандартів якості комунальних послуг, соціального життя, створення нових робочих місць, покращення зайнятості населення, якості адміністративних послуг, що надаються населенню, за рівень якості праці, навчання, відпочинку, комфортного та безпечного проживання.

Ширші повноваження органів місцевого самоврядування у сфері соціально-економічного розвитку територіальної громади в сучасних економічних умовах вимагають глибших знань.

Для кожної територіальної громади головним завданням є досягнення суттєвого прогресу у розв'язанні базових проблем, які й визначають стандарти європейського комфортного міста.

Сьогодні органи управління територіальними громадами повинні постійно удосконалювати методи управління, щоб створити умови для динамічного розвитку території.

Територіальні громади відрізняються ресурсним потенціалом, історико-культурною та промисловою спадщиною, що спонукає їх використовувати особливості та унікальність громади для підвищення конкурентоспроможності, для розвитку громад та наближення до рівня європейських стандартів.

Розширені повноваження і можливості стосовно співробітництва територіальних громад, залучення додаткових фінансових ресурсів від міжнародних донорських організацій, інвестицій, розвитку інфраструктури та комунікацій спонукають до розроблення маркетингових стратегій територіальних громад, запровадження маркетингових інструментів як дієвого механізму управління [3].

Маркетинг виступає одним з інструментів, який використовується для підвищення привабливості та конкурентоздатності територіальної громади.

На мою думку, кожна територіальна громада повинна розробити та застосовувати такі маркетингові заходи, які б дозволили підвищити престижність територіальної громади, забезпечити високий рівень якості життя мешканців територіальної громади. Адже маркетинг є одним із найважливіших кроків для інтеграції із Європою.

Територіальний маркетинг – це маркетинг в інтересах території територіальної громади, її внутрішніх та зовнішніх суб'єктів, які мають інтереси на території територіальної громади.

Суб'єкти маркетингу – це виробники продукту (товарів, послуг), споживачі і посередники. Маркетинг територій має допомагати органам місцевого самоврядування забезпечити більш якісні умови для місцевих мешканців, аби вони могли реалізувати себе та прожити цікаве життя.

Територіальний маркетинг не лише розширює інструментарій державного управління, але й змінює підходи, постановку стратегічних цілей, адже метою будь-якого маркетингу є задоволення потреб споживачів [1].

Формуванню політики розвитку територіальної громади на засадах маркетингу, має передувати розуміння, що ця концепція поєднує в собі маркетингові технології, стратегії розвитку громади та підхід, який базується на перевагах. Особливість цього підходу в тому, що він зосереджений на перевагах або ресурсах громади, а не на її потребах. Потреби ніколи не можуть бути задоволені, тоді як переваги створюють основу для бажаних результатів розвитку, навіть в країнах з менш розвинутою та кризовою економікою [2].

У територіальній громаді існує велика кількість зацікавлених сторін: органи місцевого самоврядування, неурядові громадські організації, заклади освіти, бізнес, споживачі послуг. Всі вони мають різний рівень мотивації, щоб бути залученими до певного маркетингового проекту з розвитку територіальної громади. Органи місцевого самоврядування та малий і середній бізнес мають працювати в команді, як союзники, які мають спільний інтерес, – успішну, розвинену територіальну громаду.

Загалом можна виділити 3 категорії зацікавлених сторін:

- основні зацікавлені сторони – це ті, від кого залежить, або хто може суттєво вплинути на ефективність реалізації певного маркетингового проекту;
- першочергові зацікавлені особи – це ті особи, групи осіб чи організації, які так чи інакше відчують на собі результати маркетингового проекту (позитивні чи негативні);
- другорядні зацікавлені сторони – це всі інші особи чи інституції, які можуть мати опосередкований інтерес до проекту чи певну роль у його розробленні та реалізації [1].

Територіальні громади мають достатньо повноважень і можливостей щодо використання переваг управління ними на засадах територіального маркетингу. Територіальний маркетинг є інструментом місцевого розвитку. Органи місцевого самоврядування мають розробити маркетингову стратегію території, яка повинна стати доповненням до програми соціально-економічного розвитку, з послідувачим розглядом загального плану маркетингової діяльності міською радою.

Маркетинг територій територіальних громад здійснюється спільно органами місцевого самоврядування, мешканцями громади, бізнес-спільнотою як всередині, так і за її межами. Він має бути орієнтований як на суб'єктів, зовнішніх по відношенню до території, так і на населення самої території, включаючи юридичних осіб, що здійснюють свою діяльність у сферах, значущих для розвитку територіальної громади.

На основі пріоритетів визначених у процесі досліджень формується маркетинговий план, що складається з чотирьох важливих етапів. Як правило, в процесі розробки маркетингової стратегії розвитку території формується логічна послідовність реалізації маркетингових стратегій регіону:

- формування і поширення позитивного іміджу;
- підвищення привабливості території для бізнесу за рахунок розвитку інфраструктури;
- зростання привабливості для населення;
- посилення привабливості регіону для фахівців.

Таким чином, маркетинг є важливою складовою політики органів місцевого самоврядування у сфері місцевого розвитку, і в цьому контексті визначається як процес комплексної взаємопов'язаної діяльності органів місцевого самоврядування, приватного та громадського секторів, що спрямована на підвищення конкурентоспроможності та привабливості певної територіальної громади, а також загальної якості життя населення, і яка реалізується шляхом розробки і впровадження економічних, соціальних, культурних та політичних програм і заходів, з використанням різноманітних інструментів та методів маркетингу”.

Маркетингову стратегію слід реалізовувати з середини терииторіальної громади і на зовні.

Отже, підвищення ефективності управління розвитком територіальної громади потребує розробки та впровадження комплексної системи заходів органами місцевого самоврядування в партнерстві з іншими зацікавленими особами (представниками бізнесу, населенням, громадськими організаціями,

інвесторами, навчальними закладами, іншими установами та організаціями громади), до яких відносяться такі як: розробка стратегії розвитку; виявлення місцевих переваг та унікальних територіальних ознак; розробка ефективної маркетингової стратегії; розвиток місцевої інфраструктури; поширення освітніх програм; створення організаційних структур з маркетингу; формування партнерств; створення ефективної інформаційно-комунікаційної мережі та ін.

Формування органами місцевого самоврядування ефективної політики у сфері соціально-економічного розвитку територіальної громади вимагає детального дослідження кожного з запропонованих вище заходів, а також процесу їх упровадження.

Органи місцевого самоврядування відіграють важливу роль у забезпеченні соціально-економічного розвитку територіальних громад. Використання інструментів та технологій маркетингу може сприяти покращенню ефективності їхньої діяльності, сприяючи залученню ресурсів, підвищенню рівня обізнаності громадян та створенню позитивного іміджу громади.

Маркетинг відіграє важливу роль у сприянні соціально-економічному розвитку громад. Він дозволяє аналізувати потреби і очікування мешканців, розробляти та реалізовувати ефективні стратегії просування та комунікації, а також стимулювати розвиток місцевих підприємств і залучення інвестицій.

Місцеві органи самоврядування можуть використовувати різноманітні маркетингові інструменти для досягнення своїх цілей. Це включає проведення досліджень ринку, розробку стратегій комунікації, використання соціальних медіа, організацію промоакційних заходів та багато іншого.

Сучасні технології, такі як інтернет-маркетинг, аналітика даних, мобільні додатки тощо, можуть ефективно використовуватися для підтримки соціально-економічного розвитку територіальних громад. Вони дозволяють ефективно спілкуватися з мешканцями, залучати їх до участі в різних програмах та заходах, а також відстежувати результативність діяльності.

Успішні приклади використання маркетингу в місцевому самоврядуванні можуть включати реалізацію кампаній з просування туристичних напрямків,

заходів з приваблення інвестицій, програм підтримки малого та середнього бізнесу тощо.

Використання інструментів та технологій маркетингу є важливим чинником для підтримки соціально-економічного розвитку територіальних громад. Ефективне використання маркетингових стратегій допомагає місцевим органам самоврядування досягати своїх цілей, залучати ресурси та створювати сприятливе середовище для розвитку громади.

Список використаних джерел

1. Гончаренко Т.П. к.е.н., Територіальний маркетинг: нове мислення в управлінні територіями. Економіка: проблеми теорії та практики: зб.наук.праць.- Дніпропетровськ, 2010.-Вип.263: в 9 т. – Т.УІІ-С.1859-1864.
2. Ільченко Н. В. Маркетинг громади – засіб економічного розвитку громади / Н. В. Ільченко, М. К. Григор // Збірник матеріалів X Міжнародної конференції «Теорія і практика сучасної економіки». – Черкаси : ЧДТУ, 2009. – Т. 2. – С.37–39.
3. Олексюк Г. В. , Попадинець Н. М. , Самотій Н. С. Управління територіальними громадами на засадах територіального маркетингу: теоретико-методологічні аспекти. ISSN 1562-0905 Регіональна економіка 2021, №3

Кострицька Анна,

здобувачка III курсу фахової передвищої освіти, спеціальності 076 Підприємництво та торгівля Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

Науковий керівник: Верхогляд К.С.,

викладач циклової комісії фінансово-облікових дисциплін, економіки та підприємництва, спеціаліст другої категорії Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

ВПРОВАДЖЕННЯ БЛОКЧЕЙН ТЕХНОЛОГІЙ У БІРЖОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ

Впровадження блокчейн технологій у біржову діяльність представляє собою процес інтеграції цифрових реєстрів та розподіленої системи зберігання даних для оптимізації та поліпшення різних аспектів функціонування бірж. Ця

технологія надає безпеку, прозорість та ефективність у торговельних операціях, спрощуючи процеси ведення реєстрів, підтвердження власності та виконання угод.

Блокчейн використовує розподілену базу даних замість традиційних централізованих систем, де дані зберігаються на різних комп'ютерах одночасно. Це означає, що дані не можуть бути змінені або видалені без згоди всіх учасників [2]. Це гарантує високий рівень безпеки та робить його недоступним для зловмисників. Крім того, блокчейн може автоматизувати ряд операцій, завдяки чому можна знизити витрати та час, які пов'язані з посередництвом, і запобігти помилкам. Блокчейн зручний для оптимізації біржової діяльності завдяки своїй прозорості, швидким операціям та низькими витратами.

Технології блокчейн роблять традиційні біржові операції більш безпечними, ефективними та прозорими [1]. Створення децентралізованої системи з розподіленим збереженням даних на різних комп'ютерах або вузлах є ключовою складовою. Це гарантує надійність і стабільність у разі виникнення проблем. Для покращення прозорості та надійності процесів кожен учасник обміну може перетворити інформацію, яка збережена в блокчейнах. Блокчейн може автоматизувати безліч процесів обміну завдяки смарт-контрактам, які автоматично захистяться у результаті виконання певних умов. Це дозволяє скоротити час і вартість транзакцій.

Зменшення ймовірності шахрайства та маніпулювання цінами є ще однією перевагою впровадження блокчейну на біржі. Блокування забезпечує достовірність і незмінність записів, що ускладнює роботу зловмисників. Крім того, завдяки тому, що інформація про шкірний контракт фіксується в централізованому реєстрі, стає легше виявляти та реагувати на будь-які недоліки чи порушення правил [4]. Загалом, впровадження блокчейну в біржові операції принесе багато переваг як учасникам, так і самій біржі, забезпечуючи більшу безпеку, ефективність і довіру до процесів торгового ринку.

Крім того, ця технологія також дозволяє автоматизувати велику кількість процесів, які раніше вимагали значних зусиль і витрат. Наприклад, вона може

автоматично виконувати процедури підтвердження та погодження угод між учасниками, що дозволяє значно зменшити час, необхідний для здійснення та оброблення торговельних операцій. Крім того, розумні контракти можуть дозволити угодам автоматично виконуватися за певними умовами без використання посередників або нагляду з боку третіх сторін [3]. Така технологія спрощує процес торгівлі та зменшує витрати на операції, а також допомагає уникнути ризиків шахрайства та незаконних дій.

Отже, технологія блокчейн значно полегшує автоматизацію бізнес-процесів, скорочуючи час і енергетичне споживання для виконання складних операцій. Використання його максимально зменшить кількість посередників, що полегшить процес торговельних операцій та знизить витрати. Крім цього, блокчейн захищає дані завдяки децентралізації і криптографічному захисту, що гарантує, що дані будуть конфіденційні й недоступні для інших.

Список використаних джерел

1. Negroponte, N. Being Digital. Knopf. Vintage Books, Paperback edition, 1996, 272 p.
2. Tapscott D. & Tapscott A. Blockchain revolution: how the technology behind bitcoin is changing money, business, and the world. Penguin. 2018. 365 p.
3. Балазюк О. Вплив технології блокчейн на систему бухгалтерського обліку. Економіка та управління в XXI ст.: виклики та перспективи розвитку: зб. тез Міжн. наук.-практ. конф., м. Умань, 30 трав. 2019 р. Умань, 2019. С. 150–152.
4. Яровенко Г. М., Ковач В. О. Перспективи застосування технології блокчейн у системах забезпечення кібербезпеки банків. Підприємництво та інновації. 2020. № 12. С. 206–214. DOI: <https://doi.org/10.37320/2415-3583/12.36>

Котирло Оксана,

к.е.н, доцент, викладач Київського професійно-педагогічного фахового коледжу ім. Антона Макаренка

ПОНЯТТЯ СИСТЕМИ МОТИВАЦІЇ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Персонал є найважливішим ресурсом будь-якого підприємства, оскільки від якості праці та професійного розвитку працівників залежить ефективність

діяльності підприємства та його успіх на ринку. Значення персоналу для підприємства проявляється в наступних аспектах:

1. Якість продукту. Досвідчений персонал здатен виготовляти якісніші товари та послуги, що збільшує конкурентоспроможність підприємства.
2. Продуктивність. Спілкування, організаційні та організаційні спроможності працівників є ключовими факторами для збільшення продуктивності підприємства.
3. Лояльність клієнтів. Якщо персонал підприємства є висококваліфікованим та має хорошу працювати з клієнтами, ймовірність повторного звернення клієнтів до підприємства збільшується.
4. Довіра і репутація. Якщо на підприємстві працює досвідчений, відповідальний та працелюбний персонал, то підвищується репутація підприємства в очах клієнтів, партнерів та контрагентів.
5. Інноваційність. Професійно налаштований та мотивований персонал є важливим фактором розвитку інноваційних технологій та змін на підприємстві [1, с.66].

Отже, значення персоналу для підприємства полягає в тому, що він є ключовим фактором у розвитку та успіху підприємств у будь-якій галузі. Саме тому, важливо розробляти стратегії розвитку персоналу та забезпечувати їхній професійний розвиток і мотивацію на різних етапах розвитку підприємства.

Так, ефективне використання та розвиток персоналу залежать з великою мірою від мотивації працівників на підприємстві. Мотивація є однією з найважливіших складових ефективного управління персоналом на будь-якому підприємстві.

Мотивація працівників дозволяє збільшити їхню продуктивність та стимулює досягнення більш високих результатів у роботі, що в свою чергу сприяє досягненню стратегічних цілей підприємства. На підприємстві мотивація праці може досягатися за допомогою різних методів: фінансових та нематеріальних стимулів, підтримки корпоративної культури і соціальної відповідальності, професійного розвитку та навчання працівників.

Ефективна мотиваційна система на підприємстві дозволяє досягати наступних результатів:

- Висока продуктивність та якість роботи працівників.
- Зниження ризику відходу базових працівників та підвищення їх лояльності до підприємства.
- Підвищення рівня задоволеності працівників відносно своєї роботи та зменшення емоційного вигорання.
- Розвиток професійних навичок працівників та підвищення внутрішнього потенціалу підприємства.

Отже, мотивація праці є важливим фактором для розвитку персоналу на підприємстві та успішної його діяльності в цілому. Важливо розробляти та впроваджувати ефективну мотиваційну систему, яка відповідає специфіці діяльності підприємства та потребам його працівників.

Вчені внесли значний внесок у формування та розвиток можливостей мотивації на підприємствах. Особливо важливим в їхніх дослідженнях є встановлення взаємозв'язку між мотивацією та продуктивністю праці.

У практичній роботі більшість вчених розробляли пропозиції щодо вдосконалення мотиваційних систем на підприємствах. Вони пропонували різноманітні методи та засоби мотивації працівників, серед яких фінансові та нематеріальні стимули, соціальні програми, навчання та професійний розвиток, а також управління корпоративною культурою. Застосування цих методів дозволяє підприємствам забезпечити оптимальні умови для працюючих та максимізувати їхню ефективність.

Зокрема, до визначних вчених, які внесли вагомий внесок у розвиток мотивації на підприємствах можна віднести Фредеріка Герцберга з його теорією двох факторів, Едварда Десі з теорією очікування, Абрахама Маслоу з теорією потреб та Барнабаса Бестера з теорією оптимальної мотивації. Вони внесли вагомий внесок у зрозуміння процесів мотивації та розробку методів підвищення ефективності роботи на підприємствах.

Досліджуючи праці вчених, під мотивацією персоналу слід розуміти сукупність факторів, які спонукають працівника до виконання встановлених завдань та до досягнення більш високих результатів у роботі. Загалом, існують два види мотивації персоналу: фінансова та нематеріальна [4].

1. Фінансова мотивація - цей вид мотивації пов'язаний з грошовими винагородами та преміями для працівників. Різні форми фінансової мотивації можуть включати такі елементи, як: зарплата та бонуси; оплата за перевиконання планів; додаткова оплата за роботу в непростій чи ризикованій обстановці; акції та інші інвестиційні можливості.

2. Нематеріальна мотивація - не пов'язана з грошовими ресурсами, а забезпечує працівникам інше задоволення, розуміння та підтримку, що зроблять їх роботу більш цікавою та приємною. Нематеріальна мотивація може включати такі елементи, як: підвищення самооцінки; захоплюючі та цікаві завдання; можливість професійного зростання та навчання; підтримка членства в команді; можливість налагодження робочих відносин.

Обидва види мотивації можуть використовуватися окремо або разом на підприємствах, щоб досягнути кращих показників роботи та більш високої ефективності працівників. Однак, перед вибором способу мотивації, варто опрацювати особливості та потреби працівників та враховувати специфіку діяльності підприємства та самі мотиви працівника. Ці мотиви формують мотиваційний механізм як сукупність процесів, які спонукають працівника до виконання роботи та досягнення більш високих результатів.

Цей механізм складається з компонентів, які діють разом, щоб стимулювати особистість до виконання певних дій. Основні компоненти мотиваційного механізму включають наступне [4]:

1. Побудова системи мотивації як сукупності заходів стимулювання працівника до результативної діяльності на підприємстві.

2. Встановлення цілей. Цілі мають бути реалістичними та мотиваційними для працівника.

3. Оцінка результатів роботи. Цей процес може включати регулярну оцінку, фідбек та розгляд заяв про просування на посадах.

4. Підтримка команди. Для підтримки команди, можна використовувати засоби, такі як спільні заходи, підтримка у співробітника та створення у місцях роботи сприятливої атмосфери.

5. Навчання та розвиток. Надання можливості для навчання та розвитку працівника може бути значною мотивуючою дією для нього.

6. Система відповідальності. Це стимулює працівника до зосередження на виконанні роботи на високому рівні та допомагає забезпечити виконання поставлених завдань в строк.

Таким чином, всі компоненти мотиваційного механізму направлені на сприяння формування постійного бажання працівника працювати, досягати поставлених цілей та покращувати свої результати.

Мотиваційний механізм трудової діяльності людини є дуже складною структурою, яка складається з багатьох компонентів та видів контролю. Він включає психологічний, трудовий, правовий, соціальний, економічний та організаційний аспекти, які взаємодіють між собою та створюють складну та динамічну структуру контролю поведінки людини як продуктивної сили виробництва або як покупця товарів.

Мотивація є головним елементом цього механізму, який стимулює працівника до виконання роботи та досягнення більш високих результатів. Він може включати різні способи стимулювання, які відповідають потребам працівників та метам підприємства. Загалом, мотивація є ключовим елементом ефективності трудової діяльності, який надає працівнику енергію та відчуття задоволення від продуктивної роботи.

Список використаних джерел

1. Зеленько Г. І. Мотивація як чинник підвищення ефективності праці персоналу підприємства. Наукові записки НаУКМА. 2012. Т. 133: Економічні науки. С. 65-70.
2. Ковальська К.В. Нові підходи до мотивації персоналу в стратегічному управлінні корпораціями. Формування ринкових відносин. 2010. № 1. С. 29–33.

3. Тужилкіна О.В. Підвищення вагомості нематеріальних чинників мотивації праці у формуванні людського капіталу сучасного підприємства в Україні. Актуальні проблеми економіки. 2016. № 9. С.37–41.
4. Шостак І. В. Оцінювання ефективності систем стимулювання праці персоналу та їх вплив на результативність діяльності торговельного підприємства. 2015. №5((167)). С.257-266.

Кошара Максим,

здобувач I курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 275.3 «Транспортні технології (на автомобільному транспорті)» Національного університету біоресурсів і природокористування,
Науковий керівник: Котирло О.О.,
к.е.н, доцент Київського професійно-педагогічного фахового коледжу ім. Антона Макаренка

ОСНОВНІ МЕТОДИ ОЦІНКИ РІВНЯ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ

Рівень життя населення – це рівень споживання матеріальних благ (забезпеченість населення промисловими продуктами, продуктами харчування, житлом і т. п.) [1].

Виділяють «мінімальний рівень споживання», «раціональний рівень споживання» і «фізіологічний рівень споживання» [1].

«Раціональний рівень споживання» визначається виходячи з задоволення розумних потреб людини. Вхідний до нього набір товарів і 20 послуг забезпечує повне і гармонійне фізіологічне і соціальний розвиток індивіда.

«Мінімальний рівень споживання» розраховується виходячи з мінімального рівня потреб. Його величина визначається набором товарів і послуг некваліфікованого працівника і його утриманців. Для цього беруться найбільш низькі ціни і не враховуються предмети розкоші, алкогольні напої та делікатеси.

«Фізіологічний рівень споживання» - це рівень, нижче якого людина не може існувати фізично. З ним пов'язане поняття «рівень бідності». Це частка населення, яка отримує дохід нижче встановленого урядом офіційного рівня, що межує з бідністю. Оцінки рівня якості життя змінюються в часі і в просторі: той

рівень, який 30-40 років тому вважався високим, сьогодні може бути віднесений до «межі бідності», а той рівень, який вважається високим для одних країн, неприйнятний для інших, і т.д. [1].

Незважаючи на певний прогрес у світовому економічному розвитку за останні десятиліття, бідність населення залишається однією з головних невирішених глобальних проблем. Навіть поняття бідності можна тлумачити по-різному залежно від мети, з якою воно використовується. Сильний вплив на тлумачення визначень бідності має соціальна політика держави [2].

Безпосередньо бідність є результатом відмінностей щодо матеріального становища індивідів і сімей, а тому завжди існувала й існує в усіх суспільствах, навіть у найрозвиненіших [1].

Для оцінки бідності використовується кілька підходів. У першому підході, коли за критерій береться абсолютна бідність, бідними вважаються ті, хто не може отримати блага, необхідні для задоволення своїх базових потреб у їжі, одязі, житлі, здоров'ї і веденні помірно активного трудового життя. Людина, чий дохід нижче певного мінімуму, вважається абсолютно бідною. При використанні критерію абсолютної бідності рівень бідності та 21 кількість бідних залежать від офіційно встановленої державою межі бідності, яка, у свою чергу, залежить від фінансових можливостей держави [2].

Таким чином, при вивченні абсолютної бідності необхідно вирішити два основні завдання:

- розробити показник, який може бути використаний в якості кордону бідності;
- вибрати систему показників для порівняння з межею бідності [2].

Інструментом для визначення поширеності бідності та ступеня зубожіння населення є межа бідності. Люди вважаються бідними, якщо їхні доходи або споживання нижчі за певний рівень, що його визначають як межу бідності.

Методи побудови межі бідності можуть бути об'єднані в чотири групи: нормативні, статистичні, соціологічні та змішані [2].

Нормативні методи передбачають встановлення державою норм споживання відповідно до рекомендацій експертів або відповідно до своїх ресурсних можливостей. Статистичні методи допомагають оцінити ступінь розшарування за рівнем життя різних груп населення. Соціологічні методи засновані на роботі з думкою людей про ступінь їх матеріальних нестатків. І, нарешті, змішані методи являють собою комбінацію методів, перерахованих вище [2].

Нормативний спосіб, за визначенням, передбачає орієнтацію на певний соціальний норматив. Для визначення межі бідності ним є прожитковий мінімум (іноді його називають мінімальним споживчим бюджетом або мінімальним споживчим кошиком). До його складу входять вартість споживання продуктів харчування, непродовольчих товарів і платних послуг, достатніх для підтримання особою, сім'єю всіх соціальних зв'язків, притаманних цьому соціальному прошарку. Зрозуміло що прожитковий мінімум не є сталою величиною, він змінюється в залежності до соціально-економічних змін у суспільстві, змін у матеріальному становищі порівняно до змін рівня реальних доходів. Споживчий кошик відрізняється для людей в залежності до віку, статі, сімейного становища, здоров'я, місця проживання.

У другому підході в якості критерію використовується відносна бідність. При такому підході вони виходять із співвідношень, що склалися в розподілі доходів різних груп населення, і на цій основі визначають середній дохід нижчих груп населення. На відміну від концепції абсолютної бідності, цей підхід визнає незгладимий характер бідності як соціального явища. Абсолютну межу бідності можна подолати відповідною державною політикою, тоді як відносна межа бідності існуватиме завжди. У більшості розвинутих країн встановлюється національна межа відносної бідності, а не абсолютна межа бідності. Відповідно до цієї концепції бідною вважається людина (сім'я, домогосподарство), якщо гроші, згідно з існуючими документами, не дозволяють їй вести прийнятний у суспільстві спосіб життя. Відносно простішим є метод визначення межі бідності за критеріями. За її словами, бідними вважаються ті, чий дохід не перевищує

певного відсотка доходу на душу населення в країні. Межа бідності за світовою практикою встановлюється на рівні 35-50% середнього доходу.

Третій підхід - суб'єктивний . Він заснований на обстеженнях громадської думки про рівень низьких або недостатніх доходів [3].

Крім відзначених критеріїв для визначення межі бідності, існують інші критерії для класифікації населення як бідного. Ці критерії також використовуються при вивченні проблем бідності та при розробці конкретних заходів для допомоги бідним і запобігання бідності. Зокрема, це структурно-витратний, ресурсний, системний та суб'єктивний критерії [3].

Структурно-витратний критерій відносить до бідних ті сім'ї, у яких витрати на життєво необхідні товари та послуги перевищує відсоток сукупних витрат. До таких витрат зараховують витрати на харчування. Тому, якщо витрати на харчування становлять більше ніж 60% від усіх витрат то 23 таку сім'ю вважають бідною. Іншими важливими витратами вважають витрати на прожиття.

Ресурсний критерій зосереджений на економічних можливостях держави забезпечити певний прожитковий мінімум своїм громадянам. (Коли існує велика різниця між прожитковим мінімумом і економічними можливостями держави його забезпечити, засоби існування можуть зовсім не враховуватися ресурсним критерієм. Ці засоби необхідні для підтримання соціальних зв'язків людини, і забезпечення фізичного виживання).

Системний критерій дозволяє визначити бідних людей за доходами та діяльністю в соціальній сфері (наука, освіта, охорона здоров'я). З цього визначення видно, що воно не стосується окремих осіб чи родин, а лише певних груп людей. Це може бути населення області, району, міста чи країни. (Прикладом цього критерію є індекс людського розвитку, який розраховується на основі середньої тривалості життя, рівня освіти населення та ВВП на душу населення). Отже, можна зробити висновок, що за допомогою цього критерію явище бідності може бути не тільки сім'єю чи окремою людиною, а й охоплювати більшу кількість населення: регіони, області, міста.

Суб'єктивні критерії відбивають уявлення населення про власний стан. Результати оцінки стану бідності за суб'єктивними критеріями мають важливе 10 значення для прогнозування соціальної напруженості в суспільстві, результатів виборів тощо [3].

Найбільш широко використовуваними статистичними характеристиками бідності є її рівень і глибина.

Список використаних джерел

1. Сидорчук І. Б. Критерії бідності і показники її визначення. Учені записки Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського. Серія: Географія. – 2019. Т. 22 (61), № 2. С. 260–271
2. Рівень життя населення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://pidru4niki.com/10981205/ekonomika/riven_zhittya_naseleण्या
3. Якість життя населення: зміст і специфіка регіонального рівня [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.business-inform.net/article/?year=2021&abstract=2021_10_0_214_220

Кривденко Анастасія,

здобувачка ІV курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 242 Туризм Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

Науковий керівник: Джгуташвілі Н.М., -

к.е.н., доцент, спеціаліст вищої категорії Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ЩОДО РЕАЛІЗАЦІЇ КОНКУРЕНТНОЇ ПОЛІТИКИ ТУРИСТИЧНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ

У сучасному світі туризм відіграє ключову роль у розвитку економіки, соціокультурному взаєморозумінні та підтримці сталого розвитку. Туристичні організації, які розуміють важливість конкурентної політики, мають здатність виходити на передові позиції в галузі, привертаючи більше туристів та створюючи сприятливі умови для розвитку туристичного бізнесу. Ми розглянемо сучасні підходи до реалізації конкурентної політики туристичної організації.

Функціонування підприємства відбувається в умовах постійної конкуренції, що вимагає підвищеної уваги до оцінювання власної конкурентоспроможності та управління нею. Конкурентоспроможність підприємства слід розглядати як результат ефективного формування та використання ресурсного забезпечення, а саме конкурентних переваг. Тому бути конкурентоспроможним для підприємства означає функціонувати на ринку, отримувати прибуток, виконувати фіскально-соціальні функції перед державою. [1]

Конкурентоспроможність туристичного підприємства – це узагальнююча характеристика стійкості підприємства, що зумовлюється ефективністю використання наявного ресурсного потенціалу, здатністю надавати привабливі за ціновими і неціновими характеристиками туристичні послуги, можливістю адаптуватися до змін динамічного конкурентного середовища. [3]

Підвищення конкурентоспроможності туристичних підприємств передбачає реалізацію таких аспектів:

- вживати заходів з захисту туристів та їх вільного пересування;
- розвивати регіональний туризм з метою його просування в нерозвинені регіони;
- забезпечувати підвищення якості туристичних послуг і розширення асортименту;
- будівництво нових, реконструкція та модернізація діючих туристичних об'єктів;
- державне фінансування відновлення пам'яток архітектури, культури, історії;
- просувати туристичний продукт на міжнародний туристичний ринок через міждержавні угоди і програми;
- створювати сучасну інформаційно-маркетингову службу у сфері туристичного бізнесу;
- проводити наукові, проектні та інші дослідницькі роботи на актуальні проблеми туризму. [2]

Забезпечення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств сфери туризму вимагає формування принципово нової системи управління. Основними ознаками мають стати удосконалення єдиної організаційної структури регулювання туристичної діяльності в країні, збалансування пов'язаних з цим повноважень та відповідальності органів центральної виконавчої влади і місцевого самоврядування, створення ефективного механізму їх взаємодії з господарюючими в галузі суб'єктами.

Однак, туристичні організації стикаються з різноманітними та перешкодами у реалізації своєї конкурентної політики. Ми розглянемо основні фактори, що ускладнюють конкурентну діяльність туристичних організацій.

1. Економічні перешкоди. Конкуренція в туристичній галузі вимагає значних інвестицій у рекламні кампанії та маркетингові заходи для залучення клієнтів.

2. Нестабільність валютних курсів. Зміни валютних курсів можуть вплинути на ціни на туристичні послуги, що ускладнює планування та конкуренцію.

3. Мовний бар'єр. У багатьох країнах мова може стати перешкодою для залучення іноземних туристів.

4. Культурні відмінності: Необхідність адаптації туристичних послуг до культурних особливостей різних країн і регіонів.

5. Екологічні проблеми. Туризм може призвести до забруднення природних ресурсів та знищення екосистем, що негативно впливає на конкурентоспроможність туристичної організації. Зміни клімату можуть призвести до змін у популярності туристичних напрямків, що вимагає адаптації бізнесу до нових умов.

6. Візові та міграційні обмеження: Суворі правила в'їзду можуть зменшити потік туристів у певні країни або регіони.

7. Політичні конфлікти: Війни, конфлікти та політичні нестабільності можуть призвести до зменшення туристичного попиту та погіршення репутації країни.

8. Технологічні виклики: Конкуренція в інтернет-просторі: Зростання онлайн-платформ для бронювання туристичних послуг може ускладнити конкурентну боротьбу для традиційних туроператорів.

9. Кібербезпека: Зростання кількості кібератак може поставити під загрозу особисті дані та фінансову безпеку клієнтів туристичної організації.

Отже, можна зробити висновок, що у сучасному світі туризм є динамічною та конкурентною галуззю, але туристичні організації повинні бути готові до вирішення різноманітних викликів та перешкод для забезпечення своєї конкурентоспроможності. Тільки шляхом адаптації до нових умов та пошуку інноваційних рішень вони зможуть зберегти та зміцнити своє позиціонування на ринку.

Список використаних джерел

1. Корнілова Н. В., Данилюк А. М. Фактори сприяння конкурентоспроможності в туристичній галузі. Туристичний та готельно-ресторанний бізнес в Україні: проблеми розвитку та регулювання: матеріали XII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Черкаси, 18–19 берез. 2021 р.): у 2 т. / М-во освіти і науки України, Черкас. Держ. технол. ун-т. Т. 1. Черкаси: ЧДТУ, 2021. С. 126–127

2. Вартанова О.В., Редчиць М.В., Бруско І.В. Особливості формування конкурентних переваг підприємства сфери послуг в економіці знань. Збірник наукових праць ЧДТУ. Випуск 59. С. 31-36.

URL: <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/23373>

3. Голод І.Ю. Особливості формування конкурентної стратегії підприємств на світовому ринку туристичних послуг.

URL: [https://jrnл.nau.edu.ua/index.php/PPEI/article/view/450](https://jrnل.nau.edu.ua/index.php/PPEI/article/view/450)

Лабінцева Олена,
викладач вищої категорії Лозівської філії
Харківського автомобільно-дорожнього
фахового коледжу

ВПЛИВ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ НА РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

В сучасному світі глобалізація стає одним з ключових факторів, що впливають на розвиток економіки України. Вона відкриває нові можливості для підприємництва, одночасно створюючи нові виклики.

Підприємництво є ключовим драйвером економічного зростання та розвитку країни. В Україні державна політика щодо стимулювання підприємництва визначена низкою законодавчих та стратегічних документів, спрямованих на створення сприятливого середовища для ведення бізнесу. В цих умовах роль держави стає особливо важливою.

Існує декілька теорій державного регулювання економіки, які пояснюють вплив державної політики на розвиток підприємництва. Одна з найпоширеніших – це теорія неолібералізму, яка стверджує, що держава повинна мінімально втручатися в економіку, а основну роль у розвитку підприємництва має відігравати вільний ринок. Інша теорія – це теорія державного інтервенціонізму, яка стверджує, що держава повинна активно втручатися в економіку, щоб стимулювати розвиток підприємництва.

Глобалізація також має значний вплив на розвиток підприємництва. Вона відкриває нові ринки для збуту продукції та послуг, а також доступ до нових технологій та ресурсів.

В Україні державна політика щодо розвитку підприємництва спрямована на створення сприятливого середовища для ведення бізнесу, стимулювання інноваційної діяльності, підтримку малого та середнього підприємництва.

Можна виділити основні напрямки державної політики:

- Спрощення регулювання ведення бізнесу: зменшення адміністративного тиску, усунення бюрократичних бар'єрів, діджиталізація послуг для підприємців.
- Фінансова підтримка: надання кредитів, грантів, субсидій, податкових пільг для розвитку малого та середнього підприємництва.
- Підтримка інноваційної діяльності: створення інноваційних кластерів, стимулювання науково-дослідницької діяльності, розвиток венчурного капіталу.
- Розвиток експортного потенціалу: надання інформаційно-консультаційної підтримки експортерам, участь у міжнародних виставках та ярмарках.
- Підвищення кваліфікації робочої сили: розвиток професійно-технічної освіти, перепідготовка кадрів відповідно до потреб ринку праці.

Запровадження державної політики щодо розвитку підприємництва в Україні мало певні позитивні результати. Серед них можна відзначити наступні: зростання кількості зареєстрованих суб'єктів господарювання, збільшення частки малого та середнього підприємництва в структурі ВВП, створення нових робочих місць, підвищення рівня інноваційної активності. Проте, залишаються й невирішені проблеми, через які для подальшого стимулювання розвитку підприємництва в Україні необхідно провести ряд заходів. Насамперед посилити спрощення регулювання ведення бізнесу, збільшити обсяги фінансування програм підтримки підприємництва, покращити інвестиційний клімат, боротися з корупцією та бюрократією, вдосконалити податкову систему, інвестувати в розвиток освіти та науки.

Глобалізація створює нові можливості для розвитку підприємництва в Україні, але й робить його більш конкурентним. В цих умовах державна політика повинна бути спрямована на створення сприятливого інвестиційного клімату, підтримку інноваційної діяльності, розвиток експортного потенціалу підприємств та підвищення кваліфікації робочої сили.

Глобалізація також відкриває для підприємців доступ до нових ринків збуту, джерел сировини та технологій. Це, в свою чергу, може призвести до збільшення обсягів експорту та імпорту, зростання конкурентоспроможності українських

підприємств на світовому ринку, впровадження нових технологій та інновацій, створення нових робочих місць. Однак глобалізація також несе в собі певні ризики для вітчизняного бізнесу, такі як загострення конкуренції з боку іноземних компаній, зростання ризиків валютних курсів та можливість тиску з боку транснаціональних корпорацій.

Глобалізація, що характеризується посиленням взаємозв'язків та взаємозалежності між країнами, створює нові виклики та можливості для розвитку підприємництва в Україні. Державна політика може допомогти підприємцям адаптуватися до умов глобалізації та використовувати її можливості. Це може бути досягнуто за допомогою наступних дій:

1) Створення сприятливого інвестиційного клімату через зниження податкового тиску, захист прав власності та боротьбу з корупцією, забезпечення верховенства права через гарантування рівності всіх учасників ринку перед законом, незалежності судової системи, неупередженого та справедливого розгляду справ.

2) Підтримки інноваційної діяльності, що включає збільшення обсягів фінансування науково-дослідницьких робіт шляхом спрямування державних коштів на підтримку наукових досліджень та розробок, створення фондів для підтримки інноваційних проєктів, створення інноваційних кластерів та запровадження стимулів для розвитку венчурного капіталу.

3) Підвищення кваліфікації робочої сили через реформування системи освіти, а саме зміна акцентів в системі освіти з акцентом на розвиток практичних навичок та критичного мислення, відповідність освітніх програм потребам ринку праці, та забезпечення можливостей для перепідготовки кадрів відповідно до нових вимог ринку праці, стимулювання прагнення до постійного самовдосконалення.

4) Сприяння виходу українських підприємств на міжнародні ринки що передбачає сприяння участі українських підприємств у міжнародних виставках та ярмарках для просування їхньої продукції та послуг на світовому ринку та розширення співпраці з іншими країнами.

5) Стимулювання розвитку малого та середнього підприємництва шляхом надання доступних кредитів, підтримки та консультаційних послуг для нових підприємств на ранніх стадіях розвитку та спрощення процедур ведення бізнесу через зменшення адміністративного тиску на малий та середній бізнес, а також діджиталізацію послуг для підприємців.

6) Інвестування в розвиток цифрової інфраструктури шляхом створення швидкісного та доступного інтернету, розвиток електронного уряду та цифрових послуг для бізнесу, а також стимулювання використання та розробки цифрових технологій українськими підприємствами.

7) Підтримка екологічних ініціатив: заохочення розвитку «зелених» технологій та сприяння формуванню попиту на екологічну продукцію.

8) Сприяння розвитку соціального підприємництва через підтримку підприємств, що спрямовані на вирішення соціальних проблем, створення робочих місць для людей з інвалідністю або інших вразливих груп населення.

9) Регулярний моніторинг та оцінка ефективності державної політики щодо підтримки підприємництва, внесення необхідних коректив для підвищення її ефективності.

Ці перспективні напрямки розвитку державної політики дозволять створити сприятливе середовище для розвитку підприємництва в Україні, підвищити конкурентоспроможність вітчизняних підприємств на світовому ринку та сприяти економічному зростанню країни в умовах глобалізації.

Глобалізація створює унікальні умови для розвитку підприємництва, поширюючи можливості та виклики національної економіки. Однак вона також створює нові виклики для державних політик, які мають важливе значення для стимулювання підприємницької активності та забезпечення конкурентоспроможності національних компаній у світовому ринковому середовищі. Державна політика грає ключову роль у визначенні цих умов.

По-перше, державна політика може впливати на розвиток підприємництва шляхом створення сприятливого бізнес-середовища. Це охоплює різноманітні заходи, такі як спрощення податкової системи, зменшення бюрократичних

перешкод, підтримка доступу до фінансових ресурсів, а також розвиток інфраструктури та освітніх програм, спрямованих на підвищення навичок підприємців.

По-друге, держава має здатність регулювати зовнішньоекономічні процеси та захищати інтереси національного бізнесу у глобальній арені. Це може включати укладання міжнародних торгових угод, регулювання потоків капіталу та торговельних бар'єрів, а також підтримку експорту та відкриття нових ринків для національних підприємств.

Проте важливо пам'ятати, що державна політика повинна бути не лише спрямована на заохочення підприємництва, але й містити механізми контролю, щоб уникнути негативних наслідків, таких як монополізація ринків чи екологічні проблеми. Також важливо враховувати різноманітність підприємств та їхні потреби, створюючи політику, яка б враховувала індивідуальні особливості різних галузей та регіонів.

У підсумку, вплив державної політики на розвиток підприємництва в умовах глобалізації надзвичайно важливий. Правильно спрямована політика може стати ключовим фактором у забезпеченні сталого та конкурентоспроможного розвитку економіки України, а також розвитку національних економік у світі, де межі між країнами постійно зникають, а конкуренція стає все більш глобальною.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17#Text>
2. Причепя І. В. Проблеми конкурентоспроможного розвитку підприємництва в Україні за сучасних умов/ Причепя І. В., Мещерякова Т. К.// Розвиток підприємництва в Україні: теорія, методологія та практика: колективна монографія / Під ред. д.е.н. професора Непочатенко О.О. – Умань: Видавець «Сочінський М. М.», 2017.
3. Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку промислових підприємств за сучасних умов/ О. Й. Лесько, І. В. Причепя// Вісник ВПІ. – 2016.

Ляшевська Олена,

к.н. з держ.упр., доцент, старший викладач кафедри управління та організації діяльності у сфері цивільного захисту Національного університету цивільного захисту України

ПІДХОДИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ

Ризик-орієнтований підхід застосовується для об'єктивної оцінки стану пожежної безпеки об'єкта господарювання. Необхідно проводити аналіз статистичних даних щодо кількості пожеж у визначеній галузі. Важливо також визначити і можливі наслідки від ймовірної пожежі. Згідно статистичних даних в Україні існують сталі тенденції щодо збільшення пожеж та зростання збитків завданих ними. Так, середній показник пожеж на 1 тисячу людей у нашій державі становить 1,57, а в Румунії — 0,56, Молдові — 0,61, Туреччині — 0,84. За величиною ризику загибелі людей від пожеж Україна порівняно із такими країнами, як Казахстан, Китай, США, Японія, Північна Корея, Великобританія, Франція, Італія.

Аналіз статистичних даних щодо кількості пожеж дає підстави стверджувати про недостатній рівень забезпечення пожежної безпеки в Україні.

Відповідно до статистики надзвичайних ситуацій техногенного характеру, причини їх виникнення в значній кількості пов'язані із пожежами, що дає підстави для актуалізації питань щодо розгляду існуючих механізмів ризик-орієнтовного підходу та запровадження державної системи управління ризиками пожежної небезпеки. Так, у більшості розвинутих країн оцінювання рівня забезпечення безпеки складається з аналізування й оцінювання ризику, що дає можливість здійснення заходів із управління ризиками пожежної небезпеки та цілеспрямованого регулювання з метою зниження їх значень до прийнятного рівня. Одним із новітніх механізмів державного регулювання у сфері пожежної безпеки є запровадження в Україні ризик-орієнтованого підходу.

Діяльність наглядових органів у сфері пожежної та техногенної безпеки має бути спрямованою, у тому числі, на зниження рівнів відповідних пожежних

ризиків. Оптимізація наглядової діяльності дозволяє упорядкувати організаційно-управлінські функції через досягнення балансу між напрямками роботи. Тобто, при зниженні кількості контрольних заходів більше уваги приділити інформаційній роботі, консультуванню або іншим формам профілактики, що мають велике значення з точки зору обізнаності суб'єктів господарювання вимогам діючого законодавства у сфері пожежної та техногенної безпеки. Тому такий підхід буде сприяти зниженню фінансової складової у забезпеченні системи державного управління.

Під механізмом ризик-орієнтованого підходу у системі оцінювання пожежної безпеки розуміється процес регулювання безпекою на основі кількісних показників, власне якими і є ризики, іншими словами ризик є мірою небезпеки або усвідомлена величина небезпеки. Ефективність державної системи регулювання на основі ризик-орієнтованого підходу доведено позитивним досвідом країн Європи, США. Можливо виділити дві причини, в силу яких ризик-орієнтований підхід все більш активно використовується у сфері нагляду (контролю) в якості основи для планування і організації діяльності:

— управління ризиками дозволяє більш точно і повно ідентифікувати потенційні джерела загроз, пов'язані з діяльністю суб'єктів господарювання, та спланувати етапність застосування мір щодо їх запобігання;

— управління ризиками оптимізує наглядову діяльність, бо встановлення наявності на об'єктах господарювання значного ризику для життя і здоров'я людей, навколишнього середовища або майна дозволяє сконцентрувати зусилля навколо таких об'єктів, а на об'єктах з прийнятним рівнем ризику знизити заходи контролю.

Оптимізація наглядової діяльності дозволяє упорядкувати організаційно-управлінські функції через досягнення балансу між напрямками роботи. Наприклад, при зниженні кількості контрольних заходів більше уваги приділити інформаційній роботі, консультуванню або іншим формам профілактики, що мають велике значення з точки зору обізнаності суб'єктів господарювання вимогам діючого законодавства у сфері пожежної та техногенної безпеки. В

цілому такий підхід сприяє зниженню фінансової складової у забезпеченні системи державного управління.

Впровадження ризик-орієнтованого підходу в частині визначення ризиків небезпеки, крім можливості ідентифікації потенційних джерел небезпеки та оцінки рівня наслідків від них, реалізує і інші можливості:

- дозволяє знизити корупційну складову в державних органах влади;
- стимулює впровадження суб'єктом господарювання новітніх систем протипожежного захисту та підвищення рівня протипожежного захисту об'єкта;
- надає певну свободу суб'єкту господарювання щодо вибору рішень направлених на зниження ризику;
- підвищує інформованість зацікавлених сторін щодо рівня пожежної безпеки об'єктів господарювання.

Ризик-орієнтований підхід ототожнюється із прийняттям певних рішень, які забезпечують прийнятний рівень ризику та включає такі етапи: оцінка ризику; зниження ризику; внутрішній контроль, управління та моніторинг ризику.

Матяж Максим,

здобувач I курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (скорочений термін навчання), спеціальності 075 Маркетинг Київського професійно-педагогічного фахового коледжу ім. Антона Макаренка

Науковий керівник: Котирло О.О.,

к.е.н, доцент, Київського професійно-педагогічного фахового коледжу ім. Антона Макаренка

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СЕЛА В УКРАЇНІ

Україна прагне позиціонувати себе в міжнародному суспільстві, як перспективна аграрна держава, яка ефективно здійснює заплановані реформи та намагається відповідати сучасним вимогам, умовам інтеграції та ринкових перетворень, в тому числі й в аграрному секторі економіки. Членство України в Світовій організації торгівлі та підписання Угоди про Асоціацію між Україною

та країнами ЄС ставлять перед державою конкретні виклики, що пов’язані перш за все з адаптацією національного законодавства до міжнародних вимог, та створення таких умов, при яких могли би паритетно розвиватися усі форми господарювання в сільському господарстві, тим самим забезпечуючи й розвиток сільських територій.

Основні проблеми, з якими стикається розвиток сільських територій, пов’язані з урбанізацією, депопуляцією, змінами в моделях розселення, зростанням міграції, безробіттям, низькими зарплатами та поганою інфраструктурою. Як наслідок, люди, які проживають у сільській місцевості, відчують відсутність соціального захисту, обмежену якість життя та обмежений доступ до основних соціальних послуг, зокрема в освіті та охороні здоров’я. Цю сумну реальність соціальної нерозвиненості в сільській місцевості додатково підтверджує зменшення сільського населення та зникнення сіл і міст [1].

Основний принцип аграрного права спрямований на соціальний розвиток села та сільської місцевості, спрямований на впровадження соціальних стандартів і нормативів, сприяння підприємництву та вирішення питань зайнятості на селі. Також наголошується на покращенні транспорту та зв’язку, інженерної інфраструктури, житлового будівництва, комунального господарства, освіти, охорони здоров’я, культурної діяльності в сільській місцевості. Крім того, він спрямований на збереження та розвиток традиційної регіональної культури, покращення побутових послуг для сільського населення, розвиток фізичної культури та спорту, надання комерційних послуг сільським громадам, створення стимулів для молоді «жити та працювати» в сільській місцевості, надання державної підтримки розвитку малозабезпечених сільських регіонів та вдосконалення системи управління розвитком села.

На сьогодні головна проблема розвитку села в Україні це є початок повномасштабного вторгнення зі сторони РФ. Станом на 7 грудня 2022 року

збитки українському докiллю вiд вiйни перевищили \$38 млрд, на сьогодні ця сума вже є більшою.

Наслідки бойових дій відчули на собі численні села в Україні, що призвело до руйнування життєво важливої інфраструктури, такої як будинки, дороги, мости, школи та лікарні. Ця жахлива ситуація створює значні проблеми для місцевого населення, ускладнюючи їхнє життя та перешкоджаючи потенційним мешканцям і підприємствам поселитися в цих районах. Щоб уникнути небезпеки, численні жителі сільської місцевості почали переселятися в різні куточки західної України та навіть за кордон [2].

Як наслідок, це призвело до скорочення наявної робочої сили та погіршення демографічних умов у сільській місцевості. Економіка України, в тому числі й села, зазнала згубних наслідків через війну. Численні сільськогосподарські підприємства були змушені припинити роботу через повномасштабне вторгнення або брак ресурсів. Внаслідок цього відбувся спад сільськогосподарського виробництва та зростання безробіття. Соціальне життя села також зазнало негативного впливу. Багато людей втратили домівки, засоби до існування та близьких як наслідок цього всього стало бідність, стрес і психологічні проблеми стали більш поширеними.

Основними факторами, що впливають на аграрний сектор в Україні, є скорочення посівних площ (-20% порівняно з 2021 роком), пошкодження виробничих будівель, споруд та обладнання, високі ціни на добрива та дизельне паливо, а також блокада чорноморських портів. Всі ці фактори суттєво знизили доходи українських фермерів та агробізнесу. Блокада логістичних ланцюгів також стала важливим фактором. Якщо до війни через чорноморські порти проходило 90% українського аграрного експорту, то в березні 2022 року експорт зерна впав до 0,3 млн тонн, порівняно з 5,4 млн тонн двома місяцями раніше [2].

Після створення альтернативних маршрутів експорт зерна зріс до 1,2 млн тонн у квітні та 2,7 млн тонн у червні 2022 року. Це спричинило тиск на

внутрішні ціни на пшеницю та кукурудзу, які впали на 45% у період з січня по червень 2022 року, тоді як світові ціни зросли приблизно на 15% [2].

Чорноморська зернова ініціатива значно збільшила експорт з липня 2022 року (до 6-7 млн тонн на місяць), але логістичні витрати залишаються дуже високими. Забруднення земель наземними мінами також сприяло скороченню посівних площ, навіть на звільнених від окупації територіях. Загальна площа сільськогосподарських угідь, забруднених нерозірваними боєприпасами, мінами та уламками, перевищує 400 000 гектарів [2].

Станом на грудень 2022 року, через бойові дії повністю або частково зруйновані понад 84 тис. одиниць техніки і устаткування. Їхня вартість оцінюється у \$2,9 млрд. Це 44% від усіх фізичних пошкоджень завданих агресором нашому агросектору [7].

За оцінками Агроцентру KSE, у результаті російського вторгнення було знищено або викрадено 2,8 млн тонн зернових і 1,2 млн тонн олійних культур минулорічного врожаю, загальною вартістю \$1,87 млрд [2].

Ще однією категорією пошкоджених активів є зерносховища. Загалом було пошкоджено або зруйновано 9,4 млн тонн потужностей для зберігання зерна. Ці втрачені потужності не включають бункери для зберігання зерна, які використовуються тимчасово і тому придатні для використання, але недоступні. Орієнтовна вартість усунення пошкоджень та заміни зерносховищ становить близько 1,1 мільярда доларів США [2].

Тваринницький сектор також серйозно постраждав, втративши поголів'я через обстріли і не маючи можливості продовжувати якісний догляд за тваринами в зонах конфлікту. Внаслідок російського вторгнення загинуло близько 400 000 бджолосімей, 95 000 кіз і овець, 212 000 голів великої рогатої худоби, 507 000 свиней і приблизно 11,7 мільйона птахів. Вартість втрачених сільськогосподарськими виробниками ресурсів тваринництва та бджільництва становить приблизно 362 мільйони доларів США [2].

На додаток до вже згаданих втрат, на територіях, що постраждали від бойових дій, було знищено понад 14 300 гектарів багаторічних насаджень вартістю близько 349 мільйонів доларів США [2].

Окупаційні війська також знищили та привласнили паливно-мастильні матеріали, мінеральні добрива та засоби захисту рослин на суму 95 млн доларів США [7]. Таким чином, за останніми підрахунками Агроцентру KSE та Мінагрополітики, збитки, завдані аграрному сектору внаслідок російської агресії, сягнули 6,6 млрд доларів США [2].

Це еквівалентно 23% загальної вартості активів сільськогосподарських підприємств України. Це означає, що майже чверть аграрного сектору України було зруйновано. За даними МВФ наявне населення України у 2021 році становило 41,2 (14,8 з них - сільське населення) млн. осіб. Станом на 1 лютого у 2022 році воно складало 41,1 (за інформацією державної служби статистики, 13,5 з них – сільське населення) млн осіб, але до кінця року скоротилося до 35.0 (сільське населення не відоме) млн. осіб, а у 2023 році – до 33,2 (сільське населення не відоме) млн осіб [7].

Ця вся інформація дає зрозуміти, що про розвиток села зараз навіть не може бути і розмови. І наслідком всього цього стає відсутність роботи в селах, що призводить до міграції людей в міста, або за кордон. Порівнюючи 2021 і початок 2022 року, можна вже побачити, що сільське населення стало менше. За інформацією експертів, на початок війни співвідношення сільського населення і міського може відрізнятись ніж раніше, причиною цього є міграції людей в села, що вважалося більш безпечним місцем.

Однак, у поганих ситуаціях можна знайти й позитивні сторони. Навіть у війні, яка приносить численні негативні наслідки, є місце для позитиву. Наприклад, початок вторгнення об'єднав людей у селах, допомагаючи їм вирішувати спільні проблеми та створити потужний волонтерський рух в Україні. Багато мешканців сіл стали волонтерами, щоб надавати допомогу тим, хто постраждав від конфлікту, та надавати допомогу військовим. Уряд також

вживає заходів для підтримки розвитку сільських територій, виділяючи кошти на відновлення інфраструктури, підтримку сільськогосподарських підприємств та створення нових робочих місць. Також війна відкрила нові можливості для розвитку сільських територій, сприяючи росту онлайн-торгівлі, онлайн-навчання та дистанційної роботи, що може допомогти мешканцям сіл знайти заняття та отримати освіту.

Список використаних джерел

1. Проблеми розвитку сільських територій в сучасних умовах [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://repo.snau.edu.ua/bitstream/123456789/5231/1/>.
2. Економічна правда. Як через війну страждає аграрний сектор України. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/12/19/695167/>.

Мацькевич Анастасія,

здобувачка III курсу фахової передвищої освіти, спеціальності 076 Підприємництво та торгівля Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

Науковий керівник: Верхогляд К.С., -

викладач циклової комісії фінансово-облікових дисциплін, економіки та підприємництва, спеціаліст другої категорії Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

КОМЕРЦІЙНІ ОПЕРАЦІЇ СПРЯМОВАНІ НА ЗДІЙСНЕННЯ ТОРГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Комерційні операції є ключовим елементом сучасної економіки, оскільки вони стимулюють обмін товарів і послуг між суб'єктами господарювання. Це дає можливість підприємствам та організаціям здійснювати обмін ресурсами, що є критично важливим для забезпечення функціонування економіки. [1]

Здійснення торговельних операцій дозволяє підприємствам максимізувати прибуток шляхом ефективного використання ресурсів. Через торговельні операції підприємства можуть знаходити нові шляхи оптимізації виробничих

процесів та забезпечувати стійкий приріст прибутку, адже вони сприяють розвитку міжнародного співробітництва та підтримці глобальної економіки.

Торговельні операції відкривають можливості для взаємодії між країнами, сприяючи обміну технологіями, культурою та іншими ресурсами. Успішне проведення комерційних операцій передбачає належне вивчення ринкових умов та кон'юнктури, що дозволяє підприємствам адаптувати свої стратегії та продукцію до потреб споживачів.

Інноваційні технології, такі як електронна комерція, значно полегшують здійснення торговельних операцій та розширюють географію їх проведення.

Електронна комерція дозволяє підприємствам досягти більшої аудиторії і забезпечує швидший обмін товарів і послуг.

Комерційні операції вимагають від підприємств дотримання високих стандартів якості та безпеки продукції, що є необхідною передумовою для здобуття довіри споживачів і забезпечення успішної реалізації товарів і послуг.

Регулятивні аспекти комерційних операцій, такі як митні правила та податкові норми, мають суттєвий вплив на їх результативність. Правові аспекти, такі як митні та податкові норми, можуть впливати на вартість і доступність товарів для споживачів, а також на прибуток підприємств.

Успішні торговельні операції базуються на ефективному управлінні логістикою та постачанням. Ефективне управління логістикою дозволяє підприємствам забезпечувати своєчасну поставку товарів та послуг і зменшує ризики затримок та втрат.

Комерційні операції можуть бути успішними лише за умови взаємовигідних угод для всіх сторін учасників, це створює умови для довгострокових партнерських відносин, що сприяє стабільності та розвитку бізнесу. [2]

Зростання конкуренції вимагає від підприємств постійного вдосконалення своїх стратегій комерційних операцій. Конкурентне середовище стимулює підприємства до пошуку нових рішень та інновацій, що дозволяє їм зберігати свою конкурентоспроможність.

Соціальна відповідальність бізнесу стає все більш важливою у контексті комерційних операцій, враховуючи їх вплив на суспільство та навколишнє середовище і це один з ключових чинників для сталого розвитку бізнесу та задоволення потреб суспільства.

Комерційні операції є основою для розвитку інфраструктури та створення нових робочих місць. Широкий обсяг комерційних операцій сприяє інвестиціям у розвиток інфраструктури та створенню нових можливостей зайнятості.

Також постійний аналіз та оновлення стратегій є необхідними для успішного проведення комерційних операцій. Ринкові умови постійно змінюються, тому підприємства повинні постійно оновлювати свої стратегії для відповіді на зміни та досягнення успіху.

Список використаних джерел

1. Крисько, Ж. (2013). Сутність та види комерційної діяльності підприємства. *Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє*, (18), 75-83.
2. Теоретичні аспекти діяльності комерційних підприємств 2015
Зарічна О.В., Голубка Я.В., Молнар, М.

Мельничук Світлана,

здобувачка I курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (скорочений термін навчання), спеціальності 075 Маркетинг Київського професійно-педагогічного фахового коледжу ім. Антона Макаренка

Науковий керівник: Котирло О.О.,

к.е.н, доцент Київського професійно-педагогічного фахового коледжу ім. Антона Макаренка

ВПЛИВ ПОЛІТИЧНИХ ТА ВОЄННИХ ЗМІН НА РОЗВИТОК ЕЛЕМЕНТІВ РИНКОВОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

Ринкова інфраструктура в Україні становить сукупність установ, закладів, систем і зв'язків, які забезпечують функціонування ринку. Це включає в себе інформаційні технології, транспортні мережі, логістичні послуги, фінансові

інструменти та інші складові. Проте, становлення ринкової інфраструктури в Україні супроводжується численними проблемами [1].

Сфера логістики в Україні як частина ринкової інфраструктури на початку війни зазнала значних потрясінь та втрат. До основних проблем належать:

- Зруйнована інфраструктура. Військові дії призвели до руйнування значної частини логістичної інфраструктури України, включно з дорогами, мостами, залізничними коліями та складами.
- Обмеження доступу до території. У деяких регіонах України доступ до території обмежений через бойові дії. Це ускладнює доставку вантажів.
- Зростання цін. Війна призвела до зростання цін на паливо та інші логістичні послуги. Це збільшує витрати логістичних компаній [2].

Морські перевезення та порти України перед війною були головним засобом для експорту продукції агропромислового комплексу. Вважається, що вони були основними шляхами експорту для металургії, хімічної промисловості, мінеральних добрив та інших товарів.

росія, блокуючи українські порти, завдала сильного удару по економіці України. До повномасштабного вторгнення значну частину імпорту та близько 70% експорту здійснювали саме морським шляхом, а для сільськогосподарської продукції цей показник становив майже 90%.

В даний час Україна контролює найбільші порти, на які припадає понад 85% морського вантажообігу: Миколаївський, Ольвію, Одеський, Чорноморський і Південний. Також повноцінно функціонують та збільшують обсяг перевантажень три невеликі порти у гирлі Дунаю: Ізмаїльський, Ренійський та Усть-Дунайський[2].

У цьому напрямку є значний потенціал, враховуючи ситуацію з іншими портами. До відкриття зернового коридору саме на ньому трималася експортна логістика країни [2].

Вантажні перевезення залізницею у 2022 році зменшилися на 65,3%. Практично припинилися транзитні перевезення міжнародними коридорами

сполученням Азія – Європа, але відбувається розвиток нових експортних шляхів сухопутними коридорами через країни Європи.

Перевезення автомобільним транспортом супроводжується значними ризиками, що зумовило швидку переорієнтацію компаній з налагодженою логістикою на нові логістичні канали.

Логістичні проблеми і занепада торгівля, як галузь, яка є ланкою між виробниками та покупцями, стали проблемою [2].

Знищення підприємств або обмеження виробництва змушує торгівців шукати нових постачальників. Масове переселення та втрата роботи, а відтак і доходів покупцями - примушує змінювати та звужувати асортимент. І на додачу до всього цього ще й забезпечувати регулярну доставку товарів тоді, коли пальне подорожчало удвічі було і є дефіцитом.

Згідно даних Європейської Бізнес Асоціації, 83% компаній-членів асоціації потерпіло від падіння бізнесу у 2022 році. Підприємці змушені розвивати свій бізнес, сплачуючи податки державі, що є невід’ємною частиною для пришвидшення перемоги.

Усі макро- та мікро-підприємства відмовились від постачання російської та білоруської продукції, яка займала багато місця на полицях магазинів. Можна помітити тенденцію навіть серед споживачів, які в більшій мірі надають перевагу українському виробництву.

Незважаючи на те, що під час війни експорт припинили і не вдалося його відновити аж 62% мікро- та 43% малих підприємств, проте 35% середнього та 37% великого бізнесу продовжують працювати над відновленням експорту, оскільки його метою є отримання прибутку та створення кількості робочих місць[3].

Банківська система загалом стійко вистояла на перші воєнні виклики, зберігши керованість та безперебійність платежів, а також втрималась на довшій дистанції. Протягом війни ринок покинули всього 6 банків, три з яких належали російським акціонерам: державні МР Банк (Сбербанк),

Промінвестбанк, приватний Банк Форвард, а також 3 вітчизняні: Мегабанк, Банк Січ та Ibox Bank.

Мінцифра спільно з програмою Мінекономіки, "EU4Business" і офісом з розвитку підприємництва та експорту запустили грантовий фонд "єРобота". Програма розрахована на підтримку 300 підприємств, які знаходяться в районі бойових дій або ті, які були змушені виїхати та продовжити свою діяльність в іншому більш безпечному місці.

Відбулося відкриття програми «Єднання заради дії» (VIA) – це дворічний проєкт, який націлений об'єднати ВПО, членів громади, представників уряду та ЗМІ та надати всебічну підтримку для розробки місцевих та національних планів інтеграції ВПО та стабілізації ситуації [4].

Завдяки урядовій грантовій програмі "єРобота" підприємці змогли перевезти свої бізнеси у більш безпечні регіони в рамках програми релокації та налагодити там заново свою діяльність. Станом на початок лютого 2024 року було переміщено 791 підприємство, з яких 617 вже працюють на новому місці та областях - Львівська, Закарпатська, Чернівецька, Івано-Франківська, Тернопільська та Хмельницька областей [1].

На сучасному етапі розвитку економіки України розбудова ринкової інфраструктури має відбуватися випереджаючими темпами порівняно з іншими складовими національної економіки, оскільки вона створює реальні передумови для розширення меж конкурентного середовища і динамічного розвитку економіки.

Однією з головних проблем є недостатня розвиненість інфраструктури. Багато секторів, зокрема логістика, енергетика та транспорт, потребують серйозного оновлення та модернізації. Недостатня якість доріг і залізниць, обмежена доступність портів та аеропортів ускладнюють ефективність торгівлі і руху товарів.

Список використаних джерел

1. Беленський П. М. Механізми розвитку ринкової інфраструктури в Україні [Електронний ресурс] / П. М. Беленський // Вісник. – 2021. – Режим

доступу до ресурсу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/71190/05-Belenky.pdf?sequence=1>.

2. Як логістика адаптувалася до війни [Електронний ресурс] // Економічна правда. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/07/24/702529/>

3. Як війна вдарила по торгівлі [Електронний ресурс] // BBC News. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-61829345>.

4. Єднаємося заради дії [Електронний ресурс] // FUNdraiser. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://fundraiser.games/news/dnamosya-zaradi-d/>

Полхович Марія,

здобувачка I курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (скорочений термін навчання), спеціальності 075 Маркетинг Київського професійно-педагогічного фахового коледжу ім. Антона Макаренка

Науковий керівник: Котирло О.О.,

к.е.н, доцент, Київського професійно-педагогічного фахового коледжу ім. Антона Макаренка

ОСОБЛИВОСТІ БАЛАНСУВАННЯ ФІНАНСОВИХ ОПЕРАЦІЙ ПЛАТІЖНОГО БАЛАНСУ УКРАЇНИ

Балансування фінансових операцій платіжного балансу України є важливим завданням для забезпечення стійкості економіки та зовнішньоекономічної рівноваги. Ось деякі ключові аспекти балансування:

1. Контроль за платіжним балансом:

- Збирання та аналіз статистичних даних: Національний банк України (НБУ) та інші відповідні органи збирають і аналізують інформацію про всі зовнішньоекономічні операції країни, включаючи експорт та імпорт товарів та послуг, зовнішні інвестиції, рухи капіталу, туризм тощо.

- Системи звітності: Національний банк України може вимагати від учасників зовнішньоекономічної діяльності регулярно подавати звіти про їхні зовнішньоекономічні операції та фінансові потоки.

- Аналіз платіжних розрахунків: Для виявлення будь-яких дисбалансів у платіжному балансі проводять аналіз платіжних розрахунків, включаючи баланс торгівлі товарами та послугами, баланс послуг, баланс валютних операцій тощо.

- Впровадження валютних інтервенцій: У разі необхідності НБУ може втручатися на валютному ринку шляхом проведення валютних інтервенцій з метою збереження стабільності національної валюти [1].

2. Стимулювання експорту:

- Фінансова підтримка: Уряд може надавати фінансову підтримку експортерам у вигляді субсидій, кредитів за пільговими умовами, грантів або інших фінансових заходів, які допомагають зменшити їхні витрати та підвищити конкурентоспроможність.

- Торговельні угоди: сюди належать установлення торговельних квот або виключення деяких товарів з обмежень.

- Логістична підтримка: розвиток і покращення транспортно-логістичної інфраструктури, такої як порти, аеропорти, залізниці та дороги, сприяє зниженню витрат на транспортування товарів та підвищенню їхньої доступності для експортерів.

- Податкові та адміністративні заходи: спрощення процедур та скорочення адміністративних обмежень сприяють підвищенню ефективності експортних операцій.

- Розробка торговельних маркетингових стратегій: Підтримка експортерів у розробці та впровадженні ефективних маркетингових стратегій, включаючи участь у виставках, ярмарках та інших торговельних заходах, сприяє просуванню їхніх товарів на зовнішніх ринках [2].

3. Контроль за імпортом:

- Митні тарифи і квоти: Уряд може встановлювати митні тарифи на імпортні товари, які здебільшого залежать від їхньої категорії та походження.

- Ліцензування імпорту: Уряд може вимагати отримання спеціальних ліцензій або дозволів для імпорту певних категорій товарів.

- Санітарні та фітосанітарні стандарти: Уряд може встановлювати обов'язкові стандарти якості та безпеки для імпортованих товарів у сфері охорони здоров'я людини, тварин та рослин.

- Антидемпінгові заходи: У випадках, коли імпортовані товари продаються за цінами, що завдовжки збитків місцевим виробникам, уряд може ввести антидемпінгові мита або інші заходи для захисту вітчизняного виробництва.

- Тарифні переговори: Уряд може укладати тарифні угоди з іншими країнами або брати участь у міжнародних торгових організаціях, де домовляються про зниження митних бар'єрів та інших обмежень на імпорт.

4. Привернення інвестицій:

- Законодавча база: Уряд може ухвалювати законодавчі акти та регулювати правила, що стосуються інвестиційної діяльності, щоб забезпечити захист прав інвесторів, зменшити адміністративні перешкоди та стимулювати інвестиційну активність.

- Підтримка бізнесу: Уряд може надавати різноманітні пільги та підтримку бізнесу, такі як податкові пільги, земельні угоди, фінансова допомога та інші заходи, щоб залучити інвесторів та зменшити їхні ризики.

- Інфраструктурні проекти: Розвиток та покращення інфраструктури, таких як транспортні мережі, енергетика, телекомунікації, може привернути інвестиції

- Промоція інвестицій: Уряд може активно просувати свою країну як привабливу для інвесторів, проводячи маркетингові кампанії, участь у міжнародних виставках та конференціях, а також надаючи інформацію та консультації іноземним інвесторам.

- Стимулювання розвитку ключових секторів: Уряд може спрямовувати свої зусилля на розвиток та підтримку ключових секторів економіки, які мають великий потенціал для залучення інвестицій та створення робочих місць [3].

5. Контроль за зовнішнім боргом:

- Рациональне використання зовнішнього фінансування: Це може включати обрання оптимальних джерел фінансування та здійснення інвестицій у проекти, які мають потенціал для економічного зростання та повернення інвестицій.

- Забезпечення стійкості зовнішнього боргу: Це може включати диверсифікацію джерел фінансування, перегляд умов позикових угод, планування графіку погашення боргу та управління валютним ризиком.

- Участь у міжнародних фінансових інституціях: Співпраця з міжнародними фінансовими інституціями, такими як Міжнародний валютний фонд (МВФ) та Світовий банк, може забезпечити додаткову фінансову підтримку, а також надати поради та рекомендації щодо керування зовнішнім боргом [2].

6. Моніторинг валютного ринку:

- Аналіз та прогнозування: Фахівці та аналітики проводять постійний моніторинг валютного ринку, аналізують фактори, що впливають на курс валют, та розробляють прогнози щодо його можливих змін.

- Валютні інтервенції: Уряд та центральний банк можуть втручатися на валютному ринку шляхом валютних інтервенцій, тобто купівлі або продажу валюти з метою впливу на курс валют та запобігання надмірній волатильності.

- Міжнародні угоди: Країни можуть укладати міжнародні угоди з іншими країнами або брати участь у міжнародних валютних механізмах для спільного управління валютним ринком та збереження його стійкості [1].

Ці заходи спрямовані на забезпечення стабільності курсу національної валюти, що є важливим для збереження конкурентоспроможності економіки, мінімізації ризиків для бізнесу та забезпечення фінансової стабільності в країні.

Список використаних джерел

1. Платіжний баланс: загальна характеристика, методи балансування та регулювання [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://osvita.ua/vnz/reports/bank/20115/>

2. Туха О.І. Моніторинг показників стійкості банківської системи України [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Tucha_pr_23-24.12.2021.pdf?v=7

3. Державний борг України: Публічний звіт [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://mof.gov.ua/storage/files/p_DB.pdf

Самонова Тетяна,

к.е.н., доцент, спеціаліст вищої категорії,
викладач Київського фахового коледжу
туризму та готельного господарства

ЕФЕКТИВНІСТЬ КОМПЛЕКСУ МАРКЕТИНГУ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

У сучасному житті держави та суспільства відбулися суттєві зміни, які зумовлюють подальший розвиток підприємств в розрізі адаптації до умов зовнішнього середовища та вдосконалення комплексу маркетингу. Така ситуація пов'язана з нестабільністю в політичному та економічному житті країни, невпевненістю людей у завтрашньому дні.

З точки зору суспільства комплекс маркетингу має забезпечити нормальне функціонування підприємства та надати відповідні інструменти для його діяльності. З точки зору представників бізнесу спочатку потрібно визначитися з елементами комплексу маркетингу, які можна застосувати для ефективного планування, розвитку підприємства та прийняття відповідних управлінських рішень в сучасних умовах.

Комплекс маркетингу (Marketing-mix) – це набір маркетингових засобів, певна структура яких забезпечує досягнення поставленої мети і вирішення маркетингових завдань на цільовому ринку [2].

Комплекс маркетингу підприємства формується та вдосконалюється на підставі дослідження макро- та мікросередовища, ринку та ресурсів підприємства. Комплекс сучасного маркетингу включає всі заходи, які запроваджує підприємство для створення попиту на свій продукт, забезпечення конкурентних переваг на ринку.

За дослідженнями Джерома Маккарті, складові, що входять до комплексу маркетингу, є класичним поєднанням концепції 4 P:

- Товар (product) - 1P
- Ціна (price) - 2P.
- Розподіл (place) – 3P.

- Просування (promotion) – 4 P.

Концепція 4P є інструментом маркетингу, за яким здійснюється вплив на покупців. Але, щоб збільшити певні переваги для споживачів, Р. Лотерборн, запропонував концепцію 4C:

1. Нестатки і потреби споживача (Consumer needs and wants).
2. Витрати споживача (Consumer cost).
3. Зручність (Convenience).
4. Комунікація (Communication).

Зазначимо, що комплекс маркетингу підприємства в концепції 4P має недостатньо складових для сфери послуг, куди входять усі дії та заходи, які можуть вживатися для здійснення впливу на попит споживачів сфери послуг. Тому, в сфері послуг для формування або вдосконалення комплексу маркетингу підприємства можна використати концепцію 7P [3], яка включає:

- Товар (product) - 1P
- Ціна (price) - 2P.
- Розподіл (place) – 3P.
- Просування (promotion) – 4 P.
- Персонал (люди) person (people) – 5P.
- Матеріальне середовище (оточення) (physical evidence) – 6P.
- Процес (process) – 7 P.

Комплекс маркетингу підприємства покликаний задовольнити потреби споживачів [1]. Для кожного виду продукту споживачі висувають різні вимоги, тому підприємствам потрібно звертати увагу на всі характеристики, особливо в розрізі окремих продуктів. Ці вимоги та очікування споживачів характеризуються змінами в сучасних тенденціях щодо комплексу маркетингу підприємства.

Завдяки цифровим технологіям, таким як Інтернет, соціальні медіа та аналітика, комплекс маркетингу зазнав кардинальних змін [4] . Сучасні

технології дозволяють підприємствам сформуванати та вдосконалити комплекс маркетингу для залучення та утримання потенційних споживачів.

Отже, ефективність комплексу маркетингу підприємства – це складний і багатогранний процес, який дозволяє підприємству розвиватися в різних умовах, змінювати маркетингову стратегію. Враховуючи нові підходи та використовуючи різні складові комплексу маркетингу, підприємство адаптує свої дії до нових вимог середовища для подальшого розвитку та прийняття сучасних рішень.

Для ефективного функціонування підприємств в сучасних умовах потрібен постійний моніторинг маркетингового середовища, адаптація та вдосконалення комплексу маркетингу до змін сьогодення.

Список використаних джерел

1. Ларіна Я.С., Рябчик А.В. Поведінка споживачів. Навчальний посібник. / Я.С. Ларіна, А.В. Рябчик. - Херсон: Олді-Плюс, 2020, 284 с.
2. Маркетинг. Навч. посібник / Р.І. Буряк та ін. - Київ: ЦК «Компринт», 2023, 639 с.
3. Маркетинг товарів та послуг [Текст] метод. рек. до вивч. дисц./ В.В. Барабанова. - Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2021, 69 с.
4. https://mukachevo.net/news/suchasni-tendentsiyi-marketynhu-iaak-zaluchaty-ta-utrymuvaty-kliiyentiv-v-epokhu-tsyfrovykh-tekhnohyy_5789179.html

Черевко Олександра,

здобувачка III курсу фахової передвищої освіти, спеціальності 071 Облік і оподаткування Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

Науковий керівник: Самонова Т.Б.,

кандидат економічних наук, доцент, голова циклової комісії фінансово-облікових дисциплін, економіки та підприємництва, спеціаліст вищої категорії Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

ФОРМУВАННЯ ЦІННОСТІ БРЕНДУ ПІДПРИЄМСТВА

На сучасному етапі економічного розвитку бренд став ключовим фактором конкурентоспроможності для багатьох компаній як на світовому, так і на місцевому рівні. Бренди є одним з найцінніших активів підприємств, і

керівництво багатьох з них розуміє, що використання цієї цінності може призвести до додаткового прибутку. Завдяки ефективному управлінню брендами компаніям вдається досягати високих темпів зростання.

Бренд є засобом передачі інформації про особливості товарів або послуг, створюючи раціональну основу для прийняття рішень і маючи вартість. Таким чином, бренд додає нову вартість продукту і забезпечує споживачеві інформацію для ухвалення рішень, що робить його економічним активом.

Протягом розвитку бренду і брендингу існують різні визначення цих понять. Бренд є засобом спрощення спілкування між споживачем та товаром, передаючи інформацію про його якість, надійність, стиль, а також споживчу цінність. Тому для споживача бренд є інструментом для прийняття рішень, особливо в умовах швидко змінюючись ринків та різноманіття продуктів. Бренд володіє великою цінністю як для підприємства, так і для споживача, формуючи її через шість основних джерел, які наведено в табл. 1.

Таблиця 1.

Джерела, які формують цінність бренду [2]

№	Джерело цінності	Характеристика
1	Досвід використання	Якщо протягом багатьох років товари певної торговельної марки відзначаються високою якістю та надійністю, то сама марка стає ціннішою та відомою, надійною.
2	Погляди користувача	Часто уявлення про бренд пов'язується з аудиторією, до якої він спрямований. Образ бренду може стати престижним або успішним завдяки спонсорству та рекламі, де він асоціюється зі знаменитими чи впливовими особистостями.
3	Вплив переконань	Іноді, коли споживач вірить у якість продукту конкретного бренду, це може підвищити його ефективність. Для формування таких переконань важливі порівняльні оцінки власних уявлень про продукт, його технічні характеристики і думки незалежних експертів.
4	Зовнішні аспекти.	Дизайн виробу, що представляє конкретний бренд, має прямий вплив на сприйняття якості продукту.
5	Назва та імідж компанії.	Часто новому продукту дається відома назва компанії, що призводить до перенесення позитивних уявлень про цю компанію на новий товар. Це створює довіру серед споживачів і підштовхує їх випробувати продукт.

Процес створення та розвитку бренду - це складний та тривалий процес, який включає такі етапи:

- 1) Розробка концепції нового продукту або послуги, включаючи визначення потенційної аудиторії та здатність бренду створювати попит.
- 2) Вивчення потреб споживачів та конкурентів для з'ясування ступеня їхнього задоволення.
- 3) Створення концепції бренду, включаючи ключові ідеї та відмінності.
- 4) Ідентифікація бренду в цілому.
- 5) Створення документації бренду, такої як brandbook, brand marketing guidelines, та brand design guidelines.
- 6) Розробка стратегії введення бренду на ринок.
- 7) Забезпечення постійного спілкування зі споживачами, фанатами та послідовниками [1].

Формування основної ідеї бренду включає такі ключові складові як:

- 1) Сутність бренду (brand entity, brand essence) - центральна ідея, виражена у максимально короткій формі.
- 2) Драйвер бренду (brand driver) - ключовий мотиватор для споживачів.
- 3) Місія бренду (brand mission) - велика ідея бренду, що впливає на світ.
- 4) Легенда бренду (brand legend, brand story) - історія про виникнення бренду, яка може створювати позитивне враження.
- 5) Характеристики відмінностей бренду (brand differentiation) - параметри, які виокремлюють бренд серед конкурентів.
- 6) Позиціонування бренду (brand positioning) - заявка на місце у свідомості споживача.
- 7) Характер бренду (brand character) - спосіб, яким бренд взаємодіє зі споживачем.
- 8) Причини для довіри (RTB) - раціональні та емоційні аспекти, що спонукають споживачів довіряти бренду [2].

Дотримання цих етапів дозволить створити ефективний бренд та забезпечить підприємство прибутками.

Отже, формування цінності та розвиток бренду підприємства є ключовим фактором конкурентоспроможності, одним з найцінніших активів та його

просування на ринок. Завдяки ефективному управлінню брендами підприємства не тільки забезпечують споживачів інформацією, а й можуть досягати високих темпів зростання.

Список використаних джерел

1. Маркетингові комунікації. Підручник / Є. Ромат. – Київ: Студцентр, 2022. – 336 с.
2. Смерічевський С.Ф., Петропавловська С.Є., Радченко О.А, Бренд-менеджмент: навчальний посібник // за заг.ред. С.Ф. Смерічевський. – Київ: НАУ, 2019. – 156 с.
3. Бренд і брендинг: навіщо бізнесу і як використовувати [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://rezart.agency/blog/brend-i-branding-navishho-biznesu-i-yak-vikoristovuvati/>

Шафінська Вероніка,

здобувачка I курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (скорочений термін навчання), спеціальності 075 Маркетинг Київського професійно-педагогічного фахового коледжу ім. Антона Макаренка

Науковий керівник: Котирло О.О.,

к.е.н, доцент, викладач Київського професійно-педагогічного фахового коледжу ім. Антона Макаренка

ВПЛИВ ЗОВНІШНІХ ФАКТОРІВ НА ЕКОНОМІКУ ЗЕРНОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Війна спричинила руйнування з значними довготривалими наслідками. Станом на 2022 рік, навіть до зимових атак, збитки, завдані українській інфраструктурі, оцінювалися приблизно у 127 мільярдів доларів США, що становить близько 64% ВВП країни за 2021 рік. Понад 14 мільйонів громадян були змушені залишити свої домівки, включаючи понад 8 мільйонів, котрі стали біженцями [1].

Протягом перших шести місяців війни автомобільні транспортні засоби, залізничний транспорт та річкові порти слугували основними каналами для експорту українського зерна, що раніше перевозилося морем на великих вантажних судах. Зусилля країн Європейського Союзу, які спростили торговельні обмеження з Україною в рамках ініціативи "торговельний безвіз" та

створили "коридори солідарності", допомогли Україні в налагодженні експорту через європейські порти - Румунію, Польщу та балтійські країни, збільшивши експорт до ЄС на 65% у 2022 році [1].

Війна впливає на глобальні економічні тенденції, особливо в аспектах сільськогосподарського ринку та продовольчої безпеки, збільшуючи збитки для українського агросектору. Це спричинило значну економічну невизначеність, поставивши багатьох українських аграріїв на межу фінансового колапсу та значно скоротивши обсяги сільськогосподарського виробництва, що, у свою чергу, призвело до підвищення цін та нестабільності на світовому ринку.

До війни Україна здобула статус одного з найбільших світових постачальників зерна та рослинної олії, з значним зростанням експорту та частки на світовому ринку. Більша частина експорту була спрямована морським шляхом до країн Близького Сходу, Північної Африки та Європи через українські чорноморські порти. Однак, з початком військових дій, російський флот швидко заблокував або захопив українські порти, спричинивши миттєве призупинення морського експорту та спонукаючи до стрімкого зростання міжнародних цін на зерно в першій половині 2022 року.

Влітку 2022 року Україна лише трохи збільшила експорт сільськогосподарської продукції залізницею до близько 1 млн тонн на місяць. Експорт вантажівок також був обмежений приблизно до 600 тис. тонн на місяць. Тому повна пропускна спроможність цих альтернативних маршрутів не суттєво задовольняла попит і навіть не могла наблизитися до рівня довоєнних місячних поставок. Це, у свою чергу, призвело до надлишку пропозиції, який поглинув наявні національні сховища з наближенням урожаю 2022 року [1].

Через ці проблеми витрати на експорт зросли з довоєнних 30-40 доларів США за тонну до 150-200 доларів США за тонну, що значно знизило внутрішні ціни на зерно.

Полегшення ситуації з експортом зернових продуктів принесла Чорноморська зернова угода, що була ініційована за посередництва ООН і Туреччини в серпні 2022 року. Угода передбачала створення спеціального

зернового коридору через трьох чорноморських глибоководних портів: Одесу, Чорноморськ і Південний, що дозволило значно збільшити обсяги експорту аграрної продукції з України. Попри це, внутрішні ціни та доходи фермерів зазнали незначного впливу від цієї ініціативи.

З настанням чинності зернової угоди, вже в період жнив 2022 року, незважаючи на повернення місячних обсягів експорту до рівня, що спостерігався до війни, пропозиція продовжувала тиснути на внутрішній ринок. Витрати на експорт залишались високими, а внутрішні ціни низькими, не дозволяючи зменшити розрив зі світовими цінами.

На початку весни 2022 року Європейська комісія ухвалила безпрецедентне рішення про скасування торговельних обмежень та мит для українських товарів, фактично відкривши ринок ЄС для України. Для підтримки експорту аграрної продукції, який було зупинено через блокаду чорноморських портів, США та деякі країни ЄС, зокрема Польща, ініціювали створення «коридорів солідарності». Ці заходи дозволили Україні збільшити експорт до країн ЄС на 65% [2].

Однак, навесні 2023 року, український аграрний експорт став предметом спірних питань, що вплинуло на співпрацю з одним з ключових союзників - Польщею. Польща ввела заборону на імпорту та транзит з України не лише зерна, а й майже всієї аграрної продукції, включаючи овочі, молочну продукцію, мед, олію, яйця та навіть вино, обмеживши пропуск лише для обмеженої кількості товарів, таких як банани, рис, оливки та квіти [3].

Зовнішні фактори істотно впливають на економіку зернового сектору України, включаючи світові ціни на зерно. Ціни на світовому ринку безпосередньо впливають на доходи аграріїв України. Зростання світових цін на зерно спонукає до розширення виробництва, тоді як їх падіння може спричинити економічні збитки для виробників.

Погодні умови є ще одним важливим зовнішнім фактором, що впливає на зерновий сектор. Неприятливі погодні умови, такі як засухи, повені та град,

можуть суттєво знизити урожайність зернових культур. Таке зниження урожайності негативно відображається на економіці всього сектору.

Державна політика в сфері аграрного сектору, включаючи субсидії, податки та квоти, також може як сприяти, так і стримувати розвиток зернового господарства. Залежно від напрямів та ефективності державної підтримки, аграрний сектор може зазнавати як періодів розвитку, так і стагнації.

Війна, розпочата росією проти України, мала глибокий негативний вплив на зерновий сектор країни. Бойові дії, окупація територій та блокування портів спричинили значне скорочення експорту українського зерна, що призвело до втрат для аграріїв та економіки країни в цілому.

Протести польських фермерів, що висловлюють невдоволення щодо імпорту зерна з України, можуть спричинити значні наслідки для доступності української аграрної продукції на польському ринку. Основні причини цих протестів криються в побоюваннях польських аграріїв перед конкуренцією з боку українських виробників, які можуть запропонувати аналогічну продукцію за нижчими цінами, що зумовлено меншими виробничими витратами в Україні. Це, в свою чергу, може призвести до зниження доходів місцевих фермерів та збитків для польського аграрного сектору в цілому.

Відповідно до реакції польської влади на дії та вимоги місцевих фермерів, можливе введення обмежень на імпорт зерна з України або накладення додаткових мит, що зробить українську продукцію менш конкурентоспроможною на польському ринку. Такі заходи можуть створити значні бар'єри для експорту українського зерна, звужуючи його присутність та ускладнюючи діяльність українських виробників, орієнтованих на польський ринок.

Додатково, підвищення претензій між Україною та Польщею через аграрний імпорт може вплинути на загальні торговельні відносини між країнами, що може мати далекосяжні наслідки для двосторонньої співпраці та для українських експортерів в ширшому контексті. Тому розгляд стратегій для мінімізації потенційних конфліктів та знаходження взаємовигідних рішень для

обох сторін є критично важливим для підтримки стабільного доступу до польського ринку для української аграрної продукції.

Таким чином, вплив зовнішніх факторів на економіку зернового сектору в Україні є значним і різноманітним, охоплюючи широкий спектр аспектів, від глобальних цінових тенденцій на зерно до конкретних викликів, спричинених воєнними діями та міжнародною політикою. Державна політика, включаючи субсидії та митні регулювання, може як підтримувати, так і гальмувати розвиток зернового господарства, показуючи важливість збалансованого підходу у веденні аграрної політики. Війна з росією мала руйнівний вплив на зерновий сектор, обмеживши експортні можливості та спричинивши значні економічні втрати. Протести польських фермерів та відповідні обмеження на імпорт зерна з України вказують на складність міжнародних аграрних відносин і потребу в пошуку взаємовигідних рішень для підтримки стабільного аграрного експорту.

Незалежно від викликів, зумовлених військовим конфліктом, зернова індустрія України продемонструвала незламність та має потенціал для подальшого розвитку та інтеграції у світову економіку.

Список використаних джерел

1. Розкрити вікно у світ: як збільшити експорт і заробляти більше валюти в часи війни. <https://www.unian.ua/economics/finance/rozkriti-vikno-u-svit-yakzbilshiti-eksport-i-zaroblyati-bilshe-valyuti-v-chasi-viyni-12092088.html>
2. ЄС на рік продовжив скасування мит на імпорт української агропродукції URL: <https://suspilne.media/709524-es-na-rik-prodovziv-skasuvanna-mit-na-import-ukrainskoi-agroprodukcii/>
3. У Польщі фермери влаштовують великий страйк по всій країні URL: <https://suspilne.media/709578-u-polsi-fermeri-vlastovuut-velikij-strajk-po-vsij-kraini/>

Ющенко Олександр,
здобувач I курсу першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти (скорочений термін
навчання), спеціальності 075 Маркетинг
Київського професійно-педагогічного
фахового коледжу ім. Антона Макаренка
Науковий керівник: Котирло О.О., -
к.е.н, доцент, викладач Київського професійно-
педагогічного фахового коледжу ім. Антона
Макаренка

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТРАНСПОРТНОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ У ПОВОЄНИЙ ПЕРІОД

Транспортний комплекс України є важливою частиною інфраструктурного комплексу та необхідним матеріально-технічним елементом забезпечення суспільного виробництва. Транспортний комплекс — сукупність різноманітних транспортних, обслуговуючих та допоміжних підприємств та організацій в межах певного регіону [1].

Економічна роль транспорту полягає у його повній участі у всіх стадіях виробництва, забезпеченні неперервного та великого транспортування різноманітної сировини, палива та готової продукції від місця виробництва до місця споживання.

Світовий досвід реформування транспортної галузі показує, що продовження інвестицій у розвиток та модернізацію транспортної інфраструктури є вирішальним фактором зростання галузі. Найбільш розвиненими є транспортні системи країн Європи та Північної Америки, де зосереджено більше половини залізничних колій, рухомого складу, автомобільних доріг, автомобільних парків тощо. Технологічний рівень розвитку транспорту в цих країнах дуже високий: великі швидкості, регулярність сполучення, відносна дешевизна, масові перевезення вантажів та пасажирів, відносна безпека, постійне оновлення засобів транспорту.

З початком війни транспортний комплекс дуже пошкоджений і потребує відновлення. На сьогодні ми ще не можемо повною мірою оцінити збитки.

Експерти стверджують, що збитки та втрати вже досягнули рекордних величин, а падіння реального ВВП у 2023 році є значно більшим ніж у більшості країн де відбувалися збройні конфлікти [1].

За даними Світового банку і Єврокомісії пошкодження від війни в Україні в період з 24 лютого 2022 р. до 24 лютого 2023 р. в сумі 134,7 млрд доларів, а потреби для відновлення становлять 410,6 млрд доларів [2].

Попри такі невтішні реалії є перспективи післявоєнного відновлення, адже вже сьогодні надходить з різних міжнародних фондів фінансова та матеріальна допомога.

Формування, розширення та модернізація транспортного комплексу є необхідними передумовами для розвитку України. Одним зі стратегічних напрямів розвитку транспортної інфраструктури в Україні є розвиток залізничної та водної інфраструктури.

Навіть в умовах непростой ситуації в країні, залізничний транспорт та його інфраструктура продовжують активно розвиватись. Однак, розвиток водного транспорту, зокрема річкового, потребує значної державної підтримки. У залізницю можна вкласти інвестиції для розвитку високошвидкісного пасажирського транспорту та підвищення продуктивності вантажоперевезення.

Окрім того, розвиток водного транспорту, зокрема розбудова нових портів та розширення перевезень по Дніпру можуть стати важливим підпором економії України.

Важливим напрямом розвитку транспортної інфраструктури є створення та впровадження нових технологій у сфері транспорту. Наприклад, активне інтегрування сучасних систем навігації та автопілотів у транспортні засоби суттєво знижує кількість аварій та забезпечує більш ефективну роботу транспортного комплексу в цілому.

Розвиток транспортного комплексу має бути просувний у поєднанні з іншими секторами економіки, такими як енергетика та технології. Враховуючи це, державні та приватні інвестиції у розвиток транспортного комплексу мають бути поєднані з інвестиціями у сфері енергоефективності та використання

відновлювальних джерел енергії. Узагалі, відновлення та розвиток транспортного комплексу має бути одним із пріоритетних заходів у стратегії розвитку України.

Не зважаючи на війну, стратегічні напрямки розвитку вітчизняної інфраструктури є незмінними, але досягнення поставлених стратегічних цілей стає складним завданням.

Виходячи з його функцій, визначається стратегічний напрямок розвитку транспортного комплексу. Нагадуємо, що основними функціями транспортного комплексу є: виробнича, регулююча, зовнішньоекономічна та ін.

Сьогодні стратегічними ініціативами транспортного комплексу є: розвиток інтермодальних перевезень, залучення державних та приватних інвестицій для реалізації проектів розвитку інфраструктури, реконструкції та модернізації транспортної тарифної політики; розвиток інформаційних систем; модернізація та будівництво нових пунктів пропуску.

Будь-які стратегічні рішення в цій сфері мають базуватися на ретельному аналізі потенційних ризиків та можливих перешкод для реалізації проектів розвитку транспортної інфраструктури.

Україні хронічно бракує державного фінансування, розвиненої інфраструктурної бази та приватного венчурного капіталу, який може відігравати провідну роль. Тому в останні роки в Україні склався альтернативний підхід – вигреш обмеженої кількості пріоритетних проектів шляхом активної участі бізнесу у реалізації ключових ідей [3].

Безперечно, розвиток транспортної інфраструктури в Україні відбуватиметься за змішаною моделлю, оскільки в післявоєнний період відновлення транспортної інфраструктури буде здійснюватися за активної участі різних міжнародних організацій та дружніх інвесторів. Звичайно, міжнародні інвестиції в різні інфраструктурні проекти здійснюються на вигідних умовах для інвесторів, а враховуючи географічне положення України та її транзитний потенціал, ми знаємо, що транспортна інфраструктура буде розвиватися. Наша місія – зберегти незалежність і піклуватися про національні інтереси та безпеку.

Україна запускає цифрове управління реконструкцією транспортної інфраструктури, яке, за словами організаторів, сприятиме ефективному, прозračному та підзвітному розподілу коштів на відновлення інфраструктури [3].

Надалі ця система може стати основою електронної системи управління відбудовою для всіх галузей. Важливим стратегічним завданням є створення умов для підтримання транспортного комплексу у належному функціональному стані на підконтрольних Україні територіях, збереження та підвищення пропускної спроможності пунктів пропуску, переорієнтація логістичних перевезень задля виконання найважливіших функцій країни.

У липні 2022 року було розроблено «Проект Плану відновлення України» в рамках якого працювала робоча група над питаннями відновлення та розбудови інфраструктури [3].

Проаналізувавши вище зазначений проєкт можна виокремили основні виклики та можливості для транспортного комплексу України. Розуміння ключових викликів, можливостей та обмежень дає підстави для визначення пріоритетних стратегічних цілей. Всі цілі поділено на короткострокові, середньо та довгострокові. Для всіх видів транспортного комплексу головною короткостроковою ціллю є забезпечення ефективної роботи транспорту в умовах воєнного стану через відновлення та побудову нових логістичних шляхів.

Тут важливим є координація роботи всіх видів транспорту. Тобто конкурентна боротьба між різними видами транспорту відійшла на другий план, а головним завданням стала злагоджена робота підприємств критичної транспортної інфраструктури.

Середньострокові цілі для транспортного комплексу – це відновлення, перезапуск економіки та інститутів. Запланований термін реалізації 2023-2025 роки. Під час війни Державні цільові програми розвитку припинені, але після її закінчення їх відновлення буде супроводжуватися коригуванням, оскільки деякі проєкти стануть неактуальними, і буде необхідно розпочинати нові проєкти. Роботу над цією проблемою вже розпочали.

Довгострокові цілі передбачають структурну модернізацію та повноцінну інтеграцію до ЄС. Очікувані терміни планування 2026 – 2032 роки. Національну транспортну стратегію України до 2030 року найближчим часом буде відкоригована із врахуванням сучасних викликів [3].

Отже, транспортний комплекс України в останні десятиліття зазнав як позитивних, так і негативних змін. Реформування та розвиток транспорту та транспортного комплексу почало набувати системного та продуманого характеру.

Список використаних джерел

1. Стан і пріоритети розвитку транспортної інфраструктури. URL: <https://logistics-ukraine.com/tag/%>
2. Петровський Д. Як вітчизняний транспорт допоміг вижити українській економіці та її громадянам під час війни. *Уніан*. 2023. URL: <https://www.unian.ua/economics/transport/yak-vitchiznyaniy-transport-dopomig-vizhiti-ukrajinskiy-ekonomici-ta-jiji-gromadyanam-pid-chas-viyni-12105600.html>
3. Проект Плану відновлення України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/restoration-and-development-of-infrastructure.pdf>

Kosharna Oleksandra,

Fourth-Year Student of the First (Bachelor's) Level of Higher Education, Speciality 075 Marketing of Higher Educational Institution “Alfred Nobel University”

Shcholokova Hanna,

Candidate of Political Sciences, Associate Professor of the Department of International Marketing of Higher Educational Institution “Alfred Nobel University”

THE IMPORTANCE OF MARKETING COMMUNICATIONS: CONNECTING COMPANIES AND PEOPLE

In the competitive landscape of today's business environment, the important role of effective marketing communications cannot be overstated. By establishing a strategic connection between companies and their target market, marketing

communications help to spread messages, increase brand recognition, and create lasting relationships.

Growing and improving brand awareness is one of the main goals of marketing communications. A powerful and well-known brand can stand out and draw customers' attention in a crowded market full of options. Businesses can influence the views of their target audience using a variety of channels, including digital marketing, public relations, and advertising, to make sure that their brand is at the leading edge of consumers' minds when making decisions what to buy. A brand identity is established by well-crafted and consistent message on many media. This identity encompasses a brand's personality, beliefs, and promises to customers, going beyond logos and slogans. In addition to presenting a brand to the public, effective marketing communications give it significance and importance, leaving a lasting impression [1].

Customer engagement is critical in a time of elevated consumer expectations and interactive digital platforms. Marketing communications help companies and customers engage in meaningful ways that build loyalty and a sense of connection. In particular, social media has developed into an effective instrument for direct communication, letting companies to answer questions from clients, show off their personalities, and resolve issues immediately. Personalized and focused communication techniques also help to boost client involvement. Through the utilization of data analytics and insights, companies may customize their messaging to effectively connect with particular audience segments. In addition to building up the relationship with current clients, this individualized approach draws in new ones who identify with the brand.

The capacity of a business to grow and to thrive determines how successful it is. Marketing communications have a significant impact on consumer behaviour and demand, which in turn drives corporate growth. Increased sales, market share, and overall profitability can be achieved through convincing message, keeping the story, and effective advertising campaigns [2].

Additionally, marketing communications help to build a positive perception of the company that influences customer loyalty and trust. Customers that are satisfied with

and involved with a company have a higher probability of becoming brand ambassadors, generating loyalty and supporting in the recruitment of new clients. In this sense, marketing communications not only produce immediate benefits but also set the stage for long-term, steady success [3].

It is impossible to overestimate the significance of marketing communications in today's hectic and tough economic world. It acts as the crucial bridge between companies and their target market, increasing brand recognition, encouraging client interaction, etc. Organizations need to adjust their communication strategy to stay current and connect with their target audience as consumer habits and technology continue to change. Effective marketing communications are, in short, more than just a commercial function; they are a strategic necessity that determines a brand's success in the marketplace and shapes its story.

A reference list

1. Jamil, K., Dunnan, L., Gul, R. F., Shehzad, M. U., Gillani, S. H. M., & Awan, F. H. (2022). Role of social media marketing activities in influencing customer intentions: a perspective of a new emerging era. *Frontiers in Psychology*, 12:808525. URL: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2021.808525/full>
2. Rehman, S. ul, Gulzar, R., & Aslam, W. (2022). Developing the Integrated Marketing Communication (IMC) through Social Media (SM): The Modern Marketing Communication Approach. *Sage Open*, 12(2). URL: <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/21582440221099936>
3. Abdulaziz, M. Reviving Sales: How Transforming Your Team into Brand Ambassadors can Reignite Success. URL: <https://www.linkedin.com/pulse/reviving-sales-how-transforming-your-team-brand-ambassadors-m--7nulf>

СЕКЦІЯ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОЇ СПРАВИ

Бондаренко Анна,
здобувачка III курсу першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти, спеціальності 241
Готельно-ресторанна справа Київського
фахового коледжу туризму та готельного
господарства

Науковий керівник: Петрунчак Д.В.,
викладач Київського фахового коледжу
туризму та готельного господарства, аспірант
Українського державного університету імені
Михайла Драгоманова

СТВОРЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО СЕРЕДОВИЩА ГОСТИННОСТІ: НАЙКРАЩІ ПРАКТИКИ ДОСТУПНОСТІ ТА РОЗМІЩЕННЯ ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ

З прийняттям Конвенції ООН про права інвалідів було прийнято єдиний підхід і визнано, що інвалідність є результатом взаємодії між людьми, які мають розумові, фізичні, сенсорні чи інтелектуальні порушення та перешкодами у середовищі та стосунках, що зменшують соціальну активність особи [1]. Отже, варто шукати вирішення проблем інвалідності у створенні доступного середовища для всіх людей.

Згідно з даними Мінсоцполітики за 2023 р., в Україні кількість людей з інвалідністю зросла на 300 тисяч осіб, сягнувши 3 мільйонів [2]. При цьому в українських містах поки що майже не створені умови для їх зручного і комфортного пересування та проживання. Теоретично, бізнес та держава повинні враховувати потреби людей з обмеженими фізичними можливостями і створювати для них відповідні умови.

Зокрема, за законом, в українських пансіонатах та готелях не менше 10% житлових місць має проектуватись для розселення людей з інвалідністю, котрі пересуваються на візках. З 2019 р. цей відсоток виписано у нові державні будівельні норми ДБН В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель і споруд» [3].

Проте зараз з 2500 українських готелів можна знайти інклюзивні номери тільки в дуже незначній кількості.

Говорячи про світову практику в рамках розглянутої проблеми, слід зазначити, що в ряді розвинених країн, інфраструктура для інклюзивного туризму створена практично на 100% [4, с. 37]. Найбільш прогресивними в цьому плані є Фінляндія, Іспанія, Німеччина, Франція, США, Великобританія і Австралія.

Готель — важливий соціально значущий об’єкт для тимчасового перебування людей: відпочинок, відрядження, конференція, екскурсія і т. п. Саме тому будь-який сучасний готель повинен бути адаптований для всіх відвідувачів, включаючи людей з обмеженими можливостями. Причому до створення доступного простору відноситься не лише організація номерів, але й також місць для паркування, вхідної групи, коридорів, санвузлів і т. д. [5, с. 124]

Так, кількість місць для паркування особистого автотранспорту людей з інвалідністю на стоянці, розташованій біля готелю, має бути не менше 10% від загальної чисельності машино-місць.

Під «безбар’єрністю» об’єктів і приміщень вхідної групи готелю розуміється не тільки зняття просторових перешкод, а й організація універсальних умов для пересування: монтаж пандусів, електричних підйомників, поручнів, тактильної розмітки і т. п. Вхідна група обов’язково повинна бути оснащена системою виклику допомоги. Важливою також є відсутність поріжків і можливість під’їхати до рецепції.

Зона рецепції має включати занижену частину столу для зручності обслуговування маломобільних груп населення. Спеціальне обладнання для незрячих і слабозорих людей в холі має бути не лише тактильним (тактильні покажчики), але й контрастно виділятися серед загального оформлення інтер'єру. Також в холі повинні бути розміщені інформаційні термінали для користування як в стоячому, так і сидячому положенні. При цьому, площа холу повинна бути достатнього розміру для комфортного пересування і отримання послуг [3].

Ширина місця для руху в коридорах повинна бути не менше 1,5 м при русі інвалідів на кріслах-візках в одному напрямку і не менше 1,8 м при зустрічному русі. Також при обладнанні коридору необхідно передбачити наявність світлозвукового табло, тактильних мнемосхем, тактильних покажчиків, контрастного маркування шляхів евакуації і дверей.

Ширина дверного отвору пасажирського ліфта повинна бути не меншою за 0,9 м, а площу кабіни для розміщення в ній інваліда на кріслі-візку з супроводжуючою особою слід проектувати не менше 1,1×1,4 м. Навпроти виходу з ліфтів, доступних для інвалідів, на висоті 1,5 м повинно бути цифрове позначення поверху розміром не менше 0,1 м, контрастне по відношенню до фону стіни. У кабіні ліфта необхідний монтаж опорних поручнів уздовж стін на висоті 0,9 і 0,7 м від рівня підлоги. Допускається нанесення на ручку поручня і кнопки поверхів тактильної інформації із застосуванням системи Брайля.

Номер повинен мати габарити проходів не менше 1,2 м для комфортного переміщення інваліда на візку, ширину вхідних дверей не менше 0,9 м, тактильну мнемосхему номера [3].

Санвузол також повинен бути оснащений спеціалізованим обладнанням для маломобільних груп населення: опорними поручнями, сантехнікою, кнопкою виклику допомоги, гачком для милиць, а також ергономічними пристроями особистої гігієни. Готельні номери, в яких передбачено тимчасове проживання осіб з проблемами опорно-рухового апарату, слуху, зору, також повинні бути обладнані кнопками виклику допомоги, знімними поручнями для санвузлів, тактильними мнемосхемами, портативними індукційними системами (для тимчасової адаптації приміщення для глухих), сенсорними змішувачами води, дозаторами рідкого мила і сушарками для рук і т. п.

Збоку від унітазу слід передбачати вільний простір для розміщення інвалідного візку шириною не менше 0,8 м, а також гачки для одягу, милиць та іншого приладдя. Двері повинні відкриватися назовні. Для інвалідів з порушенням опорно-рухового апарату і зору слід передбачати душові кабінки з неслизькою підлогою і піддоном без порогу. Доступна душова кабіна повинна

бути обладнана переносним або закріпленим на стіні складним сидінням, розташованим на висоті не більше 0,48 м від рівня піддону, мати ручний душ, настінні поручні і т. п. [6, с. 64].

Розташування ліжка теж варто ретельно продумати. Так, у деяких номерах ліжко може бути приставлене до стіни, і тоді людині буде зручно пересідати на нього з інвалідного візка. Тобто планування номера і його конфігурація під інклюзивні потреби помітно відрізняється від класичної схеми.

Отже, проблема інклюзивності в готелях завжди була й залишається важливою. Із врахуванням тривалої повномасштабної війни та кількості людей, що від неї постраждали, вирішення цієї проблеми стає все більш актуальним та невідкладним. Проте робота з готовими об'єктами в сфері гостинності є значно складнішою, так як інклюзивність вимагає додаткових вкладень для різних рішень та більше простору. Тому власникам готелей необхідно закладати такі рішення у власних проектах ще на етапі планування. Ми повинні працювати над тим, щоб українське суспільство розвивалося відповідно до кращих світових тенденцій та стандартів і максимально враховувало аспекти інклюзивності в житлових та комерційних об'єктах.

Список використаних джерел

1. Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю (ратифіковано ЗУ № 1767-VI від 16.12.2009) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text
2. Міністерство соціальної політики України / Особам з інвалідністю. URL: <https://www.msp.gov.ua/timeline/invalidnist.html>
3. ДБН В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель і споруд» URL: <https://dreamdim.ua/wp-content/uploads/2019/03/DBN-V2240-2018.pdf>
4. Білоусова Н.В. Зарубіжний досвід популяризації інклюзивного реабілітаційно-соціального туризму. Туризм і гостинність. 2019. № 1. С. 36-45.
5. Влащенко Н.М. Проблеми та перспективи розвитку інфраструктури для потреб інклюзивного туризму та гостинності. Бізнес Інформ. 2018. № 9. С. 122-126.
6. Азін В.О., Байда Л.Ю., Грибальський Я.В., Красюкова-Еннс О.В. Доступність та універсальний дизайн : навч.-метод. посіб. Київ, 2013. 128 с.

Водолазька Сніжана,

здобувачка II курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 241 Готельно-ресторанна справа Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

Науковий керівник: Бірюкова О.В.,

голова циклової комісії, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

ВПЛИВ ВІЙНИ НА ГОТЕЛЬНЕ ГОСПОДАРСТВО УКРАЇНИ

Мета дослідження – виявити вплив російсько-української війни 2022 р. На готельне господарство України. У повномасштабній війні Росії проти України Україна втратила 133,5 млрд. дол. від пошкоджень і руйнувань житлових і нежитлових будівель, іншої інфраструктури (станом на 22 серпня 2022 р.) [1].

На сьогодні чіткої інформації про втрати готельного сектора немає. Згідно з даними Української готельно-курортної асоціації (UHRA) та школи економіки (KSE), щонайменше 10 готелів пошкоджено або зруйновано в Миколаївській, Чернігівській, Київській, Херсонській, Одеській областях та місті Маріуполі. Підтверджено руйнування готелю «Reikartz Hotel Mariupol» у Маріуполі та глемпінгу «Mandra Shato Trubetskoho» біля Нової Каховки [2].

Окрім того, суттєво зменшилася пропозиція готелів унаслідок призупинення діяльності через небезпеку безпосередньо або в наближених зонах до бойових дій, відсутність попиту або неможливість функціонування закладів із технічних причин. Лише поодинокі готелі в сезон, влітку, відновили роботу. Попри таку тенденцію, в Україні Сучасні тенденції та стратегії розвитку готельно-ресторанного бізнесу > Секція 1 > 101 продовжують працювати лише 20% готелів на окупованих (окрім Криму), з бойовими діями на територіях.

Найкраща ситуація в західних регіонах України, найбезпечніших у країні, де продовжують працювати всі готелі. Таким чином, ситуація на ринку прямо пропорційна рівню відносної безпеки та віддаленості регіону від лінії фронту на сході та півдні країни. Готельний ринок західних регіонів України у березні–

квітні 2022 р. показав найкращу динаміку, з короткочасною, але рекордно високим – 100%, завантаженням [3].

Це зумовлено міграцією людей переважно зі східних, південних і центральних регіонів, які шукали безпечніших місць. Частина гостей, які їхали транзитом в інші країни, інша частина – були внутрішньо переміщеними особами, які обрали місцем тимчасового проживання захід України.

Складнощі на цьому напрямі, звісно ж, є, проте багато компаній і підприємців продовжують здійснювати ділову активність в Україні. Зустрічі, переговори та конференції вимагають відповідних місць для проживання та проведення зустрічей. Готельні комплекси надають зручні умови для ділових поїздок, забезпечуючи необхідну інфраструктуру та сервіс.

Ще однією з найголовніших причин є закриття кордонів. Пауза в міжнародному туризмі, спричинена війною, призводить до того, що українські готельні об'єкти звертаються до внутрішнього ринку. Багато українців обирають відпочинок і подорожі всередині своєї країни, і готелі стають популярним місцем для проведення відпустки.

До того ж Україна володіє багатою культурною та історичною спадщиною, а також різноманітними природними пам'ятками, як-от гори, морські узбережжя і прекрасні міста. У цих обставинах готельні об'єкти стають привабливим і зручним варіантом проживання для туристів, які щиро бажають насолодитися природними красотами [4].

Крім того, український готельний ринок став великою частиною волонтерського руху в країні. У готелях розміщувалися люди, які змушені були залишити свої домівки або, на жаль, втратили домівку. Вони готували їжу, співпрацювали з волонтерськими організаціями, благодійними фондами та лікарнями, збирали кошти, купували необхідне гуманітарне чи військове обладнання.

Також не можна виключати той факт, що після початку війни в Україні спостерігалася масова міграція переселенців. Здебільшого такі люди тікали від небезпеки в регіони, що знаходилися далеко від фронту, наприклад, західні та

центральні області. Деякі готельні комплекси в Україні пропонували різні варіанти проживання для тимчасових переселенців, надаючи їм комфорт і умови, необхідні для проживання в непростих умовах.

За даними проєкту HotelMatrix, які публікує «Європейська правда», заповнюваність у Львові 2022 року становила 54% - на 6% вища за 2021 рік, у Буковелі - 58%. Середня виручка від здавання готельного номера в Буковелі була в грудні - приблизно 4 500 грн, найменша - у травні - 1 250 грн.

Водночас якщо брати східні регіони, приміром, місто Харків, то після деокупації Харківської області заповнюваність готелів першої столиці України дещо підвищилася і коливалася в діапазоні 15-20%. Однак це все одно вдвічі менше довоєнного рівня.

Попри виклики, пов'язані з воєнним конфліктом, готельний бізнес в Україні продовжує приваблювати відвідувачів, і це свідчить про його адаптивність та стійкість. Готельні комплекси відіграють важливу роль у забезпеченні різних потреб - від ділових поїздок і тимчасового проживання до відпочинку й туризму [5].

Однак військовий конфлікт усе ж таки чинить негативний вплив на готельний бізнес в Україні. Деякі регіони, близькі до фронту, можуть зазнавати труднощів у залученні гостей та інвестицій. Важливо також зазначити, що ситуація може змінюватися, і готельні підприємства повинні готуватися до адаптації до змін в умовах війни.

Важливо пам'ятати, що готельна індустрія відіграє важливу роль у підтримці економіки країни та наданні необхідних послуг у складні часи.

Список використаних джерел

1. Дорош С. Пів року війни Росії проти України у 10 цифрах. [Електронний ресурс]. – <https://www.bbc.com/ukrainian/features-62610639>
2. Bernthal R. International Travel, Resorts & Hotels [Electronic resource]. – URL: <https://www.travelwritersmagazine.com/ukraine-journal-hotel-business-in-ukraine-during-war-with-russia/>
3. The impact of the war in Ukraine on the tourism industry [Electronic resource]. – URL: <https://www.developmentaid.org/news-stream/post/140879/the-impact-of-the-war-in-ukraine-on-the-tourism-industryexperts-opinions>

4. VisitUkraine «Готельний бізнес в Україні в умовах війни: чому в готелях зростає кількість гостей» [Електронний ресурс]. – <https://visitukraine.today/uk/blog/2150/the-hotel-business-in-ukraine-in-war-conditions-why-the-number-of-guests-is-growing-in-hotels>

5. Ukrainian hotels located in war zones ask the world for support and launch the action “Visit Ukraine in the Future” [Electronic resource]]. – URL: <https://visitukraine.today/blog/214/ukrainian-hotels-located-in-war-zones-ask-the-world-for-support-and-launch-the-action-visit-ukraine-in-the-future>

Гузєва Євгенія,

здобувачка III курсу фахової передвищої освіти спеціальності, 241 Готельно-ресторанна справа спеціалізації «Готельне обслуговування» Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

Науковий керівник: Клименко І.М.,

спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства, голова циклової комісії готельного обслуговування

ІННОВАЦІЇ В ГОТЕЛЬНІЙ ІНДУСТРІЇ: ВПЛИВ ТЕХНОЛОГІЙ НА ОБСЛУГОВУВАННЯ СПОЖИВАЧІВ ГОТЕЛЬНИХ ПОСЛУГ

Сучасна готельна індустрія – це галузь із зростаючим рівнем конкуренції на ринку готельних послуг. Конкуренція – це потужний стимул для поліпшення роботи готелю. Ураховуючи потужну конкуренцію на ринку, керівництво готелів змушене шукати нові методи і засоби виробництва послуг та створювати таку стратегію діяльності, яка б допомогла залучити та утримати споживача. Підвищення конкурентоспроможності підприємств готельного господарства можна досягти лише завдяки впровадженню інновацій.

Останніми роками в умовах жорсткої конкуренції сфера гостинності є глобальним соціальним і економічним явищем. Підприємства даної сфери господарювання не можуть недооцінювати вплив інноваційної складової, розвиток якої є вагомим фактором конкурентоспроможності. Варто зосередити увагу на дослідженні ролі та значення інновації, її класифікації, проблемах її застосування в готельній індустрії з акцентом на застосуванні інструментів

сенсорного маркетингу при розробці інноваційного комплексу маркетингу в індустрії гостинності.

Висока конкуренція у сфері гостинності стимулює пошук нових шляхів та методів для підвищення ефективності. Однією з основних тенденцій є розвиток та впровадження різноманітних інновацій та нових елементів, які сприяють розвитку галузі.

Інновації необхідні для життєздатності та конкурентоспроможності готельних підприємств. Широке використання інновацій для забезпечення ефективності підприємства визнається дослідниками та практичними менеджерами.

Існує безліч факторів, що впливають на використання та розвиток інновацій, таких як: проблеми галузі, менталітет споживачів, культурні та національні особливості клієнтів готельних послуг і т. д.

Інновації в галузі гостинності проявляються через здатність генерувати нові підходи та технології, які швидко розвиваються. Готелі мають два основні завдання: залучити більше клієнтів і зробити їх постійними гостями. Ці завдання неможливо виконати без інноваційних рішень. У реальності існують розриви між етапами інновацій та їх впровадженням у готельній індустрії, що можна пояснити обмеженим фінансуванням та високими інвестиційними ризиками. [1, 1-5]

Інноваційні технології значно впливають на конкурентоспроможність готелів на ринку сьогодення. Різноманітні види інновацій та їх рівні створюють інноваційний простір. Багато готелів замовляють розробку спеціальних систем роботи, таких як:

- автоматизована система управління відділом продажів, що спрощує управління цим сектором та планування зустрічей з партнерами та гостями;
- система аналізу розміщення гостей в готелі та надання повної аналітики по кожному з них;
- програма лояльності для гостей, яка дозволяє готелю розробляти різні заохочення для постійних відвідувачів;

- система управління подіями готелю, яка допомагає планувати використання різних приміщень, таких як конференц-зали, ресторани та бенкетні зали.

Серед пріоритетних напрямів інноваційної діяльності в Україні, які визначені Законом України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» [4], підкреслимо ті, що можуть знайти відображення у готельній індустрії:

- упровадження енергоефективних, ресурсощадних технологій (заміна застарілого електротехнічного обладнання на сучасне енергоощадне, упровадження сучасних енергоефективних опалювальних котлів та модернізація існуючих, заміна існуючих бойлерів на більш енергоефективні, упровадження енергоефективного обладнання, упровадження енергоефективних освітлювальних приладів);

- освоєння альтернативних джерел енергії (виробництво електроенергії з використанням відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива – вітрогенерація, сонячна генерація, мала гідроенергетика);

- розвиток сучасних інформаційних, комунікаційних технологій, робототехніки (суперкомп'ютерні програмно-технічні засоби, телекомунікаційні мережі та системи; технології та інструментальні засоби електронного урядування; технології та засоби захисту інформації; технології та засоби виробництва програмного забезпечення; технології, системи та засоби обробки, зберігання і передання цифрової інформації; інформаційно-аналітичні системи, системи підтримання прийняття рішень). [5],

Для зручності гостей в закладах розміщення варто також застосовувати такі інновації:

- інтерактивне меню, де гості можуть вибирати страви і звертатися до офіціанта за допомогою екрану, вбудованого у стіл;

- екрани-планшети на столах, які дозволяють гостям переглядати новини та замовляти таксі, поки готується їх замовлення;

- сенсорні дисплеї в холі готелю, особливо актуальні для великих готелів з декількома ресторанами, де гості можуть переглянути меню всіх точок харчування. [2, 1-2]

Крім того, інновації в ресторанній сфері охоплюють не лише інформаційні технології. Готелі все частіше впроваджують практику «відкритих кухонь», яка стає цікавою як для відвідувачів, так і для кухарів: гості можуть спостерігати, як готуються їх страви, а кухарі можуть бачити, як ці страви з задоволенням споживаються. [3, 2-4]

Розвиток готельно-ресторанного бізнесу передбачає використання новітніх інформаційних технологій. На сьогодні в готельній індустрії застосовуються глобальні комп'ютерні системи резервування («Horse-21», «Lodging Touch», «Amadeus PMS», «Servio Expert Solution»), інтегровані комунікаційні мережі, системи мультимедіа та інформаційні системи менеджменту. Сучасні інформаційні технології мають значний вплив на просування готельного продукту, а готельні підприємства все частіше створюють власні веб-сайти.

Висока надійність та зручність систем резервування сприяє широкому поширенню. У розвинених країнах електронна комерція розвивається, забезпечуючи економію та ефективність. При будівництві готельно-ресторанних комплексів основна увага - збереженню ресурсів.

Винахід QR-коду, двомірного штрих-коду відкрив нові необмежені можливості для online-взаємодії компаній і споживачів. У маленькому квадратику можна запрограмувати всі відомі інновації готельно-ресторанного бізнесу, а також безліч можливостей.

Потреба в інноваціях у готельно-ресторанному бізнесі зумовлює конкурентну боротьбу і вимоги ринку. Впровадження і поширення інновацій є необхідністю на всіх етапах підприємства. Сучасна індустрія гостинності спрямована на розвиток інноваційних технологій для приваблення клієнтів та збільшення продажів.

Вельми актуальними, на мій погляд, є інноваційні технології, які змінять індустрію гостинності в найближчому майбутньому.

Інноваційні технології можуть змінити галузь гостинності, зокрема, шляхом інноваційного управління енергією, що дозволяє знизити витрати на електроенергію та підвищити вартість перепродажу у готелях і ресторанах. Такі системи також забезпечують контроль освітлення та споживання енергії в режимі реального часу, що підвищує ефективність та економію.

Прогнозне інноваційне технічне обслуговування дозволяє власникам готелів та ресторанів контролювати, відстежувати та оптимізувати споживання енергії, виявляти пошкодження на ранніх етапах і попереджати дорогі ремонти. Ці інноваційні технології допомагають зменшити витрати на технічне обслуговування та підтримку систем. [3, 2-4]

Висновки та перспективи подальших досліджень

У висновку можна зазначити, що інновації в сфері гостинності є ключовим елементом для забезпечення конкурентоспроможності підприємств. Запровадження новітніх технологій, таких як управління енергією та прогнозне технічне обслуговування, сприяє ефективному управлінню ресурсами та підвищенню якості обслуговування. Важливою є постійна увага до інновацій, оскільки вони дозволяють готелям і ресторанам пристосовуватися до змін у вимогах ринку та забезпечувати задоволення потреб споживачів готельних послуг у найближчому майбутньому. Отже, всі готельні підприємства мають приділяти увагу інноваційній діяльності по мірі власних можливостей, оскільки тільки впроваджуючи інновації можливо зберегти та поліпшити власні конкурентні позиції на ринку.

Список використаних джерел

1. Інноваційні технології в індустрії гостинності. Терещук Н.В. к.е.н., доцент, доцент кафедри туризму та готельно-ресторанного господарства. Уманський національний університет садівництва http://www.market-infr.od.ua/journals/2022/69_2022/30.pdf
2. Ефективність інновацій у сфері готельно-ресторанного бізнесу/ Леонова Б. Б., студ., гр. ГРС-2, ФБСО Науковий керівник: Горшкова Л. О., ст. викл. Державний університет «Житомирська політехніка» <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/12/268.pdf>

3. Інноваційні технології у готельно-ресторанному бізнесі/ Автор: Т.Лисюк <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/1450/1395>

4. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні [Електрон. ресурс] : Закон України від 08.09.2011 р. № 3715-VI. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3715-17>

5. Влащенко Н. М. В58 Інноваційні технології у готельному господарстві : навч. посіб. / Н. М. Влащенко ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2023. – 150 с.

Друцька Вікторія,

здобувачка II курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності, 241 Готельно-ресторанна справа Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

Науковий керівник: Бірюкова О.В. -

спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОМУ БІЗНЕСІ

Готельно-ресторанна галузь в Україні є важливим сегментом туристичної індустрії та господарства загалом. Швидкий темп розвитку цього сектору вимагає постійного вдосконалення технологій, методів управління та якості сервісу для забезпечення високого рівня задоволення клієнтів і підтримки конкурентоспроможності. У такому контексті, інноваційна діяльність у готельно-ресторанному бізнесі стає ключовим фактором успіху, сприяючи постійному розвитку та пристосуванню до змінних умов ринку.

Готельно-ресторанний бізнес відіграє важливу роль у туристичній галузі, сприяючи задоволенню туристичних вимог клієнтів. Останнім часом ця галузь перебуває в стадії активного розвитку, використовуючи сучасні технології та інноваційні підходи.

Сучасні готелі активно використовують інновації для створення нових продуктів та послуг, спрямованих як на туристичних клієнтів, так і на бізнес-подорожуючих.

Місце розташування готелів стає стратегічно важливим аспектом, інноваційна діяльність спрямована на оптимізацію цього параметра з метою повернення більшої аудиторії.

Готелі, які впроваджують інновації, отримують значну перевагу, забезпечуючи своїм клієнтам нові формати послуг, такі як конференц-зали та спеціально обладнані кімнати для роботи.

Інноваційна діяльність в готельно-ресторанному секторі спрямована на розвиток нових ринків та продуктів, залежить від пріоритетних напрямків розвитку, орієнтації на потреби ринку та використання новітніх технологій.

Головна мета інноваційної діяльності у готельно-ресторанному секторі полягає у впровадженні, розвитку та поширенні новаторських технологій і процесів, спрямованих на покращення обслуговування та задоволення потреб клієнтів.

Постійний розвиток готельно-ресторанного сектору вимагає від підприємств не лише адаптації до змін, але й активного залучення інноваційних рішень для вирішення викликів та вдосконалення сервісу.

Дослідження показує, що інноваційна діяльність в готельно-ресторанному секторі сприяє збільшенню конкурентоспроможності підприємств шляхом впровадження нових ідей та технологій.

Інновації в готельно-ресторанному бізнесі є стратегічним інструментом для залучення та утримання клієнтів, що дозволяє підприємствам виокремитися на ринку та забезпечити стабільний розвиток.

Здійснення інноваційної діяльності у готельно-ресторанному секторі потребує системного підходу та співпраці всіх зацікавлених сторін з метою ефективного впровадження нововведень і досягнення успіху на ринку.

Період пандемії COVID-19 спонукав до впровадження нових ідей та методів роботи в готельному та ресторанному бізнесі, а також підкреслив значення сучасних інформаційних технологій у просуванні готельних продуктів.

Радикальні інновації в готельно-ресторанній галузі потребують більш ґрунтового дослідження як з теоретичної, так і практичної сторони. Зокрема,

розгляданням підлягають процеси, що поступово трансформуються в еволюційні економічні та культурні інновації, а також урахування нинішніх подій та характерних особливостей регіонів. Такий підхід дозволить визначити потенційні перешкоди та можливості, які виникають при впровадженні радикальних змін у готельно-ресторанній сфері.

Для забезпечення успішного розвитку готельно-ресторанного бізнесу важливо мати раціонально обрану інноваційну стратегію та ефективну інноваційну політику. Правильне управління інноваціями дозволяє підприємствам максимізувати переваги нововведень та уникнути можливих перешкод.

Кейтерингові послуги стають все більш популярними у ресторанному бізнесі, що сприяє розширенню його масштабів та забезпечує нові можливості для проведення різноманітних заходів.

Використання передових інформаційних технологій, таких як глобальні системи резервування та інтегровані комунікаційні мережі, є ключовим фактором у покращенні ефективності та забезпеченні комфорту для клієнтів у готельно-ресторанній галузі.

Використання інноваційних рішень, наприклад, цифрових ключів у смартфонах гостей, сприяє зменшенню витрат на виготовлення та заміну фізичних карток-ключів. Це також сприяє підвищенню рівня безпеки, оскільки доступ до номеру може бути легко керованим через програмне забезпечення.

Впровадження інноваційних технологій, наприклад, смарт-технологій обслуговування в номерах, дозволяє готелям зменшити витрати та підвищити рівень безпеки для гостей, що сприяє їхній конкурентоспроможності.

Нинішні якісні інновації найбільше впливають на успішний розвиток ресторанного й готельного бізнесу. Значну роль у цьому відіграє використання інноваційних комп'ютерних технологій з метою введення новітніх послуг в даній галузі та їх просування на сучасний ринок.

Готельно-ресторанний сектор становить важливу складову туристичної галузі, орієнтовану на задоволення потреб клієнтів у якісних готельних та

ресторанних послугах. Для подальшого розвитку цієї сфери необхідне використання сучасного обладнання та впровадження новітніх технологій. Інноваційна стратегія та ефективна політика є ключовими для забезпечення постійного розвитку готельно-ресторанного бізнесу, який повинен залишатися актуальним та приваблювати якомога більше клієнтів та туристів.

Інноваційна діяльність у готельно-ресторанному бізнесі є перспективною та важливою. Нині настає час для більш глибокого дослідження радикальних інновацій як з теоретичної, так і практичної точок зору, оскільки вони поступово трансформуються у еволюційні економічні та культурні зміни. Це стосується як минулих подій, так і сучасних викликів та особливостей конкретних регіонів.

Список використаних джерел

1. Маршук, Л., & Бурлака, М. (2022). Фінансова система України в умовах війни. *Економіка та суспільство*, (44). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-26>
2. Серета, Н., & Піюренко, І. (2023). Інноваційна діяльність в готельно-ресторанному бізнесі. *Економіка та суспільство*, (55). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-58>
3. Лисюк Т. В., Терещук О. С., Пасічник М. П. Інноваційні технології у готельно-ресторанному господарстві. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 40. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-11>.

Жалоба Євгенія,

здобувачка III курсу фахової передвищої освіти, спеціальності 241 «Готельно-ресторанна справа» спеціалізації «Готельне обслуговування» Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

Науковий керівник: Клименко І.М.,

голова циклової комісії готельного обслуговування, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

ГОТЕЛЬНИЙ БІЗНЕС УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Війна в Україні впливає на функціонування всіх сфер економіки. Вагомого впливу зазнала сфера готельного бізнесу, що породжено повним колапсом в туристичній галузі. Особливо вразливим виявилось українське готельне господарство, на яке негативно впливає відсутність потоку споживачів готельних послуг та значні руйнування інфраструктури.

Питання впливу воєнних дій в Україні на готельний бізнес поки що мало досліджене, адже й досі тривають військові дії. Перші спроби висвітлити це питання здійснені в дослідженнях Л. Безручко, І. Пологовської, С. Баженова, І. Поворознюк, І. Канцур, І. Рибальченка, В. Самодай, Є. Орищенко [1; 3; 4].

Війну в Україні характеризує особливий руйнівний вплив, адже, не досягнувши видимих успіхів на початку війни, війська РФ перейшли до тактики систематичних ракетних обстрілів та «вогняного валу». Дослідження повідомлень про знищення готельних підприємств лише на період до кінця 2022 р. вказує на наступні факти: в березні 2022 р. зруйновано готелі «Інгул» в м. Миколаїв та «Україна» в м. Чернігів; в квітні 2022 р. через ракетний обстріл РФ пошкодження зазнав готель «Nton» у м. Львів; в травні 2022 р. ракетні удари знищили кілька готелів у м. Затока та готель «Grande Pettine» в Одесі; в липні 2022 р. ракетами зруйновано готелі «Reikartz River» та «Миколаїв» в м. Миколаїв; в грудні 2022 р. ракета влучила в готель «Alfavito» у м. Київ. Відомо також про руйнування готелів «SV Park» та «Харків» в м. Харків, «Grand Admiral Resort&SPA» у Київській обл., «Sunrise Park» в м. Запоріжжя та «Play Hotel by

Ribas» в Херсоні [5]. Різною є ступінь руйнування даних готелів, але майже всі вони наразі не придатні до проживання.

Наразі немає інформації щодо руйнації готельних закладів на окупованих територіях та в місцях, де ведуться бойові дії. Підрахунок ушкоджень здійснюється тільки на звільнених від окупантів територіях. Так, за даними проекту Rebuild UA, лише в м. Ірпені руйнувань зазнали 63 із 74 рекреаційних закладів та готелів, в м. Буча – 20 із 54, в м. Гостомелі – 7 із 10 [6].

Внаслідок воєнних дій максимального негативного впливу зазнав готельний бізнес м. Києва, а також південних, східних та північних областей України. Натомість, руйнувань майже не зазнали готельні підприємства Західної та Центральної України, котрі, все ж зазнали значних фінансових втрат внаслідок зменшення потоку туристів через небезпеку в країні.

Відтік трудових ресурсів також негативно впливає на функціонування готельного бізнесу в Україні. Так, станом на травень 2022 р., відповідно до звіту Міжнародної організації міграції, в Україні нараховувалось більше 8 млн. ВПО. При цьому закордон виїхало 7,5 млн. українців, а ще 3,4 млн. запросило захисту в країнах перебування [7]. Зазначимо, що для українського ринку трудових ресурсів такі втрати є колосальними, в т. ч. вони суттєво відображаються на функціонуванні готельного бізнесу. До того ж, тривала мобілізація спричинила скорочення робітників чоловічої статі.

Серед негативних факторів функціонування готельного бізнесу варто також відзначити втрату їхнього першочергового призначення на територіях, що знаходяться в безпосередній близькості до воєнних дій. Окупаційні війська використовували готелі як в'язниці, склади, штаби і т. п. Зокрема, про подібні випадки відомо у Кирилівці, Херсоні, Новій Каховці.

В економічних показниках роботи готельного бізнесу також спостерігаємо негативні тенденції. Інвестиційні вливання практично призупинились, відзначається замороження проектів, розпочатих ще до війни. В перші місяці бойових дій частина готельного бізнесу, що перебувала в міжнародних готельних ланцюгах, зупинили власну діяльність, враховуючи позицію

закордонних менеджерів та орієнтацію на міжнародних споживачів. На сьогодні ці готелі відновили свою роботу в тих містах, що умовно вважаються безпечними [2, с. 4].

Вагомим фактором погіршення ситуації в готельному бізнесі є й те, що інвесторами готельних підприємств часто були бізнесмени з РФ, які більше не можуть діяти на українській території. Ця ситуація потребує врегулювання інвестиційних питань та позбавлення бізнесу з Росії можливості існувати в українському готельному господарстві.

Проте, зважаючи на сучасну військово-політичну ситуацію в країні, можна також виокремити перспективні напрямки розвитку готельного бізнесу:

- активізувати курортні готелі, переорієнтувати готельні послуги на реабілітаційні, що мають більший попит;
- переорієнтувати готельний бізнес на безпечніші території Західної та Центральної України;
- по завершенню війни активізувати туристичну діяльність завдяки відкладеному попиту на туризм та популяризації країни на міжнародному рівні, що також вплине і на готельний бізнес;
- збільшити кількість апарт-готелів, що будуть значно краще пристосовані до прийому сімей і довготривалого комфортного проживання;
- пристосувати готельні підприємства до реалій війни та шукати все нові форми обслуговування;
- переобладнати готелі з врахуванням автономної роботи та вимог безпеки (наявність автономних джерел енергії, бомбосховищ);
- сформувані у сфері готельного бізнесу «відкладену пропозицію», що активізує вдосконалення послуг та конкуренцію готельного бізнесу держави;
- розвивати еко-готелі, що орієнтуватимуться на альтернативні джерела енергії;
- наближати стандарти готельного бізнесу до європейських стандартів;
- посилити контроль за джерелами походження інвестицій, що вкладаються в готельний бізнес;

- розбудувати нові підприємства та переобладнати існуючі завдяки залученню грошових коштів з різноманітних фондів повоєнного відновлення.

Як бачимо, готельний бізнес, з врахуванням його соціального спрямування, є вкрай чутливим до військово-політичної ситуації в державі. Війна в країні викликала ряд негативних процесів у функціонуванні готельного господарства держави і змусила готельний бізнес адаптуватися до нових реалій. Ці зміни проявляються у виокремленні провідних тенденцій поствоєнного розвитку готельного бізнесу.

Висновок

В умовах війни в Україні готельний бізнес викликає суттєві перетворення у своєму функціонуванні. Військові дії в країні призвели до колапсу туристичної галузі та серйозного ушкодження інфраструктури готельного господарства. Зруйновані готелі, втрачені інвестиції, відтік туристичного потоку та переорієнтація на безпечніші регіони — лише кілька з проблем, з якими стикається готельний бізнес в умовах війни. Негативний вплив військових дій в Україні спричинив значне зниження попиту на готельні послуги та викликав серйозні втрати для готельних підприємств у всіх регіонах країни. Зруйновані готелі та погіршення загальної економічної ситуації в країні призвели до скорочення числа працівників у готельній сфері та припинення діяльності багатьох підприємств. Проте, навіть у цих важких умовах, існують перспективи для розвитку готельного бізнесу. Загалом, готельний бізнес України в умовах війни переживає складні часи, проте за наявності правильної стратегії та підходу до розвитку, є можливість відновлення та подальшого розвитку галузі.

Пропозиції щодо відновлення готельного бізнесу під час війни можуть включати такі напрямки:

- реконструкція та відновлення зруйнованих готелів: здійснення необхідних ремонтних робіт та відновлення інфраструктури з метою швидкого відновлення роботи готелів;

- стимулювання інвестицій: створення спеціальних програм або стимулів для інвесторів, що бажають вкладати кошти у готельний бізнес в умовах війни;

- розробка нових бізнес-моделей: розгляд можливостей для адаптації готельного бізнесу до умов війни, включаючи напрямки, такі як реабілітаційні центри для постраждалих, тимчасові притулки для внутрішньо переміщених осіб або функціонування як штаб-квартири для допомоги та координації дій у кризових ситуаціях;

- розвиток нових ринків: переорієнтація на нові ринки та аудиторії, такі як військові, допоміжні працівники, журналісти та мирні місії, які можуть потребувати тимчасового проживання під час війни;

- підвищення безпеки: застосування заходів безпеки для захисту гостей та персоналу від можливих загроз під час війни, таких як обладнання бомбосховищами або автономними джерелами енергії.

- маркетинг та просування: зосередження на маркетингових кампаніях, спрямованих на підвищення обізнаності про готельні послуги в умовах війни, а також на приваблення нових гостей та клієнтів;

- співпраця з урядом: залучення урядових ресурсів та програм для підтримки готельного бізнесу, включаючи фінансову допомогу, податкові пільги та інші форми підтримки.

Ці пропозиції можуть сприяти відновленню та стабілізації готельного бізнесу в умовах війни, допомагаючи зберегти робочі місця, залучити інвестиції та забезпечити безпеку для гостей та персоналу.

Список використаних джерел

1. Баженова С., Пологовська Ю., Канцур І. Розвиток готельно-ресторанного бізнесу в умовах сьогодення. *Економіка та суспільство: електронний журнал*. 2022. № 38. С. 1-6.

2. Безручко Л. С., Білоус С. В., Філь М. І. Готельне господарство України в умовах війни: сучасний стан та перспективи розвитку. *Економіка та суспільство: електронний журнал*. 2023. № 47. С. 1-6.

3. Самодай В., Рибальченко С., Орищенко Є. Антикризове управління готельним підприємством в умовах війни. *Економіка та суспільство: електронний журнал*. 2022. № 44. С. 1-6.

4. Поворознюк І. Управління якістю послуг на підприємствах індустрії готинності під час кризи. *Економіка та суспільство: електронний журнал*. 2022. № 42. С. 1-5.

5. Понад 12 готелів постраждали в Україні через війну / Interfax Ukraine. URL: <https://interfax.com.ua/news/general/886309.html>
6. Аналітичні звіти Rebuild. URL: <https://rebuildua.net/zvity>
7. Ситуація з біженцями з України / Operational Data Portal. URL: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>

Кліменко Анна,

здобувачка IV курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 241 Готельно-ресторанна справа Київського університету культури

Науковий керівник: Земліна Ю.В.,

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри готельно-ресторанного і туристичного бізнесу Київського національного університету культури і мистецтв

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ КОНЦЕПТУАЛЬНИХ КАВ'ЯРЕНЬ

У сучасному висококонкурентному середовищі індустрії громадського харчування концептуальні кав'ярні набувають дедалі більшої популярності, заклади вирізняються не лише асортиментом кави та закусок, а й унікальною атмосферою та неповторним досвідом для своїх відвідувачів. Інноваційні технології відіграють визначальну роль у розвитку концептуальних кав'ярень, дозволяючи вдосконалювати послуги, покращувати взаємодію з клієнтами та оптимізувати операційні процеси. Одним із ключових факторів успіху концептуальної кав'ярні є якість кави, що подається відвідувачам. Інноваційні технології автоматизації процесів приготування кави забезпечують стабільну якість напоїв та оптимізацію часу приготування. Варто розглянути деякі з цих технологій детальніше.

Автоматичні еспресо-машини — це високотехнологічне обладнання, що дозволяє готувати каву найвищої якості з мінімальним втручанням бариста, машини оснащені системами прецизійного дозування кави та води, регулювання температури та тиску, що гарантує ідеальний смак та аромат напоїв. Крім того, автоматичні еспресо-машини мають функції програмування рецептів, що дає можливість зберігати налаштування для різних видів кави та забезпечувати

послідовність у приготуванні. Для досягнення найвищої якості кави концептуальні кав'ярні впроваджують системи контролю якості, системи включають високоточні прилади для вимірювання вмісту розчинних речовин у каві (TDS — Total Dissolved Solids), кислотності (pH) та температури. Використовуючи отримані дані, бариста можуть коригувати процес приготування кави для досягнення оптимального смаку та аромату [1, с.50].

Розумні млини для кави — це інноваційні пристрої, що забезпечують точний контроль ступеня помелу зерен та дозування меленої кави, млини оснащені високоточними датчиками та системами регулювання, які гарантують ідеальну консистенцію меленої кави для кожного напою. Розумні млини також можуть бути інтегровані з автоматичними еспресо-машинами, що дозволяє створювати повністю автоматизовані системи приготування кави.

Концептуальні кав'ярні прагнуть створити унікальний та персоналізований досвід для кожного відвідувача. Інноваційні технології дозволяють досягти цієї мети, надаючи клієнтам можливість взаємодіяти з закладом у новий спосіб та отримувати персоналізовані пропозиції. Мобільні додатки стали невід'ємною частиною сучасного життя, і концептуальні кав'ярні активно використовують цю технологію. Власні мобільні додатки дозволяють клієнтам переглядати меню, здійснювати замовлення, оплачувати рахунки та накопичувати бонусні бали.

Концептуальні кав'ярні впроваджують інтерактивні столи та меню з метою покращення досвіду клієнтів. Інтерактивні столи — це сенсорні екрани, вбудовані в стільниці, які дозволяють відвідувачам переглядати меню, здійснювати замовлення та навіть грати в ігри під час очікування. Інтерактивні меню, представлені у вигляді планшетів або настінних екранів, надають детальну інформацію про кожну страву та напій, включаючи інгредієнти, калорійність та рекомендації щодо поєднання з іншими позиціями меню [2, с.250].

Інноваційні технології також дозволяють концептуальним кав'ярням пропонувати персоналізацію напоїв. Персоналізація напоїв не тільки робить досвід клієнтів більш особливим, але й підвищує їхню лояльність до закладу.

Ефективне управління операційними процесами є запорукою успіху будь-якого закладу громадського харчування. Концептуальні кав'ярні використовують інноваційні технології для оптимізації своїх операцій, скорочення витрат та підвищення продуктивності персоналу. Управління запасами є критично важливим для концептуальних кав'ярень, оскільки свіжість інгредієнтів безпосередньо впливає на якість напоїв та страв. Інноваційні системи управління запасами дозволяють відстежувати рівень запасів у режимі реального часу, прогнозувати попит та автоматично створювати замовлення на поповнення. Концептуальні кав'ярні використовують автоматизовані системи обліку та звітності для ефективного управління фінансами. Автоматизація обліку та звітності також спрощує процес податкової звітності та допомагає уникнути помилок, пов'язаних із ручним введенням даних. Ефективне управління персоналом є ключовим фактором успіху концептуальної кав'ярні. Інноваційні системи управління персоналом дозволяють оптимізувати графіки роботи, відстежувати продуктивність працівників та забезпечувати своєчасну оплату праці. Концептуальні кав'ярні все частіше звертають увагу на екологічність та сталий розвиток, що відповідає зростаючій стурбованості суспільства питаннями охорони навколишнього середовища. Інноваційні технології допомагають цим закладам зменшити свій вплив на довкілля та сприяють сталому розвитку галузі. Концептуальні кав'ярні інвестують в енергоефективне обладнання, таке як LED-освітлення, енергозберігаючі холодильники та морозильники, а також системи вентиляції з рекуперацією тепла [3, с.228].

Багато концептуальних кав'ярень відмовляються від одноразового пластикового посуду на користь біорозкладних або багаторазових альтернатив. Вони використовують стаканчики та тарілки, виготовлені з паперу, бамбука або інших екологічно чистих матеріалів.

Концептуальні кав'ярні впроваджують інноваційні системи управління відходами, щоб мінімізувати кількість сміття, яке потрапляє на звалища. Вони встановлюють контейнери для роздільного збору відходів, що дозволяє

відправляти органічні відходи на компостування, а папір, пластик та скло — на переробку, заклади також співпрацюють із місцевими фермерами, постачаючи їм кавову гущу як натуральне добриво.

У контексті розвитку розумних міст концептуальні кав'ярні мають можливість інтегруватися з міською інфраструктурою та брати участь у створенні більш зв'язаного та ефективного міського середовища. Розглянемо деякі способи такої інтеграції. Концептуальні кав'ярні можуть інтегруватися з системами громадського транспорту, надаючи інформацію про розклад руху автобусів, трамваїв або метро на своїх інтерактивних екранах або в мобільних додатках, заклади також можуть розташовуватися безпосередньо на транспортних вузлах, пропонуючи послуги кав'ярні для пасажирів, які очікують на свій транспорт. Концептуальні кав'ярні, розташовані в районах із обмеженою кількістю паркувальних місць, можуть інтегруватися з міськими системами паркування. Вони можуть надавати інформацію про наявність вільних паркувальних місць поблизу закладу та навіть забезпечувати можливість бронювання паркування через мобільний додаток кав'ярні. Концептуальні кав'ярні можуть брати участь у різноманітних програмах розумного міста, спрямованих на покращення якості життя мешканців та гостей міста. Кав'ярні також можуть брати участь у програмах з озеленення міста, встановлюючи вертикальні сади або зелені дахи на своїх будівлях. Інноваційні технології відіграють ключову роль у розвитку концептуальних кав'ярень, дозволяючи їм покращувати якість продукції, персоналізувати досвід клієнтів, оптимізувати операційні процеси та сприяти сталому розвитку. Від автоматизації процесів приготування кави до інтеграції з розумним містом — технології трансформують спосіб, у який концептуальні кав'ярні взаємодіють зі своїми клієнтами та навколишнім середовищем.

Оскільки конкуренція в галузі продовжує зростати, здатність впроваджувати та ефективно використовувати інноваційні технології стане вирішальним фактором успіху для концептуальних кав'ярень. Ті заклади, які

зможуть йти в ногу з технологічним прогресом та адаптуватися до мінливих потреб і очікувань клієнтів, матимуть значну перевагу на ринку.

Список використаних джерел

1. Воробйов, К., & Гуржій, Н. Ринок кави в Україні: тенденції та перспективи. Економіка та суспільство, 2022 40, С.50-57.
2. Громик, О. Аналіз сучасного стану кавової індустрії в Україні. Ресторанний і готельний консалтинг. Інновації, 5(2),2022, С.250–266. <https://doi.org/10.31866/2616-7468.5.2.2022.270105>
3. Громик, О. М.. Перспективи розвитку ресторанного господарства в Україні. В Актуальні проблеми сучасної освіти та науки в контексті євроінтеграційного поступу, Матеріали VI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції 2020, с. 228-230. Вежа-Друк.

Кудіна Єлизавета,

здобувачка фахової передвищої освіти, спеціальності 241 Готельно-ресторанна справа спеціалізації «Ресторанне обслуговування» Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

Науковий керівник: Бірюкова О.В. -

голова циклової комісії, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

СУЧАСНА РЕАЛІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНИХ ІДЕЙ В РЕСТОРАНІ

Сучасні впровадження інноваційних ідей в ресторанных закладах стають все більш важливими для забезпечення конкурентоспроможності і успіху в галузі гостинності. Ключові аспекти, які впливають на реалізацію інноваційних ідей це не тільки працівники, але вплив навколишнього середовища.

Професійні навички та навчання персоналу. Важливо постійно розвивати та підтримувати професійні навички працівників ресторану. Це може включати тренінги, семінари, курси підвищення кваліфікації, а також стажування для нових працівників.

Нові ідеї та концепції закладу. Ресторанний бізнес постійно змінюється, тому важливо мати чітку концепцію закладу, яка відповідає сучасним тенденціям і побажанням клієнтів.

Якісне обслуговування та приємна атмосфера: Спроби вдосконалити обслуговування та створити затишну та приємну атмосферу в ресторані завжди є ключовими для залучення та утримання клієнтів.

Інновації в меню та кухні. Впровадження нових страв, інгредієнтів та кулінарних технік може привертати нових клієнтів і задовольняти потреби існуючих.

Стимулювання підприємницької активності. Залучення персоналу до активного пропонування ідей та стимулювання їх підприємницького потенціалу може принести нові інновації та покращення у закладі.

Оновлення декору та дизайну. Постійне оновлення і адаптація декору та дизайну приміщення може допомогти привернути увагу та зберегти інтерес клієнтів.

Слід пам'ятати, що успіх у ресторанному бізнесі залежить від поєднання різноманітних факторів, таких як якість обслуговування, кухні, атмосфери та інновацій. Регулярне оновлення та впровадження нових ідей допомагає зберігати конкурентну перевагу і залучати нових клієнтів.

Створення унікального бренду та іміджу. Важливо розробляти унікальний бренд та імідж, які будуть відрізнятися від інших ресторанів і привертати увагу клієнтів. Це може включати розробку унікального стилю, концепції або навіть фірмового стилю закладу.

Використання інноваційних технологій. Застосування інноваційних технологій у кулінарному процесі, обслуговуванні клієнтів, бронюванні столиків тощо може покращити ефективність та зручність обслуговування.

Співпраця з постачальниками та партнерами. Важливо підтримувати співпрацю з якісними та надійними постачальниками продуктів, а також

встановлювати партнерські відносини з іншими бізнесами у галузі гостинності для обміну досвідом та ресурсами.

Спеціальні акції та події. Організація спеціальних акцій, тематичних вечорів або подій може залучити нових клієнтів і підняти інтерес до закладу.

Збільшення уваги до екологічних та сталій ресторанній практиці. Ресторани все більше звертають увагу на екологічність та сталість своєї діяльності, що може включати використання місцевих та органічних продуктів, відновлювальну енергію та утилізацію відходів.

Залучення до цифрового маркетингу та просування. Використання соціальних медіа, вебсайту, мобільних додатків та інших цифрових каналів для просування закладу та залучення нових клієнтів.

Всі ці інноваційні ідеї можуть допомогти ресторанному бізнесу привернути увагу клієнтів, підвищити їх задоволеність та стабільність, а також зберегти конкурентну перевагу в сучасному ринковому середовищі.

Список використаних джерел

- 1 Давидова, О. Ю. Формування системи інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства. Бізнес Інформ. № 11. 2017.
- 2 П'ятницька Г.Т., П'ятницька Н. О. Інноваційні ресторанні технології: основи теорії: навч. посіб. для вищ. навч. закл. К.: Кондор. 250 с. (дата звернення 23.10.2023).
- 3 Портал готельного та ресторанного бізнесу. URL: <http://prohotelia.com/> (дата звернення 08.05.2024).

Ларіна Катерина,

здобувачка IV курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 241 Готельно-ресторанна справа Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

Науковий керівник: Бірюкова О.В.,

голова циклової комісії, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОЧОГО ПРОЦЕСУ ГОТЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ ПІД ЧАС ПОВІТРЯНОЇ ТРИВОГИ

Робота готельних підприємств у періоди повітряної тривоги є важливим напрямком для гарантування безпеки та захисту як гостей, так і персоналу. У сучасних реаліях надзвичайних ситуацій вкрай необхідно розробляти та впроваджувати ефективні плани дій. Готелі можуть виконувати ключову роль у підтримці громадського порядку та впровадження безпечного перебування своїх гостей. Враховуючи виклики що зростають, перед готелями постає завдання розробити стратегії та процедури, які б забезпечили оперативне реагування на повітряну тривогу та захист людей в умовах надзвичайних ситуацій. Аналіз та оптимізація цих заходів дозволять підвищити рівень довіри до готельного бізнесу та сприятимуть розвитку надійної системи безпеки.

Готелі відіграють центральну роль у впровадженні відповідного рівня захисту відвідувачів і персоналу, а також підтримці порядку в кризових ситуаціях.

Планування та підготовка є ключовими аспектами гарантування безпеки в готелях під час повітряної тривоги.

Вони включають розробку чіткого плану дій, який забезпечить ефективне реагування на загрозу та мінімізує ризики для гостей і персоналу. Головним компонентом плану є визначення шляхів евакуації. Готелі повинні мати детальні

та зрозумілі плани, які визначають безпечні маршрути для гостей та персоналу. Це включає вказівники, що спрямовують до найближчих виходів та безпечних місць укриття. Важливо мати системи оповіщення, такі як гучномовці, що допомагають швидко сповістити всіх про необхідність евакуації.

Оповіщення гостей та співробітників є ще одним важливим елементом. Персонал повинен бути добре інформованим про процедури дій під час повітряної тривоги та мати чіткі інструкції, як діяти у разі надзвичайної ситуації. Оповіщення може проводитися через різні канали, включаючи внутрішню телефонну мережу, електронні табло, мобільні додатки тощо.

Підготовка персоналу є одним з ключових аспектів ефективного реагування на повітряну тривогу. Працівники готелю повинні пройти спеціальні тренінги з безпеки, включаючи навчання з надання першої допомоги, роботи з системами пожежогасіння, а також навички комунікації з гостями та колегами під час кризи. Регулярні навчання та тренінги допомагають підтримувати готовність персоналу до надзвичайних випадків, моделюючи можливі ситуації та вдосконалюючи дії працівників. Це сприяє створенню культури безпеки, яка впроваджує спокій та порядок під час повітряної тривоги.

Гості повинні отримувати чіткі інструкції щодо дій під час повітряної тривоги, включаючи маршрути евакуації та найближчі безпечні місця. Інструкції розміщуються в публічних місцях, а мобільні додатки допомагають персоналізувати оповіщення. До прикладу додаток * Повітряна тривога *, який доступний для безоплатного встановлення на телефон, або голосове автоматизоване сповіщення, що часто використовується у закладах, публічних місцях та місцях з великою кількістю відвідувачів.

Евакуація гостей до безпечних місць та допомога особам з обмеженими можливостями є важливими аспектами безпеки. Готелі повинні мати плани та процедури для визначення безпечних місць та забезпечення зрозумілих маршрутів евакуації. Персонал готелю має бути підготовленим до евакуації та допомоги гостям, особливо особам з обмеженими можливостями. Це сприяє

збереженню життя, здоров'я гостей та персоналу, а також підвищує довіру до готельного бізнесу.

Готелі повинні регулярно перевіряти наявність та стан засобів індивідуального захисту (ЗІЗ), таких як маски, рукавички та респіратори. Персонал має бути обізнаний щодо правильного використання та розподілу ЗІЗ, а також їх утилізації. Підтримка належного стану ЗІЗ, їх оновлення та заміна у разі пошкодження є важливими.

Готелі повинні бути готовими до тривалих повітряних тривог, забезпечуючи достатні запаси води, їжі та медикаментів. Це включає аптечки з необхідними ліками та матеріалами першої допомоги. Запаси слід регулярно перевіряти та оновлювати, підтримуючи їх свіжими та придатними для використання. Співпраця з місцевими постачальниками може допомогти швидко поповнювати запаси за необхідності.

Комунікація з гостями та органами влади є важливою частиною підготовки готелів до повітряної тривоги. Готелі повинні встановлювати доступні та прямі канали комунікації з гостями, наприклад, через гучномовці, текстові повідомлення або оголошення в лобі. Інформація повинна бути надана кількома мовами, особливо для іноземних гостей, і має містити чіткі інструкції щодо дій під час тривоги.

Персонал готелю повинен вміти спокійно спілкуватися з гостями, пояснюючи ситуацію та надаючи інструкції про те, як дістатися до безпечних місць або укриттів. Готелі також повинні співпрацювати з місцевими органами влади та службами з надзвичайних ситуацій для отримання поточних оновлень та порад щодо безпеки.

Співпраця з рятувальниками або іншими правоохоронними відділами дозволяє готелям швидше реагувати на зміни ситуації та забезпечувати безпеку гостей. Це допомагає готелям координувати свої дії з іншими службами та владою.

Готелі повинні проводити періодичні перевірки плану дій під час повітряної тривоги, щоб оцінити їх ефективність та актуальність. Збір зворотного зв'язку від

гостей та персоналу дозволяє виявити недоліки в плані дій та внести необхідні корективи для покращення безпеки.

У підсумку, готелі мають бути добре підготовлені до повітряної тривоги, щоб гарантувати безпеку та комфорт гостей. Готелі повинні регулярно переглядати свої плани та стратегії, використовуючи зворотний зв'язок від гостей та персоналу для постійного покращення своєї готовності та впровадження безпечного середовища для всіх.

Список використаних джерел

1. Кодекс законів про працю України
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>
2. Трудові відносини під час повітряної тривоги. [Платформа правових консультацій - WikiLegalAid](https://ribashotelsgroup.ua/blog/obshtie-pravila-tehniki-bezopasnosti-v-otele-vo-vremya-voyni/)
<https://ribashotelsgroup.ua/blog/obshtie-pravila-tehniki-bezopasnosti-v-otele-vo-vremya-voyni/>
3. Електронна система Ок. Кадровик, Ай Ті Систем Юкрейн, ТОВ, 2017—2024 <https://kadrovik.isu.net.ua/news/570968-yak-diyaty-na-vyrobnytstvi-pid-chas-opovishchennya-povitryanoi-tryvohy>
4. Як діяти закладу освіти та учасникам освітнього процесу під час повітряної тривоги. 2019-2023 Служба освітнього омбудсмена.
<https://vseosvita.ua/blogs/yak-kerivnyku-orhanizuvaty-robotu-zakladu-osvity-pid-chas-povitryanoi-tryvohy-93628.html>

Ліпатова Юлія,

здобувачка IV курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 241 Готельно-ресторанна справа Київського університету культури

Науковий керівник: Земліна Ю.В.,

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри готельно-ресторанного і туристичного бізнесу Київського національного університету культури і мистецтв

КОНЦЕПЦІЇ СТАНДАРТІВ ОБСЛУГОВУВАННЯ В ГОТЕЛЯХ: СВІТОВИЙ ДОСВІД

Згідно із міжнародним стандартом ISO/IES, стандартизація полягає в спрямуванні на досягнення оптимальної організації у певній сфері шляхом встановлення норм для широкого та повторного використання щодо реальних чи

потенційних задач [1, с. 12]. Стандарти обслуговування у готельно-ресторанному бізнесі охоплюють різноманітні процеси, такі як управління персоналом, маркетинг, фінансовий контроль, контроль якості та інші.

Сучасна готельна сфера має великий потенціал для розвитку та інвестування, оскільки галузь гостинності стрімко прогресує завдяки швидкому розвитку технологій. Цей прогрес визначає дві основні мети для готелів: привернення максимальної кількості клієнтів шляхом оптимізації продажів та залучення лояльності клієнтів, роблячи їх постійними гостями. Сьогодні глобальний готельний ринок вражає своїм розмахом [2, с. 5]. Готелі належать до різних категорій і пропонують різноманітні послуги за різними цінами. Ця різноманітність в сфері гостинності породжує високий рівень конкуренції. Для успішного функціонування підприємства важливо мати унікальну ідентичність та високу якість, щоб споживач обрав саме його. Готель, як комерційна організація, спрямовує свої зусилля на досягнення прибутку. Очевидно, що успіх у цьому випадку залежить від обсягів надання послуг, які кожне підприємство старається збільшити. Ринкова конкуренція виступає ключовим механізмом, що регулює цей процес [5, с. 13].

Елементи, які утворюють «візитівку» готелю, включають його розташування, класифікацію, зручності, цінову стратегію, технічне забезпечення та інші аспекти. Досвід показує, що приблизно 45% постійних гостей готелів мають свої власні вимоги щодо облаштування номеру, такі як певні види квітів, додаткові подушки, температура повітря під час заїзду та проживання [6, с. 215]. Для ефективності процесу реєстрації VIP-гостя, персональним дворецьким слід забезпечити попередню підготовку ключів від номеру та реєстраційної картки. В багатьох готелях по всьому світу батлери починають свою роботу ще при зустрічі в аеропорту або на вокзалі. Головною метою персонального батлера є забезпечення інформування гостей про всі необхідні питання. Дворецький забезпечує індивідуалізацію послуг згідно з побажаннями гостя та тісно співпрацює з іншими службами готелю для забезпечення надання ексклюзивних послуг [7, с. 52].

Піонером в інтродукції послуг дворецького для всіх гостей в Європі став готель «Lanesborough» в Лондоні. Роберт Уотсон, який відповідав за розробку та навчання персоналу служби «butler service», заснував у 1998 році всесвітньо відому Гільдію професійних англійських дворецьких. Після останньої реконструкції у 2015 році «The Lanesborough» став символом розкішних послуг та цілодобової служби дворецьких. Саймон Томас, керівник батлерів у цьому готелі, є президентом Les Clefs d'Or, що підтверджує високий рівень обслуговування. «La Réserve Paris - Hotel and Spa» у Парижі вважається найпрестижнішим європейським готелем з послугою особистих мажордомів. Батлери цього готелю готові виконати будь-яке бажання гостя та здійснити його найзаповітніші мрії. Протягом усього перебування гостя мажордом залишається на зв'язку через спеціальний додаток на iPad. [3, с. 209].

Hideaway Beach Resort & Spa на Мальдівах також надає послуги приватних дворецьких. Однак особливою особливістю їхніх послуг є оформлення ліжка на пляжі під відкритим небом. У "Maхх Royal Kemer", одному з найдорожчих готелів Туреччини, кожен гість має персонального асистента, чий обов'язки ідентичні обов'язкам батлера, але назва посади є більш сучасною. Цей асистент залишається на зв'язку з гостем 24/7 за допомогою мобільних месенджерів Viber та WhatsApp.

На узбережжі Середземного моря в Туреччині з'являється все більше нових готелів, які змагаються за увагу туристів. Тому багато закладів гостинності пропонують послуги особистих мажордомів, особливо в VIP-номерах, deluxe, віллах. Наприклад, готелі, як Adam&Eva (м. Белек), готелі мережі Rixos та Titanic Mardan Palace (район Лара, м. Анталія), пропонують послуги батлерів для своїх найдорожчих номерів. У Дубаї, ОАЕ, зосереджено найбільше готелів, що пропонують розкішні послуги батлерів, таких як «Burj Al Arab», «One&Only the Palm», «The Westin Dubai», «Atlantis the Palm», «Armani Hotel Dubai» та «Palazzo Versace». Іноді послуги батлерів в цих готелях виходять за межі звичайних очікувань. Швейцарський готель «Chedi Andermatt» надає спеціальну послугу – «Лижний дворецький», який включає в себе підбір лижного спорядження,

організацію трансферу на гірські схили та поради щодо вибору гірських трас [8, с. 23].

Загалом, управління готельним бізнесом є складним та відповідальним завданням, яке вимагає від керівника широкого спектру знань і навичок у різних сферах господарської діяльності готельного підприємства [4, с. 68]. Наприклад, дослідження смаків молодих мандрівників NewHorizons показало, що 67% з них віддають перевагу бронюванню житла через онлайн-агентства (ОТА) та інші посередницькі організації, а не безпосередньо через готелі. За останні роки зросла популярність бронювання через ОТА, з 46% у 2017 році до 31% у 2012 році. Результати дослідження також вказують, що лише 33% молодих мандрівників обирають пряме бронювання, підкреслюючи важливість для готелів, особливо тих, що спеціалізуються на молоді, активно використовувати ОТА для реклами та продажів. Серед ОТА Booking.com визнано найпопулярнішим сервісом серед молодих мандрівників молодше 30 років, з 40% використанням, в той час як 23% обирають Airbnb [11]. Хоча хостелі й готелі залишаються основними варіантами розміщення для молоді, зростає популярність проживання в будинках місцевих мешканців при подорожах з сім'єю або друзями.

За висловленням експертів компанії Formstack B, яка спеціалізується на обробці даних та збільшенні прибутку, підприємства, які розвинули більш особистий підхід до взаємодії з клієнтами, в середньому збільшили свої продажі на 19%. Додатково, використання персоналізованих адрес електронної пошти сприяло збільшенню переглядів на 25%, а кількість переходів за посиланнями зросла на 51% [10]. Якщо готель використовує програмне забезпечення для управління відносинами з клієнтами (CRM), він може зберігати корисну інформацію про гостей у базі даних і висилати цілеспрямовану рекламу ще до їх прибуття. Маркетологи готелю можуть ефективно використовувати дані з CRM, такі як історія перебувань та спосіб бронювання номерів, для збільшення прибутку, пропонуючи більш дорогі послуги або номери [9, с. 4].

Висновок: Надання додаткових послуг розкішного класу є ключовим фактором конкурентоспроможності серед готелів категорії 5*. Для успішного впровадження концепції високих стандартів послуг сфери обслуговування важливо враховувати потреби споживачів, пропозиції конкурентів та власні ресурси підприємства індустрії гостинності. Адже високий рівень конкурентоспроможності досягається завдяки правильному управлінню, оригінальному підходу до роботи та організації неперевершених додаткових послуг, що відповідають потребам найвибагливіших споживачів.

В аспекті вивчення міжнародного підходу організації готельної індустрії, для забезпечення максимального комфорту гостей українські готелі повинні взяти на озброєння закордонний досвід і впровадити нові аспекти стандартів, які в повній мірі відповідають сучасним потребам у сфері гостинності.

Список використаних джерел

1. Кислинська В.О. Механізм функціонування системи стандартів обслуговування та управління – один із факторів його конкурентоздатності / В. О. Кислинська. Серія: готельна індустрія. 2019. С 12-32;
2. Музиченко К. О. Особливості зарубіжних систем управління якістю послуг готельного бізнесу і створення системи конкурентних позицій туристичного сектору України. Вісник кафедри туризму та готельно-ресторанної справи, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. 20120 № 5. С. 2-13;
3. Марченко О.М. Світовий досвід організації функціонування підприємств готельного бізнесу / О.М. Марченко, О.О. Столяренко // Науковий вісник НЛТУ України. Серія: економіка та наука – 2019. – № 20.2. – С. 209-215;
4. Мул Н.А., Ведерніков М.Д. Функції системи стандартів обслуговування та управління в готелях / Н.А. Мул, М.Д. Ведерніков // Вісник Хмельницького національного університету. Серія: економіка підприємств – 2020. № 1. С. 68-71.
5. Рibaкова С. С. Впровадження стандартів обслуговування для персоналу підприємств готельно-ресторанного господарства. Серія: Міжнародний науковий журнал. Грааль науки. № 1. 2021. С. 12-21
6. Яворський Р. І. Генеза правового регулювання туристично-готельних послуг. Університецькі і наукові записки Львівський національний педагогічний університет ім. І. Франка. 2017. Вип. 4 (44). С. 214-223;
7. Шикіна О. В. Теоретичні основи діяльності концептуальних готелів та їх класифікація / О. В. Шикіна, Г. І. Фадеева // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. – 2017. - № 6 (11). – С. 207-214.

8. Kotler, P., Bowen, J. T., Makens, J., Baloglu, S. Marketing for Hospitality and Tourism. Boston, M.A: Pearson Education, 2017. 201 p.
9. Місюра В.Я. Методологічний зв'язок понять у сфері сервісної політики держави. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2015. № 5. URL : <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=851> (дата звернення: 10.04.2024).
10. Feigenbaum A.V. Quality and Productivity. URL: <http://asq.org/qic/display-item/index.html?item=6646> (дата звернення: 10.04.2024).
11. Офіційний сайт мережі готелей Hilton Hotels & Resorts URL:<https://www.hilton.com/en/brands/hilton-hotels/> (дата звернення: 10.04.2024).

Мангушева Катерина,

здобувачка IV курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 241 Готельно-ресторанна справа Київського університету культури

Науковий керівник: Земліна Ю.В.,

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри готельно-ресторанного і туристичного бізнесу Київського національного університету культури і мистецтв

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ГОТЕЛІВ

Сучасна готельна індустрія переживає період інтенсивного розвитку, де велику увагу приділяють створенню унікальних та незабутніх вражень для гостей. Один з ключових напрямків цього розвитку - це концептуальні готелі, які надають особливу атмосферу та досвід перебування. Перш за все, варто зазначити, що концептуальний готель - це не лише місце для ночівлі, але і арт-об'єкт, що поєднує в собі архітектурні та дизайнерські інновації, тематичні концепції та незвичайний сервіс. Сучасні концептуальні готелі - це не просто місця для ночівлі, але і цілі історії, що надають гостям незабутні враження та досвід. Завдяки інноваціям у дизайні, технологіях та сервісі, вони продовжують залучати увагу сучасних мандрівників і стають символами культурного розвитку та естетичного задоволення. Аналізуючи сучасну ситуацію в індустрії гостинності, можна помітити, що розвиток готельного бізнесу відбувається на основі промисловості та стає окремим сектором економіки. Готельна галузь приносить значні прибутки завдяки внутрішньому та міжнародному туризму.

Нині більшість подорожуючих – це переважно представники середнього класу, які шукають баланс між ціною та якістю, а також очікують індивідуального підходу до обслуговування. У зв'язку з цим вимоги до готельних послуг зростають щорічно. Таким чином, власникам готельних закладів варто уважно вивчати настрої та інтереси потенційних гостей та оперативно реагувати на їх зміни, розробляючи нові способи здивувати своїх клієнтів [1].

У світі, де конкуренція серед готелів щільна, кожен заклад повинен мати свою неповторну ідентичність, яка відрізняє його від інших. Це те, що робить його привабливим і унікальним. Саме тому власники готелів створюють бренди, що відображаються у вишуканому дизайні, інноваційних сервісах та концептуальному підході до обслуговування.

Концепція індивідуальних готелів базується на творчості та оригінальному підході, що не обмежується лише зручним ліжком та стандартними послугами. Глобальний досвід у цій галузі свідчить про високу прибутковість цього сегменту та його здатність створювати унікальні туристичні напрямки. Проте для успішного створення концептуального готелю необхідна не лише різноманітність послуг, а й нова стратегія, яка відкриє світові нові горизонти у готельному бізнесі. Крім екзотичності, розвиток концепційних готелів пов'язаний з розвитком специфічних форм туризму, які вимагають особливого підходу та середовища, непередбаченого у звичайних готелях [2].

Готельна сфера стає привабливою для творчих особистостей як відмінна площадка для втілення інновацій. Великі інвестиції, талант кращих архітекторів, дизайнерів та сценаристів вкладаються в індустрію гостинності з метою зміни стандартів зручності та розкішів, щоб вони стали більш індивідуалізованими.

Головна мотивація для запровадження концептуальних готелів на ринку туризму полягає в спрямованості на максимальне задоволення потреб клієнта у готельних послугах.

Концептуальний готель відрізняється від звичайного готелю за рахунок свого інноваційного дизайну та тематичного підходу до оформлення, що надає

йому унікальність у наданні готельних послуг тимчасового проживання з обов'язковим обслуговуванням.

Кожен готель, який реалізує свою унікальну концепцію, дбайливо працює над деталями, починаючи від архітектурно-планувальних рішень будівлі і закінчуючи дизайном холів, коридорів, ліфтів та кожного номера. Тут кожен елемент, починаючи від кольору, освітлення, текстури оздоблювальних матеріалів до предметів меблів та акустичного оформлення, ретельно підібраний таким чином, щоб створити гармонійний образ, який може бути як унікальним, так і контрастним. У цьому процесі залучаються оригінальні концепції, неочікувані творчі підходи та інноваційні рішення від відомих майстрів, які постійно захоплюють серця нових мандрівників [3].

Зараз мандрівники диктують умови туристичному ринку, і готелі, щоб вижити в жорсткій конкуренції, змушені швидко адаптуватися до будь-яких змін. Багато подорожуючих шукають нових вражень і вже не задоволені стандартними умовами сучасних готелів. Типові сервіси, які розповсюджені в готельних мережах, починають надокучати туристам.

Багато бізнесменів, які часто перебувають у класичних готелях через характер своєї роботи, прагнуть отримати нові враження не лише від екскурсій, але й від умов перебування. Вони активно шукають індивідуальний підхід до обслуговування.

Завдяки реалізації новаторських концепцій та ідей від представників різних галузей культури - фотографів, художників, дизайнерів - готель набуває своєї унікальності та власної ідентичності. Інформація про такий готель поширюється через соціальні мережі, що стає потужним засобом популяризації бренду, а туристичні видавництва і путівники радо діляться публікаціями та фотографіями про нього.

Отже, ключовою складовою успішного позиціонування концептуальних готелів на готельному ринку залишається унікальний дизайн внутрішнього простору, який охоплює як приміщення для проживання, так і комерційні зони, а також архітектурне оформлення будівлі.

Готелі відрізняються різноманітністю функцій, які вони виконують. Вони поєднують у собі функції проживання та громадські об'єкти, що має велике значення для організації їхніх внутрішніх просторів. Інтер'єр готелів — це створене людиною обмежене середовище, яке забезпечує комфортне проживання. Це складне явище, що може суттєво впливати на естетичне та психофізіологічне становище людини.

У глобальній практиці дизайну інтер'єрів виявляється різноманіття стилістичних підходів, що впливають із функціональних особливостей приміщень та їх соціального призначення. Велике значення при цьому мають регіональні та національні культурні традиції, актуальні тенденції урбаністичного розвитку та потреби рекреаційного селігерського середовища. Крім відомих міжнародних брендів готельного бізнесу преміум-класу, які відзначаються єдністю стилю, у сфері обслуговування широкого загалу споживачів виникають новаторські підходи до стилістики, зумовлені конкурентоспроможністю та максимальним привабливим виглядом для клієнтів [3].

У процесі проектування внутрішнього оформлення готелів у великих містах України, дизайнери враховують світові стандарти та тенденції у стилізації простору. Однак, коли мова йде про оформлення рекреаційних зон готельних комплексів, намагаються максимально відтворити етнічну атмосферу певного регіону з активним використанням народних мотивів. Професійні характеристики дизайну та обслуговування в готелях різняться відповідно до міжнародних стандартів класифікації, яка передбачає категорії від "люкс", з визначенням за кількістю "зірок", до "бутік" та "люксурі", а також наявність таких типів готелів, як "чотиризіркові", "бізнес", мотелі та хостели.

Список використаних джерел

1. Джанджугазова Е. Концептуальні готелі як засіб збереження культурно-історичного спадку. 2008. № 4. С. 68-72.
2. Степанов І. Концептуальні готелі: науково-практичні основи функціонування. Сучасні проблеми сервісу та туризму. 2010. № 5. С. 38-39
3. В. Семенов, С. Галасюк, О. Шикіна. Поняття і зміст організаційно-

економічного забезпечення функціонування готельних підприємств малої місткості. Актуальні проблеми економіки. 2015. № 10(172). С. 202-212.

4. Литовка А. класифікація інноваційної діяльності туристичного підприємства. Глобальні та національні проблеми економіки. - 2016. № 14.С. 416-420

Матвієнко Олексій,

здобувач III курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 241 Готельно-ресторанна справа Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

Науковий керівник: Петрунчак Д.В.,
аспірант Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, викладач Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

НОВІ ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ РЕСТОРАННОГО СЕРВІСУ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

У розвитку закладів ресторанного бізнесу вже досить давно спостерігається зміна і вдосконалення форм роботи, постійно з'являється щось нове і оригінальне. Під ресторанним сервісом зараз розуміють не просто «вид послуг», а послуги, що приносять позитивні емоції і почуття задоволення не лише гостю, а й обслуговуючому його персоналу. В останні десятиліття в розвитку закладів ресторанного господарства окреслились наступні тенденції:

1. Формування нових напрямів сучасної кулінарії (молекулярна кулінарія і фьюжн). Сутність молекулярної кулінарії полягає в тому, що під час приготування використовують досягнення молекулярної хімії новітні і технології (вакуумна дистиляція, сферифікація, емульсифікація, збагачення вуглекислотою, карбонізація або обробка продуктів рідким азотом). А от у фьюжн кулінарії гармонійно поєднуються традиції, стилі, смаки Заходу і Сходу, нового і старого; екзотичні інгредієнти замінюються на місцеві продукти.

2. Посилення фастфуду. Спостерігається зростання популярності фастфуду, особливо цей формат затребуваний в теплу пору року, так як надає споживачам можливість знаходитися на вулиці.

3. Здорове харчування. Тренд на «healthy food» продовжує набирати обертів, однак, варто відзначити, що ресторани, відкриті виключно для шанувальників здорового способу життя, не особливо популярні. Однак, ведеться точкова робота – використання в стравах фермерської продукції, свіжих фруктів, овочів, заміна пшеничного хліба на зерновий і т. п. [1, с. 132].

4. Національна кухня. Громадське харчування йде від імпорتنих рішень, займаючись пошуком нових, самобутніх ідей. Фокус на національних кухнях стає ключовим трендом. Заклади активно використовують місцеві інгредієнти, що надає стравам унікальність і підкреслює автентичність закладу.

5. Швидше не тренд, а негласне правило, що діє протягом останніх років — прагнення до прозорості і доброзичливого сприйняття. Це виражається в зрозумілому складі страв і акценті на їхній користі, що надалі переросло в поширений маркетинговий хід, який створює у споживачів довіру і уявлення підтримки здорового способу життя [2, с. 4].

6. Поглиблення спеціалізації ресторанів. Останнім часом поряд з традиційними ресторанами з'явилися спеціалізовані підприємства зі скороченим набором пропонованих страв і послуг. Ресторани, як правило, можуть спеціалізуватися на приготуванні сніданків, вечерь, національних страв. Поширення набувають ресторани швидкого обслуговування, що спеціалізуються на смаженій картоплі і гамбургерах (McDonald's), піці (Little Caesar, Domino, Pizza Hut), сендвічах (Subway), морепродуктах (Red Lobster), біфштексах (Sizzler). Предметна спеціалізація ресторанів також розвивається у напрямках організації харчування споживачів, котрі потребують лікувального та дієтичного харчування, виробництва кулінарних виробів з одного виду сировини (рибні ресторани, веганські їдальні), виробництва вузького асортименту страв у чебуречних, шашличних, вареничних і т. п.

7. Створення міжнародних ресторанних ланцюгів. На український ринок однією з перших у 90-х рр. ХХ ст. вийшла міжнародна фаст-фуд мережа McDonalds. Іноземні системи дали поштовх для розвитку національних систем на основі франчайзингу. Одним із перших таких проектів стало створення мереж національних ресторанів швидкого харчування «Мак Смак», «Швидко», «Пузата хата», «Домашня кухня».

8. Демократизація. В ресторанному бізнесі останніми роками формується новий напрям – демократичні ресторани, які поєднують в собі якість національної кухні та «швидкі» технології фаст-фуду. Так, наприклад, демократична концепція «фрі фло» дає гостям можливість самостійно обрати місце, невимушено почуватися, комфортно розміститися. Все це забезпечується поєднанням «відокремлених островів» (пивного, кавового), лінії гарячих страв, приготуванням страв у присутності гостей, відсутністю офіціантів і т. п. [3, с. 134]

9. Концептуальність. Особливо популярними є тематичні ресторани: рок-н-рол, Дикий Захід, літаки, футбол і т. п. Вони, як правило, пропонують обмежену кількість страв, але зосереджуються на створенні відповідної атмосфери та настрою. В Україні чимало кафе і ресторанів, які радують відвідувачів не лише гарною їжею, а й цікавим інтер'єром. Але безумовним лідером за кількістю та, мабуть, і за якістю концептуальних закладів ресторанного господарства є Львів. Прикладами таких закладів є «П'яте підземелля», «Tante Sophie», «Старий трамвай», «Мазох-кафе» «36Ро», «Гаясова лампа», «Копальня кави», «Ресторація Бачевських» та ін.

10. Орієнтація на доставку. Ресторанне обслуговування сьогодні переживає трансформацію – споживачі воліють обирати та замовляти страви дистанційно, використовуючи спеціалізовані додатки і платформи та Інтернет. За сучасних умов необхідності економії часу на ведення домашнього господарства, підвищення зайнятості населення, а також із загрозою розповсюдження інфекційних хвороб все більше актуальним стає використання онлайн-платформ для закладів ресторанного господарства [4, с. 128]

11. Додаткова активність для гостей. Серед трендів ресторанного бізнесу виділяють створення унікальних вражень для гостей, що виходять за рамки простого прийому їжі. Для цього ресторани можуть запропонувати гостям інтерактивні столи, де всі бажаючі можуть ознайомитися з меню, дізнатися про новинки, майбутні заходи. Також можна залучити гостей кулінарними майстер-класами, приготуванням коктейлів разом з барменом, захоплюючими вечірніми заходами, дегустацією вин і пива. Також популярністю користуються заклади, що надають додаткові послуги: караоке, більярди, басейни та ін.

12. Поява нових форматів закладів громадського харчування:

– фуд-хол – об'єднує декілька ресторанів з різними кухнями в одному великому залі зі спільними столами для гостей;

– міські сади (ферми) – на території ресторану вирощують свіжі овочі і фрукти, які потім стають інгредієнтами страв;

– ресторани без постійного меню – в таких закладах меню щодня змінюється, що може бути зумовлено погодою за вікном, поточним сезоном, настроєм шеф-кухаря та іншими спонтанними факторами;

– поп-ап – заклади «тимчасового характеру», які відкриваються на кілька місяців чи навіть тижнів, що дозволяє рестораторам протестувати нове меню або концепцію без серйозних матеріальних затрат;

– кафе-концепти – заклади, що виконують відразу кілька функцій, що дозволяє значно розширити цільову аудиторію (наприклад, кондитерська повного циклу з кавою на виніс) [5, с. 28].

Ми можемо констатувати, що наразі в Україні, як і в усьому світі, спостерігаються наступні тенденції у сфері розвитку ресторанного бізнесу: збільшення ресторанів «демократичного формату», використання технічних інновацій в зовнішній рекламі, мобільної реклами, а також промо-ігор, впровадження системи «вікно швидкої видачі», розвиток кейтерингового обслуговування, просування і формування позитивного образу закладу через соцмережі, використання елементів молекулярної кулінарії, збільшення числа

закладів з дієтичним та дитячим харчуванням, розвиток системи франчайзингу та ін.

Ресторанний ринок України ще далекий від насичення. Очевидно, що основою для його розвитку є передусім рівень доходів населення, який упав у зв'язку з війною та економічною ситуацією останніх років. Водночас ємність цього ринку ще досить велика. У ресторанному бізнесі існують виразні перспективи зростання. З ростом підприємств харчування різних форматів зростає й конкуренція [6, с. 76]. Незважаючи на кризу, підвищення цін, скорочення кількості закладів, недолік якості та ін., ресторанний бізнес продовжує розвиватися. Постійно відкриваються заклади нового формату, пропонуються додаткові послуги [7, с. 116-117].

Інтеграція технологій та інновацій, смачні, збалансовані страви, персоналізований досвід, здорове харчування, доставка ресторанних страв додому чи на роботу — ось ключові тенденції, що сприяють трансформації ресторанної індустрії в 2024 році. У міру того як заклади адаптуються до цих змін, у них з'являється можливість задовольнити запити найпримхливіших гостей і виділитися на конкурентному ринку. А ті, хто чіпляється за старі тенденції, ризикує відстати від конкурентів.

Список використаних джерел

1. Завгородня О.Є. Додаткові послуги та інновації в соціокультурному просторі ресторанного бізнесу. *Культура України*. 2023. № 52. С.129-139.
2. Орлова А.І. Прогресивні форми організації харчування та обслуговування в ресторанному бізнесі. *Світ науки*. 2020. № 3. С. 1-10.
3. Пятницька Г.Т. Ресторанне господарство України: ринкові трансформації, інноваційний розвиток, структурна переорієнтація : Монографія. Київ : КНТЕУ, 2017. 465 с.
4. Масюк Ю.О., Мандюк Н.Л., Білоус С.В. Нові форми організації ресторанного сервісу в світі та в Україні: комунікаційні особливості. *Економіка та управління підприємствами*. 2020. № 45. С. 128-135.
5. Корсак Р. Сучасні тенденції розвитку ресторанного бізнесу в умовах соціально-економічної трансформації. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. Т. 1, № 45. С. 25-29.

6. Гірняк Л.І., Глагола В.А. Сучасний стан, перспективи та тенденції розвитку ресторанного господарства в Україні. Економіка та управління підприємствами. 2018. № 16. С. 71-76.

7. Воловельська І.В., Лоєнко О.В. Сучасні тенденції розвитку ресторанного бізнесу в Україні. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2016. № 55. С. 115-118.

Мендела Ірина,

к.е.н., доцент кафедри готельно-ресторанної та курортної справи факультету туризму Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Мендела Євгенія,

асистент кафедри готельно-ресторанної та курортної справи факультету туризму Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

КАНІБАЛІЗМ» БРЕНДІВ У РЕСТОРАННІЙ ГАЛУЗІ

«Канібалізм» брендів – це стратегія маркетингу, коли новий продукт або послуга випускається на ринок компанією і конкурує з її власними вже існуючими продуктами. По сутності це означає, що новий продукт призначений для того, щоб привернути увагу покупців до інших продуктів тієї ж компанії, замість того, щоб привертати нових клієнтів з зовнішньої аудиторії. Така стратегія може бути використана, коли компанія вважає, що її існуючі продукти вже досягли насичення ринку або не відповідають змінам у споживчих уподобаннях, і новий продукт може забезпечити більшу прибутковість або ринковий вплив. Канібалізм сприймається як проблема для багатьох виробників, оскільки вона може призвести до зменшення прибутку, а також краде продажі існуючого товару в результаті впровадження нового продукту [1, с.169].

У контексті ринку ресторанних послуг «канібалізм» брендів може виявлятися в різних форматах.

Якщо ресторанна мережа запускає новий ресторан у тому ж самому місті, де вже є один з їхніх успішних закладів, це може привести до конкуренції між ними за тих самих клієнтів. Це може призвести до розподілу клієнтів між

ресторанами мережі, а не до залучення нової аудиторії. Наприклад, McDonald's має свій ресторан у Івано-Франківську і відкрив свій новий ресторан у Яремче Івано-Франківської області. В цьому випадку відкриття нового ресторану McDonald's у Яремче може розглядатися як приклад «канібалізму» брендів. Це тому, що обидва ресторани належать до тієї самої мережі і пропонують схожі або ті ж продукти. Відкриття нового ресторану у Яремче може призвести до того, що частина клієнтів, які раніше відвідували ресторан у Івано-Франківську, зараз обирають відвідувати ресторан у Яремче. Таким чином, новий ресторан може «з'їдати» частку ринку та прибуток ресторану в Івано-Франківську.

Іншим варіантом є випуск нового меню або концепції в існуючому ресторані. Якщо нове меню конкурує з існуючими стравами, це може призвести до того, що деякі клієнти перестануть замовляти традиційні страви на користь нових. Однак це також може привернути нову аудиторію, яка цінує інноваційність та різноманітність. Наприклад, коли «Пузата Хата» випускає нові страви, це може призвести до того, що певна частина клієнтів перестане замовляти їхні традиційні страви, які вже є в асортименті.

Іноді ресторанна мережа може мати різні бренди, які спрямовані на різні сегменти ринку. Наприклад, у них може бути фешенебельний ресторан і швидке обслуговування під одним брендом. Це дозволяє мережі захоплювати різні сегменти аудиторії, але при цьому може виникнути конкуренція між їхніми власними ресторанами, якщо вони знаходяться у одному і тому ж регіоні. Наприклад, випуск нового ресторану під брендом Wagamama у тому ж самому регіоні, де вже існує заклад Barburrito, може стати прикладом «канібалізму» брендів для The Restaurant Group.

Додатково можна вказати на ще один аспект «канібалізму» брендів у ресторанній галузі, а саме вплив акцій та знижок на власні продукти та послуги. Наприклад, якщо ресторанна мережа запускає акції чи знижки, це може призвести до того, що клієнти перестануть замовляти страви або послуги за повною вартістю і замість цього скористаються пропозиціями акційного меню. Це може позначитися на прибутковості та ринковій долі самої мережі.

Компанії здебільшого використовують стратегію парасолькового бренду, якщо говорити про «канібалізм» брендів у ресторанному бізнесі, розширюючи свою присутність на ринку через відкриття ресторанів з різними концепціями та кухнями під одним загальним брендом. Така стратегія дозволяє компанії привертати увагу різних сегментів споживачів, але при цьому може призвести до конкуренції між її власними закладами. Гідність стратегії – довіра покупців, тому що популярність і добрий імідж компанії-виробника говорить про високу якість продукції [2].

У будь-якому випадку, «канібалізм» брендів у ресторанній галузі може бути ризикованою стратегією, але при правильному виконанні вона може допомогти мережі привернути увагу нових клієнтів або збільшити загальний обсяг продажів. Отже, «канібалізм» брендів у ресторанній галузі може приймати різні форми, включаючи випуск нових продуктів або послуг, конкуруючих з існуючими власними продуктами компанії, запуск нових ресторанів у тих же локаціях, де вже працюють успішні заклади, а також випуск нового меню або концепції, що може конкурувати з традиційними пропозиціями. Це може призвести до розподілу клієнтів між різними одиницями мережі замість привернення уваги нової аудиторії, а також до внутрішньої конкуренції між власними брендами компанії. Застосування стратегії парасолькового бренду може допомогти компаніям зменшити ризик «канібалізму», але варто розглядати всі можливі наслідки при впровадженні нових продуктів або послуг, щоб забезпечити стійкий розвиток та збільшення прибутків.

Список використаних джерел

1. Крошна І.В., Глинський Ю.В. Дослідження ефекту канібалізму брендів: контекст ринку кормів для домашніх тварин. Інфраструктура ринку. Випуск 51/2021. С. 169–174.
2. Самодай, В., Машина, Ю., & Ковтун, Г. (2023). Методичні засади створення бренду. Економіка та суспільство, (47). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-3>.

Нікітіна Юлія,
здобувачка III курсу фахової передвищої освіти, спеціальності 241 «Готельно-ресторанна справа» спеціалізації «Готельне обслуговування» Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства
Науковий керівник: Клименко І.М. - голова циклової комісії готельного обслуговування, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

ПЕРСОНАЛ, ЯК СКЛАДОВА ЧАСТИНА ГОТЕЛЬНОГО ПРОДУКТУ

Персонал готельного підприємства є важливою складовою кінцевого продукту. Якість обслуговування споживачів готельних послуг залежить від майстерності та свідомості працівників сфери обслуговування. Моральні якості працівника готелю розглядаються як один з основних елементів його професійної придатності. Справжній професіоналізм спирається на такі моральні норми, як обов'язок, чесність, вимогливість до себе та колег, відповідальність за результати своєї праці.

У готельному бізнесі вмінню спілкуватися з гостями приділяється особлива увага. Весь персонал, насамперед ті працівники, які постійно спілкуються з клієнтами, проходять спеціальне навчання: персонал навчають, як спілкуватися з різними клієнтами, говорити по телефону, вислуховувати скарги і т.п. Окремо для кожної категорії персоналу (для служби прийому, барменів, офіціантів) розробляються докладні інструкції, в яких поетапно описано їх роботу (наприклад, підійти, посміхнутися, привітатися, запропонувати напої і т.д.).

До основних норм службової етики, які мають бути притаманні всім працівникам обслуговування належать [2, с.166]:

- уважність та ввічливість;
- витримка, терпіння, вміння володіти собою;
- гарні манери та культура мови;

- здатність уникати конфліктних ситуацій, а якщо вони виникнуть, успішно вирішити їх, дотримуючись інтересів обох сторін;
- ввічливість, люб'язність, привітність, доброзичливість;
- тактовність, стриманість, турбота відвідувача;
- готовність швидко реагувати, утримуючи у зоні уваги відразу кілька людей;
- вміння триматися спокійно та доброзичливо навіть після обслуговування примхливого відвідувача;
- вміння уникати невдоволень клієнтів та конфліктів.

Неприпустимі норми поведінки та особисті якості, несумісні з професійною етикою VIP обслуговування:

- грубість, нетактовність, неухважність, черствість;
- нечесність, лицемірство;
- жадібність, егоїзм;
- злодійство;
- балакучість, розголошення приватної інформації про відвідувачів,
- обговорення з ким би там не було їхніх недоліків та слабкостей;
- непоступливість, бажання взяти гору над клієнтом, підкорити його інтереси своїми.

У готельному бізнесі важливість етичних норм відчувається не тільки у взаємодії працівників із споживачем, а й працівників між собою. Дуже важливо створити в колективі атмосферу взаємодопомоги, уміння працівників працювати спільно. Все це допомагає досягти ефективного обслуговування відвідувачів, що неодмінно призведе до підвищення попиту на послуги даного готелю [3, с.209].

Співробітник повинен почуватися послом свого готелю. Він повинен бути максимально інформований про готель, його послуги, розташування служб, процедури замовлення, меню в ресторані і т.д., щоб відповісти на запитання гостей. Слід завжди говорити про діяльність свого готелю лише позитивно, ніяких негативних коментарів, завжди підкреслювати переваги свого готелю перед конкурентами [1, с.310].

Важливою частиною праці працівників готелю є постійне спілкування з гостями. Під спілкуванням розуміється взаємодія двох чи більше суб'єктів, що перебувають в обміні між ними повідомленнями, що мають предметний та емоційний аспекти. Будь-яке спілкування це спосіб вираження людиною свого ставлення до навколишньої дійсності.

Психологічно вміле спілкування дозволяє працівникові досягти порозуміння навіть з недобррозичливо налаштованими відвідувачами. Кожен працівник повинен володіти необхідною загальною культурою, досконало володіти методикою роботи та технікою обслуговування, знати та дотримуватись норми етикету. Професія зобов'язує бути інтелігентною людиною, швидко орієнтуватися та розбиратися в людях, сприяти створенню в готелі невимушеної, вільної обстановки, в якій кожен відвідувач відчував би себе бажаним гостем. Працівник готелю має бути в міру товариським і вміти вільно розмовляти з відвідувачами, відповідаючи на питання ввічливо, стисло, точно і зрозуміло, при цьому правильно вимовляти слова.

Культура спілкування працівника готелю з відвідувачем проявляється в умінні сформулювати свої думки і вислухати клієнта, чуйності та співпереживання до нього. Як відомо, професійна етика працівників сфери гостинності містить моральні вимоги до їх поведінки. Звичайно, моральні вимоги повністю дотримуються лише у суспільстві з високим рівнем культури населення.

В даний час важливою професійною якістю працівника сфери обслуговування є - моральність та культура спілкування. Ці працівники повинні бути морально і психічно готові до грамотних дій навіть в умовах конфліктних ситуацій спілкування з відвідувачами VIP статусу [4, с.188]. Найважливішими етичними принципами та моральними категоріями слід визнати:

- чесність і порядність стосовно оточуючих;
- сумлінність та відкритість у відносинах з відвідувачами;
- повага до їхньої гідності;
- усвідомлення свого професійного обов'язку у взаємодії із ними.

Ці принципи становлять моральну основу, без якої немає сенсу братися за роботу у готелі. Продуктивне спілкування можливе лише за наявності у співрозмовників почуття взаємоповаги. Щоб у гостя виникло таке почуття, працівник має бути чемним, тактовним, вміти зрозуміти його запити. Почуття поваги у відвідувача до працівника готелю проявляється як несвідоме. Взаємоповага між працівником готелю та гостем сприяє створенню високоморального стилю спілкування в готелі.

На сьогоднішній день сучасні виклики для закладів гостинності включають зміни в уявленнях клієнтів про комфорт та безпеку, вплив технологій на обслуговування, екологічні питання та зміни в регулюванні галузі.

Сучасні виклики які передбачаються гостинності в закладах розміщення:

1. Персонал та обслуговування:

- *Принцип:* Створення приємного та персоналізованого досвіду для гостей.
- *Рішення:* Використання технологій для персоналізації обслуговування, навчання персоналу для ефективного спілкування з клієнтами.

2. Безпека та здоров'я:

- *Принцип:* Забезпечення безпеки та здоров'я гостей та персоналу.
- *Рішення:* Впровадження програм з підвищення безпеки, використання технологій для безконтактного обслуговування та контролю за здоров'ям.

3. Сталість та екологічна відповідальність:

- *Принцип:* Зменшення впливу на навколишнє середовище та підтримка сталого розвитку.
- *Рішення:* Впровадження енергоефективних технологій, використання відновлюваних джерел енергії, зменшення використання одноразових матеріалів.

4. Технології та інновації:

- *Принцип:* Використання технологій для поліпшення обслуговування та збільшення ефективності.

- *Рішення:* Впровадження систем бронювання та управління готелем, використання інтернету речей для покращення досвіду гостей.

5. Гнучкість та адаптація:

- *Принцип:* Здатність швидко реагувати на зміни у вимогах та умовах ринку.

- *Рішення:* Розвиток гнучких стратегій управління та швидка адаптація до нових тенденцій.

Ці принципи та рішення можуть допомогти готелям та іншим закладам гостинності ефективно відповідати на сучасні виклики та забезпечувати високий рівень обслуговування.

Висновки та перспективи подальших досліджень

Отже, підбиваючи підсумки можна сказати, що персонал є ключовою складовою частиною готельного продукту. Персонал має вплив на якість обслуговування та загальне враження гостей від перебування в готелі. Колектив має бути компетентним, дружелюбним та професійним, бо це сприяє підвищенню рівня задоволеності гостей та є ключовим конкурентним елементом готелю, порівняно з іншими. Кроком до успіху та процвітання готелю є правильний підбір персоналу та навчання персоналу, створюючи сприятливі умови для колективу. Дивлячись на сьогоднішній день, а саме введення сучасних технологій, такі як автоматизація процесів та використання інформаційних систем, можуть покращити ефективність роботи персоналу та забезпечити більш якісне обслуговування гостей.

Щодо перспектив подальших досліджень можна сказати, що потрібно:

1. Вивчати надійні методи навчання та мотивації персоналу готелів для того, щоб забезпечити високу якість обслуговування.

2. Досліджувати вплив нових технологій на індустрію гостинності та можливостей їх застосування для покращення обслуговування гостей. Щодо прикладів нових технологій можна взяти до уваги штучний інтелект чи віртуальну реальність.

3. Робити зміни у вимогах та очікуваннях клієнтів щодо безпеки та комфорту під час перебування в готелях та адаптація стратегій обслуговування відповідно до цих змін.

4. Робити дослідження, щодо ефективних підходів управління готелями в умовах непередбачуваних ситуацій. Щодо прикладів непередбачуваних ситуацій можна сказати про пандемію, економічну кризу чи взяти сьогодні це війна.

Список використаних джерел

1. Шикіна О.В. Особливості надання послуг в концептуальних готелях. Туризм: наука, освіта, практика: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. з нагоди 5-ї річниці створення кафедри туризму та готельно-ресторанної справи у Національному університеті водного господарства та природокористування (м. Рівне, 15-17 березня 2018 р.). Рівне: Видавець О. Зень, 2018. С. 307-311.

2. Журавльова С. М., Кукліна Т.С. Стратегії розвитку міжнародних готельних мереж в умовах глобалізації. Херсон: ХНТУ, 2015. 330 с.

3. Шикіна О.В., Фадеєва Г.І. Теоретичні основи діяльності концептуальних готелів та їх класифікація. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2017. № 6(11). С. 207-214.

4. Бабушко С.Р. Професійний розвиток фахівців сфери туризму в США та Канаді: монографія; за наук. Ред.. проф. Л.Б.Лук'янової/ С.Р.Бабушко. – Київ - Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2015. 427 с.

Петрунчак Денис,

аспірант Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, викладач Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

ТЕНДЕНЦІЇ СУЧАСНОЇ БАРНОЇ ІНДУСТРІЇ

Сфера громадського харчування ніколи не стоїть на місці – щороку виникають нові тенденції і впроваджуються інновації, що відображають зміни в перевагах і потребах споживачів. У 2024 році ми спостерігаємо за тим, як вкорінюється тренд на відвідування ресторанів, кафе, барів і кав'ярень для отримання нових емоцій, а не просто для того, щоб вгамувати голод. Поєднання

їжі, концепції та досвіду – це те, чого люди хочуть від закладів громадського харчування. Виграють ті, хто готовий втілювати оригінальні ідеї в декорі, експериментувати на кухні і пропонувати гостям щось більше, аніж просто сніданок, обід або вечерю.

Барна індустрія за останні кілька років також зазнав цілого ряду серйозних змін. Багато з них стали трендами, які будуть впливати на розвиток сектора найближчим часом. Ринок досі не відновився після падіння через пандемію COVID-19, але вже встиг відчути на собі зміни, пов’язані з подіями початку 2022 р. Повномасштабна війна призвела український бізнес до ситуації невизначеності, захопивши його зенацька. Виклики війни підштовхують до закриття бізнесу, організації релокейту і перевезення команди у безпечне місце. Усіх без винятку зачепив економічний чинник і відчуття постійної нестабільності [1].

Якщо під час карантину люди не хотіли і не могли відвідувати заклади через ризик підхопити коронавірус, то з початком в Україні повномасштабної війни з порядку денного сотень тисяч українців зовсім зникло відвідування ресторанів. Бари показали найгіршу динаміку відкриття. Якщо нових кафе та кав’ярень в цей період стало лиш вдвічі менше, аніж до війни, то число нових барів впало в 4 рази.

Серед головних викликів, з якими наразі стикається барна індустрія, можна виокремити комендантську годину, необхідність дотримуватись норм повітряної тривоги, проблеми з постачанням та зростання цін на імпортований алкоголь, відтік кадрів (в лавах ЗСУ зараз служить багато персоналу барної індустрії), заборона на продаж алкоголю в багатьох регіонах, перебої з електрикою та зменшення кількості гостей в цілому.

Проте, не зважаючи на це, бари продовжують працювати на економіку країни, сплачують податки, надають робочі місця, продовжують волонтерську діяльність. Бізнес переживає нелегкі часи, однак важливо не зупинятися й робити все, що залежить від нього для перемоги. Зважаючи на комендантську годину,

бари обирають різні варіанти роботи: раніше відкриватися, адаптувати меню (наприклад, розширяти карту безалкогольних напоїв), працювати лише кілька годин (чи навіть кілька днів на тиждень), відповідно адаптувати під це штат, працювати аж до початку комендантської години, закладаючи видатки на трансфер працівників (таксі) і т. ін. [2].

Ринок алкоголю пластичний динамічний і змінюється разом зі споживачами. Розглянемо найпопулярніші тренди барної індустрії, які почали набирати обертів у 2023 та продовжаться в 2024 році.

1. Повернення до класики. Цього року ми все частіше спостерігатимемо, як бармени готують цікаві, яскраві напої й подають їх у вінтажних V-подібних келихах. Такий, механізм ностальгії спрацьовує майже кожні 30 років, ось чому ми зараз спостерігаємо епоху римейків у кіно, класичних коктейлів та неону. 2024 рік приніс у «чарти» найбажаніших коктейлів усім відомі Appletini, Espresso Martini й Dry Martini.

2. Новий рівень міксології. В 2024 році міксологія досягне нових глибин. Мова йде не тільки про мікси компонентів в коктейлях, а й про поєднання напоїв з їжею, мистецтвом, музикою, світлом, спеціальними локаціями, тематичними вечірками, виставками і т. п. Споживачі стають все більш вибагливими, обізнаними та фокусуються на отримання емоцій, хочуть доторкнутися до чогось надзвичайного. Цей рік приніс нам попит на глибокий естетичний досвід, змішаний з гастрономічним. Споживач шукає все нові яскраві переживання та сенси. А просто готувати коктейлі він може навчитись і вдома.

3. Нішевий алкоголь. Варто розуміти, що дещо також зміняться вподобання і відносно самого алкоголю. В цьому році будуть популярні рідкісні, нішеві алкогольні продукти. Гість барів усе частіше шукатиме нові смаки, тягнутиметься до чогось невідомого, спокусливого, а не до стабільного та звичного. 2024 рік – прекрасний час для імпорту незвичайних напоїв та сміливих експериментів, підтримки алкогольного бізнесу в усьому світі, не лише в розрізі

кооперації з гігантами, а й колаборації з перспективними молодими дистиляріями.

4. Усвідомленість та відповідальність. Змінюються не тільки смаки, а й ставлення до алкоголю. Зараз у тренді також будуть чесність, соціальна активність і відповідальність. Рівень усвідомленості суспільства щоденно росте, тому важливим критерієм у виборі коктейлю, бару або алкоголю стане таке ж усвідомлене ставлення до ситуації у світі та навколишнього середовища. Споживач мислитиме критичніше та надаватиме перевагу тому продукту, що використовує безвідходне виробництво, віддає на благодійність частину прибутку, не засмічує довкілля і т. п. [3].

5. «Український» бренд. Дуже хотілося б, щоб про Україну говорили всі, але не в контексті війни. Проте реальність диктує свої умови. Багато світових ринків відмовилися від продукції держави-агресора і для українських автентичних продуктів та міксологів це стало своєрідним «вікном можливостей». Є велика імовірність появи «вірусних коктейлів», що почнуть з’являтися в барних картах усього світу, прославляючи мужність та силу українського народу.

6. Діджиталізація барної індустрії. Цікавим трендом 2024 року також є діджиталізація всього, що пов’язане з барною культурою. На нас очікують віртуальні продукти, а також інстаграмні напої та тікток-коктейлі. Діджиталізація може захопити як мистецтво створення коктейлів, так і барне ремесло. Набирають популярності рецепти в тіктоку та Reels, просвітницькі канали на YouTube, колаборації з блогерами, побудовані на створенні емоцій, а не тільки реклами. Унікальні світлини й авторські рецептури коктейлів мають всі шанси потрапити на платформу NFT і стати невід’ємною складовою сучасного діджитал-мистецтва.

7. Відкриття невеличких барів з теплою атмосферою. Тут можна потанцювати, випити як авторські, так і класичні коктейлі. Власники для залучення клієнтів нерідко запрошують іноземних або вітчизняних фахівців з розробки автентичних рецептів коктейлів. Як правило, в будні дні такий заклад

працює в форматі звичайного бару з азіатською, європейською або американською кухнею, а починаючи з вечора п'ятниці розважальну програму доповнюють вечірками за участю музикантів чи діджеїв. В час війни багатьом не вистачає можливості відпочити від новин та простого приємного спілкування, тому в барах проводять стендап-концерти, актуальні творчі вечори, тематичні дегустації чи дискусійні клуби.

8. ЗОЖ. Затребуваним і популярним також залишається тренд підтримки здорового способу життя, який, як не дивно, торкнувся і барної культури шляхом зростання попиту на слабоалкогольні й низькокалорійні коктейлі. Результати соціологічних опитувань свідать, що чверть споживачів за наявності альтернативи обрали б низькокалорійні коктейлі. Ось чому найближчим часом очікується поява широких лінійок коктейлів на вині, сидрі, пиві, що мають значний потенціал [4].

9. Ріст популярності крафтових напоїв і поступова втрата інтересу до концептуальних закладів. І надалі Стійкою популярністю користуватимуться мікродистилерія, домашні настоянки, авторське пиво. Варто розуміти, що найважливішим для відвідувачів у крафтовому продукті є відчуття ексклюзивності, тобто можливості відчутти та скуштувати щось тут і зараз і що найважливіше – створене саме для них.

10. Кастомізовані напої. Алкогольні напої відомих іноземних брендів, що займали велику частку ринку, зникають зі складів постачальників, поступаючись місцем моді на створення власних настоянок, наливок, лікерів і кордіалів. Бармени сміливо експериментують зі смаками, задаючи новий настрій своїм закладам, а іноді й повністю змінюючи їх профіль. Кастомізація напоїв знижує витрати на покупку дорогого брендового алкоголю, дозволяючи продавати коктейлі та настоянки за привабливими для цільової аудиторії цінами [5].

Звісно, не всі із зазначених трендів стануть однаково ефективними для розвитку пабів та барів у різних населених пунктах та регіонах, проте їх впровадження дасть змогу привабити відвідувачів та спонукати їх повертатись

до цих закладів. Щоб вижити в умовах війни, барам потрібно продовжувати трансформації, ловити спільний з країною ритм і «підкорювати цю хвилю», міняти погляди, стандарти та підхід до гостей та власного персоналу.

Список використаних джерел

1. Як український ресторанний бізнес адаптується до викликів війни: дослідження / UCI-online. URL: <https://usionline.com/iak-ukrainskyj-restorannyj-biznes-adaptuietsia-do-vyklykiv-vijny-doslidzhennia/>
2. Гладишко А. Як барна індустрія в Україні пережила 2022-ий рік і які плани має на 2023-ій / Ресторатор. URL: https://www.restorator.ua/post/bars_in_kyiv
3. Лазура Н. Українська горілка та повернення до класики: якими будуть тренди барної культури у 2023 році / 24 men. URL: https://men.24tv.ua/trendi-barnoyi-industriyi-2023-rotsi-bartenderka-rozpovila-shho_n2235731
4. Гірняк Л.І. Тенденції розвитку барної індустрії в Україні. Матеріали наукової конференції «Актуальні проблеми економіки і торгівлі в сучасних умовах євроінтеграції» (м. Львів, 10-11 травня 2018 р.). Львів : ЛТЕУ, 2018. С. 214-216.
5. Плис А. Стереотип про «жіночі» та «чоловічі» коктейлі все ще існує. Що українці замовляють у барах. URL: <https://life.liga.net/rozvagy/article/stereotip-o-jenskih-i-mujskih-kokteylyah-esche-suschestvuet-hto-ukraintsy-vybirayut-v-barah>

Полуда Вікторія,

кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувачка кафедри туризму та готельно-
ресторанної справи Київського фахового
коледжу туризму та готельного господарства

ДІЯЛЬНІСТЬ ЗАКЛАДІВ РОЗМІЩЕННЯ САНАТОРНО-КУРОРТНОГО ТИПУ

Зростання доходів в економічно розвинених країнах, розвиток транспортних систем, забруднення навколишнього середовища, викликане промисловим розвитком, і активна пропаганда здорового способу життя призвели до того, що багато людей прагнуть зміцнити здоров'я і відпочити в місцевостях зі сприятливими умовами. Медичний та оздоровчий туризм базується на використанні природних ресурсів, таких як мінеральні води, лікувальні грязі та кліматичні умови, які в поєднанні позитивно впливають на лікування та профілактику різних захворювань. Саме тому такі райони стали найпопулярнішими місцями для розміщення курортних готелів.

Курорти - це території, на яких розробляються і використовуються природні рекреаційні ресурси з лікувально-профілактичною метою. Залежно від географічного розташування та характеру кліматичних умов, курорти мають один або декілька природних лікувальних елементів. Концепція санаторно-курортних готелів полягає в тому, щоб забезпечити проживання, харчування та низку додаткових послуг споживачам, які прагнуть відпочити та відновити здоров'я.[1]

Заклади розміщення санаторно-курортного типу – це підприємства готельного господарства, що знаходяться на території курорту та має всі умови для забезпечення відпочинку та надання санаторно-курортних послуг гостям. Вони призначені для відносно тривалого проживання, а в деяких випадках - для профілактичного лікування та реабілітації. Для цього вони надають лікувально-оздоровчі та рекреаційні послуги відповідно до основних характеристик курорту, а також можуть надавати послуги харчування. Курортні готелі можуть мати повний комплекс культурно-масових послуг (багатофункціональні зали,

вітальні, бібліотеки, більярдні, ігрові кімнати тощо), кімнати для дитячого відпочинку та ігор, спортивні споруди (басейни, купальні, тренажерні зали, спортивні майданчики тощо). Номери в курортних готелях складаються переважно з одномісних і двомісних номерів. У деяких випадках у номері може бути встановлено третє ліжко. Заклади розміщення санаторно-курортного типу можна класифікувати за такими ознаками (рис.1)

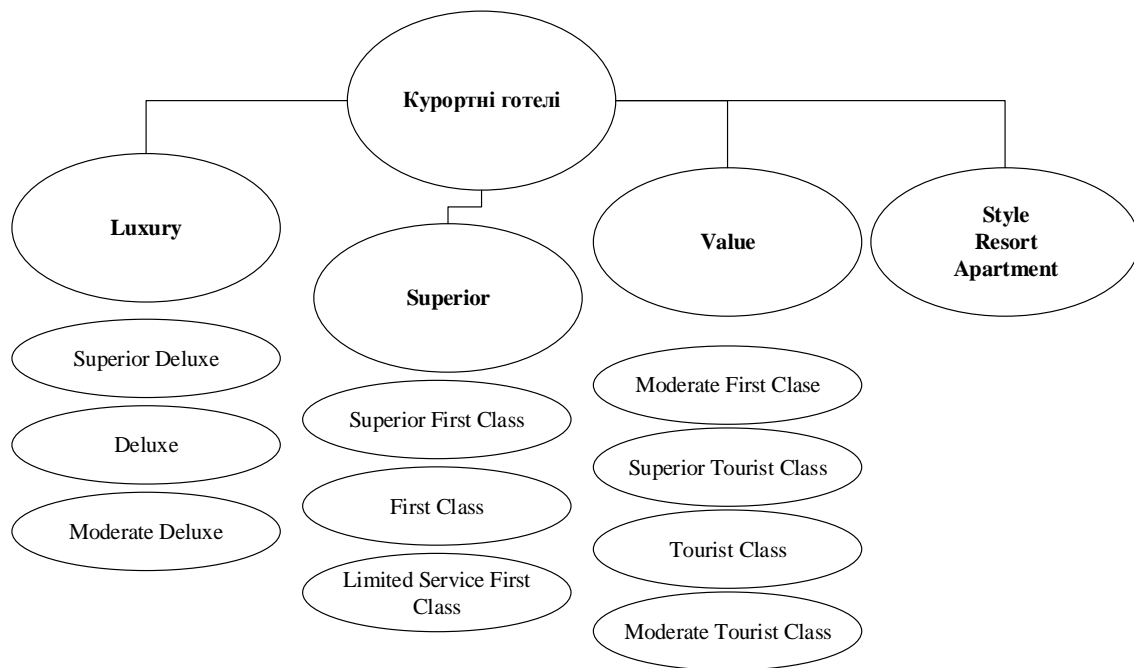

Рисунок 1. Класифікація закладів розміщення санаторно-курортного типу (курортних готелів)

Комплекс санаторно-курортних послуг містить у собі розміщення, медичне обслуговування, харчування, торговельні послуги, транспорт, розваги, дозвілля і спорт.[2]

Різноманітні оздоровчі послуги, пропоновані закладами санаторно-курортного типу, користуються великою популярністю у споживачів. Такі послуги називають рекреаційними, суть яких полягає в організації процесу оздоровлення і, звісно ж, у розвитку й удосконаленні сил і здібностей людини - фізичних, емоційних, адаптаційних і духовних. Для того щоб надавати ці послуги, готелі мають бути оснащені певним обладнанням та елементами. До них відносяться: плавальний басейн відкритого типу, пляж, спортивні та ігрові

майданчики, клуб здоров'я, власний причал, пішохідні туристичні стежки, велосипедні доріжки, тренажерний зал, каток тощо.

І тільки за умови, наявності у власності комплексу цих об'єктів, а також достатньої кількості спеціалізованого інвентарю, з'являється можливість надавати оздоровчі та санаторні послуги гідної якості.

Більшість закладів розміщення санаторно-курортного типу організують на своїй території спеціалізовані оздоровчі центри, фітнес-центри, спортивні клуби та інші заклади, що пропонують надання оздоровчих послуг. Різноманітність подібних послуг залежить від бази конкретного готелю та його призначення

Надання оздоровчих та рекреаційних послуг в закладах санаторно-курортного типу є невід'ємною складовою його діяльності. [3]

Таким чином, одним із найприбутковіших секторів сучасної індустрії гостинності є оздоровчий, курортний і рекреаційний туризм. В Україні цьому сприяє поєднання сприятливого клімату лісових, гірських і приморських регіонів, унікального мікроклімату соляних шахт, великої кількості природних мінеральних вод, лікувальних грязей і озокериту - найбагатших природних ресурсів, що можуть бути використані для збереження та зміцнення здоров'я і довголіття населення.

Згідно з офіційною статистикою, найбільшу частку в структурі санаторно-курортної діяльності України займають бази відпочинку та санаторії. Це пов'язано з тим, що такий розподіл не враховує великий сегмент інших колективних засобів розміщення, які досить активно розвиваються в Україні. Зокрема, booking.com не враховує Radisson Blu Resort Bukovel, Mirotel Resort and Spa, Grand Admiral Resort and Spa, Voevodyno Resort, Superior Golf and SPA Resort і 45 об'єктів. В Україні також починають з'являтися медичні готелі, яскравим прикладом яких є Edem Resort Medical and Spa під Львовом. Крім того, структура санаторно-курортних закладів має включати не лише різноманітні об'єкти розміщення, а й приватні сектори розміщення, які пропонують послуги, пов'язані

з оздоровленням, реабілітацією та відпочинком, з використанням природно-кліматичних умов і рекреаційних ресурсів.[4]

Ще одним аспектом розвитку санаторно-курортної діяльності у країні є її регіональний розподіл. Загалом заклади розміщення санаторно-курортного типу розподілено територією України нерівномірно, що зумовлено наявністю відповідних природно-кліматичних ресурсів. До війни найбільша їхня кількість була розміщена в Дніпропетровській, Запорізькій, Львівській, Миколаївській, Одеській та Херсонській областях. На сьогодні зрозуміла, що переважна їх більшість не працює. Загалом географічні характеристики санаторно-курортних закладів та курортів України приблизно відповідають регіональному складу рекреаційних ресурсів і рекреаційних потреб. Незважаючи на негативну тенденцію скорочення кількості баз відпочинку та санаторіїв, в Україні існує достатня кількість курортів різної спеціалізації з достатніми рекреаційними ресурсами, які зараз функціонують на заході країни. Однак для активного розвитку цієї галузі українським курортам необхідно розв'язати низку проблем, пов'язаних із фінансуванням, управлінням і модернізацією.[5]

Сьогодні центрами відпочинку та рекреаційного туризму є гірські та передгірні райони Закарпаття, Івано-Франківської та Львівської областей. Нажаль причорноморські райони Миколаєва, Херсона та Одеси, які мають розвинену інфраструктуру та достатню кількість засобів розміщення на невизначений час випали з санаторно-курортної діяльності через військову агресію РФ і анексію частини території (в даному випадку Херсонської області). Проте навіть в сьогоднішніх надскладних умовах санаторно-курортна діяльність зазнає структурних змін, здебільшого пов'язаних з організаційними та управлінськими аспектами. [6]

Україна може бути (за умов закінчення війни) одним із найперспективніших оздоровчих курортів світу завдяки своїм природно-кліматичним умовам і рекреаційно-оздоровчим ресурсам. Багата флора і фауна, рекреаційні об'єкти, м'який клімат і різноманітні ландшафти України дають змогу розвивати рекреаційно-оздоровчі комплекси. Однак усе це можливо тільки за активного

розвитку сучасної санаторно-курортної бази та вдосконалення санаторно-курортної діяльності.

Стратегія розвитку санаторно-курортної діяльності має включати такі заходи, як створення системи стимулювання інвестицій у модернізацію та будівництво рекреаційних об'єктів, створення доступних медичних продуктів і дотримання національних стандартних методик у сфері лікування та медичної реабілітації на курортах. У перспективі діяльність регіональних громад, об'єднаних з органами державної влади, має бути спрямована на створення інноваційних оздоровчих центрів у традиційних курортних зонах (Карпати, Полісся, Азовське та Чорноморське узбережжя – останні два після завершення війни та створення безпечних умов відпочинку) у вигляді так званих рекропарків, рекрополісів, курортних міст і зон відпочинку, що дасть змогу створити національну оздоровчу систему з можливістю інтеграції в міжнародну.

Список використаних джерел

1. ДСТУ 4269:2003. Національний стандарт України "Послуги туристичні. Класифікація готелів" URL: <https://uhra.com.ua/wp-content/uploads/2021/02/A3-4269.pdf>
2. Постанова КМУ від 11.07.2001 № 805 Про затвердження Загального положення про санаторно-курортний заклад URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/805-2001-п#Text>
3. Інтернет-проект «Санаторії та курорти України». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.sanikur.com>.
4. Кифяк В.Ф. Розвиток медичного туризму в регіонах України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zdorovtur.com>
5. Мельник І. М. Стан, проблеми та перспективи розвитку санаторно-курортних та оздоровчих засобів розміщення в Україні. Індустрія туризму і гостинності в Центральній та Східній Європі No 1, 2021[Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://journals-lute.lviv.ua/index.php/tourism/article/view/892/845>,
6. Парфіненко Ю.А. Проблеми та перспективи розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Україні (у порівнянні з країнами Центральної Європи) [Електронний ресурс] - режим доступу: <https://periodicals.karazin.ua/irtb/article/view/10505/1009>,

Сапальова Лідія,

здобувачка IV курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 241 Готельно-ресторанна справа Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

Науковий керівник: Полуда В.В.,

кандидат педагогічних наук, доцент завідувачка кафедри туризму та готельно-ресторанної справи Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

УДОСКОНАЛЕННЯ АНІМАЦІЙНИХ ПОСЛУГИ В ПІДПРИЄМСТВАХ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Сьогодні підприємства індустрії гостинності стикнулися з необхідністю трансформації системи обслуговування. Пакет послуг, що зазвичай надається закладами розміщення вже не задовольняє запити сучасного споживача, і, як наслідок, багато готелів стикаються з проблемою залучення клієнтів. Сучасний готель - це не просто місце для проживання, а культурний центр, де люди мають можливість переключатися з буденності на відпочинок і розваги.

Анімаційний сервіс є непрямим джерелом прибутку, підвищує прибутковість підприємств індустрії гостинності за рахунок різноманітності саме анімаційних послуг, таким чином, згладжуючи можливу недосконалість готельної інфраструктури. Тим самим настрій гостя, його бажання знову повернутися в даний заклад розміщення, як правило, безпосередньо пов'язаний з анімаційним сервісом. Саме наявність і рівень анімації виявляються вирішальними аргументами в конкурентній боротьбі підприємств із приблизно однаковим рівнем оснащення та сервісу.[1]

Готельна анімація – це система рекреаційних послуг в готелі, заснована на особистому контакті готельного аніматора з гостями закладу, та їх спільна участь в розвагах, що пропонуються анімаційними програмами готелю. Сьогодні метою готельного бізнесу є впровадження нової філософії готельного обслуговування

та поліпшення якості надання готельних послуг, що здатна підвищити задоволеність гостей [2].

Аніматор - це людина, яка створює анімаційну програму, що є засобом задоволення рекреаційних і духовних потреб туристів під час проведення дозвілля.

Організація відпочинку, дозвілля та розваг - один із найефективніших способів підвищення іміджу готелю та залучення гостей. Це також впливає на позитивну оцінку роботи готелю загалом. Анімація покликана викликати позитивні емоції, надаючи клієнтам додаткові послуги, викликаючи в них почуття задоволення від перебування в готелі та бажання повернутися до нього знову.

Для гостей готелю потреба в розвагах стоїть на третьому місці після гарного і різноманітного харчування та комфортних і затишних номерів. Тому готельна анімація посідає важливе місце в структурі готельного бізнесу і є самостійною послугою, яка взаємопов'язана з іншими послугами. Останніми роками дедалі більше готелів прагнуть підвищити рівень сервісу, пропонуючи послуги анімації, які мають унікальний характер. Анімація організовується і впроваджується самими готелями у відповідь на інтерес споживачів і ґрунтується на анкетуванні, особистому спілкуванні персоналу готелю з гостями, а також на власному досвіді обслуговування гостей і досвіді інших готелів. При цьому враховуються національність, вік, стать та індивідуальність кожної людини. Створення в готелі атмосфери відповідної гостинності, комфорту і дружелюбності, задоволення потреб у фізичному і духовному розвитку та емоційному збагаченні за допомогою приємних вражень – це завдання готельної анімації, яка має комплексний характер, проходить за спеціальною програмою. Крім того, всі співробітники готелю можуть узяти участь у спеціальних анімаційних програмах, що вирізняються особливим колоритом і доброзичливим, гостинним характером [3].

Готельна анімація має характерні риси:

- здійснюється у вільний час, вирізняється свободою вибору, добровільністю, активністю, ініціативою як однієї людини, так і різних соціальних груп;

- обумовлена національними, релігійними, регіональними особливостями і традиціями, характеризується різноманіттям видів на базі різних інтересів дорослих, молоді та дітей;

- має гуманістичний, культурологічний, розвивальний, оздоровчий та виховний характер. [4]

Цінність готельної анімації полягає в підвищенні рівня задоволеності обслуговуванням, комплексністю і якістю готельної послуги, і як наслідок - у поліпшенні іміджу готелю, різноманітті форм активного відпочинку, у підйомі престижності професій в сфері гостинності, що досягається, ефективною роботою талановитих аніматорів.

Готельна анімація - це один з рятувальних засобів у сфері гостинності при несприятливих погодно-кліматичних умовах, затримках транспорту та інших форс мажорних обставинах. Суспільний ефект від готельної анімації в прямому та опосередкованому вигляді виражається в сотнях мільйонів доларів у рік та відображається на поліпшенні самопочуття людей в результаті ефективного відпочинку, на що впливають наступні чинники:[5]

- економія робочого часу і скорочення тривалості перебування в лікарнях, зниження витрат на лікування в стаціонарі та частоти відвідування медичних закладів;

- скорочення тимчасової непрацездатності за рахунок профілактики захворюваності;

- збільшення виробництва і національного доходу завдяки підвищенню продуктивності праці та зниженню смертності серед працездатного населення.

Ефективна реалізація анімаційної діяльності в готельних підприємствах вимагає наявності таких компонентів рис.1.

1) готельна анімаційна діяльність з типовими анімаційними програмами із методами їх адаптації до потреб реальних туристів;

- 2) матеріально-технічна база для спортивно-оздоровчих і розважальних програм.
- 3) компетентних аніматорів для проведення анімаційних програм.

Рисунок 1 Основні складові анімаційної діяльності

Анімаційна діяльність для успішного функціонування повинна, з одного боку, дотримуватися концепції закладу, з іншого - збільшувати спектр ексклюзивних та різноманітних анімаційних послуг, які змусять постійних відвідувачів повернутися у заклад неодноразово, а також привернути увагу потенційних відвідувачів. Для удосконалення надання анімаційних послуг в готелі повинна ефективно функціонувати анімаційна служба. Її структура представлена на рисунку 2. [6]

Рисунок 2. Структура анімаційної служби готелю

А також функціонувати анімаційний менеджмент в готелі який являє собою управління процесом надання гостям готелю анімаційних послуг в умовах сучасного конкурентного ринку.

Список використаних джерел

1. Вовк І.П., Вовк Ю.Я., Антонів Є.В., Вплив психологічних аспектів на створення анімаційних заходів для закладів готельно-ресторанного бізнесу elartu.tntu.edu.ua: веб-сайт.
URL: <https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/21924/1/Tezy%20Vovk%20Antoniv.pdf>
2. Впровадження додатків для смартфонів у сферу готельно-ресторанного бізнесу dspace.wunu.edu.ua: веб-сайт.
URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/20948/1/129-130.pdf>
3. Готельно-ресторанний бізнес: навчальний посібник / О.А. Ніколайчук та ін., ред. О.А. Ніколайчук. Кривий Ріг: Вид.ДонНУЕТ, 2022. 250 с.
4. Економіка готельно-ресторанного бізнесу: навчальний посібник / Т.П. Басюк, Т.Л. Керанчук та ін. Харків: НУХТ, 2018. 282 с.
5. Іванова Л.О Маркетинг готельного і ресторанного господарства: навчальний посібник. Львів: Видавництво «Магнолія», 2019. 214 с.
6. Кравець О.М., Байлик С. І., Організація анімаційних послуг в туризмі core.ac.uk: веб-сайт. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/141489395.pdf>

Bovsh Ludmyla,

PhD in Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of Hotel and Restaurant
Business, State University of Trade and Economics

CONCEPTUALIZATION OF MENTORING IN RESTAURANT BUSINESS

Economic realities in conditions of martial law demonstrate financial losses in all spheres of public activity. Chaotic shelling and bombardments of Ukrainian territories create oppressive expectations for business entities and paint negative prospects. The service sector, which directly interacts with clients during service provision and depends on consumer propensity for economy, suffers the most during the crisis. The restaurant business is optimal in terms of flexibility in tactical decisions, as it adjusts service formats and continues effective communication through distribution systems, remote services, organizing targeted delivery to clients, and selling restaurant products. Customer-oriented management takes on new meanings and forms, where mentoring

becomes a flagship in a disoriented economic environment.

It should be noted that the issue of business mentoring is insufficiently covered in scientific literature [1; 2; 3], in particular, significant gaps are observed in domestic studies. The main area that actively uses mentoring tools is education [4; 5]. Business mentoring in practice is generally reduced to consulting, support for startups but, as a model, in business is almost not formed [6; 7]. Therefore, based on existing theoretical basis, the conceptualization of business mentoring, particularly in the restaurant business, which is characterized by sufficient flexibility in management and perception of innovation, is the aim of the study in this article.

In overcoming the crisis in a wartime timeframe, the tactics of survival and development of the restaurant business need to be strengthened by successful practices and experienced supervision that is mentoring. At the same time, business mentoring for a restaurant has its own specifics, which are outlined by macro- and microeconomic factors of influence and its resource potential.

To develop models and create communicative formats of business mentoring, we will explore its essence through a chain of definitions: menti - mentor - mentoring - business mentoring.

Thus, in the role of menti in the relationship appears restaurant management. As a recipient of assistance it, leaning on development goals, formulates its own vision of the formats of cooperation with the mentor. In turn, a mentor is a trusted advisor or guide [3] who provides motivation and empowerment to restaurant-menti, goals, opportunities, as well as his help in finding ways to solve problems, namely mentoring. Mentoring is formed as a process of tactical or strategic cooperation, where the mentor and the menti intersect their interests, strengths and weaknesses in mutually beneficial cooperation. Forms of mentoring compose the key characteristics of business mentoring models, which should be considered through the prism of the interaction of mentor and menti.

Thus, mentoring in the restaurant business can be positioned in various aspects (Fig. 1).

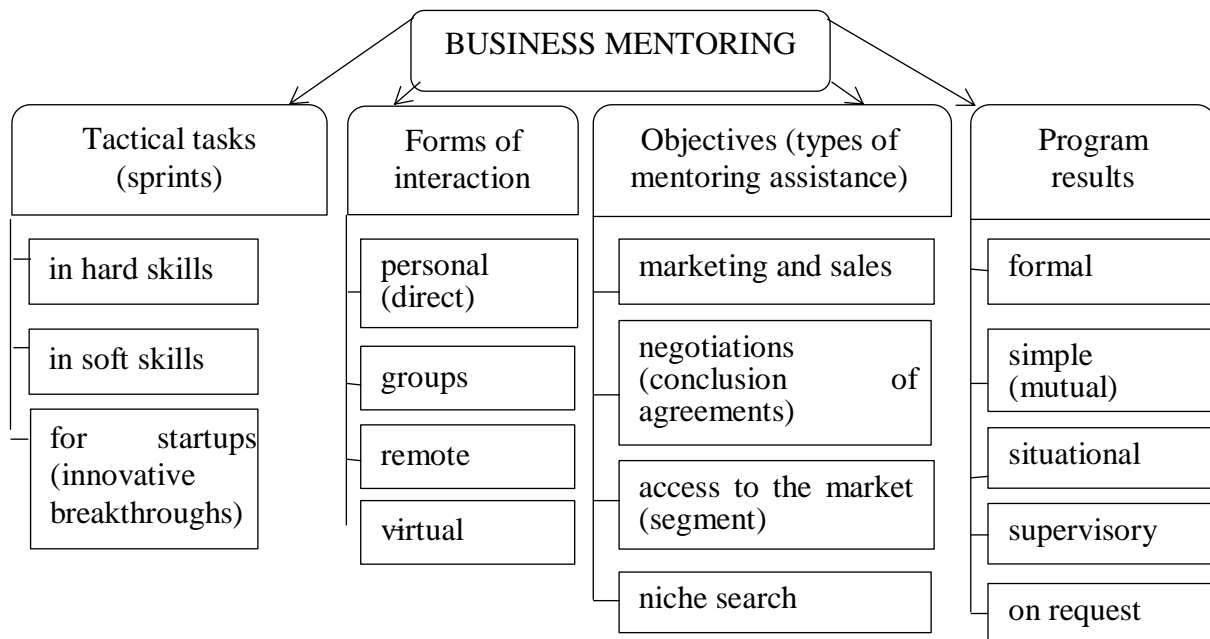

Fig. 1. Types of business mentoring

Source: developed by the author by [1; 2; 4-6; 8]

Thus, according to the set tactical tasks, mentoring for hard skills, soft skills and startups is distinguished. Mentoring of experienced restaurateurs provides the transfer of practical information and specific hard skills that allow menti (restaurant management) to use a competent approach in restaurant management. Distribution channel management, implementation of modern successful trends, digital demand management tools are a professional synthesis that saves time and resources. In turn, soft skills mentoring recipients need to acquire leadership competencies, stress resistance, planning, and self-organization. Thus, business mentoring of this type promotes the use of high-quality customer feedback technologies and Agile flexible management methodologies that allow to accept the chaos caused by pandemic fluctuations and form sprints with fast quality results. Mentoring for startups (innovative breakthroughs) is aimed at adapting a restaurant concept or format to a real environment. The business mentor has connections, useful contacts in the market niche of the restaurant business and will contribute to the positive reputation for startup to stakeholders and society.

Regarding the forms of interaction, it is necessary to focus on group mentoring, which covers interaction within a restaurant chain, franchise group, etc. and, in particular, focuses on the corporate sphere. Group mentoring aims to form individual and corporate motivations in the system of value-oriented and adaptive management of the restaurant staff, which involves the implementation of the following steps [6]:

- defining the purpose and tools of mentoring implementation on the basis of an advantages set and values for the restaurant;
- assessment of mutual costs of time and effort;
- formation of an expectations-results system that will positively affect on of the restaurant activity;
- building effective communication with quality feedback;
- prophylaxis of staff turnover and conscious stress resistance to its real probability of manifestation.

Mentoring creates a strong awareness of the need to strengthen professional competencies, formation of useful communications and reputations. But it is also important that during mentoring the thesis about importance of psychological relief and active learning is fixing, which contributes to development of the company - because the staff becomes more customer-oriented and feels safe.

We will also focus on virtual or e-mentoring. Virtual mentoring involves the use of mobile applications and sites where complementation and finding mentors is carried out. Such channels provide an opportunity to select a mentor according to parameters of their own needs, or, conversely, to influence their proposals in the mentoring system.

If the demand and supply of business mentoring are viewed by the goals (types) of mentoring help, then the program results need some additional attention. Thus, formal business mentoring is carried out, on the one hand, within the framework of a targeted program to increase competencies by the company itself for its own staff; on the other – the restaurant management to master the methodology of Agile-management, which is important in terms of distancing some restaurant services. Simple mentoring involves interacting with a mentor at several levels above restaurant management and is often a mutual exchange of objective business assessments.

Situational, in turn, there are periodic sprints in crisis timeframes. Supervisory mentoring is created to carry out compliance control, so it needs expert support in terms of quality, sanitary and epidemiological requirements, tax, credit and other obligations. Mentoring on request can take various forms, is one-time and on individual issues: business courses, trainings, workshops, etc.

The above allows forming a model of business mentoring implementation for the restaurant business (Fig. 2).

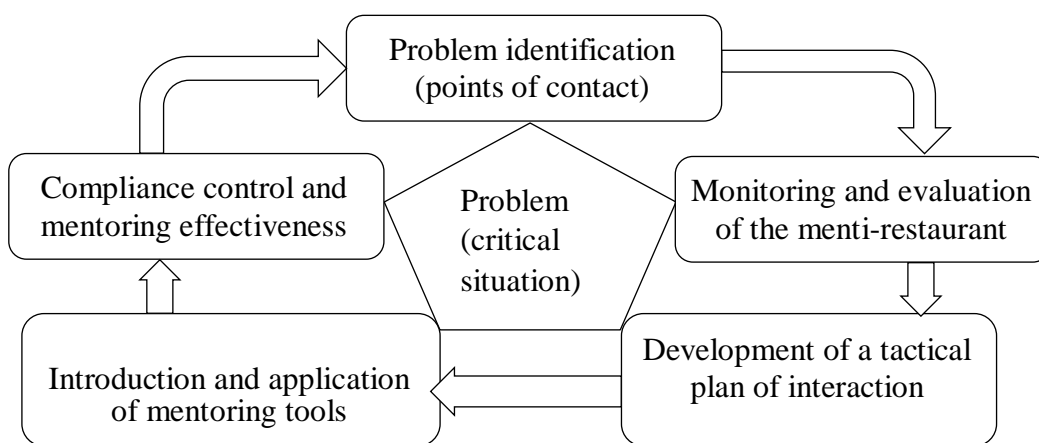

Fig. 2. Model of business mentoring realization in restaurant business

Source: own development

Our proposed implementing model of business mentoring regulates the basic stages of interaction between the mentor and the restaurant management. At each transition, effective communication, quality feedback and reputational values (communication ethics) are important, which will contribute to the effective mutual result of cooperation and goals – to feel safe and aware of further tactical and strategic actions.

The outlined directions and perspectives of business mentoring in the restaurant industry in modern conditions require further in-depth research. Therefore, future studies will focus on evaluating the practical insights of business mentoring that contribute to the survival and further development of the restaurant business, the impact of adaptive service formats, and the overall success of the concept.

References

1. Breakenridge D. (2021). Studying ethics from a mentor. Answers for Ethical

Marketers, 111–132. doi:10.4324/9781003080466-6

2. Smith, J., & Johnson, A. (2020). The Role of Business Mentoring in the Modern Restaurant Industry. *Journal of Hospitality Management*, 10(2), 45-58

3. Merriam-Webster's Learner's Dictionary

URL: <https://learnersdictionary.com>

4. Brown, R., & Williams, C. (2019). *Business Mentorship: A Comprehensive Guide for Restaurant Owners*. New York: Routledge.

5. Андрусак, І. В. (2018). Менторство як модель партнерства університету та школи URL: dspace.uzhnu.edu.ua

6. Голубєв С. (2020). Менторство – це еволюція бізнесу. URL: <https://sergiygolubyev.medium.com>

7. Дорошкевич К.О., Вороновська М.М., Салада І.З. (2019). Підходи до забезпечення наставницької діяльності на підприємствах. *Науковий вісник НЛТУ України*, № 4., Т. 29, С. 47–49.

8. Працьовитий М.В., Требенко О.О., Школьний О.В., Гончаренко Я.В. (2019). Про запровадження інституту наставництва у підготовці майбутніх учителів математики за дуальною формою навчання. URL: dspace.pnpu.edu.ua.

Slobodianik Anastasiia,

Ist year student of the second level (master's) level of higher education, speciality 073 Management of the State University of Trade and Economics

Scientific supervisor: Kulyk M.V. -

PhD in Economics, Associate Professor of the State University of Trade and Economics

STARTUP INITIATIVE FOR CREATING INCLUSIVE TECHNOLOGICAL SOLUTIONS IN THE HOTEL AND RESTAURANT BUSINESS

In today's world, the business environment is constantly changing, and brands have already abandoned the idea of simple profitability in favour of a deeper and more meaningful approach to social responsibility. The urgency of the problem is confirmed by the following statistics. Disability rates are rising due to factors such as an aging population and an increase in chronic diseases. As of January 1, 2021, there were 2.7 million disabled people in Ukraine. Among them, there are 222,300 people with disabilities in the first category, 900,800 people with disabilities in the second category, and 1.4 million people with disabilities in the third category [1].

Analysing the problems of society in Ukraine, there are problems of interaction with people with disabilities. This is due to the lack of personal experience of

communicating with this category of the population and insufficient accessibility for people with disabilities. At the same time, despite the creation of various areas of activity of charitable foundations for the restoration and further functioning of persons with disabilities affected by the war, the issue of creating adaptive technological solutions remains relevant today.

Over the last 18 months, the Ministry of Social Policy has reported an increase of approximately 300,000 individuals with disabilities.[2].

In particular, in 2023, at the State University of Trade and Economics, a team of higher education students created the idea of the start-up project "EasySign" - a mobile application that contains a programme for reading sign language and converting it into text and vice versa, text into symbols - as part of a start-up competition. This start-up initiative is aimed at enabling people with hearing and speech impairments to communicate with those who do not know sign language. The value advantages of this development for potential users are convenience, ease of use, comfort of communication and interaction with society [3, p.42-47].

Figure 1 shows the principle of operation of the startup project "EasySign".

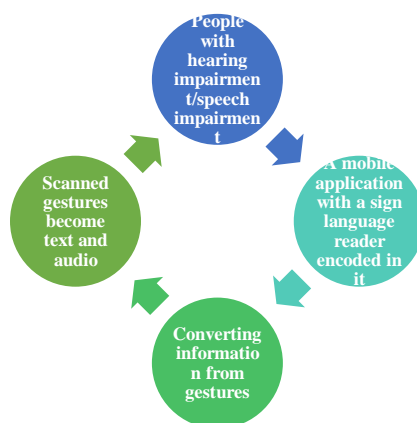

Figure 1. The principle of operation of the startup project "EasySign".

Source: compiled by the author on the basis of data from [Author's own research].

The solution is based on the use of smartphones that will have a sign language interpretation application installed on them, which will be developed by the company. The application uses the smartphone's camera to read gestures. Then the read data is

processed on the server side and the translation results are displayed on the smartphone display.

This diagram shows two interlocutors, each with a smartphone with the app installed.

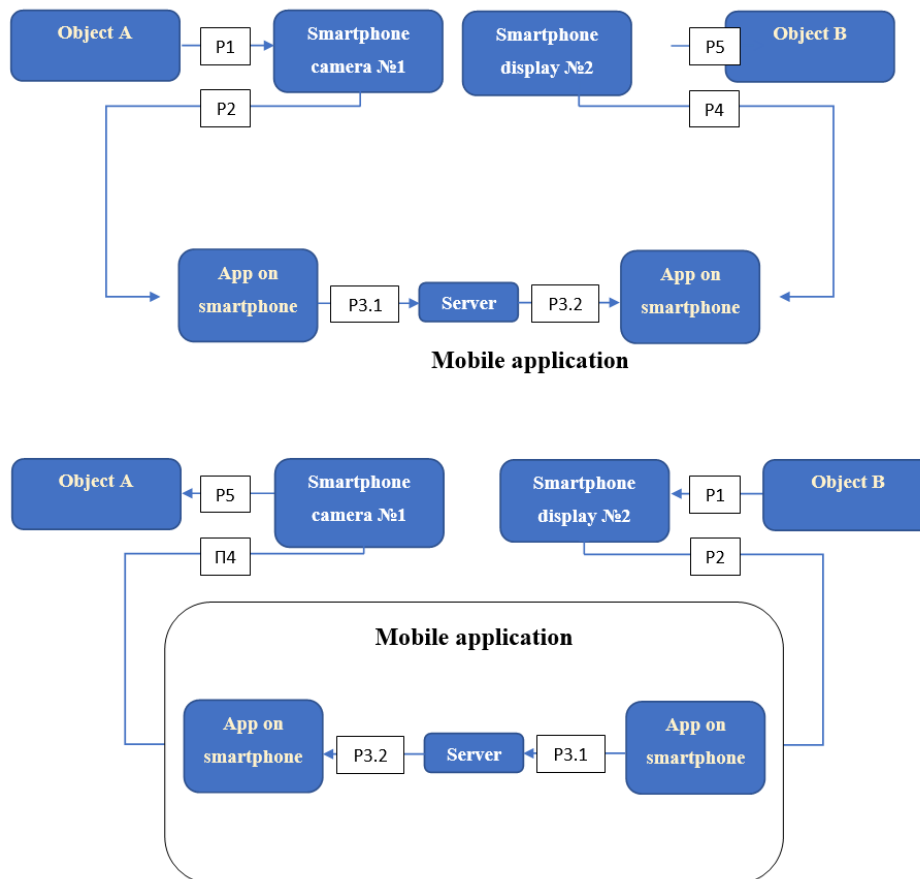

Figure 2. Interlocutors, each with a smartphone with the app installed.

Source: developed by the author based on data from [4, pp. 87-91].

The start-up initiative to create inclusive technological solutions, namely the EasySign mobile application, is an important step in creating a more inclusive society. This and similar initiatives have the potential to make a significant contribution to improving the lives of people with disabilities by helping them overcome physical and social barriers that make it difficult for them to live a full life and participate in society, including in times of war.

References

1. Rights of persons with disabilities during the war in Ukraine. Kharkiv Institute of Social Research (KhISR), League of the Strong (LS), National Assembly of People with Disabilities (NAPD), European Disability Forum (EDF). URL:

<https://www.edf-feph.org/content/uploads/2023/02/PDF-Summary-of-monitoring-report-Rights-of-persons-with-disabilities-during-the-war-in-Ukraine.pdf>. (Date of application March 30, 2024)

2. Ministry of Reintegration of the Temporarily Occupied Territories of Ukraine. URL: <https://minre.gov.ua/en/2023/09/25/there-are-three-million-individuals-with-disabilities-in-ukraine/>

3. Yaroshenko M.O., Varfolomieiev A.Y., Yaganov P.O. Inertial gesture recognition system. Microsystems, Electronics and Acoustics. 2019. № 24 (5). P. 42-47.

4. Shapoval I.V., Lebedev D.Y. Algorithm of the AES encoder device operation. Problems of informatisation and management. 2016. № 1 (53). P. 87-91.

СЕКЦІЯ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Височанська Роксолана,
спеціаліст вищої категорії, викладач
спецдисциплін Рогатинського аграрного
фахового коледжу

ГЕНЕТИЧНО МОДИФІКОВАНІ ОРГАНІЗМИ І ЇХ ВИКОРИСТАННЯ У М'ЯСНІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ

Цікавість до генетично модифікованих продуктів не випадкова. Як тільки люди на рівні споживачів почали більше заглиблюватись у якість і склад продуктів, які вони споживають дане питання набуло великого розголосу.

Генетично модифіковані організми (ГМО) — це організми, генотип яких зазнав змін за допомогою методів генної інженерії. Генетична модифікація відрізняється від природного та штучного мутагенезу саме направленою зміною генотипу.

Історія ГМО розпочалася в 1970-ті роки, коли сформувалася галузь науки — генетична інженерія. Широко застосовуватися комерційне культивування ГМО почало в середині 1990-х. З того часу їх використання зростає з кожним роком. Зараз ГМО використовують в біологічних та медичних дослідженнях, виробництві ліків, генній терапії та у сільському господарстві. За допомогою ГМО вивчаються закономірності розвитку деяких захворювань, процеси старіння та регенерації.

На сьогодні до сільськогосподарських культур, які за даними офіційних порталів були генетично модифіковані, відносяться такі культури: люцерна, яблуня, аргентинська та польська канола (ріпак), гвоздика, цикорій, бавовник, мітлиця повзуча, баклажан, евкаліпт, льон, кукурудза, диня, папайя, петунія, слива, тополя, картопля, рис, троянда, соя, гарбуз, цукровий буряк, цукрова тростина, солодкий перець, тютюн, томат, пшениця.

В світі 78% сої, 33% кукурудзи і 24% ріпаку були вирощені з використанням генномодифікованих технологій. Їх додають в такі м'ясні продукти, як: ковбаса, сосиски, пельмені, котлети.

Станом на 2021 р. за оцінками учасників ринку, опублікованими на офіційному сайті Міністерства сільського господарства США, приблизно 50-65% сої, вирощеної українськими виробниками, є генетично модифікованою, посіви ріпаку – до 12%, кукурудзи – приблизно 1%. Найбільшими виробниками ГМО є фірми: «Монсанто» (США), «Сингента» (Швейцарія), КВС, Байєр (Німеччина). Значні розробки з отримання ГМО є в Японії, Китаї, особливо з овочевими рослинами.

В Україні, відповідно до діючого Закону України "Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів" офіційно не зареєстровано жодної трансформаційної ГМ-події і відповідно не зареєстровано жодного сорту рослин чи породи тварин. Тому в сільськогосподарському виробництві України офіційно ГМ-рослини та тварини не використовуються.

ГМО містять такі м'ясні продукти – варена ковбаса, сосиски, котлети, пельмені. При дослідженні зразків ковбаси «Лікарської» та м'ясних напівфабрикатів, наявність сої та ГМО виявлено у заморожених вагових котлетах. За статистичними даними результатів всеукраїнського дослідження громадської думки: «Проблеми ГМО в Україні», найбільший вміст ГМО міститься у ковбасних виробках – до 60 %, у напівфабрикатах – до 33 %, у курячому м'ясі – до 32 %, шоколаді – до 12 %, рослинній олії – до 7 %.

У м'ясних продуктах деяких українських виробників може знаходитись ГМО. Так у свій час було виявлено генетично модифікований соєвий білок в двох видах шинки комбінату «М'ясокомбінат «Ювілейний», вміст був > 5%. ТОВ «М'ясний альянс», за даними Укрметртестстандарту, декілька видів ковбас, що випускаються цим підприємством, не тільки містять ГМО > 5%, але і в маркуванні взагалі не указується наявність соєвого білка. МПЗ «Колос», «Чернівецькі ковбаси» -- ГМО виявлене в шинці «Українська» і «Дніпровська»,

сосисках «Курячі». Торгова марка «Хома» — ковбаса з м'яса птиці вареної 1-го сорту «Особлива», «Докторська нова», «Куряча». «Алан» (Дніпропетровськ) — ковбаски варені «Гном», ковбаса напівкопчена «Салямі класик». М'ясокомбінат «Ювілейний» (Дніпропетровська обл.) – шинка «Сорочинська», «Куряча екстра». ТМ «Добре» («Агіка», Київ) — пельмені «Левада», пельмені «Три ведмеді», пельмені «Апетитні». Інформація надана Укрметртестстандартом (Прес-конференція «Маєш знати, що вживати - проблема генетично модифікованих організмів в Україні - реальність сьогодення»), але станом ще на 03.06.2008 р.

Часто ГМО можуть ховатися за індексами Е. Однак це не означає, що всі добавки Е містять ГМО. Зазвичай, необхідно знати в яких Е можуть міститися ГМО, серед них такі: E322, E101, E101A, E150, E415, E153, E160d, E161c, E308-9, E471, E472a, E473, E475, E476b, E479a, E570, E572, E573, E620, E621, E622, E633, E624, E625, E951.

Наклейка "Без ГМО" є навіть на воді і цукрі, які трансгенів взагалі не містять. Але це маркування не рятує українців від вживання модифікованих продуктів. Кабмін затвердив порядок державної реєстрації генетично модифікованих організмів (ГМО). Йдеться про джерела кормів, кормові добавки і ветеринарні препарати, які містять такі організми або були отримані з їх використанням. В результаті перевірки продуктів, які мають напис "Без ГМО", виявилось, що брешуть покупцям лише 5% виробників. В "групі ризику" товари, у складі яких є соя і її похідні: ковбасні і молочні вироби, сири, м'ясні напівфабрикати, а також - хлібобулочна і кондитерська продукції. А ось в "Тесті" вважають, що модифіковану сою в м'ясних výroбах і напівфабрикатах (пельменях, варениках, котлетах, фарші) сьогодні використовують менше. "У м'ясних výroбах фальсифікація соєю сильно поширена. Незважаючи на те, що замість м'яса в них міститься 70-80% сої, модифікованих організмів в переважній більшості перевірених нами зразків немає", - уточнює Ніна Кильдій, керівник відділу тестувань Центру Експертиз «Тест».

Слід зазначити, що на сьогодні немає точних експериментальних даних, які б чітко вказували шкідливість ГМО. Також не існує даних, які б однозначно підтверджували їх безпечність для людини та екології, особливо при тривалому споживанні та культивації. Це пов'язано з тим, що передбачити та оцінити всі можливі ризики, пов'язані з ГМО, сьогодні практично неможливо, оскільки при вбудовуванні певного гену модифікований організм у різних умовах одразу або через певний період часу може набути цілу низку властивостей, появу та особливості яких заздалегідь передбачити неможливо через недостатню вивченість механізмів функціонування геному. Тому, сьогоднішня полеміка щодо безпечності або шкідливого впливу ГМО будується переважно на більш або менш обґрунтованих гіпотезах, які потребують додаткових досліджень та експериментальних підтверджень. Також офіційних даних про негативну дію ГМО на людину та навколишнє середовище немає. Проте, є ряд думок, що ГМО може мати негативний вплив на людину, тварину, ґрунт, екосистему. Встановити 100% безпеку харчових продуктів науково неможливо. Харчові алергії та токсичність можуть бути пов'язані не лише з ГМО. Це питання насправді складне і достеменно не вивчене, тому потребує більше часу на проведення ґрунтовних науково-дослідних робіт.

З'ясовано, що генетично модифіковані організми відіграють в житті людини і усього людства важливу роль. Серед позитивних факторів - це вирішення проблеми харчування всього людства шляхом адаптації нових сортів рослин та порід тварин на різних територіях, пристосування до різних умов життя; створення нових ліків; створення альтернативних видів палива тощо. Але визначено і негативні фактори, серед яких основним є невизначеність впливу на здоров'я людини, незнання того до яких негативних наслідків в стані здоров'я майбутніх поколінь приведе вживання ГМО.

На даному етапі ідея генетичної модифікації продуктів харчування не має широкої підтримки в Україні. Населення все-таки надає перевагу так званим „нормальним” продуктам. Вагомим аргументом проти генної інженерії продуктів може бути той факт, що, наприклад, у Сполучених Штатах ГМП

кошують більш ніж удвічі дешевше від так званих органічних (тобто продуктів, вирощених у звичних умовах без втручання новітніх технологій).

Говорячи про перспективу генетично модифікованих продуктів в Україні, можна сподіватися, що вони не витіснять звичні нам картоплю та овочі, свинину та курятину і кожна дитина матиме можливість робити свідомий вибір, які продукти їсти і де їх купувати.

Природні продукти чистіші і корисніші, і смачніші, а їх виробництво наносить мінімальну шкоду навколишньому середовищу. Все більше виробників указують на упаковці своєї продукції інформацію про те, що в продукті не містяться генетично змінені компоненти, а значить споживачі починають звертати увагу на цей факт. Також з іншого боку є багато видів продукції, де наяву вказана наявність генетично модифікованих організмів, зокрема – аспартам – генетично модифікований штучний підсолоджувач.

Список використаних джерел

1. Пономарьов П.Х. Генетично модифіковані організми: трансгенні культури, ферментні препарати, харчові продукти : монографія / П.Х. Пономарьов, Н.В. Притульська, І.В. Донцова. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014, – 208 с.
2. Екотрофологія. Основи екологічно безпечного харчування : навч. посіб. / за наук. ред. Т.М. Димань, М.М. Барановський Г.О. Білявський та ін. – К. : Лібра, 2006. – 304с.
3. Медико-гігієнічні проблеми генної інженерії та генетично модифікованої продукції / Р.І. Ладанівський, В.Р. Кокот, О.С. Мартинова. – Львів : вид-во Сполом. – 2004. – 96 с.
4. <http://naas.gov.ua/slide/gmo-korishn-chi-shk-dliv-povna-zaborona-chi-zakonodavche-regulyuvannya/>
5. <https://naurok.com.ua/prezentaciya-gmo-za-i-proti-66831.html>
6. <https://naurok.com.ua/naukova-robota-genetichno-modifikovani-organizmi-v-harchuvanni-suchasnogo-shkolyara-53086.html>
7. <https://pryroda.in.ua/blog/virobnyky-yaki-vikorystovuyut-gmo/>

Закусило Ангеліна,

здобувачка II курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 241 Готельно-ресторанна справа Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

Науковий керівник: Бірюкова О.В. -

голова циклової комісії, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

ЗАКЛАДИ ХАРЧУВАННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ

Початок повномасштабної війни не стали на заваді українському ресторанному бізнесу. Попри те, що сфера не була готова до повномасштабної війни, вже зараз велика частина закладів харчування трансформується та виходить на нові ринки. В Україні за час повномасштабної війни можна спостерігати таку тенденцію: більшість нових закладів, які почали відкриватись — це невеличкі заклади харчування. Це зрозуміло, адже мало хто з інвесторів планував вкладати великі гроші у ресторанний бізнес. Тому в топі зараз маленькі кафе, кав'ярні, а також фастфуди.

Те, що люди їли в 2022 році, і те, що їдять цього року, дуже відрізняється. Того року українці надавали перевагу ситним стравам, наприклад, шаурмі. Це сталося через те, що багато чоловіків залишилось без жінок, які разом з дітьми поїхали. Шаурма стала заміником усіх прийомів їжі. Зараз ця страва теж популярна, але менше. Загалом українці стали їсти менше здорової їжі, це видно по закладах харчування. Популярні страви ситні м'ясні та солодощі. Але варто сказати, що в тих містах, де життя більш безпечне, здорове харчування все-таки тримає першість. Ситні, калорійні страви обирають саме там, де життя менш безпечним.

Попит на українську кухню під час повномасштабної війни не виріс. Загалом українська кухня в закладах завжди була орієнтована більше на туристів. Але можна сказати, що виріс інтерес відомих шеф-кухарів до українських страв. Всі намагаються додати до свого меню якусь українську страву, але зі своїм

поглядом. Особливо це стосується закладів із цінником вище середнього. Зараз українська кухня найбільше себе проявляє в кафе-їдальнях, а також популярними стали заморожені напівфабрикати. Це зручно. Можна витратити більше часу на родину та не боятись залишитись без їжі під час блекауту.

Якщо говорити про родзинку закладу, щоб заманити клієнта то у містах з великою конкуренцією закладам, як і раніше, потрібно приваблювати клієнта різними інтерактивами, акціями, дизайном. Там, де конкуренція маленька, закладам майже нічого робити не потрібно. Є такі міста, де з десяти ресторанів залишився тільки один там люди їдять все. Проте потрібно наголосити: зараз велике значення має безпечне розташування закладу. Тому навіть якщо в кафе є якісь недоліки, але його місце вважається безпечним, воно автоматично стає популярним, особливо зараз актуальні та люблять місця з підвалами.

Багато факторів, зараз впливають на ресторанний бізнес, тому що ми маємо постійно пристосовуватися, змінюватися залежно від обставин. Зараз потрібно дуже багато працювати, не дивлячись на відсутність того прибутку, який мали до війни. Тільки таким чином ми дійдемо до бажаної перемоги.

Список використаних джерел

1 Оксана Тихоненко, керуючий партнер мережі ресторанів «Євразія» «Ресторанний бізнес в умовах війни: незламні та з турботою про клієнтів», 24.04.2024. <https://fbc.biz.ua/news/dumki/restorannij-biznes-v-umovah-vijni-nezlamni-ta-z-turbotoyu-pro-kliyentiv/>

2 «Заклади зараз – єдине місце, куди українці можуть витратити гроші»: як розвивається ресторанний бізнес під час повномасштабної війни. 06.09.2023 <https://nashkiev.ua/eat/zakladi-zaraz-edine-mistse-kudi-ukrainsi-mozhut-vitrachati-groshi-yak-rozvivaetsya-restorannii-biznes-pid-chas-povnomasshtabnoi-viini>

3 ГО «Національна асоціація громадського харчування» Марія Флейчук «Як український ресторанний бізнес адаптується до викликів війни: дослідження» 17.10.2022 <https://business.rayon.in.ua/news/547964-yak-ukrainskiy-restoranniy-biznes-adaptuetsya-do-viklikiv-viyni-doslidzhennya>

Змісьвець Дмитро,

здобувач IV курсу фахової передвищої освіти, спеціальності 204 Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва ВСП «Новомосковського фахового коледжу Дніпровського державного аграрно-економічного університету»

Науковий керівник : Головченко Т. В.-

викладач технологічних дисциплін вищої категорії ВСП «Новомосковського фахового коледжу Дніпровського державного аграрно-економічного університету»

ОРГАНІЧНЕ ВИРОБНИЦТВО МОЛОЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ

Із розвитком цивілізації та науково-технічного прогресу, бурхливим зростанням кількості населення на Земній кулі, обсягів виробництва та його відходів проблеми стосунків між природою та суспільством дедалі загострюються: отруєні річки та моря, забруднене повітря, загублені ліси, сотні зниклих видів тварин і рослин, загроза кліматичних аномалій, ерозія та майже повне виснаження ґрунтів в аграрних районах. А на сьогодні ще й війна.

Навіть Українська козацька старшина, незважаючи на надзвичайне багатство нашої природи тих часів, теж уболівала за збереження довкілля й видавала ряд наказів і документів про охорону придніпровських лісів і лук, заборону спалювання лісів, браконьєрства, хижацького знищення звірів та риби.[5 с.101-116]

Протягом останніх років популяризація здорового способу життя і підвищення рівня екологічної свідомості населення та ряд екологічних чинників створили значні передумови для розвитку органічного виробництва сільськогосподарської продукції в Україні. [5 с.101-116]

Молоко – це повноцінний, самодостатній, корисний продукт, який складається з води, білків, жирів, лактози, мінеральних речовин, гормонів, вітамінів, ферментів, антитіл. В промисловості найчастіше використовують молоко великої рогатої худоби - воно складає 95% всього виготовленого молока. [3 с. 118-122]

За даними Міністерства аграрної політики і продовольства, станом на 1 січня 2024 року загальне поголів'я ВРХ становить 1 млн. 290 тис. голів, що на 4,6% менше відносно попереднього 2023 року. [3 с. 118-122]

Але цей факт не впливає на значення і розвиток органічного виробництва в Україні, бо це напрямок на відродження, відновлення і збереження найціннішого скарбу Держави. Тема органічного виробництва сільськогосподарської продукції є актуальною і перспективною.[3 с. 118-122]

Обираючи сьогодні здоровий спосіб життя, більша частка населення обирає корисну і смачну їжу, а це не що інше, як продукція органічного виробництва. Й до того ж, органічне виробництво сприяє збереженню і відновленню екосистеми. Якщо розглядати переваги і недоліки виробництва органічної продукції то вони різні. [3 с. 118-122]

Серед переваг органічної продукції можна зазначити наступні:

- органічні продукти мають високий ступінь якості за рахунок дотримання світових стандартів на всіх ланках виготовлення цих продуктів;
- органічні продукти безпечні для людини бо при вирощуванні сировини для них заборонено використання ядохімікатів, а також мінеральних добрив синтетичного походження, тому органічні продукти не містять пестицидів, гербіцидів, нітратів, засобів захисту рослин та шкідників та ін.;
- органічні продукти безпечні для навколишнього середовища, а їх виготовлення та вживання може позитивно впливати на відновлення природної рівноваги, що в свою чергу сприяє збереженню оточуючого середовища;
- органічні продукти не містять генетично модифікованих організмів та речовин, виготовлених із їх застосуванням; органічні продукти мають гіпоалергенні властивості, бо до їх складу не входять шкідливі речовини, вони не заражені паразитами та хворобливими мікроорганізмами;
- при переробці, завдяки сучасним та традиційним натуральним технологіям, органічні продукти зберігають свою безпечність, натуральний склад, поживні властивості, гарні смакові якості.

- органічні продукти мають властивість позитивно впливати на організм людини та поліпшувати стан здоров'я за рахунок високої якості та корисності;

виготовлення органічних продуктів є гуманним по відношенню до тварин, які вирощуються в умовах природного утримання, без застосування стимуляторів росту, гормонів й антибіотиків. [4 с. 428]

Серед так званих «недоліків» можна відмітити те що органічне виробництво потребує додаткових фінансових вкладень, позбавлене частки автоматизації і механізації, залучення трудового ресурсу. Органічне виробництво не дає прибуток сьогодні і зараз – це заробіток на перспективу. [2 с.35–41]

Взаємозв'язок якості та екологічності органічних продуктів забезпечує серія міжнародних стандартів ISO 14000 зорієнтована на екологічні методи управління, аудит, екологічну оцінку, маркування декларування та інші складові екологізації будь – якого виробництва. [2 с.35–41]

Екологічні характеристики є невід'ємною складовою показників якості продукції, тому загальне управління якістю передбачає й врахування екологічних характеристик.

В Україні ухвалено Закон України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції». [2 с.35–41]

Через глобалізацію ринків, збільшення швидкості та масштабів переміщення харчових продуктів по всьому світу перед людством постала, в тому числі, задача забезпечення харчової безпеки. Якщо говорити про застосування харчових добавок при виробництві продукції, то на сьогодні існують чіткі механізми регулювання їх внесення – затверджений перелік дозволених добавок, в т.ч. ароматизаторів і підсилювачів смаку, про які ми говоримо, що дозволені гранично допустимі їх концентрації. [2 с.35–41]

Така сама ситуація і в органічному виробництві. Помилкою було б говорити, що в органічному виробництві взагалі не використовуються харчові добавки. Вони є, але натуральні. В Україні схвалений Перелік речовин (інгредієнтів, компонентів), які дозволяється використовувати у процесі органічного

виробництва та які дозволені до використання у гранично допустимих кількостях. В цьому переліку є натуральні барвники та інші компоненти природнього походження, які дозволяють зробити продукцію більш привабливою.[1 с. 34-41.]

Щодо штучних підсилювачів смаку, то звичайно вони заборонені для органічного виробництва. Зазвичай вони і не потрібні.

Продукти, вироблені з натуральної сировини, природньо є смачними, ароматними й корисними. А от наш організм і рецептори, які вже призвичаїлися до штучних добавок, час від часу варто очищувати для того, щоб відчутти натуральний смак простих продуктів.[1 с. 34-41.]

Органічне виробництво молока і молочних продуктів - це особливе ведення справ молочного підприємства, яке передбачає заборону використання синтетичних хімічних добрив, пестицидів, антибіотиків та гормонів росту в процесі утримання, годівлі, догляду, росту і розвитку тварин, а також у відсутності використання ГМО, максимально знизити кількість мікроорганізмів в молоці, але таким чином, щоб не знищити структуру та користь продукту, цього досягають шляхом обробки.[1 с. 34-41.]

Що стосується переробки та обробки органічного молока, вона майже не відрізняється від сучасної. Але ж вона впливає на термін зберігання, а також частково на склад. Головне в органічному виробництві - це якість та процес виробництва сировини на фермах. І саме цей процес достатньо тривалий і трудомісткий.[1 с. 34-41.]

Ми вважаємо, що органічне виробництво будь якої продукції, а в нашому випадку – молочної, достатньо трудомісткий і тривалий процес. Нам здається, що в умовах сьогодення було б доцільним для розвитку органічного виробництва перейти на екстенсивне тваринництво. Яке дасть можливість і створенню робочих місць, і відновленню екології, і забезпечення майбутнього держави.

Крім того, мабуть було б доцільним налагодити спочатку органічне виробництво на кожній окремій ділянці технологічного процесу виробництва, а також створити комунікацію підрозділів органічного виробництва. Таким

чином, можна було б прискорити кінцевий результат. А на сьогодні – органічне виробництво молока і молочної продукції можливе тільки в дрібних фермерських господарствах.

Органічне виробництво молока є важливою складовою сучасної агропромислової галузі, а також дуже вигідним бізнесом. На сьогодні люди хочуть споживати, не смачне і дешеве, а перш за все корисне, тому органічне виробництво в харчовій галузі з кожним роком все більше набирає обертів. Ця тема є невичерпаною і багатогранною, актуальною і перспективною.

Список використаних джерел

1. Батигіна О. М. Правове регулювання органічного виробництва сільськогосподарської продукції [Електронний ресурс] / О. М. Батигіна // Право та інновації. – 2018. – № 3. – С. 35–41.
2. Безус Р. М. Аграрно-правові аспекти виробництва сировини та продукції за органічними стандартами в Україні [Електронний ресурс] / Р. М. Безус, П. В. Волох, В. В. Острініна // Економічний простір. – 2016. – № 116. – С. 115–123.
3. Боснюк-Григор'єва Ю. Нові правила виробництва, маркування та обігу органічної продукції [Електронний ресурс] / Ю. Боснюк-Григор'єва // Історико-правовий часопис. – 2019. – № 2. – С. 118–122.
4. Запольський, А. К. Екологізація харчових виробництв : підручник / А. К. Запольський, А. І. Українець. – Київ : Вища школа, 2005. – 428 с.
5. Тіхонов, Н. О. Органічне виробництво продуктів харчування і його місце у забезпеченні продовольчої безпеки / Н. О. Тіхонова // Принципи збалансування продовольчої безпеки : монографія. – Київ : Кондор-Видавництво, 2014. – 380 с. - С. 101-116. /Фрагмент статті/.

Мерзлякова Анастасія,

здобувачка IV курсу фахової передвищої освіти, спеціальності 211 Ветеринарна медицина ВСП «Новомосковського фахового коледжу Дніпровського державного аграрно-економічного університету»

Науковий керівник: Головченко Т. В.,
викладач технологічних дисциплін вищої категорії ВСП «Новомосковського фахового коледжу Дніпровського державного аграрно-економічного університету»

МОЛОКО, ЯК ПРОДУКТ ХАРЧУВАННЯ В СУЧАСНОМУ СВІТІ.

Формування культури здорового харчування починається з дитинства. Харчові звички – «наше все», вони формуються у ранньому віці під впливом і за прикладом батьків, та мають ключове значення для забезпечення здорового харчування у подальші періоди життя. І вже точно, ні для кого не секрет, що харчування – один із найважливіших факторів, що визначає здоров'я людини, її фізичний, психологічно-емоційний стан та підтримує життєдіяльність її організму. Від належної якості харчування залежить здатність людини мінімізувати негативну дію зовнішніх чинників, добре самопочуття людини, а також рівновага соціально-психологічного клімату.

Молоко є незамінним продуктом харчування, що містить близько 100 корисних речовин. Воно забезпечує нас високоякісним білком та легкозасвоюваним жиром, які знаходяться у молоці в ідеальній пропорції. Молоко також є цінним джерелом кальцію та фосфору. Воно відіграє ключову роль у дитячому та дієтичному харчуванні, а також у виробництві кисломолочних продуктів, масла, сиру та морозива. Важливо, щоб молочні продукти були справжніми, якісними та безпечними. Щодня молоко купують та споживають мільйони людей, але не всі замислюються про якість цього “корисного” продукту. Незважаючи на попередження засобів масової інформації, попит на домашнє молоко, яке багато хто вважає кориснішим за магазинне, залишається високим. На ринку є багато виробників молока, і ціни на молоко від різних виробників можуть значно різнитися. Існує думка, що вища

ціна гарантує кращу якість молока. Однак, якість молока не завжди корелює з його ціною, і важливо розуміти, що висока ціна не завжди є індикатором вищої якості. Важливо звертати увагу на стандарти безпеки та якості молока, а також на джерело його походження.[1, с. 409-420]

Молоко складається на 87,25 % з води, а також має білки (3,2 %), жири (3,75 %), лактозу (4,9 %). Жир молока легко засвоюється організмом людини, а також містить в собі різні жирні кислоти, в тому числі ті, які не можна отримати з інших продуктів. Молоко також багате на кальцій, фосфор, магній, калій, вітаміни А, D, групи В та особливо на вітамін К2, який регулює обмін кальцієм в організмі, поліпшує стан кісток і запобігає хворобам серця. Лактоза - це молочний цукор, який добре перетравлюється і надає молоку солодкий смак. Молоко і молочні продукти дуже важливі для зміцнення зубів і кісток, оскільки вони містять багато кальцію.[1, с. 409-420]

Молоко відіграє ключову роль у здоровому харчуванні, пропонуючи ряд переваг: Заспокоює нервову систему і сприяє розвитку мозку завдяки кальцію та фосфору; Будує м'язову масу через багатий вміст білка; Підтримує травлення і захищає слизову шлунку, ефективно бореться з печією; Покращує серцево-судинну систему. Лікує застуду, особливо якщо вживати гаряче з медом і маслом; Сприяє здоровому сну, зменшуючи стрес і шлункову активність; Ідеальне для дітей, легко засвоюється і містить необхідні поживні речовини; Антибактеріальні властивості завдяки лізоциму, що також допомагає загоєнню ран; Регулює кров'яний тиск через пептиди, що розширюють судини; Підтримує водно-сольовий баланс завдяки калію; Покращує пам'ять і концентрацію, оскільки містить холін, важливий для нервової системи.[1, с. 409-420]

Біологічна й харчова цінність молока полягає в оптимальному збалансуванні компонентів, легкій засвоюваності його людським організмом. Включення молока та молочних продуктів до харчових раціонів підвищує їх біологічну цінність. Молоко незамінне для харчування виснажених, знесилених і стомлених людей, що потребують посиленого харчування. Воно - кращий засіб для попередження професійних захворювань працівників деяких виробництв. За

калорійністю молочні продукти займають одне з перших місць. Так, при споживанні 100 г незбираного пастеризованого молока з вмістом жиру 3,2 % в організмі людини утворюється 58 ккал, сиру кисломолочного (18 %-ї жирності) - 226, сиру сичужного (50 %-ї жирності) - 361, вершкового масла (селянського) - 652, сметани (25 %-ї жирності) - 248, в той час як при споживанні 100 г риби (коропа) - лише 46, яловичини (II категорії) - 144, курятини (II категорії) - 165, яєць - 157, картоплі - 83 ккал. Фізіологічна норма споживання молока - 405 кг на душу населення за рік. За науково обґрунтованими даними, 30-40 % калорійності раціону людини повинно припадати на молоко та молочні продукти, що в перерахунку на молоко становить понад 1 л молока на людину за добу. [4, с.20-24] , [1, с. 409-420].

Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України «Про затвердження Вимог до безпечності та якості молока і молочних продуктів» визначає показники безпечності молока. [3, с.275-276]

Мінімально придатне молоко для переробки має відповідати таким критеріям: бактеріальна забрудненість — ≤ 100 тис./мл; КСК — ≤ 400 тис./мл; температура замерзання — $\leq -0,520$ °C (тобто, без домішок води); не містить інгібіторів. [5, с.95-99]

Звичайно, для визначення безпечності сирого збірного молока найбільш важливими вважаються показники вмісту бактерій та соматичних клітин.

Соматичні клітини молока - це клітини крові: еритроцити, лейкоцити, лімфоцити та злущений епітелій молочної залози.

На показники якості і безпеки молока значною мірою впливає технологія його виробництва, а саме: утримання і годівля корів, їх здоров'я, санітарні умови. [1, с. 409-420].

Виходячи із власного спостереження, хочу зазначити, що сьогодні основним фактором, що негативно впливає на якість і кількість молока при його виробництві є ветеринарні заходи, а найбільше, захворювання корів маститом.

Вважаю, що зниження захворювання корів на мастит — важлива умова підвищення якості та безпеки молока і молочних продуктів. Так, сьогодні

молокопереробні підприємства для зменшення мікрофлори молока проводять теплову обробку, а саме застосовують високотемпературну пастеризацію $t=95^{\circ}\text{C}$ з витримуванням. Після такої температурної обробки в молоці повинна бути негативна реакція на лужну фосфатазу. А чи зберігаються всі корисні властивості молока?

Молоко залишається цінним продуктом харчування, що вносить вагомий вклад у здоровий спосіб життя. Сучасні технології виробництва та обробки молока, якщо вони використовуються правильно, можуть покращити якість та безпеку молочних продуктів, зберігаючи при цьому їхні корисні властивості. На нашу думку, важливо враховувати всі складові виробництва молока, а саме утримання і догляд за тваринами, захист і безпеку тварин, умови переробки молочної сировини, захист навколишнього середовища. Для забезпечення високих показників якості молока, мінімізувати використання ветеринарних препаратів. Важливо підтримувати високі стандарти виробництва та обробки молока, щоб максимізувати його користь для споживачів. [6, с.248-256]

Список використаних джерел

1. Косянчук В.В. Ветеринарно-санітарна експертиза з основами технології переробки продуктівтваринництва. Підручник- Вінниця.: Нова книга. 2007- [1, с. 409-420] .
2. Вісник/ Державний агроєкологічний ун-т.- 2003.- [2, с.250-254]
3. Глібов, Р.В. Інтеграція і ринок молока // Ринкова трансформація економіки: стан, проблеми, перспективи. - К.,2002.- [3, с.275-276]
4. Василенко, С.В. Формування пропозиції на ринку молочних продуктів // Агроінком. 2005.- [4,с.20-24]
5. Васильчак, С.В. Оцінка формування попиту на ринку молочних продуктів // Економіка АПК.- 2005.- [5, с.95-99]
6. Вісник / Державний агроєкологічний ун-т.- 2004.- [6, с.248-256].

Мичка Анастасія,

здобувачка II курсу фахової передвищої освіти,
спеціальності 181 Харчові технології
Рівненського фахового коледжу інформаційних
технологій

Негода Андрій,

здобувач II курсу фахової передвищої освіти
спеціальності, 181 Харчові технології
Рівненського фахового коледжу інформаційних
технологій

Науковий керівник: Чуприна Н.Я. -

викладач фахових дисциплін, спеціаліст
Рівненського фахового коледжу інформаційних
технологій

ПОЖИВНІ ВЛАСТИВОСТІ ПРИГОТОВАНИХ СТРАВ

В СУ-ВІТ АПАРАТУ

Трішки про су-від: Су-від (sous vide, з французької – «під вакуумом») – це приготування, при якому їжу (наприклад, м’ясо або рибу) кладуть у герметичний пластиковий пакет і готують на водяній бані або в паровій печі при відносно низькій температурі нижче 100 °С (або навіть нижче 90 °С). Його винайшов у середині 70-х французький шеф-кухар Жорж Пралю (Georges Pralus), який експериментував з приготуванням гусячої печінки у герметично закритих пластикових пакетах. Їжа, яку він готував за методом су-від, мала надзвичайно насичений смак та аромат і виглядала напрочуд апетитно.

У приготуванні методом су-від найважливішим фактором, що забезпечує винятковий смак та зовнішній вигляд страви, є постійна та точно контрольована температура води, яку необхідно підтримувати протягом встановленого часу. Для приготування цим методом, наприклад, м’яса або риби, вам знадобиться вакуумний ущільнювач і мішечки – щоб щільно загерметизувати продукти, перш ніж готувати їх при низькій температурі.

Готувати методом су-від можна за допомогою занурювального термостату-циркулятора або конвекційної печі

1. Занурювальний термостат-циркулятор су-від

Занурювальний термостат-циркулятор – це найсучасніший прилад, який використовується для приготування їжі методом су-від. Він дозволяє контролювати температуру з точністю до 0,1 °С. Кожен професійний циркулятор має терморегулятор, який забезпечує постійну температуру води, та спеціальний мотор, який переганяє воду навколо продуктів

2. Готування су-від у конвекційній печі

Якщо ви хочете приготувати смачні страви методом су-від, ви можете також скористатися конвекційною піччю. У цьому випадку все, що вам потрібно зробити – це налити воду в глибоку посудину для приготування їжі, а потім поставити її в духовку з програмою варіння на парі, виставленої на потрібну температуру. Перш ніж почати готувати, переконайтесь, що температура води є правильною, за допомогою вбудованого температурного датчика у вашій печі або термометра. Коли ви впевнилися, що вода досить гаряча, покладіть у щільно закриті пакетики м'ясо або рибу.

Принцип технології су-від

Продукт поміщається в бар'єрний вакуумний пакет. Найголовніше, щоб упаковка була герметично закрыта і не пропускала повітря та вологу. Потім сирий продукт в запечатаному пакеті занурюють в нагріту до певної температури водяну ємність з термостатом, який повинен підтримувати точну температуру води тривалий час. Тим самим створюється ефект водяної бані, який згодом дає незвичайний і приємно вражаючий результат. *Sous vide* (з французької «під вакуумом») – це метод приготування їжі, при якому продукти запаковуються у вакуумні пакети або спеціальні контейнери і повільно готуються при низьких температурах у водяній бані.

Поживні властивості су-від

1. Збереження вітамінів і мінералів

При приготуванні *sous vide* продукти не контактують безпосередньо з водою, тому втрати водорозчинних вітамінів і мінералів мінімальні в порівнянні з традиційними методами варіння чи смаження.

2. Збереження натуральних ароматів і смаків

Оскільки приготування відбувається у вакуумі, натуральні аромати і смакові сполуки не вивітрюються, а зберігаються в продуктах.

3. Зниження втрати вологи

Вакуумна упаковка і низькі температури готування запобігають втраті вологи продуктами, що робить їх більш соковитими.

4. Збереження структури і текстури

Точне контрольоване нагрівання дозволяє зберегти ідеальну структуру і бажану текстуру страв.

5. Збереження білків і амінокислот

Низькі температури запобігають денатурації білків, що дозволяє максимально зберегти їх поживну цінність.

6. Менші втрати поживних речовин від окислення

Оскільки процес відбувається без доступу кисню, окисні процеси сповільнюються, тим самим зменшуючи руйнування вітамінів та інших біологічно активних сполук.

Переваги технології су-від

- Дієтичні, але при цьому смачні страви су-від: ви готуєте їжу без масла, але, на відміну від варіння або приготування на пару, ваша їжа виходить дуже соковитою
- Вага готового продукту залишається практично незмінною
- Корисні легкі жири, що містяться в м'ясі та рибі легко руйнуються при високій температурі в присутності кисню. Технологія sous vide залишає ці речовини неушкодженими і страви стають ще більш корисними
- Завдяки низькотемпературній обробці мембрани клітин продукту залишаються неушкодженими, що сприяє збереженню соковитості, ароматів, смаків, кращому проникненню маринаду, спецій, а також залишає корисні білки і вітаміни, які руйнуються при температурі вище 90°C

- Приготування су-від дозволяє досягти рівномірного розподілу температури всередині всього продукту, що забезпечує однаковий рівень готовності страви, нічого не висохне, не підгорить і не залишиться сирим
- Цілком передбачуваний результат. Можна не переживати, що продукт стане жорстким, пригорить чи ще якось зіпсується. Фішка су-вид – точний контроль часу та температури.
- Чудова текстура готової їжі. М’ясо sous-vide не сплутаєш ні з чим – настільки воно виходить соковите та ніжне. Це завдяки тому, що невисока температура приготування делікатно впливає на текстуру.
- Відсутність втрат під час теплової обробки. Стейк, який смажать на пательні, зменшиться мінімум на третину, і втратить він чимало соку. Стейк су-вид, навпаки, залишається соковитим і зберігає свій первісний обсяг
- Максимально збережена користь. Без згубного впливу температур, як це відбувається, приміром, під час смаження, продукти у готовому вигляді зберігають велику кількість корисних речовин. Якщо врахувати, що додатковий жир при су-вид не використовується, отримаємо ідеальне дієтичне харчування. Але при цьому – смачне на гурманському рівні.
- Саме смак – одна з головних переваг методу. Продукти томляться у власному соку, тому страви виходять ароматними, щільними за текстурою та ніжними на смак. Скорочення втрат.
- Після приготування страви можна зберігати у вакуумному пакуванні, або навіть заморожувати у готовому вигляді.
- Страви су-вид підходять тим, хто дотримується принципів здорового харчування та не хоче споживати зайвих калорій. Відсутність жирів та канцерогенів, які утворюються при смаженні чи запіканні – ще одна вагома перевага.
- Відсутність необхідності постійно контролювати процес. Ідеально, якщо у вас є спеціальний пристрій – варто задати лише температуру та час, і за кілька годин отримати ресторанну страву до вечері. Така економія зусиль на кухні при

чудовому результаті – гарна ідея і для професійної кухні. За процесом приготування не треба постійно слідкувати, а в результаті буде готова вишукана їжа, корисна та смачна.

Висновки

Отже, метод приготування sous vide дозволяє максимально зберегти натуральні поживні властивості і корисні речовини страв порівняно з традиційними методами кулінарної обробки.

Страви су-від підходять тим, хто дотримується принципів здорового харчування та не хоче споживати зайвих калорій. Відсутність жирів та канцерогенів, які утворюються при смаженні чи запіканні – ще одна вагома перевага. Якщо врахувати, що додатковий жир при су-від не використовується, отримаємо ідеальне дієтичне харчування.

Відсутність необхідності постійно контролювати процес є великою перевагою бо ти знаєш що нічого не підгорить чи пересмажиться. Це ж економія зусиль на кухні при чудовому результаті і воно є гарною ідеєю для професійної кухні. За процесом приготування не треба постійно слідкувати, а в результаті буде готова вишукана їжа, корисна та смачна.

Саме смак є однією з головних переваг методу. Під час використання цього способу утворюється ефект водяної бані, який згодом дає незвичайний і приємно вражаючий результат. Все це показує актуальність, досконалість цього процесу, цікавий смак і поживність страв приготованих методом су-від вас точно здивують.

Список використаних джерел

1. Веб-сайт: <https://www.unileverfoodsolutions.com.ua/natkhnennja-dlja-shefa/trendi/tekhnika-gotuvannja-su-vid.html> (дата звернення 11.05.2024)
2. Веб-сайт: <https://www.metro.ua/Blogs/vidpochynok/Stravi-sous-vid> (дата звернення 11.05.2024)
3. Веб-сайт: <https://naurok.com.ua/mayster-klas-netradiciyniy-pidhid-u-prigotuvanni-strav-287500.html> (дата звернення 11.05.2024)
4. Веб-сайт: <https://kozakplus.ua/articles/vacuum-packing/sous-vid> (дата звернення 11.05.2024)

Петрук Юлія,

викладачка II категорії Київського фахового
коледжу туризму та готельного господарства

ІННОВАЦІЇ ДЛЯ РОЗВИТКУ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ СЬОГОДЕННЯ

На сьогоднішній день без інноваційних технологій важко уявити сучасний світ. Будь-яка сфера економічної діяльності прагне до удосконалення своїх послуг, аби йти у ногу з часом та задовольняти попит споживачів. Але, будь яка задача потребує кропіткою роботи, особливо під час мінливого навколишнього середовища.

Зробити прорив у розвитку сучасного харчування потребує не аби яких зусиль. Не всі технології є позитивними, які можуть змінити погляд і уподобання суспільства. Послуги ресторанного господарства-це насамперед послуги з організації харчування населення.

Ресторанне господарство є галуззю соціальної сфери, якість функціонування якої багато в чому визначає не тільки рівень задоволеного попиту сукупного споживача, а й характер вирішення багатьох соціальних проблем у рамках соціальної політики держави. На даний час більшість підприємств сфери ресторанного бізнесу слід відносити до багатопрофільних підприємств, оскільки вони задовольняють не лише базові, фізіологічні потреби відвідувачів, а задовольняють й комунікативні потреби, потреби у проведенні тих чи інших форм дозвілля [1].

Сучасне суспільство сьогодення потребує нових вражень і можливостей. Щоб зацікавити споживача мають бути нові ідеї, нові технології у приготуванні страв і наданні додаткових послуг, тому все частіше ресторатори прагнуть застосовувати інновації в своїй діяльності.

Але, важливою умовою їх реалізації є вміння підприємців адаптуватися до нових умов сформованої економіки. Так, наприклад, інноваційні технології, дозволять рестораторам домогтися певних переваг перед конкурентами. Щоб успішно працювати в сфері ресторанного господарства, професіоналам

необхідно вміти швидко реагувати на змінну ситуацію на ринку і приймати оптимальні рішення, що базуються на стратегії управління, яка передбачає постійне впровадження інновацій [2].

Які ж саме інноваційні технології входять у моду на ринку сфери ресторанного господарства:

- Дизайн харчових продуктів. Арт-візаж. Ніщо так не тішить око і смакові рецептори, як вишукано оформлені страви.

- Безвідходне виробництво. Повторне використання різноманітних відходів для створення нових страв. Щодня шеф-кухарі вигадують нове застосування картопляній шкірці, рибним головам чи фруктовим обрізкам. Всі ці продукти допомагають скоротити кількість харчових відходів, що наразі становить більше мільярда тон щорічно.

- Бум грибних напоїв. Чайний гриб, геріцій, чага та рейші — останніми роками популярність на них значно зросла. Це такі напої, як комбуча, лате в банках, кава, тоніки, безалкогольні крафтові коктейлі. Вони акцентуються на користі для здоров'я: від прокачки розумових здібностей до покращення імунітету [3].

- Створення швидких у приготуванні страв.

- Використання органічних продуктів для приготування страв.

- Використання рослинних заміників м'яса. Особливо сподобається споживачам-вегетаріанцям, а також для тих хто дотримується Посту.

- Продаж готових заморожених страв від шеф-кухаря.

- Популяризація регіональної та національної кулінарії, проведення різноманітних гастрономічних ярмарків, фестивалів.

- Фуд-тренд – здорове харчування. Готова продукція у вас дома. Заклади харчування готують страви на замовлення для споживачів враховуючи їх фізіологічні потреби, калорійність тощо.

- Створення швидких у приготуванні страв, які зберігають корисні елементи продуктів завдяки технологіям сушіння, герметичному пакуванню.

Отже, час коли похід в заклад харчування просто поїсти звичайну їжу минув. Сьогодні кожен ресторатор намагається застосовувати нові сучасні інновації, підлаштовуючись під вимоги і потреби клієнта і як результат конкурентоспроможність і виживання на ринку індустрії харчування.

Список використаних джерел

1. Роль та особливості розвитку ресторанного бізнесу в умовах кризи. Економіка та суспільство: веб-сайт
URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2125> (дата звернення: 29.04.24).
2. Інноваційні технології в ресторанному бізнесі. Економіка і суспільство: веб-сайт
URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/619> (дата звернення: 29.04.24).
3. Фуд-тренди 2022: які харчові звички увійдуть у моду: веб-сайт URL: <https://agroportal.ua/agrocheck/zvidki-jizha/fud-trendi-2022-yaki-harchovi-zvichki-uviydut-u-modu> (дата звертання: 29.04.24).
4. Інноваційна їжа: харчові тренди 2022: веб-сайт URL: <https://mind.ua/openmind/20235315-innovacijna-yizha-harchovi-trendi-2022> (дата звернення: 29.04.24).

Поліщук Тетяна,

здобувачка II курсу фахової передвищої освіти, спеціальності 181 Харчові технології Рівненського фахового коледжу інформаційних технологій

Науковий керівник: Сухецька А.С.,

голова циклової комісії харчових технологій та готельно-ресторанної справи, викладач фахових дисциплін, старший викладач, викладач вищої категорії Рівненського фахового коледжу інформаційних технологій

FOODTECH ЯК НОВИЙ НАПРЯМОК РОЗВИТКУ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ У СВІТІ

У статті розглянуто сучасні тенденції формування харчової індустрії та напрями харчових технологій, що базуються на інтеграції цифрових технологій протягом всього харчового ланцюга: від ферм та виробництва продуктів харчування до пакування, зберігання, приготування та утилізації. Метою роботи

є дослідження глобальних тенденцій, темпів зростання інвестицій у цій сфері та можливостей у майбутньому.

Харчова технологія належить до галузі харчової науки, що займається виробництвом, збереженням, контролем якості, а також дослідженнями для розробки передових та нових харчових продуктів. [Харчові технології включають форми та ініціативи, які застосовують передові технології, такі як Інтернет речей (IoT), великі дані та штучний інтелект (ШІ), для перетворення і модернізації сільського господарства та харчової індустрії з метою підйому їх ефективності, стійкості та результативності – від приготування продуктів харчування до їх комерціалізації та споживання]¹. З цього ми можемо зробити висновок, що Foodtech містить широкий діапазон технологічних рішень, що охоплюють всю харчову промисловість. [Технології органічно вплітаються в кожен аспект шляху їжі від ферми до столу, пропонуючи унікальні рішення проблем, покращуючи харчову екосистему шляхом сприяння кращому розподілу, збереженню, доступу до продуктів харчування та надихаючи на нові способи насолодитися смаком]¹.

Варто також відзначити, що FoodTech характеризується багатогранним застосуванням: від оптимізації управління ланцюжків поставок до зростання безпеки харчових продуктів та впровадження прекрасних кулінарних інновацій. Харчові технології оптимізують ланцюжок поставок, пропонуючи дані та аналітику в системі реального часу, які гарантують ефективне регулювання запасів, логістику та розподіл. Від ферми до споживача ця технологічна майстерність забезпечує свіжу продукцію, скорочення харчових відходів та покращену доступність. Ще FoodTech приділяє особливу увагу відстеженню та контролю якості, тому збереження харчових продуктів займає ключове місце. Інноваційні датчики, технологія блокчейну та системи на базі штучного інтелекту забезпечують прозорі та надійні заходи безпеки харчових продуктів, захищаючи споживачів та посилюючи довіру до харчової галузі. [FoodTech дає новий кулінарний досвід, який стирає межі між гастрономією та технологіями. Від продуктів, надрукованих на 3D-принтері, до розробки рецептів за допомогою

штучного інтелекту — ця динамічна сфера діяльності активізує наші смакові рецептори та розширює можливості смаку, структури та презентації]².

Розглядаючи ключові, нові та прогресивні тенденції у харчовій промисловості, варто почати з безпеки харчових продуктів, адже все більше компаній і підприємств йдучи в ногу з часом акцентують увагу на маркуванні та відстеженні товару. Так, [в Ірландії FoodGuard розробляє програмне забезпечення НАССР, яке автоматизує протоколи безпеки, дозволяючи досліджувати небезпеки, перевіряти небезпечні контрольні точки, а функції звітності та аудиту висновків, забезпечують візуалізацію даних про харчові продукти та аналіз тенденцій, полегшуючи регулювання протоколами безпеки харчових продуктів, що беззастережно покращує виробництво]². Інша тенденція – це голосові технології, які створюють для підприємств вигідні можливості стати більш гнучкими та підвищити свою значущість та продуктивність у галузі. Наприклад, [компанія Apprento створила голосові агенти для американської компанії McDonald's, які застосовуються для створення меню, що пропонує їжу з урахуванням таких факторів, як погода, поточна відвідуваність ресторану та популярні пункти меню. Це дозволяє вдосконалювати сервіс закладів та збільшувати зростання їхньої мобільності]³.

Наступна тенденція полягає у споживчій перевазі на користь рослинної дієти через посилення уваги щодо етичних, дієтичних та екологічних факторів. [Західні конструктори рухаються у бік розробки пропозицій для певних груп споживачів: веганів, людей з непереносимістю глютену, прихильників органічного харчування і т.д. та безглютенової їжі Grean Chef]³, а також американська фірма Beyond Meat ввела новаторську продукцію Beyond Steak на рослинній базі, розширивши свій портфель смачних, поживних та екологічно чистих м'ясних товарів рослинного походження. [У компанії є блискучий відділ досліджень та розробок у галузі технологій, охорони здоров'я та хімії, який дозволяє покращити смак і зробити продукти Beyond Meat за смаком такими ж, як альтернатива м'ясу]⁴. Impossible Foods, Inc. - каліфорнійська фірма в галузі харчових технологій, яка розробляє та виробляє рослинні заміники м'ясних

продуктів. [Impossible Foods використовує молекулу левоглобіну, помічену в корінні соєвих рослин, для заміни гема, який є основним фактором у м'ясі. Компанія працює з командою лікарів, біохіміків, фізиків та розробників продуктів харчування, щоб розробляти смаки та зумовлювати рослинні інгредієнти, які за властивостями та смаком такі, як м'ясо]⁴. З основних та популярних напрямків у сфері FoodTech також відзначають скорочення часу доставки їжі та налагодження зв'язку між харчовими установами та клієнтами. Так, [DoorDash є величезною компанією з доставки їжі до США. DoorDash розширює потенціал місцевого бізнесу та спрощує доставку від дверей до дверей, щоб краще пов'язувати людей та ресторани]⁴. У 2020 році компанія вийшла на IPO і залучила 3,37 мільярда доларів США. [Варто заявити і про Grubhub — американську платформу онлайн- та мобільного замовлення та доставки їжі, яка ввела для ресторанів технологію, покликану підвищити комфорт прийому замовлень самовивозом. Ultimate, цифрова платформа, представлена Grubhub, дозволяє користувачам розміщувати замовлення на самовивіз через додаток Grubhub та пропонує ресторанам програмні та апаратні сервіси для кращого управління замовленнями. Розробка Ultimate покликана замінити схильні до похибок рукописні каракулі та ефективно поєднує передню та задню частину будинку з відвідувачами, підвищуючи прозорість процесу]⁵.

Крім вищезгаданих компаній, є американська мережа ресторанів Pizza Hut, що [запустила пілотну програму із застосуванням FedEx SameDay Bot, незалежного пристрою доставки. Pizza Hut також запустила мобільну платформу навігації на замовлення, яка дозволяє клієнтам простежувати свої замовлення від духовки до доставки до порога].

Окремо можна виділити боротьбу з екологічними проблемами у харчовій промисловості як особливий напрям формування сфери FoodTech. Наприклад, Planet A Foods спеціалізується на стійких харчових рішеннях і прагне боротися з екологічними проблемами харчової промисловості. [З місією зі створення смачних, екологічно чистих продуктів харчування вони пропонують альтернативи на рослинній основі, які скорочують викиди вуглекислого газу та

сприяють збереженню біорізноманіття. Їхні ініціативи включають відповідальний відбір інгредієнтів, мінімізацію відходів та пропаганду стабільних методів ведення аграрного господарства. Фірма Planet A Foods має намір зробити революцію у виготовленні першого у світі шоколаду без какао [ChoViva]⁵.

У статті було вивчено молодий та перспективний напрямок харчової промисловості – FoodTech. За результатами цього дослідження, можна сказати, що це технологічна трансформація, що забезпечує неймовірну ефективність, стійкість і персоналізований досвід, гарантуючи, що кожен аспект шляху до їжі застосовує силу інновацій. [Вплив Foodtech поширюється на всю кулінарну сферу, що дає можливість ресторанам та підприємствам харчової промисловості задовільняти різноманітні запити споживачів, скорочуючи при цьому відходи та мінімізуючи вплив на довкілля]⁵.

Розвиток харчових технологій є важливим елементом харчової промисловості яка відіграє важливу роль в:

1. Підвищенні ефективності виробництва: дозволяє оптимізувати виробничі процеси, зменшуючи витрати сировини, енергії та робочої сили.
2. Забезпеченні якості продуктів: дають можливість контролювати якість продукції на різних етапах виробництва, від сировини до готового продукту.
3. Збереженні продуктів: різні методи консервації, вакуумування, охолодження та заморожування, що використовуються у харчовій технології, допомагають зберігати продукти на тривалий термін та зберігати їх харчову цінність.
4. Створенні нових продуктів: допомагає розробляти нові продукти, враховуючи потреби споживачів, вимоги ринку та наукові досягнення.
5. Забезпеченні безпеки харчових продуктів: допомагає запобігати харчовим забрудненням, виявляти та видаляти шкідливі мікроорганізми та забруднення.
6. Модернізації інфраструктури: сприяє модернізації виробничих об'єктів та інфраструктури харчової промисловості.

Отже, харчові технології є важливими для забезпечення якості, безпеки та доступності харчових продуктів для споживачів у всьому світі.

Список використаних джерел

1. Топ-10 компаній, що перевизначають майбутнє індустрії харчових технологій. EmergenResearch: веб-сайт. URL:<https://www.emergenresearch.com/blog/top-10-companies-redefining-the-future-of-food-technology-industry>
3. Що таке FoodTech? Глосарій: веб-сайт. URL:<https://fhafnb.com/glossary/foodtech/#trends-in-foodtech>
3. Фудтех України 2022: тренди, інвестори, новинки, стартапи, компанії: веб-сайт. URL: <https://newfood.media/2022/02/06/fudtekh-ukrainy-2022-trendy-investory-novynky-startapy-kompanii/>
4. 10 нових рішень у галузі безпеки харчових продуктів, що забезпечують якість та дотримання вимог: веб-сайт. URL:<https://www.startus-insights.com/innovators-guide/new-food-safety-solutions/>
5. McDonald’s здійснює революцію у замовленні їжі за допомогою голосових технологій: веб-сайт. URL:<https://www.startus-insights.com/innovators-guide/new-food-safety-solutions/>

Поліщук Юрій,

здобувач II курсу фахової передвищої освіти, спеціальності 181 Харчові технології Рівненського фахового коледжу інформаційних технологій

Шахрайчук Назар,

здобувач II курсу фахової передвищої освіти, спеціальності 181 Харчові технології Рівненського фахового коледжу інформаційних технологій

Науковий керівник: Чуприна Н.Я.,

викладач фахових дисциплін, спеціаліст Рівненського фахового коледжу інформаційних технологій

СПОСОБИ КОПТІННЯ ВІД МИНУЛОГО ДО СЬОГОДЕННЯ

Деякі джерела стверджують, що коптити м'ясо найпершими придумали фіни. За легендою, одного разу група мисливців знайшла багато згорілих і напівзгорілих тушок, котрі zostались після пожежі, що бушувала тут напередодні. Один з мисливців вирішив спробувати таке м'ясо. Він підібрав одну напівсиру тушку з приємним ароматом і підвісив її біля вогнища. Через декілька

годин під дією диму аромат, що долинав від м'яса, став ще апетитнішим. А коли мисливець скуштував страву, то зрозумів, що і на смак вона теж доволі приємна. Цей випадок став відомий у всій окрузі, і люди, що жили по сусідству з мисливцем, почали з задоволенням використовувати метод обробки димом або, іншими словами, коптіння в повсякденному житті. Втім першовідкривачами методу коптіння з таким же успіхом могли бути і бритти, галли, древні греки і римляни, слов'яни і монгольські племена. Найвірогідніше, що різні народи по-різному підходили до використання цього методу. Спочатку люди коптили лише м'ясо, потім навчилися таким же способом готувати рибу. І вже набагато пізніше з'явилися копчений сир, копчена ковбаса, копчені овочі та фрукти. Що стосується безпосередньо наших предків, то в Київській Русі коптіння м'яса і риби відоме з давніх-давен, оскільки воно дозволяло зберігати продукти в умовах нашого клімату тривалий час, перешкоджало їх псуванню та гниттю і надавало їм приємний аромат і незвичайний смак. Тому люди часто коптили надлишки продуктів, наприклад, частину великого улову риби, половину туші забитої худоби, гриби та овочі, що гарно вродили.

Перші коптильні будували з каміння, цегли, металу. Вони мали вигляд високого стовпа, верх котрого герметично закривали кришкою, замазуючи всі щілини глиною. З однієї сторони стовпчика робили два віконця з дверцями. Одне – для підвішування продуктів всередині. Друге – для закладки палива і слідкування за вогнем. В наш час придумали спеціальні газові або електричні коптильні, які роблять процес коптіння більш зручним.

Коптіння буває холодним і гарячим, а також швидким, котре близьке за ефектом до запікання. Основні принципи холодного копчення Холодне копчення являє собою метод приготування м'яса, птиці, сала і риби, що забезпечує продуктам пікантний смак, приємний аромат і тривалий термін зберігання - від 1 місяця до 2-3 років. В процесі холодного копчення відбувається обкурювання їжі димом з температурою від 18 до 25 градусів. Це призводить до зневоднення їжі і насиченню її коптильними речовинами, які мають антисептичну дію.

Тривалість холодного копчення - від 8-10 годин до декількох днів в залежності від габаритів продукту. Методом копчення найчастіше обробляють ковбасу, лосось, жирні сорти риби.

До появи сучасних електричних холодильників м'ясо, птицю та рибу обробляли методом холодного копчення для збільшення терміну їх зберігання. Так, в'ялене м'ясо, оброблене холодним димом, може зберігатися до 3 років за умови його розміщення в сухому, добре вентиляваному і прохолодному приміщенні.

Переваги холодного копчення:

В процесі холодного копчення продукт втрачає вологу і масу, але зберігає корисні речовини і жири, його смак стає більш насиченим і пікантним, з'являється приємний аромат димку. Структура м'яса, сала або риби ущільнюється, тому продукт не розвалюється в процесі нарізки. Поверхня їжі трохи підсихає і покривається апетитною коричневою скоринкою, термін зберігання продукту помітно збільшується. При холодному способі копчення риба набуває виражений присмак серпанок і коричневий відтінок, вона стає сухішою, термін її зберігання збільшується до місяця. При гарячому копченні риба зберігає максимальну кількість вологи, м'якоть залишається м'якою і ніжною, шкурка стає золотистою. Термін зберігання - не більше 7 днів. Свиняче м'ясо і сало перед гарячого копчення маринуються, а перед холодним - обробляється сіллю протягом 10 днів в темному холодному місці. Свинина гарячого копчення зберігається 7 днів, а холодного - до 6-7 місяців.

Технологія холодного копчення:

Процес обробки їжі холодним способом являє собою безперервну подачу холодного диму в камеру з підвішеними продуктами. Дим повинен бути негустим, його отримують в процесі тління тирси, стружки або трісок. У невеликих коптильних машинах можна використовувати спеціальне паливо. Якісне професійне обладнання для холодного копчення забезпечує рівномірну подачу диму протягом усього періоду копчення. Під дією низькотемпературного

диму продукт просочується мурашиної і оцтової кислоти, смолами, фенолами та деякими альдегідами. Їжа при цьому всихає, але в ній залишаються жири, а її смакові властивості помітно покращуються. Температура в камері холодного копчення не перевищує 25 градусів, а гаряче копчення проводиться при температурі 60-120 градусів. У другому випадку здійснюється додаткова термічна обробка продукту, завдяки чому час копчення істотно скорочується, воно займає від 20 хвилин до 3 годин. Холодне копчення триває від 2-3 днів до тижня, за цей час м'ясо і риба повинні просочитися елементами горіння і звільнитися від зайвої вологи.

Основні принципи гарячого копчення:

Гаряче – метод, що ґрунтується на використанні високих температур у процесі термообробки їжі. Суть даного способу включає підтримання температури в межах 190-225°C, що сприяє прискореному приготуванню та надає їжі багатий смак та аромат. Після гарячого копчення термін придатності продукту не перевищує 7 діб за умови зберігання в холодильнику. Цей метод часто вибирається для м'яса, ковбас, шинки та буженини, в силу його високої ефективності та здатності надавати виражені смакові відтінки. Гаряче підкопчення є надійним способом збагачення обраної їжі, і його головні принципи відіграють важливу роль у створенні неперевершених делікатесів. Обробка їжі при великому температурному режимі дає дуже оперативну інфільтрацію ароматів, створюючи неперевершений запах та смакові відчуття. Ефективне знищення шкідливих мікроорганізмів забезпечує безпеку їжі. Утворення характерної скоринки зберігає соковитість та вологість м'яса. В результаті підкопчення не тільки надає продуктам унікального смаку, але й забезпечує їх тривалий термін зберігання. Підвищений температурний режим дозволяє ароматам швидко проникнути в текстуру. Продукти набувають більш концентрованого і вираженого смаку. Процес сприяє появі дуже впізнаваної та красивої скоринки. Збереження соків та вологи всередині їжі збагачує її. Висока

швидкість приготування. Ефективність робить його кращим для виготовлення м'ясних виробів.

Список використаних джерел

1. Веб-сайт :<https://aquagradus.com/uk/goryachee-i-holodnoe-kopchenie-razlichiya-v-metodah-i-vliyanii-na-vkusovye-kachestva-produktov> (дата звернення 11.05.2024)
2. Веб-сайт:<https://vartua.com/news/239/kopcheni-produkty-vid-davnikh-chasiv-do-sogodennya> (дата звернення 11.05.2024)
3. Веб-сайт:<https://maresto.ua/ua/news/obzor/printsipy-kholodnogo-kopcheniya-v-professionalnykh-koptilnyakh.html> (дата звернення 11.05.2024)
4. Веб-сайт:<https://jv-kontakt.com/ua/articles/oborudovanie-dlya-kopcheniya/> (дата звернення 11.05.2024)

Попович Олена,

викладач вищої категорії, старший викладач Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

ЗДОРОВЕ ХАРЧУВАННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ

З початком війни наше життя змінилось. Ми зіткнулись із надмірним стресовим та тривожним станом, який диктує свої правила в харчовій поведінці, тягу до певної групи продуктів (на жаль, не найкорисніших). Про те, як впоратися із тривогою та примножити стресостійкість за допомогою наповнення тарілки.

1. Їжте сніданок, який містить трохи білка. Вживання білка під час сніданку може допомогти вам довше відчувати ситість і підтримувати рівень цукру в крові на стабільному рівні. Яйцям з жовтком, жирній рибі, сиру — кажемо «так» в першому прийомі їжі на ¼ тарілки.

2. Їжте складні вуглеводи. Вважається, що вуглеводи збільшують кількість серотоніну в мозку, що має заспокійливу дію. Включайте до щоденного раціону різноманітні крупи, наприклад, гречку, пшоно, овес, рис нешліфований, а також хліб та макарони. Обмежуйте продукти, які містять прості вуглеводи, таких як солодкі продукти та напої. Швидкий викид серотоніну, підвищення глюкози в

крові, а потім такий же швидкий спад, супроводжується зміною настрою та черговим автоматизованим рухом за добавкою «гормону щастя».

3. Пийте достатньо води. Навіть легке зневоднення може вплинути на ваш настрій.

4. Обмежте або уникайте вживання алкоголю. Його ефект «заспокійливого» явно переоцінений. Алкоголь може викликати у вас нервозність та роздратованість, а також заважати спати.

5. Обмежте або уникайте вживання кофеїну. Своєрідний стимулятор викликає надмірне перезбудження, якщо вживати забагато та запізно.

6. Намагайтеся харчуватися здоровою, збалансованою їжею. Здорове харчування важливо для загального фізичного та психічного здоров'я. Їжте багато свіжих фруктів і овочів, не переїдайте. Також може допомогти регулярно вживання риби з високим вмістом Омега-3 жирних кислот, наприклад, оселедця, а також грецьких горіхів та насіння льону.

7. Магній, що міститься в таких темних листових, таких як шпинат, допомагає регулювати вироблення гормону стресу кортизолу, а фолат у складі сприяє виробленню гормону дофаміну.

8. Є заспокійливий ефект від пиття теплою напою, незалежно від смаку, але було показано, що певні трави мають розслаблюючий ефект. Наприклад, ромашка. Наберіться терпіння, оскільки може знадобитися певний час, перш ніж ці зміни вплинуть на ваш рівень тривоги. Якщо тривога є сильною або заважає вашій повсякденній діяльності чи насолоді від життя, зверніться до лікаря.

Харчування на території України є однією з найважливіших проблем, що постає перед органами влади та міжнародними організаціями. Внаслідок окупації та бойових дій було знищено або пошкоджено значну частину інфраструктури, в тому числі харчової. Це призвело до дефіциту продуктів харчування, зростання цін та погіршення якості харчування населення. [4].

Значення здорового харчування в умовах війни полягає в наступному:

1. Забезпечення життєдіяльності людини. Харчування забезпечує організм людини енергією та необхідними поживними речовинами для нормального

функціонування. Без належного харчування люди можуть відчувати слабкість, втому, зниження імунітету, а в крайньому випадку - навіть смерть.

2. Покращення психологічного стану людини. Харчування також має важливе психологічне значення. Приємна трапеза може допомогти людям відчувати себе краще, подолати стрес та тривогу, пов'язані з воєнними діями.

3. Сприяння відновленню країни. Багато людей працюють над відновленням своїх домівок та інфраструктури. Для цього їм потрібна енергія та сила. Харчування допомагає людям бути більш продуктивними та швидше відновлюватися після важких фізичних навантажень.

Стан харчування на території України станом на квітень 2024 року залишається складним. Це пов'язано з низкою факторів, зокрема:

- руйнівними наслідками бойових дій, які призвели до пошкодження або знищення об'єктів інфраструктури, зокрема складів продовольства, транспортної інфраструктури та торговельних мереж;
- відсутністю доступу до фінансових ресурсів у багатьох людей, що ускладнює їхнє купівельну спроможність;
- обмеженим доступом до гуманітарної допомоги, яка не завжди може забезпечити потреби всього населення.

Основними продуктами, які потребує населення України, є:

- хлібобулочні вироби;
- молоко та кисломолочні продукти;
- м'ясо та м'ясопродукти;
- овочі та фрукти;
- крупи та макарони.

Важливою проблемою на деокупованих територіях є також нестача води. Це пов'язано з пошкодженням водопровідних мереж та відсутністю електроенергії, необхідної для роботи водоочисних споруд.

Влада України докладатиме зусиль для вирішення проблем харчування на території України. Зокрема, здійснюється доставка гуманітарної допомоги,

відновлення об'єктів інфраструктури та створення умов для розвитку місцевого виробництва продовольства[2, С. 11-15].

Блокада торгівлі та перешкоди на шляху постачання продуктів є одними з основних проблем, які впливають на харчування населення України.

Блокада морських портів України російськими військами призвела до зупинки експорту значної частини українського продовольства, в тому числі зернових, олії та інших товарів. Це призвело до зростання цін на продовольство в усьому світі, а також до загрози голоду в деяких країнах.

Для вирішення цієї проблеми необхідно відновити експорт українського продовольства. Це можна зробити двома способами:

- Відкрити морські порти України. Це буде найоптимальнішим варіантом, оскільки дозволить експортувати продовольство в найбільших обсягах. Однак, це може бути складно через присутність російських військ у Чорному морі.

- Організувати сухопутний експорт продовольства. Цей варіант менш ефективний, оскільки вимагатиме значних витрат на логістику. Однак, він може бути реалізований навіть у разі збереження блокади морських портів.

Бойові дії в Україні призвели до значних пошкоджень харчової інфраструктури. Це включає знищення або пошкодження сільськогосподарських машин, складів, зерносховищ, доріг і мостів. Це призвело до зменшення обсягів виробництва продовольства в Україні, а також до зростання вартості сільськогосподарських товарів.

Недостатність продуктів для здорового харчування також є наслідком війни. Багато українських фермерів були змушені покинути свої господарства через бойові дії. Це призвело до дефіциту робочої сили в сільському господарстві. Крім того, бойові дії призвели до обмеження доступу до ресурсів, необхідних для харчового виробництва.

Для вирішення проблеми здорового харчування в Україні необхідно відновити сільськогосподарську інфраструктуру, а також забезпечити доступ до натуральних продуктів. Це можна зробити за рахунок міжнародної допомоги:

- Відремонтувати або замінити пошкоджені сільськогосподарські машини, склади, зерносховища, дороги і мости.
- Надати фінансову підтримку фермерам для відновлення їхніх господарств та вирощування натуральних продуктів харчування.
- Забезпечити доступ фермерів до добрив та насіння[3, С. 127-133].

В контексті харчування важливо розглядати інтегрований підхід, щоб забезпечити сталий та здоровий розвиток України. На основі аналізу проблем та перспектив розвитку можна зробити кілька висновків:

1.Необхідність спільних зусиль: Вирішення проблем, пов'язаних із здоровим харчуванням, вимагає спільних зусиль між урядами, міжнародними організаціями та громадянським суспільством.

2.Інвестиції як ключовий елемент: Залучення інвестицій у харчову промисловість є ключовим чинником для покращення якості життя населення та розвитку економіки.

3.Значення міжнародної співпраці: Укладання та здійснення міжнародних торгових угод, а також отримання гуманітарної допомоги є важливими для забезпечення доступу до необхідних ресурсів.

4.Стратегії сталого розвитку: Важливо розглядати розвиток харчової промисловості в контексті сталого розвитку, з врахуванням екологічних та соціальних аспектів.

5.Участь місцевого населення: Врахування інтересів та думки місцевого населення є ключовим елементом в розробці та впровадженні стратегій розвитку.

Загальний успіх у вирішенні проблем здорового харчування буде залежати від сумлінних зусиль всіх зацікавлених сторін та прийняття інноваційних підходів у сфері сільського господарства та харчової безпеки[1, С. 216-222].

Список використаних джерел

1. Бутко О. В., Ткаленко Н. М. Харчування населення в умовах воєнного стану: особливості та проблеми // Економіка та держава. 2022. № 4. С. 11-15.
2. Горбачова А. В., Білецька О. В., Сіренко І. А. Харчування населення в умовах окупації // Економіка та суспільство. 2022. № 23. С. 216-222.

3. Заліско О. М., Ткаченко Н. В., Міхальчук О. В. Харчування населення в умовах гуманітарної кризи // Наукові праці Національного університету харчових технологій. 2022. № 3. С. 127-133.

4. <https://elle.ua/krasota/fitness/8-pravil-harchuvannya-pd-chas-vyni/>

Пушкарьова Неллі,
спеціаліст вищої категорії, викладач
Київського фахового коледжу туризму та
готельного господарства

ЗДОРОВЕ ХАРЧУВАННЯ В СУЧАСНОМУ ЖИТТІ

Здорове харчування – це харчування, яке забезпечує ріст, нормальний розвиток і життєдіяльність людини, що сприяє зміцненню її здоров'я, попереджає розвиток захворювань та сприяє здоровому довголіттю та омолодженню. [1]

Здорове харчування має такий вплив:

1. Дотримання здорового харчування та ведення здорового способу життя зменшує ризик хронічних захворювань, таких як ожиріння, інфекційні хвороби, серцево-судинні та інші захворювання.

2. продукти здорового харчування виводять з організму токсини і шлаки

3. Забезпечує нормальний розвиток організму, підтримує здорову форму тіла. Продукти харчування є будівним матеріалом для нашого організму, тому потрібно слідкувати за правильними пропорціями мікроелементів та вживати корисну їжу

4. Подовжує життя і створює умови для адекватної адаптації людини до навколишнього природного середовища.

5. Наповнює організм потрібними вітамінами та мікроелементами, що підтримує здоровий вигляд шкіри, волосся, нігтів. Поліпшує фізичний, емоційний стан і поліпшує якість життя.

Здоровий організм потребує збалансоване харчування та достатню кількість поживних речовин, вітамінів, мікроелементів та води.

1. Вода є найважливішою складовою організму, адже людина складається на 75% з води, тому потрібно підтримувати водний баланс.

2. Людина, яка дотримується здорового харчування, повинна приймати достатню кількість білків, жирів і вуглеводів.

3. Для того щоб тіло було в гарній здоровій формі, людина повинна дотримуватись добової норми калорій, що для дорослої людини становить 2000-2500 ккал

4. Також для здоров'я потрібні вітаміни, мінерали та мікроелементи:

Кальцій потрібен для здійснення обмінних процесів і передачі нервових імпульсів. Крім того, він відповідає за регуляцію серцевого ритму та згортання крові.

Залізо бере участь у транспортуванні кисню, синтезі ДНК та виробленні енергії.

Цинк необхідний для підтримки імунної системи у нормі.

Магній відіграє важливу роль у регулюванні енергетичного обміну. Крім того, він бере участь у передачі нервових імпульсів та скороченні м'язів, включаючи серцеві м'язи.

Найважливішими для життєдіяльності вважаються такі вітаміни:

1. Вітамін А - будівельний матеріал для шкірного покриву та слизових оболонок. Відповідає за стан волосся, нігтів та здоров'я опорно-рухового апарату.

2. Вітаміни групи В - беруть участь у метаболічних процесах, утворенні енергії та кров'яних клітин. Крім того, вживання таких вітамінів покращує роботу кишківника, зміцнює імунітет, підтримує емоційне здоров'я.

3. Вітамін С (аскорбінова кислота) - важлива для відновлення і сполучної та кісткової тканини. Він сприяє засвоєнню заліза, а також діє як антиоксидант та запобігає психоемоційним навантаженням.

4. Вітамін D - обов'язковий для здоров'я зубів та кісток, нормального засвоєння кальцію. Речовина виробляється у шкірі під впливом сонця. Крім того, цей вітамін необхідний дітям від народження для повноцінного розвитку та запобігання патологіям.

5. Вітамін Е - важливий антиоксидант, який гальмує вільнорадикальні реакції, запобігає утворенню складних речовин, що ушкоджують клітини. Також він стимулює вироблення різного роду білків та захищає вітамін А від окиснення.

6. Вітамін К - необхідний для зниження рівня протромбіну. Нормальний рівень цієї речовини в організмі здатний зменшити ризик серцево-судинних патологій, остеопорозу, ракових пухлин. [2]

Правила здорового харчування:

1. Відмовтеся від фастфуду, не перестарайтеся з солодким.

2. Частіше вживайте сезонні овочі та фрукти. Вони є джерелом вітамінів та мінералів. Вирощені взимку в теплиці, можуть запропонувати вам лише нітрати та хімікати.

3. Обмежте по максимуму, а в ідеалі - відмовтеся від рафінованих продуктів. Це цукор, біле пшеничне борошно, білий очищений рис. Дані продукти не містять клітковини, яка так важлива для роботи організму, замініть їх на корисні аналоги.

4. Пийте чисту воду. Соки, газовані води, чай та кава не замінюють воду. І не забудьте повністю виключити солодкі газовані води - в них високий відсоток вмісту цукру.

5. Вживайте багато білка в комбінації з вуглеводами. Білкова їжа - це будівельний матеріал для ваших м'язів та клітин. Багаті білком продукти - це м'ясо, риба, кальмари, креветки, горіхи, гриби, деякі бобові культури, яйця та сир. [3]

Правила приготування здорової їжі

1. Використовуйте в якості заправки салатів різні масла, такі як рослинна олія, для отримання потрібної кількості жирів, використовуйте оливкову, кунжутну, льняну олію, також джерелом жирів є авокадо, горіхи, насіння, риба, молочні продукти і інші

2. Зменшуйте кількість смажених продуктів, краще запікати та варити овочі та інші продукти. Але також краще підбирати температуру варіння овочів для

того, щоб вони не втрачали свої вітаміни. Краще варити на пару або в малій кількості води.

3. Використовуйте менше солі, адже сіль затримує воду яка потрібна в організмі

4. Готуйте зі свіжих продуктів, слідкуйте за датами вироблення продукту, за його складом.

5. Варіть все в киплячій воді, їжа стає безпечною від мікробів.

Правильний раціон

1. В раціоні здорової людини повинно бути присутньо достатньо овочів, фруктів, білку та вуглеводів 300 г фруктів і овочів на день, це половина тарілки

2. Складні вуглеводи, а саме: гречка, булгур, вівсяна крупа, рис, макаронні вироби, хліб, мають займати чверть тарілки

3. Білки, тобто м'ясо, риба, молочні продукти, ще чверть тарілки

4. Також правильно розподіляйте прийоми їжі. Для здоров'я краще розподілити раціон на 3 прийоми їжі з дотриманням норми калорій на день.

Здоров'я людини залежить від її харчування, фізичної активності, звичок, та багато іншого. Для того щоб бути активною та повноцінною людиною, кожен повинен мати самодисципліну та обрати ті звички і продукти, які йому подобаються та підтримують організм здоровим.

Список використаних джерел

1. <http://surl.li/uawos>
2. <https://stylus.ua/uk/articles/1043.html>
3. <https://foodexhub.com.ua/blog/food-rules-ua>

Сморжук Ірина,

здобувачка IV курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 241 Готельно-ресторанна справа Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

Науковий керівник: Бірюкова О.В.,

голова циклової комісії, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

ОРГАНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ КЕЙТЕРИНГУ, ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

Організація комплексу кейтерингу є важким та багатограним процесом, який вміщує в собі найрізноманітніші аспекти, від спланування та координації до здійснення та обслуговування заходів. Кейтеринг як значущий сектор сфери обслуговування в усьому світі останніми роками демонструє найбільш стрімкий розвиток.

До головних видів кейтерингу відносять приготування харчування в приміщенні, приготування їжі поза приміщенням (виїзне ресторанне обслуговування), а також контракт на постачання (доставку безпосередньо в офіс), соціальний кейтеринг, роздрібна торгівля готової кулінарної продукції; VIP-кейтеринг, кейтеринг напоїв і коктейлів (виїзний бар).

Значною перевагою кейтерингового обслуговування є такі аспекти, як:

- Мобільність, це означає що замовник самостійно може обрати місце проведення свого заходу, враховуючи це відсутні будь-які обмеження у часі й виборі місця розміщення заходу. Для такої компанії, яка займається ресторанним обслуговуванням, не має значного значення, де буде проходити захід: чи то у мальовничому місці біля річки, в лісі, чи то в банкетному залі, що є також особливо цінним при організації весільної церемонії.

Сьогодні виїзні весілля стають все більш популярними, і в тому послуга кейтерингу є оптимальним варіантом.

- Економія великої кількості часу та коштів для організації заходу. Клієнтам кейтерингової компанії потрібно лише повідомити час і місце заходу та узгодити всі деталі ресторанного обслуговування, та більше ні про що не хвилюватися. Окрім цього, якщо подія відбувається на природі, замовник значно економить кошти на оренді приміщення.

- Високий професіоналізм. Кейтеринг залучає до участі певний персонал: досвідчені кухарі повинні приготувати смачну їжу, бармени та офіціанти – ввічливо та люб’язно обслуговувати. Якісне обслуговування може стати запорукою чудового настрою гостей та приємних для них спогадів.

- Відсутність будь-яких проблем з обмеженням кількості гостей. Тобто, наприклад, якщо вечірка проводиться у великому залі чи на природі, то можна не обмежувати себе в тому, яку кількість гостей можна запрошувати. Працівники кейтерингових компаній дбають про те, щоб кожен гість був задоволений їх обслуговуванням.

- Вишукане оформлення. Окрім смачного приготування та доставку їжі, в кейтеринги включаються тематичні оформлення заходу, сервірування столів. Також за побажанням клієнта, під час проведення тематичних вечірок, співробітники компанії матимуть відповідний зовнішній вигляд та зроблять відповідне оформлення святкового столу.

Висновуючи, організація системи кейтерингу є складним та динамічним процесом, який постійно змінюється та адаптується під впливом різних чинників. Зростання популярності кейтерингу, його технологізація та пристосування до нових вимог споживачів - ключові аспекти його подальшого розвитку.

Список використаних джерел

1 Польова, Леся, and Олеся Кулик. «Кейтеринг як складова ресторанного господарства» ББК 74.04 (4 Укр) Р-36 (2022): 211

2 П’ятницька Г. Глобальні тренди розвитку кейтерингу / Г. П’ятницька, О. Григоренко // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – 2019. – №3. – С. 51-68.

3 Посто́ва, В. В. «Кейтеринг як новий тренд в ресторанному бізнесі»
Причорноморські економічні студії. 2022. Вип. 74. С. 147-150 (2022)

4 Тарасюк Г. М., Чагайда А. О. Тенденції розвитку кейтерингу в умовах
інноваційних змін індустрії харчування. Вісник Хмельницького національного
університету. Економічні науки. 2020. № 1. С. 170-177.

СЕКЦІЯ ТУРИЗМУ ТА РЕКРЕАЦІЇ

Безверхній Дмитро,

вчитель історії та зарубіжної літератури
Паланського ліцею Паланської сільської ради
Уманського району Черкаської області

Петрунчак Денис,

аспірант Українського державного
університету імені Михайла Драгоманова,
викладач Київського фахового коледжу
туризму та готельного господарства

ЛІТЕРАТУРНИЙ ТУРИЗМ:

УКРАЇНСЬКІ ПЕРСПЕКТИВИ ТА ЛОКАЛЬНІ ВИМІРИ

Туристична сфера, будучи стрімкою у своєму розвитку та включеною у процеси сьогодення, не припиняє пошуків нових осередків реалізації діяльності, та всіляко поглиблює втілення вже існуючих. Однією з таких є звернення туризму до літературної спадщини.

Цілком звичними для нашого сприйняття є квартира-музей Шерлока Голмса в Лондоні чи парк розваг за мотивами пригод «хлопчика, що вижив» Гаррі Поттера. Це приклади того, як літературні твори здатні якісно впливати на туризм, деконструювати та змінювати реальний простір на основі цілком вигаданих сюжетів книжок, створювати нові маршрути та локації.

Актуальність даної теми обумовлена пошуком туристичною сферою нових граней у реалізації туристичного потенціалу України, серед яких залучення літератури, для творення нових туристичних осередків.

За мету взято висвітлення особливостей жанрової літератури, як перспективного підґрунтя для нових напрямків розвитку туризму.

Поєднання літератури й туризму у своєму доробку досліджують Полікарпова Ю.О. [1], Яковишина М.С. [2] та інші.

Подібність літератури й туризму може видаватися неочевидною, але вона повсякчас присутня. Як і туризм література плекає розвиток, знайомство та

пізнання людьми культурної спадщини, допомагає обрамлювати повсякденну реальність новими особливостями й деталями, оприявлює цікаві локації та історичні факти, трансформуючи їх у художні образи.

Музеї видатних письменників, екскурсії їхніми життєвими шляхами активно розвиваються в Україні вже впродовж не одного десятиліття. Утім, майже не звертається увага на творчість цих авторів як важливе джерело нових туристичних маршрутів. Адже літературний туризм може бути спрямований не лише на постать автора текстів, але й на сам текст. Оскільки художній твір читач декодує знаки (передовсім лінгвістичні та соціокультурні), так само турист під час туристичної подорожі «читає» культуру, декодує соціокультурні знаки. У такому випадку не тільки література виступає як текст, а й культура розглядається в якості тексту, придатного для читання [1].

Літературний туризм - це різновид культурного туризму, пов'язаний з місцями та подіями, що зображені в літературних творах, а також з життям авторів цих творів [3].

Явище літературного туризму не є новинкою в світовій практиці, але це й досі широкий простір для дослідження й розвитку в межах України.

Чудовим прикладом якісного втілення літературного туризму в світовій практиці є вже згадуваний образ Шерлока Голмса. Його феномен полягає в тому, що Артуру Конан Дойлу вдалося створити колоритного, непересічного, але максимально реалістичного персонажа, який зумів переконати нечувану кількість читачів у власній реальності. Люди писали листи на цілком вигадану адресу проживання Шерлока, прохаючи слідчого допомогти в заплутаних розслідуваннях; намагалися самотужки користуватися дедуктивним чи індуктивним методами; приходили до помешкання Голмса. Хоча сама Бейкер-стріт не одразу зажила слави «мекки Голмса». Чеський письменник-сатирик К. Чапек, відвідавши Лондон у 1924 р., запевняв, що на знаменитій вулиці немає й сліду від Шерлока [4, с. 715].

Як бачимо, вдалий, ба навіть віртуозний, набір літер, образів та сюжетів талановитого автора витворив на світовий загал не тільки літературний, а туристичний феномен.

Взірцевим прикладом поєднання жанрової літератури та локального туризму є співпраця відомої англійської письменниці Агати Крісті з адміністрацією острова Мен. Результатом такого симбіозу є «Золото Менкса» - невелике детективне оповідання, яке є вигадкою й реальністю водночас [5, с. 135-176]. Узимку 1929 року в члена міського управління містера Крукелла виникла оригінальна ідея - він, будучи головою «Джун Еффорд», комітету, що відповідав за підтримання та розвиток туризму на острові Мен - задумав влаштувати там справжню гонитву за скарбами. Чоловіка надихали численні легенди й перекази про контрабандистів, які могли переховувати на острові награване золото. Проте, Крукеллу потрібно було знайти автора, який би згодився написати оповідання, на основі якого і мали б здійснюватися пошуки скарбів. Вибір зробили на користь Агата Крісті. Вона відвідала острів Мен у квітні 1930 року, зупинившись, у якості почесної гості, в тамтешнього губернатора. Зрештою, це призвело до появи оповідання «Золото Менкса», яке наприкінці травня було опубліковано п'ятьма частинами в газеті «Daily Dispatch». «Dispatch» виходила в Манчестері та була обрана комітетом, як найбільш придатне видання для публікації оповідки, оскільки користувалася популярністю серед потенційних відвідувачів острова Мен. Окрім того, п'ять «ключів» були опубліковані окремо. Чимало сил та матеріалів витратили й на рекламу події, не тільки в Британії, але й у США. Шукачі, окрім оповідання, могли озброїтися місцевими словниками, книгами з історії та міфології, аби позмагатися із персонажами оповідання Крісті. Залишилися свідчення, що 1930 року туристів і справді було більше, аніж зазвичай. Таким чином бачимо, як детективне оповідання творило реальну туристичну історію острова Мен [5].

Чимало українських детективів також мають потенціал стати органічною частиною вітчизняного літературного туризму.

«Львівська серія» детективів Андрія Кокотюхи, що включає в себе 7 романів «Адвокат з Личаківської» [6], «Привид з Валової» [7], «Автомобіль з Пекарської» [8], «Різник з Городоцької» [9], «Коханка з площі Ринок» [10], «Втікач з Бригідок» [11] та «Офіцер зі Стрийського парку» [12] - занурюють читача в атмосферу Львова початку ХХ століття. Автор намагається відтворити колорит та особливості міського життя тих часів, проводить читача, слідом за головними персонажами, важливими локаціями міста. Серію було створено за сприяння Міської адміністрації Львова і, як зазначено в книгах, читачі вже можуть поринути в атмосферу розслідування з допомогою розробленого екскурсійного туру. Це чудовий приклад співпраці літератора й місцевої влади для створення нових туристичних маршрутів та популяризації міста. Утім, це не єдина помітна серія жанрових творів, які мають потенціал для розвитку літературного туризму.

Варто звернути увагу на серію романів Владислава Івченка про сищика Івана Карповича Підпригору [13]. Події творів відбуваються в різних куточках України, зокрема в Києві, Одесі, Криму також на початку ХХ століття.

Колоритним та особливим є детективний роман Ірен Роздобудько «Подвійна гра в чотири руки» [14], події якого відбуваються під час круїзу Дніпром, що вже є готовим туристичним маршрутом на основі загадок, динамічних квестів та розслідувань.

Серія ретро-детективних романів Дмитра Безверхнього, у книгах «Порцеляновий погляд» [15], «Порядні пані вмирають самотно» [16] та «Імперія одnodенок» [17], виводять на мапу літературного туризму місто Умань. Детальний опис локацій, наявність інтерактивних карт спонукають читача вирушати та досліджувати унікальні архітектурні та ландшафтні принади міста в колоритних декораціях ХІХ століття.

Окремі літературні маршрути можна формувати й за книгами Євгенії Кужавської та Олександра Красовицького, події яких відбуваються в Києві, Фастові, Одесі, Чернівцях початку ХХ століття [18].

Сучасна українська література має незорну спадщину потужних і цікавих текстів, які можуть стати натхненням, спонукою та підґрунтям для подальшого розвитку літературного туризму в Україні.

Список використаних джерел

1. Полікарпова Ю. Художня література і туризм як способи пізнання культурної спадщини // Туристична індустрія: сучасний стан та пріоритети розвитку: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції. - 2009. - Вип.4. - С. 258-262.
2. Яковишина М.С., Стасюк Л.П. Кіно і література як інструменти створення образу туристично привабливої дестинації // Туризм: наука, освіта, практика. Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції з нагоди 50-ої річниці створення Рівненського відділу Українського географічного товариства у Національному університеті водного господарства та природокористування, 24-25 квітня 2020 р. Рівне: НУВГП, 2020. - С. 173-176.
2. Вітрук Н. Літературний туризм як перспективний напрямок культурно-пізнавального туризму на Рівненщині // Студентський вісник Національного університету водного господарства та природокористування, 2020. - С. 123-125.
3. Дойл Артур Конан Шерлок Голмс. Повне видання у двох томах. Том 2. / Переклад з англійської В. О. Панченка, – К.: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2019. – 720 с.
4. Christie A. While the light lasts and other stories. - London: HarperCollins Publishers, 2011. - 348 p.
5. Кокотюха А. Адвокат з Личаківської. - Харків: Фоліо, 2015. - 283 с.
6. Кокотюха А. Привид з Валової. - Харків: Фоліо, 2015. - 283 с.
7. Кокотюха А. Автомобіль з Пекарської. - Харків: Фоліо, 2015. - 283 с.
8. Кокотюха А. Різник з Гродоцької. - Харків: Фоліо, 2016. - 250 с.
9. Кокотюха А. Коханка з площі Ринок. - Харків: Фоліо, 2016. - 282 с.
10. Кокотюха А. Втікач з Бригідок. - Харків: Фоліо, 2017. - 283 с.
11. Кокотюха А. Офіцер зі Стрийського парку. - Харків: Фоліо, 2017. - 283 с.
12. Івченко Владислав Найкращий сищик та падіння імперії. - К.: Темпора, 2017. - 428 с.
13. Роздобудько І. Подвійна гра в чотири руки. - Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2014. - 224 с.
14. Безверхній Д. Порцеляновий погляд. - К.: Темпора, 2020. - 296 с.
15. Безверхній Д. Порядні пані вмирають самотньо. - К.: Темпора, 2022. - 268 с.
16. Безверхній Д. Імперія однокор. - К.: Темпора, 2024. - 448 с.
17. Красовицький О., Кужавська Є. Справа зниклої балерини. - Харків: Фоліо, 2020. - 380с.

Гапій Ольга,

здобувачка III курсу рівня фахового молодшого бакалавра, спеціальності 242 Туризм
ВСП «Київський транспортно-економічний фаховий коледж НТУ»

Науковий керівник: Коріненко В. В.,

викладач II категорії ВСП «Київський транспортно-економічний фаховий коледж НТУ»

КОМЕМОРАЦІЯ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ТЕМНОГО ТУРИЗМУ

У роботі розглянуто важливість історичної пам'яті та підходи до історичної політики, значення комеморації під час формування темного туризму та функції темного виду туризму у світі.

Ключові слова: історична пам'ять, колективна пам'ять, комеморація, дарк або темний туризм, багатовекторна пам'ять.

Під час війни сфера туризму зазнає негативних наслідків, зокрема, через високу небезпеку для туристів. Однак війна створює трагічні місця, які необхідно меморалізувати та демонструвати. Але виникає питання, яким чином? Власне, як нам зрозуміти, що ці місця несуть у собі певні та чіткі інтерпретації, щоб увійти в канон колективної пам'яті.

У цій роботі ми будемо розуміти колективну пам'ять як: «Знання про минуле, яке підтримується / відтворюється певною спільнотою і впливає на формування ідентичності спільноти та кожного з її членів» [1]. Після певного проміжку часу колективна пам'ять може стати основною складовою історичної пам'яті, яка формується за рахунок так званої «історичної політики».

«Історична пам'ять» – цілеспрямовано сконструйований засобами історичної політики відносно стійкий набір взаємопов'язаних колективних уявлень про минуле певної групи, кодифікований і стандартизований у громадських, культурних, політичних дискурсах, стереотипах, міфах, символах, мнемонічних і комеморативних практиках» [1]. Отже, можна вважати, що у формуванні «місць пам'яті» саме впливає рівень та розвиток історичної пам'яті.

А на просування історичної пам’яті впливають актори пам’яті. До акторів пам’яті належать:

- Верховна Рада України;
- Уряди: МКІП, Мінветеранів, Міносвіти;
- Український інститут національної пам’яті (який би мав приймати важливі рішення щодо формувань способів меморалізації).

Саме ці три гілки регулюють розвиток історичної пам’яті та який вона матиме вплив на свідомість української нації. Але, на жаль, зараз ми стежимо за проєктуванням нечіткого корану пам’яті, а не суспільного простору – у якому, як висловлюється Кеті Краут: «травма прагне проявитися», – саме у цих місцях пам’яті, а не навпаки притуплювати її біль, зазначаючи, що рана ще занадто свіжа.

Чому ж так надзвичайно важливі місця пам’яті? За думкою Д. ЛаКапра, травми потребують не тільки свідчення та висловлювання, а й опрацювання (художнє) травматичного досвіду. А художнє опрацювання має здатність перетрактуватися у жалобу.

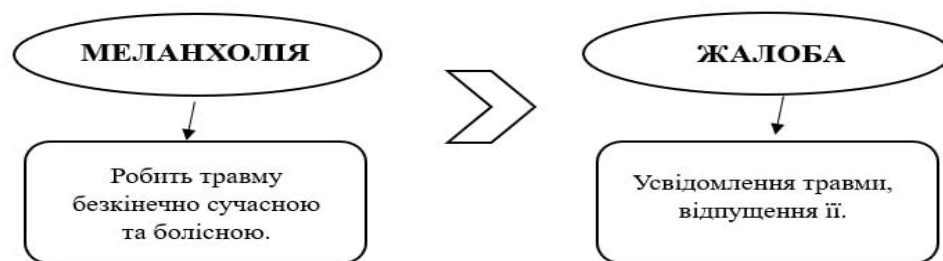

Рис.1 Пороги стану травмованої особистості (За ЛаКапрою)

А щоб розмістити особу в стан жалоби їй потрібно створити спеціальний простір для прояву травми. Для когось вистачає одного висловлення, а одним завдяки певним та чітким асоціаціям травма проявляється і людина починає прокручувати в себе в голові всі події та помалу відпускати, адже розуміє, що про неї пам’ятають. Це ніби сповідь у церкві, коли ти відпускаєш камінь зі серця і рушаєш далі – такий процес необхідний кожному, особливо коли ми в активній фазі війни. Такі місця можуть бути: меморіали; військові цвинтарі; колективні

простори для травмованих; спеціальні спілки, де люди діляться зі своїм досвідом з кваліфікованими психологами.

Тепер ясно, що історична пам'ять є надзвичайно важливою для нації будь-якої країни, а тепер постає питання, *як це можна пов'язати з туризмом?* Вид туризм, який дозволяє не лише милуватись іншою країною, а й повністю поринути у біль та горе будь-якої держави є дарк-туризм або темний туризм. Англійською dark tourism від dark – темний + tourism – поїздки або піші походи, які передбачають відвідування «темних» місць типу концтаборів, кладовищ та інших місць, так або інакше пов'язаних зі стражданнями і смертю [2].

Сам термін вперше було описано в журналі «International Journal of Yeritage Studies» в 1996 році Дж. Ленноном і М. Фолі – дослідниками з Каледонського університету Глазго, Велика Британія. У 2000 році вийшла книга Дж. Леннона під назвою «Темний» туризм, де він коментував дане поняття, як про жахливий «фактор тяжіння». Дж. Леннон висловлювався так: «У людей присутнє якесь захоплення творити зло. Це неймовірно страшно, але все-таки воно притягує» [3]. З часом такий вид туризму набув шаленої популярності, що має різні напрямки: танатотуризм (концентраційні табори – Аушвіц-Біркенау, Плашув), некропольний туризм (меморіальні кладовища, як-от Марсове поле у Львові, сюди також можна віднести могили загиблого солдата, де вперше вони з'явилися у Великій Британії в соборі та у Парижі під Триумфально Аркою, яка присвячена перемогам Наполеона), туризм катастроф (лідер – м. Чорнобиль, Хіросіма і т.д.), містичний туризм (озеро Лох-Несс, Стоунхендж), військові тури (відвідування країн, які перебувають в активній фазі війни, наприклад: лідером колись був Афганістан, Пакистан, Сомалі, та України), тури шляхами серійних вбивць тощо [3].

Мусимо визнати, що Україна – це багатостраждальна країна, з багатьма кривавими та трагічними сторінками, але чи світ це знає? Нам потрібно створювати місця пам'яті, нам варто говорити всьому світу, які події зараз відбуваються. Варто саме нам вивчати та конструювати правильну будову політики історичної пам'яті. Адже, на жаль, мало українців цікавляться цим.

Наприклад, людина, яка досліджувала наслідки українського Голодомору 1932-1933 роках був американський (не український, а саме іноземний!) історик та публіцист Джеймс Мейс, який говорив: «Ваші мертві обрали мене». Та висунув теорію, що ми зараз є постгеноцидним суспільством, яке і досі, неусвідомлюючи, накопичує харчі та воду на так званий «чорний день», не можемо на моральному рівні господарювати на своїй землі.

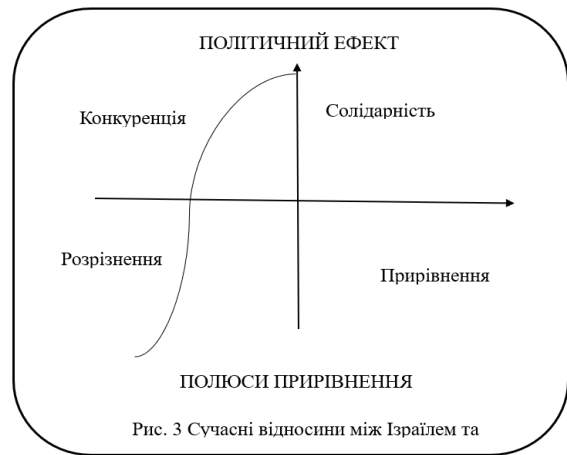
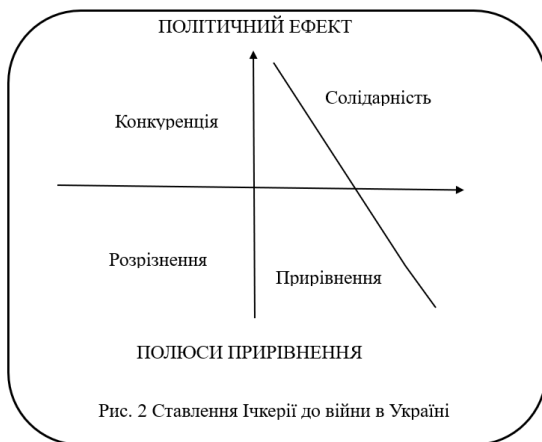
Для подолання будь-яких історичних травм треба:

1. Час (великий проміжок часу – наступні покоління);
2. Усвідомлення (робота над травмою та сприйняття її).

Для того щоб ці два етапи відбулись варто створити простір для проведення комеморації трагедій та вплинути на свідомість нації. Комеморація (у цьому випадку створення місць для жалоби) є основою для запровадження темного туризму в регіоні в цілому.

Але ж який вплив нестиме трагедія для людини (так званий дарк-турист) зовсім з іншими поглядами, свідомістю та культурою? Існує таке поняття як багатовекторна пам'ять. «Концепція, запропонована американським дослідником Майклом Ротбергом (Michael Rothberg). Це такий варіант пропрацювання трагічного минулого, в якому пам'ять про різні трагедії не входила б у суперечку, а надавала б додаткові інструменти співрозмовнику в діалогічній комунікації. Суперечка пам'ятей полягає в тому, щоб применшити значущість «чужої» трагедії заради підсилення значення «своєї» – це, за Ротбергом, гра з нульовою сумою. Дослідник показує, що насправді саме наявність конфліктних наративів (трагедія Голокосту та трагедія рабства, наприклад) створює можливість для осмислення обох. Ротберг пропонує аналіз розрізнявальної подібності (differentiated similitude) – через відчуття спільного в досвіді інших груп ми як рефлексуємо непорівнюваність власної ситуації, так і бачимо потенціал створення нової солідарності та нової візії справедливості» [1]. Тобто завдяки багатовекторній пам'яті дарк-туризм допомагає провести аналогії з власною історичною пам'яттю іноземцям, можливо, знайти власні травми (вже інтерпретованих у іншому вигляді та культурі).

М. Ротберг також створив систему координат багатовекторної пам’яті. На основі даних знань продемонстровано систему координат ставлення однієї зі сторін до країни зі схожою трагедією:

Отже, дарк-туризм несе в собі також гносеологічну функцію, тобто люди дізнаються про культуру з місцями пам’яті ще глибше. Адже в кожному монументі можна заглянути у вічі власного болю. Наприклад, скульптура КетеКольвіц «Скорботні батьки» була створена після Першої світової війни, але протягом ста років її копії не зупиняються з’являться у різних місцях, бо для кожного це окремий та внутрішній вид болю. І людям варто бачити наслідки людської зухвалості та байдужості, варто розробляти спеціальні «темні» екскурсії для освітян (щоб вони не повторювали помилки історії). Особливу потребу меморіалів по-всьому світу відчувається зараз, адже світ не хоче зупинити кривавого диктатора Путіна, чекають що все саме налагодиться, проте їм варто побачити українські розбомблені села, міста, братські могили, і можливо, уявити себе на цьому місці.

Список використаних джерел:

1. Глосарій платформи «Past/Future/Art». URL: https://pastfutureart.org/glossary/#Memory_Archive
2. Колотуха О.В. Спортивний туризм та активна рекреація: географія, систематизація, практика (словник-довідник). URL: <https://geohub.org.ua/node/1031>
3. Іванов А.М. Бізнес-навігатор. 2011. №5(26). С.186-191. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/ivanov7.htm

Джгуташвілі Наталія,

кандидат економічних наук, доцент, викладач
Київського фахового коледжу туризму та
готельного господарства

МОТИВАЦІЯ ПЕРСОНАЛУ ТУРИСТИЧНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ – ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ

Вивченню становлення та розвитку мотивації персоналу туристичних підприємств на сьогодні присвячено значну кількість наукових досліджень.

Звичайно, основою мотиваційного механізму в системі менеджменту персоналу є матеріальне стимулювання, проте останнім часом багато науковців звертають увагу саме на нематеріальні заходи стимулювання до праці. Зокрема, потрібно зробити так, щоб працівники поділяли корпоративні цінності, формувалось позитивне відношення до свого підприємства, персонал відчував особливий статус у суспільстві, що дає працевлаштування у даній компанії. [1]

Для побудови сучасної системи мотивування персоналу дуже важливо визначити основні мотиви, які примушують фахівців працювати ефективно і з повною віддачею для досягнення цілей організації і створити відповідну систему мотивування персоналу. Ентузіазм найманих працівників залежить від упевненості в тому, що: ефективна робота призведе до досягнення запланованої професійної мети; професійні успіхи будуть оцінені і винагороджені працедавцем. Виходячи з цих чинників, ефективна система мотивування персоналу повинна бути зорієнтованою не на те, щоб купувати лише час працівників, а на те, щоб купувати виключно ефективний результат їх праці, а також заздалегідь виділити можливі демотивуючі причини та мінімізувати ризики в управлінні персоналом. [2]

У сфері туризму постійно виникають нові підходи до мотивації персоналу, оскільки це галузь, де задоволення клієнтів та високоякісне обслуговування важливі не менш, ніж ефективність та продуктивність працівників. Розглянемо деякі новітні аспекти мотивації персоналу в цій галузі:

1. Гнучкі робочі умови: все більше готелів та туристичних компаній пропонують гнучкий графік роботи, можливість віддаленої роботи або варіанти робочого часу, що адаптовані до потреб індивідуальних працівників.

2. Розвиток кар'єри та навчання: програми навчання, тренінги та можливості для розвитку кар'єри стають все більш важливими для привертання та утримання талановитих співробітників. Компанії активно інвестують у розвиток свого персоналу та підтримку його кар'єрного зростання.

3. Програми благодійності та корпоративна відповідальність: залучення персоналу до соціально відповідальних проєктів та благодійних ініціатив може стати додатковим джерелом мотивації. Компанії активно сприяють участі співробітників у програмах волонтерства та благодійних заходах.

4. Розумний підхід до винагород: крім фінансової винагороди, компанії починають використовувати інші види мотивації, такі як гнучкі плани страхування, програми корпоративних переваг та бонусні системи, які враховують індивідуальні досягнення та внесок кожного працівника.

5. Створення командного духу: розробка програм та ініціатив, спрямованих на підтримку та розвиток командного духу, таких як спільні заходи, командні воркшопи та розваги, може сприяти формуванню ефективної робочої команди.

Отже, можна зробити висновок, що саме інноваційні підходи до мотивації персоналу туристичної компанії здатні привертати, утримувати та стимулювати працівників, щоб забезпечити високу якість обслуговування та задоволення потреб клієнтів.

Список використаних джерел

1. Милько І.П., Дунас М.В. Мотиваційний механізм в системі менеджменту персоналу підприємства. Матеріали XVI Міжн. наук.-практ. конф. студентів, аспірантів та молодих вчених «Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень» (17 травня 2022 року). Луцьк: ВНУ ім. Лесі Українки, 2022. 1 електрон. опт. диск (CD-ROM). Об'єм даних 9,85 Мб. С. 209-211.

2. Шильнікова З. М. Мотивація персоналу як складова ефективного функціонування вітчизняних підприємств в сучасних умовах господарювання. Наук. вісн. Херсон. держ. ун-ту. Екон. науки. 2015. Вип. 10, ч. 2. С. 113–117.

Доділова Катерина,

кандидат географічних наук, доцент, викладач вищої категорії Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства,

Мякінченко Ірина,

доктор філософії за спеціальністю 032 Історія та археологія, завідувача відділенням бакалаврату, викладач Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

ЕТНІЧНИЙ ТУРИЗМ В УКРАЇНІ: ВИКЛИКИ ЧАСУ

На сьогоднішній день, у зв'язку з повномасштабною війною розв'язаною рф на території нашої держави розвиток туристичної сфери стикнувся з цілою купою проблем від економічного характеру (зниження доходів галузі і громадян, закриття підприємств сфери туризму та гостинності, через відсутність фінансових коштів тощо), психологічного (туристи задаються питанням чи доцільно подорожувати під час війни, депресія) до територіального (не можливість використовувати значну частину туристичного потенціалу України через анексію державної території, бойові дії, або щоденні обстріли). І це лише незначні приклади. Але не дивлячись на все це, туристична галузь оговтується та вишукає сегменти ринку в яких є можливість працювати, отримувати дохід та задовольняти рекреаційно-туристичні потреби населення. На думку автора, одним з таких напрямків розвитку туристичної сфери України є етнічний туризм.

Етнографічний туризм - це різновид культурно-пізнавального туризму, який передбачає відвідування традиційних культурних місць та етнографічних сіл, а також знайомство з матеріальною та духовною культурою певної етнічної групи та етнографічним потенціалом території. Етнографічний туризм також можна розділити на два підтипи: аборигенний туризм і етнічний туризм. Аборигенний туризм - це знайомство з корінним народом, який завжди жив і нині проживає на даній території. Водночас це залишається спірним питанням, і представники різних галузей знань по-різному трактують «аборигенність». Найважливішою ознакою тут є «ценз осідлості», який означає тривалість проживання народу на даній території.

Таким чином, поняття «етнографічний туризм» є ширшим і може використовуватися як щодо корінних жителів території, так і до тих, хто переселився на цю територію пізніше. [1]

Етнічний туризм, який називають ще ностальгічним передбачає відвідування людьми місць свого історичного проживання. У рамках ностальгійного туризму іноді виділяють подорожі з метою відвідування родичів і друзів («relative and friends visitors tour»), які проживають на історичній батьківщині. Отже, підвиди етнографічного туризму можуть слугувати основою для створення різнопланового туристичного продукту.

Етнографічний туризм - це унікальний спосіб дослідити культуру та історію території. Потенційних туристів можуть зацікавити релігійні об'єкти, пам'ятки історії, культури та архітектури. Українці зберегли основні елементи традиційної, матеріальної та духовної культури своїх етнічних груп, тому Україна має великий культурний, економічний та освітній потенціал для розвитку різних підтипів етнографічного туризму.

Якщо більш детально розглянути етнічний туризм то для нашої країни є перспективні його прояви в таких напрямках:

1. Ностальгічний або сентиментальний. У перекладі з грецької мови ностальгія (від грец. nostos - повернення додому, і algos - біль) означає "туга за домом". Ностальгія викликана тим, що людина залишає місце свого народження або батьківщину. Для тих, хто народилися і виростили в іншому соціокультурному середовищі, відвідування своєї етнічної батьківщини - свого роду «поклик предків». Від початку повномасштабної війни з України виїхало за різними даними від 2,5 до 8,4 млн українців.[2] Як показують дослідження, відсоток тих, хто повернеться жити назад на Батьківщину різко знижується з кожним наступним роком проживання поза її межами. За ці вже більше ніж два роки війни тільки в Польщі народилося понад 26 тисяч маленьких українців [3]. Отже, для України, всі ці люди, якщо вони не повернуться жити на свою етнічну батьківщину, є потенціальними туристами в цьому сегменті ринку. Крім того, після закінчення війни багато українців, які проживають вже багато років в

український діаспорі по всьому світу, також з високою вірогідністю захочуть відвідати батьківщину предків.

2. Однією з форм етнічного туризму є транскордонний обмін. Хоча статистика тимчасових відвідувачів не має суттєвого економічного значення. Проте загалом цей вид подорожей є важливою частиною структури міжнародного туризму. Цей сегмент етнічного туризму розвивався і буде розвиватися в прикордонних областях України: Одеській, Вінницькій, Чернівецькій, Закарпатській, Івано-Франківській, Львівській, Волинській, тобто регіонах, які граничать з Європейським державами: Молдовою, Румунією, Угорщиною, Словаччиною та Польщею і в яких компактно проживають відповідні етнічні меншини.

3. Враховуючі сьогодні, місцями відвідування ностальгічного туризму будуть місця поховання і героїчної боротьби воїнів по всій території України, які віддали і сьогодні, на жаль, віддають своє життя у боротьбі за незалежність та цілісність нашої держави від руського миру.

4. Окремим напрямком етнічного туризму вважаються культурно-пізнавальні подорожі. Це подорож з метою ознайомлення з життям етнічних груп, які зберегли традиційні архаїчні риси своєї матеріальної та духовної культури [4]. При цьому приналежність туриста до етнічної групи дестинації не є необхідною умовою. На сьогодні найпопулярнішими є, і залишаться найближчим часом: Карпатський регіон з центрами у Яремче, Верховина, Криворівня, Косів, Космач, Шешори, Коломия; Закарпаття з центрами у Рахові, Костилівці, Лазещині, Гечі, Мужієво; Полтавщина з центрами у Сорочинцях, Диканьці, Опішні; а також Київщина (Пирогово, Бузова (етнокомплекс «Українське село»), Нові Петрівці («Хутір пана Савки»)) [5].

На жаль в інших частинах країни етнічний туризм майже не розвивається, наприклад, в Причорномор'ї та в інших регіонах країни, де є значний етнографічний потенціал, до закінчення війни, в першу чергу через безпекову ситуацію цей розвиток майже не можливий.

Крім того в Україні є ще низка проблемних моментів, які гальмують розвиток етнічного туризму, а саме:

1. Відсутність чіткої національної програми з розвитку етнічного та відповідної нормативно-правова бази.
2. Багато туроператорів довільно тлумачать термін «етнічний туризм» через невизначеність цього поняття.
3. Недостатня кількість цікавих туристичних програм на ринку етнічного туризму.
4. Незадовільний, а іноді критичний стан туристичної інфраструктури, особливо у районах, де збереглися найбільш автентичні об’єкти.
5. Втрата автентичності через велику кількість «псевдо-етніки».

Закінчення війни, вирішення (хоча б часткове) окреслених вище моментів надасть поштовх для розвитку етнічного туризму в нашій країні, та перехід його на вищий рівень розвитку.

Список використаних джерел

1. Кучинська І. В., Цимбала О. С. Особливості організації етнотурів в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. «Розвиток українського етнотуризму: проблеми та перспективи»: Зб. матер. II Всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених (Львів, 25-26 квітня 2012 р.) / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Львівський інститут економіки і туризму. — Львів : ЛІЕТ, 2012. — 263 с. — 300 пр. — ISBN 978-966-2400-14-4

2. М. Бойко Скільки мільйонів українців зараз живе за кордоном: конкретні цифри. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://tsn.ua/ukrayina/ponad-20-naselennya-nazvali-konkretni-cifri-skilki-ukrayinciv-viyihalo-za-kordon-2376805.html>

3. Скільки маленьких українців народилось в Польщі за 2023 рік? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://visitukraine.today/uk/blog/3360/how-many-little-ukrainians-were-born-in-poland-in-2023>

Кальчук Борис,
здобувач IV курсу першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти, спеціальності 242 Туризм
Національного транспортного університету
Науковий керівник: Коріненко В. В.,
старший викладач кафедри туризму
Національного транспортного університету

МУЗИЧНИЙ ТУРИЗМ ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ НАПРЯМ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЇ

Актуальність даної теми полягає у зростаючій популярності туризму та збільшенні його впливу на культурні та економічні процеси. Явище музичного туризму розвивається на тлі загальних глобалізаційних тенденцій та зростання інтересу до культурного досвіду.

Музичний туризм не лише сприяє місцевому економічному розвитку через залучення туристів, але й сприяє збереженню та популяризації музичної спадщини. Зростаючий попит на такі події, як музичні фестивалі, вимагає розвитку туристичної інфраструктури та послуг. Музичний туризм також створює нові можливості для співпраці та міжнародних відносин, сприяючи культурному обміну та міжкультурному розумінню.

Музика, сама собою, є майже універсальним засобом культурного самовираження, що представляє різноманітність стилів і варіацій, включаючи інструментальні та вокальні, сольні та групові, посилені та акустичні, студійні записи та живі виступи. Музичні жанри є, як продуктом проявів людської культури, естетичної цінності, так і місцем проявів дискусій про їх призначення та місце у світовій історії. У стародавніх культурах музика часто супроводжувала ритуали та була знаком приналежності та влади. У сучасний час музика стала частиною повсякденного життя, засобом самовираження, культурним продуктом і товаром. Жанри виражають нашу внутрішню сутність, наші погляди, наші переживання та багато іншого.

Музичний туризм як особливий тип подорожей, пов'язаних з музикою, зазвичай визначають як феномен сучасності, пов'язаний з розвитком туризму як

масового дозвілля. Спочатку неквапливі подорожі були походженням еліт вісімнадцятого та дев'ятнадцятого століть, які подорожували у пошуках пригод, вирушаючи досліджувати ще невідомий світ або вирушаючи у великий тур Європою з міркувань особистого розвитку. Протягом дев'ятнадцятого і двадцятого століть і тісно пов'язані з розвитком індустріалізації, засоби для подорожей збільшилися. Середні класи поступово почали отримувати додаткові доходи та відпочивати, тоді як варіанти транспорту ставали дедалі доступнішими завдяки розвиткові парових технологій та розширенню залізниці [1].

Винайдення технології звукозапису, радіомовлення та техніки посилення в ХХ столітті змінило спосіб, яким музиканти та слухачі почали сприймати музику: капіталізм сформував музичну індустрію, музичних виконавців та споживачів музики. По мірі того, як музичні жанри ставали все більш різними, а популярна музика перетворювалася на поп-музику, виникали встановлені маршрути гастролей, фестивалів та музичної спадщини. Тури стали способом продажу записів, зв'язку з прихильниками та заробітку грошей для лейблів; фестивалі збирали фанатів та групи в одному місці; і серйозні прихильники музики шукали спадщину своїх музичних жанрів по мірі того, як вони старіли та змінювалася мода.

У міру розвитку туризму протягом ХХ та ХХІ століть туризм почав диверсифікуватися та фрагментуватися. Колись історичні пам'ятки та екзотичні ландшафти викликали привабливість і благоговіння у мас, нині наративи популярної культури «автентифікують» туристичні напрямки так само, як і чудові природні ландшафти чи історичні пам'ятки [2].

Тому музичний туризм сьогодні розглядається як форма культурного туризму та існує поряд з іншими формами нішевого туризму, такими як кінотуризм та літературний туризм.

Сьогодні музичний туризм є золотою жилою для багатьох регіонів у світі, оскільки доступність транспортного сполучення добре сприяє мобільності людей. Таким чином навіть далекі і не зручні та на перший погляд місця проведення музичних шоу та великих фестивалів більше не є проблемою.

Також, коли люди купують квитки, вони автоматично ще витрачають кошти у місцеву економіку за рахунок таких неминучих витрат як: оренда житла, витрати на паливо, витрати на продукти та воду, ознайомитись з місцевою кухнею та колоритом. Саме з цих причин, багато регіональних установ вбачають у музичному туризмі цінність та значимість для своєї місцевості.

Поєднання звуків створює музику, яка, у свою чергу, може стати частиною національної ідентичності місця, будучи невід’ємною частиною культурного контексту нації як естетична цінність [3].

Дійсно, музика не лише проілюстрована як нематеріальна культурна спадщина, але може бути використана як торгова марка місця. Специфічні форми музики та звуки місць сприяють визначенню їх соціальної та культурної ідентичності. Споживання культурних звукових ландшафтів спонукає країни розглядати музику як цінність для туристичних вражень і використовувати цей інструмент для залучення туристів через музичну спадщину; таким чином створюючи нову туристичну нішу під назвою музичний туризм [4].

Зростаючий попит на музичний туризм обумовлений зростанням потреби в цілеспрямованих подорожах. Крім того, соціальні мережі та постійний потік контенту посилюють вплив зростаючого попиту на музичний туризм.

Наприклад, Нідерланди, які мають широкий спектр музичних жанрів, таких як джаз, EDM, техно, поп і рок, приваблюють маси, організовуючи музичні фестивалі.

Сприяючи знайомству з новими людьми та міжкультурному обміну, індустрія музичного туризму пристосовується до глобальних тенденцій і мінливих способів життя.

Музичні фестивальні тури поступово розвивалися на українському ринку протягом останнього десятиліття. Як наслідок, з’явилися туроператори, що спеціалізуються на цьому секторі. Вони пропонують мандрівникам такі послуги, як організація поїздок на музичні фестивалі, індивідуальні тури, тури пов’язані з відвідуванням найбільших європейських музичних подій, послуги бронювання, можливість вибору виду транспорту для подорожі відповідно до потреб

мандрівника, продаж квитків та запрошень на європейські музичні події, допомога у виборі готелю та отриманні необхідних проїзних документів, зустріч туриста в місті, де відбувається подія, та допомога в подорожі, надання гіда, тощо.

Висновки. Музичний туризм являє собою важливу галузь туризму, яка сприяє місцевому економічному розвитку та приваблює міжнародних споживачів. Музичний туризм створює ринок послуг та інфраструктуру, які відповідають потребам музичних туристів. Музика – це не лише розвага, але й важлива частина культурної спадщини регіону. Музичний туризм сприяє збереженню та просуванню музичної спадщини, популяризації музичних жанрів та виконавців. Він також створює можливості для людей з різним культурним походженням об'єднуватися, сприяючи соціальному та культурному обміну. Він сприяє міжнародним відносинам і взаєморозумінню. Зростаючий попит на музичний туризм стимулює розвиток туристичної інфраструктури та послуг, включаючи транспорт, розміщення, ресторани та інші форми розваг. Таким чином, музичний туризм має великий потенціал для розвитку туристичної індустрії та зміцнення культурних і соціальних відносин між різними країнами та регіонами.

Список використаних джерел

1. Urry J., Larsen J. “The Tourist Gaze 3.0”. SAGE, 2011
2. Reijnders S. “Places of the Imagination: Media, Tourism, Culture”. Ashgate Publishing, Ltd., 2011
3. Attali J. “Noise: The Political Economy of Music”. Manchester University Press, 1985
4. Gibson C., Connell J. “Musicand Tourism: On the Road Again”. Channel View Publications, 2005

Карпенко Іванна,

здобувачка II курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 242 Туризм Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

Науковий керівник: Мініч І.М.,

к.соц.н., доцент, спеціаліст вищої категорії Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

ЗБЕРЕЖЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНИ: КРАЇНА, ІДЕНТИЧНІСТЬ, МАЙБУТНЄ

Війна, розв'язана росією проти України, стала не лише трагедією для мільйонів людей, але й серйозною загрозою для історико-культурної спадщини українського народу. Систематичні руйнування пам'яток архітектури, музеїв, храмів, бібліотек та інших об'єктів культурної цінності свідчать про прагнення окупантів стерти з лиця землі все, що пов'язане з українською ідентичністю.

В умовах цієї жорстокої атаки на нашу культурну спадщину питання її збереження набуває особливої актуальності. Історико-культурна спадщина – це не просто сукупність пам'яток, це основа національної ідентичності, джерело досвіду та знань багатьох поколінь. Збереження спадщини минулого – це не лише наш моральний обов'язок перед предками, це запорука майбутнього української нації.

За період із 24 лютого 2022 до 25 квітня 2024 року РФ зруйнувала або пошкодила 1062 об'єкти культурної спадщини. З них пам'яток національного значення – 123, місцевого значення – 864, щойно виявлених об'єктів культурної спадщини – 75[6].

Найбільше пам'яток культурної спадщини пошкоджено або зруйновано на Харківщині (299), Херсонщині (144), Донеччині (125), Одещині (115), Чернігівщині (71) та в Київській області й Києві (69) [6].

Крім того, постраждала культурна спадщина в Миколаївській (44), Запорізькій (44), Львівській (36), Дніпропетровській (34), Луганській (30),

Сумській (25), Хмельницькій (10), Полтавській (6), Вінницькій (4), Житомирській (4), Кіровоградській (1), Черкаській (1) областях [6].

Важливо зазначити, що збереження історико-культурної спадщини має не лише культурне, але й економічне значення. Розвиток туризму, освіти, культурної дипломатії – все це неможливо без опори на нашу багату спадщину. Збереження пам'яток історії та культури свідчить про рівень розвитку та зрілості суспільства, демонструє прагнення нашої держави до євроінтеграції.

Післявоєнна відбудова України потребуватиме не лише відновлення зруйнованих інфраструктурних об'єктів, але й масштабних робіт з реставрації та консервації пам'яток історії та культури. Це потребуватиме значних зусиль та фінансових ресурсів не лише з боку української держави, але й міжнародної спільноти.

Збереження історико-культурної спадщини України – це не просто питання збереження пам'яток, це питання збереження нашої ідентичності, нашого майбутнього. Це виклик, який ми повинні прийняти та здолати, щоб зберегти нашу багату спадщину для наступних поколінь [2].

Окремі аспекти збереження культурної спадщини України уже ставали предметом дослідження в наукових працях вітчизняних вчених, а саме: Ольга Бір'юва, Василь Купрійчук, Світлана Гаврилюк, Олександр Гаврилюк, Світлана Бойко, Олександр Стегній, Поліна Вербицька, Валентина Борисенко та Мирослава Борисенко, Лілія Плешакова та ін.

Аналіз наукових праць, присвячених збереженню історико-культурної спадщини України, демонструє різноманіття методологій та підходів до цієї проблеми. Автори досліджують спадщину як ключовий чинник формування національної ідентичності, розглядаючи її культурну, політичну та економічну цінність. Робота ґрунтується на аналізі наукових праць, присвячених темі збереження історико-культурної спадщини в Україні.

Національна ідентичність залежить від почуття належності до культурної спільноти, історичної території, загальних цінностей і світоглядних орієнтирів.

Ідентичність розвивається з етнічного спрямування на національне, з усвідомленням місії в цивілізаційному або світовому контексті та знаходженням шляхів для її виконання [2].

Наочний приклад цього бачимо в реальності, особливо після 24 лютого 2022 року, коли українці продемонстрували світові неочікувані приклади єдності, взаємопідтримки і взаємодопомоги. В той же час, фанатичне бажання російських окупантів знищити все, що пов'язане з Україною та її населенням, підкреслює важливість історико-культурної спадщини як визначального елементу національної ідентичності, його збереження та представлення в світі [4].

Згідно з висновками Національного інституту стратегічних досліджень, під час конфлікту російські окупанти та їхні союзники намагаються нав'язати свою версію історії на тимчасово захоплених територіях України, одночасно прибираючи будь-які сліди українського історичного наративу. На окупованих територіях областей України російські окупанти та колаборанти вилучають з бібліотек книги української літератури та історії, зокрема ті, які стосуються подій Української Революції, Помаранчевої Революції, Революції Гідності та російсько-української війни. Також відомо про складання списків історичних постатей, пам'ять про яких, за словами кремлівських пропагандистів, потрібно видалити з історичної свідомості українського народу. Це свідчить про необхідність реалізації державної політики збереження історико-культурної спадщини як одного з основних принципів існування та повноцінного функціонування держави [8].

Україна вибрала європейський курс розвитку і намагається повноцінно інтегруватися в європейський історико-цивілізаційний простір, реалізуючи різноманітні культурні проекти, спрямовані на розвиток міжкультурного діалогу, збереження матеріальної та нематеріальної культурної спадщини та підтримку народної творчості і культурного туризму [4].

Проєкт «Викрадена спадщина» у межах програми «Війна і мистецтво» є прикладом заходів у сфері збереження культурної спадщини. База цього проєкту

налічує вже 245 культурних об'єктів, викрадених російськими окупантами з приватних і державних колекцій [5].

Створення такої бази, її постійне наповнення – важливий внесок у запобігання незаконній торгівлі викраденими культурними цінностями.

Початковим етапом у поверненні до України викраденої культурної спадщини під час російсько-української війни стало відновлення «скіфського золота». Ця колекція, яка складається з 565 предметів, утворилася у 2013 році з експонатів музеїв Києва, Сімферополя, Керчі, Бахчисарая та Херсонесу. Протягом понад 10 років колекція перебувала за межами України, спочатку у Німеччині, а потім у Нідерландах для експозиції у музеях. Після подій 2014 року виникла необхідність у її поверненні до України, але на окупованій території Криму це було неможливо. Російська окупаційна влада також претендувала на цю колекцію, але після тривалих юридичних процесів Верховний суд та Апеляційний суд Нідерландів вирішили повернути «скіфське золото» Україні. Це рішення важливе як для історичної справедливості, так і для міжнародного визнання того, що Крим належить Україні [7].

У зв'язку з глобалізацією та віртуалізацією світу виникає нова система архітекτονіки особистості, яка базується на аксіологічних координатах. Людина ідентифікує себе з різними культурними спільнотами завдяки активній взаємодії з ними. Усвідомлення та осмислення національної ідентичності сприяє також засвоєнню історико-культурної спадщини, яка об'єднує український народ. Цінність історико-культурної спадщини проявляється у її захисті з боку спільноти для забезпечення сталого розвитку суспільства через культурну участь та покращення міжкультурних зв'язків. Об'єкти історико-культурної спадщини, особливо археологічні пам'ятки, потребують постійного захисту та уваги, оскільки їхнє пошкодження або знищення може бути невідновним [1].

Збереження історико-культурної спадщини України є не просто питанням збереження пам'яток минулого, це питання збереження нашої ідентичності,

нашого майбутнього. Це виклик, який ми повинні прийняти та здолати, щоб зберегти нашу багату спадщину для наступних поколінь.

Пам'ятаймо: наша спадщина – це наша ідентичність, наше майбутнє.

Список використаних джерел

1. Біррова, О. Історико-культурна спадщина України: цифрові технології збереження та популяризація в умовах воєнних дій // Науково-теоретичний альманах Грані [Електронний ресурс].

URL: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/>

2. Бойко С. Формування національної ідентичності української молоді в умовах російсько-української війни // Українознавчий альманах [Електронний ресурс]. URL: <https://ukralmanac.univ.kiev.ua/index.php/ua/article/view/>

3. Вербицька, П. Соціокультурні активи історико-культурної спадщини в українському суспільстві. Historical And Cultural Studies. 1,(1), 37-41.

4. Купрійчук В.М. Роль національної культурної спадщини у формуванні української ідентичності // Формування української ідентичності в умовах сучасних викликів: теоретичні і політичні аспекти : монографія / В.П.Трощинський, В.А.Скуратівський, Н.П.Ярош та ін.; за заг. ред. В.П.Трощинського. – Київ: НАДУ, 2018. – 256 с.– С.78 – 106.

5. Викрадена спадщина. Війна & санкції [Електронний ресурс].

URL: <https://sanctions.nazk.gov.ua/art/stolen/>

6. Культурна спадщина. Через російську агресію в Україні постраждали 872 пам'ятки культурної спадщини(08.05.2024). Київ: Міністерство культури та інформаційної політики. URL: <https://mcip.gov.ua/news/cherez-rosijsku-agresiyu-v-ukrayini-postrazhdalo-1062-pamyatky-kulturnoyi-spadshhyny/>

7. Повернення «скіфського золота»: Верховний суд Нідерландів став на бік України. Укрінформ, 9 червня [Електронний ресурс]. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-crimea/3720487-povernenna-skifskogo-zolota-verhovnij-sud-niderlandiv-stav-na-bik-ukraini.html>.

8. Національний інститут стратегічних досліджень.

URL: <https://niss.gov.ua/>

Костюченко Єлизавета,
здобувачка II курсу першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти, спеціальності 242 Туризм
Київського фахового коледжу туризму та
готельного господарства
Науковий керівник: Прокопенко Н. В. -
викладач вищої категорії Київського фахового
коледжу туризму та готельного господарства

АДАПТАЦІЯ ТУРИСТИЧНИХ КОМПАНІЙ В РЕАЛІЯХ ВІЙСЬКОВОГО ЧАСУ

Війна – це трагедія, яка сколихнула всю країну. Постраждали люди, багатьох вже немає в живих. Однак збитків зазнав і український бізнес. Туризм – одна з тих галузей, які постраждали найбільше. Не встигнувши відновити доковідні оберти, вона зазнала нових втрат. Багато компаній припинило діяльність через збитковість, дехто переїхав закордон. Але на українському ринку й досі лишаються вони – титани, які готові боротися за кожного туриста в цій складній життєвій ситуації. Як би складно не було – життя продовжується. А на заміну старим компаніям, приходять нові, вже підготовані до боротьби за власне місце під туристичним сонцем.

Діяльність туристичних компаній знаходиться на надскладному життєвому етапі. Певні проблеми виникли ще на початку пандемії Covid-19, коли кількість туристів скоротилася через карантини. Виїхати закордон було складно також через потребу у щепленнях. Це значно нашкодило туристичній сфері всіх країн. І в той час, як весь світ по-трохи вставав з колін, Україну мусила знову впасти через початок повномасштабного вторгнення у 2022 році.

В середньому частка туристичного сектору у ВВП інших країн складає близько 10%. Україна навіть у сприятливих для туризму часи мала цей відсоток наднизьким – орієнтовно 2-3%. Ще у далекому 2019 році говорилося, що ці показники є майже критичними, адже рівень падав і до 1,5%, що майже у 10 разів менше, ніж середній міжнародний показник. За словами Петра Порошенка,

Україна має збільшити кількість туристів у найближчі 5 років [1]. Що сталося далі, відомо всім – пандемія, повномасштабне вторгнення.

За 2023 рік Україну відвідало 2,45 млн іноземців. Однак більшість приїздили сюди з приватною метою, інші – були обслуговуючим персоналом транспортних засобів або їхали транзитом. У порівнянні, в 2021 році ця цифра складала 4,2 млн осіб. Однак період розквіту українського туризму був у 2013 році, коли Україну відвідало 25 млн іноземних туристів.

Суттєво зменшилася кількість туристичних компаній, які не витримали не лише конкуренції, а й зниження попиту на туристичні послуги. За внутрішньою статистикою туроператора «JoinUp!», їх послугами у 2023 році скористалися 235 073 туристи, що на 48% більше ніж у 2022. Однак цей рівень все ще у 4 рази менший від довоєнного. Однак, навіть враховуючи заборону на виїзд закордон чоловікам, кількість туристів-чоловіків склала 17% від загальної кількості українських туристів [2].

На разі було помічено, що українці стали менше часу виділяти на підготовку до подорожі. Більшість готова забронювати тур і вже через кілька днів виїжджати у відпустку. Це іноді може ускладнити роботу самих туристичних компаній.

За даними Державного агентства розвитку туризму України, кількість туристичних компаній на ринку України знизилася на 34%. В результаті заміщення старих компаній новими, ці цифри можуть коливатись. Через повномасштабну війну на території України, скоротився рівень надходжень до державного бюджету зі сторони туристичного бізнесу більше, ніж на третину. Світові ж втрати через війну в нашій державі оцінюють в 14 млрд доларів. Скорочення податків спостерігалось відносно таких підприємств [3]:

- туристичні бази, дитячі табори, кемпінги – на 57%;
- туристичні оператори – 35%;
- туристичні агентства – 27%.

Однак приріст на 46% помічено від діяльності гуртожитків, пансіонатів, які використовувалися як тимчасове житло для переселенців.

Через повномасштабну війну в Україні вже пошкоджено близько 164 різноманітних туристичних об’єктів. Також було знищено 1804 культурних та 348 релігійних об’єктів. Для відновлення втраченого Україні знадобиться 8,2 млрд євро та 10 років. ЮНЕСКО оцінює збитки завдані культурі та туризму в 3,5 млрд євро. А от накопичені втрачені доходи складають близько 18 млрд євро. Однак повністю оцінити масштаб завданих збитків вийде лише після закінчення війни. Адже частина території України все ще перебуває під окупацією ворога, тож говорити про стан туристичних об’єктів в даних регіонах, а це близько 20% території всієї України, на разі складно. На даний момент країною-агресором окуповано 13 національних парків, 8 природних заповідників та 2 біосферних заповідники, а втрати навколишнього середовища оцінюють в 48 млрд євро.

Майже 54,7% українців, опитаних UNICEF U-Report Ukraine, не відвідували регіони України з туристичною метою. Частина уникає подорожей через можливу небезпеку, інші не вважають це доцільним під час війни, або не мають фінансової можливості подорожувати.

Однак, не зважаючи на всі складнощі, українці продовжують подорожувати. Більшість тих, хто виїжджав закордон з туристичною метою до війни, продовжують це робити й зараз. Зараз держава задумується про розвиток внутрішнього та в’їзного туризму. Для цього обговорюють можливі плани розвитку українського туризму після закінчення війни. Основними перешкодами вважають:

- брак ресурсів - «все для фронту»;
- триваючі руйнування;
- невизначеність умов відновлення.

Планування відновлення – це спосіб побудови перспективного бачення України для партерів, формування зацікавленості Україною та залучення потенційних майбутніх інвестицій. Мати стратегію відновлення сьогодні – значить скоротити час на відбудову після закінчення війни. Дуже важливо, аби на третьому році повномасштабного вторгнення держава мала відповідні плани розвитку, як економічного, так і туристичного. Це забезпечить стале зростання

туристичної індустрії, сприяючи економічному зростанню країни та підвищенню її міжнародного престижу.

Список використаних джерел

1. Частка туризму у ВВП України у 10 разів нижче середньої по світу. URL:<https://ua.news.ua/money/chastka-turyzmu-u-vvp-ukrayiny-u-10-raziv-nyzhche-serednoyi-po-svitu> (дата звернення: 03.05.2024).
2. Де та як українці відпочивали в 2023 році: український туроператор склав «портрет туриста». URL:<https://www.unian.ua/tourism/news/vidpochinok-pid-chas-viyni-ukrajinskiy-turoperator-join-up-rozpoviv-de-ta-yak-vidpochivayut-ukrajinci-novini-amp-12537606.html> (дата звернення: 07.05.2024).
3. Аналіз ринку туроператорів України. URL: <https://blog.youcontrol.market/analiz-rinku-turoperatoriv-ukrayini/amp/> (дата звернення: 06.05.2024).
4. У відпустку після перемоги. Як турбізнес виживає під час війни. URL:<https://www.rbc.ua/rus/travel/vidpustku-pislya-peremogi-k-turbiznes-vizhivae-1663770271.html/amp> (дата звернення: 06.05.2024).
5. Міжнародний форум «Економіка відновлення: національний та регіональний вимір». URL:<https://youtube.com/live/J9mzWPY0W10?feature=share> (дата звернення: 18.04.2024).

Кузьменко Маргарита,

здобувачка ІV курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 242 Туризм Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

Науковий керівник: Джгуташвілі Н.М.,

кандидат економічних наук, доцент, викладач Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

СУЧАСНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ

ДИСЦИПЛІНОЮ ПРАЦІ В ТУРИСТИЧНІЙ ОРГАНІЗАЦІЇ

Туристична індустрія є однією з важливих складових економіки багатьох країн світу. Ефективне управління людськими ресурсами, зокрема забезпечення дисципліни праці, є ключовим фактором успіху туристичної організації. В умовах постійних змін, високої конкуренції та зростаючих вимог клієнтів, вміння керувати трудовою дисципліною стає все більш актуальним.

Дисципліна праці є однією з основ ефективного функціонування будь-якої туристичної компанії. Вона забезпечує злагоджену роботу всього персоналу, підвищує продуктивність та якість обслуговування клієнтів. Однак у сфері туризму, де робота часто пов'язана з емоційними навантаженнями, стресовими ситуаціями та нестандартним графіком, управління трудовою дисципліною може становити певні виклики. Тому дослідження сучасних аспектів цього питання є важливим як для науковців, так і для практиків туристичного бізнесу.[1]

Дисципліна праці в Україні регулюється низкою нормативно-правових актів, які визначають основні права, обов'язки та відповідальність працівників та роботодавців. Ключовими документами є Кодекс законів про працю України, Закон України "Про охорону праці", Закон України "Про колективні договори і угоди", а також внутрішні положення та правила трудового розпорядку, що затверджуються на рівні кожного окремого підприємства, установи чи організації.

Ефективне управління дисципліною праці є ключовим фактором успіху сучасних туристичних організацій. Традиційні методи, такі як жорсткий контроль та встановлення суворих правил, вже не є достатніми в умовах динамічного та висококонкурентного туристичного ринку. Тому туристичні підприємства впроваджують низку інноваційних підходів до забезпечення дисципліни серед персоналу. [2]

Одним із таких методів є створення сприятливого корпоративного клімату та посилення командної роботи. Заохочення співробітників до активної участі в управлінні, спільному прийнятті рішень та вирішенні робочих питань підвищує їхню відповідальність та самодисципліну. Також важливим є налагодження дружніх, довірливих стосунків між керівництвом та підлеглими, що сприяє більшому залученню та мотивації працівників. [3]

Ще одним сучасним трендом є впровадження гнучких графіків роботи та віддаленого доступу. Надання працівникам більшої свободи та автономії у плануванні робочого часу позитивно впливає на їхню продуктивність та дисципліну, адже вони відчувають більшу довіру та відповідальність. Водночас,

ефективне управління дистанційним персоналом потребує чітких комунікаційних каналів, регулярного зворотного зв'язку та моніторингу виконання завдань.

Сучасні туристичні компанії також активно застосовують методики управління ефективністю, зокрема, постановку цілей, оцінку результатів та надання конструктивного зворотного зв'язку. Це дозволяє не лише підвищити продуктивність, а й формувати культуру відповідальності та самоконтролю працівників.

Роль керівника в забезпеченні дисципліни праці на туристичному підприємстві є надзвичайно важливою. Саме від стилю управління, особистих якостей та професійної компетентності керівника великою мірою залежить дисципліна праці та ефективність роботи всього колективу. Ефективний керівник повинен не лише встановлювати чіткі правила та вимоги до персоналу, але й бути взірцем для наслідування, мати авторитет, демонструвати відданість справі та високу працездатність.

Вивчення зарубіжного досвіду управління дисципліною праці в туристичній сфері є надзвичайно важливим для вітчизняних підприємств, адже дозволяє перейняти ефективні методи та практики, які довели свою дієвість в інших країнах. Провідні туристичні компанії світу приділяють особливу увагу формуванню та підтриманню високого рівня дисципліни серед персоналу, розуміючи, що це є запорукою забезпечення належної якості обслуговування туристів.

Наприклад, у Сполучених Штатах Америки великого поширення набула практика запровадження системи штрафних санкцій за порушення трудової дисципліни. Розміри таких штрафів можуть значно варіюватися залежно від тяжкості проступку, при цьому частина коштів надходить до загального фонду організації, а інша частина виплачується безпосередньо постраждалим клієнтам у якості компенсації. Така система дисциплінарних стягнень сприяє формуванню у працівників чіткого розуміння неприпустимості будь-яких порушень і високої відповідальності за свої дії.

Отже, сучасні аспекти управління дисципліною праці в туристичних організаціях відображають важливі тенденції та вимоги сучасного бізнесу. Управління дисципліною праці у сфері туризму вимагає від керівництва гнучкості, толерантності та вміння адаптуватися до постійних змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі. Подолання викликів, пов'язаних із забезпеченням дисципліни праці, вимагає впровадження інноваційних методів та підходів, таких як створення сприятливого корпоративного клімату, впровадження гнучких графіків роботи та застосування методик управління ефективністю.

Список використаних джерел

1. Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. «Психологія та туризм» (м. Київ, 27 квітня 2022 р.) К.: ТОВ «Геопринт», 2022. 219 с. С.104-108. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/hudaverdiyeva4.htm
2. Управління поведінкою та дисципліною персоналу. URL: https://referatss.com.ua/work/upravlinnja-povedinkoju-ta-disciplinoju-personalu/#google_vignette
3. Управління дисципліною. Типові дисциплінарні порушення. Дисциплінарний вплив URL: https://osvita.ua/vnz/reports/management/15271/#google_vignette

Літовка-Деменіна Світлана,

кандидат педагогічних наук, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

РОЛЬ PR ТА РЕКЛАМИ У ПРОСУВАННІ ЗАМКОВИХ ТУРІВ

PR та реклама відіграють важливу роль у просуванні замкових турів. PR може допомогти збудувати позитивний імідж турфірми, розповісти про унікальність та привабливість замків, створити зацікавленість серед потенційних клієнтів. Реклама може допомогти в просуванні конкретних турпрограм, акцій та знижок, залучити увагу цільової аудиторії через рекламні кампанії в інтернеті, соціальних мережах, телебаченні та інших медіа-ресурсах. Обидві стратегії можуть сприяти популяризації замкових турів та збільшенню кількості клієнтів.

Загалом, реклама має бути спокійною, але подекуди навіть мотиваційною [1].

Зараз доречно рекламувати те, що дійсно несе користь споживачу. Саме тому, найбільш популярною є інформаційна реклама. Продуктова комунікація також може бути, але якщо використовувати довоєнний креатив, обов’язково перед виходом слід перевіряти рекламу на сприйняття аудиторією [3].

Для залучення цільової аудиторії замкових турів через рекламні компанії в інтернеті, слід спрямовувати рекламні зусилля до місць, де потенційні клієнти активно перебувають онлайн. Це можуть бути спеціалізовані інтернет-магазини, форуми, соціальні мережі та платформи. Важливо створити привабливі рекламні матеріали з чітким зображенням та описом замкових турів, а також вказати конкретні переваги цих виробів порівняно з іншими на ринку. Таргетування аудиторії за інтересами, віковими групами та місцезнаходженням може допомогти досягти більш ефективних результатів у рекламних кампаніях.

Залучення цільової аудиторії замкових турів через рекламні компанії в соціальних мережах може бути ефективним заходом, оскільки соціальні мережі надають доступ до великої кількості потенційних клієнтів. Рекламні кампанії на Facebook, Instagram, можуть допомогти досягти великої аудиторії.

Запропонуємо кілька стратегій, які можна використовувати:

1. Цільове спрямування реклами. Використовуйте рекламні платформи в соціальних мережах для спрямування оголошень на конкретну аудиторію за віком, інтересами, місцем проживання тощо.

2. Використання візуального контенту. Публікуйте гарні фотографії та відео замків, їхніх історій та цікавих подробиць. Привабливий візуальний контент може викликати бажання відвідати це місце.

3. Інтерактивні конкурси та розіграші. Організуйте конкурси або розіграші серед підписників, що стимулює їхню участь і залучає увагу до замкових турів.

4. Користувач-генерований контент. Запрошуйте туристів, які вже відвідали замки, ділитися своїми фотографіями та враженнями. Це може надихнути інших на подорож.

5. Інформативні публікації. Розміщуйте цікаві статті, історії або факти про замки, їхню архітектуру, легенди тощо, що робить ваші публікації цікавими для ширшої аудиторії.

6. Використання хештегів. Використовуйте популярні та специфічні хештеги, що відображають тематику замкових турів, для залучення уваги користувачів, які шукають подібний контент.

Ці стратегії сприяють залученню уваги цільової аудиторії та створенню зацікавленості до замкових турів через соціальні мережі.

Для залучення цільової аудиторії замкових турів через телевізійні рекламні компанії важливо враховувати кілька ключових аспектів:

1. Створення привабливого рекламного контенту. Реклама повинна бути цікавою та захопливою, надихати глядачів відвідати замки, показати їх красу та історію.

2. Вибір правильних телеканалів та програм. Рекламу слід показувати на каналах, які мають велику аудиторію, зацікавлену у подібних турах, наприклад, історичні канали, чи канали про мандрівки.

3. Чітке визначення цільової аудиторії. Зрозумійте, яка аудиторія найбільше зацікавлена в замкових турах. Наприклад, це можуть бути туристи старшого віку, сімейні подорожі або пари, які шукають романтичний відпочинок.

4. Проведення рекламних кампаній у відповідний час. Розміщуйте рекламу в ті часи, коли ваша цільова аудиторія найімовірніше переглядає телевізійні програми, наприклад, ввечері або вихідні дні.

5. Моніторинг та аналіз ефективності. Важливо вимірювати результативність рекламної кампанії, слідкувати за змінами у попиті та взаємодії аудиторії з вашою рекламою.

Ці елементи разом допоможуть залучити більше цільової аудиторії до замкових турів через телевізійні рекламні компанії.

В Україні інноваційні технології пробували впроваджувати у декількох областях для привернення уваги іноземних відвідувачів і покращення культурних об’єктів країни [2, с. 350].

Замкові тури – це вид туризму, що спрямований на відвідування і дослідження історичних замків, фортець, палаців і інших старовинних об’єктів. Цей вид туризму особливо популярний в країнах з багатою історією та культурним спадком.

Отже, пропозиції у просуванні замкових турів:

1. Тематичні тури. Організуйте тури з певною тематикою, такою як тури з вивчення військової архітектури, мистецтва чи гастрономічні замкові тури, де туристи можуть скуштувати страви того часу.

2. Інтерактивні екскурсії. Додайте інтерактивних елементів, наприклад, рольові ігри або квести в межах замку, що дозволяють туристам взяти участь у захопливих пригодах.

3. Нічні екскурсії. Організуйте нічні екскурсії з використанням освітлення для створення таємничої атмосфери, дозволяючи туристам побачити замок в іншому світлі.

4. Мистецькі заходи. Проводьте виставки, концерти, майстер-класи або літературні заходи в межах замку для привернення любителів мистецтва та культури.

5. Тематичні виставки. Організуйте виставки, присвячені історії замку, його мешканцям чи подіям, які тут відбувалися.

6. Кулінарні події. Проводьте кулінарні фестивалі, де можна скуштувати страви, які готувалися в середньовічних кухнях замків.

Креативність у замкових турах може допомогти створити незабутні враження для туристів, зробити їх подорож більш захоплюючою та освітньою.

Список використаних джерел

1. Лисюк Т.В., Терещук О.С., Демчук О.А. Організації туристичних подорожей в умовах війни. URL: <http://surl.li/uaxnk> (дата звернення 07.05.2024).
2. Рутинський М.Й. Замковий туризм в Україні. Київ. ЦУЛ. 2021. 432 с.

3. Шкальова А. Абсолютно (не) доречно. Чи можна рекламувати під час війни. Vector. URL: <http://surl.li/uaxnm> (дата звернення: 06.05.2024).

Михалюк Олег,

здобувач III курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 241 Готельно-ресторанна справа Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

Науковий керівник: Земліна Ю.В.,

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри готельно-ресторанного і туристичного бізнесу Київського національного університету культури і мистецтв

ZARAZ ВІРТУАЛЬНИЙ ТУРИЗМ

Технології віртуальної реальності дозволяють отримати користувачам унікальний досвід від вже існуючих продуктів та послуг, як наприклад це робить ігрова індустрія, або як це може робити туристична індустрія. Саме тому, в цілях провадження цієї концепції до туристичної сфери, був розроблений цей стартап [1], який міг би впровадити віртуальний туризм як новий концепт.

Zaraz – це проект, що являє собою туризм за допомогою віртуальної реальності у режимі реального часу. Суть полягає у тому, що біля пам’яток архітектури, чи інших важливих туристичних дестинацій, або пейзажних місць встановлюються камери, що охоплюють певний периметр і дозволяють користувачам приєднатись до них, та роздивитись об’єкт чи місце в прямому ефірі. Камери не зберігатимуть матеріал, який вони транслюють. Важливим аспектом є ракурс, який має кожна окремо взята камера, аби весь якомога більша площа, а бажано весь периметр навколо об’єкту споглядання була покрита зоною огляду камер, задля кращого ефекту.

Також за допомогою екшн-камер, таких як наприклад Insta 360, можна проводити екскурсії для туристів у віртуальній реальності. Екшн-камера яка знаходиться у гіда, показуватиме все що відбувається навколо, а споглядач у VR окулярах отримає можливість споглядати за екскурсією, без фізичної участі в неї.

Це може бути дуже цікавою альтернативою для тих, хто не може подорожувати, але хотів би побачити культурно-історичну спадщину іншої країни. Те ж саме стосується і екстремального туризму, не всі мають можливість чи навички, аби подолати певні ділянки, тому якщо туристи мають бажання, але не всі вміють, аби пройти це випробовування, вони можуть це побачити, і виглядати це буде дуже реалістично. А споживачі, які вже мають окуляри віртуальної реальності та не бажають нікуди їхати, але все ще отримати цю послугу, вони зможуть зробити це за допомогою особистого кабінету.

Можливий вибір камер:

Avigilon Ava Quad Camera (2579 \$; 99022 ₴) (камера відеоспостереження, знімає на 4 окремих камери розташованих, аби захопити якомога більший ракурс до кінця не відомо, чи є підтримка VR)

Canon CRX-300 (12000 \$; 460745 ₴) (камера відеоспостереження яка може вести трансляцію в 4к за 30 fps знаходячись поза приміщенням та має захист від вологи та пилу, на жаль не може одночасно знімати на 360 градусів

Insta 360 Pro 2 (4374 \$; 167950 ₴) (екшн камера для зйомки VR на 360 градусів, має захист від вологи, але до кінця не відомо наскільки він ефективний та чи витримає камера знаходження на вулиці 24/7,)

(камера для гіда) Insta360 ONE RS 1-Inch (799 \$; 30400 ₴) (екшн камера, яка має дуже високу якість зйомки при різному освітленні, мікрофон середньої якості)

(камера для гіда) Insta360 X3 (399 \$; 15180 ₴) (екшн камера з відносно непоганою якістю зйомки, та вбудованим мікрофоном, найкращий бюджетний варіант).

Окуляри віртуальної реальності:

Vive Pro 2 HMD (779 \$; 29633 ₴) (висока якість зображення, але вартість не виправдовує призначення, оскільки краще підходить для більш активної діяльності)

Meta Quest 3 (500 \$; 19020 ₴) (хороша якість зображення, присутня аудіо-гарнітура)

Переваги 360 камер полягає у тому, що вони можуть показувати зображення одночасно багатьом глядачам, на відміну від камер, які мають обмежений зоровий кут, і потребують налаштування маршруту огляду, який так чи інакше обмежуватиме можливості у спостереженні, а декілька 360 вдало встановлених камер по периметру дадуть найкращий ефект, та можливість одночасного споглядання необмеженою кількістю людей.

Контроль за камерами відбуватиметься дистанційно з моніторингового центра рівня міста/країни. Запит на підключення до камер відбуватиметься з філій підприємства з різних куточків світу, так наприклад, людина що перебуває у філіалі Zaraz у Лондоні, за запитом зможе отримати доступ до камер, що знаходяться у Нью-Йорку.

Бізнес план

Головна ціль – це отримати доступ до якомога більшої кількості екскурсійних маршрутів, туристичних дестинацій, та мати якомога більше підприємств, де люди зможуть отримувати туристичні послуги. Розширення впливу безпосередньо впливає на різноманіття продукту, що буде надаватись клієнтам.

Щодо клієнтської бази, найбільше клієнтів очікується у країнах, громадяни якої найбільше подорожують, це: Великобританія, США, Китай, Німеччина, Франція. Туристи, які прагнуть подорожувати, та постійно дивитись на щось нове, зможуть подивитись на новітній спосіб подорожей, за допомогою технології віртуальної реальності. Дуже великий потенціал має ця послуга під час обмежень у пересуванні з причин пандемії, як наприклад було в період з 2019 по 2023 рр.

Перевагою цього проекту є низька конкурентність. Існують компанії та підприємства які роблять туристичні відео для замовників та компаній в режимі VR, але наш продукт відрізняється можливістю багаторазового використання. Одне й те саме місце може виглядати по різному в залежності від години дня, погоди, та пори року, а тому кожне повторне підключення буде мати свою новинку в порівнянні з переглядом заздалегідь змонтованого відео.

Недоліком є складність підрахунку для бізнес плану. Якщо уявити, що відділення Zaraz яке матиме мінімум 10 місць для віртуального туризму, а це 10 пар окулярів віртуальної реальності, вартість яких складатиме 5000\$ з Meta Quest 3, потрібне також і приміщення, вартість наприклад модульного на 80 м² становитиме приблизно 20800\$, а також інше обладнання та фурнітура приблизно на 3000\$, що означає, вартість відкриття одного відділення (без непередбачуваних витрат) становить 28800\$, або ж 1 096 000 грн. Але через специфічність продукту, неможливо лише відкрити одне відділення та вже почати роботу, потрібен доступ до дестинацій, з яких клієнти і будуть отримувати контент. Для цього необхідні гід, спорядження для проведення екскурсій, та камери на цікавих туристичних ділянках, з яких також можна отримувати зображення. Ідеальний варіант, якщо на одну локацію потрібно встановити 1 камеру, але через варіацію ракурсів однієї камери не завжди буде вистачати. Якщо Insta 360 Pro 2 в своїй стандартній комплектації зможе знаходитись у режимі постійної трансляції, тоді 4374 \$ (167950 ₴ це вартість однієї камери на одну локацію, але якщо треба захопити більшу площу, тоді 2 камери 8748 \$ (335 900 ₴), 3 – 13 122 \$ (503 850 ₴), 4 – 17 496 \$ (671 800 ₴) і тд. Також треба мати регіональний центр управління (а може і не один, в залежності від масштабу) який буде за вартістю коштувати більше одного звичайного відділення. Мінімальна вартість спорядження на одного гід, без якого він не зможе провести екскурсію, це 1 екшн-камера Insta360 ONE RS 1-Inch за 779 \$ (30400 ₴ + 1000 ₴ на селфі палку). Спорядження для гід при екстремальному туризмі (каякінг, велотуризм, дайвінг і тд.) буде різнитись в залежності від виду обраного напрямку, тому варто заключати контракти з професіоналами, які мають своє спорядження, та відповідні навички у обраній сфері, а вартість інших витрат на спорядження буде трохи більшою за звичайного гід.

Маркетингова стратегія

Основна увага на короткостроковій перспективі буде приділятися у напрямках ціноутворення та просування. Оскільки напрямок відносно новий, особливу увагу треба приділити саме просуванню продукту, аби якомога більше

людей дізналося про існування продукту в цілому, це просування через соціальні мережі (Instagram, YouTube, TikTok), інтернет ресурси включно з пошуковою оптимізацією у браузерях, промо-кампанії та участь у різних туристичних виставках. Також на нашому сайті буде повідомлятися про акції та знижки які діють в цей час.

Персонал має бути кваліфікованим та професійним. Нам будуть потрібні фахівці які зможуть займатись технічною частиною, а це встановлення камер, їх під'єднання, підтримання в належному стані та контроль, а також гідів екскурсів для проведення екскурсій.

Вартість послуг буде розраховуватись окремо за 1 тур, якщо це екскурсія з гідом, та погодинна оплата, якщо це споглядання з стаціонарних камер, таким чином можна досягти зрозумілої цінової політики для клієнтів та зручно розраховувати вартість подальших послуг.

Список використаних джерел

1. SendPulse Inc URL: <https://sendpulse.ua/support/glossary/startup> (дата звернення: 17.04.2024).

Петренко Вероніка,

здобувачка II курсу фахової передвищої освіти, спеціальності 242 Туризм Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

Науковий керівник: Прокопенко Н. В.,

викладач вищої категорії Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

ТУРИЗМ ЯК ЗАСІБ ЗБЕРЕЖЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ: ЗАХОДИ ПО ЗБЕРЕЖЕННЮ ТА ПРОСУВАННЮ ІСТОРИЧНИХ МІСЦЬ

Культурний туризм є однією з найпопулярніших та найцікавіших форм туризму, яка здатна змінювати сприйняття світу та зближувати народи. Відчуваючи бажання пережити культурне багатство різних народів, люди подорожують в інші куточки світу з метою пізнання інших традицій, звичаїв, мистецтва та історії.

Культурний туризм – це подорожі з метою пізнання культурного спадку та історії місцевих народів. Завдяки цьому виду туризму люди повинні відкривати нові горизонти, розширювати свої знання, збагачуватися духовно і відчувати глибше розуміння світу.

Збереження культурної спадщини: Культурний туризм сприяє збереженню історичних та культурних пам'яток. Зацікавленість подорожуючих після збереження історичних будівель, традицій, ремесла та мистецтва, які в інших випадках можуть бути забуті або зникнути.

Розвиток економіки: Культурний туризм має значні економічні вигоди для країн та регіонів, які стають популярними туристичними напрямками. Він забезпечує можливості для місцевих жителів, завдяки новому створенню робочих місць та розвитку інфраструктури.

Культурний обмін: Культурний туризм зближує людей з різними країнами і культурами, сприяє взаєморозумінню та обміну знаннями. Взаємодія з місцевими жителями дає туристам більш глибоко зануритися в культуру та звички місцевого населення.

Підтримка традицій та ремесел: Культурний туризм підтримує розквіт традиційних ремесел та мистецтва, що може бути отримано джерелом доходу для місцевих ремісників і художників.

Стимулювання розвитку освіти: Культурний туризм розвиває освіту в місцевих громадах, крім того, додатково – попит на знання про історію, культуру та мову місцевих народів.

Підтримка збереження природи: У тих випадках, коли культурні пам'ятки знаходяться в природних заповідниках чи національних парках, культурний туризм може допомогти фінансувати збереження природи та екологічні проекти.

Культурний туризм є одним із найбільш цінних видів туризму, який сприяє збереженню культурної спадщини, розвитку місцевих громад та зближує народи. Цей вид подорожей дає можливість людям відкрити для себе нові аспекти цього життя, розширити свої знання та пережити незабутні емоції.

Проте, варто зазначити, що культурний туризм повинен використовуватися з повагою до місцевої культури та традицій, уникати негативного впливу на природу та забезпечувати справедливе економічне використання для місцевих спільнот. Тільки збалансований і стійкий розвиток культурного туризму може принести благо як для подорожуючих, так і для місцевих жителів.

Туризм може відігравати важливу роль у збереженні культурної спадщини, надаючи фінансові ресурси та стимулюючи інтерес до історичних місць.

1. Фінансування: Туристичні доходи можуть бути використані для фінансування реставрації, консервації та охорони історичних місць. Кошти від продажу квитків, сувенірів та інших туристичних послуг можуть бути спрямовані на підтримку історичних пам'яток.

2. Підвищення обізнаності: Туризм може підвищувати обізнаність про історичні місця та їхню цінність. Інформаційні стенди, екскурсії, виставки та інші освітні програми можуть знайомити туристів з історією та культурою історичних місць. Використання соціальних мереж, веб-сайтів та інших онлайн-платформ може допомогти поширити інформацію про історичні місця та заохотити людей їх відвідати.

3. Управління та розвиток: Туризм може стимулювати розробку та вдосконалення інфраструктури навколо історичних місць, включаючи транспорт, проживання, харчування та інші послуги. Створення сувенірних магазинів, кафе, ресторанів та інших туристичних об'єктів може допомогти генерувати доходи для збереження історичних місць.

4. Залучення громади: Туризм може залучити місцеву громаду до збереження та просування історичних місць. Місцеві жителі можуть брати участь у екскурсіях, фестивалях та інших заходах, пов'язаних з історичними місцями.

Важливо зазначити, що туризм може мати негативний вплив на історичні місця, якщо він не буде належним чином керований, таким чином як:

Перевантаження туристів може призвести до пошкодження історичних місць; Неконтрольоване будівництво та розвиток можуть порушити історичний

характер історичних місць; Експлуатація місцевих жителів та комерціалізація культурної спадщини можуть негативно вплинути на місцеву культуру.

Для того, щоб туризм мав позитивний вплив на збереження культурної спадщини, важливо розробити стійкі та відповідальні практики управління туризмом.

- ✓ Розробку планів управління туризмом, які враховують вплив туризму на історичні місця та місцеву громаду.
- ✓ Запровадження заходів з охорони та консервації для захисту історичних місць.
- ✓ Залучення місцевої громади до прийняття рішень щодо управління туризмом.
- ✓ Створення екологічно чистих та етичних туристичних практик.

Ось додаткові ідеї щодо заходів по збереженню та просуванню історичних місць за допомогою туризму:

Спеціалізовані тури: Розроблення тематичних турів, які зосереджуються на конкретних аспектах історії та культури історичних місць. Наприклад, тури можуть бути присвячені архітектурі, військовому минулому, мистецтву або повсякденному життю певного періоду.

Інтерактивні експозиції: Створення інтерактивних експозицій та програм, які дозволяють туристам активно взаємодіяти з історією. Це може включати віртуальну реальність, доповнену реальність, ігри та інші захоплюючі методи навчання.

Заходи для місцевих жителів: Організація спеціальних заходів та програм для місцевих жителів, які дозволять їм безкоштовно або за знижкою відвідувати історичні місця та брати участь в освітніх програмах.

Партнерство з навчальними закладами: Співпраця з місцевими школами та університетами для розробки навчальних програм, пов'язаних з історією та культурою історичних місць.

Волонтерські програми: Запровадження волонтерських програм, які дозволять туристам брати участь у збереженні та реставрації історичних місць.

Зрештою, туризм може стати потужним засобом збереження культурної спадщини, якщо він буде спланований та реалізований з урахуванням потреб як туристів, так і місцевої громади.

Список використаних джерел

1. Збереження спадщини через подорожі у часі: сайт URL: <https://fgritb.knukim.edu.ua/home/news/zberezhennya-spadshchini.html>
2. Роль туризму в популяризації культурної спадщини Бойківщини: сайт URL: <https://nz.lviv.ua/archiv/2020-5/9.pdf>
3. Культурна спадщина – бренд туристичної України: сайт URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2023/nov/31813/vse20232-29-42.pdf>
4. Перспективи використання об'єктів культурної спадщини у розвитку міжнародного туризму: сайт URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2023/70_2023/39.pdf
5. Збереження культурної спадщини країни в умовах активізації туристичної діяльності: сайт URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/995/1/Khomynets%20P.A.%20METzim-51.pdf>

Пізняк Юлія,

здобувачка I курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 231 Соціальна робота Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

Тарасенко Неллі,

к.п.н., доцент кафедри соціальної роботи Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТУПНОСТІ ТА БЕЗПЕКИ ІНКЛЮЗИВНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

В сучасних умовах триваючої збройної агресії Російської Федерації проти України суттєво підвищилась кількість осіб з інвалідністю [2] та осіб, які мають

порушення здоров'я. Означена проблематика безумовно актуалізує питання забезпечення доступності та безпеки інклюзивного туризму, як одного з засобів реабілітації, релаксації, рекреації та розвитку соціальності особи з інвалідністю.

З огляду на зазначене мета нашого дослідження – окреслення основних умов щодо забезпечення доступності та безпеки інклюзивного туризму в Україні в умовах воєнного часу.

Розпочнемо з ключової дефініції «інклюзивний туризм». Інклюзивний туризм (безбар'єрний) туризм – доступність туризму для широкого кола туристів, не тільки виключно для туристів з інвалідністю, а й для людей із тимчасовими фізичними обмеженнями, їхніх опікунів, членів їхніх сімей, літніх людей [1]. У визначення поняття інклюзивного туризму закладено ідею щодо створення доступних та недискримінаційних умов для всіх категорій людей. Уважаємо, що мета інклюзивного туризму полягає у забезпеченні доступності та включеності усіх людей у процес подорожей та відпочинку, забезпечення реабілітаційного та здоров'язбережувального ефекту від процесу подорожі, екскурсії.

Уважаємо, що основними принципами інклюзивного туризму є: доступність (забезпечення доступу до туристичних послуг, об'єктів та інфраструктури для всіх категорій людей, включаючи осіб з інвалідністю); толерантність (розуміння та прийняття різноманітності індивідуальних потреб та обмежень різних категорій туристів, а також створення умов для задоволення цих потреб); соціальна відповідальність (зобов'язання до забезпечення соціальної справедливості та захисту прав усіх туристів, зокрема, застосування підходів, спрямованих на уникнення дискримінації та нерівності).

На нашу думку забезпечення доступності та безпеки інклюзивного туризму в Україні в умовах воєнного часу уможлиблюється за дотримання низки умов:

- по-перше: перш ніж розпочати будь-які туристичні програми, необхідно провести детальну оцінку ризиків та безпеки в регіоні, який планується відвідати. Це дозволить ідентифікувати потенційні небезпеки та визначити заходи безпеки для мінімізації ризиків для всіх туристів, включаючи осіб з

інвалідністю. В регіонах де ведуться активні бойові дії доцільною буде реалізація туристичних програм з використанням ІКТ-технологій: проведення веб-екскурсій, віртуальних турів, віртуальних культурних обмінів тощо.

- по-друге: інфраструктура для туризму повинна бути адаптована до потреб осіб з інвалідністю та осіб із порушеннями здоров'я та враховувати їх особливості психофізіологічного розвитку. Це включає створення доступних готелів, транспорту, туристичних об'єктів, веб-сайтів та інших послуг;

- по третє: персонал, який працює в сфері інклюзивного туризму, повинен бути обізнаний в тематиці інклюзії, розуміти потреби та можливості осіб із інвалідністю та вміти надавати їм відповідну допомогу та підтримку, мати недискримінаційну, толерантну життєву позицію. Окрім зазначеного, всі задіяні в організації та реалізації запланованої програми інклюзивної туристичної подорожі/екскурсії мають пройти навчання з першої домедичної допомоги, а також бути обізнаними в питаннях використання спеціального обладнання для транспортування та догляду за особами з інвалідністю;

- по-четверте: важливо забезпечити співпрацю з органами влади та місцевими організаціями задля забезпечення безпеки та доступності туристичних місць. Це може включати обмін інформацією, координацію заходів безпеки та спільні проекти для покращення інфраструктури.

Отже, умови воєнного часу ускладнюють розвиток інклюзивного туризму в Україні, але водночас окреслюють його перспективність, як засобу реабілітації, релаксації, рекреації та розвитку соціальності особистості в онлайн та офлайн форматах. Зважаючи на активні бойові дії на більшості території України саме забезпечення доступності та безпеки є ключовими аспектами інклюзивного туризму. Для досягнення даної мети необхідно проводити оцінку ризиків, адаптувати інфраструктуру, навчати персонал та співпрацювати з органами влади та місцевими організаціями.

Проведене дослідження не претендує на вичерпне розв'язання проблеми забезпечення доступності та безпеки інклюзивного туризму в Україні в умовах воєнного часу та потребує подальшого пошуку відповідних засобів та

інструментів задля досягнення головного кінцевого результату – розширення прав та можливостей осіб з інвалідністю та інших громадян, які мають порушення здоров’я.

Список використаних джерел

1. Слатвінська Л. А. Перспективи розвитку інклюзивного туризму в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2020. № 5. – URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1684> (дата звернення: 10.04.2024).
2. Щорічний звіт про стан здоров’я населення України та епідемічну ситуацію за 2022 рік. URL: <https://676.su/v0Qc> (дата звернення: 10.04.2024).

Поштар Владислав,

здобувач IV року першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 242 Туризм Національного транспортного університету
Науковий керівник: Коріненко В. В.,
старший викладач кафедри туризму Національного транспортного університету

КАРАВАНІНГ-ТУРИЗМ ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ НАПРЯМ ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ В УКРАЇНІ

На сьогодні, сфера туризму активно розвивається, вбираючи найкращі глобальні тренди та практики. Саме тому, нового поштовху для розвитку набувають різні напрямки туризму, водночас, враховуючи національний контекст окремих країн та регіонів.

Тема караванінг-туризму є дуже актуальною сьогодні з кількох причин, зокрема, триває велике зростання популярності цього виду туризму. Це стає все більш популярним способом подорожувати для багатьох людей, що пов'язано з бажанням більшої бути незалежними, відчувати свободу вибору маршрутів та мати більший контроль над подорожжю. Також, це є більш екологічно чистим видом туризму порівняно з іншими видами, такими як літаком чи круїзом, адже подорож триває з меншим викидом вуглецю та має слабший вплив на довкілля. Не менш важливим є економічний аспект від караванінг-туризму, що може бути більш дешевим варіантом подорожей, особливо, для сімей або груп друзів. Він

дозволяє заощадити на готелях та ресторанах, а також може бути зручним для подорожі до віддалених місць, де не завжди доступні інші види проживання. Також цей вид туризму, на мою думку, сприяє підвищенню якості життя, дозволяючи відпочивати на природі, далеко від міської метушні та стресів.

На думку Паттерсона – караванінг туризм це особлива форма туризму, де караван є як частиною туристичного транспорту, так і проживання. Тобто караванінг слід розуміти як частину автотуризму, а також як компонент більш широкого рекреаційного досвіду, який передбачає гостинність на свіжому повітрі.

Для Dođantan & Emir караванінг туризм асоціюється з сильним зв'язком із природним туризмом у прагненні концептуалізувати кемпінг в цілому[1].

На мою думку, караванінг-туризм є досить унікальним, адже його основна ідея полягає в тому, щоб мати можливість подорожувати та проживати на відкритому повітрі, користуючись житловими умовами на колесах. Цей вид туризму може поєднуватися з багатьма іншими видами туризму, такими як – екологічний туризм, природний туризм, культурний туризм, сімейний туризм, водний туризм, гастрономічний і багато ще багато інших видів туризму.

Караванінг в Україні – нова туристична галузь, що здатна сприяти перетворенню внутрішнього та в'їзного туризму на дохідну статтю бюджету держави. Крім того є дуже висока соціальна та економічна доцільність розвитку караванінгу. Це прогресивний крок у рамках концепції розвитку туризму в Україні з формуванням сучасної туристичної індустрії.

Розвиток караванінгу може стати важливим фактором підвищення інтересу європейських туристів до України. Слід відзначити переваги розвитку цього виду туризму: маловитратне освоєння туристичних зон, розвиток інфраструктури, швидка самоокупність, розвиток придорожного сервісу, розширення готельного фонду, нові робочі місця, можливість використання земель, заборонених для забудови, розвиток внутрішнього та в'їзного туризму, туризм вихідного дня, невисока вартість повноцінного відпочинку, бізнес-рішення для проведення різних заходів.

Караванінг-туризм, як форма подорожей, де індивіди або сім'ї використовують караван (причеп, який тягне автомобіль), щоб досліджувати різні напрямки, набуває популярності як унікальний та пригодницький спосіб пізнання світу.

Слід відзначити, що вплив караванінгу на туристський сектор економіки Європи постійно зростає. Зокрема, питання розвитку та регулювання караванінгу все частіше обговорюються на загальноєвропейському рівні. Наприклад, Європейський Парламент прийняв поправки, згідно з якими за наявності прав водія категорії «В» дозволяється керувати автобудинком масою до 4250 кг. Ми можемо розвивати його подібним шляхом [2].

У всьому світі пенсіонери часто подорожують, а ось українські пенсіонери не мають, на жаль, матеріальної змоги подорожувати ані всередині країни, ані здійснювати поїздки за кордон, тому караванінг туризм був би чудовим і не дорогим варіантом туризму для пенсіонерів, враховуючи, що караванінг туризм може включати й активні види туризму, що є дуже корисним.

Однією з ключових переваг караванінг-туризму є його гнучкість. Мандрівники можуть вибирати власні маршрути, перебувати в різних місцях стільки, скільки їм подобається, та налаштовувати свої враження згідно зі своїми уподобаннями. Ця свобода дозволяє отримати більш персоналізований та автентичний досвід подорожей, де сама подорож є такою ж важливою, як і місце призначення.

Дослідженню, що більшість мандрівників вважають цей вид туризму дуже мобільним і гнучким. На додаток до загальних факторів, таких як: вільний і випадковий стиль подорожі, економія енергії та часу, відсутність реєстрації заїзду/виїзду та пакування, а також несподівані подарунки: пейзажі та зручність. Зручність полягає в тому, що можна готувати їжу на смак сім'ї, мати місце для відпочинку в будь-який час і мати ванну в екстреному випадку.

Соціалізація наявна в усіх подорожах, але це найпомітніший процес на автостоянках. Кемпінги для автофургонів є місцем збору користувачів

автофургонів з різних культур і забезпечують цим людям платформу для культурного спілкування та взаємодії [3].

Висновки. Отже, ця тема є дуже актуальною, зокрема, через зростання популярності караванінг-туризму, екологічну чистоту, економічні переваги та сприяння підвищенню якості життя. Даний напрям дослідження знаходиться у фокусі уваги багатьох вчених, дослідників та професіоналів-практиків, що дозволяє створювати інноваційну підтримку розвитку цієї сери туризму. Караванінг-туризм є досить унікальним, оскільки дозволяє поєднувати його з різними видами туризму: екологічним, пригодницьким, культурним, сімейним та іншими, що робить його привабливим для широкого кола туристів. Розвиток цього виду туризму може сприяти розвитку внутрішнього та в'їзного туризму в Україні, а також залученню європейських туристів. Варто зазначити, важливу соціальну роль караванінгу, яка сприяє соціалізації та культурній взаємодії, забезпечуючи місце для спілкування та обміну досвідом між людьми з різних міст чи, навіть, культур. Таким чином, розвиток караванінг-туризму може мати значний вплив на територію, сприяючи сталому розвитку туризму та збереженню навколишнього середовища, сприяючи підвищенню якості життя та розвитку туристичної індустрії.

Список використаних джерел

1. Rogerson C.M. & Rogerson J.M. (2020). Camping tourism: a review of recent international scholarship. *GeoJournal of Tourism and Geosites*, 28(1), 349–359. URL: <https://doi.org/10.30892/gtg.28127-474>
2. Степанов В.Ю. Зайцева М.Н. Караванінг як різновид туризму в Україні. URL: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/15432/1/StepanovZaitseva.pdf>
3. Марценюк Л. Вакуленко Ю. Дас Б. Оцінювання запровадження безпечного виду туризму – караванінгу в Україні. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. № 4. URL: <https://crust.ust.edu.ua/server/api/core/bitstreams/b43c061f-8455-433d-a46a-5ff4affa1d83/content>

СЕКЦІЯ: ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Бобонець Єлизавета,
здобувачка II курсу першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти, спеціальності 281
«Публічне управління та адміністрування»
Державного біотехнологічного університету
Науковий керівник: Божидай І.І.,
к.е.н., доцент Державного біотехнологічного
університету

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

В останні роки Україна досягла значного прогресу в галузі діджиталізації та в розвитку й доступності електронних послуг. Це результат масштабної роботи, яка щоденно виконується людьми та державою з метою вдосконалення і підвищення якості суспільного життя. Діджиталізація є тим, що зараз необхідно соціуму, адже її динамічний розвиток на світовій арені призводить до того, що невдовзі ми не уявлятимемо життя без електронних послуг.

Діджиталізація є важливою тенденцією сучасного світу, яка впливає на багато аспектів соціального та економічного життя. Однією із глобальних причин діджиталізації є популяризація соціальних мереж та онлайн-ресурсів серед споживачів. Як наслідок, більшість підприємців перевели свою діяльність, а деякі почали працювати на онлайн-платформах. Ці інновації призвели до збільшення кількості малих підприємств.

Термін «діджиталізація» походить від англійського слова «digitalisation» і означає оцифрування, "цифрове перетворення". У широкому сенсі він означає перехід інформаційної сфери на цифрові технології, тобто те, що відбувається зараз, але іноді використовується для позначення конкретного акту перетворення певної інформації з аналогової в цифрову форму для полегшення її подальшого використання в сучасних електронних пристроях [1]. Термін діджиталізація охоплює різні поняття та кожний науковець цей термін бачить по-різному, за

словами К. Купріна та Д. Казанова, "цифрування" означає приведення всієї інформації в цифровий формат. Інші дослідники, як Б. Тетерятник [2], вважають, що цифровізація – це результат використання інформаційно-комунікаційних технологій для досягнення цілей економічної діяльності компаній.

Вона передбачає процес, заснований на можливостях сучасної ІТ-індустрії, а також трансформацію існуючих економічних відносин. Це може бути процес купівлі-продажу цифрових активів з метою здійснення господарської діяльності. Така єдність пов'язана з побудовою нових форм економічних відносин.

Пан Абакуменко визначає цифровізацію як перетворення інформації з аналогового у цифровий формат, щоб спростити її використання в сучасних електронних пристроях [3].

Сучасне розвинене громадянське суспільство характеризується тісним поєднанням і взаємозалежністю між системою державного управління та цифровими технологіями. Цей зв'язок сприяє формуванню нових категорійних понять, таких як цифрова економіка та цифрове суспільство, що є наслідком переходу від застарілих технологій індустриального суспільства до новітніх діджиталізованих підходів.

Діджиталізація впливає на публічне управління, сприяючи модернізації методів взаємодії та співпраці з громадянами. Це допомагає залучати громадянське суспільство до контролю за діяльністю державних органів. Як і багато інших країн, Україна рухається в бік цифрових трансформацій, роблячи значні кроки у цьому напрямку. Однак очевидно, що впровадження цифрових технологій ще має пройти довгий шлях, оскільки багато організацій державного сектору використовують різноманітні застарілі системи та технології, які потребують заміни. Електронний документообіг і надання послуг онлайн сьогодні можна розглядати як форму публічного управління, яка використовує інформаційно-комунікаційні технології та мережі. Це дозволяє оптимізувати взаємодію між громадянами та державними органами під час реалізації різноманітних процесів та проєктів. Такі процеси включають застосування інформаційно-комунікаційних, мережевих та хмарних технологій,

багатоканальний підхід у діяльності підприємств, а також обробку великих обсягів даних. У відповідь на сучасні світові тенденції, впровадження і використання цифрових технологій у роботі державних органів та місцевого самоврядування в Україні стають дедалі більш поширеними та інноваційними. Багато інструментів діджиталізації, які зараз активно використовуються в державному управлінні, були адаптовані з бізнес-практик.

Ці цифрові інструменти допомагають інтегруватися в нову реальність та створюють умови для формування взаємин між працівниками, громадянами та бізнесом на абсолютно новій основі. Для органів влади ці інструменти забезпечують зворотний зв'язок із громадськістю та сприяють залученню громадян до відкритого управлінського процесу. Для дорослого населення доступні ЦНАПи, які працюють як центри «Дія», консалтингові зони для підприємців, онлайн-опитування та чат-боти громад.

Цифрові інструменти також полегшують взаємодію між громадянами, бізнесом та інвесторами. Вони сприяють автоматизації бюрократичних процесів у державних органах, роблячи їх більш ефективними та зручними. Крім того, варто зазначити, що впровадження цифрових технологій в систему публічного управління – це не лише оптимізація робочих процесів, але й готовність до ризиків, які можуть виникати впродовж процесу імплементації. Одним із актуальних напрямів дослідження цифрової трансформації у сфері публічного управління є відсутність єдиного розуміння термінів цифровізації, діджиталізації та інформатизації. Це породжує низку супутніх проблем, таких як відсутність узгодженого і стандартизованого набору критеріїв та ознак цих процесів, нестача уніфікованих визначень, різноманітність наукових підходів до трактування понять, а також розбіжності у визначенні ключових цілей, характеристик і класифікацій. Цифровізація публічного управління досліджується за кордоном вже понад півстоліття, а після здобуття Україною незалежності та ухвалення Конституції, теми діджиталізації та автоматизації управління почали активно вивчатися українськими дослідниками. Цифровізація в Україні розвивається активними темпами, ставлячи акцент на покращення якості державних послуг,

зниження бюрократії та підвищення прозорості. Важливими факторами, які впливають на розвиток цифровізації в Україні, є державна політика, інвестиції в інфраструктуру, технологічні інновації та світові тенденції.

Отже, цифрові технології стали важливим інструментом у публічному управлінні, і їх використання стало невід'ємною частиною роботи сучасних управлінців, враховуючи швидкий перехід суспільства до інформаційної ери.

Список використаних джерел

1. Воронкова В. Г., Нікітенко В. О. Філософія цифрової людини і цифрового суспільства: теорія і практика : монографія. Львів-Торунь : Liha-Pres, 2022. – 460 с.
2. Сайко В. Р., Лучко Г. Й. Тенденції розвитку діджиталізації в Україні. БізнесІнформ. № 7. 2021. С. 110-114.
3. Соляник Л. Г., Мофа І. В., Гужва Н. О. Управління фінансовою діяльністю підприємств в умовах діджиталізації бізнес-процесів. Економічний вісник. 2021, №3. С. 155 – 163.

Верещака Олександр,

здобувач IV курсу фахової передвищої освіти, спеціальності 121 Інженерія програмного забезпечення Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

Науковий керівник: Стародуб О. П.,

викладач-методист, спеціаліст вищої категорії циклової комісії програмування та спеціальних інформаційних дисциплін Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

СТВОРЕННЯ ВЕБЗАСТОСУНКУ ІНТЕРНЕТ-АУКЦІОНА З ВИКОРИСТАННЯМ НЕЙРОННИХ МЕРЕЖ

Зростання цифрової економіки посилює роль технологій у комерційній діяльності, зокрема у сфері організації та проведення аукціонів через інтернет. Сучасні інтернет-аукціони виступають як глобальні торговельні майданчики, дозволяючи учасникам з різних країн здійснювати торгівлю та обмін товарів та послуг. Інтеграція нейронних мереж може значно підвищити ефективність таких платформ, оскільки вони дозволяють автоматизувати багато аспектів аукціонів,

зокрема аналіз поведінки користувачів, прогнозування цін, та автоматичне управління лотами.

Вебзастосунок інтернет-аукціону, побудований на основі нейронних мереж, може включати ряд інноваційних функцій:

Автоматизація створення лотів: Штучний інтелект може аналізувати введені дані про товар і автоматично сформувати описи лотів, оцінювати їх стартові ціни на основі поточних трендів ринку.

Прогнозування динаміки цін: Нейронні мережі можуть аналізувати історичні дані та поведінку учасників аукціону для прогнозування майбутніх цін, що допоможе учасникам ухвалювати обґрунтовані рішення.

Персоналізація досвіду користувачів: За допомогою аналітики даних та машинного навчання, вебзастосунок може адаптувати інтерфейс і рекомендації до особливостей кожного користувача, покращуючи їх загальний досвід.

Система автоматизованих торгів, заснована на нейронних мережах, може включати функції автоматичного підняття ставок та сповіщення про нові ставки або закінчення торгів, забезпечуючи швидку та ефективну реакцію на ринкові зміни. Важливою перевагою такої системи є її здатність адаптуватися до поведінки учасників та ринкових умов в реальному часі, що значно підвищує прозорість та чесність торгів.

Однією з ключових функцій, яку може покращити застосування нейронних мереж, є безпека транзакцій та захист персональних даних. Використання штучного інтелекту для моніторингу аномалій у поведінці користувачів може значно знизити ризики шахрайства.

Також, інтеграція з іншими технологіями, такими як блокчейн для реєстрації угод та забезпечення їх незмінності, може додатково підвищити довіру та безпеку на платформі. Така платформа може об'єднати в собі зручність, швидкість і новаторські підходи до торгів, стаючи важливим інструментом в сучасній економіці.

Розширення можливостей вебзастосунку інтернет-аукціону з використанням нейронних мереж

Завдяки стрімкому розвитку штучного інтелекту та нейронних мереж, вебзастосунки інтернет-аукціонів можуть зазнавати значних інноваційних змін, що відкриває нові горизонти для підвищення їх ефективності та привабливості для користувачів. Використання нейронних мереж дозволяє не тільки оптимізувати існуючі процеси, але й створювати нові можливості для покращення користувацького досвіду та забезпечення безпеки.

Інновації в обробці та аналізі великих даних: Нейронні мережі можуть ефективно обробляти великі обсяги даних, які генеруються користувачами аукціонних платформ. Це включає аналіз поведінки користувачів, визначення популярних товарів, прогнозування тенденцій, а також автоматизацію класифікації товарів та лотів за категоріями.

Покращення інтерактивності та персоналізації: Нейронні мережі можуть використовуватися для створення глибоко персоналізованих інтерфейсів, які адаптуються до індивідуальних переваг користувачів, поліпшуючи їх взаємодію з платформою. Це може включати індивідуалізацію рекомендацій, нагадувань про аукціони та підбір лотів за інтересами користувача.

Автоматизація управління аукціонами: Вебзастосунки можуть використовувати нейронні мережі для автоматичного встановлення оптимальних термінів проведення торгів, керування динамікою ставок та закриття торгів у найбільш вигідний час. Це забезпечить високу ефективність торгів і мінімізує потребу в ручному втручанні.

Покращення безпеки та зниження ризиків: За допомогою алгоритмів машинного навчання, вебзастосунк може ідентифікувати потенційні шахрайства та автоматично блокувати сумнівні транзакції. Аналіз поведінки користувачів допоможе виявляти незвичайні дії, які можуть вказувати на спроби маніпуляцій з аукціонами.

Розширення функціоналу за допомогою інтеграції: Нейронні мережі дозволяють інтегрувати інтернет-аукціони з іншими сервісами, такими як

соціальні мережі, платіжні системи та аналітичні платформи, створюючи більш згуртоване цифрове середовище для користувачів.

Розвиток і застосування нейронних мереж у рамках вебзастосунків для інтернет-аукціонів відкриває нові перспективи для інновацій та оптимізації торгових процесів. Це не тільки покращує досвід користувачів, але й забезпечує підвищення загальної безпеки та ефективності платформи, сприяючи їхньому розвитку та популяризації в глобальному масштабі.

У цілому, розробка вебзастосунків для інтернет-аукціону з використанням нейронних мереж становить значний внесок у динамічний розвиток електронної комерції, дозволяючи створювати більш ефективні, безпечні та адаптивні торгові платформи, які відповідають сучасним вимогам ринку.

Список використаних джерел

1. Інтернет-аукціон. URL: <http://surl.li/toxpw> (дата звернення: 10.5.2024).
2. Інтернет-аукціон. URL: <http://surl.li/toxua> (дата звернення: 10.5.2024).
3. Аукціон. URL: <http://surl.li/toxuj> (дата звернення: 10.5.2024).
4. Наукова робота на тему «Вебзастосунок Інтернет-аукціон»(ст. 333) URL: <http://surl.li/totjb> (дата звернення: 10.5.2024)

Гайдай Іван,

здобувач IV курсу фахової передвищої освіти, спеціальності 121 Інженерія програмного забезпечення Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

Науковий керівник: Любима А.Є. -

завідувачка відділенням підприємництва та інформаційних технологій, викладач-методист, спеціаліст вищої категорії циклової комісії програмування та спеціальних інформаційних дисциплін Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

ФУНКЦІОНУВАННЯ ONLINE-КІНОТЕАТРІВ З ТОЧКИ ЗОРУ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У сучасному інформаційному суспільстві розвиток інформаційно-комунікаційних технологій відкриває нові можливості для сфери розваг та

розвитку бізнесу. Кінопрокатний ринок є сектором економіки, який яскраво виражає тенденцію до позитивного зростання. Одним із таких напрямків є онлайн-кінотеатри, які використовують сучасні технології для надання послуг перегляду фільмів в міжнародній мережі-Інтернет. [1]

Давайте розглянемо функціонування цих кінотеатрів з точки зору сучасних інформаційних технологій. Варто зазначити, що сучасне суспільство стає все більш інформаційно орієнтованим, що призводить до зростання популярності сервісів online-розваг. За останніми даними інтернет-асоціації України, 71% українців користуються інтернетом регулярно. Інформаційні технології дозволяють нам зручно шукати та отримувати доступ до різноманітної інформації, включаючи розклад сеансів у кінотеатрах, трейлери фільмів, рейтинги та описи.[2]

Однією з головних переваг online-кінотеатрів є можливість автоматизованого бронювання місць та онлайн-оплати квитків. Це робить процес вибору та покупки квитків легким та зручним для користувачів. Крім того, система онлайн-бронювання дозволяє ефективно управляти продажами та забезпечувати надійність та зручність для клієнтів. Також важливою функцією online-кінотеатрів є графічна візуалізація плану залу, що дозволяє користувачам вибирати місця відповідно до їх вподобань та отримувати віртуальний перегляд залу перед відвідуванням.

З урахуванням сучасних тенденцій та вимог ринку, online-кінотеатри також розвивають системи лояльності та програми знижок для постійних клієнтів, що сприяє залученню нових клієнтів та утриманню старих. Також необхідно враховувати адаптивний дизайн сайту кінотеатру для різних пристроїв та браузерів, що забезпечує зручність та доступність для всіх користувачів. Ці функції та можливості роблять online-кінотеатри важливими чинниками в розвитку сучасної кінематографічної індустрії та сприяють покращенню якості обслуговування клієнтів. Впровадження сучасних технологій та інновацій дозволяє кінотеатрам залишатися конкурентоспроможними та привабливими для глядачів у цифрову епоху.

Аналітика та персоналізація також є важливим аспектом . Сучасні технології дозволяють збирати величезні обсяги даних про перегляди фільмів, вибір користувачів, їхні вподобання, рейтинги і багато іншого. За допомогою аналітики ці дані можуть бути використані для створення персоналізованих рекомендацій, які підходять конкретним глядачам. Це дозволяє підвищити задоволення від перегляду, залучити нових аудиторій та підтримувати вірних шанувальників кінематографу.

Додатково, інформаційні технології дозволяють розвивати інтерактивні можливості для глядачів. Наприклад, деякі онлайн-кінотеатри пропонують можливість обговорення фільмів у спеціальних чатах або форумах прямо під час їх перегляду. Це створює новий рівень взаємодії та спільноти серед шанувальників кіно. [3]

Однак, кінотеатри зобов'язані забезпечити зручність та доступність для користувачів, важливо також забезпечити безпеку та конфіденційність даних. Введення ефективних заходів з захисту даних користувачів та забезпечення їх конфіденційності є важливим аспектом роботи онлайн-кінотеатрів, особливо у світлі зростання кіберзагроз та проблем із кібербезпекою. З урахуванням потреб кіноманів і застосування передових технологій, ваш сайт стане популярним і надійним джерелом розваг для багатьох любителів кіно. Однак успіх не обмежується лише популярністю і надійністю . Безперервне вдосконалення та оновлення функціоналу платформи відіграють ключову роль в утриманні аудиторії. Слідкуйте за новими трендами у світі кіноіндустрії, інтегруйте інноваційні можливості, як-от віртуальна реальність або інтерактивні елементи, щоб тримати увагу користувачів.[4]

Крім того, розвиток онлайн-кінотеатрів також відкриває нові можливості для співпраці та партнерства з іншими галузями, такими як технологічні компанії, виробники контенту та інші розважальні послуги. Це може сприяти створенню інноваційних та унікальних пропозицій для споживачів та додатковому зростанню online-кінотеатрів як сучасного формату розваг.

Отже, функціонування цих кінотеатрів з точки зору сучасних інформаційних технологій включає в себе широкий спектр можливостей, які сприяють зручності, доступності та безпеці для користувачів, а також сприяють розвитку індустрії розваг та бізнесу у цифрову епоху.

Список використаних джерел

1. Розвиток кінопрокатного ринку в Україні URL: <http://surl.li/tothj> (дата звернення 09.05.2024).
2. Діджитал-комунікації в мережах кінотеатрів України. URL: <http://surl.li/toths> (дата звернення 10.05.2024).
3. Як дивитися фільми онлайн разом з друзями URL: <http://surl.li/totif> (дата звернення 10.05.2024).
4. Розробка сайту для онлайн-кінотеатрів. URL: <http://surl.li/totiu> (дата звернення 08.05.2024).
5. Гайдай І.Т. Сайт кінотеатру з можливістю бронювати місця: Збірник матеріалів II Всеукраїнської науково-теоретичної конференції «Глобалізаційні процеси та їх вплив на соціально-економічний та правовий розвиток України», 2023 р.; Київ – К.: КТГГ, 2023. (ст. 336) URL: <http://surl.li/totjb> (дата звернення 12.04.2024).

Галушко Сергій,

здобувач третього (аспірантського) рівня вищої освіти, спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування Національного університету цивільного захисту України
Науковий керівник: Домбровська С.М.,
д.держ.упр., проф., начальник навчально-науково-виробничого центру Національного університету цивільного захисту України

АНАЛІЗ СТАНУ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ТА ВПЛИВУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ЗАГРОЗ

Повномасштабна агресія РФ проти України спрямована на дестабілізацію належного функціонування державного апарату в напрямку унеможливлення формування його інституційної спроможності, сталого розвитку держави та її

регіонів, і найголовніше на населення [1; 2; 7].

Експерти Центру протидії дезінформації зауважують, що дії державо-агресора спрямовані на окремо взятую особистість з метою формування в неї персональної інформаційної бульбашки. Центр протидії дезінформації (далі – Центр) є робочим органом Ради національної безпеки і оборони України, утвореним відповідно до рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11.03.2021 року «Про створення Центру протидії дезінформації». Рішення Ради національної безпеки і оборони України уведеного в дію Указом Президента України від 19.03.2021 року № 106 [3]. Центр забезпечує здійснення заходів щодо протидії поточним і прогнозованим загрозам національній безпеці та національним інтересам України в інформаційній сфері

Слід підкреслити, що Центром реалізуються заходи щодо виявлення та протидії дезінформації, ефективної протидії пропаганді, деструктивним інформаційним впливам і кампаніям, запобігання спробам маніпулювання громадською думкою [3]. У межах своєї діяльності Центр висвітлює тенденції з інформування стану військової справи, боротьби зі злочинністю та корупцією, зовнішньої та внутрішньої політики, економіки, об’єктів критичної інфраструктури, екології, охорони здоров’я, соціальної сфери, формування суспільної свідомості, науково-технологічного напрямку тощо. У той же час, основна увага експертів Центру зосереджена на протидії поширенню неправдивої інформації та боротьбі з інформаційним тероризмом. З цією метою розроблено та активно впроваджується освітній курс «Дезінфакеція твого інфопростору».

Експерти Центру наголошують, що вона до інформаційної бульбашки людина потрапляє за допомогою використання різних інформаційних ресурсів, а саме через:

- рекламу, засоби медіатизації та рекомендації псевдо медіа 9місцеві, патріотичні тощо);
- чат-боти, що враховують твої вподобання;
- діяльність блогерів та псевдо експертів [2, с. 195-200].

З огляду на збільшення потоку дезінформації, пропаганди та ін. фахівці Центру надали конкретні поради та рекомендації щодо шляхів руйнування небезпечної інформаційної бульбашки, а саме:

1. Людині потрібно усвідомити, що вона перебуває в інформаційній бульбашці. У цьому допоможе уважність під час перегляду контенту та критичне мислення. Цього можливо досягти за рахунок аналізу інформації з декількох абсолютно різних джерел, що дозволяє відшукати інформацію «на перетині», що скоріше за все може бути правдою.

2. Експерти радять отримувати інформацію насамперед з офіційних джерел. Це дозволить оцінити стан справ усередині нашої країни та бути в курсі актуальних вітчизняних новин.

3. Слід диференціювати джерела інформації, з яких можливо споживають контент. Це надасть можливість отримувати й оцінювати контент із різними точками зору, порівнюючи його.

4. Необхідно налаштувати власну «інформаційну бульбашку» таким чином, щоб отримувати різнохарактерні дані й аналізувати їх [2, с. 200-203].

Поділяючи думки вчених [1; 2; 7; 8; 9], можемо відзначити, що наразі інформація використовується як нетрадиційна зброя, але яка є доволі серйозним засобом ведення війни, оскільки її технологічна інноваційність, потужність становлять небезпеку. Відповідно, інформаційна безпека як складова національної безпеки України має базуватися на синхронізованих діях структур державного апарату та громадянського суспільства в напрямку розвитку «цифрового суспільства», зданого протистояти інформаційному впливу гібридної війни. Під час неї в Україні суттєво зросла роль інформаційної культури як чинника підсилення опору дезінформаційній зброї громадянами та збереження державного суверенітету нашої держави. Сучасна війна добре демонструє, що інформація використовується в якості «нетрадиційної» зброї масового ураження.

У цьому контексті вважаємо, що силам сектору безпеки й оборони слід дуже тісно та плідно взаємодіяти не тільки між собою, а й з Міністерством цифрової

трансформації, зокрема, у напрямку поширення такого освітнього курсу «Дезінфакеція твого інфопростору» також на платформі «Дія».

Отже, ми з цього почали дослідження і закінчимо, що повномасштабна агресія РФ спрямована на дестабілізацію ситуації в Україні, і це стосується об'єктів критичної та цивільної інфраструктури, об'єктів підвищеної небезпеки та національної безпеки. Значною мірою даний деструктивний вплив відбувається за рахунок технологій цифровізації й інформатизації. Відтак, завданням для інституцій державного та приватного сектору як власників цих об'єктів і носіїв національних інтересів є створення необхідних умов щодо безпекового функціонування цих об'єктів і всього суспільства [1; 2; 4; 5; 7-9]. У цьому контексті вважаємо, що оперативність забезпечення публічної (громадської, цивільної) безпеки досягається за рахунок виваженості застосування цифрових технологій. Як-то кажуть, клін кліном вишибають. Проте в цьому напрямку слід вжити заходів щодо збільшення частки України у світовому цифровому просторі, розвивати національну систему інновацій тощо. Адже, за даними платформи Гарвардського університету, з 1995 р. по 2020 р. Україна так і не змогла наблизитися до показників країн-лідерів з упровадження ІКТ, розвитку електроніки та цифрових технологій [6]. Більше того, за показниками у цій сфері Україна знаходиться на одному рівні з країнами, розташованими у Африці й Океанії. На цій підставі вважаємо, що перспективи подальших досліджень повинні бути спрямовані на визначення шляхів використання технологій цифровізації з метою вчасного попередження кризових ситуацій у сфері національної безпеки.

Список використаних джерел

1. Домбровська С., Помаза-Пономаренко А., Порока С., Урбінек А. Безпекова політика України в умовах євроінтеграції : монографія. Х.: НУЦЗУ, 2023. 252 с.
2. Домбровська С.М., Помаза-Пономаренко А., Крюков О.І., Порока С.Г. Інформаційні загрози та комунікативна інфраструктура в державному секторі: монографія. Х. : НУЦЗУ. 2024. 244 с.
3. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1030-2022-%D0%BF#Text>.

4. Помаза-Пономаренко А.Л., Тарадуда Д.В. Забезпечення стійкості системи державного регулювання об'єктів підвищеної небезпеки // Державне управління: удосконалення та розвиток. 2024. № 4. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/dy/issue/archive>.

5. Помаза-Пономаренко А.Л., Тарадуда Д.В. Публічна (громадська та цивільна) безпека в Україні: значення для гарантування системи безпеки в Європі // International security studios: managerial, technical, legal, environmental, informative and psychological aspects. International collective monograph. Volume II. Oslo (Kingdom of Norway). Norwegian University of Life Sciences, Research and Education. 2024. 605 p. Pp. 297-322.

6. Atlas. URL: <https://atlas.cid.harvard.edu/explore/market?country=228&product=undefined&year=2019&queryLevel=location&productClass=HS&target=Product&partner=undefined&startYear=undefined>.

7. Pomaza-Ponomarenko A., Hren L., Durman O., Bondarchuk N., Vorobets V. Management mechanisms in the context of digitalization of all spheres of society // Revista San Gregorio. SPECIAL EDITION-2020. №42. URL: <http://revista.sangregorio.edu.ec/index.php/REVISTASANGREGORIO/issue/view/R SAN42/showToc>.

8. Pomaza-Ponomarenko A., Taraduda D., Leonenko N., Poroka S., Sukhachov M. Ensuring the safety of citizens in times of war: aspects of the organization of civil defense // AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research. 2024. Vol. 14. Issue 1. Pp. 216–220.

9. Pomaza-Ponomarenko A., Kryvova S., Hordieiev A., Hanzhyuk A., Halunko O. Innovative Risk Management: Identification, Assessment and Management of Risks in the Context of Innovative Project Management // Economic Affairs. 2023, 68(4), pp. 2263–2275.

Косюк Лев,

здобувач IV курсу фахової передвищої освіти, спеціальності 121 Інженерія програмного забезпечення Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

Науковий керівник: Любима А.Є.,

завідувачка відділенням підприємництва та інформаційних технологій, викладач-методист, спеціаліст вищої категорії циклової комісії програмування та спеціальних інформаційних дисциплін Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ТА БЛОКЧЕЙН - ЯК АКТУАЛЬНІ ІНСТРУМЕНТИ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ЗАМОВЛЕНЬ ТА ДОСТАВКИ ЇЖІ

Вступ. У сучасному світі галузь харчування стає все більш цифровізованою та автоматизованою завдяки впровадженню передових технологій, таких як штучний інтелект (ШІ) та блокчейн. Ці технології змінюють підходи до формування замовлень та організації доставки їжі, забезпечуючи ефективніші та безпечніші процеси. У цій роботі досліджується, як ШІ та блокчейн можуть бути використані для оптимізації систем замовлення та доставки їжі, а також які переваги вони можуть принести для споживачів та галузі харчування в цілому.

Основна частина. Штучний інтелект відіграє ключову роль у вдосконаленні процесів формування замовлень у галузі харчування. Застосування алгоритмів машинного навчання дозволяє точніше прогнозувати попит на продукти, аналізувати поведінку споживачів та персоналізувати пропозиції. Наприклад, системи рекомендацій можуть враховувати історію покупок, вподобання та дієві змінні для пропозиції індивідуалізованих меню. [1]

Важливою складовою є також аналіз великої кількості даних, що дозволяє точніше розуміти сезонні та регіональні тенденції в замовленнях. Наприклад, за допомогою аналізу даних можна виявити, що попит на гарячі супи збільшується в холодний період року, тим самим дозволяючи ресторанам та кухням оптимізувати свої меню та запаси. [2]

Блокчейн теж має потенціал змінити галузь доставки їжі, забезпечуючи безпеку та надійність у процесі. Завдяки розподіленій структурі даних, блокчейн може забезпечити автентифікацію продуктів, відстеження ланцюга постачання та підтримувати програми якості та безпеки харчових продуктів.

Зокрема, у цифровій ері, де зростає популярність онлайн-замовлень їжі, блокчейн може допомогти у підтвердженні походження та якості продуктів. Крім того, він може бути використаний для виявлення та усунення можливих проблем у ланцюжку постачання, таких як інциденти з безпекою харчових продуктів або контрафактна продукція. [3]

Інтеграція штучного інтелекту та блокчейну може призвести до створення ще більш ефективної системи доставки їжі. Наприклад, системи управління логістикою можуть використовувати дані з блокчейну для виявлення оптимальних маршрутів доставки, а алгоритми ШІ можуть прогнозувати часи доставки та попереджати про можливі затримки. [4]

Більш того, за допомогою аналізу великих обсягів даних про попередні замовлення та шляхи доставки, ШІ може оптимізувати процес вибору маршрутів та ресурсів для забезпечення швидкої та ефективної доставки. Це дозволяє не лише зменшити час очікування для клієнтів, але й знизити витрати підприємств на транспорт та ресурси. [5]

Висновок Застосування штучного інтелекту та блокчейну в галузі харчування відкриває нові можливості для оптимізації процесів формування замовлень та доставки їжі. Вони дозволяють підвищити ефективність, безпеку та якість обслуговування для споживачів, а також сприяють покращенню управління ланцюгом постачання та зменшенню витрат для підприємств у галузі харчування. Далі дослідження в цьому напрямку може призвести до ще більших інновацій та покращень у цій важливій сфері.

Список використаних джерел

1. Як штучний інтелект та блокчейн революціонізують служби доставки їжі URL: <http://surl.li/tnsia> (дата звернення 01.05.2024).
2. Як ШІ вплине на вендинг та сферу громадського харчування у найближчі 50 років URL: <http://surl.li/tnsib> (дата звернення 02.05.2024).

3. 10 найкращих програм для планування попиту на основі штучного інтелекту URL: <http://surl.li/tnsii> (дата звернення 10.05.2024).

4. Аналіз новітніх технологій, методів та підходів у логістиці URL: <http://surl.li/tnshw> (дата звернення 10.05.2024).

5. Автоматизація платформи GetOrder URL: <http://surl.li/tnsil> (дата звернення 03.05.2024).

Коцюба Давид,

здобувач IV курсу фахової передвищої освіти, спеціальності 121 Інженерія програмного забезпечення Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

Науковий керівник: Малюх Є.В.,

викладач II категорії циклової комісії програмування та спеціальних інформаційних дисциплін Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

ТЕЛЕГРАМ-БОТ ЯК ІНСТРУМЕНТ МАРКЕТИНГОВИХ КОМУНІКАЦІЙ З ВИКОРИСТАННЯМ НЕЙРОННИХ МЕРЕЖ

У сучасному світі цифрових технологій та швидкоплинних комунікацій, маркетингові стратегії постійно еволюціонують, адаптуючись до нових інструментів і підходів. Телеграм-боти, оснащені нейронними мережами, представляють новітній тренд у маркетингових комунікаціях, пропонуючи більш глибокий та інтерактивний спосіб взаємодії з аудиторією [3].

Переваги інтеграції нейронних мереж у телеграм-боти включають:

1. **Автоматизація та персоналізація спілкування:** Використання нейронних мереж дозволяє телеграм-ботам аналізувати попередні запити та взаємодії користувачів, автоматично адаптуючи відповіді та рекомендації до індивідуальних потреб і інтересів аудиторії. Це робить комунікацію більш релевантною та ефективною.

2. **Підвищення якості обслуговування клієнтів:** Нейронні мережі можуть допомогти в розпізнаванні емоційних станів користувачів через аналіз тексту запитів, дозволяючи ботам відповідати більш емпатійно та адекватно, що значно покращує досвід користувачів.

3. Оптимізація маркетингових кампаній: Зі збільшенням кількості даних про взаємодію з користувачами, нейронні мережі можуть виявляти закономірності та прогнозувати настрої аудиторії, дозволяючи компаніям адаптувати маркетингові стратегії в реальному часі для максимальної ефективності.

4. Автоматичне розпізнавання та класифікація запитів: Інтеграція нейронних мереж дозволяє розширити функціонал ботів, здатних класифікувати запити користувачів на складні категорії, що спрощує обробку запитів та забезпечує швидші та точніші відповіді.

5. Прогнозування відгуків та підвищення конверсії: Нейронні мережі можуть аналізувати поведінку користувачів та передбачати потенційні відгуки на різні види комунікації, дозволяючи оптимізувати повідомлення для підвищення шансів на успішну взаємодію [4].

Застосування нейронних мереж у маркетингових стратегіях через телеграм-боти дозволяють аналізувати великі обсяги даних в реальному часі, що може бути використано для динамічної адаптації контенту залежно від взаємодії користувача, часу доби, геолокації та інших параметрів.

Вдосконалення користувацького досвіду через глибший аналіз поведінки: Боти з нейронними мережами можуть вивчати поведінку користувачів, виявляючи відданість бренду, переваги продуктів чи послуг, а також частоту взаємодій. Це дозволяє реалізовувати більш цільові маркетингові стратегії.

Автоматизація відповідей на часті запитання: Нейронні мережі можуть бути навчені розпізнавати типові запити користувачів і надавати миттєві відповіді, звільняючи ресурси для більш складних та важливих завдань.

Майбутні напрямки розвитку телеграм-ботів з нейронними мережами:

- *Інтеграція голосових команд і обробки природної мови:* Розвиток технологій розпізнавання голосу та обробки природної мови дозволить користувачам взаємодіяти з ботами через голосові команди, роблячи використання ще більш зручним і природним.

- *Розвиток інтерактивних і віртуальних елементів:* Використання розширеної реальності та віртуальних асистентів може забезпечити ще більшу інтерактивність та залученість користувачів, створюючи унікальні та захоплюючі досвіди.

- *Інтеграція з іншими платформами та сервісами:* Подальше інтегрування телеграм-ботів з CRM системами, соціальними мережами та іншими цифровими сервісами забезпечить єдину інформаційну екосистему, що сприятиме покращенню управління клієнтськими даними та оптимізації маркетингових кампаній.

Використання нейронних мереж у телеграм-ботах революціонізує маркетингові комунікації, надаючи компаніям потужні інструменти для розуміння та залучення своєї аудиторії в умовах цифрового розмаїття.

Список використаних джерел

1. Мозгова Г. В., Осадча А. О. Платформи з обміну повідомленнями як інструмент маркетингових інтернет-комунікацій. Економіка та управління підприємствами. 2017. №3. С. 58-63.
2. Петриченко П. А. Маркетингові інтернет-комунікації підприємств сфери послуг: клієнтоорієнтований підхід. Вісник соціально-економічних досліджень. 2013. Вип. 2(1). С. 54-69
3. Телеграм-бот для розсилки. URL: <https://sendpulse.ua/knowledge-base/chatbot/telegram/send-telegram-campaign> (дата звернення 09.05.2024)
4. Телеграм-бот як інструмент маркетингових комунікацій. URL: <http://surl.li/totjb> (дата звернення 09.05.2024)

Кравченко Олександр,

здобувач IV курсу фахової передвищої освіти, спеціальності 121 Інженерія програмного забезпечення Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

Науковий керівник: Любима А.Є.,

завідувачка відділенням підприємництва та інформаційних технологій, викладач-методист, спеціаліст вищої категорії циклової комісії програмування та спеціальних інформаційних дисциплін Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

Е-COMMERCE В ДІЯЛЬНОСТІ ТОРГОВЕЛЬНОЇ КОМПАНІЇ З ТОЧКИ ЗОРУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

ERP-система — це комплекс програм для управління підприємством, які працюють на єдиній технологічній платформі, опираються на єдину базу даних (що може також бути інтегрованою з баз даних, отриманих із різних джерел чи систем) і синхронізуються між собою в реальному часі (Рис.1). Цей комплекс не є монолітним: підприємство може впроваджувати та використовувати тільки ті

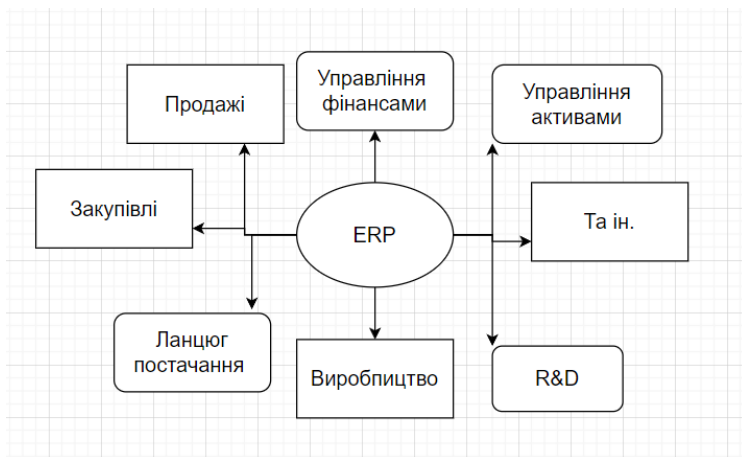

Рис. 1

програмні модулі, які йому потрібні. Частина модулів необхідна практично кожному підприємству, оскільки існують базові бізнес-процеси, такі як управління фінансами, продажами, персоналом, закупівлями тощо[3]. Проте є і спеціалізовані рішення для

різних галузей виробництва та сфери послуг. Наприклад, банки можуть користуватися особливими модулями для управління платіжними картками, а фабрики — модулями, які контролюють у цеху робочі процеси відповідно до виду виробництва (дискретне чи безперервне) або технічне обслуговування та ремонту обладнання.

Сучасна ера надає безпрецедентні можливості для розвитку торгових компаній за допомогою електронної комерції, що стимулює як глобальне, так і локальне зростання бізнесу. Інформаційні технології відіграють вирішальну роль у цьому процесі, оскільки вони трансформують традиційні підходи до продажу, маркетингу, обслуговування клієнтів та управління ланцюгами поставок [5].

Основні типи електронної комерції:

1. Consumer-to-Consumer (C2C):

- Платформи, такі як eBay та OLX, дозволяють індивідуальним користувачам виставляти на продаж свої товари, створюючи ринок для вторинних товарів та унікальних ручних робіт.

2. Business-to-Business (B2B):

- Транзакції між компаніями, включно з оптовими продажами від виробників до дистриб'юторів, що сприяє ефективному розподілу продукції через інтернет-магазини до кінцевих споживачів [4].

3. Business-to-Consumer (B2C):

- Прямі онлайн-продажі від компаній до кінцевих споживачів, що включає широкий спектр товарів і послуг, від побутової електроніки до навчальних курсів.

4. Exchange-to-Exchange (E2E):

- Обмін інформацією та угодами між біржами чи веб-сайтами, що виступають брокерами для інших бізнесів.

5. Government-to-Citizen (G2C):

- Електронні урядові сервіси, такі як оплата податків та комунальних послуг, що забезпечують громадянам легкий доступ до необхідних послуг.

Переваги E-commerce:

- Глобальний доступ: Відсутність географічних обмежень дозволяє компаніям збільшити свою аудиторію та ринковий охоплення.

- Зниження витрат: Електронна комерція мінімізує необхідність у фізичних магазинах, зменшує витрати на обслуговування та персонал.

- Індивідуалізація пропозицій: Завдяки аналітиці та великим даним, компанії можуть пропонувати товари та послуги, що точно відповідають потребам клієнтів [2].

- Оптимізація процесів: Автоматизація бізнес-процесів сприяє швидкій обробці замовлень та ефективному управлінню запасами [6].

E-commerce відіграє вирішальну роль у сучасній торговельній діяльності, надаючи компаніям інструменти для розширення ринків, оптимізації витрат та покращення якості обслуговування.[1] Використання інноваційних технологій і інформаційних систем є ключовими факторами успіху у цій сфері.

Список використаних джерел

1. E-commerce URL: <http://surl.li/twmul> (дата звернення 10.05.2024)
2. Mobile commerce URL: <http://surl.li/twmuy> (дата звернення 10.05.2024)
3. Shopify URL: <https://www.shopify.com/> (дата звернення 8.05.2024)
4. Forbes URL: <http://surl.li/twmve> (дата звернення 9.05.2024)
5. Statista URL: <http://surl.li/twmvh> (дата звернення 11.05.2024)
6. Як ЕК змінює світ торгівлі URL: <http://surl.li/twmvl> (дата звернення 12.05.2024)

Кругляк Анастасія,

здобувачка IV курсу фахової передвищої освіти, спеціальності 121 Інженерія програмного забезпечення Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

Науковий керівник: Артеменко О.І.,

викладач-методист, спеціаліст вищої категорії циклової комісії програмування та спеціальних інформаційних дисциплін Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

РОЗРОБКА НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ ДЛЯ РОЗВИТКУ ЛОГІКИ

Розвиток логічного мислення стає не лише важливою складовою успішної освіти, але і ключовим етапом формування критичного мислення учнів. Зокрема, вимоги сучасного ринку праці вказують на важливість володіння цими навичками для подальшого професійного зростання. У сучасному світі,

насиченому інформацією, здатність логічно мислити та аналізувати є вирішальною для успішного функціонування в суспільстві та професійному розвитку. Навички логічного мислення стають необхідним елементом готовності особистості до викликів 21 століття, а розвиток мислення визнається ключовим аспектом людського когнітивного процесу, який є основою для успішного засвоєння нових знань, умінь та навичок. [1]

Багато сучасних професій вимагають високого рівня логічного мислення та здатності приймати обґрунтовані рішення. Тому розробка ефективного програмного забезпечення для розвитку логіки може допомогти підготувати молоде покоління до успішної кар'єри в різних галузях. Значна частина сучасних освітніх систем стикається з викликами у формуванні повноцінної освіти, і розвиток логічного мислення може стати ключовим компонентом для вдосконалення процесу навчання та підвищення якості освіти. [3]

Цифрова трансформація, яка визначає сучасний тренд у освіті, робить програмне забезпечення для розвитку логіки ключовим елементом цього процесу. Воно надає інтерактивні та ігрові інструменти для залучення учнів, дозволяючи персоналізувати навчання відповідно до їх рівня підготовки та індивідуальних особливостей. Використання інтерактивних елементів, графіки та візуалізації сприяє активній участі учнів і робить процес навчання цікавим та підвищує рівень залученості. [2]

Існують різноманітні програми, спрямовані на розвиток логічного мислення через різні методи, такі як ігри, програмування, гра в шахи та інші. Користуватися таким програмним забезпеченням доцільно, якщо воно відповідає конкретним освітнім потребам та має позитивні відгуки щодо ефективності. Крім того, важливо враховувати різницю в потребах та інтересах користувачів, а також доступність програм для різних платформ, щоб максимально використовувати їх потенціал у навчанні та самоосвіті.

Lumosity: Основна функція: Розвиток когнітивних навичок, включаючи логічне мислення. Переваги: Систематичні ігри, персоналізовані тренування,

науково обґрунтований підхід. Обмеження: Платна підписка, обмежена глибина завдань.

Scratch: Основна функція: Навчання програмування та розвиток алгоритмічного мислення. Переваги: Безкоштовна, інтуїтивний інтерфейс, групові проекти. Обмеження: Може бути менше підходить для дуже малих дітей, орієнтована на програмування.

Elevate: Основна функція: Розвиток грамотності, математики та логічного мислення. Переваги: Персоналізовані тренування, структуровані завдання, зручний дизайн. Обмеження: Також має платні підписки.

Chess.com: Основна функція: Розвиток логічного мислення через гру в шахи. Переваги: Зручний для гравців на будь-якому рівні, можливість грати з реальними людьми. Обмеження: Може бути менше привабливим для тих, хто не зацікавлений у шахах.

Brain Age: Concentration Training: Основна функція: Збільшення концентрації та розвиток логічного мислення. Переваги: Ігри, спрямовані на різні аспекти когнітивних функцій. Обмеження: Доступно на платформі Nintendo 3DS, що може обмежити доступність. [4]

Користуватися програмним забезпеченням для розвитку логіки доцільно за умови, що воно відповідає конкретним освітнім потребам та має позитивні відгуки щодо ефективності. [5]

Доцільність використання програмного забезпечення відповідно до груп аудиторій користувачів:

1. *Для дітей:* Люмосіті. Персоналізовані тренування можуть допомагати дітям в розвитку логічного мислення та когнітивних навичок.

2. *Для школярів:* Elevate. Зручна платформа для розвитку різних навичок, включаючи логіку та математику.

3. *Для програмістів початківців:* Scratch. Відмінний інструмент для вивчення основ програмування та розвитку алгоритмічного мислення.

4. *Для любителів шахів:* Chess.com. Відмінний спосіб розвивати стратегічне та логічне мислення через гру в шахи.

5. Для різних вікових груп: Brain Age, Concentration Training. Може бути корисним для розвитку логічного мислення та пам'яті у людей різних вікових груп.

Існують різноманітні програми, які спрямовані на розвиток логічного мислення через різні методи, такі як ігри, програмування, гра в шахи та інші. Важливо враховувати різницю в потребах та інтересах користувачів. Деякі програми можуть бути більш ефективними для конкретних груп аудиторії.

Необхідно враховувати доступність програм для різних платформ, зокрема для комп'ютерів, смартфонів чи ігрових консолей, оскільки це може впливати на їх широке використання. Багато ПЗ пропонують безкоштовний доступ, але часто мають платні підписки, що може бути обмеженням для користувачів. Важливо забезпечити адекватний баланс між якістю та вартістю. Програми повинні бути адаптовані до різних вікових груп, враховуючи когнітивні здатності та інтереси користувачів. Вибір програмного забезпечення повинен бути здійснений на основі конкретних цілей користувача, будь то розвиток конкретних навичок, підготовка до професій або просто розвага.

В цілому, існує велика можливість використання програмного забезпечення для розвитку логіки, зокрема в освіті та самоосвіті. Важливо обирати програми з урахуванням конкретних потреб та характеристик користувачів для максимально ефективного використання.

З врахуванням цих факторів, можна визначити, що розробка та використання програмного забезпечення для розвитку логіки в освітньому процесі є актуальною та важливою складовою сучасного педагогічного середовища.

На мою думку, розвиток програмного забезпечення для підтримки логічного мислення учнів є ключовим кроком у вдосконаленні освіти та підготовці молодого покоління до викликів сучасного світу. Ці інструменти не лише забезпечують можливість ефективної самоосвіти, а й стимулюють зацікавленість учнів у навчанні через інтерактивні та захопливі форми. Такий

підхід допомагає виробити не лише навички, а й позитивне ставлення до процесу навчання, що є важливим для тривалого успіху в освіті та кар'єрному розвитку.

Список використаних джерел

1. Теоретичні основи педагогічної науки / М. Ф. Данилюк., 2013.
2. Розвиток критичного мислення / М. В. Макарова., 2017.
3. Логіка / А. А. Івін., 2009.
4. Орієнтовна програма навчального курсу Логіка для дошкільнят: розвиток пізнавальних процесів [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://surl.li/ubouv>
5. Ве smart: мобільні додатки для розвитку логічного та креативного мислення [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://surl.li/ubovb>

Луняк Владислав,

здобувач третього (аспірантського) рівня вищої освіти, спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування Класичного приватного університету

Науковий керівник: Шевченко С.О.,
д.держ.упр., професор., професор кафедри управління та адміністрування, Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

АНАЛІЗ ЗАКОРДОННОГО ПУБЛІЧНО-УПРАВЛІНСЬКОГО ДОСВІДУ ЩОДО ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ КОНЦЕПЦІЙ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Технології цифровізації набувають поширення в усіх сферах суспільної життєдіяльності, зумовлюючи актуалізацію питань, пов'язаних, власне, із етикою застосування таких технологій, можливим обмеженням прав громадян і захистом їхніх прав у цьому контексті. Уже очевидно, що цифровізація чинить як позитивний, так і негативний вплив на життя громадян і систему публічного управління. Ці сфери між собою взаємопов'язані: прибори органи публічної влади «з рівняння», і стає незрозумілим яким буде результат розвитку суспільства. Без останнього ж узагалі не можливе функціонування владних суб'єктів, адже народ делегує свої повноваження саме їм.

Щодо ситуації з впливом цифровізації на соціальний фактор, то тут варто вказати на те, що відсутність вміння використовувати її технології унеможливує розвиток людей у набутті актуальних знань і, відтак, нижчим буде рівень добробуту. Сьогодні оперативність отримання таких знань, надання органами публічної влади тих або інших послуг населенню – це все залежить від масштабів й умінь використання технологій цифровізації. Проте слід говорити про негативний бік їхнього упровадження, що представлений інформаційними загрозами, що збільшуються за допомогою застосування технологій цифровізації.

Прискорення науково-технічного прогресу останніми роками зумовлює появу та швидке поширення нових інформаційних технологій із метою забезпечення інноваційних розвитку та збільшення чисельності цифровізованого суспільства. Це, у свою чергу, вимагає акцентування уваги на механізмах гарантування інформаційної безпеки [1; 3; 4]. Адже цифровізований світ включає безліч інформаційних загроз, що все частіше виникають і поширюються за допомогою штучного інтелекту. Він має бути апріорі неупередженим до користувачів, але його алгоритми прописують люди, тому слід говорити про певну наявність людського чинника в розбудові правової та соціальної держави. Усе це визначає актуальність обраної теми дослідження.

Отже, технології цифровізації зумовлюють кардинальне перетворення ділових, економічних, управлінських та ін. відносин на цифрові, які здійснюються в електронному середовищі за рахунок постійної обробки цифрових даних у режимі реального часу. Усе частіше пошук і вибір «клієнтом» сервісних пропозицій (щодо надання певної послуги) відбувається на цифровій платформі [1; 3].

У Європі серед досягнень управлінської практики щодо забезпечення соціальної згуртованості можна виокремити створення базису для розвитку цифровізованого суспільства та «держав у смартфоні» [3; 4]. При цьому площину нашого дослідження становили країни-члени ЄС і країни Європи, що тільки стали на шлях забезпечення сталого розвитку (як-то Україна, Молдова та ін.).

Власне, для аналізу обрані країни, досвід яких є цінним для України з огляду на її інтеграційні прагнення, а також через можливість порівняння її успіхів і тих, що мають держави, що поки не є членами ЄС, але прагнуть туди вступити. Розгляд європейської практики у сфері цифровізації системи публічного управління та суспільної життєдіяльності дав змогу систематизувати такі ознаки цієї практики:

1) відбувається активне використання громадянами інформаційних і цифрових технологій у ділових й особистих комунікаціях, що дозволяє збирати дані («цифрові сліди») про їх активність, взаємодії з мобільними додатками, веб-сервісами, місцем та часом подій;

2) зростає популярність нового каналу для спілкування через месенджери, платформи тощо суб'єктів господарювання та управлінців із населенням як «клієнтами» / «споживачами» певних послуг [1; 3; 4; 5].

Прикладом світових досягнень цифровізації суспільства через функціонування системи публічного управління є поява порталів або платформ: 1) у США (для розвантаження роботи органів судової влади у вирішенні кримінальних справ у частині обрання запобіжного заходу для обвинувачених); 2) Китаї (активно використовується WeChat для розвантаження роботи органів судової влади у вирішенні господарських, сімейних та інших справ, для звернення населення за правовою консультацією з питань інтелектуальної власності тощо); 3) в Україні (упроваджують портал «Дія» для розвантаження роботи таких органів, як МВС і МОН, міграційної, соціальної та інших служб) тощо. Використання цих технологій цифровізації дозволяє як полегшувати життя суспільства та роботу органів публічного управління, так й ускладнювати їх. Запровадження порталу «Дія» становить базис для розбудови України як соціальної та правової держави. Більше того, є країни Європи (зокрема, Естонія), які прагнуть переймати український досвід щодо порталу «Дія» на своїх теренах [там само].

У той же час, певні новації «Дії» зумовлюють появу проблемних питань, які, на наш погляд, вимагають вирішення, адже пов'язані з обмеженням прав

громадян. Так, у березні 2024 р. у вітчизняному порталі «Дія» стали доступні в електронному вигляді документи про освіту, але не відображуються документи, що стосуються наукового ступеня «кандидат наук» і «доктор наук». Міністерство освіти і науки України дає таке роз’яснення з приводу цього: п. 4 Положення про Єдиний державний вебпортал електронних послуг, затверджений постановою КМУ від 04.12.2019 р. № 1137, портал Дія створений з метою реалізації права кожного на доступ до електронних публічних послуг та інших послуг. Серед них можна виокремити ті, що стосуються отримання інформації з національних електронних інформаційних ресурсів, інших інформаційно-комунікативних систем, яка необхідна для надання послуг. Згідно зі статтею 74 Закону України «Про освіту» у системі освіти функціонує інтегрована система - Єдина державна електронна база з питань освіти (ЄДБО), яка містить зокрема Реєстр документів про освіту [1]. Статтею 4 цього закону передбачено такі види документів про освіту: диплом молодшого бакалавра; диплом бакалавра; диплом магістра; диплом доктора філософії/доктора мистецтва. Кандидат наук, доктор наук, доцент, старший дослідник, професор не є ступенями вищої освіти. Зважаючи на це, дипломи про наукові ступені та атестати про вчені звання відсутні в ЄДБО і не відображаються в застосунку Дія. Уважаємо, що дана ситуація обмежує права громадян, які мають відповідні ступені кандидата або доктора наук [1].

Варто зазначити, що 13 березня 2024 р. Європарламент прийняв перший у світі Закон про штучний інтелект. Правила остаточно набудуть чинності навесні 2027 року, проте їхня частина буде застосовуватися вже восени цього року. «Закон про штучний інтелект (ШІ) підштовхнув майбутнє ШІ у напрямку, орієнтованому на людину, у напрямку, де люди контролюють технологію, і де вона – технологія – допомагає нам використовувати нові відкриття, економічне зростання, суспільний прогрес та розкривати людський потенціал», – сказав перед голосуванням Драгош Тудораке, румунський законодавець, який є співавтором законопроекту [2]. Протягом півроку країни ЄС мають ввести в дію заборону на певні технології, які дозволяють компаніям маніпулювати думкою

та рішеннями користувача, у т.ч. через його вік, стан здоров'я чи економічну ситуацію [там само].

Отже, багато країн світу (у т.ч. Україна) мають знаходити ефективні шляхи використання досягнень цифровізації суспільства з метою забезпечення інноваційного та безпечного розвитку. Однією зі стратегічних цілей України є розвиток цифрової економіки, що характеризується зростанням ефективності державного сектору та господарської (інноваційної) діяльності суб'єктів приватного сектору за рахунок використання досягнень цифровізації суспільства [1; 3; 4]. Завдяки розпочатій модернізації державної політики впроваджується «електронний уряд» або «держава в смартфоні» в Україні. Проте повномасштабна агресія РФ проти зумовила збільшення кількості інформаційних загроз, що унеможливають інноваційний і сталий розвиток нашої держави. Уважаємо, що важливим завданням для неї є визначення дієвих механізмів публічного управління у сфері цифровізації для розбудови соціальної та правової держави.

Список використаних джерел

1. Домбровська С., Помаза-Пономаренко А., Крюков О., Порока С. Інформаційні загрози та комунікативна інфраструктура в державному секторі : монографія. Х.: НУЦЗУ. 2024. 244 с.
2. Євросоюз прийняв перший у світі закон про штучний інтелект. URL: <https://mind.ua/news/20270880-evrosoyuz-prijnyav-pershij-u-sviti-zakon-pro-shtuchnij-intelekt>.
3. Помаза-Пономаренко А.Л., Тарадуда Д.В. Публічна (громадська та цивільна) безпека в Україні: значення для гарантування системи безпеки в Європі // International security studios: managerial, technical, legal, environmental, informative and psychological aspects. International collective monograph. Volume II. Oslo (Kingdom of Norway). Norwegian University of Life Sciences, Research and Education. 2024. 605 p. Pp. 297-322.
4. Pomaza-Ponomarenko A., Hren L., Durman O., Bondarchuk N., Vorobets V. Management mechanisms in the context of digitalization of all spheres of society // Revista San Gregorio. SPECIAL EDITION-2020. №42. URL: http://revista.sangregorio.edu.ec/index.php/REVISTASANGREGORIO/issue/view/R_SAN42/showToc.
5. Pomaza-Ponomarenko A., Taraduda D., Leonenko N., Poroka S., Sukhachov M. Ensuring the safety of citizens in times of war: aspects of the organization of civil defense // AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research. 2024. Vol. 14. Issue 1. Pp. 216–220.

Любима Аліна,

завідувачка відділенням підприємництва та інформаційних технологій, викладач-методист, спеціаліст вищої категорії циклової комісії програмування та спеціальних інформаційних дисциплін Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

КЛЮЧОВІ КОМПЕТЕНТНОСТІ ІТ-ФАХІВЦІВ ЗГІДНО КОНЦЕПЦІЇ INDUSTRY 4.0.

Поняття "Industry 4.0." було вперше запропоновано в 2011 році та в подальшому розвинуто фундатором та головою Всесвітнього економічного форуму Клаусом Швабом. Головна ідея даної концепції – очікувана еволюція виробничих технологій, що характеризується передовою інтеграцією цифрових, фізичних і біологічних систем [1]. З часом термін став широко

використовуватися у всьому світі, поступово трансформуючись в доволі різноплановий спектр галузей та напрямів, які доповнюють та розвивають поняття Industry 4.0. Згодом стало очевидним, що це не просто впровадження

нових технологій в промисловість, а й відповідні глобальні зміни в культурі підприємств, бізнес-моделях, навичках працівників та способах взаємодії з клієнтами. Враховуючи інтеграційні процеси, вимоги ринку та нові технологічні досягнення, тенденції даної концепції кардинально вплинули і на формування майбутнього з точки зору соціального та загальнокультурного напрямку. На сьогодні в наукових дослідженнях можна зустріти і масштабний Globalization 4.0, і більш специфічні Smart Voting 4.0, Music 4.0 та, навіть, Smart Talent Acquisition 4.0 (Розумний підбір талантів 4.0). (Рис. 1). Ця широка система

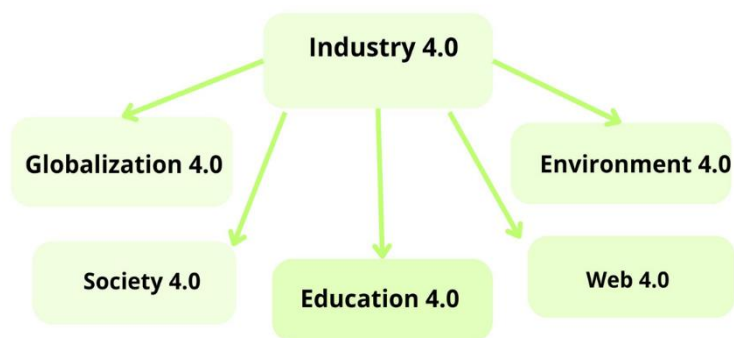

Рис. 1.

класифікації може бути корисною ментальною моделлю для внесення ясності в ключові фактори, що активно впливають на глобальний розвиток.

З огляду на вище сказане, зрозуміло, що Industry 4.0 актуалізує суттєві виклики та відкриває нові перспективи для всіх сфер, але особливо це торкається фахівців IT-сфери безпосередньо та цифрової культури суспільства, взагалі. [2]

Завдання розвитку нових ключових компетентностей для успішного функціонування у новому технологічному ландшафті не є простим і вимагає комплексного підходу, що охоплює консолідацію як академічних знань, так і практичних навичок.

Виокремимо 5 основних компетентностей в рамках даної концепції.

1. Розуміння основних концепцій Industry 4.0. та володіння навичками застосування і впровадження технологій, таких як: Інтернет речей (IoT), штучний інтелект (AI), блокчейн, великі дані (Big Data), хмарні обчислення, машинне навчання (ML) тощо. [3]

2. Володіння цифровими навичками, такими як: програмування, обробка та систематизація даних різного формату, аналіз великих даних, зведення та статистичне дослідження їх для прийняття рішень, кібербезпека, захист інформаційних систем.

3. Розвиток soft skills та ефективне використання: навичок екологічної комунікації, співпраці; критичного мислення, творчих підходів; вміння працювати в команді, вирішувати разом складні проблеми; вміння спілкуватися з різними зацікавленими сторонами, включаючи інженерів, менеджерів, маркетологів, інвесторів, замовників, користувачів та інших представників широкого класу стейкхолдерів.

4. Гнучкість і здатність адаптуватися до технологічного середовища, швидкість зміни якого зростає щодня, готовність до реалізації відкритих завдань та засвоєння відповідних знань та формуванню адекватних навичок, пошуку нових інструментів і методів, необхідних для актуальних реальних проектів та проблем. [5]

Рис. 2.

(Рис. 2.)

Формування цих важливих компетентностей у студентів ІТ-сфери, як майбутніх фахівців, вимагає інтегрованого підходу. [4] Нижче наведемо декілька кроків, які можна врахувати для досягнення окресленого результату:

Інтеграція технологій та якісного ПЗ, що дійсно використовується в сфері ІТ, на всіх етапах навчання, активне використання їх та своєчасне оновлення.

Увага до проектно-орієнтованого навчання, яке спрямоване на розвиток практичних навичок через виконання індивідуальних і групових проектів (щороку або щосеместра) та тих, які обов'язково вимагають використання реальних інструментів та технологій. Це може бути створення систем ІоТ, розробка програмного забезпечення, додатків або використання основ машинного навчання.

Розвиток м'яких навичок з акцентом на ефективну комунікацію та співпрацю, творчість та креативність, критичне мислення. Формування адаптивності до зміни умов, навичок самоосвіти та можливості постійного професійного розвитку, за допомогою онлайн-курсів, відеоуроків, електронних книг тощо. Розуміння та дотримання цифрових прав усіх учасників інформаційної спільноти, врахування етичних аспектів при використанні технологій.

Формування мережі співпраці з усіма зацікавленими сторонами. По-перше, міждисциплінарна співпраця з іншими галузями, задля можливості розуміти та використовувати інтегровані підходи до розв'язання складних проблем: з ІТ-

5. Високий рівень самоорганізації та самонавчання з огляду на швидкозмінність технологій, для можливості постійно оновлювати свої знання та навички, формувати своєчасні компетентності.

підприємствами, підприємствами сфери обслуговування, промисловими підприємствами, іншими закладами освіти - для обміну знаннями, досвідом та кращими практиками з Industry 4.0. По-друге, спілкування з професіоналами інформаційно-технологічної галузі, участь у професійних спілках та заходах, воркшопах, it-каналах соцмереж. Проведення регулярних тренінгів та вебінарів з експертами для ознайомлення з новітніми технологіями та трендами у даній області.

Отже, швидкі зміни та трансформації суспільства в контексті Industry 4.0 беззаперечно є викликом для необхідності формування та розвитку нових ключових компетентностей в сфері ІТ. "Майбутнє не є тим, що має настати, а те, що ми маємо зробити", - говорив Жорж Бернард Шоу. Щоб успішно діяти в цьому новому технологічному ландшафті, необхідно володіти широким спектром цифрових навичок. Крім того, важливо розвивати soft skills, гнучкість, здатність адаптуватися та навички самоорганізації. Формування цих компетентностей вимагає інтегрованого підходу, який включає широкий спектр hard skills, проектно-орієнтовану практику, активну співпрацю з іншими галузями та професіоналами інформаційно-технологічної галузі. Цей підхід дозволить підготувати майбутніх фахівців до викликів та можливостей, які принесе Industry 4.0, і забезпечити успішну кар'єру в швидкозмінному технологічному середовищі.

Список використаних джерел

1. Schwab, K. The Fourth Industrial Revolution / K. Schwab // New York : Crown Business, 2016. — 192 p. [URL: <http://surl.li/tzwtm>] (Дата звернення 01.05.2024).
2. Brown, K. (2019). "Innovative Teaching Methods for Industry 4.0 Skills Development: Case Studies from Higher Education Institutions." Journal of Engineering Education, 25(4), 78-91. [URL: <http://surl.li/tzwtt>] (Дата звернення 01.05.2024).
3. Скопень М.М., Любима А.Є. Моделювання топології мережі взаємодії RADIUS-сервера та мікроконтролера MCU при керуванні пристроями Інтернету речей/ Scientific Collection "InterConf", (№96): with the Proceedings of the 6th International Scientific and Practical Conference "Scientific Community: Interdisciplinary Research" (January 26-28, 2022). Hamburg, Germany: Busse Verlag

GmbH, 2022. pp.1074-1081. [URL: <http://surl.li/gjgoo>] (Дата звернення 01.04.2024).

4. Скопень М.М., Будя О.П., Любима А.Є. Моделювання топології мережі доступу стільникового зв'язку до керування пристроями IoT і WEB-серверу/ Матеріали VI Міжнародної наукової конференції на тему "Сучасні трансформації в економіці та управлінні" (3-4 червня 2022 року, Клайпеда, Литва): Riga, Latvia: "Baltija Publishing". 2022. pp.155-161 [URL: <http://surl.li/gjgns>] (Дата звернення 10.05.2024).

5. Umar Ibrahim «The Role of Cloud Computing in Transforming ICT Infrastructure in Educational Institutions». 2024, 2(2). pp.213-226. [URL: <http://surl.li/uakvs>] (Дата звернення 12.05.2024).

Макаренко Максим,
ГО «Центр Цифрових Досліджень»

ЗАСТОСУВАННЯ ЕВОЛЮЦІЙНИХ АЛГОРИТМІВ ДЛЯ ОПТИМІЗАЦІЇ ЕНЕРГОСИСТЕМИ

В умовах повномасштабної війни Україна зазнає регулярних ракетно-дронових ударів, що на тривалий час виводять з ладу цілі структурні елементи енергосистеми. Це актуалізує пошук найоптимальніших підходів до оптимізації енергосистеми:

- 1) З метою усунення структурних вразливостей системи (як превентивний крок);
- 2) З метою балансування та відновлення функціональності системи вже по факту ураження деяких її вузлів.

Оптимізаційне програмне забезпечення можливо реалізувати у вигляді рекомендаційної системи, що буде пропонувати не одне рішення, а перелік альтернативних варіантів, згенерованих або повністю автоматично, або виходячи з переліку варіантів, запропонованих користувачами програмного забезпечення.

Загальний принцип роботи еволюційних алгоритмів. Для проведення оптимізації треба:

- Мати декілька варіантів цільової системи (вони можуть бути внесені в програму вручну, або згенеровані автоматично);

- Представити цільові системи у вигляді математичних моделей (у випадку з розподільчими системами — у вигляді графу);
- Розбити моделі на складові частини, визначити перелік ключових особливостей моделей;
- Визначити критерії якості системи, що стануть цільовими в процесі оптимізації: надійність, ефективність енергопередачі, екологічна стійкість, гнучкість системи, економічна оптимізованість тощо (реалізувати в програмі функціонал для розрахунку цих критеріїв якості).

Окремі нюанси роботи еволюційних алгоритмів різняться залежно від особливостей конкретного алгоритму та його налаштувань, проте загальний принцип роботи є спільним. Еволюційні алгоритми працюють шляхом моделювання природного процесу еволюції, коли в процесі оптимізації залишаються лише найкращі рішення.

Нові варіації моделей генеруються в процесі кросоверу (комбінування складових частин або характерних особливостей декількох моделей) та мутації (випадкової зміни деяких складових частин, що приймають участь в кросовері) [1]. Кросовер та мутації створюють нові покоління рішень з метою знаходження оптимального варіанту, при цьому менш ефективні варіанти відкидаються [2]. Переваги та особливості еволюційних алгоритмів в питанні оптимізації енергосистеми. Для оптимізації моделі, що має визначену та незмінну структуру, найбільше підходять алгоритми по типу градієнтного спуску. У випадку з оптимізацією розподільчих систем, моделлю може бути обчислювальних граф або граф потоків. Тоді, за умови використання градієнтного спуску, предметом оптимізації можуть стати змінні, що використовуються в операціях обчислювального графу, або параметри контрольних структур, у випадку з графами потоків. Проте, незалежно від типу математичної моделі, градієнтний спуск не може бути використаним для оптимізації самої структури моделі, а лише для оптимізації її параметрів.

Для проведення оптимізації у випадках, коли предметом є, в тому числі, структура самої моделі, необхідно використовувати алгоритми перебору. Лінійний

підхід до перебору варіацій моделей, в процесі оптимізації є доцільним, коли структура моделі невелика, так само як і кількість параметрів моделі. Якщо це не так, оптимізація зіштовхнеться із обмеженнями в обчислювальних потужностях. Простіше кажучи, лінійний перебор може займати неприпустимо багато часу. В умовах обмеженості часу, раціонально застосовувати нелінійні стохастичні алгоритми перебору. Можна сказати, що еволюційні алгоритми, зокрема генетичні, є алгоритмами перебору, але нелінійного, а “розумного” перебору. Замість перевірки варіацій по визначених діапазонах параметрів, еволюційні алгоритми, відштовхуючись від декількох початкових варіацій, комбінують та змінюють їх в процесі оптимізації, поступово наближаючись до варіантів найоптимальнішого вирішення задачі. Таким чином еволюційні алгоритми не мають перевіряти весь спектр варіантів, а лише деякі з них, що значно пришвидшує процес оптимізації [3]. Крім того, варто підкреслити, що еволюційні алгоритми надають не одне рішення, а перелік альтернатив, що сприяє розробці саме рекомендаційної системи.

Список використаних джерел

1. Corne D. W., Lones M. A. Evolutionary Algorithms. URL: <https://arxiv.org/pdf/1805.11014>;
2. Musirin I., Khawa T., Rahman A. Evolutionary Programming Optimization Technique for Solving Reactive Power Planning in Power System. 6th WSEAS Int. Conf. on EVOLUTIONARY COMPUTING. June 16-18, 2005. URL: <https://citeseerx.ist.psu.edu/document?repid=rep1&type=pdf&doi=6f6bf8abe3ad2fa21931b51f5b7cb5e2eca09784>;
3. Abou A.A., Abido M.A., Spea S.R. Optimal power flow using differential evolution algorithm. Electric Power Systems Research. July 2010, Pages 878-885. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0378779610000088>.

Мосієнко Євгеній,

здобувач IV курсу фахової передвищої освіти,
спеціальності 121 Інженерія програмного
забезпечення Київського фахового коледжу
туризму та готельного господарства

Науковий керівник: Малюх Є.В.,

викладач II категорії циклової комісії
програмування та спеціальних інформаційних
дисциплін Київського фахового коледжу
туризму та готельного господарства

ДОСВІД СТВОРЕННЯ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ ANDROID-ЗАСТОСУНКУ ДЛЯ АКТИВНОГО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Сьогодні вивчення іноземних мов є не лише академічною необхідністю, а й ключем до глобального спілкування та культурного обміну. Завдяки технологічному прогресу, особливо у сфері мобільних застосунків, ми маємо можливість перетворити цей процес на більш ефективний та доступний. Android-застосунки, використовуються для активного вивчення іноземної мови та підвищення мотивації та ефективності навчання.

В сучасному світі, де мобільність та технології проникають у всі сфери життя, процес вивчення іноземних мов також переживає трансформацію. Завдяки швидкому розвитку мобільних платформ, Android-застосунки стали не лише зручними інструментами для щоденного використання, але й ефективними засобами для активного вивчення іноземних мов.

Завдяки своїй доступності та мобільності, Android-застосунки стають невід’ємною частиною освітнього процесу. Вони дозволяють користувачам вивчати мови у будь-якому місці та в будь-який час, перетворюючи навчання на цікавий та захоплюючий процес.

Першим етапом є аналіз потреб цільової аудиторії. Ретельне вивчення їхніх вимог та очікувань дозволяє розробникам створити зручний та ефективний продукт. Наступним кроком є проектування інтерфейсу та функціоналу, зосереджене на забезпеченні користувачам максимальної зручності та можливості.

Потім відбувається розробка самого застосунку, включаючи створення навчального контенту, використання інтерактивних вправ, тестів та ігор для залучення користувача. Не менш важливим етапом є тестування та вдосконалення продукту на основі отриманих результатів.

Розробка такого застосунку вимагає глибокого розуміння не тільки основ програмування та дизайну інтерфейсу, але й педагогічних принципів викладання мов. Використання інструменту Android Studio та мов програмування JavaScript та Kotlin дозволило створити інтуїтивно зрозумілий та візуально привабливий інтерфейс, який сприяє залученню користувачів. Відеоматеріали, які були використані під час розробки, надали цінні вказівки щодо створення кожного аспекту застосунку, від екранів логіну та реєстрації до розробки освітнього контенту.

Цей проєкт також включає інноваційне використання штучного інтелекту для створення маскоту та зображень, які роблять навчальний процес більш захоплюючим. Штучний інтелект використовувався не тільки для генерації візуального контенту, але й для виправлення помилок у коді, оптимізації команд та поліпшення взаємодії з користувачем. Такий підхід дозволяє застосунку постійно вдосконалюватися та адаптуватися до потреб користувачів.

Завдяки цьому проєкту, ми маємо застосунок, який не тільки спрощує процес вивчення мови, але й робить його більш інтерактивним та приємним. Це відкриває нові горизонти для освітніх технологій та ставить перед нами нові виклики та можливості для подальших досліджень у цій області.

Реалізація Android-застосунку для вивчення іноземної мови є складним та багатоетапним процесом, який включає наступні ключові етапи:

- створення інтерфейсу користувача;
- впровадження освітнього контенту;
- навігація та взаємодія;
- інтеграція мультимедійного контенту;
- використання штучного інтелекту;

Кожен з цих етапів вимагає ретельного планування, тестування та оптимізації, щоб забезпечити високу якість кінцевого продукту. Результатом став застосунок, який не тільки допомагатиме користувачам ефективно вивчати іноземну мову, але й надасть приємний досвід користування.

Штучний інтелект (ШІ) відіграв ключову роль під час розробки Android-застосунку для вивчення іноземної мови, надаючи ряд переваг, які значно покращили функціональність та користувацький досвід. Основних аспекти використання ШІ у проекті включають:

- генерація візуального контенту;
- оптимізація коду;
- підвищення інтерактивності;
- зворотний зв'язок та вдосконалення.

Використання ШІ не тільки спростило процес розробки, але й забезпечило створення застосунку, який постійно вдосконалюється та стає більш інтуїтивно зрозумілим для користувачів. Це відкриває нові можливості для освітніх технологій та стимулює подальші дослідження у цій галузі.

В майбутньому розробка Android-застосунку для вивчення іноземної мови, не лише вдосконалисть існуючі функції, а й нові, які зроблять навчання ще більш ефективним та цікавими.

Застосування Android-застосунків надають можливість налаштувати навчальний процес під кожного конкретного користувача, враховуючи його рівень, інтереси та потреби.

Використання відео-, аудіо- та графічних матеріалів дозволяє наочно демонструвати правильну вимову, використання мовних конструкцій та контекстів, що збагачує процес вивчення. Включення гейміфікації допомагає зробити навчання цікавим та захоплюючим, стимулюючи користувачів до активної участі та досягнення результатів.

Створення та впровадження Android-застосунку для активного вивчення іноземних мов - це складний, але дуже перспективний процес. Засоби мобільних технологій не лише зробили навчання більш доступним та зручним, а й відкрили

нові можливості для інтерактивного та ефективного вивчення мов. Застосування передових підходів та трендів у цій сфері дозволяє створювати продукти, які ефективно відповідають потребам сучасності.

Список використаних джерел

1. Бондаренко Б.Б. Інтерфейси користувача: від теорії до практики. 2021, с. 119
2. Іванов І.І. Сучасні методики викладання мов. 2019, с. 102
3. Кравчук К.К. Машинне навчання та його застосування. 2022, с. 156
4. Мельник М.М. Принципи ефективного UX/UI дизайну. 2018, с. 134
5. Петренко П.П. Цифрові технології у викладанні. 2020, с. 87].
6. Сидоренко С.С. Штучний інтелект в освіті. 2021, с. 143

Нікіпелов Богдан,

здобувач IV курсу фахової передвищої освіти, спеціальності 123 Комп'ютерна інженерія Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

Науковий керівник: Любима А.Є.,

завідувачка відділенням підприємництва та інформаційних технологій, викладач-методист, спеціаліст вищої категорії циклової комісії програмування та спеціальних інформаційних дисциплін Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ В ЗАДАЧАХ КОМП'ЮТЕРНОЇ ІНЖЕНЕРІЇ

Постановка завдання. Оскільки абсолютна надійність комп'ютерних систем та результатів інформаційних процесів, які у них виконуються, не може бути забезпечена, задачею досліджень є огляд штучного інтелекту, визначення його критичних областей, де такі помилки в роботі не припустимі.

Виклад основного матеріалу. В інформаційному суспільстві об'єм інформації, що виробляється людством, стрімко зростає, що зумовлює також значну інтенсифікацію інформаційних процесів, зокрема процесів інформаційного обміну та обробки даних. Інформаційні процеси такої інтенсивності на сьогодні покладаються на швидкісні комп'ютерні мережі та

потужні комп’ютерні системи.

Комп’ютерна система (обчислювальна система) – будь-який пристрій чи група взаємопов’язаних чи суміжних пристроїв, один або більше з яких, діючи відповідно до програми, здійснює автоматизовану обробку даних [1]. Зокрема, потужні комп’ютерні системи використовуються в науці, в системах комерційного співробітництва, в підтримці прийняття рішень, прогнозуванні, інформаційно-управлінських системах, військовій справі, медицині, державному управлінні тощо.

До таких комп’ютерних систем пред’являють підвищені вимоги, зокрема, такі як надвисока продуктивність, великий обсяг пам’яті, здатність обробляти велику кількість транзакцій одночасно, підвищена відмовостійкість, стійкість до кібератак та надійність.

Еволюція інформаційних та комп’ютерних систем пройшла декілька етапів у напрямку все більшої автоматизації обробки інформації. З кінця ХХ сторіччя інформаційні та комп’ютерні системи розвивалися в напрямку застосування підтримки прийняття рішень, експертних систем і систем штучного інтелекту [1].

На сьогодні не існує єдиного та однозначного визначення штучного інтелекту. Будемо вважати, що штучний інтелект – це інформаційна система або машина, яка здатна імітувати людину в процесах обробки інформації та прийнятті рішень, яка може навчатися та удосконалювати себе на основі отриманої інформації [2].

Сферами використання штучного інтелекту у нинішній час є пошукові системи, рекомендаційні системи, словники та перекладачі, розпізнавання та синтез мови, розпізнавання об’єктів, військова справа, медицина, системи масового обслуговування, керування виробничими процесами, керування різноманітними пристроями та обладнанням, транспорт, бізнес-аналітика, інтелектуальні системи інформаційної безпеки тощо [4][5].

Головними проблемами впровадження штучного інтелекту в комп’ютерні системи є неможливість передбачити всі реальні ситуації та запрограмувати

поведінку машини адекватно до них, недостатня надійність та помилки у програмному забезпеченні. Вхідні дані, на основі яких навчається штучний інтелект можуть бути хибними. Крім того на системи штучного інтелекту впливають спосіб мислення та цінності його розробників, які не завжди обізнані з психологією, соціологією та іншими гуманітарними науками [2].

Ці недоліки за час використання систем штучного інтелекту привели до безлічі інцидентів, в тому числі летального характеру.

Ще одною загрозою є здатність систем штучного інтелекту створювати та публікувати в соціальних мережах тексти, наслідуючи стиль людини. Так бот, створений програмою GPT, видавав себе за людину протягом кількох тижнів. Тексти, створені таким чином, важко розпізнати як штучні. Через такі тексти та повідомлення машина може впливати на емоції людини та створювати певний інформаційний фон, формувати думку, підштовхувати людину до певних дій та вчинків.

Значною загрозою також є застосування недостатньо навченого штучного інтелекту у життєво важливих сферах, спроби його використання для того, щоб поставити під контроль життя людини.

Ці приклади показують, що проблеми впровадження систем штучного інтелекту лежать в полі уваги багатьох наук – не лише комп’ютерних, а також безпеки життєдіяльності, охорони праці, юриспруденції, психології, соціології, етики та інших.

Ризики використання штучного інтелекту створюються самими людьми: його ідеологами – початково хибні ідеї; розробниками – помилки в алгоритмах та програмному забезпеченні; особами, на яких покладається контроль за функціонуванням, навчанням, достовірністю підключених джерел інформації; користувачами – не вірна експлуатація [3].

Обов’язком розробників комп’ютерних систем із штучним інтелектом є попередити закладення в алгоритми процесів, які можуть зашкодити людині. В алгоритми закладаються певні показники точності, що передбачає можливість помилок. Помилки також можуть накопичуватися в процесі навчання системи.

На теперішній час основний засіб контролю за адекватністю алгоритму — відсутність у нього можливості приймати критично важливі рішення самостійно. Людина обов'язково бере участь у прийнятті рішень, а алгоритм постає як помічник та радник.

Висновки.

Хоча штучний інтелект використовується в різноманітних галузях та допомагає автоматизації та вирішенню багатьох задач у комп'ютерній інженерії в теперішній час відсутні нормативна та законодавча бази з використання штучного інтелекту, тому його впровадження відбувається стихійно, що приводить до непередбачуваних результатів та аварій.

Засновуючись на проведеному аналізі та у зв'язку з неможливістю забезпечення абсолютної надійності комп'ютерних систем і їх програного забезпечення, не рекомендовано використовувати штучний інтелект у сферах, пов'язаних з безпекою, здоров'ям та життям людини, особливо великих людських колективів. Пристрої, в яких використовуються системи штучного інтелекту, слід маркувати повідомленнями про його використання із зрозумілим попередженням про часткову надійність пристрою в сенсі безпеки та відповідальність споживача за використання такого пристрою.

Список використаних джерел

1. Комп'ютерна система. Матеріал Вікіпедії. [URL: <http://surl.li/tvmoz>] (дата звернення 06.05.2024)
2. Штучний інтелект. Матеріал Вікіпедії. [URL: <http://surl.li/awzv>] (дата звернення 08.05.2024)
3. Чому в ШІ бачать загрозу і як його контролювати? [URL: <http://surl.li/oiyjo>] (дата звернення 08.05.2024)
4. Застосування штучного інтелекту [URL: <http://surl.li/fbgme>] (дата звернення 09.05.2024)
5. Як в Україні застосовують штучний інтелект [URL: <http://surl.li/rvghm>] (дата звернення 11.05.2024)

Панібратов Андрій,

викладач циклової комісії програмування та спеціальних інформаційних дисциплін Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

НЕЙРОННІ МЕРЕЖІ ЯК ІНСТРУМЕНТИ РОЗРОБКИ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Штучний інтелект пройшов довгий шлях розвитку, починаючи з набору простих команд, що виконувалися лише при чітко визначених умовах, і закінчуючи сучасними нейронними мережами, що включають у себе одночасно мільйони нейронів. На цьому шляху Штучний Інтелект пробували застосовувати у різних сферах використання, і ідея створення програмного забезпечення за допомогою штучного інтелекту, насправді, не є новою – вона виникла ще на початку розвитку машинного інтелекту у 1970-х роках. Тоді вона не прижилася через значні обмеження у можливостях як самого штучного інтелекту, так і комп’ютерних засобів. Починаючи з 2017 року, концепція створення програмного забезпечення за допомогою використання Штучного Інтелекту знову почала набирати популярності і, на сьогодні, досягнула значного розвитку. Проте питання доцільності чи, навіть, реалістичності використанні ШІ у цій ролі усе ще є доволі гострим[1].

Для кращого розуміння суті проблеми, варто розглянути як переваги, що Штучний Інтелект уже здатний надавати, так і недоліки, з якими зіштовхуються розробники під час використання ШІ. Починаючи з переваг, можна виділити наступні три головні пункти [2]:

1. Швидкість отримання результатів. Ця перевага була одним з найпотужніших мотиваторів для розробників починаючи ще з 70-х років, і на сьогодні нам нарешті вдалося реалізувати мрію інженерів минулого. Навіть не спеціалізовані штучні мережі (наприклад – ChatGPT) здатні видавати результати

розміром у 500-1000 строк коду менш ніж за 5 секунд, у той час як більш спеціалізовані мережі (PolyCoder) здатні показувати значно кращі результати.

2. Широкий спектр застосування. Зазвичай, коли мова заходить про побудову програмного забезпечення, люди уявляють собі ШІ який генерує код – проте це лише одна з можливих галузей застосування. Насьогодні, штучний інтелект застосовують і для генерації графічних зображень, планів розробки, звукових ефектів, і т.д.

3. Адаптивність у ролі помічника розробника. Будь-який сучасний ШІ вміє доповнювати вже існуючу роботу, допомагаючи розробникам як доповнювати продукт створений людьми, так і покращувати результат під час процесу розробки. Використання можливостей нейронних мереж під час створення програмного забезпечення є поширеною практикою на сьогоднішній день.

З недоліків варто виділити наступні проблеми [3]:

1. Висока можливість генерації результату, що не задовольняє поставлені вимоги. Це найголовніша з існуючих проблем і її помітність сильно залежить як від використовуваної моделі Штучного Інтелекту, так і від об'єму роботи, який необхідно виконати. Спеціалізовані моделі, такі як PolyCoder або Codepeer.ai, здатні виконувати невеликі завдання з високою точністю (наприклад – створення функції яка має виконувати обмежений набір дій), проте генерація більш масштабних елементів коду вимагає перевірки зі сторони розробника - поява незначних помилок є майже гарантованою.

2. Проблеми у поєднанні згенерованого матеріалу у єдине ціле. На сьогоднішній день це завдання часто перекладають на людину, адже Штучний Інтелект стикається зі значними труднощами у цій задачі – доволі часто не розуміючи що від нього хочуть і починаючи перероблювати надані елементи. Проблема у поєднанні є серйозною й при роботі з генерацією графічних елементів програми, адже різні зображення часто генеруються у відрізняючихся стилях.

3. Складність у використанні. Ця проблема здебільшого виникає під час використання більш комплексних мереж, проте нею не можна нехтувати навіть

під час використання простих систем. Не знаючи повний функціонал можливостей, недосвідчені розробники часто отримують набагато гірші результати ніж розробники зі значним досвідом.

Висновки: Використання штучного інтелекту в якості помічника розробника вже є цілком реалістичною можливістю – це значно пришвидшує процес розробки, при цьому не погіршуючи кінцеву якість продукту. Проте використання ШІ у якості незалежного розробника програмного забезпечення ще не є можливим через значну кількість помилок які допускають навіть спеціалізовані мережі/обмеження у їх можливостях.

Список використаних джерел

1. The History of Artificial Intelligence - Science in the News. Science in the News. URL: <https://sitn.hms.harvard.edu/flash/2017/history-artificial-intelligence/> .
2. Штучний інтелект та програмне забезпечення: плюси від інтеграції. Об'єднання Intecracy Group. URL: <https://intecracy.com/ua/news/shtuchnyi-intelekt-ta-prohramne-zabezpechennia-pliusy-vid-intehratsii.html>
3. Peter P. Groumos. Artificial Intelligence: Issues, Challenges, Opportunities and Threats. Creativity in Intelligent Technologies and Data Science.

Панібратов Андрій,

викладач циклової комісії програмування та спеціальних інформаційних дисциплін Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

СУЧАСНІ ТРЕНДИ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ІНДУСТРІЇ КОМП'ЮТЕРНИХ ІГОР

Використання Штучного Інтелекту у комп'ютерних іграх в якості частини розроблюваного продукту велося чи не з самого зародження самої індустрії. Починаючи як набір простих команд для комп'ютерних опонентів, штучний інтелект переріс у інструмент симуляції живого світу навколо гравця, намагаючись занурити його у гру. На поточний день індустрія продовжує покращувати методи використання ШІ, експериментуючи з можливістю використання нейронних мереж = проте їх широка імплементація все ще лежить

у майбутньому. На поточний же день існує певний набір трендів, дотримання яких, зазвичай, дозволяє створити захоплюючий досвід для кінцевого користувача [1].

1. Штучний Інтелект не має бути занадто компетентним у тому, що він робить. Цей пункт є доволі цікавим, адже користувачі часто скаржаться на те, що комп'ютерні суперники не досягають бажаного рівня, але послаблення штучного інтелекту є, насправді, свідомо прийнятим рішенням. Комп'ютерні суперники існують для того, щоб створювати конкуренцію гравцю, проте їх кінцева ціль – програти, віддаючи перемогу гравцю. Насьогодні розробники мають можливість створити такий ШІ який завжди буде перемагати гравця – достатньо подивитися на досягнення ботів у шахматах, де навіть світові чемпіони не здатні перемогти комп'ютерних суперників. Проте для звичайного гравця відсутність відчуття перемоги буде відштовхуючим фактором, який наніс значну шкоду популярності кінцевого продукту [2].

2. Штучний Інтелект, що використовується для симуляції комплексних систем, має оперувати загальним набором ідей і правил, а не чітко заложеним алгоритмом дій. Це дозволяє створити ефект реалістичності подій на екрані, симулювати дії справжнього гравця. Як показує практика, користувачам не цікаво конкурувати з опонентом, який завжди дотримується одного і того ж порядку дій – такий досвід доволі часто стає занадто репетитивним і, в кінцевому результаті, набридає гравцю [2,3].

3. Штучний Інтелект не зобов'язаний грати за тими ж правилами, що і гравець, проте він мусить приховувати цей факт. Цей пункт особливо важливий для тих ігор, що представляють ШІ як рівного по рівню сили супротивника який створює конкуренцію для гравця. Прикладом можна назвати жанр стратегічних ігор, де часто використовується концепція “Shadow of War” – гра приховує ті частини мапи, де користувач не має присутності. ШІ у грі, за своєю сутністю має доступ до всієї наявної інформації, а тому у більш старих продуктах комп'ютерні суперники просто ігнорували цю ігрову механіку, бачачи всю карту вне залежності від обмежень. На поточний день ця проблема вирішується

тим, що комп’ютерний суперник змушений ігнорувати ті події, про які він (за правилами гри) не має знати.

4. У випадку, коли штучний інтелект симулює одразу багато сутностей - він не має діяти як єдине ціле. Це зазвичай можна побачити в ситуаціях, коли декілька комп’ютерних гравців мають грати в одній команді. Такі суперники часто реалізуються як один Штучний Інтелект, який симулює дії декількох гравців. Це, в теорії, дозволяє створити ідеальну координацію між діями штучних гравців. Проте така ситуація нанесе шкоду реалістичності симуляції дій гравців, адже справжні гравці не можуть досягають такого рівню командної роботи - а тому комп’ютерним гравцям також варто допускати помилки у роботі між собою [3].

Звісно, для кожного жанру ігор існують свої правила, що виникають через специфіку таких ігор, усі розробники мають свої власні принципи яких вони намагаються дотримуватися у процесі створення Штучного Інтелекту для розроблюваного продукту – проте ці правила дозволяють описати найбільш важливі концепції, яких розробникам варто дотримуватись.

Висновки: не дивлячись на те, що початок використання нейронних мереж може створити революцію у сфері використання штучного інтелекту в комп’ютерних іграх, на поточний день можна виділити короткий набір чітких правил, яких розробникам варто дотримуватися. Для досягнення найкращого результату, користувач не має думати про комп’ютерних гравців як про комп’ютерних гравців – а навпаки, бачити їх в якості реалістичних супротивників.

Список використаних джерел

1. Xiang Li, Chenxuan Xiao. The application of artificial intelligence technology in games. Applied and Computational Engineering. No. 49. DOI:10.54254/2755-2721/49/20241088.
2. Qianjun Geng. AI Application in Computer Games. Highlights in Science Engineering and Technology. 2023. No. 39. P. 668–672.
3. Niharika Bajaj. Artificial Intelligence in Video Games: Transforming Experience and Play - Search My Expert Blog. Search My Expert Blog. URL: <https://blog.searchmyexpert.com/ai-in-gaming/>.

Підпригора Юлія,
здобувачка IV курсу фахової передвищої освіти, спеціальності 121 Інженерія програмного забезпечення Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

Науковий керівник: Любима А.Є. -
завідувачка відділенням підприємництва та інформаційних технологій, викладач-методист, спеціаліст вищої категорії циклової комісії програмування та спеціальних інформаційних дисциплін Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗРОБКИ НАВЧАЛЬНИХ ІГРОВИХ ЗАВДАНЬ З ІНФОРМАТИКИ

Розробка навчальних ігрових завдань з інформатики залучає значну увагу як фахівців інформаційних технологій, так і освітян. Продовжуючи попередні дослідження [1. с. 358] було отримано ряд ключових висновків щодо проблем та перспектив в ракурсі даної тематики. Незважаючи на важливість цієї теми у сучасному світі, інтернет-простір має недостатньо ресурсів для вивчення інформатики у формі ігор. Тому актуальність таких додатків залишається високою.

Основним завданням даної роботи є дослідження проблем, які виникають при створенні подібних додатків. Наприклад, конструюючи додаток для комп'ютерів, який буде дозволяти проходити тести у формі гри-лабіринту, ми зіткнулися з низкою. Враховуючи, що додаток має бути не для оцінювання знань, а для їх закріплення, завершення відповідного рівня гри може відбутись тільки в разі цілком правильної відповіді. Таким чином, учень зможе просто запам'ятати всі варіанти відповідей та номер правильної, поки вони будуть відображатися на екрані. Завдяки такій методиці вивчення, учень зможе тренувати зорову пам'ять [4].

Використовуючи інструменти, які були описані в попередній роботі [1], виникла проблема через використання різних версій OpenGL у QOpenGLWindow та QOpenGLWidget у QT [2].

Ця відмінність може призвести до помилок при перенесенні функціоналу з віконного режиму до режиму віджета. Для вирішення цієї проблеми виникає необхідність використання інших інструментів. Замість OpenGL, який мав би бути основним інструментом для створення геймплею, можна використати QGraphicsView [3]. Це не вплине на кросплатформенність додатку, оскільки цей клас є частиною основного фреймворку - QT. Крім того, під час розробки була створена серверна частина, тому для повноцінної роботи додатку необхідно мати сервер.

Отже, підсумовуючи огляд даного питання можна виділити наступні фактори.

Проблеми:

1. Складність балансування, оскільки завдання має бути цікавим, бути викликом, але не надто складним, щоб не засмучувати їх. Важливо забезпечити, щоб гра не лише була цікавою та захоплюючою, але і ефективно передавала навчальний матеріал. Це може вимагати складної роботи з дизайном рівнів, підбором завдань та ігрових механік.
2. Потреба в компетентності не лише педагогічних, але й технічних аспектів, які можуть бути складними для деяких освітніх працівників.
3. Вартість розробки, оскільки створення якісних навчальних ігор може бути коштовним, особливо якщо вимагається професійний рівень дизайну та розробки.
4. Оптимізація програмного коду: Особливо при розробці мобільних ігор важливо оптимізувати програмний код для забезпечення швидкодії та ефективної роботи на різних пристроях та платформах.
5. Підтримка різних платформ: Якщо гра призначена для роботи на різних платформах (комп'ютери, планшети, мобільні пристрої), розробники повинні враховувати різниці в операційних системах та обмеженнях пристроїв.

Перспективи:

1. Залучення учнів, які інакше можуть бути менш зацікавленими в інформатиці, сприяючи більшій мотивації та активності.
2. Можливість створення інтерактивних ігрових середовищ, де гравець може взаємодіяти з навчальним матеріалом та адаптувати гру до своїх індивідуальних потреб і рівня знань.
3. Розробники можуть експериментувати з використанням новітніх технологій, таких як розширена реальність, віртуальна реальність, штучний інтелект тощо, для створення цікавих та ефективних ігрових кейсів.
4. Використання різноманітних мультимедійних ресурсів, таких як відео, аудіо, анімація тощо, може розширити можливості навчальних ігор та зробити навчання більш захоплюючим та ефективним.
5. Можливості створювати ігри, які сприяють співпраці та взаємодії між учнями, що може підвищити мотивацію та ефективність навчання.
6. Моніторинг прогресу та звітність прогресу користувачів та генерування звітів для вчителів чи батьків, що дозволяє відстежувати успішність та прогрес у навчанні.

Розробка навчальних ігрових завдань з інформатики викликає як проблеми, так і можливості. Шляхом вирішення технічних проблем та використання новітніх технологій, таких як ігрові фреймворки та серверні компоненти, ми можемо створювати захоплюючі та ефективні навчальні кейси з інформатики.

Список використаних джерел

1. Підпригора Ю. Розробка навчальних ігрових завдань з інформатики для десктопних пристроїв. » Глобалізаційні процеси та їх вплив на соціально-економічний та правовий розвиток України – збірник матеріалів. 2023. С. 358. URL: <http://surl.li/tzwst> (дата звернення: 07.05.2024).
2. Qt | Development Framework for Cross-platform Applications. URL: <http://surl.li/tzwt> (дата звернення: 07.05.2024).
3. QGraphicsView Class | Qt Widgets 6.7.1. Qt Documentation | Home. URL: <http://surl.li/tzwtc> (дата звернення: 07.05.2024).
4. Український психологічний ХАБ. Зорова пам'ять це | Український психологічний ХАБ | ПСИХОЛОГ. ПСИХОЛОГ. URL: <http://surl.li/tzwtf> (дата звернення: 07.05.2024).

Помаза-Пономаренко Аліна,

д.держ.упр., с.д., начальник наукового відділу проблем державної безпеки Національного університету цивільного захисту України,

Тарадуда Дмитро,

д.держ.упр., заступник начальника кафедри організації та технічного забезпечення аварійно-рятувальних робіт Національного університету цивільного захисту України

РОЛЬ ТЕХНОЛОГІЙ ЦИФРОВІЗАЦІЇ В ІДЕНТИФІКАЦІЇ ОБ’ЄКТІВ ПІДВИЩЕНОЇ НЕБЕЗПЕКИ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЦИВІЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Цифровізація – це ризик у розвитку держав і суспільства. За певних умов цей ризик може трансформуватися та становити або небезпеку, або забезпечувати отримання позитивного результату. Він має відзначатися безпековістю [4]. Для того, щоб забезпечити останнє має вживатися низка управлінських заходів, особливо у сферах, що стосуються функціонування об’єктів життєзабезпечення населення, які є потенційно небезпечними. Технології цифровізації пронизують все життя громадян і можуть становити небезпеку для суспільства та держави, особливо під час функціонування об’єктів підвищеної інфраструктури [2; 3; 6].

Згідно з нормами чинних нормативно-правових актів [1] до таких об’єктів можна віднести ті, на яких розміщені установки, сховища (резервуари, посудини), трубопроводи, машини, агрегати, технологічне устаткування (обладнання), споруди або комплекс споруд, що розташовані в межах об’єкта на поверхні землі або під землею, в яких тимчасово або постійно використовується, переробляється, виготовляється, транспортується, зберігається одна або кілька *небезпечних речовин*, до об’єктів підвищеної небезпеки відповідного класу [1, п. 1]. До об’єктів підвищеної небезпеки можуть відноситися об’єкти критичної інфраструктури, об’єкти, що належать до юрисдикції Міноборони України, а також об’єкти підвищеної небезпеки, які перебувають у власності юридичних або фізичних осіб-підприємців (суб’єктів господарювання) [1, абз. 1 п. 2].

Ідентифікація об’єктів підвищеної небезпеки проводиться у три етапи, причому ідентифікація об’єктів, які проектуються, проводиться замовниками будівництва. Визначення та віднесення до певного класу того чи іншого об’єкту підвищеної небезпеки, інформація про які є державною таємницею, проводиться з дотриманням вимог відповідних нормативно-правових актів [1, абз. 2, 3 п. 2].

Незалежно від того, який суб’єкт є власником об’єкту підвищеної небезпеки, його ідентифікація відбувається із використанням цифрових технологій [2; 3; 5; 6]. Свідченням цього є те, що за допомогою таких технологій на першому етапі складається перелік небезпечних речовин за індивідуальними назвами, класами небезпечних речовин та категоріями небезпеки, що розміщені або можуть розміщатися у виробничих одиницях на об’єкті згідно з проектною та технічною документацією [1, п. 5]. Крім того, із застосуванням цифрових технологій на третьому етапі визначається маса небезпечної речовини в кожній окремій виробничій одиниці та проводиться розрахунок загальної маси небезпечних речовин окремо для кожної індивідуальної назви небезпечної речовини [1, п. 7].

У продовження відзначимо, що взаємодія інституцій державного та приватного сектору під час ідентифікації об’єктів підвищеної небезпеки також передбачає використання цифрових технологій. На підтвердження можемо навести те, що територіальні підрозділи Державної служби України з надзвичайних ситуацій (далі - ДСНС) є держателем Державного електронного реєстру об’єктів підвищеної небезпеки [1, п. 3]. Для того, щоб включити або виключити відомості з цього Реєстру територіальним підрозділам ДСНС також потрібно застосовувати цифрові технології.

У той же час, повномасштабна агресія РФ спрямована на дестабілізацію ситуації в Україні, особливо на об’єктах критичної інфраструктури зокрема та об’єктах підвищеної небезпеки загалом. Тому завданням для інституцій державного та приватного сектору як власників цих об’єктів є створення необхідних умов щодо безпекового функціонування цих об’єктів [2; 3; 5; 6]. Адже вони становлять небезпеку для життя та здоров’я людей і загрозу для

територій. У цьому контексті вважаємо, що оперативність забезпечення цивільної безпеки досягається за рахунок виваженості застосування цифрових технологій. З огляду на це можемо відзначити, що перспективи подальших досліджень повинні бути спрямовані на визначення шляхів використання технологій цифровізації у сфері попередження надзвичайних ситуацій на об’єктах підвищеної небезпеки.

Список використаних джерел

1. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1030-2022-%D0%BF#Text>.
2. Помаза-Пономаренко А.Л., Тарадуда Д.В. Механізми забезпечення цивільної безпеки України: аспекти попередження НС на об’єктах військово-промислового комплексу // Публічне адміністрування та національна безпека. 2024. № 3 (44). URL: <https://www.inter-nauka.com/issues/administration2024/3/9732>.
3. Помаза-Пономаренко А.Л., Тарадуда Д.В. Публічна (громадська та цивільна) безпека в Україні: значення для гарантування системи безпеки в Європі // International security studios: managerial, technical, legal, environmental, informative and psychological aspects. International collective monograph. Volume II. Oslo (Kingdom of Norway). Norwegian University of Life Sciences, Research and Education. 2024. 605 p. Pp. 297-322.
4. Pomaza-Ponomarenko A., Hren L., Durman O., Bondarchuk N., Vorobets V. Management mechanisms in the context of digitalization of all spheres of society // Revista San Gregorio. SPECIAL EDITION-2020. №42. URL: <http://revista.sangregorio.edu.ec/index.php/REVISTASANGREGORIO/issue/view/R SAN42/showToc>.
5. Pomaza-Ponomarenko A., Taraduda D., Leonenko N., Poroka S., Sukhachov M. Ensuring the safety of citizens in times of war: aspects of the organization of civil defense // AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research. 2024. Vol. 14. Issue 1. Pp. 216–220.
6. Popov O., Taraduda D., Sobyna V., Dement M., Pomaza-Ponomarenko A. Emergencies at Potentially Dangerous Objects Causing Atmosphere Pollution: Peculiarities of Chemically Hazardous Substances Migration // Systems, Decisions and Control in Energy I. Studies in Systems, Decision and Control. Switzerland: Springer International Publishing AG, 2020. Vol. 298. P. 151–163. https://doi.org/10.1007/978-3-030-48583-2_10.

Хібеба Вадим,

здобувач IV курсу фахової передвищої освіти,
спеціальності 121 Інженерія програмного
забезпечення Київського фахового коледжу
туризму та готельного господарства

Науковий керівник: Артеменко О.І.,

викладач-методист, спеціаліст вищої категорії
циклової комісії програмування та спеціальних
інформаційних дисциплін Київського фахового
коледжу туризму та готельного господарства

ВИКОРИСТАННЯ НЕЙРОННИХ МЕРЕЖ ПРИ РОЗРОБЦІ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ЗБАЛАНСОВАНОГО ХАРЧУВАННЯ

Збалансоване харчування є важливою складовою здорового способу життя, однак дотримуватися його може бути складно через доступність різноманітних продуктів, часто нездорових. Програмне забезпечення для організації збалансованого харчування може сприяти підтримці здорового способу життя, надаючи інформацію про корисні продукти, допомагаючи планувати меню, відстежувати споживання калорій і поживних речовин.

Нейронні мережі - це обчислювальні моделі, що складаються з великої кількості взаємопов'язаних нейронів, які навчаються на основі даних. Вони здатні аналізувати складні дані про харчування та вирішувати завдання, такі як прогнозування потреб людини в поживних речовинах.

Програмне забезпечення може включати базу даних продуктів харчування з інформацією про їх поживні речовини. Нейронні мережі можуть аналізувати ці дані, щоб допомогти користувачам обирати здорові продукти.

Для планування меню нейронні мережі можуть бути навчені на основі даних про здорові страви та рецепти. Це дозволяє пропонувати користувачам здорові варіанти страв і допомагати складати меню на тиждень або місяць.

Також нейронні мережі можуть відстежувати споживання калорій і поживних речовин, допомагаючи контролювати їх кількість у раціоні користувачів.

Нейронні мережі можуть використовуватися для персоналізації рекомендацій на основі особистих потреб і уподобань користувачів. Наприклад, нейронні мережі можуть враховувати дані про здоров'я, фізичну активність, вік та інші фактори для надання індивідуальних рекомендацій.

Аналіз зображень їжі - ще одна можливість використання нейронних мереж. Вони можуть автоматично визначати тип продукту, його вагу та вміст поживних речовин на основі фотографій їжі, що полегшує відстеження харчування.

Однак, розробка програмного забезпечення з використанням нейронних мереж має виклики. Потрібні великі набори даних для навчання, які повинні бути точними і повними. Необхідно також забезпечити безпеку і конфіденційність даних, що використовуються для навчання нейронних мереж.

Однак, розробка програмного забезпечення з використанням нейронних мереж мають труднощі. Потрібні великі набори даних для навчання конкретної мережі, які повинні бути точними і повними при розробці програмного забезпечення для організації збалансованого харчування.

Використання нейронних мереж при розробці програмного забезпечення для організації збалансованого харчування має потенціал для покращення здоров'я людей. Нейронні мережі можуть допомогти робити більш інформовані рішення щодо харчування, відстежувати споживання калорій і поживних речовин та отримувати персоналізовані рекомендації.

Додатково, нейронні мережі можуть оптимізувати вибір продуктів на основі доступних бюджетів і харчових обмежень, таких як алергії або дієтичні уподобання. Це може зробити збалансоване харчування доступним для ширшого кола користувачів.

Використання алгоритмів машинного навчання в поєднанні з нейронними мережами може підвищити точність прогнозів і рекомендацій. Зокрема, вони можуть аналізувати довгострокові дані про харчування та здоров'я, виявляти тенденції та аномалії, що сприяє покращенню якості рекомендацій.

Також, інтеграція таких систем із мобільними додатками та портативними пристроями може забезпечити зручність використання і реальний час зворотного

зв'язку для користувачів, що робить підтримку здорового способу життя ще більш доступною та ефективною.

Список використаних джерел

1. Що таке нейронні мережі та де їх використовують? URL: <http://surl.li/toxkg>
2. Наукова робота на тему «Програмне забезпечення для організації збалансованого харчування»(371 сторінка). URL: <http://surl.li/totjb>
3. Використання нейромережі в ІТ та розробці. URL: <http://surl.li/toxkp>
4. Що таке збалансоване харчування. URL: <http://surl.li/toxkr>
5. Штучний інтелект - інструмент для отримання інформації про харчування. URL: <http://surl.li/toxks>

Хльоупек Денис,

здобувач II курсу фахової передвищої освіти, спеціальності 122 Комп'ютерні науки Івано-Франківського фахового коледжу технологій та бізнесу

Науковий керівник: Бринзей Б. С.,

к.е.н., завідувач відділення фінансів та інформаційних технологій Івано-Франківського фахового коледжу технологій та бізнесу

КІБЕРБЕЗПЕКА В УМОВАХ ВІЙНИ

У період війни, кібербезпека набуває вирішального значення для забезпечення безпеки України. Умови конфлікту підкреслюють важливість ефективного захисту кіберпростору для збереження суверенітету та стабільності країни. У військовий період, успішна кібербезпека вимагає не лише реакції на кібератаки, але й посилення оборони та розробки стратегій, що відповідають новим викликам. Це призводить до постійної еволюції технологій у цій сфері.

З січня 2022 року по вересень 2023 року команда реагування на надзвичайні ситуації пов'язані з комп'ютерами в Україні (CERT-UA) зафіксувала майже 4000 кіберінцидентів. Зазначається, що цей показник втричі перевищує рівень

кіберінцидентів, зареєстрований у довоєнний період [3].

Умови війни підвищують ризик для підприємств у зоні конфлікту, зокрема стосовно кібербезпеки. Кібератаки можуть призвести до серйозних наслідків, таких як втрата даних та порушення бізнес-процесів. Підприємства повинні активно працювати над захистом своїх інформаційних систем, використовуючи передові технології та співпрацюючи з урядовими структурами. У цих умовах важливе навчання персоналу та розвиток нових технологій кібербезпеки. Україна, незважаючи на виклики, активно працює над забезпеченням кібербезпеки, що відображається у її позиції у світовому рейтингу кібербезпеки.

На початку 2023 року кіберполіція презентувала чат-бот «MRIYA» з протидії російській дезінформації. Кіберполіція України, разом з добровольцями та активними громадянами, розширила проєкт «MRIYA» до ефективної ініціативи протидії російській дезінформації в медіа-просторі. Також створений чат-бот під назвою «Народний месник», куди громадяни можуть надсилати інформацію про рух ворожої техніки, присутність російських військових, а також випадки мародерства та знахідки нерозірваних боєприпасів [1].

На початку 2024 року кіберполіція України оголосила про ребрендинг проєкту «MRIYA» і представила новий та покращений проєкт з кібербезпеки під назвою BRAMA (БРАМА) [2]. Ця ініціатива спрямована на об'єднання зусиль громадян, приватного та державного секторів у протидії дезінформації та незаконному контенту в інформаційному просторі. Проєкт BRAMA має на меті не лише знищення російських осередків в Інтернеті, а й зменшення рівня булінгу та цькування, протидію наркотикам та шахрайству, надання навчання з кібергігієни, просвіту населення щодо інформаційної гігієни, а також залучення та мотивацію громадян до активної громадянської позиції.

Отже, умови війни наголошують на вирішальному значенні кібербезпеки для забезпечення суверенітету та стабільності України, що вимагає посилення заходів у реакції на кібератаки та розробки нових стратегій. Проєкт BRAMA відображає важливий крок вперед, об'єднуючи громадянське суспільство та

державу в протидії російській дезінформації та загрозам у кіберпросторі, забезпечуючи тим самим безпеку та захист інформаційної сфери країни.

Список використаних джерел

1. Мрія. URL: <https://mriya.social/> (дата звернення: 31.03.2024).
2. Перша. URL: <http://surl.li/scfyf> (дата звернення: 31.03.2024).
3. Слово і Діло. URL: <http://surl.li/scfsn> (дата звернення: 30.03.2024).

Чернишов Миколай,

здобувач IV курсу фахової передвищої освіти, спеціальності 121 Інженерія програмного забезпечення Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

Науковий керівник: Любима А.Є.,

завідувачка відділенням підприємництва та інформаційних технологій, викладач-методист, спеціаліст вищої категорії циклової комісії програмування та спеціальних інформаційних дисциплін Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

ОПТИМІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ДОСТАВКИ ЛІКІВ ЗА ДОПОМОГОЮ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

В світі останні роки виникла коронавірусна інфекція, що призвела до обмежень відвідування місць з великою кількістю людей та відкладення людських цінностей на невизначений час. Дана робота проводить оцінку сучасного стану проблеми, якою є коронавірусна інфекція та обмеження відвідування місць з великою кількістю людей. Вона має актуальність у зв'язку з необхідністю оптимізації продажів та доставки лікарських засобів, що задовольнив би потреби користувачів і відповідав сучасним стандартам. Головною метою роботи є поліпшення якості життя людей шляхом забезпечення доступу до необхідних медичних засобів через зручні інструменти [1].

Донедавна інтернет-торгівля лікарськими засобами в Україні була заборонена законодавством. Проте COVID-19 та запровадження карантинних обмежень внесли свої корективи. Так, на період карантину постановою КМУ від

23.03.2020р. №220 (набула чинності 11.04.2020р.) аптечним закладам дозволено здійснювати дистанційну торгівлю і доставку лікарських засобів.

Актуальність цього дослідження пояснюється зростанням нових інфекцій та захворювань у сучасний період. Завдяки такому вебзастосуванню люди матимуть можливість придбати необхідні медичні засоби та ліки безпосередньо з дому. Це сприятиме збільшенню кількості замовлень для продавців і полегшить процес покупки для клієнтів [2].

Оптимізація процесу доставки ліків може бути значним покращенням для швидкості, ефективності та точності медичного обслуговування. Давайте розглянемо кілька сучасних інформаційних технологій, які можна використовувати для оптимізації цього процесу:

Мобільні додатки для замовлення ліків: Розробка мобільних додатків для замовлення ліків дозволить пацієнтам швидко та зручно отримати необхідні медикаменти. Ці додатки можуть включати функції пошуку ліків, замовлення з доставкою на дім, сповіщення про готовність замовлення та інші корисні можливості.

Системи автоматизованої обробки замовлень: Використання систем автоматизованої обробки замовлень дозволяє ефективно керувати потоком замовлень, відразу ж відправляти їх до аптек та оптимізувати маршрути доставки.

GPS-навігація та відстеження місця розташування: Інтеграція GPS-навігації у систему доставки дозволяє водіям швидко знаходити найкоротший шлях до адреси отримувача. Також, можливість відстежувати місце розташування доставки забезпечує точність та вчасність доставки [3].

Інтернет речей (IoT) для моніторингу умов зберігання ліків: Використання датчиків IoT для моніторингу температури, вологості та інших умов зберігання ліків допомагає підтримувати їх якість та ефективність протягом всього процесу доставки.

Аналітика та прогнозування: Використання аналітики даних для аналізу історичних даних про замовлення та доставку дозволяє оптимізувати маршрути, розподіл ресурсів та прогнозувати потреби в медикаментах у майбутньому.

Блокчейн для забезпечення безпеки та відстеження: Використання технології блокчейн дозволяє забезпечити безпеку даних про замовлення та доставку ліків, а також забезпечує недоторканість та відстеження кожного кроку у ланцюжку постачання.

Ці сучасні технології можуть значно полегшити та покращити процес доставки ліків, забезпечуючи швидке, ефективне та безпечне обслуговування пацієнтів [5].

Для кінцевого споживача це має вирішувати цілих три проблеми. По-перше, знаходити ліки за ціною, яка на 10-30% нижча, ніж у середньостатистичній аптеці. По-друге, економити час для клієнта. Бо зараз типовою є ситуація, коли лікар виписав п'ять препаратів, а в аптеці в твоєму будинку є лише три з них. Кожна аптека не може тримати всю номенклатуру ще й у великій кількості. А дорогі препарати аптеки взагалі бояться купувати, бо це ризик, що термін придатності закінчиться. По-третє, пропонувати зручну для клієнта доставку до дому у визначений час.

Список використаних джерел

1. Луценко І. С. Управління ланцюгами поставок: навч. посіб. Київ: Вид. Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут», 2022. 175 с. URL: <https://bit.ly/3gT0oBS> (дата звернення 01.05.2024)
2. Сергєєв В. І., Сергєєв І. В., Дибська В. В. Цифрова трансформація ланцюгів постачання підприємств роздрібної торгівлі. Логістика та управління ланцюгами постачання. 2019. № 4. С. 3-13.
URL: <https://bit.ly/3FjYR1c> (дата звернення 20.04.2024)
3. Електронна комерція.
URL: https://platon.ua/ua/faq/_elektronnayakommertsiya (дата звернення 26.04.2024)
4. Структура інтернет-магазину. Частина 2. URL: <https://blogchain.com.ua/stryktyra-internet-magazyny-chastina-2-2/> (дата звернення 27.04.2024)
5. Кушнір Л. В., Яковлева О. Б. Основні тенденції розвитку інноваційних технологій у транспортно-логістичній сфері економіка та суспільство. Випуск № 42 / 2022

СЕКЦІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Кононова Олена,

викладач ВСП «Морський фаховий коледж
Херсонської державної морської академії»

Юрженко Альона,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
англійської мови з підготовки морських
фахівців (за скороченою програмою)
Херсонської державної морської академії

МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ МОРСЬКОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

Навчання молоді є одним із першочергових завдань сьогодення, адже наша держава як ніколи має потребу у висококваліфікованих та конкурентоспроможних спеціалістах. Вивчення англійської мови та вільне володіння нею є важливим етапом для України як майбутнього члена Євросоюзу [3]. Тому виникає потреба у використанні найкращих методів навчання морської англійської мови, яка спрямована на розвиток монологічного та діалогічного мовлення здобувачів освіти.

Комунікативний підхід до вивчення англійської мови фокусується на розвитку комунікативних компетентностей [1]. Активне спілкування англійською, без страху помилок, сприяє розвитку комунікативних навичок. Мова використовується як інструмент комунікації, адже наголос робиться на практичному застосуванні мови для спілкування:

- мова вивчається в контексті реальних життєвих ситуацій, здобувачі мають змогу розбирати професійні ситуації, обговорюючи шляхи забезпечення безпеки всього екіпажу;

- курсанти активно залучені до процесу навчання, (працюючи в парах або в групах, адже спілкування та співпраця між курсантами є важливими компонентами навчання);

- помилки при спілкуванні використовуються як можливість усвідомлення власних слабких місць у вивченні мови, розуміючи, що навіть помилки можуть бути корисними для їхнього навчання та вдосконалення. Шляхом виправлення помилок здобувачі отримують можливість зрозуміти правильний спосіб виразити свої думки або ідеї. Усвідомлюючи помилки, здобувачі застосовують свої знання на практиці і вивчають мову у реальних ситуаціях [2].

Таким чином, використання помилок як можливості для навчання може покращити процес вивчення мови та сприяти більш успішному засвоєнню навичок спілкування.

Комунікативний підхід робить вивчення англійської мови ефективним та цікавим, допомагаючи курсантам впевнено спілкуватися англійською. На занятті вони мають можливість висловлювати свою думку, обговорювати ситуації професійного спрямування, надавати рекомендації щодо дій в екстремальній ситуації.

Проектна робота є важливою частиною навчального процесу, оскільки дозволяє здобувачам застосовувати теоретичні знання на практиці. В рамках такої роботи вони можуть досліджувати конкретну проблему, розробляти шляхи подолання проблеми, вирішувати завдання та реалізовувати свої ідеї. Проектна робота сприяє розвитку креативності, аналітичного мислення і навичок роботи в команді. Такий підхід до навчання дає можливість майбутнім спеціалістам реалізувати свій потенціал і отримати практичний досвід у вибраній галузі [4].

Метод -кейс в навчанні англійської мови є одним зі способів інтенсивного вивчення мови, який активно використовується в методиці викладання. Цей метод передбачає використання реальних ситуацій (кейсів), які можуть зустрічатися в різних аспектах життя та професійної діяльності, для вивчення англійської мови.

Основні принципи методу "кейси" в навчанні англійської мови включають:

- **контекстуалізація:** кейси надають контекст і ситуацію, в якій використовується мова, це допомагає здобувачам краще зрозуміти, як і коли використовувати вивчені конструкції та вирази;

- аутентичність: кейси можуть бути засновані на реальних подіях, ситуаціях професійного характеру на борту судна, що забезпечує аутентичність та реалістичність навчального матеріалу;
- взаємодія та співпраця: у процесі розв'язання кейсів здобувачі освіти можуть спілкуватися та співпрацювати один з одним, використовуючи англійську мову для обговорення рішень та пошуку вирішень проблем;
- розвиток навичок: кейси сприяють розвитку різних мовних навичок, таких як читання, письмо, аудіювання та говоріння, оскільки майбутнім спеціалістам потрібно аналізувати інформацію, висловлювати свої думки та аргументувати свої висновки;
- підвищення мотивації: реальні ситуації, які відображені в кейсах, можуть збільшити мотивацію здобувачів до вивчення мови, оскільки вони бачать її застосування в практичному житті.

Цей метод ефективно сприяє поглибленню розуміння мови та її практичному використанню, а також стимулює активну участь здобувачів у процесі навчання.

Інтерактивне навчання англійської мови залучає здобувачів до навчального процесу, використовуючи різноманітні інтерактивні засоби, такі як комп'ютерні програми (Quizlet , Mentimeter), віртуальні лабораторії, ігри (Worldwall, Kahoot! [2], LearningApps.org) вправи з використанням технологій (Wooclap, ILearn) тощо. Цей підхід став дедалі популярнішим, оскільки дозволяє зробити навчання більш захоплюючим, ефективним і зрозумілим.

Інтерактивні методи навчання дозволяють створити динамічне навчальне середовище, де здобувачі освіти можуть активно взаємодіяти з матеріалом, експериментувати та вирішувати завдання в реальному часі. Це сприяє кращому засвоєнню знань, розвитку критичного мислення, розвитку творчих навичок та сприйняття інформації.

Застосування інтерактивного навчання може бути різноманітним, від використання спеціалізованих навчальних платформ до розробки ігрових

сценаріїв для навчання конкретних предметів. Важливо, щоб такі методи були збалансованими і відповідали потребам конкретної аудиторії та цілям навчання.

Тема бенчмаркінгу і методів викладання морської англійської мови в умовах військового стану видається цікавою і дійсно важливою, враховуючи специфіку та потреби у володінні англійською мовою, зокрема у морських навчальних закладах. Майбутні спеціалісти повинні бути конкурентоспроможними на ринку праці в своїй сфері діяльності.

Програми навчання мають бути орієнтовані на практичне використання мови в морських умовах, розробку систем оцінювання, які враховують особливості навчання в умовах військового стану та дозволяють ефективно відстежувати прогрес у володінні мовою. Важливо розробляти методи навчання, які враховують особливості морської роботи та комунікації, такі як морська термінологія, радіозв'язок та інші аспекти [3].

Загалом, викладання морської англійської мови в умовах військового стану вимагає комплексного підходу та пошуку інноваційних рішень, щоб забезпечити ефективне засвоєння мови та підготовку їх до морської діяльності. В умовах військового стану методи викладання морської англійської мови повинні бути адаптовані до специфіки морської діяльності та комунікаційних потреб здобувачів освіти. Проблемою може бути обмежений доступ до навчальних ресурсів через нестачу електроенергії або поганий інтернет.

Важливо розробляти спеціалізовані навчальні матеріали на платформі, які були б доступні в електронному середовищі для здобувачів освіти, які вони б змогли проходити в зручний для них час.

Список використаних джерел

1. Дягилева О. С., Юрженко А. Ю., Пазяк А. С. Використання LMS MOODLE в процесі підготовки майбутніх морських фахівців: інтелектуальний аспект. *Spiritual and intellectual upbringing and teaching youth in the XXI century*. 2023. С. 439–443. <https://doi.org/10.58962/2708-4809.wsnos.2023.80>
2. Піндосова Т. THE USE OF KAHOOT! IN MARITIME ENGLISH LANGUAGE TEACHING. *Наукові інновації та передові технології*. 2023. No. 1(15). URL: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-1\(15\)-307-318](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-1(15)-307-318)

3. Рябуха І. Закладення науково-методичного та загальнопедагогічного базису морської освіти (друга половина xviii століття). Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2017. № 10(74). С. 34–44.

URL: <https://doi.org/10.24139/2312-5993/2017.10/034-044>

4. Юрженко А. Ю. Модель формування комунікативної англомовної компетентності майбутніх суднових механіків у системі змішаного навчання : thesis. 2018. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/40079>

Ляшенко Сергій,

здобувач третього (аспірантського) рівня вищої освіти Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

Науковий керівник: Зернецька А.А.,

доктор філологічних наук, професор Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

СПЕЦИФІКА МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ В КОМУНІКАТИВНОМУ ПРОЦЕСІ

Вступ. Мовна особистість діє в середовищі культури, яка відображається не тільки в мові, в формах суспільної свідомості на різних щаблях (науковому, побутовому та ін.), у поведінкових стереотипах та нормах, у предметах матеріальної культури, найважливішу роль у культурі відіграють цінності нації, що є концептами смислів.

Культурні цінності є такою системою, в якій можна визначити універсальні, індивідуальні, домінантні й додаткові смисли. Вони відображаються в мові, зокрема, в значеннях лексем і синтаксичних одиниць, у фразеології, в прецедентних текстах. Приміром, у всіх культурах засуджуються такі людські вади, як жадібність, неповага до старших, лінь. [2, с. 91].

У дослідженні категорії мовної особистості важливо пригадати: 1) людина, яка говорить – особистість, одним з видів діяльності якої є мовленнєва творчість; 2) власне мовна особистість – особистість, яка здатна проявляти себе в мовній діяльності, наділена сукупністю знань та уявлень; 3) мовна особистість – це особистість, яка втілює себе в комунікації, обирає і реалізує

ту чи іншу стратегію й тактику спілкування, репертуар засобів; 4) комунікативна особистість – конкретний елемент будь-якого комунікативного акту, що реально діє в реальній комунікації.

Відтак, мовна особистість – це соціальне явище, але для неї характерним є й індивідуальний контекст. Індивідуальне в мовній особистості утворюється внаслідок внутрішнього відношення до мови, через становлення особистісних мовних сенсів; але при цьому треба пам’ятати, що мовна особистість має вплив на становлення традицій у мові. Будь-яка мовна особистість формується на ґрунті засвоєння конкретною особистістю усього мовного багатства, створеного попередниками. Мова конкретної особистості складається зі спільної мови та індивідуальних мовних особливостей. Рівнева модель мовної особистості, [6, с. 24]. розроблена науковцями, відображає узагальнений тип особистості, тому не завжди її можна застосувати для вивчення конкретної особистості. В індивідуальній мовленнєвій ситуації вербальний, когнітивний і прагматичний рівні ідентифікуються. Більше того, будь-яка особистість поєднує в собі елементи стабільності та мінливості, вона піддається зовнішньому впливу та не позбавлена внутрішніх конфліктів. Наявність стійкості, нестабільності мовної особистості, яка переживає різного роду факти, ще більше ускладнює структуру мовної особистості. Тому, учена пропонує наступну дефініцію мовної особистості: мовну особистість слід розуміти як сукупність мовних якостей, типових для певної конкретної людини. [1, с. 41].

Ціль роботи. Другою умовою формування мовної особистості є включення носія мови в різні дискурсивні практики в рамках процесу соціальної комунікації. Залучаючись в соціальний комунікативний простір, індивід починає реалізовувати свою мовну здатність через мовну поведінку, а ширше – через мовну діяльність, тобто соціальну активність, яка виявляється в практичному оволодінні всім комплексом соціально-комунікативних кодів (вербальних, паравербальних, невербальних).

Діяльність індивіда з породження дискурсу доречно представити як

процес, що полягає в наступному: в міру засвоєння носієм мови законів, норм, правил мовної діяльності, тобто мовних конвенцій, формується здатність довільного вибору, варіювання форм мовної поведінки на основі суб'єктивного плану дій. Саме поєднання індивідуального дискурсивного досвіду та соціальних детермінант засвоєння мови й породжує ту самотню, унікальну цілісність, яка називається мовною особистістю. Третім значущим аспектом формування мовної особистості є ставлення носія мови до дискурсу, тобто наявність системи цінностей, яка задає критерії та напрями оцінювання власного мовної поведінки, так само як і ставлення до дискурсу іншого. Як правило, імпліцитно присутні в мовній свідомості, вони проявляються безпосередньо в соціальному дискурсі особистості. Мається на увазі сукупність базових цінностей (цінність мови та комунікації), які тільки частково охоплюються такими поняттями, як культура мови, мовний етикет, етика мовного спілкування (рівень відносин, а не змісту інформації). Сформованість у носія мови стійкої ціннісної ієрархії є значущим ознакою мовної особистості. [4, с. 25].

Термін «мовна особистість» є інтегративним поняттям, яке має певні структурні елементи, що стосуються мови, мовлення та позамовних явищ. Мовна особистість містить у собі комунікативну компетенцію та мовну здатність. Новітні дослідження з проблеми формування мовної особистості засвідчують її комплексний характер. Мовну особистість слід розглядати не лише в системі мови, а й історії, культури та усіх сферах життя.

Матеріали та методи. Відтак, у соціально-філософському аспекті мовна особистість може розглядатися у трьох основних аспектах: онтологічному, праксіологічному та аксіологічному, тобто як єдність соціально-культурної основи, індивідуального дискурсопородження та внутрішньої системи цінностей. [5, с. 236].

Вербально-семантичний (найнижчий) – власне володіння лексичним запасом, граматиною, визначає мовленнєву компетентність;

тезаурусний рівень – у ньому втілена «мовна картина світу», ієрархія

понять, цінностей, що є значущими як у національному, так і в соціально-груповому та особистому аспекті. Тезаурусний рівень визначає основні риси мовленнєвої особистості, співвідноситься з мовною і культурологічною компетентністю;

мотиваційний рівень – передбачає сфери спілкування, комунікативні ситуації, ролі, пов’язані з комунікативними здібностями та комунікативною поведінкою особистості, а отже, співвідноситься з комунікативною компетентністю. Комунікативна компетентність передбачає наступні її види: Аналітична компетентність – розуміння вірувань, цінностей, практик, смислових відтінків іншої культури та суспільства – в тому числі, етнічне, політичне розуміння, здатність встановлення зв’язків, усвідомлення умов інаковості; емоційна компетентність – здатність розкриття (емпатії) до культурного досвіду і впливів, інтерес і повага до інших культур, цінностей, традицій, досвіду – транснаціональна культурна емпатія; Креативна компетентність – здійснення синтезу культур, транснаціональний синтез, бачення альтернатив, варіантів, здатність використовувати різноманітні культурні джерела для натхнення; [6, с. 51].

Результати та обговорення. Поведінкова компетентність – не тільки оволодіння мовою, але й вільне використання міжкультурних невербальних кодів, здатність до уникнення комунікативного непорозуміння при різних комунікативних стилях, здатність знаходити відповіді на виклики та тиск глобалізації. Отже, проблема структури мовної особистості охопила аналіз наукових розвідок психологів, лінгвістів, представників лінгвокультурології, соціальної філософії. У розглянутих моделях мовної особистості соціальність є вихідним постулатом, приймається як дане. Це припущення, цілком доречне в межах мовознавчого або психологічного напрямів, вимагає додаткового обґрунтування при розгляді проблеми формування мовної особистості в соціально-філософській перспективі.

Висновки. Для соціальної філософії важливого значення набула модель структури мовної особистості, адже першим і найважливішим компонентом

мовної особистості її цінності, світогляд та життєві смисли. Ці здібності кожна особистість реалізує в соціумі. Розгляд зазначених моделей структури мовної особистості сприяв [5, с. 91]. формуванню нашої моделі структури мовної особистості. Ми визначаємо в її структурі такі компоненти: мовні здібності, а саме: граматичні, морфологічні, синтаксичні, фразеологічні; мовленнєві компетентності; мовне чуття; система цінностей особистості; система життєвих смислів особистості; рівень засвоєння культури; індивідуальний – тісно пов’язаний з психологічними особливостями особистості, її характером, темпераментом; реалізується під час типових і нетипових мовних ситуацій.

Список використаних джерел

1. Аксьонова, В. І. (2012) Формування комунікативної особистості в умовах глобалізації суспільства. Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Вип. 49. С. 63-77.
2. Ананьєва, О. П. (2016) Мультикультуралізм і толерантність як соціально-філософські концепції соціокультурного простору: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д. філос. наук: спец. 09.00.03. «Соціальна філософія та філософія історії». Одеса. 39 с.
3. Братко, М. В. (2015) Освітнє середовище вищого навчального закладу: функціональний аспект. Педагогічний процес: теорія і практика. Вип. 1-2. С.11-18.
4. Балл, Г. О. (2008) Орієнтири сучасного гуманізму (в суспільній, освітній, психологічній сферах): Видання друге, доповнене. Житомир: ПП «Рута», Видавництво «Волинь». 232 с.
5. Даниліна, О. В., Єрмоленко, С. І. (2013) Мовна особистість у контексті сучасної літератури: монографія. Мелітополь: Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні. 211 с.
6. Дика, Н. (2015) Реалізація концепту мовної особистості у сучасній лінгводидактиці. Педагогічний процес: теорія і практика. Вип. 2. С. 32-36.
7. Домніч, С. П. (2015) Соціокультурна комунікація: філософсько-антропологічний аналіз мовленнєвих практик у міжкультурній взаємодії: Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата філософських наук. Харків, 20 с.

Малюх Євгенія,

старший викладач кафедри інформаційних технологій і програмування, завідувач навчально-наукової лабораторії робототехніки та 3D технологій Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

Чичкан Юлія,

старший викладач кафедри комп'ютерної та програмної інженерії Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ ОСВІТИ

Штучний інтелект (ШІ) все активніше впроваджується у сферу освіти, трансформуючи традиційні підходи до навчання та викладання. Завдяки інноваційним технологіям освітній процес стає більш індивідуалізованим, інтерактивним та ефективним.

Використання інноваційних технологій в освіті відіграє ключову роль у створенні більш індивідуалізованого, інтерактивного та ефективного освітнього процесу. Завдяки використанню штучного інтелекту (ШІ) стає можливим значно покращити якість навчання та адаптувати його до потреб кожного учня.

Застосування ШІ дозволяє створювати персоналізовані навчальні плани, які враховують індивідуальні особливості та потреби здобувачів освіти [3]. Алгоритми аналізують дані про успішність і поведінку учнів, адаптуючи навчальні матеріали та завдання відповідно до їхнього рівня знань та стилю навчання. Використання ШІ забезпечує:

- ✓ персоналізацію завдань для учнів, отримуючи завдання, які відповідають їхньому рівню підготовки, що дозволяє уникати перевантаження або недостатнього навантаження;

- ✓ рекомендації щодо використання навчальних платформ, пропонуючи додаткові ресурси або теми для вивчення, які допоможуть учням краще засвоїти матеріал;

- ✓ індивідуальну підтримку для визначення, які учні потребують додаткової допомоги, та забезпечувати її вчасно.

Адаптивне навчання є одним з ключових напрямів використання штучного інтелекту в сучасній освіті. Завдяки алгоритмам ШІ, адаптивні системи навчання здатні аналізувати успішність учнів та персоналізувати навчальні матеріали відповідно до їхніх індивідуальних потреб і темпу навчання.

Алгоритми ШІ аналізують великий обсяг даних, пов'язаних з успішністю учнів. Що включає результати тестів і контрольних робіт, отриманих учнем на різних етапах навчання; завдання та вправи для відстеження успіхів під час виконання та виявлення сильних і слабких сторін; вивчення поведінки учнів під час навчального процесу, таких як час, витрачений на вивчення певних тем, та частота звернень за допомогою [2].

Після аналізу даних, алгоритми ШІ створюють персоналізовані навчальні плани та матеріали, які відповідають потребам кожного учня, що забезпечує:

- ✓ індивідуальний підхід, де кожен учень отримує матеріали, що підходять саме йому, з врахуванням його рівня підготовки, сильних і слабких сторін. Це дозволяє уникнути перевантаження або недостатнього навантаження;

- ✓ оптимізація темпу навчання для кожного учня. Якщо учень швидко засвоює матеріал, йому надаються складніші завдання. Якщо виникають труднощі, матеріал пояснюється більш детально і повільніше;

- ✓ додаткові навчальні ресурси, такі як відео, статті, вправи, що допоможуть учневі краще зрозуміти тему.

1. Практичні приклади персоналізації навчальних планів:

- ✓ *Приклади додатків:* DreamBox, Smart Sparrow, Knewton, Khan Academy.

Адаптивні системи навчання використовують алгоритми ШІ для аналізу успішності учнів. Персоналізація навчальних матеріалів відповідно до потреб та темпу навчання кожного учня.

Завдяки впровадженню технологій штучного інтелекту, Khan Academy (рис.1) забезпечує персоналізований підхід до навчання, допомагаючи мільйонам користувачів по всьому світу та використовує віртуальних репетиторів, щоб допомогти учням отримати додаткову підтримку.

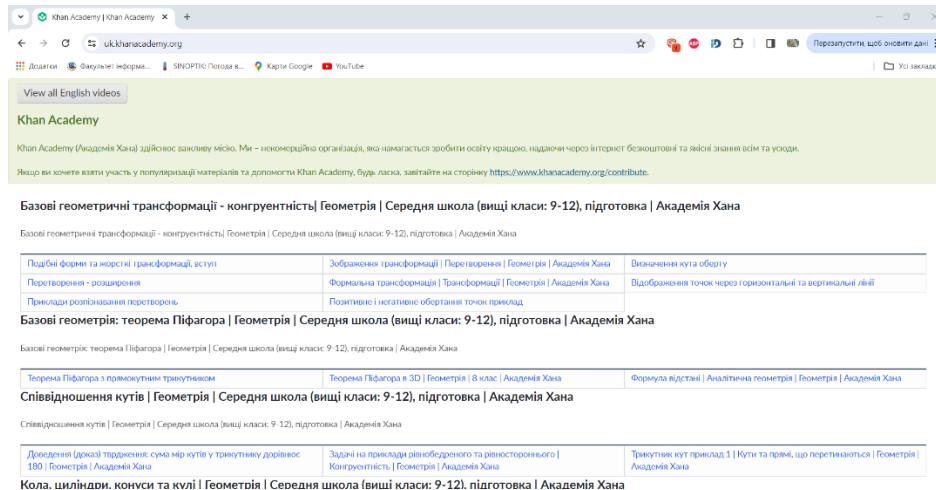

Рисунок 2. Додаток Khan Academy

2. Віртуальні репетитори, освітні помічники для підтримки мотивації:

✓ Приклади додатків: Duolingo, Coursera, Classcraft, Kahoot.

Використання віртуальних репетиторів допомагають учням отримувати додаткову підтримку, де вони зможуть отримати відповіді на запитання, пояснення складних концепцій, надання зворотного зв'язку в реальному часі.

Duolingo (рис.2) - це популярний мобільний додаток, який використовується для вивчення іноземних мов. Його інтерактивний підхід до навчання забезпечує ефективне засвоєння мовних навичок через вправи та ігри.

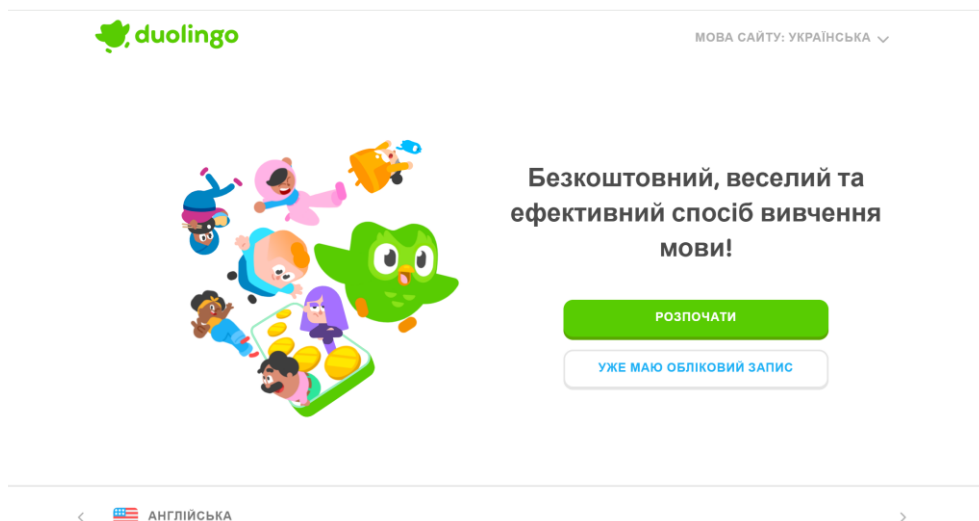

Рисунок 3. Duolingo

3. Автоматизація оцінювання:

✓ Приклади додатків: Gradescope, Turnitin.

Застосування автоматизованих систем оцінювання в сучасній системі освіти знижують навантаження на викладачів, забезпечуючи об'єктивність та швидкість оцінювання письмових робіт та тестів.

4. Аналіз навчальних даних

✓ *Приклади додатків:* PowerSchool, Edmodo, Google Analytics.

Ці додатки аналізують великі обсяги даних для виявлення тенденцій та проблемних зон в освітньому процесі. Викладачі можуть вдосконалювати методики та навчальні програми.

5. Віртуальна та доповнена реальність

✓ *Приклади додатків:* Google Expeditions, zSpace.

Віртуальна (VR) та доповнена реальність (AR) створюють інтерактивні навчальні середовища, що дозволяють учням отримувати практичний досвід та краще розуміти складні концепції.

Використання середовища zSpace (рис.3) пропонує інтерактивні 3D-дослідження для вивчення складних наукових концепцій, таких як анатомія та фізика.

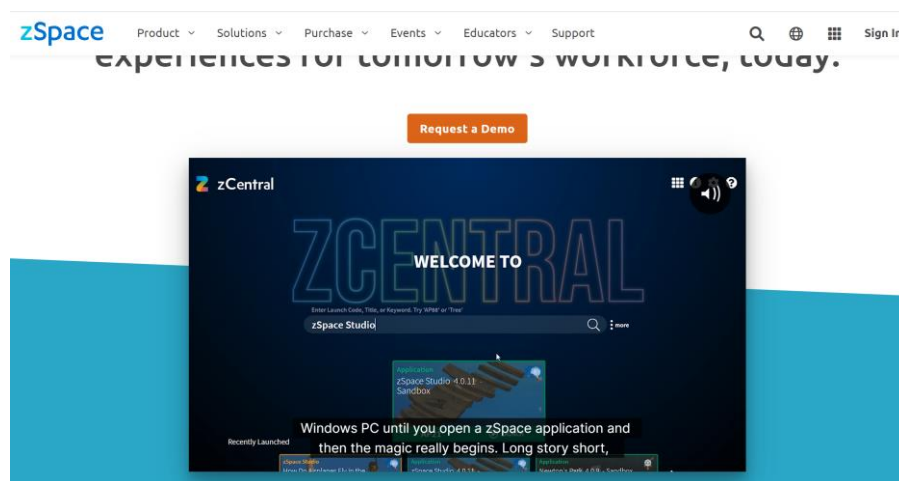

Рисунок 4. Середовище zSpace

Це лише декілька прикладів того, як ШІ може використовуватися в сучасній системі освіти. Сьогодні існує значна кількість додатків, які використовують штучний інтелект для покращення та зацікавлення до процесу навчання.

Розвиток алгоритмів штучного інтелекту дозволить створити ще більш персоналізовані навчальні програми, які точно відповідатимуть потребам кожного здобувача освіти [4]. Інтеграція штучного інтелекту в освітні платформи може зробити навчання доступнішим для людей з обмеженими можливостями або з віддалених регіонів, де доступ до якісної освіти обмежений.

Застосування штучного інтелекту в сучасній освіті відкриває безліч можливостей для покращення якості навчання та зростання успішності учнів. Інноваційні технології, такі як адаптивне навчання, віртуальні репетитори, автоматизоване оцінювання та аналіз навчальних даних, допомагають створити більш індивідуалізовані, ефективні та доступні освітні середовища. Стрімкий розвиток цих технологій вдосконалює процес навчання і сприяє формуванню освітнього середовища, яке відповідає потребам та вимогам сучасного світу.

Список використаних джерел

1. Trustworthy artificial intelligence (AI) in education. URL: <https://www.oecd.org/education/trustworthy-artificial-intelligence-ai-in-education-a6c90fa9-en.htm> (дата звернення 14.05.2024)
2. Усе про використання штучного інтелекту в освіті. URL: <https://osvita.ua/news/topics/91271/> (дата звернення 14.05.2024)
3. Що таке штучний інтелект? URL: <https://thetransmitted.com/adlucem/shho-take-shtuchnij-intelekt-shi/> (дата звернення 14.05.2024)
4. Як ІІ впливає на систему освіти. URL: <https://www.facerua.com/iak-shi-vplivaie-na-sistiemu-osviti/> (дата звернення 14.05.2024)

Мініч Ірина,

к.соц.н., доцент, спеціаліст вищої категорії
Київського фахового коледжу туризму та
готельного господарства

ІННОВАЦІЇ В СИСТЕМІ ТУРИСТИЧНОЇ ОСВІТИ ЯК ВІДПОВІДЬ НА ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ

Постійний процес інновацій, який на сьогодні притаманний усім галузям діяльності, активізує ринок праці і потребує від людини готовності швидко адаптуватися до змін у соціально-економічному середовищі, а також бажання постійно розвивати свої знання та навички. Це ставить перед споживачами

освітніх послуг і системою освіти загалом нові завдання, які вимагають створення та впровадження інноваційних форм навчання.

Успішне працевлаштування в інноваційній економіці передбачає, що людина повинна постійно розвивати та оновлювати свої навички та компетенції, набуваючи нові знання, навіть порівняно із недавнім минулим.

Однак, чи не найважливішою для інноваційної діяльності в системі вищої освіти є проблема пошуку відповіді на запитання: як система освіти має готувати здобувача до діяльності в умовах війни, конкуренції, економічної та соціальної кризи, оминаючи негативні наслідки? Відповідь на ці питання доводиться шукати у трьох головних напрямках:

1) Яким повинен бути викладач, якому з часом усе жорсткіше й жорсткіше доводиться конкурувати з найновішими засобами інформації?

2) Які функції у нових умовах і яким чином повинен реалізовувати їх навчальний заклад?

3) Які нові технологічні вимоги до сучасного здобувача висуває сьогодення і як їх реалізувати?

Головна функція викладача, в якій найповніше виражений його професіоналізм, – формування бази знань, а також формування й розширення понятійного тезаурусу здобувача. Друга важлива функція – перетворення об’єкта освіти (здобувача) в суб’єкт самовиховання, самоосвіти, саморозвитку. Для реалізації цих функцій необхідно вміти формувати у здобувача потребу в самовихованні, навчати його самостійно формулювати відповідні завдання і вирішувати їх. Так викладач перетворює педагогічні цілі у цілі студента. Вирішити це складне завдання він може лише за умов усвідомлення загальної мети своєї діяльності, вміння вирізнити у ній цілий ряд складових та перетворити їх у педагогічні задачі [2].

Інноваційність у підготовці фахівців для сфери туризму - це ключовий аспект, оскільки туризм постійно змінюється під впливом технологій, культурних тенденцій, політичних та економічних факторів. Ось декілька

способів, які можуть забезпечити інноваційний підхід у підготовці фахівців для цієї сфери:

Інформаційний аналіз формування позитивної мотивації навчально-пізнавальної діяльності, дає підстави синтезувати цю інформацію та визначити умови, що впливають на формування позитивних мотивів навчально-пізнавальної діяльності студентів. Такими умовами виявилися: 1) професіоналізм викладача (бажання та вміння навчити); 2) ставлення до здобувача як до компетентної особистості; 3) сприяння самовизначенню студента, розвиток позитивних емоцій студента; 4) організація навчання як процесу пізнання; 5) використання методів, що стимулюють навчально-пізнавальну діяльність; 6) усвідомлення найближчих та кінцевих цілей навчання; 7) професійна спрямованість навчальної діяльності; 8) доступність змісту навчального матеріалу, що пропонується викладачем на занятті [1].

Необхідно зазначити основні критерії ЮНВТО [4] щодо системи освіти в туризмі:

- відповідність навичок, що пропонує освітній процес, реальним потребам ринку;
- гарантія максимальної ефективності і оптимального використання можливостей;
- ознайомлення тих, хто потребує освіти, з реально очікуваними результатами, без помилкових надій, які потім важко буде задовольнити.

На мій погляд, щоб навчальний заклад був успішним, привабливим, зі сформованим образом, він повинен мати: чітко визначені пріоритети; власну філософію; своє бачення майбутнього, сформульоване в місії навчального закладу; унікальну, особливу систему звичаїв, традицій, символів; впізнаваний загальний стиль приміщень, яскраві, естетичні оновлювані інформаційні матеріали; сформовану внутрішню культуру закладу.

Підсумовуючи слід зауважити, що навіть у період воєнного конфлікту, є певні підстави для оптимізму, особливо у сфері туризму, який зазвичай страждає першим. Зацікавленість українським культурним надбанням постійно зростає, тому ми маємо використати цю можливість для пошуку, збереження, переосмислення та належного презентування його як іноземній аудиторії, так і власному народу.

Список використаних джерел

1. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології / І.М. Дичківська. Навч. посіб.– К.: Академвидав, 2004. – 352 с.
2. Ващенко Л.М. Система управління інноваційним процесом в загальній середній освіті регіону / В.Л. Ващенко; Інститут педагогіки АПН України. – К. 2006. Дис. д- ра пед. наук. – 455 с.
3. Перспективи впровадження інноваційних форм освіти в Україні. Аналітична записка. URL: <https://www.niss.gov.ua/doslidzhennya/gumanitarniy-rozvitok/perspektivi-vprovadzhennya-innovaciy-nikh-form-osviti-v-ukraini>
4. Федорченко В.К. Теоретичні та методичні засади підготовки фахівців для сфери туризму / В.К.Федорченко . Монографія / За ред. Н.Г. Ничкало – К.: Видавничий Дім «Слово», 2004.

УДК 72.862:004

Тетерева Марина,
викладач-методист, спеціаліст вищої категорії
циклової комісії програмування та спеціальних
інформаційних дисциплін Київського фахового
коледжу туризму та готельного господарства

**ВИКОРИСТАННЯ ВЕБ-КВЕСТУ ЯК ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ
В НАВЧАЛЬНІЙ ПРАКТИЦІ «ВСТУП ДО ФАХУ»
У СТУДЕНТІВ ПЕРШОГО КУРСУ
СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ІНЖЕНЕРІЯ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ**

Анотація: у статті описана технологія навчання за допомогою веб-квесту, описано веб-квест «У світі професій ІТ», який був створений для ознайомлення студентів з існуючими професіями в ІТ сфері.

Ключові слова: інтернет-технології, сайт, веб-квест.

Одним із основних передумов для успішного навчання є зацікавленість в результаті усіх учасників освітнього процесу. І зацікавленість студента в отриманні знань для оволодіння навичками своєї майбутньої професії є головною.

Зацікавленість студентів та якість професійної підготовки майбутніх спеціалістів можливо підвищити за рахунок поєднання сучасних педагогічних технологій з інформаційно-комунікаційними. Прикладом такої ефективної інтеграції є веб-квести, що втілюють проектне навчання на основі застосування засобів ІТ.

Веб-квест може стати однією з форм залучення студентів у творчий процес пошуку та аналізу інформації, що дозволить розширити можливості організації самостійної роботи, індивідуалізації та диференціації навчання, розвитку аналітичного і творчого мислення студентів.

Квест (англ. Quest) – у перекладі з англійської мови це цілеспрямований тривалий пошук, який може бути пов’язаний з пригодами або грою; також це слово слугує для позначення одного з різновидів комп’ютерних ігор. [1, с. 10].

Веб-квест – це проблемне завдання з елементами рольової гри, для виконання якого використовуються інформаційні ресурси Інтернету. З технологічної точки зору освітній веб-квест представляє собою сайт, з яким працюють учасники освітнього процесу, виконуючи ту чи іншу задачу.

Перевага квест-технології полягає в тому, що вона універсальна і може бути застосована для будь-якого навчального предмету, для організації урочної, індивідуальної, групової, позакласної роботи, і дозволяє в домашніх умовах продовжувати працювати з навчальними матеріалами. Дослідники вважають, що найбільшої ефективності досягають у випадку, коли веб-квести використовують для роботи в міні-групах.

Веб-квест «У світі IT професій» був розроблений для студентів перших курсів спеціальності «Інженерія програмного забезпечення». Проходження веб-квесту стало одним з завдань навчальної практики «Вступ до фаху». Основною метою веб-квесту стало ознайомлення студентів з основними напрямками роботи спеціалістів у сфері IT індустрії.

Задачами створеного веб-квесту є:

- формування вміння самостійно добувати знання, користуватися довідковим матеріалом, представленим у вигляді різних джерел інформації;
- формування вміння виконувати завдання із використанням інформаційно-комунікаційних технологій, мережі Інтернет;
- формування та розвиток навичок роботи з інформацією: пошук та виділення потрібної інформації, узагальнення та фіксація інформації;
- пропедевтика поняття алгоритму як послідовності дій;
- вдосконалення навичок самоконтролю та самооцінки.

Веб-квест містить завдання з чотирьох професійних напрямків (спеціальностей), таких як:

- 1) геймдизанер;
- 2) UI/UX – дизайнер;
- 3) SMM – фахівець;
- 4) технічний письменник;

5) програміст.

Кожному професійному напрямленню відповідає окрема сторінка, це один етап квесту. Перехід на наступний етап відбувається через виконання підсумкового завдання. Підсумковими завданнями стали різноманітні тести, ігри та вікторини. При створенні підсумкових завдань були використані такі ресурси, як Google Forms, LearningApps, umaigra.

Кожен етап – це знайомство з певною професією, яка складається з теоретичного блоку (перегляд відео та презентації), практичного блоку (створення ІТ продукту за певною темою), гри (перехід до наступного етапу задовано у тесті, вікторині чи іншому завданні). На рис. 1 показано фрагмент сторінки квесту з пояснення складу кожного етапу для студентів.

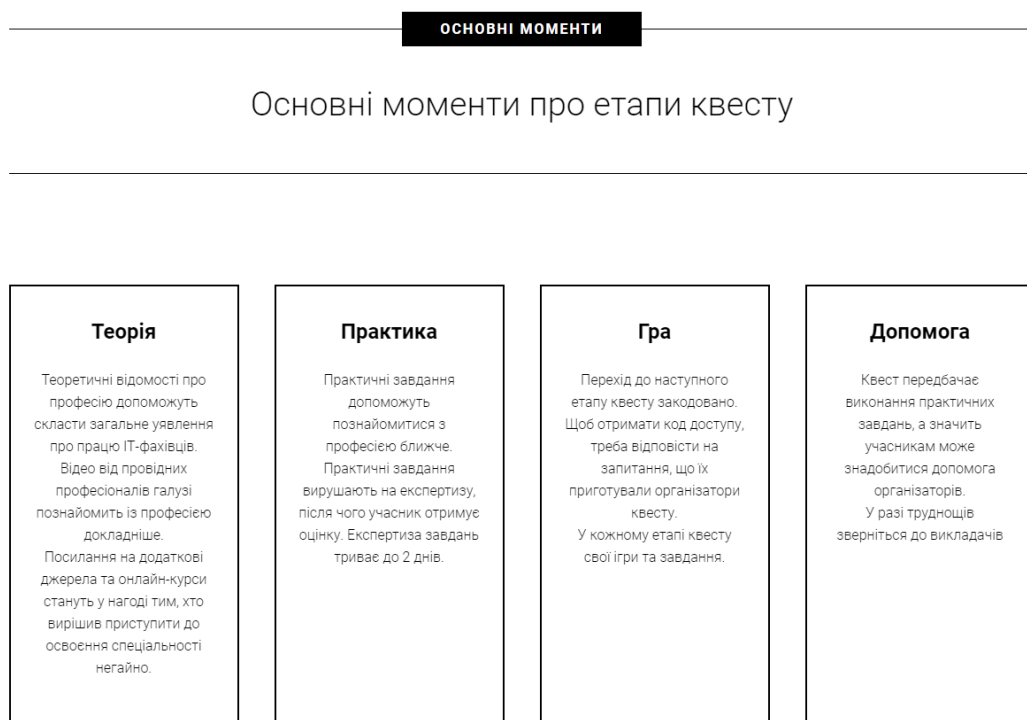

Рис. 1. Склад кожного етапу квесту

Для більш плідної праці результати виконання деяких завдань (дизайн-документ гри, рекламний буклет спеціальності, відеозапис з поясненням роботи програмного продукту) студенти прикріплювали на електронні дошки для оцінки

сокурсниками. На рис. 2 показано приклад дошки з дизайн-документами до створених студентами ігрових програм.

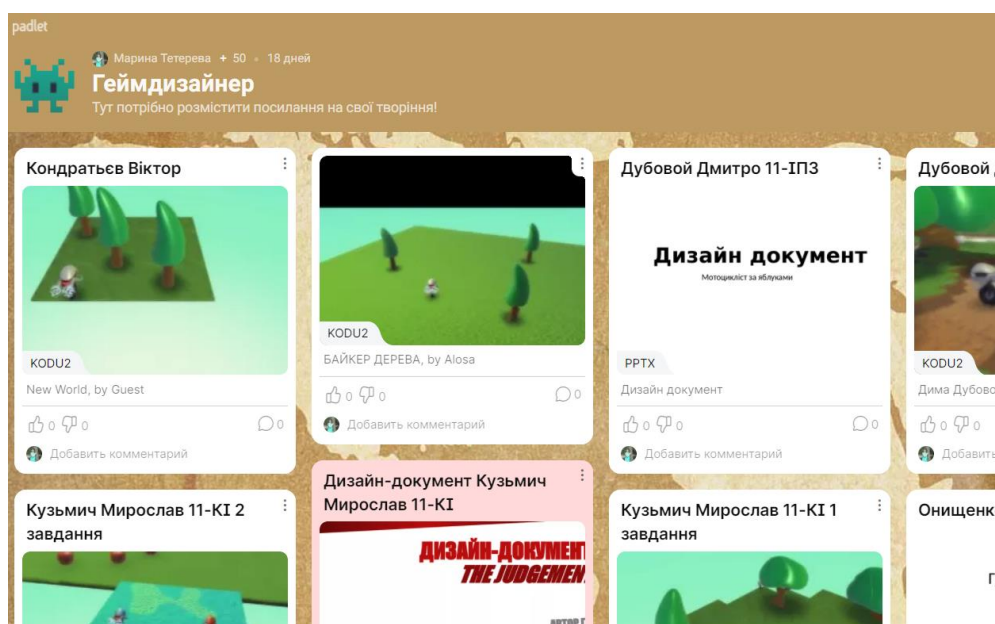

Рис. 2. Електронна дошка з результатами робіт студентів

Загалом, під час проходження веб-квесту студенти створили свою першу гру за допомогою програмних середовищ Kodu Game Lab або Scratch, написали до створеної гри дизайн документ, створили макет для десктопного та мобільного додатків за допомогою онлайн сервісу Moqups, створили відеозапис з поясненням по користуванню обраним програмним продуктом, написали першу програму мовою Python. За результатами квесту були обрані перможці.

По результатам проведеного квесту були зроблені наступні висновки:

- освітній веб-квест – одна з найбільш ефективних сучасних форм організації самостійної роботи;
- веб-квест значно активізіє пізнавальну активність студентів та дозволяє підвищити інтенсивність навчання;
- використання веб-квесту в навчальному процесі створює умови для проявлення здібностей студента та надає кожному студенту можливість реалізувати себе в обраній області;

- веб-квест розвиває активне самостійне мислення та навчає використовувати отримані знання на практиці.

Список використаних джерел

1. Гуревич Р. С. Веб-квест у навчанні: путівник : навчально-методичний посібник / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, О. В. Шестопалюк. – Вінниця : РВВ ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 2012. – 128 с.
2. Каньковський І. Є. Система професійної підготовки інженерівпедагогів автотранспортного профілю : монографія / І. Є. Каньковський ; за ред. Н. Г. Ничкало. – Хмельницький, ФОП Цюпак А. А., 2014 – 562 с
3. Пивненко О. Веб-квест в педагогіці. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://inf548.blogspot.com/2010/05/webquest.html>

СЕКЦІЯ СУСПІЛЬСТВОЗНАВЧІ ДОСЛІДЖЕННЯ

Бабич Марина,

здобувачка III курсу фахової передвищої освіти, спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність Київського фахового коледжу туризму та готельного

Науковий керівник: Чайка С.А.,

кандидат філософських наук, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист кафедри загальнотеоретичної та прикладної підготовки Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

РОЛЬ ТА ВАЖЛИВІСТЬ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ

ПІД ЧАС ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ:

ПІДТРИМКА ТА ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ

Надання соціальних послуг є важливою функцією будь-якої держави. Однак під час війни кількість людей, які потребують допомоги, зросла в рази. Українське населення зіткнулося зі зруйнованою інфраструктурою, втратою житла, транспортних засобів, роботи та основних засобів до існування. Величезна кількість людей покинули дім. За останніми даними, таких людей нараховується близько 14 мільйонів людей. Близько 3,7 мільйона залишаються переміщеними особами в самій Україні. Майже 6,5 мільйона українців стали біженцями в усьому світі [1]. Враховуючи, що війна досі триває, кількість потребуючих допомоги може і надалі зростати.

Для розуміння, соціальні послуги, відповідно до чинного ЗУ «Про соціальні послуги» [2], це дії, спрямовані на профілактику складних життєвих обставин, подолання таких обставин, або мінімізацію їх негативних наслідків для осіб/сімей, які в них перебувають.

Вони можуть бути: простими, які не потребують постійної комплексної допомоги, зазвичай вони є короткотривалими і разовими (наприклад, консультація чи представництво інтересів); комплексними – планомірна і

тривала у часі послуга, яка потребує взаємодії фахівців (наприклад, соціальний супровід). Соціальні послуги може отримати кожен, хто їх потребує за місцем фактичного проживання (навіть якщо людина офіційно не зареєстрована) [3].

Складні життєві обставини (СЖО) визначають обставини, що негативно впливають на життя, стан здоров'я та розвиток особи, функціонування сім'ї та які вона не може подолати самотійно. Сюди входить: втрата роботи, пожежа, стихійні лиха, катастрофи, військові дії, терористичні акти, збройні конфлікти, втрата житла через тимчасову окупацію та інші пошкодження.

Згідно із Законом «Про соціальні послуги» [2], визначено 18 базових соціальних послуг, які надаються саме на рівні громад. Варто зазначити, що до воєнного стану не всі громадяни мали право на отримання соціальних послуг безкоштовно. Для отримання послуги безкоштовно, зокрема, проводився попередній аналіз і враховувалися різні фактори: рівень доходу, наявність близьких/родичів тощо.

Після 24 лютого 2022 року однією із ключових методичних порад місцевим органам влади було зазначено про надання соціальних послуг екстрено (кризово) замість застосування повної процедури.

Виклики сьогодення, а саме воєнний стан в Україні, спрямовують увагу держави на швидке реагування, гнучке прийняття рішень та оперативний перегляд державного регуляторного законодавства щодо організації та надання соціальних послуг. Подальший розвиток системи соціальних послуг в умовах реальної війни потребує визначення соціальних потреб вразливих верств населення, розробки та вдосконалення нормативно-правового та методичного забезпечення надання соціальних послуг в умовах воєнного стану, механізмів організаційного та фінансового забезпечення таких послуг, а також моніторингу та оцінки якості соціальних послуг.

Які ж ключові функції виконують соціальні послуги під час збройного конфлікту? Сюди відносяться:

– забезпечення базових потреб, тобто допомога з їжею, водою, житлом, одягом, медичною допомогою, гігієнічними засобами та іншими предметами першої необхідності;

– психосоціальна підтримка: надання психологічної допомоги та консультування для подолання травм, горя, тривоги та інших психологічних проблем, спричинених конфліктом;

– спеціальна підтримка для дітей, людей з інвалідністю, людей похилого віку, жертв насильства та інших груп, які потребують особливої уваги;

– допомога людям у поверненні додому, відновленні зруйнованого житла, пошуку роботи, возз'єднанні з сім'ями та відновленні нормального життя.

У цей нелегкий, для українців, час актуальними соціальними послугами є:

– *центри тимчасового розміщення*, де надають притулок та базові послуги для людей, які втратили житло;

– *психологічні консультації* (у індивідуальному та груповому форматі для подолання травм та стресу);

– *програми харчування*, завдяки яким люди, які потребують допомоги, можуть безкоштовно отримати їжу та продукти харчування;

– *різні фінансові допомоги*;

– *забезпечення доступу до освіти* для дітей, які втратили можливість навчатися в школі;

– *допомога людям у пошуку роботи та розвитку нових навичок*;

Надавачі соціальних послуг можуть залучати до своєї діяльності та надання послуг не лише фахівців, а і волонтерів. Це дозволяє розширити можливості організацій охоплювати ширше коло людей. Здійснюючи волонтерську діяльність, роздаючи гуманітарну допомогу, волонтери можуть виявляти осіб, які потребують допомоги, долучатися до роботи гуманітарних штабів, роздачі гуманітарної чи натуральної допомоги; безпосередньо бути залученими до надання деяких соціальних послуг. Зокрема, поширена практика залучення волонтерів до інформування населення з різних питань за допомогою сучасних каналів комунікації (наприклад, мобільні додатки, чат-боти, соціальні мережі,

смс-інформування, друковану продукцію), консультувати на гарячих лініях (консультативний кризовий телефон) тощо. Соціальні послуги в наш час відіграють надзвичайно важливу роль, адже таким чином ми всі згуртуємося, допомагаємо один одному і даємо зрозуміти, що нас не зламати [4, ст.6].

Надання соціальних послуг під час збройного конфлікту – це складне завдання, яке потребує значних ресурсів та співпраці різних організацій. Уряди, міжнародні організації, некомерційні сектори та місцеві громади допомагають нам у цьому, щоб забезпечити доступ до якісних соціальних послуг для всіх людей, які постраждали від конфлікту.

Отже, законодавче регулювання надання соціальних послуг на даному етапі розвитку країни спрямоване на створення адресної, якісної та комплексної підтримки незахищених верств населення. Особливої уваги потребує децентралізація послуг, особливо реформування організаційних механізмів надання соціальних послуг населенню об'єднаних муніципалітетів. Завдяки тому, що є можливість волонтерити, будь-який бажаючий може бути залучений для допомоги потерпілим та нужденним. Соціальні послуги відіграють надважливу роль, забезпечуючи підтримку та захист населення. Вони допомагають людям вижити в умовах воєнного конфлікту, подолати травми та втрати, а також сприяють відновленню спільнот після закінчення конфлікту. Розвиток та підтримка соціальних служб є важливим аспектом гуманітарної діяльності.

Список використаних джерел

1. «Понад 14 мільйонів українців вимушено покинули свої домівки через війну: Міжнародна організація з міграції» URL: <http://surl.li/ubiko> (дата звернення: 09.05.2024)
2. Про соціальні послуги: Закон України 17 січня 2019 року № 2671-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>. (дата звернення: 09.05.2024)
3. «Соціальні послуги: що це та як їх отримати?» URL: <https://www.unicef.org/ukraine/istories/social-services> (дата звернення: 09.05.2024)
4. Волгіна О., Іванова О. «Менеджмент соціальних послуг в умовах війни» С. 1-66 URL: <http://surl.li/ubikb> (дата звернення: 09.05.2024)

Баглай Вероніка,

здобувачка III курсу фахової передвищої освіти, спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність Київського фахового коледжу туризму та готельного

Науковий керівник: Чайка С.А.,

кандидат філософських наук, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист кафедри загальнотеоретичної та прикладної підготовки Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

ХАРАКТЕРИСТИКИ ДЕРЖАВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВИХ КОНФЛІКТІВ

Соціальна політика – це галузь публічної політики, яка спрямована на створення та регулювання системи соціального забезпечення та підтримки громадян, основною метою якої є покращення якості життя населення, а також забезпечення соціальної справедливості в соціумі [1].

Дослідження соціальної політики в умовах воєнного стану є надзвичайно важливим через низку факторів, пов'язаних з особливостями цього контексту.

Воєнний стан спричиняє серйозні гуманітарні проблеми, зокрема дефіцит їжі, евакуація, обмежений доступ до медичних послуг та допомоги. Дослідження питань соціальної політики в цих обставинах є критично важливим для надання гуманітарної допомоги та відновлення соціальної та житлової інфраструктури.

Повномасштабне вторгнення російської федерації на нашу землю та введення воєнного стану в Україні стало величезним викликом для системи. Психологічні, матеріальні, фізичні втрати, завдані війною, бойовими діями, тимчасовою окупацією, є негативними факторами, що впливають на життя людей у зв'язку з чим більшість наших громадян потребують соціальної допомоги від соціальних працівників.

Воєнні дії спричиняють складні умови, що можуть викликати стрес та травми у населення. Експозиція до травматичних подій, таких як бомбардування, обстріли, втрати близьких людей може викликати фізичні та емоційні травми.

Нестабільна обстановка та загроза безпеки призводять до психологічного стресу, що викликає розлади, депресії та інші психічні проблеми у громадян.

Узгодженого визначення соціальної політики наразі не існує, однак розглядаючи поняття в економічному, політичному та правовому контекстах, соціальну політику можна визначити як сукупність заходів, спрямованих на виконання соціальних функцій держави, забезпечення соціальної та культурної діяльності, захист прав та інтересів людей, сприяння соціальному розвитку та підвищенню рівня життя населення.

Детальне вивчення різних аспектів соціальної політики є необхідним для захисту прав громадян під час війни та розробки політик безпеки, щоб зменшити ризики для суспільного життя людей. Науковий аналіз ключових положень соціальної політики створює можливості для підготовки нових кроків у реформуванні цієї галузі.

Важливим аспектом є вивчення міжнародного контексту, оскільки співпраця та обмін досвідом між країнами і гуманітарними організаціями мають велике значення. Аналіз ефективних соціальних політик і діяльності гуманітарних організацій дозволяє обмінюватися передовими практиками у сфері гуманітарної допомоги та швидкого відновлення пошкодженої інфраструктури країни.

У наш час міністерство соціальної політики України (Мінсоцполітики) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України і який забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері соціальної політики, загальнообов'язкового державного соціального та пенсійного страхування, соціального захисту населення, волонтерської діяльності, з питань сім'ї та дітей, оздоровлення та відпочинку дітей усиновлення та захисту прав дітей, запобігання та протидії домашньому насильству [2].

Надання соціальних послуг регулюється Законом України «Про соціальні послуги», яким встановлено, що надання соціальних послуг здійснюється шляхом ведення випадку і містить багато стадій та визначені процедури,

зокрема: подачу заяви, аналіз заяви, оцінювання потреб, визначення середньомісячного сукупного доходу заявника, прийняття рішення, укладення договору, виконання договору, здійснення моніторингу, звісно, що ряд таких процедур займає досить багато часу. Рішення про надання соціальних послуг приймають структурні підрозділи з питань соціального захисту населення виконавчих органів сільських, селищних, міських рад, а також обласних державних адміністрацій щодо надання стаціонарного догляду. Крім того, виконавчими органами сільських, селищних, міських рад може бути прийнято рішення про призначення та виплату компенсації фізичним особам, які доглядають за своїми рідними. Надання соціальних послуг здійснюється за рахунок коштів місцевих бюджетів [3].

Президентом України 26 квітня 2022 року було підписано прийнятий Верховною Радою України 14 квітня 2022 року Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо надання соціальних послуг у разі введення надзвичайного або воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях», яким вносяться зміни до законів України «Про соціальні послуги», «Про правовий режим воєнного стану», зокрема:

- врегульовано питання електронної взаємодії між органами соцзахисту та ДПС щодо розрахунку доходу осіб;
- органи місцевого самоврядування можуть визначати особливості надання соціальних послуг в умовах воєнного стану;
- органи соцзахисту можуть передати право надавачам соціальних послуг приймати рішення про надання послуг екстрено (кризово) (консультування, надання притулку, догляд, підтримане проживання, короткотермінове проживання, натуральна допомога, транспортні послуги тощо);
- в умовах воєнного стану передбачена компенсація за догляд внутрішньо переміщеним особам;
- надані соціальні послуги в умовах воєнного стану внутрішньо переміщеним особам фінансуються у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;

– розширюються повноваження військових адміністрацій в частині управління надавачами соціальних послуг, організації надання ними соціальних послуг [4].

У воєнний час держава повинна швидко, ефективно і максимально просто реагувати в сфері соціальної політики, оскільки люди не мають часу на бюрократичні процедури. Зараз держава докладаеться всіх зусиль для досягнення цієї мети.

Підсумовуючи, варто зазначити, що поєднання знань про сучасну соціальну політику держави впливає на надання міжнародної допомоги для проєктів та програм з відновлення в зруйнованих містах країни. Спільне дослідження соціальних аспектів війни дозволяє ефективно розробляти спільні стратегії реагування на гуманітарні кризи, а також забезпечувати необхідну цільову допомогу. Розробка спільних стандартів та підходів сприяє уніфікації дій міжнародних країн та забезпечує узгодженість у наданні допомоги.

Список використаних джерел

1. Павлова, О. (2023). Особливості соціальної політики в умовах воєнного стану в Україні. Науково-теоретичний альманах Грані, Том 27. Розділ Соціологія. №6 2023. С.122-126. URL:<https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1985/1948> (дата звернення: 08.05.2024)
2. Постанова Кабінету Міністрів України; Положення від 17.06.2015 № 423Про затвердження Положення про Міністерство соціальної політики України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/423-2015-BF#Text> (дата звернення: 08.05.2024)
3. Работнік О.Б .Особливості державної соціальної політики в період воєнного часу. Юридична наука в сучасному суспільстві. М.Острог, 24025 червня 2022. URL:<https://molodyvchenyi.ua/omp/index.php/conference/catalog/download/6/53/121-1?inline=1> (дата звернення: 08.05.2024)
4. Про внесення змін до деяких законів України щодо надання соціальних послуг у разі введення надзвичайного або воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях: Закон України від 14 квітня 2022 року № 2193-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2193-20#Text>. (дата звернення: 08.05.2024)

Винник Дмитро,
здобувач III курсу першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти, спеціальності 291
Міжнародні відносини, суспільні комунікації,
регіональні студії Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: Сергієнко Т.І.,
кандидат політичних наук, доцент
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ

ІНФОРМАЦІЙНА АСИМЕТРІЯ ТА ВИКЛИКИ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА: ПЕРСПЕКТИВИ ВИРІШЕННЯ АКТУАЛЬНИХ СОЦІОГУМАНІТАРНИХ ПРОБЛЕМ

В сучасному глобальному суспільстві, що швидко розвивається, однією з ключових визначальних рис стала неабияка інформаційна асиметрія. Цей феномен визначається нерівним доступом до інформації між різними соціальними групами, країнами та індивідами. Інформаційна асиметрія стала важливим фактором, що впливає на різні аспекти сучасного суспільства, включаючи політику, економіку, соціокультурні процеси та інші сфери життя.

Інформаційна асиметрія - це нерівність у розподілі інформації між учасниками взаємодії, де одна сторона має більше чи якісно вищу інформацію, ніж інша. Це може виникати через різницю в знаннях, технічних можливостях, доступі до ресурсів чи експертності. Інформаційна асиметрія впливає на процеси прийняття рішень, може призводити до нерівності в угодах та угодах, і виявляється у різних сферах, таких як економіка, фінанси, медицина та політика. Вирішення цього явища вимагає уваги до розвитку інформаційної грамотності, етичного використання інформації та забезпечення прозорості.

Інформаційна асиметрія виникає з різниці в експертному рівні, доступності ресурсів, неповної інформації, технічних можливостей, соціокультурних відмінностей та нерівності в інформаційному доступі. Ці фактори створюють нерівність в розумінні та доступі до інформації між учасниками взаємодії, що може впливати на прийняття рішень та сприяти нерівності в різних сферах

суспільства [1, с. 60]. Загалом, інформаційна асиметрія визначає соціогуманітарний ландшафт, впливаючи на формування свідомості, цінностей та взаємин у суспільстві, і тим самим визначає його динаміку та розвиток [2, с. 166].

Сучасна динаміка суспільства відчутно визначається впливом інформаційної асиметрії, що породжує численні виклики і труднощі. По-перше, нерівний доступ до інформації визначає неоднакові можливості громадян в прийнятті обґрунтованих рішень та активній участі в громадських процесах, що підіриває принципи демократії та громадянського участі. По-друге, у сфері економіки інформаційна асиметрія стає суттєвим фактором ризику для бізнесу та інвесторів. Нерівний рівень інформації може призводити до непередбачуваних фінансових втрат, а також створювати умови для недобросовісної конкуренції та фінансових шахрайства [3, с. 219].

У сукупності ці виклики відкривають актуальну потребу в розробці стратегій та механізмів для зменшення інформаційної асиметрії в різних сферах суспільства та покращення якості прийняття рішень та соціальних відносин. Долання інформаційної асиметрії визначається комплексним підходом, спрямованим на розвиток та впровадження нових стратегій та технологій. Перш за все, важливо розвивати інформаційну грамотність серед населення, надавати інструменти для критичного аналізу та оцінки інформації. Це сприятиме усвідомленню громадянами своїх прав та збільшенню активності в громадському просторі. Другим кроком є підвищення прозорості та відкритості владних структур, бізнесу та інших інституцій. Забезпечення доступу до об'єктивної та достовірної інформації стане ключовим для вирішення проблем нерівності та виключення можливостей маніпуляції.

Важливим аспектом є також розвиток технологічних інновацій, зокрема штучного інтелекту та блокчейн-технологій, для забезпечення безпеки, конфіденційності та інтегритету інформації. Використання цих засобів може сприяти створенню децентралізованих систем, які обмежують можливості маніпуляцій та зберігають дані в об'єктивній формі. Крім того, активна участь

міжнародних організацій та глобальних партнерств у вирішенні проблем інформаційної асиметрії стане ефективним механізмом. Спільна робота у напрямку створення стандартів, протоколів та міжнародних угод є важливим етапом для забезпечення глобального розвитку та захисту від негативного впливу інформаційної асиметрії.

Отже, зазначені перспективи вирішення проблем інформаційної асиметрії визначають шляхи досягнення більшої рівності, справедливості та стійкості у сучасному суспільстві. У світлі виявлених викликів та проблем, пропонуємо позитивний сценарій вирішення ситуації. Важливим кроком є посилення інформаційної грамотності серед населення та розвиток критичного мислення. Подальше збільшення прозорості та відкритості владних та бізнесових структур, а також застосування передових технологічних рішень, спрямованих на захист інформації, буде сприяти утворенню більш справедливого та рівноправного суспільства.

Список використаних джерел

1. Маслов А. Інформаційна асиметричність на ринку праці та «економіка пряника і батога Дж. Міррліса». Вісник Київського національного університету імені Траса Шевченка. Серія: Економіка. 2012. Вип.143. С. 57–61.
2. Сергієнко Т.І. Психологічні аспекти впливу інформації на свідомість людини в сучасних умовах. Культура та інформаційне суспільство XXI століття: матеріали міжнар. наук.-теорет. конф. молодих учених, 20–21 квітня 2023 р. У 2 ч. Ч. 1 / За ред. Н. Рябухи та ін. Харків: ХДАК, 2023. С.164-165.
3. Сергієнко Т.І. Вплив інформаційно-комунікативних технологій на розвиток сучасного суспільства. МАТЕРІАЛИ Міжнародної науково-практичної конференції «В подоланні соціальних та культурних викликів: Європа разом з Україною» для студентів, здобувачів, молодих вчених, аспірантів, докторантів, дослідників, викладачів, представників професійних спільнот та громадянського суспільства м. Київ, 18-19 травня 2022 року. С. 218-221

Вітюк Сергій,

здобувач IV курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Науковий керівник: Ткачова Н.М.,

доктор наук з держ. упр., проф. Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

РОЛЬ КОМУНІКАЦІЇ МІЖ ВЛАДОЮ ТА ГРОМАДОЮ У ФОРМУВАННІ ЕФЕКТИВНОЇ ПОЛІТИКИ З УПРАВЛІННЯ ВІДХОДАМИ

Проблема з утилізацією та сортуванням сміття стала однією з найбільш актуальних у сучасному світі. За статистикою, тільки в Україні утворюється більше 10 мільйонів тонн відходів за рік [1]. За оцінками, до 2050 року щорічний глобальний обсяг відходів збільшиться до 3,40 мільярда тонн [2]. Перехід до сталого способу життя та ефективного управління ресурсами стає необхідністю в умовах зростаючої кількості відходів та забруднення довкілля. У цьому контексті роль комунікації між владою та громадою набуває особливого значення для формування та реалізації ефективної політики з утилізації та сортування сміття. Однією з основних причин цього є недостатня комунікація між владою та громадою. Недостатній рівень спілкування призводить до низки негативних наслідків, включаючи невелику участь громади у програмах сортування та переробки відходів, невірне сприйняття та розуміння проблеми сміттєзвалищ та відсутність підтримки з боку громадськості.

Комунікація виступає основним інструментом для взаємодії між владою та громадою у процесі формування політики утилізації та сортування сміття. Вона об'єднує сторони, створюючи платформу для обміну інформацією, ідеями та поглядами. Громадські слухання, інформаційні кампанії, діалоги, консультації – це всі засоби, що використовуються для забезпечення взаємодії та залучення

громади до процесу ухвалення рішень щодо утилізації та сортування сміття. Посилення цього діалогу сприяє розумінню потреб та очікувань громади, що відображається в розробці більш ефективних та прийнятних політичних стратегій. Можемо виділити наступні проблематичні аспекти в комунікації, з якими ми зіштовхуємось на шляху до становлення якісної політики сортування та утилізації сміття:

Першим являється те, що велика частина громадян не розуміють важливості сортування та утилізації сміття через відсутність чіткої інформації та освіти з цього питання. Більшість людей не усвідомлюють можливих наслідків неправильного поводження зі сміттям для навколишнього середовища та здоров'я людей. Недостатнє інформування також може призвести до неправильної сегрегації відходів та ускладнити процес їхньої подальшої переробки. Хоча в Україні говорять про ЦСР, де ефективна взаємодія людини з природою являється одним з ключових аспектів, однак не популяризують цього. Дійсно, в нас є низка курсів, громадських організацій тощо, що популяризують це, однак вони не отримують належної підтримки з боку влади.

Другий же полягає в недостатньому врахуванні думки та поглядів громади при розробці політики утилізації та сортування сміття. Без активного включення громадськості у процес ухвалення рішень, політика може бути неефективною та несистемною. Крім того, відсутність діалогу з громадою може породжувати конфлікти та негативно впливає на сприйняття самої політики, що буде лише підсилювати недовіру до влади.

З огляду на міжнародну практику, можна стверджувати, що успішна комунікація між владою та громадою може значно підвищити ефективність політики утилізації та сортування сміття. Наприклад, у Скандинавських країнах були запроваджені широкомасштабні інформаційні кампанії з просвітницькою метою, що дозволило значно збільшити рівень участі громади у сортуванні та утилізації відходів. А з просвітницьких заходів, то можна згадати Амстердам, де регулярно проводяться екологічні фестивалі та ярмарки екологічних ініціатив. На таких заходах громадяни можуть отримати інформацію про різні способи

утилізації та сортування сміття, а також дізнатися про інноваційні технології у цій сфері [3]. Також, результати опитування, проведеного у провінції Чжецзян, Китай, показали, що залучення громадськості до місцевої влади підвищує рівень довіри до неї [4].

Для вирішення вищезазначених проблематичних аспектів в комунікації влади та громади для досягнення ефективної політики в сфері сортування та утилізації сміття, пропонується:

1. Проводити інформаційні кампанії та освітні заходи. Проведення активних інформаційних кампаній про важливість сортування та утилізації сміття, а також розміщення інформаційних матеріалів у громадських місцях надасть змогу підвищити рівень освіченості населення у питаннях сортування та утилізації сміття, а також вмотивує населення приймати активну участь у прийнятті рішень, що стосуються раціонального споживання та сталого способу життя. Тут ми розуміємо організацію освітніх заходів для широкої громадськості, де можна пояснити важливість правильного поводження зі сміттям і наслідки його неправильного утилізації. Це також може бути реалізовано у форматі неформальної освіти, популяризації вже існуючого навчального матеріалу з даної теми тощо.

2. Громадські консультації та обговорення. Проведення відкритих громадських консультацій та обговорень з питань утилізації та сортування сміття є можливістю для влади залучати громадян до прийняття рішень. Це може включати проведення громадських зборів, анкетування, опитування та інші форми залучення громади до діалогу, інструментом для реалізації яких може бути й онлайн платформи, де влада і зараз цікавиться думкою громадян з приводу перейменування, наприклад, вулиць. Оскільки й справді, дуже важливо враховувати думку громади та її пропозиції при формуванні політики утилізації та сортування відходів.

3. Використовувати соціальні мережі. Ефективне використання соціальних мереж для поширення інформації про утилізацію та сортування сміття, а саме потребу в цьому. Соціальні мережі можуть стати потужним інструментом в

просвітницькій діяльності, для впливу на громадську думку, формування позитивного ставлення до екологічних питань тощо.

Отже, комунікація між владою та громадою відіграє ключову роль у формуванні та реалізації ефективної політики з утилізації та сортування сміття. Лише шляхом активного спілкування та партнерства можна досягти успішного впровадження політики, що сприятиме збереженню навколишнього середовища та підвищенню якості життя громади. Правильно організована комунікація сприяє побудові довіри між владою та громадою, що є важливим чинником для сталого розвитку та збереження навколишнього середовища.

Список використаних джерел

1. Укрінформ. (2022). "За рік в Україні утворюється понад 10 мільйонів тонн сміття - Міндовкілла". URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3776047-za-rik-v-ukraini-utvoruetsa-ponad-10-miljoniv-tonn-smitta-mindovkilla.html>.
2. Kanagasabapathy, G., Abdeen, M., Chua, S. K., & Tashakor, M. (2022). "Incineration of Municipal Solid Waste and Ashes: A Review". Journal of Environmental Chemical Engineering, 10(1), 105865
URL: <https://doi.org/10.1016/j.jece.2021.105865>
3. Allevents. (2024). "Environment Events in Amsterdam". URL: <https://allevents.in/amsterdam/environment>.
4. Yang, W., He, Z., & Cao, W. (2018). "Impact of community engagement on public acceptance towards waste-to-energy incineration projects: Empirical evidence from China". Waste Management, 74, 145-153.
URL: <https://doi.org/10.1016/j.wasman.2018.01.028>

Воротінцев Данило,

здобувач III курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 291 – «Міжнародні відносини, суспільні комунікації, регіональні студії» Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: Сергієнко Т.І.,

кандидат політичних наук, доцент Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ЕТНОРЕЛІГІЙНОЇ ТА ЕТНОНАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

Актуальність обраної теми обумовлена тим, що для України інтеграція в Європейський Союз є стратегічною метою, а тому забезпечення відповідності європейським стандартам у сфері етнорелігійної політики є невід'ємною частиною цього процесу. Питання етнорелігійної та етнонаціональної політики в Україні та Європейському Союзі вивчається різними групами. Зокрема, серед вітчизняних дослідників варто відзначити таких, як М. Алмаші, Ю. Кириченко, В. Колісник, О. Картунов, О. Липчук, Г. Мельник, О. Федунь, Н. Шипка та ін. Серед зарубіжних науковців варто відзначити таких, як М. Барвінські, І. Ідзік, Г. Януш, Л. Органек та ін. Отже, дана тема є предметом інтересу для широкого кола дослідників, аналітиків та політиків. Деякі ключові питання залишаються незмінними, а інші можуть змінюватися в залежності від конкретних суспільних, політичних та геополітичних обставин і вимагають додаткового вивчення.

Етнорелігійна та етнонаціональна політика в Україні та Європейському Союзі спрямована на забезпечення захисту прав та інтересів різних етнічних, релігійних та національних груп у суспільстві. В Україні діє законодавство, що гарантує свободу віросповідання та недискримінаційний доступ до освіти, медичних послуг і інших сфер життя для всіх громадян незалежно від їхньої етнічної чи релігійної належності. У країні також активно працюють над створенням мультикультурного суспільства та сприянням інтеграції між

етнічними та релігійними групами. Зусилля уряду спрямовані на сприяння інтеграції різних етнічних та релігійних спільнот, розвиток міжкультурного діалогу та взаєморозуміння. Україна також продовжує працювати над зменшенням напруженості в етнорелігійних відносинах та вирішенням конфліктів [2, с. 53].

У країнах ЄС етнорелігійна та етнонаціональна політика спрямована на підтримку різних етнічних, релігійних та національних груп, забезпечення їхніх прав та інтересів у багатонаціональному та багатокультурному суспільстві. Це включає захист культурної спадщини, вільне використання рідної мови, а також підтримку інтеграції мігрантів та іноземців. Європейська політика спрямована на зміцнення міжкультурного діалогу та взаєморозуміння між різними етнічними та релігійними спільнотами через проведення культурних заходів, обмінів та спільних проєктів. Хоча етнорелігійна та етнонаціональна політика в Україні та Європейському Союзі спрямована на розвиток багатокультурного та багатонаціонального суспільства, вона також стикається з рядом проблем:

- неоднаковість у правах та статусі різних етнічних, релігійних та національних груп може призводити до конфліктів та напруження у суспільстві;
- деякі групи, зокрема меншини, можуть стикатися з дискримінацією та виключенням у суспільному житті, освіті, зайнятості та інших сферах;
- зусилля на сприяння інтеграції можуть порушити збереження та розвиток культурної та релігійної ідентичності груп, що може призвести до втрати культурної різноманітності;
- у деяких регіонах в Україні та країнах ЄС етнонаціональні питання можуть викликати територіальні конфлікти, зокрема, щодо статусу територій або автономії;
- великий потік мігрантів та біженців може створювати виклики для суспільства, пов'язані з інтеграцією, культурними конфліктами та соціально-економічними проблемами [1, с. 258].

Загалом, етнорелігійна та етнонаціональна політика стикається зі складними викликами, і для успішного розв'язання цих проблем потрібна увага до потреб різних груп та пошук компромісів у спільних інтересах.

З вищевикладеного можна зробити висновок, що етнорелігійна та етнонаціональна політика в Україні та ЄС є важливими аспектами сучасного суспільства, спрямованими на забезпечення захисту прав та інтересів різних етнічних, релігійних та національних груп. Обидва суб'єкти вивчають та розвивають політику, спрямовану на підтримку культурного розмаїття, інтеграції різних соціокультурних спільнот, а також зменшення напруженості в етнорелігійних відносинах. Україна і ЄС визнають значення міжкультурного діалогу та взаєморозуміння як ключових складових для забезпечення гармонійного співіснування різних етнічних, релігійних та національних груп у межах демократичного та правового суспільства. Такий підхід сприяє підтримці рівних прав та можливостей для всіх членів суспільства, сприяє інтеграції та розвитку культурної різноманітності, а також сприяє мирному та спільному майбутньому в умовах глобалізації.

Список використаних джерел

1. Сергієнко Т.І. Роль регіональної політики ЄС у формуванні європейської ідентичності. Вісник маріупольського державного університету серія: історія. політологія, 2018, вип. 22-23. С.253-262.
2. Сергієнко Т.І. Концептуальні засади інтеграції України до ЄС в контексті світових глобалізаційних процесів. Інтеграція освіти, науки і бізнесу: монографія. Том 10 / за ред. А. В. Череп. Запоріжжя: Видавничий дім «Гельветика», 2021. С. 52-54

Кострицька Анна,
здобувачка III курсу фахової передвищої освіти, спеціальності 076 Підприємництво та торгівля Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

Науковий керівник: Чайка С.А.,
кандидат філософських наук, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист кафедри загальнотеоретичної та прикладної підготовки Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

СОЦІАЛЬНО - ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ БІЖЕНЦІВ ПІД ЧАС ВІЙНИ

У результаті повномасштабної збройної агресії російської федерації в Україні стало актуальним явище міграції українських громадян, які шукають пристановище в європейських країнах. Ця примусова міграція завжди розглядалася як одна з найбільш критичних ситуацій у житті, і призвела до значних змін в їхньому житті. Для мільйонів українців цей досвід став екстраординарним та пов'язаним з серйозними психічними травмами та стресом. Інтенсивний вплив шоківих та несприятливих факторів середовища спричиняє розвиток психічного посттравматичного стресового розладу. Тому нині виникла гостра необхідність у розробці та впровадженні програм, які допомагатимуть українським вимушеним мігрантам інтегруватися в громади європейських країн.

У тих, хто вижив і отримав статус біженця або ВПО, одне з найважливіших питань полягає в тому, як продовжувати своє життя в іншому місті або країні. Війна, незалежно від того, чи безпосередньо вона зачепила людину, чи опосередковано, не залишає без впливу нікого – ні жінок, ні дітей, ні літніх людей, ні сильних духом та відважних. Всі вони з часом починають відчувати сильний посттравматичний стресовий розлад, який відображається по-різному у кожної особи. Багато з них навіть не усвідомлюють, що відбувається з ними та як з цим боротися.

Велика кількість людей відчули страх перед смертю, біль втрат – як матеріальних, так і втрат близьких, а також насильство. Їх життя розділилося на До та Після. Більшість починає відчувати так званий «Синдром біженця».

У соціально-психологічному вимірі процес інтеграції українських біженців до ЄС можна представити як надзвичайно складне багатоаспектне явище, у якому перетинаються, або збігаються, а, часом, і суперечать одні одним інтереси різних сторін. Так, європейці виявили неабияку гостинність: згідно з аналізом Ipsos Flash Eurobarometer, 89% жителів ЄС симпатизували українцям, 88% підтримували наданням прихистку біженцям з України [1]. У свою чергу, українці також зазначали позитив - серед усіх тих, хто від початку війни змінювали місце проживання (17% виїжджали за кордон, решта - на інше місце в межах України), 83% оцінювали ставлення до себе з боку місцевих жителів як дуже і скоріше доброзичливе, інакше думали лише 11% (дані Gradus Research Plus) [2]. Але, водночас, у ЄС відчуваються пов'язані з війною зростання цін, інфляція, побоювання дефіциту енергоносіїв. Українське інтернет-ЗМІ, що присвячене Європі, НАТО та реформам в Україні «Європейська правда» повідомляє дані британського агентства новин Reuters, що навіть у Німеччині, країні - локомотиві ЄС, через війну в Україні зросли ціни на енергоносії, що стало головною причиною прискорення інфляції у серпні до найвищого за майже півстоліття рівня [3]. Значна частина європейців вимушені більше заощаджувати, у ряді країн припиняються виплати біженцям, зменшуються пільги й обсяги допомоги. Від українців очікують якнайшвидшого опанування мови, влаштування на роботу, самостійного забезпечення себе, перетворення з реципієнтів бюджету на його донорів - платників податків. Ще наприкінці березня журнал «Forbes Україна» повідомив про сподівання на європейський дух гостинності як такий, що залежить від успішної інтеграції українських біженців у країнах перебування, і застереження Верховного комісара УВКБ ООН: «Солідарність може видихнутись і спричинити зворотну реакцію» [4].

Тепер розглянемо, з якими ж основними психологічними та емоційними труднощами зіштовхуються біженці:

1. Неприйняття нової реальності

Мільйони людей після переживань в Україні вимушено виїхали за кордон. Дні, тижні та місяці емоційного напруження призвели до цього переїзду. В нових країнах їх чекав зовсім інший світ з іншою культурою та людьми. Багато з них намагаються адаптуватися до нових реалій, вчать мову, шукають роботу та житло. Але не всім вдається швидко інтегруватися, і тоді вони почуваються самотньо, неприйняті та незрозумілі. Рішення залишатися чи повертатися має бути обміркованим. Вибір залишатися вимагає інтегруватися, освоювати мову та культуру країни. Варто не забувати, що навіть у ситуаціях, коли все не так як хотілось би, ви можете бути активними, спілкуватися, прислухатися до себе та підтримувати одне одного. Головне зараз - це турбуватися про себе та своє здоров'я.

2. Почуття провини

Багато людей, які покинули Україну, відчують глибоке почуття провини через це. Деякі відчують боягузтво та зраду, але не звертаються за допомогою через психологічні проблеми. Стрес, тривога та почуття провини можуть легко призвести до депресії – небезпечного стану, що порушує звичний ритм життя.

Сталість з почуттям провини під час війни є природною. Потрібно пам'ятати, що ваша реальна участь у подіях не відображається цими почуттями. Почуття провини є лише токсичною установкою, що розкладає зсередини. Важливо розуміти, що враження, ніби ви берете меншу участь у війні, посилюється за рахунок соціальних мереж. А також пам'ятайте, що це ілюзія, і більшість ваших друзів можуть заздрити вам і вашому яскравому життю.

3. Проблема ідентифікації, а саме, взаємовідношення особистої та чужої ідентичності.

Багато з нас вирішили залишити своє рідне місто та переїхати ближче до Заходу, щоб забезпечити себе та своїх близьких від війни. Але ця зміна обстановки може бути важкою для психіки. Люди, які переселилися далі від лінії

фронту, часто відчують стрес у контактах з людьми, які живуть в безпечних містах. Цей розрив може спричинити втрату почуття реальності та створення бар'єру між ними та іншими, хто не переживав подібних стресів. Такі почуття також звичайні у військових, які страждають від посттравматичного стресового розладу (ПТСР).

4. Підвищена тривожність.

Свідомість людини адаптується до нової реальності під час стресової ситуації. Це може викликати тривожність, підозрілість і безсоння. Щоб не залишатися виключеним, важливо розслабитися, займатися звичними справами та спілкуватися з іншими людьми. Не соромтеся звернутися за допомогою до психотерапевта або психолога, якщо ви або ваші близькі помітили ознаки ПТСР.

Слід пам'ятати, що підтримка близьких може бути найкращим способом позбавитися від депресії та стресу.

Соціально-психологічні проблеми, з якими стикаються біженці під час війни, є важливою частиною їхнього життя, і вони впливають на їхню психічну та соціальну адаптацію. Війна, як жахлива подія, має трагічні наслідки для психіки та соціальної адаптації людей, які вимушені покинути свої домівки.

Список використаних джерел

1. Вероніка Масенко. 85% українських переселенців відзначають, що в новій місцевості до них ставляться доброзичливо. Новини. 17 чер. 2022. Інтернет ЗМІ: The Village Україна. URL: <http://surl.li/ubiuv> (дата звернення: 15.08.2022).

2. Міграція та соціально-політичні настрої під час повномасштабної війни Росії проти України — восьма хвиля дослідження. Аналітичний звіт. Gradus Research Plus. Серпень 2022. С. 8, 27. URL: <https://gradus.app/uk/open-reports/> (дата звернення: 02.09.2022).

3. Інфляція в Німеччині зросла до найвищого рівня майже за 50 років. Економічна правда. 2022. 30 серп. URL: <http://surl.li/ubivf> (дата звернення: 05.09.2022).

4. Теплі обійми можуть охолонути. Як криза українських переселенців змінить Європу. Переказ матеріалу Economist. Forbes Україна. 2022. 27 бер. URL: <http://surl.li/ubivm> (дата звернення: 15.08.2022)

Чайка Світлана,

кандидат філософських наук, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист кафедри загальнотеоретичної та прикладної підготовки Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

ІНФОРМАЦІЙНО-ІДЕОЛОГІЧНЕ ПРОТИСТОЯННЯ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКО – РОСІЙСЬКІЙ ВІЙНІ

Явище конфліктів, зокрема військових, існувало завжди. Однак сучасні конфлікти охоплюють різні сфери – економічну, енергетичну, торговельну, дипломатичну, психологічну та інформаційну. Ці феномени стали більш вираженими завдяки розвитку нових інструментів, які дозволяють здійснювати ці конфлікти на більш широкому рівні. Інформаційно-ідеологічна війна, або інформаційно-ідеологічне протистояння, є однією з ключових складових сучасних конфліктів. Під інформаційно-ідеологічною війною розуміють систематичне використання інформаційних ресурсів та засобів масової інформації з метою впливу на свідомість і поведінку людей для досягнення політичних та військових цілей. Винаходи та технологічні інновації змінюють характер і методи ведення конфліктів, роблячи їх багат шаровими та багатоаспектними. Традиційне поняття війни як збройного конфлікту (міжнародного, внутрішнього або змішаного) залишається актуальним, однак інформаційні війни відіграють ключову роль у досягненні стратегічних цілей, деморалізації супротивника, легітимації агресії та дискредитації ворога, що виправдовує перемогу [1]. Вони мають значний вплив на формування суспільної свідомості та культури, використовуючи підміну сенсів та контекстів.

З цієї причини події на сході України часто описуються терміном «гібридна війна», який відображає зміщення акценту на інформаційну складову конфлікту [2, с. 864]. Гібридна війна - це концепція ведення конфлікту, що поєднує традиційні військові дії з нетрадиційними методами, включаючи інформаційні та кібератаки, економічний тиск, підтримку повстанських рухів, а також використання нерегулярних збройних формувань і терористичних актів. Одним

з перших, хто описав поняття гібридної війни, був американський військовий аналітик Ф. Хоффман. Він підкреслював, що гібридні війни відзначаються високою адаптивністю та гнучкістю стратегій, які застосовуються для досягнення поставлених завдань [3].

Концепція гібридної війни набула широкої популярності у зв'язку з російською агресією в Україні, де Росія поєднувала військові дії з масованою інформаційною кампанією, кібератаками, економічним тиском та підтримкою сепаратистських угруповань. Цей підхід продемонстрував, як різні методи можуть бути інтегровані для досягнення стратегічних цілей без офіційного оголошення війни.

Шведські дослідники А. Бард і Я. Зодерквіст описали нову систему суспільного управління, що виникла завдяки розвитку соціальних мереж, як нетократію. Вони стверджують, що відкритість інформаційного простору не гарантує розвитку демократичного суспільства. Навпаки, у мережевому суспільстві формується владна ієрархія, яка дозволяє маніпулювати громадською думкою [4].

Нетократія характеризується владною ієрархією, де ключову роль відіграють ті, хто контролює та управляє інформаційними потоками і мережами, на відміну від традиційної демократії, яка ґрунтується на територіальній та економічній владі.

Соціальні мережі значно спростили процеси інформаційної маніпуляції, оскільки вони збирають та аналізують дані про вподобання користувачів. В. Бойкіс зазначає, що ці дані можуть використовуватися не тільки розробниками платформ, але й спецслужбами інших країн, що підвищує ефективність ведення інформаційної війни.

Сучасні інформаційні технології, включаючи соціальні мережі, стали потужним інструментом для досягнення політичних цілей. Ці платформи збирають і обробляють величезні обсяги даних про користувачів, формуючи стрічку новин відповідно до їхніх вподобань. Це дозволяє не лише надавати

користувачам інформацію, яка їх цікавить, але й маніпулювати їхньою свідомістю, підсилюючи певні нарративи та блокуючи інші.

До повномасштабного вторгнення Росії в Україну більшість українців не усвідомлювали чітких меж між українською та російською культурами. Ці культури сприймалися як близькі, часто взаємопроникні та рідні. Це було результатом тривалої інформаційної кампанії, яка зумисно спотворювала розуміння культурної ідентичності.

Російська пропаганда, використовуючи соціальні мережі та медіаресурси, створювала викривлену реальність, де межі між культурами були розмитими, а російські нарративи вкорінювалися в українське інформаційне поле.

Така інформаційна війна не лише спотворює реальність, але й призводить до втрати національної ідентичності. Культурні традиції та цінності підмінюються нав'язаними ідеями, що призводить до культурної асиміляції. Вплив авторитетів думок та популярних блогерів у соціальних мережах посилює цей процес, змушуючи людей сприймати викривлену інформацію як істину. Це призводить до того, що суспільство втрачає здатність критично мислити та оцінювати реальність.

Для боротьби з таким інформаційним впливом необхідно розвивати критичне мислення серед населення. Формування навичок критичного аналізу інформації допоможе людям розрізнати правду від дезінформації. Вивчення філософських дисциплін є платформою для формування критичного мислення. Людям потрібно навчитися виходити за межі постійного інформаційного потоку, щоб мати можливість осмислювати та аналізувати отриману інформацію. Це дозволить їм краще орієнтуватися в реальності та протистояти маніпуляціям. А підвищення рівня медіаграмотності дозволить громадянам бути більш обізнаними про методи маніпуляції та пропаганди.

Кібербезпека також відіграє ключову роль у захисті від інформаційних атак. Інвестування у заходи кібербезпеки та впровадження ефективної кіберполітики допоможе захистити інформаційний простір від хакерських атак, витоків даних, кібершпигунства, спрямованих на маніпуляцію громадською думкою.

Прозорість у рекламі в інтернеті, зокрема розголошення спонсорів та критеріїв таргетингу, допоможе запобігти прихованим кампаніям впливу.

Міжнародна співпраця та дипломатія також є важливими аспектами протистояння інформаційно-ідеологічній війні. Співпраця з іншими країнами у вирішенні загроз інформаційної війни, обмін розвідкою та координація дій сприятимуть глобальній безпеці.

Таким чином, ефективне інформаційно-ідеологічне протистояння вимагає комплексного підходу, що включає розвиток критичного мислення, підвищення кібербезпеки, прозорість у рекламі та міжнародну співпрацю. Якнайменше ці заходи допоможуть захистити національну ідентичність та забезпечити безпеку в умовах сучасних глобальних викликів.

Список використаних джерел

1. Валерій Новородовський. Інформаційна безпека України в умовах російської агресії. Society. Document. Communication (2020) Ed. 9. A series of «Historical science». 150 – 179. Режим доступу: <http://surl.li/ubizd> (Дата звернення 02.05.2024)
2. Коваль Д.О., Короткий Т.Р. Інформаційна війна Російської Федерації проти України: оцінка міжнародного співтовариства. НУ «ОЮА». Ресурс доступу: <http://surl.li/ubizk> (Дата звернення 23.04.2024)
3. Hoffman, F. (2007). Conflict in the 21st Century: The Rise of Hybrid Wars. Potomac Institute for Policy Studies.
4. Bard A., Soderqvist J. Netocracy. The New Power Elite and Life after Capitalism. - L., 2002

СЕКЦІЯ ПРАВА ТА МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

Басиста Ірина,

доктор юридичних наук, професор, професор кафедри кримінального процесу та криміналістики факультету №1 Інституту з підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції Львівського державного університету внутрішніх справ

Гутник Аліна,

доктор філософії у галузі права, доцент кафедри кримінального процесу та криміналістики факультету №1 Інституту з підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції Львівського державного університету внутрішніх справ

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЇ З БАЗИ ДАНИХ ЦЕНТРУ «МИРОТВОРЕЦЬ» У ПЕРЕБІГУ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ

Під час досудового розслідування кримінальних правопорушень, а особливо тяжких міжнародних злочинів, часто виникає необхідність використання інформації із відкритих джерел, зокрема – баз даних.

Одна із таких баз даних розміщена на сайті Центру «Миротворець» (далі – «Миротворець»). «Миротворець» розпочав свою роботу після початку російсько-української війни у 2014 р. Згодом було створено веб-сайт. На веб-сайті «Миротворця» зазначено, що це незалежна недержавна організація, створена групою вчених, журналістів та спеціалістів, які займаються творчою науковою та журналістською діяльністю [1]. Сама база даних називається «Чистилище», однак переважно її називають за однойменною назвою сайту. У цій базі наявні: персональні дані осіб, які могли вчинити злочини проти основ національної безпеки України, або злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку, їх фотографії, дані членів сім'ї та посилання на

соціальні мережі; дії, які, особа вчинила; посилання на відкриті джерела, які підтверджують цю інформацію. У базі також є свій внутрішній класифікатор. Наприклад, «сепаратист», «бойовик НЗФ», «терорист», «найманець», «пропагандист», тощо[2].

На сайті також зазначено, що «Миротворець» не заперечує проти використання інформації та відомостей, що містяться на сайті співробітниками СБУ, МВС, ДПСУ, ЗСУ в оперативній та розшуковій діяльності [1]. Водночас, відкритим залишається питання можливості використання цієї інформації під час досудового розслідування, коли оперативно-розшукова справа не заводиться, а слідчий збирає відомості за допомогою тих засобів доказування, які регламентовані у КПК України.

Маємо певні сумніви у допустимості використання інформації з «Миротворця» у доказуванні, так як, по-перше, діяльність сайту неодноразово та аргументовано критикувалась міжнародною спільнотою та правозахисниками [3, с.29; 4, с. 21; 5, 6, 7 8].

По-друге, для наповнення бази можуть використовуватися злиті дані. Наприклад, у 2016 році, після зламу системи т.зв. МВС ДНР опубліковано списки осіб, які отримали акредитацію на здійснення журналістської діяльності на окупованій території. Як зазначає журналістка М. Кіркова «...журналісти, чії дані були опубліковані в «Миротворці», були оголошені колаборантами сепаратистів. Багато хто з них згодом отримав смертельні погрози» [8].

По-третє, є також питання щодо законності підстав збору та обробки персональної інформації про особу, а отже ймовірні порушення права на приватність.

По-четверте, виникають сумніви й щодо належності та автентичності тих джерел, з яких відбувається наповнення контенту сайту та виникають питання щодо релевантних посилань на них. Приміром факт наявності судимості [9] чомусь підтверджено не інформацією з ІАС «Облік відомостей про притягнення особи до кримінальної відповідальності та наявності судимості» [10], а наявними попередніми інтерв'ю з особою?

По-п’яте, достеменно невідомо хто є власником, адміністратором веб-сайту, хто опрацьовує та перевіряє матеріали на сайті та чим особи керуються, коли застосовують класифікатори до особи. Фактично будь-хто може надіслати матеріали. Адже це може бути і особа, яка зацікавлена у висвітленні когось у поганому світлі, зіпсуванні репутації, помсти тощо. Також треба розуміти, що є багато неправдивої інформації та дезінформації про особу, яка публікується в Інтернеті та може лягти в основу досьє у «Миротворці». Актуальності та поширення набули й Deepfake, котрі навіть фахівцям розпізнавати або ж не до снаги, або ж потрібно затратити значні час та ресурси, людські в тому числі. Отже, отримані дані із цієї бази можуть не відповідати вимогам допустимості (ймовірні істотні порушення прав та свобод людини тощо), належності (відомості не підтверджують та не спростовують інформацію), достовірності (неможливо встановити хто, коли та для чого публікував інформацію, яка лежить в основі досьє та хто наповнює базу).

Проте, не варто повністю виключати можливість використання цієї бази, але, її *опрацювання очевидно не має відбуватися з метою доказування у кримінальному провадженні*. У ній зосереджено та проаналізовано значний масив інформації, яка може представляти оперативний інтерес та у належний спосіб має бути перевіреною і оціненою. Зважаючи на те, що у «досьє на особу» зазначаються усі відкриті посилання, з яких воно формувалось, то доцільно провести їх моніторинг, а не тільки перегляд сайту «Миротворець». Важливо також звертати увагу на актуальність інформації, так як «досьє» формується на певну дату.

Список використаних джерел

1. Про Центр. Центр дослідження ознак злочинів проти національної безпеки України, миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку «Миротворець» : веб-сайт. URL : <https://myrotvorets.center/about/>
2. Класифікатор «Чистилища» сайту «Миротворець». Центр дослідження ознак злочинів проти національної безпеки України, миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку «Миротворець»: веб-сайт. URL: <https://myrotvorets.center/1785100-klassifikator-chistilishha-sajta-miro/>
3. Report on the human rights situation in Ukraine 16 May to 15 August 2017. Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights. P. 48 p. URL:

https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Countries/UA/UAReport19th_EN.pdf

4. European Parliament resolution of 11 February 2021 on the implementation of the EU Association Agreement with Ukraine (2019/2202(INI)). 32 p. URL: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0050_EN.pdf

5. Сташинський Я. Сайт «Миротворець» порушує право на приватне життя і презумпцію невинуватості, – місія ООН. 02.03.2018. Українські новини: веб-сайт. URL: <https://ukranews.com/ua/news/550559-sajt-myrotvorec-porushuye-pravo-na-pryvatne-zhyttya-i-prezumpciyu-nevynuvatosti-misiya-oon>

6. Email Hack Leads to Threats Against Journalists in Ukraine. 10.08.2016. Human Rights Watch: website. URL: <https://www.hrw.org/news/2016/08/10/email-hack-leads-threats-against-journalists-ukraine>

7. Правова абетка: чи порушує сайт Миротворець закон про захист персональних даних? 87 випуск подкасту Олега Шинкаренка та Олени Сапожнікової «Правова Абетка» на Громадському радіо за підтримки мережі громадських приймалень та Центру стратегічних справ УГСПЛ із виконавчим директором спілки Олександром Павліченком. 01.06.2018. УГСПЛ : веб-сайт. URL: <https://www.helsinki.org.ua/articles/pravova-abetka-chy-porushuje-sajt-myrotvorets-zakon-pro-zahyst-personalnyh-danyh/>

8. Кіркова М. Чи дійсно «Миротворець» є «списком смерті»? 03.08.2023. Factcheck: веб-сайт. URL: <https://factcheck.bg/uk/chi-dijsno-mirotvorec-ie-spiskom-smerti/>

9. Пошук за даними: Поворознюк Олександр Григорович. Центр дослідження ознак злочинів проти національної безпеки України, миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку «Миротворець»: веб-сайт. URL: <https://myrotvorets.center/criminal/povorozniuk-aleksandr-hryhorevych/>

10. Роз'яснення щодо порядку отримання фізичними особами відомостей про притягнення до кримінальної відповідальності, відсутність (наявність) судимості або обмежень, передбачених кримінальним процесуальним законодавством України. МВС України: веб-сайт. URL: <https://mvs.gov.ua/katalog-poslug/servisi-ta-poslugi-organiv-sistemi-vnutrisnix-sprav/rozyasnennya-shhodo-poryadku-otrimannya-fizicnimi-osobami-vidomostei-pro-prityagnennya-do-kriminalnoyi-vidpovidalnosti-vidsutnist-nayavnist-sudimosti-abo-obmezen-peredbacenix-kriminalnim-procesualni>

Береза Юлія,

здобувачка вищої освіти факультету № 1
Криворізького навчально-наукового інституту
Донецького державного університету
внутрішніх справ, рядовий поліції

Науковий керівник: Ястремська Н.М.,

к.е.н., доцент, доцент кафедри державно-
правових дисциплін Криворізького навчально-
наукового інституту Донецького державного
університету внутрішніх справ

МІЖНАРОДНЕ ГУМАНІТАРНЕ ПРАВО: УТРИМАННЯ ПОЛОНЕНИХ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Ратифікація Женевських конвенцій підтверджує прихильність України принципам гуманітарного права та її готовність захищати людей під час збройних конфліктів .

Женевські конвенції є основоположними документами міжнародного гуманітарного права, які встановлюють правила ведення війни та захисту людей, які постраждали від неї. Україна, як держава-учасниця Женевських конвенцій, зобов'язана дотримуватися їхніх положень та вживати заходів для їх імплементації на національному рівні [1].

Ратифікація Женевських конвенцій також має важливе значення для захисту українських військовополонених у разі їхнього потрапляння в полон. Міжнародне гуманітарне право (МГП) встановлює правила ведення війни та захисту людей під час збройних конфліктів. Ці правила включають, серед іншого, положення щодо поводження з полоненими .

Основні принципи МГП щодо поводження з полоненими:

- повага людської гідності і не повинні піддаватися жорстокому поводженню, катуванню, або будь-яким іншим формам приниження.
- право на життя, фізичну та психічну недоторканість, а також на повагу до їхньої честі та гідності.
- гуманне поводження і без будь-якої дискримінації.
- мають бути забезпечені належні умови життя, включаючи їжу, воду,

медичну допомогу та одяг.

- право на зв'язок з сім'єю та на отримання юридичної допомоги.
- дозвіл на вільне сповідання своєї релігії.
- їх не можна примушувати до праці, окрім як до полегшення їхнього життя в полоні.
- не можна використовувати військовополонених як живі щити.

З ними має бути поводитися відповідно до Женевської конвенції про поводження з військовополоненими (1949) та інших відповідних міжнародних договорів [2].

Збройні конфлікти в 21 столітті часто характеризуються участю недержавних збройних груп, використанням нових технологій, таких як безпілотні літальні апарати та розмиттям меж між цивільними та комбатантами. Ці нові умови створюють виклики для застосування МГП, зокрема, щодо поводження з полоненими.

Наприклад, може бути складно визначити, хто є комбатантом, а хто цивільною особою, особливо коли йдеться про членів недержавних збройних груп. Також може бути складно забезпечити належні умови життя для полонених в зонах бойових дій або в інших нестабільних умовах [3].

Важливо зазначити, що МГП є динамічною галуззю права, яка постійно розвивається з метою адаптації до нових викликів. Держави, міжнародні організації та експерти з МГП постійно працюють над покращенням правил захисту людей під час збройних конфліктів, включаючи полонених.

Станом на 1 травня 2024 року:

- Точна кількість українських військовополонених, які утримуються Росією, невідома. Оцінки коливаються від декількох тисяч до десятків тисяч.
- Звіти про умови утримання українських військовополонених в Росії різняться. Деякі повідомляють про жорстоке поводження, катування та нелюдські умови, тоді як інші описують більш задовільні умови [4].
- Відомо, що українських військовополонених утримують в різних місцях по всій Росії, включаючи колонії, в'язниці та інші спеціально призначені для

цього заклади.

– З початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну в лютому 2022 року відбулося кілька обмінів полоненими. Однак тисячі людей (як цивільні, так і військові) все ще залишаються в полоні.

– Україна та міжнародні організації, такі як ООН та Міжнародний комітет Червоного Хреста, закликають Росію дотримуватися Женевської конвенції про поводження з військовополоненими (1949р.) та інших норм міжнародного гуманітарного права.

Що стосується питання українських полонених, то Україна докладає значних зусиль для звільнення своїх полонених, для чого створено спеціальний штаб з координації зусиль з пошуку та повернення українських військовополонених, залучаються міжнародні організації та посередники, активно підтримує своїх співвітчизників у полоні й українське суспільство.

Також Україна виконує взяті на себе міжнародні зобов'язання у відповідності до міжнародного гуманітарного права та підписаних Женевських конвенцій. Так Україна забезпечуються належні умови життя та надає медичну допомогу російським військовополоненим, вони мають право на зв'язок з сім'єю та на юридичну допомогу, Україна неодноразово заявляла про готовність до обміну полоненими за принципом «все на все» та ін.

Важливо зазначити, що ситуація з полоненими постійно змінюється.

Питання розшуку та утримання військовополонених, є достатньо актуальним для України в умовах активних військових дій зі сторони російської федерації, що потребує подальшого вивчення, а також моніторингу різноманітних інформаційних джерел для отримання найактуальнішої інформації, в тому числі за оновленнями від офіційних джерел, таких як Міністерство оборони України, Генеральний штаб Збройних Сил України та уповноважені міжнародні організації.

Список використаних джерел:

1. Про ратифікацію Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року про захист жертв війни : Указ Президії Верхов. Ради УРСР від 3 лип., 1954 р., № 114а-03. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/114%D0%B0-03#Text> (дата

звернення 02.05.2024)

2. Конвенція про поводження з військовополоненими, Женева, від 12 серп. 1949 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153#Text (дата звернення 02.05.2024)

3. Конвенція про захист цивільного населення під час війни, Женева від 12 серп. 1949 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text. (дата звернення 02.05.2024)

4. Наша система утримання полонених - європейська, у рашистів - ГУЛАГівська: веб.сайт. URL: <https://armyinform.com.ua/2023/05/16/nasha-systema-utrymannya-polonenyh-yevropejska-u-rashystiv-gulagivska/> (дата звернення 03.05.2024)

Беспалова Аліна,

здобувачка освіти 4 курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 081 Право Національного університету «Чернігівська політехніка»

Науковий керівник: Осипенко І.П.,

старший викладач кафедри кримінального права та правосуддя Національного університету «Чернігівська політехніка»

ДІАГНОСТИКА В РОБОТІ СЛІДЧОГО

Мета дослідження полягає в аналізі та вдосконаленні методів діагностики, які використовуються в роботі слідчого, з метою підвищення ефективності розслідування кримінальних правопорушень, забезпечення об'єктивності при зборі та аналізі доказів, а також забезпечення правильного та справедливого вирішення кримінальних справ.

Криміналістична діагностика являє собою процес аналізу властивостей та стану об'єкта (або ситуації) з метою встановлення змін, які сталися в ньому, визначення причин цих змін та їх зв'язку з вчиненим кримінальним правопорушенням. Загалом, кримінальна діагностика – це уявна реконструкція вчиненого кримінального правопорушення, під час якої переважають висновки «зворотного напрямку»: від наслідку – до причини, від явища – до його суті, від відображення - до аналізу властивостей та стану відображення об'єкта [1].

Слід зазначити, що у криміналістичних дослідженнях діагностика зазвичай передує ідентифікації. Наприклад, за слідами ніг, ще до ідентифікації взуття, роблять висновки про напрям руху людини, про наближену швидкість руху, факт перенесення нею вантажу, про рух в умовах ночі тощо.

Сутність криміналістичної діагностики полягає у дослідженні властивостей та стану об'єкта (або ситуації) з метою встановлення змін, що відбулися в ньому (ній), визначення причин цих змін і їх зв'язку зі скоєним злочином. Значення діагностичного дослідження властивостей і стану об'єкта полягає у його розпізнанні за допомогою гіпотез, версій, припущень та експерименту з метою встановлення факту вже булої події.

Хотілося б зазначити, що побудова та перевірка слідчої версії (гіпотези) відіграють досить важливу роль у процесі діагностики. Слідча версія є припущенням, що базується на наявних фактичних даних, щодо сутності або окремих обставин розслідуваної події, яке пояснює походження події та зв'язок між її фактами [2, с.45].

Слідчий, проводячи первинні слідчі дії, формує версію, яка ґрунтується на криміналістичній характеристиці злочину, індукції та дедукції. Слідча версія піддається перевірці та повинна відповідати результатам досліджень, спостережень і наявному матеріалу, які накопичені в ході слідчого експерименту та спеціальних експертних пізнань.

Варто відмітити, зазвичай спочатку слідчий пояснює події, що мають ознаки кримінального правопорушення в цілому (типу самогубство, нещасний випадок, вбивство) – так звана «загальна версія». Паралельно, він може висувати припущення, що пояснюють окремі обставини злочину (мотив, спосіб вчинення, час, місце, особистість злочинця і т. д.). Кожна з цих обставин може стати предметом окремого дослідження, а для кожної створюються відповідні версії, які пояснюють їх особливості і походження.

Все вищезгадане вказує на те, що для формулювання хоча б однієї слідчої версії необхідна певна конкретна інформація про подію, хоча б мінімальна фактична база, на якій версія має бути побудована та пояснена. Лише в такому

випадку версія буде обґрунтованою та реально можливою. Слідчий може спиратися не лише на достовірно відомі факти, але й на неперевірену інформацію. Допустимість такої інформації пояснюється тим, що версія, як зазначалося вище, є припущенням, а висновки, що з неї випливають, мають лише умовний характер [3].

Слід наголосити на тому, що найважливішим елементом криміналістичної діагностики в роботі слідчого є встановлення причинно-наслідкових зв'язків. Встановлення причинності може бути як метою діагностики, так і частиною цього процесу, проміжним етапом на шляху до розуміння події (явища, факту).

Отже, враховуючи вищевикладене, хочу відзначити, що робота слідчого ґрунтується на науковому методі криміналістичної діагностики. У своїй роботі слідчий встановлює просторову структуру обстановки злочинної події, тимчасові характеристики злочинної події, відповідності ситуації, яка викладається учасником процесу, криміногенним факторам, що становлять елементи причин і умов злочинної події, ретроспективно досліджує причинно-наслідкові зв'язки, прогнозує дії причинно-наслідкових зв'язків. Вирішення цих питань є завданнями криміналістичної діагностики. Таким чином, криміналістична діагностика є невід'ємною складовою роботи слідчого.

Список використаних джерел

1. Поняття і завдання криміналістичної діагностики. URL: <https://studies.in.ua/kryminalistyka-shaprgalky/3603-ponyattya-zavdannya-krimnalstichnoyi-dagnostiki.html>
2. Удовенко Ж. В. Криміналістика: конспект лекцій. За заг. ред. Галана В. І. Ж. В. Удовенко. К. «Центр учбової літератури». 2016. 320 с.
3. Діагностика в роботі слідчого. URL: <http://um.co.ua/4/4-5/4-53065.html>

Бобокал Олена,
викладач-методист, спеціаліст вищої
категорії Київського фахового коледжу
туризму та готельного господарства

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОВИЙ КОНТРОЛЬ ДОТРИМАННЯ ПРАВ І СВОБОД ПІД ЧАС ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ

Збройні конфлікти, на жаль, є жахливою реальністю світу, що призводить до невимовних страждань та порушення прав людини. Проте, навіть у такі темні часи, міжнародне право встановлює рамки, спрямовані на захист прав і свобод цивільних осіб, військовополонених та інших осіб, що постраждали від війни.

Незалежно від того, чи то мирний, чи то воєнний час, норми міжнародного права з питань захисту прав людини застосовуються в обох випадках. Проте, з врахуванням особливостей воєнного стану, виникає проблема в забезпеченні окремих прав, наприклад права на життя.

Зокрема, стаття 15 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод передбачає можливість відступу уряду воюючої країни від зобов'язань по конвенції, але в межах гостроти становища [1].

І якщо одні права з об'єктивних причин не можуть бути забезпеченні, то інші права можуть не дотримуватись владою необґрунтовано, а ускладнення міжнародно-правового контролю погіршує загальну атмосферу якості забезпечення прав і свобод в окремії державі.

Основним суб'єктом, який має зобов'язання за міжнародним гуманітарним правом, є держава як основний суб'єкт міжнародного права. Таким чином, в сучасному міжнародному праві виникла система відповідальності за порушення законів і звичаїв війни урядовими та неурядовими міжнародними організаціями [2].

Проте останні події російсько-української війни показують деяку неефективність наявної процедури дотримання прав і свобод у воюючих країнах.

Контролюючі органи та організації не можуть, а інколи не бажають приймати участі в контролі дотримання прав і свобод в зоні збройного

конфлікту, інколи це виправдане надзвичайною активністю бойових дій, але частіше – простим небажанням таких органів та організацій наражати на небезпеку своїх працівників, що призводить до простої неефективності самого процесу контролю.

Зокрема, виникає ситуація, що держава, яка в повній мірі допускає міжнародні організації контролю за якістю дотримання прав і свобод, зокрема у сфері гуманітарного права та правил поводження з комбатантами, перебуває у гіршому становищі, ніж країна, яка повністю ігнорує свої зобов'язання.

Від початку збройного конфлікту на сході України навесні 2014 року, розпочатого та підтримуваного російською федерацією, конституційний лад та будь-які способи захисту та контролю дотримання прав і свобод на цій окупованій території України фактично припинили своє існування. Але попри це, жодного значущого тиску з боку міжнародного суспільства на російську федерацію наразі немає, в цей час країна-окупант продовжує знущатись та порушувати права цивільного населення та військовополонених [3].

Крім того, існують приклади та свідчення, коли представники міжнародних організацій прямим чином бездіяли, споглядаючи на порушення прав.

Згідно з міжнародним гуманітарним правом, сторони збройного конфлікту зобов'язані захищати цивільне населення. Зокрема, не будувати військових об'єктів на території населених пунктів, не прикриватися населенням живим щитом, не наражати на небезпеку мирне населення [2].

Україна дотримується цих правил з правових та гуманістичних причин, в той час як ворожа сторона постійно прикривається цивільним населенням, та не несе за це жодної відповідальності.

Отже, на підставі викладеного, вважаємо, сучасна система міжнародно-правового контролю дотримання прав і свобод під час збройних конфліктів повинна бути терміново доопрацьована, зокрема в сфері відповідальності (санкцій) сторони, яка не дотримується забезпечення прав і свобод, а також не допускає жодних міжнародних контролюючих органів в зону збройного

конфлікту та в зоні утримання військовополонених та локального перебування вимушених переселенців.

Система контролюючих органів повинна бути реформована, зокрема в сфері їхньої діяльності в зоні збройного конфлікту, адже часто такі суб’єкти отримують мільярдні суми грошового утримання, при цьому не виконують своїх обов’язків, прямим чином роблячи свою діяльність фіктивною.

Список використаних джерел:

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : Конвенція Ради Європи від 04.11.1950 р. : станом на 01 серпня. 2021 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 28.04.2024).
2. Ногас Н. Наукова стаття. Міжнародний захист прав людини під час збройних конфліктів. // Актуальні проблеми правознавства (дата звернення: 28.04.2024).
3. Національний ін-т стратегічних досліджень. // Аналітична записка. Проблеми захисту конституційних прав і свобод громадян України під час врегулювання збройного конфлікту на Донбасі (дата звернення: 28.04.2024).

Бобокал Олена,

викладач-методист, спеціаліст вищої категорії
Київського фахового коледжу туризму та
готельного господарства

Кучак Олена,

викладач-методист, спеціаліст вищої категорії
Київського фахового коледжу
туризму та готельного господарства

РИМСЬКЕ ПРАВО І СУЧАСНЕ ЄВРОПЕЙСЬКЕ ПРАВО: ПОРІВНЯЛЬНО - ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Римське право розуміється як ідеологічно-культурне утворення, яке стало одним з основоположних чинників формування сучасного права Європи.

Європа постійно оглядається на свої античні витоки: свобода і демократія, протиріччя між нормами, які забезпечують інтереси суспільного цілого, і захистом інтересів особистості, неспівпадіння норм природного і чинного

позитивного права — це все уже мало місце в історії до європейського періоду, але залишається таким само актуальним і для сучасної Європи [1, с. 39].

Зрозуміти реалії сьогодення зможемо, лише зрозумівши минуле. Але прикрим фактом є те, що сучасність дозволяє собі доволі часто вільно обходитися з поняттями, інколи збіднюючи їх значення, саме це трапилося і з поняттям європейського права, яке зазвичай ототожнюється з чинним законодавством Європейського Союзу.

Враховуючи такий підхід втрачається глибинна сутність складного культурного артефакту, яким і є європейське право, а також не враховуються основоположні чинники формування цього соціокультурного утворення.

Сьогодні сфера дослідження європейського права поширюється від абстрактно-метафізичних до вузькопрагматичних точок зору, кожна з яких не може претендувати на адекватне відображення європейського права в усьому його обсязі та повноті [3, с. 147].

Становлення європейського права стало можливим завдяки єдності культурних перспектив: перша перспектива пов’язана з відродженням ідеї ролі права в суспільстві як основного регулятора та поширенням ідей римського права (це так зване «друге народження римського права»); друга пов’язана з розвитком християнської цивілізації; третя — це ідея екстериторіального характеру права, яка ґрунтується на визнанні права основною соціальною цінністю. Говорячи про вплив римського права на європейське, можемо зауважити, що мова не йде про пряме, безпосереднє використання римського права у його первинному вигляді, не про автентичність системи унікального правового регулювання, а про її «переспівування», із збереженням основних системотворчих елементів[4, с. 98].

Європейське право як культурний феномен характеризується особливим типом мислення, що концентрується на раціональному осмисленні дійсності, а звідси примат раціонального над іншими формами пізнання.

І ще одна особливість римського права заслуговує на увагу. Мова йде про індивідуалізм. Індивідуалізм в праві може мати місце лише за умови, що

індивідуальні інтереси особистості визнаються і захищаються тоді, коли вони відповідають типовим інтересам багатьох членів суспільства. Першопочатково індивідуалізм у римському праві виражався через визнання одноосібного суб'єкта приватної власності, згодом він трансформувався в так званий «суверенітет приватної особи», а нині принцип індивідуалізму є основною ідеологемою європейської культури та європейського права [5, с. 112].

Сучасність характеризується зростанням інтересу до проблеми прав людини, а тому індивід розглядається як безумовна цінність, наділений рівністю, свободою, розумом. Становлення європейського індивідуалізму пов'язане з поступовим стиранням різниці між трансцендентними та життєвими цінностями. За наявності трансцендентних цінностей індивід втягнений у сферу тяжіння до трансцендентності, вважаючи за істинне те, що не належить до світу його життя [2, с. 312].

Хотілося б звернути увагу на ще одну особливість римського і сучасного європейського права — феномен мультикультуралізму. Для римської культури в цілому, і для сучасної європейської характерною є множинність культур і субкультур, які складають реальність «мультикультури» — наявності в одній культурі краплень і присутності інших активних культур.

Римські юристи широко використовували елементи правових культур інших народів: варто згадати, що основні технологічні прийоми створення позитивного права римляни запозичили у греків; громадяни Риму активно використовували надбання звичаєвого правового регулювання поневолених народів. Якщо уважно проаналізувати правові системи сучасних європейських держав, то стає помітним вплив та проникнення правових феноменів з однієї системи в іншу, асимілятивні та дисимілятивні процеси в сфері права, які, з одного боку, зближують національні правові системи, а з іншого — сприяють збереженню їх унікальності [4, с. 219].

Зараз же спостерігається оновлення романо-германського правового мислення. Європа потребує формування нової правової культури, яка поєднує в собі елементи романо-германської та англо-американської правових систем, як

найвпливовіших сучасних правових систем, в тому числі і всіх новітніх правових систем.

Тому європейське право, а разом з ним і римське право, знаходяться в процесі вдосконалення нормами інших правових систем подібно до вдосконалення норм римського права за рахунок норм інших народів на початковому етапі. Тобто процес мультикультуралізму продовжується і сьогодні.

Список використаних джерел:

1. Андрусяк Т. Шлях до свободи (Михайло Драгоманов про права людини). — Львів: Світ, 1998. — 189 с.
2. Харитонов Є. Рецепція римського приватного права як підґрунтя сучасної цивілістики. // Вісник Академії правових наук. — 1998. — № 2 (13). — С. 107–108.
3. Гринько С. Д., Голуб С. М. Римське право та його історичне значення.// Університетські наукові записки. - 2016. - № 3. - С. 342-350.
4. Вовк В.М. Римське право і сучасне європейське право.// Порівняльно правові дослідження: українсько-грецький міжнародний науковий юридичний журнал. 2009. - № 2. - С. 14-19.
5. Дембінські А. Римське право та правова культура Європи / А. Дембінські, М. Йоньца. – Люблін, 2008. – 150 с.

Бундюк Богдана,

здобувач початкового рівня (короткий цикл) вищої освіти ВСП «Фаховий коледж Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича»

Науковий керівник: Попельницька Н.С. – викладач I категорії ВСП «Фаховий коледж Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича»

ПОЗОВ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Вступ. Серед усіх можливих форм захисту прав особи найбільш ефективною є судова. При цьому, реалізувати право особи на судовий захист можна лише за умови дотримання встановленого законом процесуального порядку, в тому числі, і порядку пред’явлення позову як одного із основних

засобів захисту порушених прав. Недотримання існуючих правил пред’явлення позовів у цивільному судочинстві породжує негативні наслідки у формі відмови розглянути справу і, як наслідок, призводить до неможливості реалізувати право особи на судовий захист.

Актуальність теми. Не зважаючи на таку важливу роль позову в механізмі захисту порушених прав в практиці та теорії цивільного процесу на сьогодні відсутнє одностайне розуміння сутності, змісту та правової природи позову, а тому тема дослідження видається актуальною.

Ступінь наукового дослідження. Значний внесок у розвиток теорії позову зробили такі науковці: С.М. Бервено, Ю.В. Білоусов, С.В. Васильєв, О.В. Гетманцев, Т.В. Заварза, В.М. Коссак, Р.Я. Лемик, Л.О. Майстренко, Ю.В. Навроцька, Л.В. Новікова, І.Ю. Татулич, М.М. Ясинок та деякі інші.

Метою даної роботи є дослідження правової природи позову у цивільному судочинстві.

Виклад основного матеріалу. Однією із ключових рис позовного провадження є порушення справи за допомогою позову, відтак позов розглядають як основний засіб порушення цивільної справи, який пред’являється з метою захисту порушених, невизнаних чи оспорюваних прав.

Разом із цим, незважаючи на те значення, яке відіграє позов у цивільному судочинстві, аналіз норм Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України) свідчить, що про те, що поняття позову на сьогодні не визначено на законодавчому рівні, а знаходить своє відображення лише в наукових доробках фахівців у сфері процесуального права.

З метою розкриття сутності і правової природи інституту позову, вважаємо за необхідне детально проаналізувати характерні риси позову, а потім на їх основі запропонувати власну дефініцію даного поняття.

Отже, проаналізуємо характерні риси позову у цивільному судочинстві:

1) позов може подаватися тільки до суду першої інстанції з дотримання існуючого процесуального порядку. Порядок пред’явлення позову до суду врегульований ст. 184 ЦПК України [1];

2) пред’явлення позову можливе лише в справах позовного провадження. Так, підставою для відкриття провадження в окремому та наказному провадженні є заява, а у суді апеляційної та касаційної інстанції, відповідно, апеляційна та касаційна скарга, позов же служить підставою для відкриття виключно позовного провадження у суду першої інстанції;

3) позов обов’язково повинен містити матеріально-правову вимогу позивача до відповідача про захист порушеного, невизнаного чи оспорюваного права [2, с. 4]. Відзначимо, що матеріально-правова вимога – це вимога, яка необов’язково пов’язується з певним матеріальним (майновим) правом, адже в порядку позовного провадження захисту може підлягати і особисте немайнове право особи. Така вимога є матеріально-правовою, оскільки вона впливає із норм матеріального права. Так, ст. 19 ЦПК України передбачено, що у порядку цивільного судочинства розглядаються справи, які виникають із цивільних, житлових, земельних, сімейних та інших правовідносин [1];

4) кожна обставина, на яку посилаються сторони в позовній заяві має бути підтверджена належними, допустимими, достатніми і достовірними доказами;

5) позовна заява має містити спосіб захисту порушеного, невизнаного чи оспорюваного права. Важливо, що такий спосіб захисту має випливати із закону, договору, укладеного між сторонами у матеріальних правовідносинах або ж хоча й не бути визначеним нормами права чи договором, але відповідати загальним засадам права. Зокрема, до можливих способів захисту прав особи відносяться: відновлення становища, яке існувало до порушення права; визнання наявності чи відсутності права; зміна чи припинення правовідношення; примушування до виконання обов’язку в натурі тощо [3];

6) позовна заява за формою і змістом має відповідати вимогам ЦПК України. Такі вимоги передбачені ст. 175 ЦПК України. Недотримання особою встановлених вимог є підставою для залишення позовної заяви без руху. Таким чином можемо, стверджувати, що вимоги щодо форми і змісту позовної заяви є імперативними, а відтак обов’язковими для врахування;

7) позовна заява передбачає наявність двох сторін – позивача і відповідача.

При цьому, позов може бути пред’явлений позивачем або іншою уповноваженою на це особою. Так, ЦПК України наділяє правом на пред’явлення позовної заяви органів та осіб, які за законом мають право звертатися за захистом прав та інтересів інших осіб. Крім того, із позовною заявою до суду може звернутися особа на захист прав та інтересів іншої особи. У цьому випадку особа в інтересах якої пред’явлено позов має підтримати останній в судовому засіданні, в протилежному випадку суд відповідно до п. 7 ч. 1 ст. 257 до ЦПК України має постановити ухвалу про залишення позовної заяви без розгляду [1];

8) наявність спору про право – у разі відсутності спору про право підстави для пред’явлення позову відсутні як такі. Вказане пов’язане із тим, що позов, як уже зазначалося, є засобом порушення справи у порядку позовного провадження, неодмінною ознакою якого є спір про право.

9) позов за своєю природою є складним явищем, яке складається з певних частин – предмета, підстави та змісту позову [4, с. 145].

Значення виділення елементів позову полягає у тому, що вони індивідуалізують позов і дають змогу здійснити контроль за тим, щоб позивач не зловживав своїми процесуальними правами шляхом пред’явлення тотожних позовів (позовів, пред’явлених тим же позивачем до того ж відповідача і з тим же предметом, підставою та змістом позову); визначають межі судового розгляду – за загальним правилом, суд за своєю ініціативою не може розглядати вимоги, які йому не передані і ухвалювати щодо них судові рішення; елементи позову визначають предмет доказування по справі.

Висновки. На підставі дослідження наведених ознак позову, можемо визначити останній як матеріально-правові вимоги позивача, чи іншого уповноваженого на це суб’єкта, до відповідача про захист порушених, невизнаних чи оспорюваних прав особи, які впливають із цивільних, сімейних, житлових, трудових чи інших правовідносин.

Значення позову полягає у тому, що він є єдиним засобом порушення цивільної справи у порядку позовного провадження, відтак початок даного виду

провадження пов’язується саме з моментом пред’явлення позовної заяви до суду в порядку встановленому нормами ЦПК України.

Ключова роль інституту позову обумовила і назву відповідного виду провадження.

Список використаних джерел

1. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>
2. Братель О. Позов – цивільний процесуальний та матеріально-правовий юридичний факт. Підприємництво, господарство і право. № 1. 2016. С. 3-10.
3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
4. Коссак В.М., Лемик Р.Я., Навроцька Ю.В. Цивільне процесуальне право України: підручник. Харків: Право, 2020. 752 с.

Бучацька Лана,

здобувачка IV курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 081 Право Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

Науковий керівник: Коросташивець Ю.Г.,

к. ю. н., доцент, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ АНТИМОНОПОЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА РОЗВИТОК РИНКОВОЇ КОНКУРЕНЦІЇ ТА СПРИЯННЯ ІННОВАЦІЙНОМУ СЕРЕДОВИЩУ

Закладаючи нормативний фундамент для ефективного функціонування економіки, правове регулювання антимонопольної діяльності виступає важливим механізмом, що забезпечує баланс між конкурентоспроможністю та інноваційним потенціалом ринкових суб’єктів. Грамотне провадження антимонопольної політики дозволяє забезпечити чесну конкуренцію, стимулюючи тим самим розвиток інноваційних технологій та підвищення якості товарів і послуг. Правове регулювання антимонопольної діяльності не лише сприяє формуванню здорового конкурентного середовища, але і має потенціал

для сприяння інноваційному зростанню, що забезпечує стале економічне піднесення та підтримує відкритість ринків до нових ідей та технологій.

Правове регулювання антимонопольної діяльності в Україні забезпечується застосуванням низки нормативно-правових актів, зокрема Конституцією України, Господарським кодексом України, Господарським процесуальним кодексом України, Законом України «Про захист від недобросовісної конкуренції», Законом України «Про захист економічної конкуренції».

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції» економічною конкуренцією визнається змагання між суб'єктами господарювання з метою здобуття завдяки власним досягненням переваг над іншими суб'єктами господарювання, внаслідок чого споживачі, суб'єкти господарювання мають можливість вибирати між кількома продавцями, покупцями, а окремий суб'єкт господарювання не може визначати умови обороту товарів на ринку. [5]

Одним із завдань правового регулювання антимонопольної діяльності в Україні є забезпечення ефективного функціонування ринкової конкуренції та сприяння інноваційному середовищу. Прояв даного регулювання виявляється в наступних аспектах:

1. Запобігання формуванню та зловживанню монопольного становища, що провадиться шляхом встановлення антимонопольних обмежень та контролю за концентрацією ринкової влади держава сприяє створенню умов для здорової конкуренції та розвитку інновацій.

2. Захист від недобросовісної діяльності, що може призвести до обмеження вибору та підвищення цін на товари та послуги для споживачів.

3. Стимулювання інновацій, що провадиться шляхом сприяння добросовісній конкуренції та запобігання неправомірним правове регулювання антимонопольної діяльності створює сприятливе середовище для розвитку та впровадження новаторських технологій.

4. Забезпечення антимонопольним законодавством рівних можливостей для підприємств, незалежно від їхнього статусу чи становища на ринку, сприяння добросовісній конкуренції та розвитку інноваційного середовища.

Правове регулювання антимонопольної діяльності в Україні за допомогою вищезазначених чинників збалансовує потреби ринку з інтересами суспільства, сприяючи сталому економічному зростанню.

Розвиток ринкової конкуренції значним чином впливає на ряд факторів, зокрема, на розвиток та посткризове відновлення національної економіки.

У сучасному господарюванні розвиток конкуренції стоїть на передньому плані ринкової економіки. Це означає ефективний розподіл ресурсів, встановлення ринкових цін і захист прав споживачів. Країни з розвинутою конкурентною культурою мають вищий рівень підприємництва і якість життя. У соціально орієнтованій економіці державна політика спрямована на підтримку ринкового саморегулювання та соціального розвитку. [7, с. 2]

У період відновлення економіки важливо визначити інструменти для стабільного зростання. Ключовим завданням є адаптація економічної політики для створення конкурентного середовища. Стабілізація конкуренції на ринках та створення рівних умов сприяє відродженню економічного потенціалу. Головне завдання держави - підтримка конкуренції та створення рівних умов для всіх гравців ринку. Ефективна конкуренція є ключовим фактором розвитку, не порушуючи рівновагу на ринку. [7, с. 2]

В. Лагутін визначає критерії ефективності конкуренції. Серед них - структурні, що враховують економічність великих підприємств, різноманітність продукції, якість та ціну, а також доступність ресурсів на ринку. Також визначаються поведінкові критерії, які означають незалежність від неправомірних дій та відсутність цінової дискримінації. Нарешті, важливі функціональні критерії, що зосереджені на економічних результатах галузі. [6, с. 96]

В Україні переважно відзначається факт наявності внутрішньої конкуренції між вітчизняними підприємствами, яка переважає над зовнішньою конкуренцією з іноземними компаніями. Наприклад, високий рівень конкуренції на ринках збуту власної продукції українським підприємствам відзначається удвічі більше респондентів, ніж наявний у підприємств іноземних країн. [7, с. 3]

В розвитку економічної конкуренції інституційні аспекти важливі. Проблеми координації між інституціями можуть стати перешкодою. Фінансово-економічна криза показала неефективність інституційної системи в Україні. Високі адміністративні обмеження ускладнюють розвиток конкуренції в економіці. [8]

Відповідно до ч. 1 ст. 18 Господарського кодексу України держава здійснює антимонопольно-конкурентну політику та сприяє розвитку змагальності у сфері господарювання на основі загальнодержавних програм, що затверджуються Верховною Радою України за поданням Кабінету Міністрів України. [2]

Відповідно до ч. 2 вищезазначеної статті державна політика у сфері економічної конкуренції, обмеження монополізму в господарській діяльності та захисту суб'єктів господарювання і споживачів від недобросовісної конкуренції здійснюється уповноваженими органами державної влади та органами місцевого самоврядування. [2]

Особливість державного забезпечення конкуренції в Україні полягає, передусім, у створенні умов для загального розвитку економічної конкуренції. На перший план виходять заходи, спрямовані на підтримку, стимулювання та сприяння розвитку конкуренції. Очевидно, конкурентна політика не обмежується застосуванням конкурентного законодавства до суб'єктів, які зловживають ринковою позицією. Конкуренція може бути ослаблена через дії державної економічної політики, або ж ринкова позиція окремих суб'єктів може бути посилена різними способами державного втручання у ринкові відносини. Тому конкурентна політика передбачає широку участь антимонопольних органів у формуванні економічної стратегії держави в цілому, або принаймні у тих напрямках, які можуть вплинути на конкурентну структуру ринку, практику бізнесу та господарську діяльність підприємств. [8]

Для підтримки конкуренції важливим є використання різних форм торгівлі, включаючи біржову, та застосування конкурентних методів укладення договорів. Державне регулювання спрямоване на стимулювання конкуренції у внутрішній

торгівлі, зокрема, через підтримку малого та середнього бізнесу і створення конкурентного середовища. Координація між органами влади на різних рівнях важлива для забезпечення чесної конкуренції на ринку. Впровадження конкурентних механізмів у публічних закупівлях та надання державної підтримки суб'єктам господарювання є ще одним способом підтримки конкурентоспроможності в Україні. [8]

Викладена інформація дозволяє сформулювати висновок, що правове регулювання антимонопольної діяльності має великий вплив на розвиток ринкової конкуренції та сприяння інноваційному середовищу. Заходи, спрямовані на стимулювання конкуренції, у тому числі регулювання торговельної діяльності та публічних закупівель, впровадження конкурентних механізмів у сфері державної підтримки підприємств, є важливими аспектами формування економічного середовища, сприятливого для інновацій та стимулювання підприємницької активності. Крім того, ефективне правове регулювання допомагає у забезпеченні справедливої конкуренції на ринку, захищає права споживачів та сприяє створенню умов для розвитку добросовісного бізнесу. Таким чином, правове регулювання антимонопольної діяльності відіграє ключову роль у формуванні конкурентного та інноваційного середовища, що сприяє сталому економічному розвитку країни.

Список використаних джерел

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30, ст. 141 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254#Text> (дата звернення: 23.04.2024 р.)
2. Господарський кодекс України 16 січня 2003 р. № 436-IV / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 18, № 19-20, № 21-22, ст.144 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 26.04.2024 р.)
3. Господарський процесуальний кодекс України : Закон України від 6 листопада 1991 р. № 1798-ХІІ ВР / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 1991. № 6, ст.56. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12?find=1&text=#w1_1 (дата звернення: 26.04.2024 р.)

4. Про захист від недобросовісної конкуренції : Закон України від 7 червня 1996 р. № 236/96-ВР / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 36, ст.165

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236/96-80#Text> (дата звернення: 25.04.2024 р.)

5. Про захист економічної конкуренції : Закон України від 11 січня 2001 р. № 2210-III / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 12, ст.64 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14#Text> (дата звернення: 25.04.2024 р.)

6. Конкурентна політика держави в умовах трансформації національної економіки: Монографія / За ред. д-ра екон. наук, проф. В.Д. Лагутіна. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т., 2008. – 308 с. (дата звернення: 27.04.2024 р.)

7. Розвиток конкуренції як фактор посткризового відновлення економіки: Стаття / За ред. к. е. н., доцент кафедри економічної теорії та конкурентної політики Ю. І. Ясько. Київ. нац. торг.-екон. ун-т., 2020. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2020/66.pdf (дата звернення: 27.04.2024 р.)

8. Сучасні тенденції розвитку конкурентної політики і права: Публікація / За ред д-ра юр. наук, проф. О. О. Бакалінська. Київ. нац. торг.-екон. ун-т., 2021. URL: <https://coordynata.com.ua/sucasni-tendencii-rozvitku-konkurentnoi-politiki-i-prava> (дата звернення: 27.04.2024 р.)

Волохович Ігор,

здобувач I курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 081 Право Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

Науковий керівник: Бобокал О. М.,
викладач-методист, спеціаліст вищої категорії Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

На протязі всієї нашої людської історії, у багатьох державах світу, існували проблемні питання, які заважали державним утворенням розвиватися та функціонувати. Це були і банальна жадібність, і несприятливі зовнішні та внутрішні умови і т.д. Деякі країни направляли всі свої сили на подолання цих проблем, і вистоявали, деякі, через бездіяльність, занепадали. Ці проблеми не обійшли і Україну.

На сьогоднішній час можна достатньо впевнено стверджувати, що основні державні органи України вже сформовані та відносно ефективно можуть працювати, всі основні державні формування і саме функціонування політичної системи, відображені у Конституції України.

Але, водночас із цим, в Україні спостерігається ряд проблем, які ще досі не вирішені, крім того, внаслідок деяких реформ, виникли нові складнощі які теж спричинюють проблеми. І всі ці питання потребують вирішення, якщо ми хочемо розвиватися та будувати рівносторонні та справедливі відносини із міжнародною спільнотою.

Важливо розглянути основну проблематику у питанні функціонування та розвитку нашої держави. Необхідно відзначити, що на протязі всього часу, скільки існує незалежна Україна, у політичних еліт не було однієї, єдиної думки щодо шляхів розвитку нашої держави, а в економіці просуваються та домінують інтереси великих промислових груп [1]. Потрібно сказати, що досі не покарані ті, хто призвів до трагедій під час Революції Гідності.

Окреме місце займають, мабуть, декілька із наочевидніших та розповюдженіших проблем – корупція та кумівство, панібратство. В цілому, ці якості вже закріпилися у свідомості людей на ментальному та суспільному рівнях і саме через це, неможливо, на данному етапі, побороти вищезазначені проблеми в нашій державі. Треба змінитися, не орієнтуватися на статки, класи та інші матеріальні блага та важливі зв'язки, а стати більш чеснішими, толерантнішими та егоцентричними. Деякі вітчизняні автори, щодо причин виникнення та існування корупції, наводять думку, що існує певне розходження між об'єктивним характером державного управління та суб'єктивністю способів його реалізації і це є похідною для фундаментальних протиріч державного управління. Ще відзначається певна невідповідність щодо надійної та своєчасно наданої інформації, і її спотворенням, яке існує і є явним.

Важливо відзначити чи не найгіршу проблему функціонування та розвитку нашої держави, соціально-економічну нерівність, яка часткового впливає із

проблем з корупцією та спричиняє небувалу, руйнівну дію на українську регіональну політику [2], але з певною вірогідністю, можна сказати, що ця дія розповсюджується не тільки на регіони, а й на всю Україну, і має значно більші наслідки, ніж можна собі уявити.

У висновку, хочеться відзначити, що нашій державі необхідні глибокі, структурні та помітні зміни, як у державному масштабі, так і у суспільному. Перейти від суспільних структур індустріального типу до постіндустріального. Суттєвою характеристикою такого виду суспільства, вважав Д. Белл, є нова інтелектуальна технологія, яка заключається у використанні алгоритмів, як правил вирішення проблеми, замість інтуїтивних суджень [3].

Найголовнішою проблемою в українському державному функціонуванні та й взагалі, розвитку української нації, є відсутність структурних трансформацій у бік цивілізованої, толерантної, плюралістичної, прагматичної, емпатичної, мінімально корумпованої та прогресивної спільноти. Присутність в українському суспільстві таких якостей, як панібратство, егоїзм, небажання брати на себе відповідальність, нацьковування, іноді певна «закомунізованість», спричиняють ряд проблем, які впливають і на справи державного управління, адже у державних утвореннях посади займають вихідці із тих, хто живе на українській території. Є сподівання, що наш український народ еволюціонує, буде прогресувати в сторону європейського типу держави та суспільства, і стане гідним прикладом для усього світу, як необхідно змінюватися у кращу сторону.

Список використаних джерел

1. Проблеми та перспективи розвитку Української державності. URL: <https://postup.if.ua/Problemy-ta-perspektyvy-rozvytku-Ukr> (дата звернення: 17.04.24)
2. Сучасні проблеми ефективності функціонування органів державного управління. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/3_2021/3.pdf (дата звернення: 17.04.24)
3. Взаємовідносини держави та суспільства в контексті сучасних дослідницьких підходів. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1126> (дата звернення: 17.04.24)

Голобородько Я. В.,

здобувач третього (аспірантського) рівня вищої освіти кафедри правоохоронної та антикорупційної діяльності Навчально-наукового інституту права ім. князя Володимира Великого Міжрегіональної академії управління персоналом

Науковий керівник: Заросило В.О.,
доктор юридичних наук професор,
завідувач кафедри правоохоронної та антикорупційної діяльності навчально-наукового інституту права імені Володимира Великого Міжрегіональної академії управління персоналом

ОКРЕМІ ПРАВООХОРОННІ ФУНКЦІЇ

ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ ПРАВОПОРЯДКУ

В науковій літературі сформульовано визначення правоохоронного органу та його функцій. До них відносяться такі ознаки:

- це державні органи та громадські організації, діяльність яких спрямована на охорону і захист усього комплексу прав фізичних та юридичних осіб від будь-яких посягань;

- це органи які ведуть боротьбу зі злочинністю та правопорушеннями;

- вони здійснюватись охорону громадського порядку та громадської безпеки і запобігання правопорушенням. [1]

При цьому працівники правоохоронних органах мають відповідні посвідчення, носять однострій і підпорядковуються відповідним нормативним актам, які регулюють їхню діяльність.

На сьогодні виникають окремі питання щодо віднесення військової служби правопорядку до правоохоронних органів.

Військова служба правопорядку у Збройних Силах України спеціальне правоохоронне формування у складі Збройних Сил України. Тобто військовослужбовці військової служби правопорядку діють тільки у сфері яка відноситься до Збройних сил України.

Крім того питання про ведення боротьби зі злочинністю і правопорушеннями у військової служби правопорядку певною мірою урізані. Вони не відносяться до суб'єктів, які мають право проведення оперативно-розшукової діяльності і відповідно можуть виявляти кримінальні правопорушення тільки відкритим шляхом.

Разом з тим окремі дослідники вважають, що військова служба правопорядку відноситься до правоохоронних органів [2]

Датою створення даного органу можна вважати 19 квітня 2002 року, коли було видано перший наказ по ВСП про початок формування її структурних підрозділів [3].

Служба правопорядку призначена для забезпечення правопорядку і військової дисципліни серед військовослужбовців Збройних Сил України у місцях дислокації військових частин, у військових навчальних закладах, установах та організаціях, військових частинах, військових містечках, для запобігання злочинам, іншим правопорушенням у Збройних Силах України, їх припинення; для захисту життя, здоров'я, прав і законних інтересів військовослужбовців, військовозобов'язаних під час проходження ними зборів, працівників Збройних Сил України, а також для захисту майна Збройних Сил України від розкрадання та інших протиправних посягань, а так само для участі у протидії диверсійним проявам і терористичним актам на військових об'єктах.

До основних завдань військової служби правопорядку віднесено:

- виявлення причин, передумов і обставин злочинів та інших правопорушень, вчинених у військових частинах та на військових об'єктах;
- розшук осіб, які самовільно залишили військові частини (місця служби);
- забезпечення безпеки дорожнього руху військових транспортних засобів; участь у гарнізонних заходах;
- виконання у передбачених законом випадках рішень про тримання військовослужбовців на гауптвахті;
- забезпечення виконання кримінального покарання стосовно військовослужбовців, які за вироком суду засуджені до тримання у

дисциплінарному батальйоні;

- сприяння у межах своєї компетенції органам, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органам досудового розслідування та суду, органам державної влади, органам місцевого самоврядування, органам військового управління, підприємствам, установам, організаціям у виконанні покладених на них відповідно до законів обов'язків.

З аналізу функцій військової служби правопорядку видно, що на неї покладається здійснення таких функцій:

1) попереджувати, виявляти, припиняти злочини та інші правопорушення, вчинені у військових частинах, а також в інших місцях військовослужбовцями, військовозобов'язаними під час проходження ними зборів та працівниками Збройних Сил України під час виконання ними службових обов'язків;

2) приймати та реєструвати заяви і повідомлення про злочини та інші правопорушення, вчинені у військових частинах тощо, своєчасно приймати обґрунтовані і законні рішення;

3) припиняти адміністративні правопорушення і здійснювати провадження у справах про адміністративні правопорушення, що віднесені до компетенції Служби правопорядку Кодексом України про адміністративні правопорушення;

4) виявляти причини та умови, що сприяють вчиненню злочинів та інших правопорушень у Збройних Силах України, вживати заходів щодо їх усунення, брати участь у правовому вихованні військовослужбовців, працівників Збройних Сил України;

5) розшукувати і затримувати військовослужбовців Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, які самовільно залишили військові частини чи місця служби або не з'явилися в строк без поважних причин на військову службу, а також тих, які переховуються від органів досудового розслідування або суду, чи засуджених, які ухиляються від виконання кримінального покарання;

6) брати участь у проведенні профілактичної роботи серед військовослужбовців, схильних до вчинення правопорушень, сприяти військовому

командуванню, органам військового управління в забезпеченні військової дисципліни серед військовослужбовців;

7) забезпечувати у передбачених законом випадках виконання кримінальних покарань стосовно військовослужбовців, які за вироком суду засуджені до тримання в дисциплінарному батальйоні або до кримінального покарання у вигляді арешту;

8) запобігати диверсійним проявам і терористичним актам на військових об'єктах;

9) взаємодіяти з військовими формуваннями, утвореними відповідно до законів України, органами Національної поліції, іншими правоохоронними органами, у тому числі обмінюватися з ними інформацією для виявлення правопорушень;

10) проводити розшук вогнепальної зброї, бойових припасів до неї або вибухових речовин, викрадених або втрачених у військових частинах;

11) виконувати в установленому законом порядку і в межах своєї компетенції доручення слідчого, прокурора, ухвали суду та постанов суддів;

12) здійснювати в межах своєї компетенції нагляд за дорожнім рухом військових транспортних засобів, контроль за виконанням у Збройних Силах України вимог законодавства з питань забезпечення безаварійного використання техніки; вести облік та розподіл номерних знаків, реєстрацію військових транспортних засобів Збройних Сил України;

13) погоджувати в установленому законодавством порядку з відповідними органами перевезення великогабаритних, великовагових і небезпечних вантажів транспортними засобами Збройних Сил України, забезпечувати їх супроводження та контроль за дотриманням особливих умов, правил, норм і стандартів з організації перевезення зазначених вантажів;

14) брати участь у виконанні завдань військовими частинами у разі їх залучення в установленому законом порядку до проведення робіт під час введення режиму воєнного або надзвичайного стану в Україні або в окремих її місцевостях;

15) забезпечувати збереження знайдених, вилучених у затриманих та заарештованих осіб, які тримаються на гауптвахті, документів, речей, цінностей та іншого майна, а також передавати органам Національної поліції документи і речі цивільних осіб, затриманих на території військових частин (військових об'єктів];

16) охороняти та конвоювати затриманих чи взятих під варту військовослужбовців та військовозобов'язаних під час проходження ними зборів, а також тих, що відбувають покарання у дисциплінарному батальйоні;

17) надавати у межах своєї компетенції допомогу органам державної влади, органам місцевого самоврядування, військовому командуванню, органам військового управління та їх представникам, громадським організаціям у провадженні їх законної діяльності у разі протидії їм або небезпеки з боку правопорушників - військовослужбовців Збройних Сил України;

18) повідомляти не пізніше ніж у триденний строк про вчинення військовослужбовцями та військовозобов'язаними під час проходження ними зборів злочинів та інших правопорушень командирів (начальників) військових частин, до особового складу яких належать такі особи, а відповідного прокурора - негайно;

19) повідомляти органи державної влади та органи місцевого самоврядування, військового командування, органи військового управління, громадськість за місцем служби або роботи особи, в тому числі цивільних громадян, які незаконно перебували на території військової частини або військового об'єкта і вчинили протиправні дії, про вчинення ними правопорушення, провадження стосовно якого належить до компетенції Служби правопорядку;

20) брати участь у підготовці та проведенні гарнізонних заходів

Цей аналіз показує, що більшість функцій, які має виконувати військова служба правопорядку відносяться до адміністративних, а для того, щоб вона дійсно виконувала функції правоохоронного органу необхідно створення

військової поліції з усіма відповідними повноваженнями. Проте зазначене питання до сьогодні не вирішене.

Список використаних джерел

1. Правоохоронна діяльність в Україні: посібник для закладів вищої освіти / за заг. редакцією доктора юридичних наук, професора В.О. Заросила та доктора юридичних наук, професора А.М. Кислого. Київ: «Видавництво Людмила», 2022. 320 с.
2. Судові, правоохоронні, контрольно-наглядові та правозахисні органи України підручник / МВС України ХНУВС. За заг. ред. Доктора юридичних наук професора С.М. Гусарова [С.М. Гусаров, О.Ю. Салманова, А.Т. Комзюк та ін.]. – Харків, 2020 – 512 с.
3. Кравець С.Я. Військовий правопорядок Юридична енциклопедія у 6 т. / редкол. Ю.С. Шемшученко К. Українська енциклопедія 1998 . . Т. 1

Гресь Дар'я,

аспірантка кафедри державно-правових дисциплін, кримінального права і процесу Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

Науковий керівник: Плотнікова А.В.,

к.ю.н, доцент Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

ОСОБЛИВОСТІ НАКЛАДЕННЯ АРЕШТУ НА КРИПТОАКТИВИ

З метою забезпечення дієвості кримінального провадження законодавцем впроваджено систему заходів забезпечення кримінального провадження, до якої серед іншого, включено арешт майна.

Коли виникає необхідність у накладенні арешту на криптовалюту, то зазвичай використовують такий набір норм Кримінального процесуального кодексу України:

- ст. 98 «Речові докази»;
- ч. 1 ст. 131 «Види заходів забезпечення кримінального провадження»;
- ч. 1 ст. 170 «Накладення арешту на майно»;
- ч. 10 ст. 170 «Накладення арешту на майно»;
- ч. 2 ст. 172 «Розгляд клопотання про арешт майна»;

– ч. 2 ст. 173 «Вирішення питання про арешт майна».

У статті 98 Кримінального процесуального кодексу України законодавець конкретизує об’єкти, які можуть бути визнані речовими доказами у кримінальному провадженні: ними є об’єкти матеріального світу [1].

Частиною 10 статті 170 Кримінального процесуального кодексу України передбачено, що арешт може бути накладений у встановленому цим Кодексом порядку, серед іншого, на віртуальні активи, щодо яких ухвалою чи рішенням слідчого судді, суду визначено необхідність арешту майна [1].

На сьогодні національне законодавство у сфері криптовалютного регулювання перебуває у процесі становлення. Ключовим законом на підставі якого відбуватиметься подальше формування відповідної нормативно-правової бази, ймовірно стане Закон України «Про віртуальні активи» від 17.02.2022, який ще не набрав чинності через відсутність затвердження відповідних змін до Податкового кодексу України та створення Державного реєстру постачальників послуг, пов’язаних з віртуальними активами.

Разом з тим, нещодавно зазнав змін Цивільний кодекс України, у якому з’явилося поняття віртуальних активів. Так, узагальнюючи статтю 179-1 даного кодексу можна виокремити головне, що віртуальний актив є цифровою річчю, який існує виключно у цифровому середовищі та має майнову цінність [2].

Попри відсутність законодавчого регулювання, суди все ж приймають рішення про арешт криптовалюти, відносячи її до віртуальних активів.

Як приклад, ухвалою Апеляційної палати Вищого антикорупційного суду від 20.09.2022 у справі № 991/2733/22 залишено без змін ухвалу слідчого судді Вищого антикорупційного суду від 01.08.2022, якою накладено арешт на віртуальні активи, а саме криптовалюту Tether (USDT) співробітника правоохоронних органів в межах кримінального провадження про одержання неправомірної вигоди в особливо великому розмірі за невчинення службовою особою в інтересах того, хто надає неправомірну вигоду, дій з використанням службового становища, поєднані з вимаганням (ч. 4 ст. 368 КК України) [3, 4].

Однак, нерідко при розгляді клопотань про накладення арешту на криптовалюту, сторона захисту звертає увагу суду на те, що з огляду на відсутність законодавчого регулювання правового статусу криптовалюти, накладення арешту на неї неможливе.

Так, в ухвалі Солом'янського районного суду міста Києва від 10.08.2023 у справі № 760/17139/23 зазначається, що стороною захисту подано клопотання про скасування арешту криптовалютних коштів з огляду на те, що криптовалюта не є монетарним активом та не має фізичної субстанції, а тому не може бути наділена правовим статусом та бути об'єктом правових відносин в Україні. Однак, доводи сторони захисту судом не взято до уваги, та наголошено, що криптовалюта, на яку накладено арешт, відповідає критеріям, визначеним у статті 98 Кримінального процесуального кодексу України [5].

Цікавим залишається питання щодо порядку та способу виконання арешту криптоактивів. Наразі, Національним агентством України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів розроблено Рекомендації з питань виявлення, розшуку та накладення арешту на криптовалютні активи у кримінальному провадженні, але цей документ недоступний у відкритому доступі.

Зрозуміло, що важливим союзником правоохоронних органів з цих питань є криптовалютні біржі, які на підставі відповідного рішення суду можуть заблокувати рахунок власника.

Якщо звернутися до практики судів, то з метою збереження арештованих криптоактивів, нерідко суди визначають такий порядок, який полягає у переказі криптовалютних активів на інший гаманець.

Наприклад, ухвалою Печерського районного суду міста Києва від 05.08.2021 у справі № 757/41966/21-к зобов'язано службових осіб криптовалютної біржі Binance перевести незаконно отриману криптовалюту з рахунку особи, яка ймовірно причетна до скоєння злочину на рахунок потерпілого [6].

Таким чином, інститут накладення арешту на криптоактиви активно застосовується на практиці. Проте, з метою уникнення спірних ситуацій в суді, наразі гостро стоїть питання щодо правового врегулювання обігу криптовалюти в Україні.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
3. Ухвала Апеляційної палати Вищого антикорупційного суду від 20.09.2022 у справі № 991/2733/22, <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106407978>
4. Апеляційна палата залишила в силі арешт віртуальних активів на суму понад 57 тис. доларів США в справі про можливе отримання неправомірної вигоди співробітником правоохоронних органів. Електронний ресурс: https://hcac.court.gov.ua/hcac/info_sud/news/1322120/
5. Ухвала Солом'янського районного суду міста Києва від 10.08.2023 у справі № 760/17139/23, Електронний ресурс: <https://opendatabot.ua/court/112843653-6b0a2f3fb5e39fcbab81859fd491f032>
6. Ухвала Печерського районного суду міста Києва від 05.08.2021 у справі № 757/41966/21-к, <https://verdictum.ligazakon.net/document/9889128>

Гудей Дмитро,

здобувач IV курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

Науковий керівник: Кучак О.Є.,

викладач-методист, спеціаліст вищої категорії, кафедри права Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У 2022 році введення воєнного стану в Україні спричинило серію законодавчих змін, що встановлюють порядок реєстрації процесуальних дій у кримінальному провадженні. Ці поправки спрямовані на регулювання діяльності органів досудового розслідування на всій території країни. Причиною цього є неможливість забезпечення нормального функціонування державних інституцій

під час воєнного стану, що вимагає особливого регулювання процесу розслідування кримінальних правопорушень.

Згідно з чинним законодавством, під час воєнного стану загальне правило передбачає, що раніше розпочаті кримінальні провадження зазвичай продовжуються (з можливістю їх призупинення у певних випадках), а нові випадки кримінальних правопорушень розглядаються відповідно до процедур кримінального провадження. Таким чином, слідчим, суддям та судам стоїть перед складним завданням забезпечити ефективне функціонування кримінальної юстиції з метою виконання принципу невідворотності відповідальності за кримінальні правопорушення. При цьому важливо дотримуватись засад кримінального провадження та враховувати постійні загрози життю та здоров'ю учасників цих процесів.

Проведення кримінального провадження під час воєнного стану призводить до значного розширення можливостей сторони обвинувачення та спрощення ряду процедур [1, с. 196].

Наприклад, у квітні 2022 року внесли зміни до Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК), які покращили процес кримінального розслідування під час воєнного стану. Регулювання кримінальних процесуальних відносин у надзвичайних правових режимах відрізняється від звичайних умов: воно не лише базується на загальному законодавстві, але й передбачає спеціальні закони для надзвичайних ситуацій, які мають свою специфіку та впливають на регулювання сфери кримінального розслідування [2, с. 100].

Закон України "Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України з метою вдосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану" внесе зміни в наступні аспекти:

1. Розширення обсягу інформації в Єдиному реєстрі досудових розслідувань (далі - ЄРДР).
2. Уточнення процедур проведення обшуку/огляду майна особи або самої особи.

3. Встановлення нових термінів для виконання процесуальних дій у кримінальному провадженні.
4. Визначення специфіки проведення допиту підозрюваного.
2. Регулювання участі захисника у проведенні конкретних процесуальних дій [3].

У розділі IX-1 КПК України зазначено зміни до статті 615, що стосуються процедури внесення інформації до ЄРДР. У випадку неможливості доступу до ЄРДР, відповідні посадові особи (дознавач, слідчий або прокурор) приймають рішення про початок досудового розслідування та формують відповідну постанову. Також відзначено, що огляд місця події може проводитися до ухвалення такої постанови, а сама постанова повинна бути прийнята негайно після завершення огляду. [4].

У ситуації, коли немає можливості отримати доступ до ЄРДР, початок кримінального провадження може мати форму паперового документу, такої як постанова, або така постанова може бути ухвалена після початку слідчих (розшукових) дій правоохоронних органів. Наприклад, під час воєнного стану збір інформації щодо початку кримінального провадження може здійснюватися комбінованим способом - як на паперових носіях, так і в електронному форматі. Ця практика також викликає дискусії серед науковців. Наприклад, Т. О. Лоскутов зазначає, що вимога фіксації рішення про початок досудового розслідування через складання постанови може бути надто формальною під час воєнного стану, оскільки це може призвести до зайвого витрачання ресурсів правоохоронних органів навіть після встановлення факту. Фіксація рішення паперовим документом не сприяє захисту прав та свобод людини, але скоріше ускладнює швидке виявлення та притягнення винних осіб до відповідальності [5, с. 342].

Нові правила, які встановлені для строків у кримінальному провадженні під час воєнного стану, надають більшу гнучкість у реєстрації процесуальних дій і полегшують можливості правоохоронних органів у складних умовах. Особливу увагу приділяється проведенню допиту свідка чи потерпілого. Тепер для

використання їхніх висловлювань як доказів у суді обов'язково необхідно реєструвати процес та результати допитів за допомогою відеозапису. Це сприяє поліпшенню дотримання правил та норм проведення допиту в умовах воєнного стану і допомагає уникнути тиску на свідків та потерпілих з боку правоохоронних органів.

Додатково, з метою оптимізації особливого режиму досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану та проведення антитерористичних операцій, О.В. Лазукова внесла пропозицію про доповнення розділу IX-1 КПК статтею, яка передбачає: "У виняткових ситуаціях на місцевості (адміністративній території), де діє правовий режим воєнного, надзвичайного стану або проводиться антитерористична операція, у разі виявлення ознак кримінального правопорушення та неможливості своєчасного внесення відомостей до ЄРДР досудове розслідування розпочинається негайно; відомості про нього вносяться до Єдиного реєстру досудових розслідувань найшвидше можливо" [6, с. 15].

Отже, введення воєнного стану в Україні та наступне вторгнення російських військ спричинили серйозні виклики для правоохоронних органів і судової системи. Зміни до кримінального процесуального законодавства були необхідними для забезпечення ефективного функціонування правопорядку в умовах воєнного конфлікту. Вони не лише реагують на нові ситуації, а й створюють основу для ефективного захисту прав та свобод громадян у надзвичайних обставинах.

Наприклад, нові положення про проведення допиту встановлюють обов'язкове використання відеозапису для зафіксування показань свідків та потерпілих, що сприяє збереженню доказів та запобігає можливому тиску на них. Також зміни стосуються строків виконання процесуальних дій, що враховують особливості роботи правоохоронних органів у період воєнного стану, забезпечуючи їхню оперативність та ефективність.

Процедура участі та залучення захисника в кримінальному провадженні тепер також ретельно регулюється, щоб забезпечити права обвинуваченого

належним чином, навіть у складних умовах воєнного конфлікту. Усі ці зміни мають на меті забезпечити справедливість, ефективність та правову впевненість у проведенні кримінального правосуддя в умовах воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>. (дата звернення: 29.04.2024)
2. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану: Закон України від 14 квітня 2022 р. № 2201-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2201-20#top>. (дата звернення: 29.04.2024)
3. Сьомко Ю. О. Кримінальне провадження під час воєнного стану. Теоретичний аналіз та наукові дослідження сучасної юридичної науки: матеріали науково-практ. конф. (м. Ужгород, 13–14 травня 2022 р.). Херсон: Вид-во «Молодий вчений», 2022. С. 196–199. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/conf/law/58may2022/58may2022.pdf#page=196>. (дата звернення: 29.04.2024)
4. Тетерятник Г. К. Окремі питання правового регулювання кримінального провадження в умовах надзвичайних правових режимів. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція. 2020. № 48. С. 98–101.
5. Лоскутов Т. О. Правове регулювання фіксування кримінального провадження в умовах воєнного стану. Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство». С. 340–345. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.01.61>. (дата звернення: 29.04.2024)

УДК 349.22

Дибань Максим,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного права і процесу Національного авіаційного університету

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ТРУДОВИХ ПРАВОВІДНОСИН: РЕЖИМ ВОЄННОГО СТАНУ

Трудові відносини є одним із важливих елементів системи суспільних відносин у будь-якій сфері діяльності. На сьогоднішній день фахівці економіки та соціології приділяють велику увагу проблемам та особливостям

трудових відносин, тому що їх оптимізація в сучасних умовах забезпечить гідний рівень якості життя людини, колективу та суспільства загалом.

Поняття «трудові відносини» можна розглядати у широкому і вузькому значенні. У широкому значенні дане поняття охоплює весь спектр відносин, що становлять предмет трудового права, а у вузькому значенні воно позначає конкретні відносини між працівником та роботодавцем, що виникають на підставі трудового договору та фактичного допуску до роботи.

Ведення воєнного стану в Україні на підставі Закону України «Про правовий режим воєнного стану» розпочало новий етап у розвитку трудового права, який бере свій початок після 24 лютого 2022 року. Виявилось, що саме сфера застосування праці, в якій переплітаються життєво важливі інтереси мільйонів громадян України, потребувала негайної реакції від законодавця з метою забезпечення її нормального функціонування.

У зв'язку з цим трудове законодавство України зазнало значних змін, пов'язаних насамперед із запровадженням на території нашої країни правового режиму воєнного стану. Для адаптації роботодавців та працівників до нових реалій встановлено тимчасові правила трудових відносин, які діятимуть лише під час війни.

Відповідно до норм Конституції України за умов військового чи надзвичайного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод із зазначенням терміну дії цих обмежень. Але ні в якому разі не можуть бути обмежені права та свободи, передбачені статтями 24, 25, 27, 28, 29, 40, 47, 51, 52, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63 Конституції України, у тому числі декларація про життя, свободу, особисту недоторканність. Відповідно, право на працю, передбачене статтею 43 Конституції, а також інші трудові права можуть бути обмежені указом про запровадження надзвичайного чи воєнного стану.

Запровадження воєнного стану відіграло значну роль у регулюванні трудових відносин. Саме ця сфера потребувала негайних змін та реагування з боку парламенту, що і було зроблено, зокрема: «прийнято спеціальний

закон «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану». Положення вказаного Закону дозволяють більш гнучко регулювати трудові відносини, запроваджено нові норми (наприклад, призупинення дії трудового договору), передбачено ряд гарантій для працівника (можливість розірвати договір у строк, який вказаний у заяві тощо) та роботодавця (можливість звільнення працівника навіть у період його тимчасової непрацездатності тощо). Зважаючи на те, що війна триває, до даного Закону вже були внесені зміни та доповнення і вочевидь його положення потрібно удосконалювати у тому числі задля належного захисту прав працівників в умовах воєнного стану [1].

Новелою у трудовому законодавстві стало введення нового поняття «призупинення дії трудового договору». Раніше такої можливості не існувало в трудовому законодавстві. Відповідно до ч. 1 ст. 13 Закону України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану»: «призупинення дії трудового договору – це тимчасове припинення роботодавцем забезпечення працівника роботою і тимчасове припинення працівником виконання роботи за укладеним трудовим договором у зв’язку із збройною агресією проти України, що виключає можливість обох сторін трудових відносин виконувати обов’язки, передбачені трудовим договором» [5].

З даного визначення можна зробити висновок про те, що призупинення дії трудового договору вважатиметься легітимним виключно при наявності трьох умов: по-перше, роботодавець не може забезпечити працівника роботою; по-друге, у працівника відсутня можливість виконувати свої трудові обов’язки; по-третє, збройна агресія.

Таким чином, на даному етапі розвитку трудових відносин в Україні в період воєнного стану можна сприймати як подвійне явище. З одного боку, всі стрімкі перетворення можуть стати справжнім двигуном зростання вітчизняної економіки, зокрема зростання продуктивності праці, соціального партнерства, якості продукції та послуг, спрощення комунікації між

особистістю, суспільством і державою, підвищення рівня трудової активності тощо, а з іншого боку спричинити виникнення багатьох правових колізій в законодавстві.

Список використаних джерел

1. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану: Закон України від 15.03.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text>

Дорошенко Ірина

здобувачка IV курсу фахової передвищої освіти спеціальність 211 «Ветеринарна медицина» ВСП «Новомосковський фаховий коледж Дніпровського державного аграрно-економічного університету»

Науковий керівник: Головченко Т. В.,

викладач технологічних дисциплін вищої категорії ВСП «Новомосковський фаховий коледж Дніпровського державного аграрно-економічного університету»

НА ЗАХИСТІ ПРАВ ТВАРИН

Людина, як істота соціальна, потребує присутності поруч спорідненої істоти. Часто саме домашній улюбленець стає таким другом. Поруч з ним людина відчуває більше впевненості в собі, стає більш вимогливою по відношенню до самої себе. Разом з самооцінкою зростає і її імунітет, тому вона рідше хворіє, принаймні, на інфекційні захворювання. Навіть люди похилого віку, не маючи сил встати з ліжка, піднімаються, щоб погодувати свого безпорадного вихованця.

Чому ми любимо домашніх тварин, визначити важко. Як і все, що пов'язано з нематеріальним світом, включаючи любов і дружбу, доброту і турботу.

Наша держава є другою пострадянською країною, після Латвії, котра у 2006 році ухвалила Закон України «Про захист тварин від жорстокого поводження» [1].

Цей Закон спрямований на захист від страждань і загибелі тварин в наслідок жорстокого поводження з ними, захист їх природних прав та укріплення моральності й гуманності суспільства. Дія цього Закону поширюється на відносини, що виникають у зв'язку з утриманням тварин та поводженням із ними фізичних та юридичних осіб.

Поводження з тваринами ґрунтується на таких принципах:

- жорстоке поводження з тваринами є несумісним з вимогами моральності та гуманності, спричиняє моральну шкоду людині;
- забезпечення умов життя тварин, які відповідають їх біологічним, видовим та індивідуальним особливостям;
- право власності та інші речові права на тварин у разі жорстокого поводження з ними можуть бути припинені відповідно до цього Закону;
- заборона жорстоких методів умертвіння тварин; відповідальність за жорстоке поводження з тваринами;
- утримання і поводження з домашніми тваринами без мети заподіяння шкоди як оточуючим, так і самій тварині.

Виховання гуманного ставлення до тварин є важливою складовою етичного, культурного та екологічного виховання громадян, передбачає формування високого рівня еколого-етичної свідомості та культури.

Права тварин - захищені мораллю і законом потреби, інтереси тварин, що розглядаються як моральні партнери [2].

Під моральним партнером розуміється сутність, що володіє правами та самоцінністю (люди, нелюдські види, індивіди живих істот, екосистеми та ін.), до якої можна ставитися справедливо і несправедливо, та по відношенню до якої моральні агенти мають обов'язки і відповідальність. Самі моральні суб'єкти відповідальності не несуть.

Надання прав тваринам не означає припинення їх використання, а тільки припиняє їх використання зі зловживанням (експлуатацію). Право - це регулятор суспільних відносин і в даному випадку права тварин регулюють відносини

людей з тваринами. Разом з тим право - це людський винахід, і тому між тваринами немає і не може бути правових відносин. Вовк, задираючи кабана, чи не порушує право кабана на життя[3].

Американський юрист К. Стоун вважає, що незважаючи на те, що тварини не можуть самі відстоювати свої права в суді, їх права (за аналогією з правами немовлят і дорослих людей, що страждають серйозними хворобами) можуть відстоювати в суді опікуни, наприклад, представники екологічної організації, статутними цілями яких є захист прав тварин [4].

У 2021 році було прийнято законопроект 2351, що розширив поняття жорстокого поводження з тваринами [5]. Тоді як у 2022 році завдяки зооспільноті та зусиллям громадських активістів було зупинено прийняття законопроекту 8150, в якому хотіли дозволити масові знущання над тваринами [6].

Організації, що допомагають тваринам, діють від імені тварин, які не можуть себе захистити. Їхня головна мета — полегшення або позбавлення страждань, яких ті зазнають від рук людей. Незалежно від того, чи йдеться про захист тварин, на яких полюють для подальшого торгу, чи тварин, народжених і вирощених на промислових фермах, некомерційні організації піклуються про покращення їхнього добробуту та допомагають прийняти прогресивне законодавство.

Робота таких організацій спрямована на захист тварин. Це означає, що вони працюють для виконання визначеної місії, а не для отримання прибутку, як це роблять корпорації. Усі гроші, зібрані такими організаціями, зазвичай надходять у вигляді пожертвувань та грантів, і вони мають бути спрямовані на місію, а не на користь акціонерів чи інвесторів.

Зооохисні організації можуть займатися різними проблемами. У той час як деякі з них направлені на конкретну діяльність, наприклад притулки, що піклуються про покинутих або загублених тварин, інші функціонують ширше та проводять кампанії з низки внутрішніх та міжнародних питань.

Проблеми, які намагаються розв’язати такі організації це -

- Торгівля дикими тваринами;
- Добробут сільськогосподарських тварин;
- Охорона середовища мешкання тварин;
- Поширення інформації про рослинне харчування;
- Захист морських ссавців;
- Експлуатація тварин у розважальних сферах (наприклад, у зоопарках, дельфінаріях, цирках).

Зооохисні організації формують найкращий і часто єдиний спосіб захисту тварин. Мотивовані своїми місіями, а не фінансовою вигодою, вони виступають за посилення захисту тварин на законодавчому та політичному рівні. Вони також підвищують рівень громадської свідомості щодо шкоди, якої зазнають тварини від рук людини. Також часто створюють безпечні місця проживання, які дозволяють тваринам жити так, як у дикій природі.

Зараз стосунки між людьми й тваринами будуються на домінуванні. Тварини вважаються власністю як юридично, так і ідеологічно. Люди використовують їх та часто піддають насиллю у своїх цілях.

Завдяки зооохисним організаціям у тварин з’явився шанс на краще життя.

Такі організації інформують і заохочують громадськість переосмислювати вплив їхнього способу життя на тварин.

Зооохисники у своїй роботі використовують різні тактики, зокрема:

- Масовий активізм;
- Інформаційні та публічні заходи на тему веганства;
- Судові позови проти порушників прав тварин;
- Розробка та просування законів, які захищають права тварин.

Загалом, діяльність зооохисних організацій поділяється на дві категорії:

- Добробут тварин - організації допомагають тваринам, які знаходяться під контролем людей, з точки зору їхнього фізичного та психологічного стану. Сюди можна віднести ферми, зоопарки та навіть домашніх тварин.

- Права тварин - рух за права тварин виступає за повне звільнення тварин від людської експлуатації, визнаючи при цьому їхнє невід’ємне право жити так, як вони хочуть, не допускаючи будь-яких вторгнень у їхнє життя зі сторони людей, якими б причинами вони не були обумовлені [7].

Список використаних джерел

1. Закон України №3447-IV Про захист тварин від жорстокого поводження <https://www.president.gov.ua/documents/3447-iv-3976#:~:text=%96>.
2. Regan T. The case for animal rights. - Berkley: Univ. California Press, 1983. - 160 p.
3. Борейко В. Є. Прорив в екологічну етику. - К.: КЭКЦ, 2013. - 168 с.
4. Stone Ch., Should trees have standing? - Los Altos, California, Kaufman, 1974. - 29 p.
5. [Офіційний портал Верховної Ради України. w1.c1.rada.gov.ua](http://w1.c1.rada.gov.ua). Прочитовано 23 квітня 2024.
6. [Як війна вплинула на життя тварин та зоозахист в Україні](#). *Українська правда. Життя* (укр.). Прочитовано 23 квітня 2024.
7. <https://opencages.com.ua/contact> Зоозахисна організація “Відкриті клітки Україна”

Єгорова Олена

здобувачка III курсу першого(бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 081 Право Криворізького Навчально Наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: Нестеренко К. О.
к.ю.н., доцент КННІ ДонДУВС

ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В РОБОТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Європейські стандарти поліцейської діяльності є важливими принципами та правилами, що встановлені для забезпечення ефективної та етичної діяльності поліції. Україна, як і більшість країн світу, прагне до виконання цих стандартів, за для забезпечення захисту прав людини та дотримання закону в поліцейській діяльності.

Україна активно співпрацює з Європейським Союзом та іншими міжнародними організаціями для впровадження європейських стандартів поліцейської діяльності в своє законодавство та практику.

Однак, стандарти ЄС відрізняються від Українських, а саме:

- Європейські стандарти приділяють більше уваги незалежності та підзвітності органів поліцейського нагляду, тоді як українське законодавство надає більше повноважень Міністерству внутрішніх справ.
- Європейські стандарти вимагають, щоб співробітники поліції проходили широку підготовку в таких галузях, як права людини і різноманітність, тоді як українське законодавство не визначає таких вимог.
- Європейські стандарти підкреслюють роль поліції в запобіганні злочинності та зниженні страху перед злочинністю, тоді як українське законодавство зосереджене насамперед на правоохоронній діяльності та підтримці громадського порядку [1].

В свою чергу, наша держава зробила спроби адаптуватися до європейських стандартів поліцейської діяльності, але насправді не вдалося досягти їх практичної реалізації. Часто поліцейські сили обвинувачуються у порушенні прав людини, зокрема у вчиненні тортур та насильства щодо підозрюваних. Крім того, система подання скарг на дії поліції не є прозорою, що робить важким притягнення поліції до відповідальності.

Але важливо зазначити, що Україна робить певні кроки для вирішення цих проблем. Наприклад, у 2020 році було прийнято Закон України "Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення додержання прав людини під час затримання та притягнення до відповідальності за порушення цих прав" [2], який має на меті зміцнення прав людини в поліцейській діяльності, зокрема шляхом встановлення механізмів контролю за діями поліцейських. Крім того, в Україні діє Національна поліція, яка веде свою діяльність на основі нового законодавства та стандартів.

Також важливо враховувати, що реалізація європейських стандартів поліцейської діяльності є довготривалим процесом, який потребує значних зусиль, ресурсів та змін, серед яких:

- запровадження чіткої системи набору та підготовки поліцейських, яка б включала всебічну підготовку з питань прав людини, різноманітності та взаємодії поліції з громадою;
- створення потужної системи підзвітності поліції, включаючи незалежний наглядовий механізм, який би розглядав скарги на неправомірні дії поліції;
- забезпечення належного оснащення поліцейських відповідними інструментами та ресурсами для ефективного та етичного виконання ними своїх обов’язків;
- розвиток міцних партнерських відносин між поліцією та громадою з акцентом на розбудові довіри та покращенні комунікації;
- забезпечення справедливого та ефективного функціонування системи кримінального правосуддя з акцентом на запобігання злочинній поведінці та захист прав усіх громадян;
- зміцнення нормативно-правової бази, що регулює діяльність поліції, включаючи імплементацію європейських стандартів в українське законодавство.

Отже, з всього вище зазначеного, можна зробити висновок, що імплементація європейських стандартів в українське законодавство є надзвичайно важливою для розвитку національної системи правопорядку. Запровадження цих стандартів допоможе забезпечити більш високу якість роботи правоохоронних органів, що зробить життя громадян безпечнішим і сприятиме зміцненню довіри до держави.

Список використаних джерел

1. Бондаренко О. О., Павлюк В. І. Законодавство України про поліцію: проблеми та перспективи реформування. Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія «Право», 2018 .

2. Закон України "Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення додержання прав людини під час затримання та притягнення до відповідальності за порушення цих прав» від 21.04.2022 року, Електронний ресурс URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2217-20#Text>

Жаров Данило,
здобувач II курсу третього (доктор філософії)
рівня вищої освіти, спеціальності 281
«Публічне управління та адміністрування»,
Національний університет цивільного захисту
України

Науковий керівник: Лелеченко А.П.,
д.держ.упр., проф., професор кафедри
публічного управління та адміністрування,
Національний авіаційний університет

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МЕХАНІЗМІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ МІСЬКИХ АГЛОМЕРАЦІЙ В УКРАЇНІ

Механізми публічного управління міською агломерацією передбачають використання, зокрема, дворівневої моделі з організаційно-правовим закріпленням повноважень, причому верхнім рівнем управління можуть бути визнані органи державної влади регіонального рівня [1; 2; 4; 5; 8; 9; 10]. Очевидно, що таку модель найбільш доцільно використовувати у регіонах, де агломерації муніципальних утворень займають більшу частину регіону.

Розглядаючи моделі та механізми публічного управління агломераціями муніципальних утворень необхідно розглядати систему і в статиці, і в динаміці. При розгляді розвитку систем у динаміці постійно відбувається зміна стану рівноваги (наближення/видалення від збалансованого стану). У зв'язку з цим при стратегуванні складних систем таких, як агломерації муніципальних утворень, необхідно забезпечити стійкість даного розвитку. Потрібно також враховувати, що соціально-економічні системи відкриті та значно залежать від зовнішнього інституційного середовища, відповідно для них рівновага та стабільність

величини відносні та носять тимчасовий характер.

Розрізняють такі види рівноважного (збалансованого) стану: низькорівневий та високорівневий. Низькорівневий рівноважний стан допускає, що переважну частину ресурсів та фінансів направляють на підтримку поточного стану системи публічного управління міськими агломераціями та не передбачається виділення бюджету розвитку. До цієї ситуації можна застосувати вираз, що найяскравіше відбиває сутність – «проїдання ресурсів». Як показує практика, такі системи публічного управління міськими агломераціями виявляються недостатньо пристосованими та здатними до підтримки конкуренції в стратегічній перспективі, оскільки вони не мають ресурсів для внесення змін, а це в сучасних умовах може виявитися критичним.

Високорівневий розвиток передбачає, що крім ресурсів, які виділяються на поточне функціонування, обов'язково закладається бюджет розвитку. Якщо високорівнева рівноважна система скорочує свій бюджет розвитку, то вона поступово переходить до низькорівневого стану функціонування, що передбачає скорочення конкурентних переваг міських агломерацій у довгостроковій перспективі розвитку [4-10]. Проте, якщо високорівнева система має недостатньо ресурсів, які буде направляти на забезпечення свого поточного стану, то це може зумовити припинення діяльності в короткостроковій перспективі (рис. 1).

Принциповим моментом є сфера діяльності та обсяги незбалансованості, від цього значно залежатимуть потенційні ризики та в цілому безпека розвитку системи [4; 9; 10]. У цьому контексті слід розуміти, що можливості швидкої адаптації, а також гнучкості таких складних, багатокомпонентних соціально-економічних систем, як агломерації муніципальних утворень значно обмежені. Досягненню рівноваги соціально-економічної системи сприяє система стратегічного управління. Регіональна державна політика має виступати як інструмент формування сталого соціально-економічного розвитку агломерацій муніципальних утворень через покращення якості життя населення та використання інноваційних управлінських технологій стратегічного управління

(рис. 2).

Рис. 1. Рівні функціонування системи публічного управління у сфері міських агломерацій. Джерело: авторська розробка

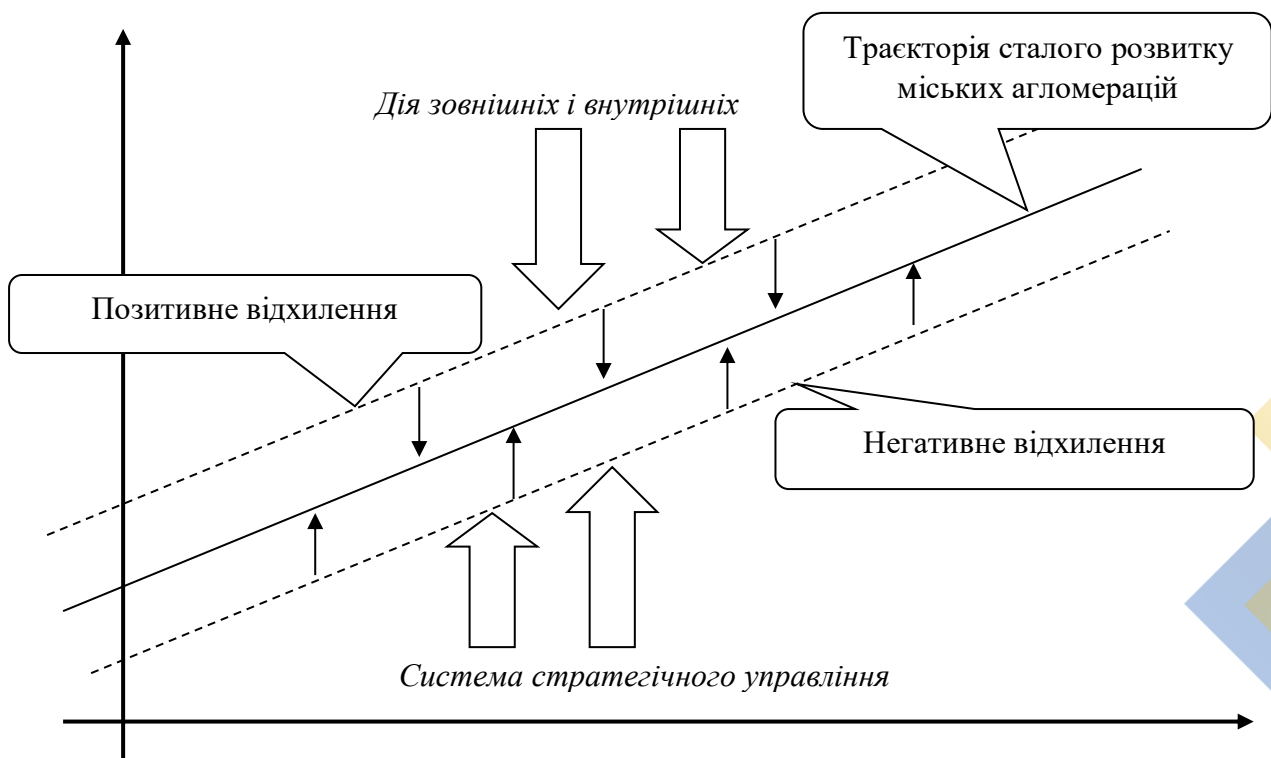

Рис. 2. Вплив системи стратегічного управління на рівновагу системи публічного управління у сфері міських агломерацій. Джерело: авторська розробка

Стратегічне планування та управління передбачає розробку пакету програмних нормативно-правових актів та документів, які позначають цілі стратегічного розвитку та заходи щодо їх досягнення з обліком змін довкілля. На цій підставі варто зауважити, що потребує розробки й прийняття Стратегія сталого розвитку України та її регіонів (на період до 2030 р.), а також закон України «Про міські агломерації». Проект цього закону розроблявся, але був відкликаний у 2019 р. [3].

Отже, підсумовуючи відзначимо, що актуальності набуває вдосконалення організаційний, правовий та економічний механізми публічного управління з метою забезпечення міських агломерацій. При цьому слід законодавчо закріпити два близьких за змістом поняття (з метою їхнього розмежування), що використовуються в системах стратегічного управління – «стратегічне планування» та «стратегування». Стратегування, з нашого погляду, є більш ширшим поняттям і передбачає не просто довгострокове планування, а зміну самих підходів і принципів публічного управління, організації місцевих спільнот. Тому, коли говоримо про інноваційний підхід до регіонального публічного управління, територіальної організації населення через створення агломерацій муніципальних утворень більш правильним буде використовувати термін «стратегування», оскільки створення агломерацій передбачає використання нових принципів регіонального управління та підходів до організації місцевих співтовариств.

Список використаних джерел

1. Бабаєв В.М. Мегаполіс в системі управління місцевого самоврядування // Актуальні проблеми державного управління. 2003. № 2 (2). С. 55–63.
2. Биченко Л.А. Актуальні питання розвитку міських агломерацій // Актуальні проблеми державного управління. 2011. № 2 (40). С. 1–7.
3. Проект закону України «Про міські агломерації». URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62318.
4. Помаза-Пономаренко А.Л., Батир Ю.Г., Лопатченко І.М. План відновлення сталого розвитку та системи безпеки України : монографія. Харків: НУЦЗУ, 2023. 240 с.
5. Помаза-Пономаренко А.Л., Тарадуда Д.В. Механізми забезпечення цивільної безпеки України: аспекти попередження НС на об'єктах військово-промислового комплексу // Публічне адміністрування та національна безпека.

2024. № 3 (44).

URL: <https://www.inter-nauka.com/issues/administration2024/3/9732>.

6. Сергієнко Л.В. Сучасні стратегії розвитку міст в забезпеченні безпеки урбанізованих територій. Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. 2022. Том 33 (72). № 1. С. 123–129.

7. Lelechenko A., Diegtiar O., Lebedinska O., Derun T., Berdanova O. Mechanisms of inter-state communications for solving sustainable development problems / Asia life science. Supplement 29(2): 1-9, 2020. The Asian International Journal of Life Sciences. P. 1–14.

8. Pomaza-Ponomarenko A., Hren L., Durman O., Bondarchuk N., Vorobets V. Management mechanisms in the context of digitalization of all spheres of society // Revista San Gregorio. №42.

URL: <http://revista.sangregorio.edu.ec/index.php/REVISTASANGREGORIO/issue/view/RSAN42/showToc>.

9. Pomaza-Ponomarenko A., Taraduda D., Leonenko N., Poroka S., Sukhachov M. Ensuring the safety of citizens in times of war: aspects of the organization of civil defense // AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research. 2024. Vol. 14. Issue 1. Pp. 216–220.

10. Pomaza-Ponomarenko A., Nazarov O., Udyanskyi M., Moroz S., Khmyrov I., Akhmedova O. Methodical approaches to state policy forecasting of sustainable development of Ukraine's regions // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2021. Vol. 1. № 36. С. 171–178.

Заросило Віталій,

кандидат юридичних наук юридичних наук, доцент, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ДИСКРИМІНАЦІЙНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Для початку необхідно розібратися, що таке дискреційні повноваження. Чинне законодавство не містить чіткого визначення цього терміну, проте державні органи часто обґрунтовують свої рішення саме "дискреційними повноваженнями". Так сталося, що саме у контексті судової практики Верховного суду було роз'яснено це поняття. Основною проблемою адміністративних судів було знайти баланс між повноваженнями гілок влади, не

перебираючи він повноваження органів виконавчої влади чи навпаки відмовляючи у захисті права і свободи фізичних і юридичних.

Важливим є рішення у справі №1640/2594/18 у якому Касаційний суд у складі Верховного суду сформував такі висновки:

Відповідно до Рекомендацій Комітету Міністрів Ради Європи №R (80) 2 [1] про здійснення адміністративними органами влади дискреційних повноважень, прийнятої Комітетом Міністрів 11 березня 1980 р. на 316-й нараді під дискреційними повноваженнями слід розуміти повноваження, які адміністративний орган, приймаючи рішення, може керуватися певною свободою розсуду, тобто коли такий орган може вибирати з кількох юридично допустимих рішень те, яке він вважає кращим у даних обставинах.

Таким чином дискреційні повноваження - це сукупність прав та обов'язків органів державної влади та місцевого самоврядування, осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, що надають можливість на свій розсуд визначити повністю або частково вид та зміст управлінського рішення, що приймається, або можливість вибору за на власний розсуд одного з кількох варіантів управлінських рішень, передбачених нормативно-правовим актом, проектом нормативно-правового акта.

Верховним Судом розмежовані власні повноваження при вирішенні адміністративних спорів та повноваження органів виконавчої влади. Адже основне завдання адміністративного судочинства – захист та відновлення порушених прав без надання оцінки правомірності дій або бездіяльності органу державної влади у контексті реалізації ним своїх дискреційних повноважень, які завжди передбачають певний спектр повноважень. Така позиція призводить до того, що адміністративний суд може визнати протиправність дій держоргану, але не може визначити, яким чином відновити порушене право, адже це можуть бути дискреційні повноваження.

Науковий висновок щодо меж дискреційного повноваження суб'єкта владних повноважень та судового контролю за його реалізацією був зроблений у 2018 році Його основні положення передбачають :

- дискреційне повноваження може полягати у виборі діяти чи не діяти, а якщо діяти, то у виборі варіанта рішення чи дії серед варіантів, які прямо чи опосередковано закріплені у законі. Важливою ознакою такого вибору є те, що він здійснюється без необхідності узгодження варіанта вибору з будь-ким;

- дискреційне повноваження надається способом його закріплення в оцінному понятті, відносно визначеній нормі, альтернативній нормі, нормі з невизначеною гіпотезою. Для позначення дискреційного повноваження законодавець використовує, зокрема, терміни

"Може", "має право", "за власною ініціативою", "підкується", "забезпечує", "веде діяльність", "встановлює", "визначає", "на свій розсуд". Проте наявність такого терміну у законі не свідчить автоматично про наявність у суб'єкта владних повноважень дискреційного повноваження; подібний термін є приводом для детального аналізу закону щодо того, що відповідні повноваження дійсно дискреційні;

Наприклад, ухвалюючи рішення про звільнення порушника від адміністративної відповідальності, суди попередніх інстанцій вийшли за межі своєї компетенції, тим самим втрутившись у дискреційні повноваження відповідача, що не відповідає загальним принципам та засадам адміністративного судочинства.

Отже, до дискреційних повноважень органів патрульної поліції належать повноваження, що передбачають певний спектр рішень, від звільнення від адміністративної відповідальності до застосування адміністративних стягнень у тому чи іншому вигляді. Суди, у свою чергу, можуть лише визнати дії співробітників патрульної поліції протиправними та відновити порушені права позивача або навпаки встановити законність дій патрульного поліцейського без втручання у дискреційні повноваження.

На окрему увагу заслуговує позиція Касаційного адміністративного суду у складі Верховного суду щодо застосування ст. 22 Кодексу України про адміністративні правопорушення [2], а саме звільнення від адміністративної відповідальності у разі вчинення особою малозначного адміністративного

правопорушення . Отже, сфера застосування статті 22 Кодексу України про адміністративні правопорушення (звільнення особи від адміністративної відповідальності за малозначність скоєного правопорушення) поширюється саме на орган, уповноважений вирішувати справу.

Тобто законодавцем чітко встановлено відповідний вид санкцій (штраф), який підлягає застосуванню до правопорушника у разі прийняття органом, уповноваженим вирішувати справу, постанови про притягнення до адміністративної відповідальності.

Відповідно до статті 351 Кодексу адміністративного судочинства України підставами для скасування судових рішень повністю або частково та прийняття нового рішення чи зміни рішення у відповідній частині є неправильне застосування норм матеріального права або порушення норм процесуального права.

Таким чином у рішенні Верховного Суду, з одного боку, заборонено судам приймати на себе повноваження щодо звільнення від адміністративної відповідальності, а з іншого дане право на оскарження рішень патрульних поліцейських у випадках невизнання вини особою, яку притягнули до адміністративної відповідальності.

Нормативна база повноважень патрульної поліції в переважній більшості складається із Кодексу України про адміністративні правопорушення (ст.222) ст. 23 Закону України "Про Національну поліцію України" [3] , Постанови КМУ від 28 жовтня 2015 року № 877, якою затверджено Положення про Національну поліцію [4] інших підзаконних нормативних актів, що регулюють порядок реалізації тих чи інших повноважень пов'язаних із порушеннями конституційних прав фізичних та юридичних осіб.

Коротко проаналізуємо ситуацію з оформленням матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху, затверджені Наказом 07.11.2015 № 1395 "Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері

забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі"
[5]

Поліцейський оцінює докази за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному та об'єктивному дослідженні всіх обставин справи в їх сукупності, керуючись законом та правосвідомістю.

При малозначності вчиненого адміністративного правопорушення поліцейський може звільнити особу, яка притягується до адміністративної відповідальності, від адміністративної відповідальності та обмежитися усним зауваженням.

Тобто, бачимо, що в законодавстві передбачено певне право поліцейського на закриття справи про адміністративне правопорушення у разі малозначності та обмежується попередженням

Відповідно до ст. 252 Кодексу України про адміністративні правопорушення визначено порядок оцінки доказів: Орган (посадова особа) оцінює докази за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному та об'єктивному дослідженні всіх обставин справи в їх сукупності, керуючись законом та правосвідомістю. Будь-яких вказівок на обставини, які пом'якшують або посилюють адміністративну відповідальність, не встановлено (крім звичайно повторності)

Таким чином можемо констатувати повне право уповноважених осіб патрульної поліції виносити постанови про адміністративні правопорушення та самостійно визначати адміністративне стягнення оцінюючи докази за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному та об'єктивному дослідженні всіх обставин справи в їх сукупності, керуючись законом.

Список використаних джерел

1. Рекомендація № r (80) 2 Комітету Міністрів стосовно здійснення адміністративними органами дискреційних повноважень (Прийнята Комітетом Міністрів 11 березня 1980 року на 316-му засіданні Заступників Міністрів)
https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/rada_yevropy_rekomendaciya_r_80_2_3.pdf

2. Кодекс України про адміністративні правопорушення
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10#Text>
3. Закон України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 року № 580-VIII Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 40-41, ст.379
4. Про затвердження Положення про Національну поліцію Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 877
5. Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі. Наказ МВС України від 07.11.2015 р № 1395

Калініченко Вячеслав,

здобувач II курсу другого(магістерського) рівня вищої освіти, спеціальності 081 (Право) Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: Булгакова О.В.,

к.е.н., завідувач кафедри державно-правових дисциплін Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ В НАДАННІ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ

Стратегією інформаційної безпеки України визначено, що забезпечення інформаційної безпеки України є однією з найважливіших функцій держави. Державна політика забезпечення безпеки неможлива без визначення підходів до визначення викликів та загроз в інформаційній сфері функціонування всього суспільства, але особливої уваги інформаційна безпека набуває в системі державного управління.

Метою Стратегії є посилення спроможностей щодо забезпечення інформаційної безпеки держави, її інформаційного простору, підтримки інформаційними засобами та заходами соціальної та політичної стабільності, оборони держави, захисту державного суверенітету, територіальної цілісності України, демократичного конституційного ладу, забезпечення прав та свобод кожного громадянина. [1]

Досягнення мети здійснюватиметься шляхом ужиття заходів щодо стримування та протидії загрозам інформаційній безпеці України та нейтралізації інформаційної агресії, у тому числі спеціальних інформаційних операцій держави-агресора, спрямованих на підлив державного суверенітету, територіальної цілісності України, забезпечення інформаційної стійкості суспільства та держави, створення ефективної системи взаємодії між органами державної влади, органами місцевого самоврядування та суспільством, а також розвиток міжнародної співпраці у сфері інформаційної безпеки на засадах партнерства та взаємної підтримки. [1]

Доступ до інформаційних баз й відкритість та операційна доступність інформації можна вважати фундаментом в реалізації концепції електронного врядування. Кожному громадянину важливо мати ефективний та доступний взаємозв'язок з органами державної влади, органами місцевого самоврядування в забезпеченні реалізації власних прав та можливостей, які набувають форми отримання консультації або публічної послуги. Ця сфера життєдіяльності сучасного суспільства належить до такого публічно-правового інституту, як адміністративна процедура та визначається архітектурою адміністративного процесу і відбивається на діяльності та структурі відповідних органів державного управління. [2]

Розгляд характеристик, які визначають інформаційну безпеку визначає, що така безпека ґрунтується на таких принципах: цілісність даних, доступність інформації, конфіденційність, достовірність інформаційних відомостей. Визначені ознаки дають підстави формувати основні напрями державної політики в забезпеченні безпеки надання адміністративних послуг, в тому числі й в електронному режимі. [2]

Слід наголосити, що Інформаційна безпека є сукупністю різноманітних ефективних заходів, які здатні запобігти, відстежити, ліквідувати несанкціоноване вторгнення в систему сторонніх осіб. Крім того, інформаційна безпека покликана захистити систему від нанесення їй пошкоджень, спотворень,

блокування або копіювання даних. [2]

Отже державна політика в сфері забезпечення інформаційної безпеки надання адміністративних послуг повинна враховувати всі вище означені чинники. Діяльність державних органів у сфері забезпечення інформаційної безпеки має зосереджуватись на двох напрямках. По перше, забезпечення сталого розвитку інформаційного простору України з метою досягнення ним такого рівня, який завдяки своїм властивостям міг би протистояти зовнішнім та внутрішнім загрозам; забезпечити створення і функціонування системи захисту процесу розвитку інформаційного простору від загроз. По друге, Інформаційна безпека України забезпечується шляхом захисту національного інформаційного простору від інформаційних загроз та через сприяння його сталому розвитку задля реалізації життєво важливих інтересів та потреб громадянина, суспільства і держави в інформаційній сфері. [3]

Державна політика інформаційної безпеки в процесі надання адміністративних послуг є невід’ємною складовою загальної політики національної інформаційної безпеки, оскільки обсяг інформації, в тому числі й персональних та персоніфікованих даних користувачів, є основою функціонування державного управління та забезпечує досягнення необхідного рівня довіри в сучасному суспільстві. Між органами державного управління та громадянами виникають взаємовідносини де мірою довіри між всіма учасниками стають вимоги щодо отримання, збору, доступу та обробки інформації, яка не повинна стати інформаційною загрозою існуванню будь-якому суб’єкту таких взаємовідносин.

У сучасному світі, де зростання електронної взаємодії набуває безпрецедентних масштабів, інформаційна безпека стає ключовим аспектом публічного управління. Для вдосконалення цієї системи рекомендується звернути увагу на сучасні технологічні рішення, такі як розпізнавання обличчя та системи біометричної аутентифікації. Такі інновації забезпечують високий

рівень безпеки та надійності в електронній взаємодії в системі електронного врядування.

Список використаний джерел

1. Про стратегію інформаційної безпеки: указ Президента України від 28.12.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/685/2021#Text>
2. Нагорняк М.М. Інформаційна безпека надання електронних публічних послуг: світовий досвід публічного управління. Наукові перспективи No 12(42) 2023 . С.225-235
3. Концепція інформаційної безпеки України: проект. URL:<https://www.osce.org/files/f/documents/0/2/175056.pdf>

Карпець Тетяна,

здобувачка вищої освіти III курсу Навчально-наукового інституту права та підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: Ділігул А.С.,

к.ю.н., доцент кафедри цивільно-правових дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ХАРАКТЕРНІ ОЗНАКИ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН

Згідно ст. 21 Кодексу законів про працю України, кожен працівник має право реалізувати свої здібності до продуктивної і творчої праці шляхом укладення трудового договору на одному або одночасно на декількох підприємствах, в установах, організаціях, якщо інше не передбачене законодавством, колективним договором або угодою сторін [1].

Трудові відносини - це врегульовані нормами права відносини, що виникають між роботодавцем та працівником на основі трудового договору, за яким роботодавець зобов'язується виплачувати працівнику заробітну плату і забезпечувати безпечні умови праці. а працівник в свою чергу зобов'язується особисто виконувати роботу, визначену цією угодою, з підпорядкуванням правилам внутрішнього трудового розпорядку.

В Україні наразі основним органом, що проводить перевірку дотримання трудового законодавства виступає інспекція з питань праці та зайнятості населення міських рад, яка проводить перевірки дотримання законодавства про працю та у випадку порушення вимог чинного трудового законодавства, виносить приписи, нараховує штрафні санкції [3].

Потрібно зазначити що перелік характерних ознак для трудових відносин є невищерпаним. Проте наявність принаймі трьох ознак може свідчити про те що між сторонами існують трудові відносини. Тому доцільно розглянути основні з характерних ознак трудових відносин.

Основною ознакою яка й впливає з поняття трудових відносин є особисте виконання роботи. Це означає, що робота передбачена трудовим договором повинна виконуватися працівником особисто за конкретною кваліфікацією, професією та посадою. Проте, можлива заміна працівника іншою особою лише за випадків передбаченим законодавством.

Другою ознакою буде виконання роботи за дорученням та під контролем роботодавця. Роботодавець організовує трудовий процес, дає працівнику вказівки щодо роботи та контролює її виконання. В свою чергу працівник зобов'язаний виконувати доручення роботодавця дотримуватися правил внутрішнього розпорядку.

Виплата заробітної плати як ознака трудових відносин. Роботодавець зобов'язаний виплачувати працівникові заробітну плату за фактичний відпрацьований час, або ж за обсяг виконаної роботи. Та розмір заробітної плати не може бути нижчим за мінімальну заробітну плату, що встановлена законом.

Дотримання правил охорони праці. Роботодавець зобов'язаний забезпечити безпечні умови праці для працівників. А працівник зобов'язаний дотримуватись правил охорони праці.

Також, не мало важливою ознакою буде тривалість трудових відносин. Вони можуть виникати як на визначений строк, так і на невизначений, або ж для виконання певної роботи.

Наступною ознакою є внесення записів до трудової книжки. Работодавець згідно законодавства зобов'язаний вносити записи до трудової книжки працівника, як в паперовій так і в електронній формі [2].

Можливість звільнення з роботи з підстав, передбачених законодавством. Працівник може бути звільнений із роботи з підстав, передбачених Кодексом законів про працю України, або за власним бажанням.

Ознакою трудових відносин також буде дотримання соціальних гарантій. Дана ознака означає, що працівники мають право на відпустки, лікарняні, допомогу у зв'язку з вагітністю та пологами, а також на інші соціальні гарантії, що передбачені законодавством.

Тому можемо зазначити, що трудові відносини мають важливе значення для забезпечення соціального захисту працівників. А знання характерних ознак трудових відносин допоможе працівникам та роботодавцям правильно оформити трудові відносини та уникнути проблем у майбутньому.

Список використаних джерел

1. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 № 322-VIII (URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>)
2. Наказ Про затвердження Інструкції про порядок ведення трудових книжок працівників від 29.07.1993 № 58 (URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0110-93#Text>)
3. Ділігул А.С. Контроль та перевірка дотримання юридичними та фізичними особами-підприємцями законодавства про працю / А.С. Ділігул // Правова держава: історія, сучасність та перспективи формування в Україні : матеріали XVIII Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 28 лютого 2020 р.). - Дніпро : ДДУВС, 2020. – С. 60-63

Карпець Тетяна,

здобувачка вищої освіти курсантка 3-го курсу
Навчально-наукового інституту права та
підготовки фахівців для підрозділів
Національної поліції Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: Логінова М. В.,

викладач кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ

ПЕРЕДУМОВИ ВИНЕКНЕННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН

Цивільно-процесуальні правовідносини є важливою складовою правової системи України. Їх вивчення має важливе значення для законного звернення до суду за захистом порушених, невизнаних або оспорювальних прав, свобод чи інтересів.

Цивільно-процесуальні правовідносини - це різновидність правовідносин, які виникають у процесі цивільного судочинства на основі норм цивільного процесуального права лише між двома суб'єктами - учасниками процесу та судом, в якому суд є обов'язковим та основним суб'єктом даних правовідносин. Так як відповідно до ст.124 Конституції України, правосуддя в Україні здійснюється виключно судами [1].

Ознаками цивільно-процесуальних правовідносин, що їх характеризують є: те, що вони виникають між двома суб'єктами; виражаються в процесуальній формі, яка саме встановлюється Цивільно-процесуальним кодексом; врегульовані нормами цивільного процесуального права; ознакою також є те, що дані відносини мають відносний характер, та визначають конкретний суб'єктивний склад правовідносин.

На сьогоднішній день можна виділити три передумови винекнення цивільно-процесуальних правовідносин. До них входять: 1) юридичні факти; 2) цивільно-процесуальна правосуб'єктність; 3) норми цивільно процесуального

права. Цивільно-процесуальні правовідносини виникають не самі по собі, а лише за наявності певних обставин, які й будуть називатися передумовами [2].

До юридичних фактів можемо віднести:

1. Наявність матеріального правовідношення. Це означатиме, що між сторонами має існувати спірне або ж оспорюване право чи охоронюваний законом інтерес. Відповідно до чого, що якщо не буде спірного питання то і у зверненні до суду не буде потреби.

2. Звернення зацікавленої особи до суду. Особа може звернутися до суду за допомогою позовної заяви. наприклад, заява про видачу судового наказу, заяву про забезпечення позову, скаргою на постанову органу державної виконавчої служби тощо.

3. Прийняття судом заяви до розгляду. Суд до якого надійшла заява, або позов перевіряє чи відповідає вона вимогам закону, і якщо так. то відриває провадження у справі.

А до процесуальних фактів доцільно віднести:

1. Вступ у справу інших учасників процесу. Можемо віднести відповідача, третіх осіб, свідків, експертів тощо.

2. Вчинення процесуальних дій. Це дії, які вчиняють учасники процесу з метою реалізації своїх прав та обов'язків. До них належать подання заяв, клопотань, пояснень, доказів, участь у судових засіданнях тощо.

Цивільна процесуально правосуб'єктність як передумова виникнення цивільно-процесуальних правовідносин включає в себе наступні ознаки:

1. Для виникнення правовідносин необхідною є цивільно процесуальна правосуб'єктність особи

2. Правосуб'єктність включає в себе: правоздатність, дієздатність та делікоздатність.

3. Є окремою для кожного суб'єкта відносин.

Проте важливо зазначити, що всі з перелічених передумов виникнення цивільно-процесуальних правовідносин мають бути в наявності в сукупності. Якщо ж хоча б однієї з них немає то правовідносини не виникнуть.

Згідно із наведеного, можемо дійти висновку, що передумовами виникнення цивільних процесуальних правовідносин слід визнати наявність відповідної норми цивільного процесуального права та цивільну процесуальну правосуб'єктність [3].

Список використаних джерел

1. Цивільний процес Навчальний посібник За загальною редакцією професора В. А. Кройтора Харків ХНУВС 2022 - С. 80-81.
2. Діденко Л. В. Підстави й передумови виникнення цивільних процесуальних правовідносин, їх зміна та припинення / Л. В. Діденко // Науковий вісник публічного та приватного права : зб. наук. пр.. Київ, 2018. – Т.2, вип. 4. – С. 228-233.
3. Цивільний процес (загальна частина) : навч. посіб. – 2-е вид., доп. і перероб. / кер. авт. кол. А.В. Коваленко. – Дніпро : ДДУВС; Ліра ЛТД, 2017. – 192 с. - С. 69-79.

Ковтун Єлизавета,

здобувачка I курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 081 Право Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

Науковий керівник: Бобокал О. М.,
викладач-методист, спеціаліст вищої категорії,
кафедри права Київського фахового коледжу
туризму та готельного господарства

ЮРИДИЧНИЙ ПРОЦЕС – ВИРІШЕННЯ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Сучасні виклики суспільства є однією із основних проблем будь-якої держави, яка хоче стати кращим прикладом, опорою, довірою для своїх громадян.

Проблематикою юридичного процесу є те, що держава не оновлює процесуальні норми багато років, а це означає, що ці норми права можуть бути вже не ефективні та не потрібні; тривалість розгляду судової справи у розумних межах є дуже обширним поняттям, яке дає підстави вважати, що розгляд чисієсь справи може бути розглянуто через півроку, рік, тому громадяни не можуть забезпечити собі того, що судова система буде розглядати справи швидше задля

здійснення правосуддя. Вирішення цих питань можливе лише через реформування процесуальних норм, які будуть відповідати вимогам сучасного суспільства та законодавства.

Теорію юридичного процесу активно розробляв професор В. М. Горшенєв та представники його наукової школи. Юридичний процес, на їх думку, - це комплексна система правових форм діяльності уповноважених органів держави, посадових осіб, а також зацікавлених у вирішенні різноманітних юридичних справ інших суб'єктів права. Цей процес регулюється правовими (процедурними, процесуальними) нормами, а його результати закріплюються у відповідних нормативно - правових актах, організаційних документах.

На думку В. М. Горшенєва, особливості юридичного процесу найяскравіше відображені в юрисдикційних формах діяльності держави. Але, оскільки всі вони виявляються і в інших правових формах діяльності держави та її посадових осіб, це дає підставу для формування уніфікованого поняття юридичного процесу на підставі відокремлення загальних моментів, призначення традиційних та нетрадиційних процесів, загальної природи.

В основі теорії юридичного процесу відображено те, що правові форми діяльності - це організаційно - управлінські форми діяльності, які пов'язані з розглядом юридичних справ (правопорушення, скарги тощо) і мають спільні ознаки: виявляють прояв у здійсненні операцій з нормами права у зв'язку з вирішенням певних юридичних справ; здійснюються виключно уповноваженими органами держави, посадовими особами на користь зацікавлених суб'єктів права; закріплюються у правових актах, офіційних документах; регулюються правовими нормами, забезпечуються відповідними способами, прийомами юридичної техніки.

На думку О. В. Кузьменко, спираючись на загальне розуміння філософської категорії «процес», можна стверджувати, що юридичний процес об'єднує всі нормативно - регламентовані процесуальні форми правової діяльності, які є системою взаємопов'язаних, спеціально впорядкованих, розташованих у

певному порядку дій та операцій, що підпорядковані певній меті і приводять за допомогою відповідних прийомів та засобів до конкретного результату [1].

Юридичний процес у широкому розумінні - це комплексне і багатоаспектне поняття, що характеризує сукупність всіх правових форм діяльності державних органів (парламенту, президента, уряду, судових органів, прокуратури) та інших уповноважених суб'єктів, які у встановленому законом порядку вчиняють юридично значимі дії, що мають правові наслідки.

Серед принципів юридичного процесу слід назвати рівність та єдність прав та обов'язків, справедливість, взаємну відповідальність держави та особи, демократизм, гуманізм, законність.

Зміст, форми та порядок здійснення юридичного процесу встановлюються, регулюються нормами матеріального і процесуального права, а його результати фіксуються у конкретних юридичних актах загальноправового або індивідуального характеру (законах, підзаконних актах, розпорядженнях, рішеннях, наказах тощо).

Юридичний процес має чіткі формалізовані рівні:

- 1) законодавчий - прийняття нормативних актів, які регулюють відносини, суб'єктами яких є суспільство, держава, окремі громадяни (фізичні особи);
- 2) нормативний – застосування норм матеріального та процесуального права;
- 3) техніко – правовий - використовуються певні засоби законодавчої техніки для формулювання нормативного матеріалу, що має на меті зробити його зрозумілим, доступним у застосуванні відповідними органами, юридичними і фізичними (як правило, посадовими) особами;
- 4) правозастосовний або процесуальний - реалізація нормативних актів, розгляд конкретних справ судовими органами, внесення конкретних рішень, розслідування злочинів тощо.

Усі рівні юридичного процесу тісно пов'язані між собою та залежать один від одного [2].

Економічна криза, яка зараз існує є найскладнішою проблемою держави. Завдяки впровадженню законодавчого процесу нових форм підтримки та допомоги для таких верст населення, як: безробітних, осіб із соціальною нерівністю, бідних, людей третього віку, безхатченків та інших осіб, які потребують поліпшення умов життя за допомогою підтримки держави – одним із способів захисту економічних, соціальних прав є розробка законодавства, що гарантує права та підтримку осіб для цього соціального класу.

Завдяки розробки більш жорстких (невідворотних) антикорупційних стратегій, які допоможуть забезпечити прозорість та справедливість, щодо використання державного бюджету для соціальної та економічної сфери діяльності, більш раціональне використання матеріальних ресурсів задля поліпшення якості умов суспільства.

Розвиток інформаційної безпеки та кібербезпеки для держави є гарантією безпеки, що персональні дані та комерційні таємниці не опиняться у злочинців за допомогою мальваре або кардингу задля (нанесення інформаційних атак) знищення або використання даних громадян без їх відома (згоди).

Фактори, які впливають на юридичний процес: політична обстановка в державі, стан економіки, ріст або зниження рівня злочинності, зобов'язання, які є результатом ратифікації міжнародних договорів, конвенцій, угод та інші види нормативних актів.

Юридичний процес має характерні ознаки, що відрізняють його від інших суспільних процесів та зумовлюють значення, яке він відіграє у житті суспільства і держави:

- на всіх рівнях здійснюється виключно уповноваженими суб'єктами;
- регулюється чіткими процесуальними нормами;
- закріплюються у нормативно – процесуальних актах, що мають жорстку ієрархію (від Конституції України до актів індивідуального застосування).

Таким чином, юридичний процес є невід'ємною частиною взаємодії держави та суспільства, який забезпечує здійснення дій, які чітко регулюються процесуальними нормами права та є основою правової політики держави.

Список використаних джерел

1. Поняття, зміст та основні ознаки юридичного процесу. URL: http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2016/1/part_1/5.pdf (дата звернення: 30.04.2024)
2. Вплив європейських норм та стандартів на юридичний процес в Україні. URL: <https://jrnل.nau.edu.ua/index.php/UV/article/view/7838/18868> (дата звернення: 30.04.2024)

Ковтун Єлизавета,

здобувачка I курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 081 Право Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

Науковий керівник: Лейченко Л. М.,
спеціаліст вищої категорії, викладач кафедри права Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

КОНСТИТУЦІЙНІ АСПЕКТИ ЦИФРОВОГО ПРАВА

Інформаційна сфера соціального буття тісно пов'язана з особистим життям кожної людини. За статтею 32 Конституції, ніхто не може зазнавати втручання в його особисте і сімейне життя, крім випадків, передбачених Конституцією України [1].

Хоча ст. 34 Конституції України гарантує право вільно збирати, зберігати, використовувати, поширювати інформацію, такі можливості обмежуються, щодо збирання, зберігання, використання, поширення конфіденційної інформації про особу. Такі дії не допускаються без згоди особи, інформація про яку збирається.

Ці конституційні положення деталізовані в законодавчих актах, зокрема в Законі України «Про інформацію».

Законодавство України про інформацію визначає серед гарантій, що забезпечують конституційні права громадян у сфері поширення особистої інформації, такі, як:

– обов’язок державних органів, посадових осіб вживати всіх необхідних заходів, щодо запобігання несанкціонованому доступу до інформації про фізичну особу;

– заборона доступу сторонніх осіб до відомостей про іншу особу, зібраних відповідно до чинного законодавства державними органами та їх посадовими особами;

– заборона зберігання інформації про особу, довше, ніж це необхідно для законно встановленої мети;

– вимога про максимальне обмеження необхідної кількості даних про фізичну особу, яку можна одержати законним шляхом, а також можливість використовувати дані лише для законно встановленої мети.

Відповідно до норм Конституції України кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати, поширювати інформацію усно, письмово або в іншій формі – на свій вибір. Також стаття 34 ч. 3 передбачає, що відповідне право може обмежуватись законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням, або злочинам, для охорони здоров’я населення, захисту репутації, прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, неупередженості правосуддя.

Реалізація права на інформацію громадянами, юридичними особами, державою не повинна порушувати громадські, політичні, економічні, соціальні, духовні, екологічні та інші права, свободи, законні інтереси інших громадян, права та інтереси юридичних осіб.

Право на інформацію забезпечується: обов’язком органів державної влади, а також органів місцевого самоврядування інформувати про свою діяльність та прийняті рішення; створенням у державних органах спеціальних інформаційних

служб, що забезпечували б доступ до інформації; вільним доступом суб'єктів інформаційних відносин до статистичних даних, архівних, бібліотечних та музейних фондів; створенням механізму здійснення права на інформацію; здійсненням державного контролю за дотриманням закону України; встановленням відповідальності за порушення законодавства.

Громадяни, юридичні особи, які володіють інформацією професійного, ділового, виробничого, банківського, комерційного та іншого характеру, одержаною на власні кошти, або такою, яка є предметом їх інтересу і не порушує передбаченої законом таємниці, самостійно визначають режим доступу до неї, включаючи належність її до категорії конфіденційної, та встановлюють для неї систему (способи) захисту [2].

На сьогоднішній день у законодавстві України питання, пов'язані з реалізацією конституційного права, регулюються цілим рядом нормативно-правових актів. Основним із них є Закон України «Про інформацію» [3], який встановлює загальні правові основи одержання, використання, поширення та зберігання інформації, закріплює право особи на інформацію в усіх сферах суспільного, державного життя України, а також систему інформації, її джерела, визначає статус учасників інформаційних відносин, регулює доступ до інформації, забезпечує її охорону, захищає особу, суспільство від неправдивої інформації. Дія цього Закону поширюється на інформаційні відносини, які виникають у всіх сферах життя, діяльності суспільства, держави при одержанні, використанні, поширенні та зберіганні інформації. Відповідно до Закону доступ громадян до відкритої інформації забезпечується шляхом: систематичної публікації її в офіційних друкованих виданнях; поширення її засобами масової комунікації; безпосереднього її надання заінтересованим громадянам, державним органам та юридичним особам. Порядок та умови надання громадянам, державним органам, юридичним особам, представникам громадськості відомостей за запитами встановлюються законом або договорами (угодами), якщо надання інформації здійснюється на договірній основі.

Обмеження права на одержання відкритої інформації забороняється законодавством України. Основним, переважним правом на одержання інформації користуються громадяни, яким ця інформація необхідна для виконання своїх професійних обов’язків.

На сьогодні вже активно виділяють такі цифрові права, як: право на доступ до інформації; право на доступ до інформаційних платформ і технологій; право на захист персональних даних (особистих і біометричних); право на цифрову освіту та доступ до цифрових знань; права, пов’язані із захистом генетичної інформації; право на свободу зібрань та об’єднань онлайн; право на участь в обороті майна в цифровій сфері; право бути забутим; можливість реалізації особистих, соціальних, економічних, політичних і культурних прав на основі нових технологічних платформ [4].

Доступ до інформації, а, отже, і до мережі інтернету є одним із способів комунікації, який забезпечує рівність усіх громадян для отримання та користуванням наданої інформації. Захист персональних даних є невід’ємною частиною цифрових прав, які потрібно захищати на найвищому державному рівні, задля безпеки своїх громадян проти зловживань із боку злочинців.

Такі права є невід’ємним елементом суспільства, які потребують законодавчого процесу.

На прикладі зарубіжних країн можна виділити два шляхи внутрішньо-національного нормативного регулювання цифрових прав: по-перше, це конституціоналізація цифрових прав, за якої відбувається зміна тексту Конституції з метою врегулювання цифрових прав на найвищому конституційному рівні, а, по-друге, це цифровізація конституційних прав, за якої права, закріплені в конституції, набувають оновленого тлумачення чи врегулювання на підставі рішень органів конституційної юрисдикції, практики Європейського суду з прав людини або у профільному законодавстві [5].

Виходячи з цього, можна зробити висновок, що цифрові права громадян у сучасному світі є невід’ємним елементом у забезпеченні прав та свобод людини і громадянина у користуванні своїх прав на конституційному рівні.

Список використаних джерел

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96/80#Text> (дата звернення: 06. 05. 2024)
2. Конституція України. Науково-практичний коментар / редкол.: В. Я. Тацій (голова редкол.), О. В. Петришин (відп. секретар), Ю. Г. Барабаш та ін. ; Нац. акад. прав. наук України. – 2-ге вид., переробл. і допов. – Х. : Право, 2011. – 1128 с.
3. Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 р. № 2657-ХІІ / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> (дата звернення: 06. 05. 2024)
4. Права людини у цифрову епоху: виклики, загрози та перспективи | Конституційний Суд України. URL:<https://ccu.gov.ua/library/prava-lyudyny-u-cyfrovu-epohu-vyklyky-zagrozy-ta-perspektyvy> (дата звернення: 06. 05.2024)
5. Поняття та класифікація цифрових прав в Україні | Конституційний Суд України. URL:<https://ccu.gov.ua/library/ponyattya-ta-klasyfikaciya-cyfrovyh-prav-v-ukrayini> (дата звернення: 06.05.2024)

Копайгора Анна,

здобувачка ІІ курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 081 Право Одеського національного університету І. І. Мечникова

Науковий керівник: Ільєва Н. В.,

к. ю. н., доцент Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

ДОТРИМАННЯ НОТАРІАЛЬНОЇ ТАЄМНИЦІ В УКРАЇНІ

Дотримання нотаріальної таємниці в Україні як невід’ємна складова діяльності нотаріуса виступає в чинному законодавстві, як принцип, як гарантія і як обов’язок. Однією з важливих частин складової нотаріальної діяльності є принцип дотримання нотаріальної таємниці. У той же час гарантією, посиляючись до ч. 1 ст. 8-1 Закону України «Про нотаріат» є те, що будь-яке

втручання в діяльність нотаріуса, зокрема, з метою перешкоджання виконанню ним своїх обов’язків або спонукання до вчинення ним неправомірних дій, у тому числі вимагання від нього, його помічника, інших працівників, які знаходяться у трудових відносинах з нотаріусом, відомостей, що становлять нотаріальну таємницю, забороняється і тягне за собою відповідальність відповідно до законодавства [1, ст. 8-1].

Відповідно до ст. 5 Закону України «Про нотаріат» нотаріус зобов’язаний зберігати в таємниці відомості, одержані ним у зв’язку з вчиненням нотаріальних дій [1, ст. 5]. Тобто забезпечення конфіденційності взаємин нотаріуса і зацікавлених осіб також дають правові гарантії належного захисту суб’єктивних прав.

Відбулися певні зміни чинного законодавства, і в тому числі, внесення змін до Закону України «Про нотаріат» щодо визначення поняття нотаріальної таємниці. До внесених змін, які відбулися 01 жовтня 2008 року, ст. 8 Закону України «Про нотаріат» від 02 вересня 1993 року мала назву «Додержання таємниці вчинюваних нотаріальних дій» та не містила поняття нотаріальної таємниці.

На сьогоднішній час, відповідно до ч. 1 ст. 8 Закону України «Про нотаріат» нотаріальна таємниця - це сукупність відомостей, отриманих під час вчинення нотаріальної дії або звернення до нотаріуса заінтересованої особи, в тому числі про особу, її майно, особисті майнові та немайнові права і обов’язки тощо [1, ст. 8]. Н. В. Ільєва вважає, що з аналізу цього визначення випливає, що зміст нотаріальної таємниці становлять різні відомості, які отримані від заінтересованої особи під час вчинення нотаріальних дій або звернення особи до нотаріуса [2].

Важливим елементом нотаріальної таємниці є інформація, тобто відомості, які стали відомі нотаріусу внаслідок звернення до нього заявника, незалежно від того, чи була фактично вчинена нотаріальна дія. Вона наділяється ознаками обмеженості доступу, конфіденційності і таємності. Зазначимо, що зміни, які відбулися щодо чинного законодавства, і до Закону України «Про нотаріат»,

істотно змінили нормативно-правове регулювання нотаріальної таємниці. Воно стало більш ширшим та дає детальне дослідження цього питання з точки зору чинного законодавства України. У старій редакції Закону України «Про нотаріат» взагалі не налічувалось відомостей про те, що становить предмет таємниці вчинення нотаріальних дій.

На даний момент, можна виділити такі нормативно-правові акти, які визначають не тільки правові положення поняття нотаріальної таємниці, а також вимоги щодо захисту, зберігання, використання та розкриття інформації, яка містить нотаріальну таємницю, це Основний Закон: Конституція України, а також загальні закони, а саме: Закон України «Про інформацію»; Закон України «Про доступ до публічної інформації»; спеціальний закон, а саме: Закон України «Про нотаріат»; а також Цивільний процесуальний кодекс України; Кодекс адміністративного судочинства України; Кримінальний кодекс України; Кримінальний процесуальний кодекс України; Цивільний кодекс України; Господарський процесуальний кодекс України.

Крім зазначених, можна віднести і інші нормативно-правові акти: Правила професійної етики нотаріусів України, затверджені Наказом Міністерства юстиції України від 07 червня 2021 року; Положення про вимоги до робочого місця приватного нотаріуса та здійснення контролю за їх дотриманням, затверджено Наказом Міністерства юстиції України від 23 березня 2011 р.; Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, затверджений Наказом Міністерства юстиції України від 22 лютого 2012 р., тощо.

Слід зазначити, що обов’язок не розголошувати відомості, які становлять нотаріальну таємницю, відповідно до Закону України «Про нотаріат», не залежить від виду нотаріальної діяльності, тобто при вчиненні нотаріальних дій, як державні, так і приватні нотаріуси зобов’язані дотримуватись нотаріальної таємниці. Крім цього, зобов’язаний зберігати нотаріальну таємницю й помічник нотаріуса, навіть якщо його діяльність обмежується наданням правової допомоги чи ознайомленням з документами і нотаріальна дія або дія, яка прирівнюється до нотаріальної, не вчинялась.

Також потрібно зазначити, що нотаріус, відповідно до ст. 8 Закону України «Про нотаріат», не має права давати свідчення в якості свідка щодо відомостей, які становлять нотаріальну таємницю, крім випадків, коли цього вимагають особи, за дорученням яких або щодо яких вчинялися нотаріальні дії. В процесуальному законодавстві (наприклад, КПК, ЦПК, ГПК, КАС України) нотаріус віднесений до особи, яка за законом зобов'язана зберігати в таємниці відомості, що були довірені їм у зв'язку з їхнім службовим чи професійним становищем.

Зокрема, до суб'єктів дотримання нотаріальної таємниці в Україні, можна віднести: посадові особи органів місцевого самоврядування, які уповноважені вчиняти нотаріальні дії; посадові особи, які відповідно до статей 40 та 40-1 Закону України «Про нотаріат» вчиняють нотаріальні дії; посадові особи консульських установ, які вчиняють нотаріальні дії, відповідно до статті 38 цього ж Закону; особи, що залучені для вчинення нотаріальних дій як свідків, заінтересовані особи та представники (законні, відповідно до статті 80, 81 Закону України «Про нотаріат» і договірні за статтею 44 Закону України «Про нотаріат»).

Хоча необхідно відзначити деякі певні винятки щодо дотримання нотаріальної таємниці, які передбачені в чинному законодавстві. Так, надання нотаріусом в установленому порядку та у випадках, передбачених Законом України «Про виконавче провадження», інформації органу державної виконавчої служби або приватному виконавцю не є порушенням нотаріальної таємниці. Внесення нотаріусом у випадках, передбачених законодавством, інформації до Єдиного реєстру довіреностей, Спадкового реєстру та інших єдиних та державних реєстрів, що функціонують у системі Міністерства юстиції України, не є порушенням нотаріальної таємниці [1, ст. 8].

На нашу думку, важливим є питання юридичної відповідальності за порушення принципу нотаріальної таємниці. Так, ст. 8 Закону України «Про нотаріат» передбачає, що особи, винні в порушенні нотаріальної таємниці, несуть відповідальність у порядку, встановленому законом. Також, як

зазначалося раніше, що відповідно до ст. 8-1 цього ж Закону, яка регламентує гарантії нотаріальної діяльності, що заборона та тягне за собою відповідальність відповідно до законодавства за вимагання відомостей, що становлять нотаріальну таємницю.

Згідно Правил професійної етики нотаріусів України від 07 червня 2021 року розголошення відомостей, що становлять нотаріальну таємницю, заборонено, окрім випадків, установлених Законом України «Про нотаріат» [3].

Відповідно до ст. 12 Закону України «Про нотаріат», серед підстав для анулювання свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю також є порушення нотаріусом нотаріальної таємниці. Таке рішення може бути прийняте Вищою кваліфікаційною комісією нотаріату на підставі подання Міністерства юстиції України, його територіальних органів [1, ст. 12].

О. В. Білоскурська вважає, що факт анулювання свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю ототожнюється із звільненням, оскільки характеризується подібними юридичними наслідками, тобто видом дисциплінарного стягнення, що застосовується Міністерством юстиції України на підставі норм ст. 12 Закону України «Про нотаріат». Це питання є дискусійним, оскільки нотаріус не є підлеглою особою у трудових відносинах з Міністерством юстиції України [4].

Також за порушення таємниці вчинення нотаріальних дій, нотаріус повинен нести адміністративну, а в окремих випадках і кримінальну відповідальність, оскільки існуюча відповідальність не включає в себе покарання за завдання шкоди іншим особам, у тому числі за розголошення відомостей, що становлять нотаріальну таємницю [4].

Проаналізувавши вищевказане, можемо дійти висновку, що нотаріальна таємниця є важливим інститутом в діяльності нотаріуса, вона гарантує забезпечення конфіденційності взаємин між нотаріусом та зацікавлених осіб. Також воно має своє правове регулювання та закріплення в Законі України «Про нотаріат», де передбачається широке коло осіб, на яких покладається обов'язок

дотримання нотаріальної таємниці та передбачається юридична відповідальність за порушення такого обов'язку.

Список використаних джерел

1. Про нотаріат: Закон України від 02 вересня 1993 р. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993 р. № 39. Ст. 383.
2. Ільєва Н. В., Крістева Е. А. Правове регулювання дотримання нотаріальної таємниці в Україні. Правова держава: фахове наукове видання. Одеса: 2018. № 30. С. 59-64.
3. Про затвердження Правил професійної етики нотаріусів України : Наказ Міністерства юстиції України від 07.06.2021 № 2039/5.
4. Білоскурська О. В., Федорчук М. Д. Юридична відповідальність нотаріуса за порушення нотаріальної таємниці в Україні. Науковий вісник Ужгородського національного університету: Серія Право. Ужгород, 2023. Т. 2. Вип. 77. С. 264-269.

Коросташивець Юлія,

кандидат юридичних наук, доцент, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, голова РМВ Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

ФОРС-МАЖОР У ДОГОВІРНИХ ЗОБОВ'ЯЗАННЯХ

Зобов'язанням є правовідношення, в якому одна сторона (боржник) зобов'язана вчинити на користь другої сторони (кредитора) певну дію (передати майно, виконати роботу, надати послугу, сплатити гроші тощо) або утриматися від вчинення певної дії (негативне зобов'язання), а кредитор має право вимагати від боржника виконання його обов'язку (ст. 509 Цивільного кодексу України).

Залежно від підстав виникнення зобов'язання поділяються на договірні та недоговірні.

Договірне зобов'язання виникає на підставі договору, який представляє спільну волю його сторін на досягнення правового результату майнового або немайнового характеру [7, С. 12].

Договір як універсальний регулятор приватних відносин, покликаний забезпечити їх регулювання та має бути направлений на встановлення, зміну або припинення приватних прав та обов'язків [5].

У статті 629 ЦК України закріплено один із фундаментів на якому базується цивільне право - обов'язковість договору. Тобто з укладенням договору та виникненням зобов'язання його сторони набувають обов'язки (а не лише суб'єктивні права), які вони мають виконувати. Не виконання обов'язків, встановлених договором, може відбуватися при: 1 розірванні договору за взаємною домовленістю сторін; 2 розірванні договору в судовому порядку; 3 відмові від договору в односторонньому порядку у випадках, передбачених договором та законом; 4 припинення зобов'язання на підставах, що містяться в главі 50 ЦК України; 5 недійсності договору (нікчемності договору або визнання його недійсним на підставі рішення суду) [6].

Будь які договірні зобов'язання спрямовані на належне виконання.

Виконання зобов'язання – це вчинення боржником або іншою особою на користь кредитора або третьої особи певні дії або утримання від дій, яка становить предмет виконання зобов'язання.

Виконання зобов'язань здійснюється за принципами: належне виконання зобов'язання; реальне виконання зобов'язання; справедливість добросовісність та розумність [7, С. 32-34].

Невиконання зобов'язання, порушення зобов'язання породжує настання цивільно-правової відповідальності.

Однак, у разі не виконання зобов'язання в наслідок форс-мажорних обставин, особа, яка не виконала зобов'язання звільняється від відповідальності.

Відповідно до Конвенції Організації Об'єднаних Націй про договори міжнародної купівлі-продажу товарів від 11 квітня 1980 року, форс-мажор це події, які: не залежать від волі учасників відносин; носять надзвичайний характер; носять невідворотний (непереборний) характер; непередбачувані; є причиною, через яку неможливо виконати зобов'язання [1].

Форс-мажорні обставини – це обставини, які виникають у суспільних сферах і не залежать від волі, дії чи бездіяльності суб'єктів.

Листом від 28.02.2022 року № 2024/02.0-7.1 Торгово-промислова палата України засвідчила форсмажорні обставини - військову агресію російської

федерації проти України, що стало підставою запровадження воєнного стану, та підтвердила, що зазначені обставини з 24 лютого 2022 року до їх офіційного закінчення є надзвичайними, невідворотними та об'єктивними обставинами для суб'єктів господарської діяльності та/або фізичних осіб по договору [2].

Однак, даний лист немає конкретизації по тих чи інших видах договорів і не підтверджує причинно-наслідкового зв'язку між військовим станом і неможливістю виконання конкретного зобов'язання, конкретним боржником.

Особа, яка порушила зобов'язання, звільняється від відповідальності за порушення зобов'язання, якщо вона доведе, що це порушення сталося внаслідок випадку або непереборної сили. Не вважається випадком, зокрема, недодержання своїх обов'язків контрагентом боржника, відсутність на ринку товарів, потрібних для виконання зобов'язання, відсутність у боржника необхідних коштів (стаття 617 ЦК України) [4].

На рівні норм ЦК України законодавець не вноормував застосування конструкції форс-мажору в цивільних відносинах. Традиційно в цивільних відносинах форс-мажор є договірною підставою звільнення від цивільно-правової відповідальності. Проте це не перешкоджає учасникам цивільного обороту врегулювати свої відносини з врахуванням принципу свободи договору [4].

У постанові Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 14 червня 2022 року в справі № 922/2394/21 вказано, що: «статтею 617 ЦК України передбачено, що особа, яка порушила зобов'язання, звільняється від відповідальності за порушення зобов'язання, якщо вона доведе, що це порушення сталося внаслідок випадку або непереборної сили. Так, форс-мажорні обставини не мають преюдиційного характеру, і при їх виникненні сторона, яка посилається на них як на підставу неможливості належного виконання зобов'язання, повинна довести їх наявність не тільки самих по собі, але і те, що вони були форс-мажорними саме для даного конкретного випадку [3].

Застосування форс-мажорних обставин до договірних зобов'язань має персоніфікований (суб'єктивний) характер і не може бути застосований до всіх договірних зобов'язань.

Форс-мажор в договірних зобов'язаннях – це домовленість (умова) сторін, яка чітко передбачена в договорі і доведена стороною, яка не може виконати взяте на себе зобов'язання.

Список використаних джерел

1. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про договори міжнародної купівлі-продажу товарів від 11 квітня 1980 року / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_003#Text;
2. Лист від 28.02.2022 року № 2024/02.0-7.1 Торгово-промислова палата України URL: <https://ucci.org.ua/uploads/files/621cba543cda9382669631.pdf>
3. Постанова ВС від 16.07.2019 у справі №917/1053/18 та у постанові від 09.11.2021 у справі № 913/20/21 URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/83087003>;
4. Постанова КІС ВС від 13.03.2024 у справі № 686/16312/22 URL: <https://reustr.court.gov.ua/Review/117823557>;
5. Постанову Верховного Суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду від 22 лютого 2023 року в справі № 465/5980/17 (провадження № 61-1178св20) URL: <http://iplex.com.ua/doc.php?regnum=110175575&red=100003d08149fca7de709675a96fef1d9e68f5&d=5>;
6. Постанову Верховного Суду у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду від 23 січня 2019 року у справі № 355/385/17 (провадження № 61-30435сво18) URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/79472438>;
7. Цивільне право : підручник : у 2 т. / В.І. Борисова, (кер. авт.кол.), Л.М. Баранова, Т.І. Бегова, та ін.; за ред. В.І. Борисової, І.В. Спасибо-Фатєєвої, В.Л. Яроцького – Х. : Право. – 2011. – Т.2. – 816 с.;
8. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 02.04.2024).

Кучак Олена,
викладач-методист, спеціаліст вищої
категорії Київського фахового коледжу
туризму та готельного господарства

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА МЕХАНІЗМИ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ В ІНТЕРНЕТ-ТОРГІВЛІ

Сьогодні дуже розповсюдженим явищем стає інтернет-торгівля, та діяльність інтернет магазинів. Все більша кількість споживачів обирає купувати товари через інтернет. Тому дуже актуальним постає питання порушення прав споживачів у цій сфері через недосконалість правового регулювання [3, с. 2].

Серед частих порушень з боку інтернет-магазинів можна виділити відмову забезпечити заміну або гарантійний ремонт товару; невідповідність товару вимогам нормативних актів; невідповідність документів, супроводжуючих товар, зміна ціни товару при його доставці і багато іншого.

Під споживачем слід розуміти фізичну особу, яка купує, замовляє, використовує або має намір придбати чи замовити продукцію для особистих потреб, безпосередньо не пов'язаних з підприємницькою діяльністю або виконанням обов'язків найманого працівника. Продавець – суб'єкт господарювання, який згідно з договором реалізує споживачеві товари або пропонує їх до реалізації [3, с. 3].

Незалежно від того купуєте товар у звичайному магазині чи через інтернет, права споживачів регулюються Законом України «Про захист прав споживачів» та нормами Цивільного кодексу України. Пунктом 8 статті 1 Закону України «Про захист прав споживачів», придбання товарів через інтернет – це договір, укладений на відстані продавцем (виконавцем) із споживачем за допомогою дистанційного зв'язку. Якщо порівнювати правове регулювання відносин під час здійснення покупки в інтернеті та в звичайному магазині, то суттєвих відмінностей немає. Цивільним кодексом України передбачено, що правочин, якщо його зміст зафіксований в одному або кількох документах (у тому числі електронних), у листах, телеграмах, якими обмінялися сторони, буде

вважатися таким, що вчинений у письмовій формі. Правочин буде укладеним письмово тоді, коли інтернет-магазин письмово підтвердить інформацію. Підставою того, що покупець визнає правочин, свідчитиме надходження від нього оплати або листа, у якому він погоджується придбати товар. Також сторони можуть висловлювати свою волю за допомогою телетайпного, електронного або іншого технічного засобу зв'язку. Продавець (в нашому випадку інтернет-магазин) має підтвердити замовлення письмово або за допомогою електронного повідомлення[2].

Досить ваговою проблемою у сфері електронної торгівлі є те, що у покупців фактично відсутня можливість звернутися до суду за захистом своїх прав, основною причиною цього є повна або часткова відсутність інформації у покупця про особу продавця та його місцезнаходження. Варто згадати останню, але не менш вагому проблему у вказаній сфері, а саме зловживання можливістю рекламування своєї продукції [5, с. 184].

Захист прав споживачів передбачає дотримання таких основних норм:

– обов'язок надати інформацію про товар до укладення договору. Суб'єкт господарювання зобов'язаний забезпечити споживачів необхідною, достовірною, своєчасною та доступною інформацією про перелік послуг, що надаються, тарифи на них, час приймання і видачі замовлень, асортимент і ціни на товари, що пропонуються до продажу, години доставки замовлень додому, споживчі властивості товарів, строки їх придатності до споживання або гарантійні строки та строк служби. У разі ненадання такої інформації суб'єкт господарювання несе відповідальність згідно із статтями 15 і 23 Закону «Про захист прав споживачів» [3];

– гарантійні зобов'язання. Суб'єкт господарювання відповідно до законодавства зобов'язаний забезпечити технічне обслуговування та гарантійний ремонт реалізованих товарів в установленому порядку. Відповідно до ст. 8 Закону України «Про захист прав споживачів», у разі виявлення протягом встановленого гарантійного строку недоліків споживач, в порядку та у строки, що встановлені законодавством, має право вимагати: 1) пропорційного зменшення ціни; 2)

безоплатного усунення недоліків товару в розумний строк; 3) відшкодування витрат на усунення недоліків товару[3];

– можливість повернення товару протягом 14 днів з моменту укладення договору. У разі реалізації продукції поза торговельними або офісними приміщеннями споживач має право розірвати договір за умови повідомлення про це продавця протягом чотирнадцяти днів з дати одержання документа, який засвідчує факт здійснення правочину поза торговельними або офісними приміщеннями чи прийняття продукції або першої поставки такої продукції, за умови, що така продукція є річчю. У разі реалізації продукції поза торговельними або офісними приміщеннями продавець (виконавець) повинен повернути сплачені гроші без затримки не пізніше тридцяти днів з моменту повідомлення споживачем про розірвання договору [3, с. 4].

У статті 42 Конституції України визначено, що держава захищає права споживачів, здійснює контроль за якістю і безпекою продукції та усіх видів послуг і робіт, сприяє діяльності громадських організацій споживачів[1].

Відповідно до статті 675 Цивільного кодексу України товар, який продавець передає або зобов'язаний передати покупцеві, має відповідати вимогам щодо його якості в момент його передання покупцеві, якщо інший момент визначення відповідності товару цим вимогам не встановлено договором купівлі-продажу.

При цьому замовник може посилатися на положення ч. 1 ст. 672 Цивільного кодексу України, тобто він має право приймати та відмовляти у виплатах, а якщо вже сплатив – вимагає повернення сплаченої йому суми.

Покупець в інтернет-магазині має наступні основні права: на належну якість продукції та її безпеку; отримувати доступну, достовірну та своєчасну інформацію про товар і його виробника (виконавця або продавця). Тобто в інтернет-магазині повинні бути всі необхідні документи на товар та інформація про виробника. Інтернет-магазинам бажано в описі кожної позиції товару надати вичерпну інформацію: щодо розміру, кольору товару, рекомендації щодо догляду за ними, використання та зберігання, склад, термін придатності, дані про

виробника тощо; на відшкодування морального і матеріального збитку від купівлі неякісного чи бракованого товару.

Проте, окрім прав, покупці мають і обов’язки, а саме: перед використанням товару уважно ознайомитися з правилами експлуатації, викладеними в наданій виробником (продавцем, виконавцем) документації на товар; за необхідності роз’яснення умов та правил використання товару до початку використання товару звернутися за роз’ясненнями до продавця (виробника, виконавця) або до іншої вказаної в експлуатаційній документації особи, що виконує їхні функції та інші.

Таким чином, в Україні формується законодавство у сфері торгівлі через мережу інтернет, відповідно до діючих нормативно-правових актів у сфері захисту прав споживачів. Аналіз судової практики останнього часу показує, що суди найчастіше виступають на боці споживача, і це є позитивною тенденцією, яка має розвиватися.

Список використаних джерел

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/96-вр> (дата звернення: 09.05.2024).
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV / Верховна Рада України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 09.05.2024).
3. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 р. №1023-ХІІ-ВР / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 09.05.2024).
4. Правове регулювання захисту прав споживачів в інтернет-торгівлі / Кузьміна М. М. // Право та інновації. - 2014. - № 3. - С. 36-42. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apir_2014_3_6.
5. Товкун Л.В., Федоровська М.А. Актуальні питання правового регулювання електронної комерції в Україні.//Юридичний науковий електронний журнал. 2020.- № 9. -С. 282–286.
6. Мілаш В. Деякі аспекти правового регулювання торговельної діяльності з використанням мережі Інтернет. // Вісник господарського судочинства. 2015.- № 1.- С. 139–148.

Левченко Єлизавета,

здобувачка освіти спеціальність 081 Право,
група ПР б-21

Науковий керівник: Лаврик Галина,

доктор юридичних наук, професор закладу
вищої освіти, завідувач (начальник) кафедри
правознавства Полтавського університету
економіки і торгівлі

ДЕМОКРАТІЯ ТА ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА ЯК ОДНІ ІЗ ФУНДАМЕНТАЛЬНИХ ЗАСАДНИЧИХ ПРИНЦИПІВ ДЕРЖАВИ ТА СУСПІЛЬТВА

Демократія та верховенство права як фундаментальні принципи забезпечують дотримання правопорядку в державі та суспільстві, підтримують законність та справедливість та забезпечують відповідальність держави перед своїм народом.

Ідея народовладдя – це одна із фундаментальних загальнолюдських цінностей, оскільки вона є вихідною точкою до розуміння того, що є демократія. Ідейною основою народовладдя є концепція суверенітету, тобто верховенства влади народу, яка здійснюється в його інтересах [1, с. 179].

В сучасних умовах розвитку демократичного суспільства народовладдя розуміється як належність влади народу, але в той же час, потрібно розуміти нормативно-правове закріплення народовладдя в межах певної країни ще не означає реальної передачі цієї влади народу в прямому сенсі. Народовладдя може характеризуватися формальною сутністю, якщо у законодавстві відповідної країни не буде визначено детального механізму його реалізації [2, с. 207].

Демократичність держави потребує не тільки формального проголошення публічної влади такою, що належить винятково народу, а й безпосередньої участі народу в практичному здійсненні цієї влади [3, с. 230].

Розглядаючи юридичну природу безпосередньо демократії зауважимо, що у Конституції України в ст. 69 визначено, що «народне волевиявлення здійснюється через вибори, референдум та інші форми безпосередньої демократії».

Сутність даного виду демократії полягає в тому, що безпосередня демократія дозволяє народу проявити себе в якості єдиного можливого джерела державної влади. Саме безпосередня демократія за допомогою відповідних виборчих технологій дозволяє зібрати окремі частинки народного суверенітету, носієм якого є кожний громадянин держави, і у сконцентрованому вигляді делегувати його законно обраним представникам для здійснення їхніх повноважень.

Безпосередня демократія – це система форм безпосереднього вільного волевиявлення народу як носія суверенітету і єдиного джерела влади в Україні шляхом прямої його участі в установленні представницьких органів державної влади та органів місцевого самоврядування і безпосередньому прийнятті владних рішень з питань, передбачених Конституцією України та законами України.

Необхідно зазначити, що найпоширенішою в сучасному суспільстві формою політичної участі є якраз представницька демократія. Сутність представницької демократії полягає насамперед у тому, що громадяни обирають до органів влади своїх представників, які покликані виражати їх інтереси в ухваленні політичних рішень, законів і проведенні в життя соціальних і інших програм. Процедури виборів можуть бути найрізноманітнішими, але які б вони не були, виборні особи в представницькій демократії займають свої пости від імені народу («нації») і формально підзвітні народу у всіх своїх діях. По суті, представницька демократія є найчастіше формою правління добре організованої привілейованої меншини, більшою чи меншою мірою підконтрольної народу [4, с. 70].

Таким чином, представницька демократія – це вирішення суспільних і державних питань виборними представниками громадян.

Щодо верховенства права, то це фундаментальний, засадничий принцип сучасного правопорядку в світі, встановленого з прийняттям Статуту ООН – документу, що заснував підвалини якісно новим цивілізаційним правовідносинам і сучасного світового порядку. Він відображає загальне

надбання людства – ідеали свободи, демократії, прав людини і поступово реалізує їх шляхом регламентації усіх суспільних відносин у контексті найвищої справедливості.

Практична реалізація і забезпечення верховенства права в Україні полягає у створенні державою, надійних сприятливих умов для належного впровадження принципу верховенства права в усі суспільні відносини, закріплення на законодавчому рівні гарантій його забезпечення та механізму захисту у разі порушення досліджуваного принципу.

З огляду на багатовікові теоретичні позиції, принцип верховенства права було зафіксовано в ч. 1 ст. 8 Конституції України, де визначено: «В Україні визнається і діє принцип верховенства права».

Підсумовуючи можна сказати, що демократія – це державний режим, стан політичного життя, за якого державна влада здійснюється на основі принципів широкої й реальної участі громадян та їх об’єднань у формуванні державної політики, утворенні та діяльності органів державної влади. А верховенство права – це фундаментальний, засадничий принцип сучасного правопорядку в світі, встановленого з прийняттям Статуту ООН – документу. Ці принципи є одними з основоположних та фундаментальних принципів держави. Вони забезпечують дотримання правопорядку, законності та справедливості в суспільстві.

Список використаних джерел

1. Журавський В.С. Правові системи сучасності. Глобалізація. Демократизм. Розвиток. Київ, 2003. 272 с.
2. Петришин О. Народовладдя як фундамент демократичної, правової, соціальної держави. Вісник Академії правових наук України. 2009. № 4. С. 20-30.
3. Мельниченко В. І. Безпосередня демократія як складова і чинник демократичного врядування в Україні. *Державне управління: теорія та практика*. 2013. № 2. С. 230-239.
4. Оніщук М. Безпосередня демократія, представницька демократія та муніципальна демократія: проблеми ідентифікації та розмежування: Стаття народного депутата України. *Вісник Академії правових наук*. 2006. № 4. С. 65-77.

Лейченко Людмила,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист
Київського фахового коледжу туризму та
готельного господарства

ПАРЛАМЕНТСЬКИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ДОДЕРЖАННЯМ КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА

Конституційні права та свободи є основоположними, фундаментальними правами та свободами людини і громадянина, що юридично виражають невід’ємну людську природу і наділені юридичним верховенством. В кожній демократичній державі визначається механізм забезпечення реалізації, охорони та захисту прав та свобод людини і громадянина.

Відповідно до Конституції України здійснення контролю за додержанням конституційних прав і свобод людини й громадянина є однією з пріоритетних функцій парламенту – Верховної Ради України. Цю функцію парламент здійснює через спеціалізований інститут – Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Запровадження такої інституції є важливим кроком в процесі демократичних змін будь-якої держави і підвищує ефективність роботи державних органів та посадових осіб, сприяє забезпеченню прав і свобод людини. У багатьох країнах світу Уповноважену особу з прав людини називають омбудсменом.

В Україні інституція омбудсмена запроваджена Конституцією України 1996 року, де зазначено, що «парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини й громадянина здійснює Уповноважений Верховної Ради з прав людини» [2]. А у квітні 1998 року інституція запрацювала в Україні. Було обрано першого Уповноваженого. Це був важливий крок у розбудову демократичної держави та забезпечення прав і свобод людини і громадянина. Правовий статус Уповноваженого визначається Законом України «Про Уповноваженого Верховної Ради з прав людини».

Закон України «Про Уповноваженого Верховної Ради з прав людини» чітко визначає мету парламентського контролю, який здійснює Уповноважений - це

є: захист прав і свобод людини і громадянина, проголошених Конституцією України, законами України та міжнародними договорами України; забезпечення поваги до конституційних прав і свобод людини з боку державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб; запобігання порушенням прав і свобод людини і громадянина або сприяння їх поновленню; сприяння приведенню законодавства України про права і свободи людини і громадянина у відповідність з Конституцією України, міжнародними стандартами у цій галузі; поліпшення і подальший розвиток міжнародного співробітництва в галузі захисту прав і свобод людини і громадянина; запобігання будь-яким формам дискримінації щодо реалізації людиною своїх прав і свобод; сприяння правовій інформованості населення та захист конфіденційної інформації про особу.

Відповідно до діючого законодавства Уповноважений Верховної Ради з прав людини має право: вносити пропозиції щодо вдосконалення законодавства України у сфері захисту прав і свобод людини і громадянина; звертатися до Конституційного Суду України з конституційним поданням; перевіряти стан додержання встановлених прав і свобод людини і громадянина відповідними державними органами; відвідувати без попереднього повідомлення про час і мету відвідування місця несвободи; запрошувати посадових і службових осіб, громадян України, іноземців та осіб без громадянства для отримання від них усних або письмових пояснень щодо обставин, які перевіряються по справі; звертатися до суду про захист прав і свобод осіб, які через фізичний стан, недосягнення повноліття, похилий вік, недієздатність або обмежену дієздатність неспроможні самостійно захистити свої права і свободи; брати участь у судовому розгляді справ, провадження в яких відкрито за його позовами (заявами, клопотаннями (поданнями)); направляти у відповідні органи акти реагування Уповноваженого у разі виявлення порушень прав і свобод людини і громадянина для вжиття цими органами заходів.

Така широка система прав Уповноваженого покладає на нього обов’язок щодо їх повного використання для всебічної та вичерпної реалізації покладених на нього Конституцією та законами України завдань.

Крім того, Уповноважений наділений юрисдикцією приймати звернення громадян. Протягом 2022 року до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини надійшло 42 485 звернень, з них 562 колективні звернення від 7 779 осіб та 41 923 індивідуальні звернення.

В умовах дії режиму воєнного стану Уповноважений Верховної Ради України з прав людини продовжує роботу, спрямовану на захист прав громадян. Права людини стали першою жертвою і основною мішенню у цій війні, що спричинило суттєві зміни в роботі Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. В умовах повномасштабної збройної агресії РФ на території України після 24 лютого 2022 року під час здійснення парламентського контролю Уповноваженим виявлено численні порушення основних прав дитини. Серед найбільш актуальних питань, які в умовах воєнного стану постійно були у центрі уваги Уповноваженого, можна виділити: загибель та каліцтво дітей, депортація, викрадення та незаконне утримання дітей, захист дітей, які під час війни залишилися без батьківського піклування, соціальний захист дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій і збройних конфліктів, захист прав дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, дітей, які опинились в складних життєвих обставинах тощо [1].

Тому, перед інститутом Уповноваженого в умовах режиму воєнного стану постала гостра потреба реагувати на нові виклики та запроваджувати нові інструменти захисту прав людини. Так, Уповноваженим було запроваджено 9 стрижневих напрямів роботи, серед яких виокремились питання, пов’язані з військовою агресією: 1. Права громадян, які постраждали внаслідок збройної агресії проти України 2. Права дитини та сім’ї, молоді та спорту 3. Права людини у секторі оборони та прав ветеранів і військовослужбовців, полонених та членів їх родин 4. Міжнародне співробітництво 5. Додержання соціальних та економічних прав 6. Право на справедливий судовий розгляд та процесуальні

права 7. Додержання інформаційних прав 8. Моніторинг додержання рівних прав і свобод, прав національних меншин, політичних та релігійних поглядів 9. Реалізація національного превентивного механізму [1].

Масштабним інструментом реагування Уповноваженого на порушення прав громадян є його щорічні та спеціальні доповіді. Уповноважений представляє Верховній Раді України щорічну доповідь про стан додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні органами державної влади, органами місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян, підприємствами, установами, організаціями незалежно від форми власності та їх посадовими і службовими особами, які порушували своїми діями (бездіяльністю) права і свободи людини і громадянина, та про виявлені недоліки в законодавстві щодо захисту прав і свобод людини і громадянина [3].

Так, «Доповідь про стан додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні у 2022 році» є узагальнюючим документом, що представляє випадки порушень прав і свобод людини і громадянина у 2022 році в умовах повномасштабної збройної агресії РФ проти України, щодо яких Уповноважений Верховної Ради України з прав людини уживав заходів реагування та сформував загальне бачення держави в сфері проблемних питань, пов'язаних із порушенням прав людини та зусиль, спрямованих на їх захист.

Аналіз діяльності Уповноваженого свідчить загалом про масштабність, багатогранність та ефективність його діяльності у сфері захисту прав і свобод людини. Діяльність Уповноваженого спрямована на системне, постійне і всебічне забезпечення прав і свобод людини, захист законних інтересів людини в її взаємовідносинах з органами державної влади й органами місцевого самоврядування.

Список використаних джерел

1. Доповідь про стан додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні у 2022 році// <https://ombudsman.gov.ua>
2. Конституція України. Науково-практичний коментар / редкол.: В.Я..Тацій (голова редкол.), О.В..Петришин (відп.секретар), Ю.Г. Барабаш та ін.;

Нац.акад.прав.наук України. 2-ге вид., перероб. і допов. Х.: Право, 2011. 1128 с.

3. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23 грудня 1997 року № 776/97-ВР XII /Відомості Верховної Ради, 1998, № 20, ст.99

Ликов Олександр,

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 081 Право Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

Науковий керівник: Кучак О.Є.

викладач методист, спеціаліст вищої категорії Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

ПРОБЛЕМА ОБІЗНАНОСТІ СПОЖИВАЧІВ В ПИТАННІ ЗАХИСТУ ПРАВ ПРИ ВІДШКОДУВАННІ ШКОДИ ЗА РАХУНОК НЕЯКІСНИХ ТОВАРІВ ТА НЕЯКІСНИХ РОБІТ, ПОСЛУГ

Питання захисту прав споживачів гостро стоїть у всіх високорозвинених країнах та країнах, що розвиваються.

Сьогодні проблема прав громадянина у сфері споживання, є надзвичайно актуальною, адже наближення України до вступу в Європейський Союз потребує застосування європейських стандартів якості продукції та створення передумов для реалізації права кожного громадянина на достойний рівень отриманих послуг та спожитої продукції.

Статтею 42 Конституції України закріплено захист державою прав споживачів, здійснення контролю за якістю і безпечністю продукції та усіх видів послуг і робіт. [1]

Крім того, Цивільний кодекс України (далі – ЦКУ) передбачає цілий ряд норм, які захищають права споживачів у сфері відшкодування шкоди за неякісні товари, роботи, послуги. Зокрема 708 стаття ЦКУ передбачає право вимоги покупця на заміну, безоплатного усунення недоліків, зменшення ціни товару. [2]

При цьому, більшість громадян не мають можливості реалізувати своє право на відшкодування за неякісні товари або послуги, через недостатню обізнаність в своїх правах. Крім цього, близько 50% скарг залишаються без відповіді (зокрема, в сфері енергетики), адже громадяни просто не можуть достатнім чином обґрунтувати свою скаргу в силу браку фундаменту відповідних знань, а також відсутності доступного та зрозумілого джерела таких знань. [4]

Крім того, подання звернень споживачами у досудовому порядку мають певні труднощі, до прикладу, через неможливість встановлення юридичної адреси суб'єкту господарювання внаслідок закриття державних реєстрів, або ж юридична адреса знаходиться на тимчасово окупованій території. [6]

Також, наразі споживач має перевіряти якість товару у момент його отримання, інакше він не зможе захистити власні права та висувати вимоги продавцю, що більшою мірою направлено на захист інтересів продавців.

Водночас, новий Закон України «Про захист прав споживачів» має полегшити зв'язок споживач – продавець (надавач послуг, виконавець робіт), а також запровадити новий орган виконавчої влади у цій сфері – Держпродспоживслужбу. Також, законом передбачено впровадження нового «Проталу е-покупець», звідки споживачі зможуть дізнаватись більше інформації про суб'єкти господарювання, крім того, такий портал спонукатиме продавців дотримуватись якості товару та послуг через загрозу зменшення репутації на такому сервісі. [3]

Проте, Закон України «Про захист прав споживачів» набере своєї законної сили лише з закінченням воєнного стану.

Хоча обізнаності громадян про свої права споживача наразі є низьким, проте спостерігається позитивна тенденція, коли органи державної влади роблять важливі кроки для поліпшення ситуації. Так, питання порушення прав дітей та підлітків щодо надання освітніх послуг та послуг «поза школою» вивчалось в дослідженні ГО «Комунікації для змін» у партнерстві з Держпродспоживслужбою та Службою освітнього омбудсмена. [5]

Було проведено опитування серед дітей 9-18 років для проєкту #ПраваРулять, яке показало, що діти прагнуть бути рівними у правах з дорослими, проте вони недостатньо обізнані про власні права. Зокрема, це спостерігається у труднощах ідентифікувати факти порушення своїх прав споживачів у комунікаціях з персоналом кав'ярень або магазинів. Результати вищезгаданого дослідження стали основою для створення ігрового чат-боту #ПраваРулять для дітей та підлітків, який допоможе їм в тому числі краще розуміти свої права споживачів. [6]

Основним способом вирішення проблеми необізнаності, крім проведення вищезазначених опитувань, є впровадження комплексного інформування населення, зокрема через друковані та цифрові видання, при цьому подаючи інформацію з урахуванням вікових особливостей.

Цифровізація та інформування в онлайн режимі є пріоритетним напрямком, адже це дозволяє охопити якнайбільшу частину населення. Найпростішим способом такого інформування було б впровадження відповідних брошур та таблиць знань в порталі «Дія», а також в дитячому порталі «Мрія».

Крім того, чудовою ініціативою було б впровадження позасудового та дистанційного вирішення суперечок між покупцем та продавцем (виконавцем послуг, робіт). В Європейському Союзі низка країн використовує платформу ODR (Online Dispute Resolution), що сприяє пошуку найкращого рішення споживчої проблеми, обговорення рішення безпосередньо з торговцем щодо проблемного питання або подання заявки в орган вирішення суперечок. [6]

Отже, можна дійти висновку, що рівень обізнаності населення щодо захисту своїх прав в сфері відшкодування шкоди за неналежну якість товару, робіт, послуг все ще залишається на низькому рівні. В цей самий час, спостерігається деяка тенденція покращення ситуації шляхом інформування громадян через державні органи.

Список використаних джерел

1. Конституція України : від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр#Text> (дата звернення: 02.05.2024).

2. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV : станом на 27 квіт. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 07.05.2024).

3. Про захист прав споживачів : Закон України від 10.06.2023 р. № 3153-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3153-20#Text> (дата звернення: 07.05.2024).

4. “Споживачі в Україні - непоінформовані й незахищені” - Агія Загребельська. Українська Енергетика. URL: <https://ua-energy.org/uk/posts/spozhyvachi-v-ukraini-nepoinformovani-i-nezakhyshcheni> (дата звернення: 02.05.2024).

5. Чи дотримуються прав дітей у школі та що турбує підлітків в умовах воєнного стану: результати дослідження. ДЕРЖПРОДСПОЖИВСЛУЖБА. URL: <https://dpss.gov.ua/news/chy-dotrymuiutsia-prav-ditei-u-shkoli-ta-shchoturbuie-pidlitkiv-v-umovakh-voiennoho-stanu-rezultaty-doslidzhennia> (дата звернення: 02.05.2024)

6. Скалецька З. Захист прав споживачів: виклики воєнного часу та потенційні зміни в рамках євроінтеграційних процесів. Академічні візії. 2022. 21 жовт.

Лисенко Ярослав,

аспірант Університету економіки та права «КРОК»

Науковий керівник: Биков О.М.,

док. юр. наук., професор кафедри теорії та історії держави і права Університету економіки та права «КРОК»

МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ У ДЕМОКРАТИЧНІЙ ДЕРЖАВІ

При побудові демократичної держави необхідно враховувати, що держава гарантує реалізацію прав людини, оскільки народ є основним є основним джерелом влади.

Забезпечення прав людини залишається нагальним завданням, оскільки демократичні цінності, правова державність та захист прав громадян є основою стійкого розвитку суспільства. Зростаюча складність сучасних викликів, таких як глобалізація, технологічний прогрес, міграційні процеси, тероризм, конфлікти та інші, підкреслює необхідність постійного удосконалення механізмів захисту прав людини.

Поряд з тим, динамічні зміни у суспільстві та політичній сфері, такі як поширення авторитаризму, націоналізму, релігійного екстремізму, корупції та інших форм зловживання влади, підкреслюють важливість не тільки наявності, але і ефективності механізмів захисту прав людини у демократичних країнах. Це питання виходить за рамки національних кордонів і стосується всього світу, оскільки права людини є універсальними і повинні бути гарантованими у всіх країнах, що прагнуть до демократії та побудови правової держави.

Над проблематикою забезпечення прав людини та їх вплив на розвиток демократії працювали такі вчені як: Т. Подорожна, Х. М. Маркович, О.В. Прієшкіна, О.М. Биков, І.М. Жаровська тощо.

Демократія та права людини є нерозривними складовими суспільного прогресу та гармонії. Тому важливо розглянути основні механізми та інструменти, які демократичні країни використовують для захисту та забезпечення прав людини. Перш за все, це правова база, що визначає права та свободи кожного громадянина та механізми їх захисту від будь-яких форм порушень.

До міжнародних нормативно-правових актів, що стандартизують основні права людини, включають Загальну декларацію прав людини 1948 року та Європейську конвенцію про захист прав людини та основних свобод 1950 року. Також існують міжнародні документи, які гарантують права певних категорій осіб та/або конкретну сферу життєдіяльності громадян, такі як Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права та Міжнародний пакт про громадянські та політичні права тощо. В Україні основний документ, крім вищевказаних, що закріплює основні права та свободи людини та громадянина є Конституція України.

Так, статтею 3 Конституції України передбачається, що права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави [1].

При цьому Т. Подорожна зазначає, що міцність демократії визначається не просто наявністю писаної конституції, навіть такої, що відповідає високим стандартам, а наявністю та юридичним закріпленням справжнього балансу інтересів різних соціальних верств та суспільних груп, результатом чого виступає повага громадян до інститутів держави [2, с. 191].

Такий підхід слід застосовувати не лише при ухваленні нормативно-правових актів, а й при здійсненні державного управління. Саме це сприятиме розвитку демократичної держави. З огляду на це, законодавство лише перша ланка у цілісній системі забезпечення захисту прав людини.

Важливу роль відграє формування державної політики у сфері захисту прав людини, оскільки саме її наявність створює напрями руху та розвитку держави.

Тут велике значення має інституційна структура, яка включає органи влади, судову систему, правоохоронні органи, недержавні громадські організації та інші інституції, які забезпечують виконання прав та свобод громадян.

Державна політика у сфері захисту прав людини спрямована на забезпечення верховенства права, а судова влада реалізує цей принцип. Однак, варто також відзначити існування адміністративного механізму захисту прав, передбаченого Постановою Верховної Ради України “Про засади державної політики у сфері прав людини” від 17.06.1999 року. Цей спосіб захисту передбачає подання скарги про порушення прав у сфері публічної інформації до вищого органу державної влади або органу місцевого самоврядування.

Ще одним адміністративним інструментом захисту прав людини є наявність в державі інституту омбудсмена. У своїй праці Пирога І. та Кадебська Е. виділяють такі три основні моделі такого інституту: виконавчий омбудсмен, незалежний омбудсмен та парламентський [3, с. 21]. В Україні таку функцію виконує парламентський омбудсмен - Уповноважений Верховної Ради України з прав людини. Про роль омбудсмена також закріплено у статті 101 Конституції України.

Проте, ефективність захисту прав людини залежить не лише від існування відповідних механізмів, але й від їхньої реальної роботи. Тому важливим етапом

є забезпечення доступності та доступу до правосуддя для всіх шарів населення та правової освіти.

У своїй роботі Жаровська І.М. та Биков О.М. зазначають, що “однією з найважливіших передумов ефективності державної влади є проведення національно орієнтованої державної кадрової політики” [4, с. 19]. Наявність компетентних державних службовців впливає на ефективність та якість роботи державних органів, що у свою чергу впливає на високий рівень захисту прав людини та демократії в державі.

Крім того, ключовим аспектом є система моніторингу та контролю за дотриманням прав людини, які включають механізми звітності, громадського моніторингу та міжнародного співробітництва.

Отже, забезпечення прав людини у демократичному суспільстві вимагає комплексного підходу, який потребує постійного удосконалення та адаптації відповідно до змін в суспільстві. При цьому, велику роль у забезпеченні захисту прав людини відіграють державні політики. Одним з головних завдань державної політики у сфері прав людини є створення необхідної кількості інституцій для захисту прав людини та забезпечення їх ефективної діяльності. При цьому, високий рівень ефективності цих інституцій визначає успішність демократичної держави та забезпечує її стійкий розвиток.

Список використаних джерел

1. Конституція України: від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР: станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vp#Text> (дата звернення: 10.05.2024).
2. Подорожна Т. Права людини як основа конституціоналізації правового порядку. Права людини: філософські, теоретико-юридичні та політологічні виміри: Ст. учасників I Міжнар. круглого столу, м. Львів, 28-29 жовт. 2016 р. Львів, 2017. С. 183–199. URL: <https://law.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/09/I-Права-людини-філософські-теоретико-юридичні-та-політологічні-виміри-2016.pdf#page=183> (дата звернення: 10.05.2024).
3. Пирого І., Кадебська Е. Інститут уповноваженого Верховної ради України з прав людини в системі гарантій конституційних прав і свобод. Наукові праці міжрегіональної академії управління. юридичні науки. персоналом. 2023. № 1 (64). С. 19–25. URL: <https://doi.org/10.32689/2522-4603.2023.1.3> (дата звернення: 10.05.2024).

4. Жаровська І. М., Биков О. М. Проблеми впливу на особу глобалізаційних проявів сучасної правової реальності. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право. 2018. № 52 (1). С. 17–20. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2018_52\(1\)_5](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2018_52(1)_5) (дата звернення: 10.05.2024).

Люткевич Дарина,

здобувачка II курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 081 Право Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

Науковий керівник: Заросило В.В., кандидат юридичних наук, доцент, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

ВИНИКНЕННЯ НАРКОТИКІВ ТА ЇХ РОЗПОВСЮДЖЕННЯ

Одним з найнебезпечніших і шкідливих благ у сучасній економіці є наркотики. Будучи товарами, які характеризуються як заборонені і завдають шкоди здоров'ю людини, сьогодні вони поширені в усьому світі і одним із центральних завдань сьогодні є проведення активної боротьби з ними для того, щоб уберегти суспільство від їх шкідливого впливу. Наркотик являє собою речовину, що діє на людську психіку, яка притуплює біль та/або приносить насолоду споживачеві, проте разом з тим формує фізичну та/або психічну залежність [1]. З економічної точки зору наркотик можна охарактеризувати як економічне споживче благо (товар), що задовольняє певні найчастіше деструктивні потреби і володіє негативною корисністю для споживача.

Слід зазначити, що наркотики мають тривалу історію свого існування. Вони є на всіх етапах розвитку людства. І на кожному з цих етапів є своє розуміння ролі та впливу наркотику: від оспівування ролі наркотику як лікарського засобу до найжорстокішої заборони на його застосування та вживання.

Першим згадуваним в історії рослиною з психоактивними властивостями був мак. Біля витоків ранньої релігійності також часто-густо стоять психоактивні

рослини, які тонко вплетені в священні обряди і повсякденні традиції народів і супроводжують людину з народження до смерті.

Історія вживання наркотичних препаратів походить від цивілізації шумерів, за 5 тисяч років до нашої ери. Саме у розкопках тих часів було знайдено перші письмові згадки про приготування та вживання опіуму, який вони називали «гіль», що означає «радість» [2]. Наркотики, як речовини, що змінюють стан людини, були добре відомі древнім грекам і римлянами, а також вони активно застосовувалися і древньому Сході.

Саме грецька культура дала назву препарату, що готується з млечного соку засохлих головок маку - слово «оло»; («опіум») у перекладі з грецької означає «сік». Засохлий сік надрізаних коробочок маку - опій (опіум) - мабуть, застосовували вже в ранню мікенську епоху грецької культури (XІУ-ХІІ століття до н.е.). Аспекти медичного застосування наркотиків добре представлені у працях різних авторів того періоду. Так у працях «батька медицини» - Гіппократа (440-377 рр. до н. е.) згадуються властивості 300 лікарських рослин, у тому числі там є посилання на речовину, яка носила назву «меконін», якому приписано наркотичну дію. А з авторитетом римського лікаря Клавдія Галена (129-201 рр. н. е.), який захоплено ставився до опіуму, деякі історики пов'язують надзвичайну популярність опіуму в Римі на початку першого тисячоліття. Абу Алі Ібн Сіна, більш як відомий Авіценна (980-1037), також рекомендував опіум при діарей та хворобах очей .

У ранньому середньовіччі, під час завоювань арабів, для яких опіум частково міг служити для вживання замість забороненого ісламом вина, культура опійного маку проникла далі на Схід. Опіум мав ще одну корисну в деяких випадках властивість - заглушувати голод, практичний додаток якого виявилось дуже доречним для мусульман, серед яких завжди знаходилося кілька людей, які важко переносили тяготи суворого місячного посту, відомого під назвою «рамадан».

У період хрестових походів християнських військ у Палестину опіум як лікарський засіб, починає потроху проникати до Європи. Наприклад, Карл

Великий у своїх капітуляріях наказав навіть, щоб мак вирощувався в кожному селянському саду, і щоб при платежі податей від кожного двору вносилося за четвіркою насіння маку.

Активізація завойовницьких походів і торговельних взаємин між народами та культурами, крім усього іншого, призводила і до проникнення традицій до вживання наркотиків на нові території. Так в результаті хрестових походів і подорожей Марко Поло європейці дізналися про опіум і гашиш, що були поширені на Сході. Пізніше епоха великих географічних відкриттів та освоєння європейцями нових континентів познайомили цивілізований світ і з новими психоактивними речовинами. Тільки відкриття Америки дало світу кокаїн, різні галюциногени та тютюн .

У Європі традиція вживання наркотиків була присутня з давніх-давен. Наприклад, в історичних архівах Британського адміралтейства є дуже цікаві згадки, щодо скарг адмірала Нельсона, що його матроси курять корабельні канати, виготовлені з конопель. Приблизно в той же час, на самому початку дев'ятнадцятого століття солдати експедиційного корпусу Наполеона, що вторгся до Єгипту, познайомилися з гашишем. Наполеон уже тоді був стурбований проблемою зловживань гашишем у його військах і всіляко намагався заборонити його вживання своїм солдатам.

На той час у передових країнах Європи вже на повну активність входить у вжиток масове вживання різних, насамперед екзотичних, «колоніальних» товарів. Так, у вісімнадцятому столітті споживання кави в Англії підскакує з 2 до 120 мільйонів фунтів на рік. Але треба розуміти, крім кави, тютюну, чаю, какао, каучуку, прянощів та інших, цілком прогресивних і необхідних новому європейському споживачеві, у Старе Світло починають активно проникати гашиш та опіум. Крім того, заповзятливі англійці швидко усвідомлюють вкрай високий зиск, можливий при торгівлі наркотиками, зокрема опіумом.

Британці на територіях своїх колоніальних володінь в Індії в кінці вісімнадцятого століття почали влаштовувати великі макові плантації і взялися у величезних кількостях виробляти опіум для вивезення до сусідніх

мусульманських країн і, особливо в Китаї. Так активні дії англійців у Китаї призвели до того, що китайський імператор був змушений розпочати в 1839 році в Кантоні масовану операцію з конфіскації та знищення запасів опіуму, що надалі вилилося в добре відомі в історії опіумні війни.

Широке поширення наркотиків у Європі пов'язують з антиалкогольними законами, прийнятими в Англії 1840 року. До цього періоду належить перший масовий спалах наркоманії в Європі. Саме тоді, внаслідок обмеження на продаж алкоголю, робочі верстви Англії знайшли заміну алкоголю в опіумних таблетках, виробництво та продаж яких почала процвітати.

Перший крок було зроблено в 1803 році, коли ганноверський аптекар Фрідріх Сертюрнер зміг розкласти опіум і виділити білий кристалічний порошок, названий ним морфієм, який виявився в 10 разів сильнішим за опіум. Винахід шприца для ін'єкцій, зроблене в 1853 Шарлем-Габрієлем Плевазом, відкрило наступний етап в новітній історії наркотиків. Дія речовин, які потрапляли у кров, посилювалося кілька разів.

У 1860 рр. Альберт Німанн виділив з листа коки алкалоїд кокаїн і встановив його структуру. У 1878 р. американський лікар Бенглі виступив з ідеєю використання кокаїну як «замінник» для боротьби з морфінізмом. Таке «лікування» переродилося на новий порок - кокаїнізм, а деяких випадках хворі ставали жертвами подвійний наркоманії - морфінізму і кокаїнізму.

А наприкінці століття в 1898 році інший німецький фармацевт Генріх Дрезер, винахідник аспірину, перетворюючи морфій, отримав нову хімічну сполуку, яка була майже в 10 разів сильніша за морфію. Це був героїн, спочатку з натхненням сприйнятий медиками як засіб з дуже широким спектром терапевтичних можливостей. Його негайно почали використовувати для лікування кашлю, знеболювання та ще багато іншого.

У 1896 А. Хаффер з мексиканського кактуса, виділив алкалоїд мескалін, а в 1919 Е. Спат встановив його хімічну будову і відтворив його за допомогою синтезу. Мескалін став першим галюциногеном, який було отримано як чиста речовина, для доступного вивчення станів «розумових ілюзій» та інших змін

чуттєвого сприйняття викликаних хімічним шляхом [3]. Також у 1898 році вперше був синтезований метилен-діоксид метиламфетаміну, який надалі отримав назву «Екстазі». Крім того, почали з'являтися й інші речовини, що синтезуються хімічним шляхом, наприклад, амфетаміни, які, на думку дослідників, і витіснили кокаїн із застосування. Амфетаміни міцно прописалися у військовій справі. Але незабаром і їх споживання було визнано антисоціальним явищем.

Черговий сплеск масового застосування наркотиків у розвинених країнах Європи та Америки належить до шістдесятих років двадцятого століття. У середині 1960-х років переважним захопленням молодих англійців були коноплі, і згодом новий синтетичний наркотик «LSD». Вперше «LSD-25» отримав у 1938 році швейцарський хімік Альберт Хофман, але психотропні властивості цієї сполуки були виявлені випадково, у 1943 році.

Незабаром цей наркотик отримав визнання в середовищі американських психіатрів, як речовина, корисна для застосування в психотерапії. Тисячі людей приймали LSD для дослідження свого Я, а також з лікувальною метою. Починаючи з 1962 року «ЛСД» підвели під закон, згідно з яким усі використання цієї речовини мали бути санкціоновані Управлінням контролю якості продуктів та ліків і фактично поставили її поза законом.

Небезпечним моментом був перехід від пероального вживання амфетамінів до внутрішньовенного. У 60-ті роки знову виникає інтерес до метилен-діоксид метиламфетаміну («Екстазі») коли психоактивні речовини опинилися в центрі уваги психологів і широкої громадськості. У Великобританії цей препарат заборонили з 1977 року. У США та деяких європейських країнах він поширювався легально аж до 1985 року.

Якщо на ранніх етапах розвитку людства наркотики мали чисто лікарський і рослинний характер і мали обмежені зони поширення, то сьогодні наркотики поширені в усьому світі, кількість видів наркотичних речовин переважає за тисячі, різноманітні способи їх створення та застосування, а сам наркотик вже

сприймається як щось негативне, що надає значний шкідливий вплив на організм людини [4]

Список використаних джерел

1. Волощук А.М. Державно-правова політика протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів (адміністративно-правовий аспект): автореф. дис. ... докт. юрид. наук: Київ, 2011. 42 с.
2. Андреев М. М. Наркоекспансія - серйозна загроза безпеці України у XXI сторіччі. Південноукраїнський правничий часопис. Одеса: ОДУВС, 2008. № 3. С. 22-28.
3. Павленко А.В. Політика Європейського Союзу у сфері боротьби з незаконним обігом наркотичних речовин. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2015. № 4. С. 59-67.
4. Пшеничний В. Г. Запобігання поширенню наркотизму в Україні (кримінологічна та кримінально-правова характеристика) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право і кримінологія; кримінально-виконавче право» / Пшеничний В. Г. – К., 2005. – 19 с.

Макаров І. М.,

аспірант, НВНЗ Міжнародного гуманітарного університету

Науковий керівник: Атаманова Н.В.,

к.ю.н., доцент НВНЗ Міжнародного гуманітарного університету

ОСОБЛИВОСТІ ЮРИДИЧНОЇ ТЕХНІКИ У ЮРИСПРУДЕНЦІЇ

Сучасна юридична наука традиційно спрямована на пошук нового знання, генерацію ефективних шляхів подолання проблем соціуму, адекватних відповідей на виклики, зумовлені специфікою трансформації економіки, політики, культури, природи. При цьому, цінність науки не тільки і не стільки в нескінченному накопиченні емпіричних результатів, більш значуще те, що «...вона є, по суті, спробою зрозуміти і впорядкувати ці результати. Те, що намагаються зробити вчені, це створення тієї чи іншої логічної складової мислення...» [1, с. 42].

Юридизація відносин на даному етапі розвитку суспільства, вимагає від представників правової науки та практики особливого юридичного мислення, фундаментальним елементом якого є техніко-юридичне мислення. Останнє

дозволяє як досліднику, так і практику формулювати гіпотези, вибудовувати аргументи в чітку аргументацію, засновану на аналізі реалій та досвіду, розуміти цінність конвенційних домовленостей, генерувати та результативно використовувати техніко-юридичний інструментарій для позитивного перетворення права.

Так, право сьогодні функціонує в умовах постіндустріального соціуму, де інформація, в тому числі і правова, швидко поширюється інноваційними комунікаційними каналами, що дозволяє абстрагуватися від типових просторових бар'єрів. Система соціального регулювання трансформується, змінюючи типові підходи до регламентації відносин, підлаштовується під нові потреби навколишньої дійсності. Право в нових умовах вимагає, наряду зі звичними, нетипових прийомів поведження з техніко-юридичними засобами, що можливе лише при умові системних фундаментальних знань, готовності розробляти та освоювати інноваційні прийоми та способи поведження з нормативним матеріалом.

Юридична техніка як структурований феномен включає особливу техніко-юридичну реальність, засоби і алгоритми діяльності. Вона дає можливість коректно поєднати різні підходи, елементи, виявити їх роль, специфіку та втілення в реальність. Юридична техніка у системі юридичного знання виявляє себе через суб'єкта, вона невід'ємно пов'язана з людиною, групами людей, їх діяльністю, яка є значимою для права, що фіксує та детермінує цінності права, які становлять правову культуру.

Сьогодні ми говоримо про техніко-юридичну культуру, техніко-юридичну мовну культуру, тобто бачимо єдину систему, складно організовану, багаторівневу, у якій юридична техніка як глобальний правовий феномен зайняла своє місце. Саме вона сьогодні є професійним маркером для всіх проявів техносфери у праві, в техніко-юридичній дійсності.

Юридична техніка є саме наукою, що об'єднує у собі юридичну техніку та юридичну технологію. К. Назаренко, Р. Басенко стверджують, що «юридична техніка – це сукупність правил, приписів, прийомів, способів дій щодо

створення, систематизації і застосування відповідними уповноваженими суб'єктами (фізичними та юридичними особами) нормативно-правових актів і юридично значущих документів, що є необхідною складовою єдиного процесу виникнення та реалізації прав, закладених у відповідній нормі чи документі» [2, с.218].

Погоджуючись з ключовими елементами позиції авторів, слід зазначити, що в даний час є логічним розширити поняття «юридична техніка», гармонізуючи його з широким підходом щодо розуміння юридичної техніки, що включає звернення до широкого спектру видів діяльності у сфері права і носить як владний, так і невідладний характер. Так, юридичну техніку із позиції широкого підходу, можна визначити як теоретико-прикладну науку про техніко-юридичну реальність, створення, функціонування, ефективність втілення в юридичній практиці системи професійних юридичних правил, засобів, технологій, що використовуються при складанні правових актів, здійсненні владної та невідладної юридичної діяльності, метою якою є забезпечення досконалості форми та змісту права.

Звісно ж, що у на сучасному етапі інтенсивної технологізації, що зумовлює перманентну трансформацію всіх громадських інститутів, увага до деталей має поєднуватися з глобальним баченням, особливо це актуально для правового наукового знання, адже не випадково нова номенклатура наукових спеціальностей не просто посилила їх значення, а й фактично запропонувала дослідникам курс розвитку на синтетичність знання, показала його нове місце в реальності, що вибудовується.

У практичній площині також відбуваються аналогічні процеси. Так, вітчизняні дослідники відзначають важливий аспект правового розвитку – концепт діджиталізації права, який є одним з основних напрямків цифрових трансформацій у праві, що вимагатиме зміни підходів до юридичної техніки та самого процесу правового регулювання [3].

Юридична техніка здатна надати для цього фундаментальні та прикладні знання, орієнтовані на саморозвиток самої науки, сприяти ефективній взаємодії

із суміжними напрямками, результативну імплементацію у реальну юридичну діяльність.

Перспективна актуальність досліджень у рамках юридичної техніки спирається на моніторинг розвитку правової науки в цілому, колаборацію традиційних та інноваційних, юридичних та неюридичних елементів та предметів дослідження, аналіз викликів, що виникають перед юридичною практикою. Особливо важливим тут представляється фігура суб’єкта-дослідника, що має потенціал для такої роботи, яка буде свої дослідження на розумінні універсальності юридичної техніки, її специфіки та особливого місця у системі сучасного юридичного знання. Тільки в цьому випадку можна говорити про забезпечення якісної діяльності юриста, ефективності функціонування права загалом.

Список використаних джерел

1. Литвинов О. Про межі права в методологічному контексті взаємовідношення антропологічного та культурологічного підходів. Філософія права і загальна теорія права. 2021. № 2. с. 40-53.
2. Назаренко К., Басенко Р. Поняття та сутність юридичної техніки. Правові, економічні та соціокультурні засади регулювання суспільних відносин: сучасні реалії та виклики часу: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Полтава, 10 грудня 2019 року. Полтава: Полтавський інститут економіки і права Університету «Україна». 2019. С.218-221.
3. Россіхіна, Г. В., Россіхін, В. В. Діджиталізація у контексті цілей сталого розвитку: мета та практика. «цілі сталого розвитку в аспекті зміцнення національного та міжнародного правопорядку». Цілі сталого розвитку в аспекті зміцнення національного та міжнародного правопорядку: тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (Запоріжжя-Львів-Одеса-Ужгород-Харків-Чернівці, 27 жовтня 2023 року). Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна. 2023. с. 373-376

Максимова Лариса

кандидат юридичних наук, доцент, спеціаліст вищої категорії, викладач правових дисциплін Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

САМОВІЛЬНЕ ЗАЛИШЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ЧАСТИНИ АБО МІСЦЯ СЛУЖБИ: КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

В умовах агресивної війни проти України, одночасно з вирішенням завдань щодо безпосереднього захисту суверенітету, оборони держави, її недоторканності та територіальної цілісності, що забезпечується ЗСУ та іншими військовими формуваннями, існує невідкладна необхідність забезпечити військовий правопорядок. Недопущення військовослужбовцями його порушень підвищує довіру населення до сил оборони, запобігає зриву виконання бойових завдань та зниженню боєздатності підрозділів.

Історія часто демонструвала, що під час ведення активних бойових дій кількість злочинів проти порядку проходження військової служби у збройних силах значно зростає. Така тенденція в цей надскладний час також властива ЗСУ, НГУ, ДСНС та іншим військовим формуванням, які утворені згідно з законами України.

Протягом останніх років найрозповсюдженішими кримінальним військовим правопорушенням є самовільне залишення місця служби або військової частини (далі – СЗЧ). Самовільне залишення військової частини полягає в тому, що військовослужбовець покидає місце служби або частину без законного дозволу на це. Нез’явлення вчасно на службу полягає в тому, що, залишивши місце служби або військову частину на законній підставі та маючи змогу повернутись в установлені строки, військовослужбовець не з’являється до своєчасно частини і знаходиться поза її розташуванням без офіційного дозволу командування понад установлені строки.

За СЗЧ законом передбачено адміністративну (ст. 172-11 КУпАП) [1] та кримінальну (ст. 407 ККУ) [2] відповідальність.

В чинному Кримінальному кодексі України (далі – ККУ) кримінальна відповідальність передбачена як за самовільне залишення військової частини або місця служби (ст. 407), так і за дезертирство (ст. 408) [2].

Передусім відзначимо, що ст. 407 ККУ є досить складною за будовою. Вона стаття складається з 5 частин, в перших 2 з яких містяться ознаки основних складів, а в інших 3 – кваліфікованих складів злочину. Відповідно, у ч. 1 та 2 визначені ознаки простих складів кримінальних правопорушень, в ч. 3 – кваліфікованого, а в ч. 4 і 5 – особливо кваліфікованих. Всі зазначені склади кримінальних правопорушень – формальні. Діяння може виражатись у двох альтернативних формах: «нез’явлення вчасно на службу без поважних причин»; «самовільне залишення місця служби або військової частини». При цьому, першу форму викладено шляхом вичерпного переліку можливих видів нез’явлення, які стосуються й інших складів, що передбачені в ч. 2–5 ст. 407 ККУ. Вагомою ознакою діяння є тривалість його вчинення, яку зазначено в ч. 1–3 ст. 407 ККУ. Самовільне залишення місця служби або військової частини із суб’єктивної сторони передбачає умисну форму вини, а нез’явлення вчасно без поважних причин – як необережну, так і умисну [3, с. 340].

В ст. 407 ККУ не зазначається вичерпний перелік поважних причин, через які військовослужбовець має право не з’явитись вчасно на службу. Тож, можна допустити, що в якості поважної причини може виступати хвороба військовослужбовця, смерть або хвороба його родичів, поломка транспортного засобу, перешкоди природнього характеру чи другі вагомні обставини. Питання щодо наявності поважних причин суд вирішує окремо виходячи з обставин справи в кожному окремому випадку.

Початком нез’явлення на службу вчасно і без поважних причин вважається завершення встановленої тривалості правомірного перебування поза службою. Для прикладу, військовослужбовець знаходився у щорічній відпустці строком 15 календарних днів. На наступний дня по завершенню строку відпустки він зобов’язаний прибути до місця несення служби або розташування військової частини. Проте, навіть за наявності поважних причин, військовослужбовець

повинен вживати певних дій, при яких вчасне нез'явлення на службу не потягне за собою кримінальну відповідальність.

Військовослужбовець має доповісти начальнику органу управління Служби правопорядку чи керівнику ТЦК та СП про поважну причину, яка унеможлиблює його вчасне прибуття до місця служби або розташування військової частини. Той, в свою чергу, вправі продовжити військовослужбовця відпустку ще на 10 діб. Для подовження відпустки військовий має письмово звернутись до вищевказаних осіб із документами, які підтверджують виниклі обставини (наприклад, довідка про хворобу члена родини). Після отримання документів, що підтверджують наявність поважних причин, керівник ТЦК та СП або начальник органу управління ВСП у ЗСУ негайно повідомляє начальника (командира) військової частини, з якої прибув військовий про причини і строки його затримки, і залишає у відпускнуому квитку відповідну позначку [4, с. 439].

За об'єктом посягання самовільне залишення місця служби або військової частини відносять до кримінальних військових правопорушень проти встановленого порядку проходження військової служби [5, с. 512], куди також входять «Ухилення від військової служби шляхом самокалічення або іншим способом» (ст. 409 ККУ) та «Дезертирство» (ст. 408 ККУ). У разі вчинення військовими таких діянь, призупиняється проходження ними військової служби.

13 липня 2023 р. ВРУ було внесено зміни до ст. ст. 407 ККУ та передбачено, що згідно з ч. 5 цієї статті СЗЧ в бойовій обстановці або в умовах воєнного стану тривалістю понад 3 доби караються позбавленням волі на строк від 5 до 10 років [6].

Отже, у разі СЗЧ в бойовій обстановці на будь-який термін або без такої, але у воєнний стан понад 3 доби настає кримінальна відповідальність.

Для встановлення у діях військовослужбовця складу кримінального правопорушення, що передбачене ч. 5 ст. 407 КК України необхідно встановити його намір саме тимчасово ухилитись від обов'язків військової служби, на відміну від дезертирства, відповідальність за скоєння якого передбачено в ст. 408

ККУ. Так як в якості обов’язкової ознаки дезертирства виступає мета ухилитися від військової служби назавжди, а не тимчасово.

Варто відмітити, що самовільне залишення місця служби або військової частини можна виокремити з ряду інших військових злочинів, як особливо небезпечне. Це, зокрема, пояснюється наступними декількома причинами:

- під час вчинення злочину пряма шкода завдається особовому складу військових формувань;
- скоєння злочину наносить шкоду бойовому духу інших військових;
- заходи, направлені на розшук «утікачів», вимагають виділення додаткових фінансових та людських ресурсів;
- зазначені злочини часто супроводжуються скоєнням інших, як правило, насильницьких, злочинів і т. п. [7, с. 532].

Судова практика свідчить, що нерідко при отриманні адміністративних матеріалів за ст. 172-11 КУпАП суди передають справу до прокуратури. Це пов’язано з тим, що в умовах воєнного стану СЗЧ, незалежно від терміну, скасовує адміністративну відповідальність і вважається виключно кримінальним правопорушенням.

Наразі в законодавстві відсутнє визначення терміну, після якого особу вважають такою, яка самовільно залишила частину. Тобто військовий, котрий відсутній у частині 4 місяці, та військовий, котрий відсутній годину, вважаються однаково винними і обом загрожує позбавлення волі, що, в свою чергу, створює поле для зловживань. Адже на війні часто трапляються випадки, коли боєць протягом кількох днів не може з’явитися до частини – наприклад, він непритомний, його поранили і він не може сповістити командира про своє місцезнаходження. Або в умовах бою він опинився відірваним від своєї групи і тривалий час був змушений діставатися до своїх через об’єктивні обставини. В таких випадках справедливість його покарання буде під сумнівом [8, с. 311].

Таким чином, проблема кваліфікуючих ознак самовільного залишення місця служби або військової частини вимагає проведення додаткових наукових досліджень, насамперед, в частині передбачення термінів, після спливу яких

особу під час воєнного стану вважають такою, що знаходиться в СЗЧ, а також шляхом встановлення чітких строків розмежувати кримінальну та адміністративну відповідальність за подібне діяння, з ціллю сформулювати конструктивну та деталізовану кримінально-правову характеристику.

Список використаних джерел

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 12.04.1985 № 80731-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>
2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
3. Загиней-Заболотенко З. А. Самовільне залишення військової частини або місця служби та дезертирство: основні правові позиції щодо кваліфікації. Юридичний науковий електронний журнал. 2023. № 12. С. 339-342.
4. Ткаченко П. Кримінально-правова характеристика кваліфікуючих ознак самовільного залишення військової частини або місця служби. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2023. № 1. С. 436-442.
5. Орловська Н. А., Степанова Ю. П. Самовільне залишення військової частини або місця несення служби: кримінально-правові ознаки і проблеми кваліфікації. Юридичний науковий електронний журнал. 2022. № 5. С. 511-515.
6. Закон України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо усунення суперечностей у караності кримінальних правопорушень» від 13.07.2023 № 3233-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3233-20#n39>
7. Касько Т. Ю. Кваліфікуючі ознаки дезертирства. Актуальні проблеми держави і права. 2014. № 73. С. 532–537.
8. Вознюк А. А. Воєнний та надзвичайний стан як обставини, що впливають на кваліфікацію кримінального правопорушення або призначення покарання. Юридичний науковий електронний журнал. 2022. № 6. С. 308–317.

Мальцева Анастасія,

адвокат, викладач кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права Державного торговельно-економічного університету

Лата Наталія,

адвокат, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного, цивільного та комерційного права Державного торговельно-економічного університету

АДМІНІСТРАТИВНЕ ОСКАРЖЕННЯ РІШЕНЬ ПРО ВІДМОВУ В РЕЄСТРАЦІЇ ПОДАТКОВОЇ НАКЛАДНОЇ/РОЗРАХУНКУ КОРИГУВАННЯ В ЄДИНОМУ РЕЄСТРІ ПОДАТКОВИХ НАКЛАДНИХ

В 2017р. з прийняттям Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо покращення інвестиційного клімату в Україні» від 21.12.2016 р. №1797-VIII в Україні запровадив автоматизований моніторинг відповідності податкових накладних/розрахунків коригування (надалі ПН/РК) критеріям оцінки ступеня ризиків, достатніх для зупинення реєстрації таких ПН/РК в ЄРПН [1].

Порядок зупинення реєстрації ПН/РК в ЄРПН та Порядок розгляду скарги щодо рішення про відмову в реєстрації ПН/РК в ЄРПН, про неврахування таблиці даних платника податку на додану вартість, про відповідність платника податку на додану вартість критеріям ризиковості платника податку затверджені Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження порядків з питань зупинення реєстрації податкової накладної/розрахунку коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних» від 11.12.2019 р. №1165 (надалі – Порядок №1165) [2].

Завдання автоматизованого моніторингу полягає у можливості зупиняти випадки безпідставної реєстрації ПН/РК, у разі коли постачальник фактично не здійснює господарську операцію, а реєструє ПН виключно з метою надання покупцю необґрунтованої податкової вигоди у вигляді неправомірно сформованого податкового кредиту з ПДВ.

Однак запровадження в Україні автоматизованого моніторингу відповідності ПН/РК критеріям оцінки ступеня ризиків призвело до масової зупинки реєстрації ПН/РК в ЄРПН реальних платників податків на додану вартість.

Зупинення реєстрації ПН/РК в ЄРПН створює для платників податку на додану вартість негативні наслідки у вигляді додаткових перешкод в здійсненні господарських операцій, що у подальшому несе ризики припинення господарських відносин та припинення діяльності платника податку на додану вартість та звільнення працівників. Припинення діяльності платників податків на додану вартість призведе до спаду наповнення державного та місцевих бюджетів, що в сьогоденних умовах триваючої війни особливо неприпустимо.

Платники податків на додану вартість змушені вчиняти дії на підтвердження інформації, зазначеної у ПН/РК, для розгляду питання прийняття рішення про реєстрацію ПН/РК в ЄРПН, зокрема, шляхом подання скарг до Комісії з питань зупинення реєстрації ПН/РК в ЄРПН ДПС України (надалі - Комісії центрального рівня) на рішення комісії регіонального рівня про відмову в реєстрації ПН/РК в ЄРПН.

Не зважаючи на нормативно-правове регулювання порядку оскарження платниками податків рішень прийнятих контролюючим органом процедура оскарження містить ряд проблемних питань.

Зокрема, Порядок №1165 не передбачає можливості розгляду матеріалів скарги у відкритому засіданні. Таким чином, платник податку на додану вартість фактично позбавлений можливості на участь у процесі прийняття суб'єктом владних повноважень відповідного рішення. Як наслідок, порушується дотримання законності адміністративної процедури і забезпечення права платника податку на додану вартість під час її проведення на доведення незаконності та необґрунтованості оскаржуваного рішення.

Аналіз рішень Комісії центрального рівня за результатами розгляду скарг свідчить, що контролюючий орган під час розгляду справ формально підходить до їх розгляду та не бажає встановити дійсні обставини справи. При цьому,

переважна більшість судових рішень у цій категорії справ приймається на користь платників податків.

Рішення Комісії центрального рівня за результатами розгляду скарг переважно містять лише абстрактні твердження про ненадання платником податків на додану вартість документів, без конкретизації конкретного переліку документів, яких з урахування особливостей, характеру та обсягу господарських операцій не вистачає або дублює підстави для відмови в реєстрації ПН/РК в ЄРПН з рішення комісії регіонального рівня чи п. 5 Порядку прийняття рішень про реєстрацію/відмову в реєстрації ПН/РК в ЄРПН затвердженого Наказом Міністерства фінансів України від 12.12.2019р. №520 [3].

Відповідно до п. 11 Порядку №1165 у разі подання скарги на рішення комісії регіонального рівня платник податку має право додати до скарги пояснення та копії документів, які підтверджують інформацію, зазначену в ПН/РК, реєстрація яких зупинена. Однак Комісія центрального рівня під час розгляду скарг не враховує документи надані платником податку на додану вартість на підтвердження інформації, зазначеної у ПН/РК, якщо такі документи не були ним подані під час надання письмових пояснень та копій документів до регіональної комісії.

Такі дії Комісії центрального рівня позбавляють можливості перегляду рішень комісії регіонального рівня на центральному, що робить адміністративне оскарження неефективним засобом позасудового вирішення податкових спорів.

Важливим кроком в ефективності адміністративного оскарження рішень контролюючого органу стало прийняття Закону України «Про адміністративну процедуру» від 17.02.2022 р. № 2073-IX (надалі – Закон № 2073-IX) [4].

Так Закон № 2073-IX закріплює право учасника адміністративного провадження брати участь в адміністративному провадженні особисто або через своїх представників. Учасник провадження в будь-який момент до прийняття рішення має можливість подати свої пояснення та докази, клопотання про витребування документів, призначення експертизи тощо.

Виявлені недоліки в порядку адміністративного оскарження рішень про відмову в реєстрації ПН/РК в ЄРПН в Комісії центрального рівня свідчать про необхідність внесення до нього змін та запровадження положень, які закріплені Законом № 2073-ІХ.

Підсумовуючи зазначене, необхідно зауважити, що питання забезпечення ефективної процедури адміністративного оскарження рішень про відмову в реєстрації ПН/РК в ЄРПН в Комісії центрального рівня є особливо актуальним. Запровадження якісно нового рівня адміністративного оскарження рішень про відмову в реєстрації ПН/РК в ЄРПН сприятиме врегулюванню податкових спорів та знизить навантаження на судову систему України.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо покращення інвестиційного клімату в Україні» від 21.12.2016 р. №1797-VIII. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1797-19/ed20170726#Text> (дата звернення 30.04.2024).
2. Про затвердження порядків з питань зупинення реєстрації податкової накладної/розрахунку коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних: постанова Кабінету Міністрів України від 11.12.2019 р. № 1165 (із змінами). Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1165-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення 30.04.2024).
3. Про затвердження Порядку прийняття рішень про реєстрацію/відмову в реєстрації податкових накладних/розрахунків коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних: наказ Міністерства фінансів України від 12.12.2019р. №520 (із змінами). Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1245-19#n16> (дата звернення 30.04.2024).
4. Про адміністративну процедуру: Закон України від 17.02.2022 р. № 2073-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text> (дата звернення 30.04.2024).

Нелін Олександр,

доктор юридичних наук, професор, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

ВІЙСЬКОВЕ ПРАВО ЯК КОМПЛЕКСНА ГАЛУЗЬ УКРАЇНСЬКОГО ПРАВА: МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ

Існування України як суверенної, незалежної, демократичної, соціальної та правової держави неможливе без врегулювання питання організації її оборони, захисту суверенітету, територіальної цілісності й недоторканості, що покладається значною мірою на Збройні Сили України, діяльність яких врегульовано військовим правом, яке, маючи власну систему юридичних джерел, формується як комплексна галузь права за рахунок особливостей правового режиму і зазнає у цьому постійного впливу публічних галузей права. Аналіз підходів до вивчення військового права та результатів проведених наукових розробок дозволяє дійти висновку про те, що військове право – це складна, однак цілісна система взаємопов’язаних норм. У центрі цієї системи знаходяться правові норми, які регулюють відносини у сфері військової безпеки держави, а також правові норми, котрі здійснюють регулятивний вплив на механізм та порядок проходження військової служби. Право воєнної безпеки та право військової служби є центральними ланками у системі військового права, дозволяючи ідентифікувати це складне правове явище у національній правовій системі[1, с. 83].

Сутнісні характеристики військового права передусім проглядаються в інституційному комплексі правових норм, які регулюють складні відносини, що виникають у військовій сфері. Правове регулювання військової та суміжної із нею діяльністю є одним із основних елементів конститутивної функції держави – захисту суверенітету, недоторканності та територіальної цілісності. Водночас, правоустановлення у військовій сфері публічних відносин залежить від концепції національної безпеки, а відтак є проблемою не лише держави загалом,

але й кожного громадянина зокрема. Розуміння військового права як юридико-доктринальної категорії не позбавлене складності, що закладена у процесі пізнання системи права та її складових. Визначаючи військове право як складову системи права, потрібно обґрунтувати саму можливість віднесення його до цієї системи. Епістемологія військового права, наукове розуміння його місця в національній системі права ґрунтується на використанні інституційної та функціональної характеристик українського права, що дозволяє визначити правовий режим як формуючу основу всієї системи права. Означений підхід до формування системи українського права та його складових дозволяє логічно пояснити та обґрунтувати факт існування комплексних галузей як обов’язкових елементів національної системи права. Дослідження правових режимів галузей публічного права та їх впливу на забезпечення регулювання військово-суспільних відносин, а також інституційність та функціональна характеристика всього комплексу військово-правових норм дозволяють висновувати, що військове право є комплексною галуззю у системі українського права. Визначення військового права, розкриття його сутнісних ознак супроводжуються дослідженням особливостей складу юридичних джерел цієї комплексної галузі права, що утворюють певну нормативну систему (онтологічну основу)[2, с. 36].

Вважаємо, що своєрідну унікальну природу у військовому праві мають і спеціальні методи військово-наукового і військово-юридичного відображення дійсності. В першу чергу зазначимо, що військове право за своєю природою поєднує ці дві його складові, легітимізуючи застосування збройної сили у чітко визначених випадках, наприклад, оборони від агресора, відновлення територіальної цілісності держави та її суверенітету. Отже, при всій згубності наслідків збройного втручання війна об’єктивно не може не вестися в певних межах. З урахуванням зазначеного підкреслимо, що головним все ж виступає метод упередження, запобігання збройного конфлікту. Військове право як підпорядковане загальним правовим закономірностям тяжіє не до конфлікту, тобто, до невирішуваних суперечностей, а виступає одним із засобів їх

вирішення. Вважаємо, що для військового права чи не найбільш характерна діалектика збройного та мирного насилля, де правове обмеження цього насилля відіграє роль методологічного принципу. На цьому, власне і будується вся система міжнародного гуманітарного права, у тому числі й національного військового права. Військове право як теорія і як метод є особливим феноменом у системі права України, покликаним не лише науково зважено пояснити військове правобуття, військові правовідносини, а й, що не менш важливо, розкрити регулятивний, перетворюючий механізм дії військово-оборонної сфери держави. Тобто, військове право, на нашу думку, щоб бути інституційованим, має стати правом воєнним, хоча б у його суттєвій частині[3. с. 147].

Військове право як комплексна галузь права виокремлюється в українській системі права на основі власного правового режиму, який органічно поєднує предмет, метод та мету правового регулювання. Комплексність військового права визначається, передусім, багатоаспектністю суспільних відносин публічного характеру, що виникають у військовій сфері та внаслідок дій складних правових механізмів у досягненні мети правового регулювання – забезпечення захисту держави, її суверенітету. Варто зазначити, що військове право зазнає помітного формуючого впливу публічних галузей національного права, зокрема конституційного, адміністративного, фінансового, кримінального та інших галузей. Водночас, відокремленість у системі права інституційних комплексів правових норм, які регулюють публічні відносини військової служби, або ж відносини у сфері використання зброї, військової техніки під час бойових навчань; правил вартової служби, або ж бойової служби внутрішніх військ МВС України; правил бойового чергування доводить його окремішність, самостійність. Отже, всі означені теоретичні та практичні складнощі вирішуються шляхом доктринального визнання комплексної галузі військового права з її власним правовим режимом, предметом, методом та метою правового регулювання. Становлення концепції військового права свідчить, що військове право об’єктивується у правовій реальності та потребує доктринального сприйняття його сутності, соціальних функцій, визначення соціальних

перспектив, прогнозів у забезпеченні регулятивної дії на складну систему управління в важливими процесами, які відбуваються у військовій сфері суспільного життя [4, с. 32–33].

Таким чином, концепція військового права виходить із доктринальної характеристики національної системи права, визначення правового режиму військового права, який надає їй ознак комплексної галузі з орієнтуванням на особливості публічних військових відносин, їх суб’єктної складової та з визначенням мети військово- правового регулювання як обов’язкового і визначального чинника правового режиму військового права. Отже, військове право є комплексною галуззю права - системою загальнообов’язкових норм, формально визначених правил поведінки у військово-публічній сфері, які встановлені, охороняються та забезпечуються державою, здійснюють регулювання суспільних відносин, пов’язаних з діяльністю військової організації суспільства, і мають за мету забезпечення захисту держави, її суверенітету, територіальної цілісності.

Список використаних джерел

1. Герасимів Т., Білик П. Концептуальні виміри військового права як комплексної галузі права. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Юридичні науки». 2022. № 1(33). С. 34-40.
2. Яценко В.А. Військове право: теоретико-методологічні засади. Інформація і право. 2020. № 2(33). С. 141-149.
3. Богуцький П. П. Військове право України: джерела, структура та розвиток. Одеса: Фенікс.2008. 185 с.
4. Прохоренко М. М. Система військового законодавства України: автореф. дис...на здобуття наук, ступеня канд. юрид. наук за спец.: 12.00.01 «теорія та історія держави і права; історія політичних та правових вчень»; Київський національний університет ім.ТарасаШевченка.-Харків.2007. 20с.

Нестеренко Катерина

кандидат юридичних наук, доцент кафедри
державно-правових дисциплін КННІ ДонДУВС

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНСТИТУТУ АНТИКОРУПЦІЙНИХ УПОВНОВАЖЕНИХ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Сьогодні, коли основна увага нашого суспільства залишається зосередженою на перемозі та подоланні наслідків війни, органи державної влади та органи місцевого самоврядування вже мають розпочати планування та здійснювати післявоєнне відновлення. Ключовим викликом у цьому відношенні буде посилення спроможності всіх українських регіонів з одночасним впровадженням найвищих стандартів прозорості та підзвітності. Прозорість та підзвітність – надзвичайно важливі показники роботи сучасної державної та місцевої влади, які означають, що громада бачить та знає, що відбувається, які проблеми вирішуються та які рішення приймаються.

Мінімізувати корупційні ризики, зокрема які пов’язані з відбудовою, формувати культуру доброчесності, впроваджувати позитивні практики з етичної поведінки, запобігти корупційним правопорушенням а також підвищити рівень відкритості та публічності неможливо без утворення (призначення) антикорупційного підрозділу(особи).

Інститут уповноважених підрозділів (осіб) з питань запобігання та виявлення корупції є первинною ланкою загальної антикорупційної інфраструктури. Уповноважені здійснюють свою діяльність в державних органах, органах місцевого самоврядування, державних підприємствах, установах, організаціях. На них ст. 131 Закону України «Про запобігання корупції» [1] покладається організація та здійснення комплексу заходів із запобігання та виявлення корупції. Всі ці заходи призначені допомогти керівнику забезпечувати діяльність інституції на засадах доброчесності та ефективно управляти корупційними ризиками.

Цимбаленко Я.Ю зазначає, що основною метою професійної діяльності антикорупційного уповноваженого виступає налагодження та забезпечення

функціонування системи запобігання корупції в організації публічного сектору як комплексу завдань з запобігання, виявлення та усунення корупційних, пов’язаних з корупцією правопорушень та інших порушень антикорупційного законодавства.[2.с.271-278]

Аналізуючи дослідження поточного стану та перспектив розвитку інституту антикорупційних уповноважених, підготованого НАЗК [3] можна стверджувати, що на цьому етапі розвитку інституту антикорупційних уповноважених існує не узгодженість положень чинного законодавства України, які регулюють питання підпорядкування, підзвітності та підконтрольності уповноваженої особи на різних рівнях державного управління. Особливістю правового статусу та однією з гарантій незалежності уповноваженої особи від впливу чи втручання у її роботу є закріплена у ч. 3 ст. 131 Закону вимога щодо підзвітності та підконтрольності уповноваженої особи виключно керівнику відповідного державного органу, органу місцевого самоврядування, іншої організації [1].

Це обумовлено, зокрема, тим, що реалізація низки завдань уповноважених осіб потребує безпосередньої взаємодії з керівником організації, у тому числі, з питань запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, захисту викривачів, притягнення винних осіб до дисциплінарної відповідальності за порушення вимог антикорупційного законодавства, інформування про факти вчинення таких порушень, управління корупційними ризиками.

Однак на практиці часто порушуються вимоги щодо прямого управлінського зв’язку між керівником інституції та уповноваженою особою. Така практика здебільшого має місце в центральних органах державної влади і полягає у покладенні на керівників, за розподілом повноважень, функцій з координації діяльності уповноважених осіб або координації роботи з питань запобігання та виявлення корупції (відповідно до ст. 9 Закону України «Про центральні органи виконавчої влади»).

Ця можливість допускається, зокрема, положеннями ч. 1 ст. 9 Закону України «Про центральні органи виконавчої влади», які не узгоджуються із

вимогами Закону та передбачають наявність у міністра заступника з питань запобігання та виявлення корупції.

Наявність проміжної управлінської ланки між уповноваженими особами та керівником інституції створює ризик блокування ініціатив антикорупційного уповноваженого та можливості виконання покладених на нього обов'язків, і тому існує нагальна потреба в узгодженні положень законодавства та забезпечення фактичної його реалізації з питань підпорядкування, підзвітності та підконтрольності антикорупційних уповноважених.

Також необхідно звернути увагу на неузгодженість у законодавстві засад організації роботи уповноваженого підрозділу (особи) в місцевих державних адміністраціях. Попри те, що з урахуванням обов'язкових вимог до штатної чисельності уповноважених підрозділів державні адміністрації зобов'язані утворювати уповноважені підрозділи як самостійні структурні підрозділи, рекомендаційні переліки структурних підрозділів місцевих державних адміністрацій, затверджені постановою КМУ від 18.04.2012 № 606, не передбачають утворення підрозділу з питань запобігання та виявлення корупції як окремого та самостійного. На практиці це допускає функціонування уповноваженого підрозділу у складі іншого самостійного підрозділу, що виключатиме його пряме підпорядкування, підзвітність та підконтрольність безпосередньо голові державної адміністрації. Як наслідок, суттєво обмежуються гарантії незалежності та інституційної спроможності уповноважених підрозділів місцевих державних адміністрацій

З огляду на викладене можна констатувати, що наразі інститут антикорупційних уповноважених має нагальні потреби в узгодженні правового регулювання базових питань, вирішення яких суттєво впливає на якість виконання поставлених перед антикорупційними уповноваженими завдань.

Список використаних джерел

1. Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII «Про запобігання корупції»;
2. Цимбаленко Я.Ю. Генеза становлення інституту уповноважених осіб з питань запобігання та виявлення корупції в Україні Право та державне управління 2021 №1 с.271-278

3. Аналітичне дослідження поточного стану та перспектив розвитку інституту антикорупційних уповноважених: <https://antycorportal.nazk.gov.ua/uploads/efektyvnist-upovnovazhenyh/analitychne-doslidzhennya.pdf>

Оліхнович Арина

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 081 Право Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

Науковий керівник: Коросташивець Ю.Г.,
кандидат юридичних наук, доцент, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

ІННОВАЦІЇ У ЦИВІЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ ЯК ВІДПОВІДЬ НА ВИКЛИКИ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Серед ключових пріоритетів в Україні сьогодні є забезпечення сприяння розвитку інноваціям. Саме розвиток інновацій визначається політичним керівництвом України як рушійна та об'єднуюча сила наших спільних зусиль з досягнення цілей сталого розвитку.

Інновації у цивільному законодавстві є важливим інструментом відповіді на виклики сучасного суспільства. Це означає надання оновлених, актуальних нормативних положень, які відповідають потребам і тенденціям сучасного світу. Шляхом впровадження інновацій у цивільне законодавство можна покращити захист прав і інтересів громадян, сприяти розвитку суспільства та економіки, а також забезпечити більш ефективне функціонування правової системи.[4]

Беручи до уваги все більш зростаючу конкуренцію цивілістичної науки, проблема інновацій у вказаній галузі права є затребуваним. Не дивлячись на те, що у Цивільному кодексі України інновації фактично прирівняні до об'єктів інтелектуальної власності, інноваційне право сьогодні не втратило свою виключність та галузеву приналежність до цивільного права.[1]

Інновації можуть включати в себе впровадження нових правових інструментів, зміну процедур регулювання відносин між суб'єктами цивільного

права, а також адаптацію законодавства до нових технологічних та соціокультурних реалій.[4] Наприклад, впровадження електронних підписів, регулювання відносин у сфері інтернет-торгівлі, захист персональних даних в онлайн середовищі тощо.

Згідно з Законом «Про електронну комерцію» електронний договір – домовленість двох або більше сторін, спрямована на встановлення, зміну або припинення цивільних прав і обов'язків та оформлена в електронній формі.[3]

Для українського ринку електронної торгівлі важливим моментом стало прийняття Верховною Радою Закону України «Про електронну комерцію». Цей закон врегулював низку аспектів, пов'язаних з договорами у сфері онлайн торгівлі, деталізувавши, окрім іншого, процес підписання електронних договорів. [3]

Щодо електронного підпису - це дані в електронній формі, які додаються до інших електронних даних або логічно з ними пов'язані та призначені для ідентифікації підписувача цих даних. Електронний цифровий підпис є видом електронного підпису, отриманого за результатом криптографічного перетворення набору електронних даних, який додається до цього набору або логічно з ним поєднується і дає змогу підтвердити його цілісність та ідентифікувати підписувача. Електронний цифровий підпис накладається за допомогою особистого ключа та перевіряється за допомогою відкритого ключа. Тому електронний цифровий підпис, зокрема, і інфраструктура відкритих ключів, у цілому, є стратегічною оборонною технологією, від якості й надійності реалізації якої залежить інформаційна безпека України.[3]

Отже, інновації у цивільному законодавстві грають важливу роль у сучасному суспільстві, сприяючи розвитку економіки, покращенню умов для бізнесу та захисту прав громадян. Впровадження інноваційних підходів може сприяти більш ефективній регуляції цивільних відносин, забезпечуючи більшу ясність і прозорість правової системи. Крім того, інновації можуть сприяти розвитку нових сфер господарства та стимулювати підприємництво.

Таким чином, впровадження інновацій в цивільному законодавстві може мати позитивний вплив на розвиток суспільства в цілому.

Список використаних джерел

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 березня 2003 р. № 435-IV/Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 21.04.2024).
2. Про інноваційну діяльність: Закон України № 40-IV від 04.07.2002 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/40-15> (дата звернення: 21.04.2024).
3. Про електронну комерцію: закон України від 03.09.2015 № 675-VIII: за станом на 19.11.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19#Text> (дата звернення: 21.04.2024).
4. Дегтяр А.О. Правове забезпечення державного регулювання інновацій в Україні: веб-сайт. URL: <https://www.irbis-nbuv.gov.ua>

Паламарчук Костянтин,

здобувач I курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 081 Право Білоцерківського національного аграрного університету

Науковий керівник: Терещук М. М.,

кандидат юридичних наук Білоцерківського національного аграрного університету

ПОРУШЕННЯ ЗАКОНІВ І ЗВИЧАЇВ ВІЙНИ

Матеріали присвячені огляду порушень законів та звичаїв війни, потреба у юридично правильному оформленні всіх матеріалів та доказів, задля відстоювання верховенства права та дипломатії.

Ключові слова: війна, Україна, міжнародне право.

За всю історію існування людства війни та військові дії мають давню історію.

Закони та звичаї війни є сучасним компонентом міжнародного права, який регулює умови для початку війни та поведінку воюючих сторін [1]. Порушення їх є злочином. Гинуть люди, зростає кількість каліцтв, сиріт, виникає голод, пошкоджуються культурні об'єкти, забруднюється навколишнє середовище. Ці

порушення становлять серйозну загрозу для життя та безпеки мирного населення, а також підривають принципи міжнародного гуманітарного права.

З огляду на цивілізований розвиток людства, розвиток дипломатії, економічних зв'язків сприймати таке поняття як війна, воєнний конфлікт у сучасному світі – складно.

Розв'язана війна росії проти України, це не локальна чи регіональна військова сутичка, це боротьба демократії проти тоталітаризму, протистояння цивілізації проти варварства і дикунства.

Ця війна фактично руйнує демократичний спосіб життя, який склався на теренах Західної Європи та Північної Америки і швидко розповсюджувався на інші території і регіони, тобто можемо стверджувати, що на теренах України фактично йде війна, у якій вирішується доля глобального протистояння за майбутнє сучасної цивілізації. [2, с. 56,57].

Чинні закони та звичаї війни передбачено міжнародними договорами або вони склалися звичаєвим шляхом [3].

Росія демонструвала та продовжує демонструвати нехтування нормами міжнародного права, грубо їх порушуючи, вона перетворилась на державу, яка є спонсором і базою для терористичних угруповань, члени яких проводять акції на території Незалежної України, Республіки Грузія, Молдови, Сирії та інших країнах, а реакції світової спільноти та міжнародних організацій є недостатньо ефективними важелями тиску для припинення агресивної політики та попередження збройних агресій.

Міжнародним правом визнано ряд свідомих та грубих порушень законів та звичаїв війни, що характеризується терміном «воєнний злочин».

Військова агресія Росії проти України знаходяться під пильною увагою цивілізованого світу, фіксуються злочини, які чинять російські окупанти на території України. Висвітлення даних злочинів ускладнюється запереченням та невизнанням країною-агресоркою своїх протиправних дій, перекручуванням фактів тощо.

Україна, як європейська держава, для дотримання норм міжнародного гуманітарного права прийняла Інструкцію про порядок виконання норм міжнародного гуманітарного права у Збройних Силах України, яка затверджена в 2017 році.

Об’єкти, які знаходяться під захистом Міжнародного гуманітарного права: медичні формування; санітарно-транспортні засоби; цивільні об’єкти; культурні цінності; установки і споруди, що містять небезпечні сили; об’єкти, необхідні для виживання цивільного населення; об’єкти цивільної оборони; місцевості, що не обороняються; демілітаризовані зони; санітарні та безпечні зони і місцевості; нейтралізовані зони; госпітальні зони та місцевості; природне середовище. Напад на такі об’єкти заборонено. [4].

За свої незаконні дії росія вже зіткнулася з жорсткими санкціями з боку міжнародної спільноти. Її було виключено з Ради Європи, а багато країн запровадили проти неї економічні та політичні санкції. З точки зору міжнародного права дії росії в Україні є абсолютно незаконними. Цивілізований світ розуміє та підтримує Україну в її боротьбі проти російської агресії.

Порушення норм та звичаїв війни під час війни є злочином проти людяності та порушенням міжнародного права. Воєнні злочини не мають строків давності на відміну від «загальнокримінальних», тому необхідно вжити всіх заходів для того, щоб притягти винних до відповідальності. Важливою залишається роль міжнародних інституцій у розслідуванні та розгляді порушень норм та звичаїв ведення війни. Потрібно докласти всіх зусиль для запобігання подібних злочинів у майбутньому.

Список використаних джерел

1. Українська Вікіпедія.
2. Василь Костицький До питання про російську інформаційну антиукраїнську війну // Міжнародна науково-практична конференція «Міжнародно-правова оцінка російської воєнної агресії в Україні та захист фундаментальних прав людини» Збірник наукових праць (м. Київ 16 липня 2022) , С. 56,57
3. Семенов В. С. Закони та звичаї війни // Велика українська енциклопедія.
4. Про затвердження Інструкції про порядок виконання норм міжнародного гуманітарного права у Збройних Силах України.

Паламарчук С.В.,

здобувач третього (аспірантського) рівня вищої освіти кафедри правоохоронної та антикорупційної діяльності Навчально-наукового інституту права ім. князя Володимира Великого Міжрегіональної академії управління персоналом

Науковий керівник: Заросило В.О.,

доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри правоохоронної та антикорупційної діяльності навчально-наукового інституту права імені Володимира Великого Міжрегіональної академії управління персоналом

СТАНОВЛЕННЯ РАДЯНСЬКОГО СУДУ ТА СИСТЕМИ НАРОДНИХ ЗАСІДАТЕЛІВ ЯК НАМАГАННЯ ПРОДОВЖИТИ СИСТЕМУ СУДДІВ ПРИСЯЖНИХ

Радянські вчені досить своєрідно трактували участь громадськості в судовому процесі. Одним з головних принципів такої діяльності вважалась участь народних засідателів у здійсненні правосуддя [1].

Характерним для перших радянських судів були вибори їх у стислі терміни і колегіальність із широкими правами народних засідателів. При цьому терміни перебування в посадах суддів та народних засідателів, які певною мірою мали замінити присяжних були досить короткими до 1 року.

Радянський уряд видав перший акт центральної влади про суд - Декрет № 1 від 24 листопада 1917 року, який у ст. 2 передбачив обов'язкову участь народних засідателів у розгляді справ у всіх судах. Тимчасова інструкція НКЮ від 23/УП 1918 року, «Положення про народний суд» 30/Х1 1918 року, декрет ВЦВК від 25/ПП 1921 року приділили велику увагу підбору, порядку висування та виборів народних засідателів.

В подальшому питання участь народних засідателів у судовому процесі доповнялися і уточнювалися. Важливість та практичну цінність участі народних засідателів та колегіальність у суді підкреслили «Положення про судоустрій РРФСР 1922 року», «Основи судоустрою СРСР та союзних республік» 1924

року. Ряд наступних актів: «Циркуляр НКЮ РРФСР № 37 від 31 січня 1925 року», «Положення про судоустрій РРФСР 1926 року» — вказали на необхідність зростання кількості засідателів за рахунок бідняків і середняків, визначили порядок їх роботи у суді.

Збільшення уваги до народних засідателів, повсякденна робота з ними сприяли залученню до роботи суду досить великої кількості громадян.

З метою підвищення ефективності діяльності народних засідателів створювалися спеціальні групи для того щоб вони знайомилися із судовою практикою, системою судочинства та радянським законодавством.

Низка норм, спрямованих на подальшу участь народних засідателів у системі радянського правосуддя, була зафіксована у Конституція СРСР 1936 року. Було встановлено, що вибори народних судів, та народних засідателів, які раніше проводилися Радами депутатів трудящих, мали здійснювати безпосередньо громадяни району. Крім того Конституція вказала, що розгляд справ у всіх судах здійснюється за участю народних засідателів, крім випадків, спеціально передбачених законом, звівши тим самим участь народних засідателів у конституційний початок правосуддя.

Конституція СРСР закріпила основні, найбільш принципові положення, які потребували подальшої конкретизації. Законом про судоустрій СРСР, союзних та автономних республік 1938 року було визначено порядок залучення народних засідателів до суду для виконання своїх обов'язків. Важливими нормами, які знайшли закріплення в Законі 1938 року, з'явилися рівність прав у суді засідателів і судді, колегіальність при розгляді та вирішенні справ та ряд інших.

Законодавство про судоустрій встановило порядок обрання членів судів та народних засідателів для спеціальних судів. Крім того було введено підзвітність народних суддів перед своїми виборцями, а також було зафіксовано можливість заміщення народного судді одним із засідателів за наявності для цього певних підстав.

Разом з тим як показує статистика в переважній більшості народні засідателі мали початкову або середню освіту, а кількість осіб, які мали юридичну освіту вираховувалася одиницями.

Проте поряд з цією проблемою саме на початку 30-х років минулого сторіччя у СРСР було створено так звані трійки, які проводили судові засідання без народних засідателів, ці засідання були короткими, участь захисників не допускалася, а вироки в більшості випадків приводилися одразу після проголошення вироку. В переважній більшості це були розстріли [2].

Тому говорити про демократичність та народність радянської системи правосуддя немає сенсу. Народні суди та засідателі в основному розглядали дрібні справи, а якщо вони попадали під підозру у антирадянській діяльності то їх також могли розстріляти.

Таким чином спроби зберегти систему присяжних шляхом введення посад народних засідателів була приречена на провал, що й показав подальший розвиток системи народних засідателів.

Список використаних джерел:

1. Буков В.А. От российского суда присяжных к пролетарскому правосудию: у истоков тоталитаризма / В. А. Буков; Российская правовая академия, Международный юридический ин-т. - М.: Археографический центр, 1997. - 452 с
2. Вронська Т. Заручники тоталітарного режиму: репресії проти родин «ворогів народу в Україні (1917-1953 рр.). / Тамара Вронська. - К. : Ін-т історії України НАН України, 2009. - 486 с.

Панасенко Роман,

здобувач II курс третього (аспірантського) рівня вищої освіти, спеціальності 081 Право Приватного вищого навчального закладу «Європейський університет»

Науковий керівник: Тимошенко М.О.,

доктор юридичних наук, доцент

Приватного вищого навчального закладу «Європейський університет»

ЕЛЕКТРОННИЙ МІКРОКРЕДИТ – ПРОБЛЕМА З ЯКОЮ МОЖЕ СТИКНУТИСЯ КОЖЕН

За загальною доступною інформацією потреба у кредитуванні є у 70% українців, понад половина з них беруть позички або користуються кредитним лімітом «до зарплати» [1]. Війна проти нашої країни дещо знизила попит на мікрокредити в 2022р., проте вже 2023 рік продемонстрував значне збільшення таких кредитів.

Для кращого розуміння ситуації можна ознайомитись зі статистичною інформацією з сайту <https://opendatabot.ua/> [2] яка приведена нижче.

Кількість мікрокредитів 2020-2023

Середня сума мікрокредитів

На перший погляд цифри не надто вражають своїм розміром, особливо середня сума мікрокредиту. Встановити точну кількість мікрокредитів

оформлених з використанням електронних договорів досить важко, ще важче встановити кількість електронних мікрокредитів оформлених з використанням шахрайських схем, проте якщо проаналізувати судову практику з даного питання можна виявити проблему електронного оформлення мікрокредитів яка в будь який час може виникнути у кожного з нас.

Дану проблему розглянемо на прикладі судової справи № 619/598/21, яка пройшла три судових інстанції, і тільки при касаційному розгляді людиною було доведене своє право не повертати мікрокредит який вона не отримувала.

Суть справи № 619/598/21 полягає в тому, що людина отримала від фінансової установи повідомлення про наявність у неї заборгованості за кредитом (а саме мікрокредитом оформленим шляхом «укладення» електронного договору).

І це перша, але не головна частина проблеми, оскільки механізмів перевірки існування у вас кредитів не так багато. Чи не найпростішим є перевірка на сайті Українського бюро кредитних історій <https://www.ubki.ua/credit-history-ua> [3], який дозволяє перевірити свою кредитну історію проте зазначений ресурс дозволяє отримати таку інформацію безкоштовно лише один раз на рік, більш часті запити, які є доцільними для власної безпеки та спокою, є платними і коштують дев'яносто гривень.

В фінансовій установі людині повідомили, що з використанням його документів та персональних даних було взято кредит у розмірі 4500 гривень, які переведені на банківську картку. Для реєстрації кредиту була використана електронна пошта.

І саме відносно незначна сума мікрокредиту є другою частиною проблеми, адже вартість юридичних послуг та судового збору за оскарження може перевищувати суму мікрокредиту та відсотків по ньому, що і використовують шахраї, адже певній частині людей простіше погасити такий кредит ніж витратити час та кошти на його оскарження.

Проте головною частиною проблеми є те, що кредит було оформлено з використанням електронної пошти та номеру телефону і перераховано на банківську картку, які не належали та не належать особі яку було вказано позичальником (отримувачем) кредиту в кредитному договорі. І чинне законодавство України дозволяє це зробити, через відсутність обов'язкового (чи за бажанням) закріплення прізвища ім'я по батькові особи за телефонними номерами чи адресами електронної пошти.

Не погоджуючись погашати кредит людина звернулася до суду з вимогою визнати кредитний договір недійсним. Рішенням Дергачівського районного суду Харківської області від 31.03.2021р. по справі № 619/598/21 [4], в задоволенні позовних вимог було відмовлено в повному обсязі. В мотивувальній частині суд першої інстанції зазначив зокрема, що на сайті фінансової установи були розміщені умови надання кредиту, які є публічною офертою, а людина здійснила реєстрацію на цьому сайті з наданням відомостей (зокрема і паспортних даних та ПІН які відповідали даним позивача) та підписала (акцептувала) договір одноразовим ідентифікатором.

Варто звернути увагу що копії документів від позичальника не вимагалися та не надавалися, і як не парадоксально це також не суперечить вимогам чинного законодавства України, а тепер задайте собі питання скільки осіб мають чи можуть мати доступ до ваших паспортних даних, які ви залишали в самих різних місцях, і яких по суті достатньо для оформлення кредиту на ваше ім'я.

Не погоджуючись з зазначеним рішенням суду першої інстанції по справі № 619/598/21 було подано апеляцію проте Харківський апеляційний суд своєю Постановою від 18 листопада 2021р. [5] відмовив в задоволенні апеляційної скарги та залишив рішення суду першої інстанції без змін. В мотивувальній частині зазначеної Постанови окрім посилання на норми чинного законодавства України, аналогічні з судом першої інстанції, було зокрема зазначено, що доводи апеляційної скарги про те, що електронна пошта та номер телефону не належать позивачу ґрунтуються лише на особистих поясненнях позивача, що не є

безумовною підставою для задоволення позову. І знову ж таки цей висновок відповідає нормам законодавства, при цьому для реєстрації наприклад в ДІА ви маєте пройти процедуру ідентифікації, а для отримання кредиту ви можете вказати будь яку електронну пошту та телефон при цьому не існує реального механізму доведення як того факту що це саме ваш емейл та телефон так і зворотного.

В черговий раз не погодившись з рішенням суду було подано касаційну скаргу і тільки Постановою Верховного суду України від 30.11.2022р. по справі № 619/598/21 [6] кредитний договір було визнано недійсним. Як основний мотив задоволення позову було зазначено те, що картка на яку були перераховані кредитні кошти не належать позивачу, а також те що у нього взагалі відсутні рахунки в банку-емітенту цієї картки. Проте для встановлення даного факту позивачу необхідно було звернутися до правоохоронних органів з заявою про вчинення відносно нього кримінального правопорушення за ознаками частини першої статті 190 КК України (шахрайство). В рамках даного кримінального провадження ініціювати та отримати дозвіл на розкриття банківської таємниці, оскільки тільки таким чином позивач міг отримати інформацію про власника рахунку, і тільки після цього надати дану інформацію до суду який проглядав справу № 619/598/21. Варто зазначити що вищезазначена Постанова Верховного суду України більше обґрунтовується принципом справедливості ніж посиланням на норми законодавства які були порушені фінансовою установою – відповідачем.

Висновок з вищевикладеного однозначний та невтішний - для відновлення справедливості в даному випадку знадобилось майже два роки, скільки було витрачено коштів та нервів можна тільки здогадуватись. В законодавстві України існує не просто шпарина, а відкриті двері, які дозволяють шахраям (чия діяльність під час війни тільки активізується) маючи мінімум інформацію про вас та використовуючи електронні системи оформити на ваше ім'я кредит чи декілька кредитів отримати кошти, які саме вам потрібно або повертати, або оскаржувати в судовому порядку тривалий час і з неоднозначними

перспективами. Це дійсно проблема і виклик нашій державі які потребують термінового вирішення шляхом усунення прогалин законодавства які використовуються в шахрайських схемах.

Список використаних джерел

1. Подолянець В. Потреба у кредитуванні є у 70% українців: скільки людей беруть кредит "до зарплати", а скільки - на інші цілі. Зеркало недели | Дзеркало тижня | Mirror Weekly. URL: <https://zn.ua/ukr/ECONOMICS/> (дата звернення: 03.04.2024).
2. Opendatabot. Кількість мікрокредитів зросла у 1,5 рази за 2023 рік – Опендатабот. Опендатабот. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/mfo-2023> (дата звернення: 03.04.2024).
3. Головна. Ubki.ua. URL: <https://www.ubki.ua> (дата звернення: 03.04.2024).
4. Рішення Дергачівського районного суду Харківської області від 31.03.2021р. по справі № 619/598/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95925242>
5. Постанова Харківського апеляційного суду від 18 листопада 2021р. по справі № 619/598/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101348122>
6. Постанова Верховного суду України від 30.11.2022р. по справі № 619/598/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107677316>

Подопрigor Катерина,

здобувачка фахового молодшого бакалавра, відділення права та економіки Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

Науковий керівник: Кучак О.Є.,

викладач-методист, спеціаліст вищої категорії Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

ОСОБЛИВОСТІ СТРАХУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Війна в Україні повністю змінила життя українців. Героїчно захищаючи країну, необхідно терміново адаптуватися до нової реальності, в якій ризики для життя, здоров'я та майна зросли в рази. Тому питання страхування стає особливо актуальним.

Відповідно до пункту 69 статті 1 Закону України “Про страхування” страхування - правовідносини щодо захисту страхових інтересів фізичних та

юридичних осіб (страховий захист) при страхуванні ризиків, пов'язаних з життям, здоров'ям, працездатністю та пенсійним забезпеченням, з володінням, користуванням і розпорядженням майном, з відшкодуванням страхувальником заподіяної ним шкоди особі або її майну, а також шкоди, заподіяної юридичній особі, у разі настання страхових випадків, визначених договором страхування, за рахунок коштів фондів, що формуються шляхом сплати страхувальниками страхових премій (платежів, внесків), доходів від розміщення коштів таких фондів та інших доходів страховика, отриманих згідно із законодавством [1].

Страхування представляє собою право-відносини, врегульовані цивільним законодавством та спрямовані на захист майнових інтересів фізичних і юридичних осіб у випадку настання певних страхових випадків, які були попередньо визначені договором страхування, шляхом компенсації матеріальних збитків за рахунок коштів сформованих страхових резервів [2, с.2].

Життя та здоров'я людини – безцінні, але їхню ціну ми по-справжньому відчуваємо в ті моменти, коли їм завдано шкоди. Значні матеріальні втрати, руйнування, травми, на жаль, зустрічаються все частіше. Непередбачені ситуації, такі як травми, поранення, дорожньо-транспортні пригоди, пожежі, захворювання можуть призводити до серйозних матеріальних збитків [2, с.2].

Страхування не вбереже від неприємних подій, але допоможе відшкодувати фінансові збитки [2, с.2].

Правовим режимом воєнного стану передбачена можливість обмеження певних конституційних прав і свобод людини і громадянина, це не впливає на дійсність правочинів, особливо договорів страхування. При цьому всі права та обов'язки суб'єктів такого договору залишаються в силі [2, с.2].

Ватро зауважити, що якщо страховий випадок стався в період дії воєнного стану (або до введення воєнного стану, але страхова виплата не була здійснена), то сам по собі воєнний стан не є підставою для звільнення від виконання страховою компанією своїх зобов'язань, однак є підставою для застосування інституту форс-мажору [3, с.21].

Традиційні види страхування не покривають збитків, завданих під час воєнних дій — обстрілів, бомбардувань тощо. Це стандартний виняток у звичайних договорах страхування майна [4].

Але є окремий вид страхування від воєнних ризиків. Воно доволі дороге і такі договори дуже рідко укладають для нерухомості та автотранспорту. Зазвичай, такі страхові покриття купують для літаків, морських суден, вантажів, які можуть проходити через зони з високими ризиками війни або дії воєнних знарядь (рекет, мін тощо) [4].

Підсумовуючи, варто відзначити важливість страхування у захисті майнових інтересів фізичних та юридичних осіб під час воєнного стану. Наявність договору страхування, який покриває військові ризики, може забезпечити фінансову підтримку, якщо це станеться. Такий підхід допоможе зменшити втрати та дозволить швидше повернутися до нормального ритму життя після закінчення конфлікту.

Список використаних джерел

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/96-вр> (дата звернення: 09.05.2024)
2. Про страхування : Закон України від 18.11.2021 р. № 1909-IX : станом на 19 квіт. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text> (дата звернення: 09.05.2024).
3. Калугарь А., Кучерівська С. Особливості взаємодії учасників страхування в період війни. Економіка та суспільство. 2022. № 46. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-15>
4. Українське страхування під час війни. Практичні та теоретичні питання розвитку науки та освіти: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції м. Львів, 29-30 квітня 2022 року. Львівський науковий форум, 2022. С. 20-22 URL: http://lviv-forum.inf.ua/save/2022/29_30.04.2022/ Збірник. pdf#page=21
5. Економічна правда. Чи покриє страховка обстріляне авто або розбомблений будинок. Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/03/17/684201/>

Поляркова Юлія,

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 081 Право Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка
Науковий керівник: Окопник О.М.,
кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри права та правоохоронної діяльності Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка

ЗНАЧЕННЯ МІЖНАРОДНОГО КОМІТЕТУ ЧЕРВОНОГО ХРЕСТА В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

Після початку збройної агресії російської федерації проти України - гостро постали питання захисту цивільного населення нашої держави. Загалом за майже два роки повномасштабної війни, за даними Організації Об'єднаних Націй (далі - ООН) загинули 10 тисяч 378 осіб та 19 тисяч 632 постраждали. Більшість стали жертвами зброї вибухової дії з великою зоною ураження, а також мін та вибухонебезпечних предметів. На сьогоднішній день населення України перебуває у стані невизначеності та тривоги.

Міжнародні організації мають важливе значення в захисті цивільного населенні, жертв війни та в подоланні наслідків збройних конфліктів.

Міжнародні організації, які беруть участь в цьому процесі можна розділити на декілька груп. Перша група – міжурядові організації, які діють відповідно до свого статуту та наданому у конкретній місії мандату, які визначають статус цих місій та делегацій. У період збройних конфліктів ці організації взаємодіють між собою на основі кластерного підходу, відповідно до якого кожна з них спеціалізується на конкретному напрямку здійснення гуманітарних дій.

Друга група – це неурядові організації, що входять до системи Міжнародного руху Червоного Хреста та Червоного Півмісяця. До компонентів Руху відносяться Міжнародний Комітет Червоного Хреста (далі - МКЧХ), Міжнародна федерація товариств Червоного Хреста і Червоного Півмісяця та національні товариства Червоного Хреста і Червоного Півмісяця, які є недержавними організаціями зі спеціальним статусом у період збройного

конфлікту. Перш за все це стосується МКЧХ, повноваження та функції якої відображені, серед іншого, у Женевських Конвенціях та протоколах до них. МКЧХ забезпечує координацію дій компонентів Руху у період збройного конфлікту [1, с. 46].

Міжнародний Рух Червоного Хреста є незалежним глобальним гуманітарним організаційним рухом, який створив Генрі Дюнан у 1863 році в Швейцарії, і це одна з найдавніших глобальних гуманітарних організацій. Його головною метою є надання допомоги і захист людей, що постраждали від військових конфліктів та природних катастроф. Рух діє через мережу Інтернаціонального Комітету Червоного Хреста (далі - ICRC), забезпечуючи медичну допомогу, гуманітарну допомогу та захист постраждалим у найбільш вразливих областях світу [1, с. 48].

Міжнародний комітет Червоного Хреста має міжнародний мандат і виступає в ролі нейтрального та неупередженого посередника між усіма сторонами збройного конфлікту для вирішення гуманітарних проблем. Для здійснення цих функцій МКХЧ включає в себе три міжнародні незалежні організації це: Міжнародний комітет Червоного Хреста, Міжнародна федерація Червоного Хреста та Червоного Півмісяця та національні товариства Червоного Хреста у різних країнах (всього 192 товариства) [2].

Варто зазначити, що діяльність Міжнародного комітету Червоного Хреста в Україні після початку війни 24 лютого 2022 року, піддалась значній критиці, через прояв незначної активності щодо полонених, а саме після вбивства українських військово полонених 29 липня 2022 року в Оленівці. Відповідно до Женевських Конвенцій та протоколів до них МКХЧ та їх делегати мають такі права:

- Відвідувати місця, де можуть перебувати військовополонені, вони мають доступ до всіх приміщень, якими ті користуються [3].
- Можуть розмовляти з військовополоненими, зокрема з їхніми представниками [4].

- Можуть запропонувати свої послуги сторонам конфлікту, щоб підбирати поранених і хворих та надавати їм допомогу [5].
- Передавати інформацію про безвісно відсутніх осіб, яких розшукують сторони конфлікту. Як тільки дозволяють обставини, кожна сторона, що перебуває в конфлікті, має розшукувати осіб, про які супротивна сторона повідомляє як про таких, що пропали безвісти. Ця супротивна сторона має подавати всі необхідні відомості про таких осіб, щоб якомога швидше їх знайти [6].

Проте, у Женевських конвенціях і протоколу до них немає механізму примушування сторони конфлікту до негайного виконання вимог МКХЧ, що є недоліком змісту Женевських Конвенцій. Фактично, ситуація складається таким чином, що Міжнародний Комітет Червоного Хреста (МКЧХ), з одного боку, має за мету надавати допомогу полоненим, а з іншого боку, зберігати нейтральність. Відповідно до публічної позиції, нейтральність передбачає використання отриманої інформації про порушення вимог Женевських конвенцій лише у конфіденційних переговорах зі сторонами конфлікту, а не для безпосередніх дій проти будь-якої зі сторін.

На території нашої держави діє Червоний Хрест України, який має виключно національний мандат. Товариство Червоного Хреста України (далі – ТЧХУ) є неприбутковою добровільною гуманітарною всеукраїнською громадською організацією, діяльність якої ґрунтується на Женевських конвенціях від 12 серпня 1949 р., а також на трьох Додаткових Протоколах до них від 8 червня 1977 року (I, II) та від 8 грудня 2005 року (III). Діяльність ТЧХУ регламентується Законом України «Про Товариство Червоного Хреста України» 2014 р., Законом України «Про символіку Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала в Україні» 2010 р., Указом Президента України від 28.10.1992 №548/92 «Про Товариство Червоного Хреста України», Статутом Товариства Червоного Хреста України 2016 р.

Від початку повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України 24 лютого 2022 року штат Товариства Червоного Хреста

збільшився з 60 співробітників до 500, а волонтерська мережа – з 3000 до 8000 осіб. За шість тижнів війни ТЧХУ зібрав 800 млн грн (або \$28 млн) та привіз 4000 тон гуманітарної допомоги. 500 волонтерів евакуювали людей із зон бойових дій, разом із рятувальниками Державної служби України з надзвичайних ситуацій вивезли із небезпечних зон близько 100 000 людей. Червоний Хрест України захищає життя людей, полегшує їх страждання під час збройних конфліктів і природних катастроф, а також сприяє органам державної влади у діяльності в гуманітарній сфері. Товариство допомагає у наданні гуманітарної допомоги, супроводжує роботу місцевих органів влади при евакуації населення, але самотійно не може ініціювати гуманітарні коридори спрямувала всі свої ресурси для швидкого реагування на гуманітарну кризу. Завданнями даної організації під час війни є: забезпечення базових потреб внутрішньо переміщеним особам, медична допомога та реабілітація постраждалих від війни та соціальна підтримка населення, різні види волонтерства. Задля підтримки потерпілих від війни організовується будівництво тимчасових приміщень, де надається тимчасовий прихисток тим, хто цього потребує. Мешканці деокупованих територій отримують допомогу з відновлення житла. Гуманітарна допомога надається у вигляді евакуації населення з небезпечних районів [7]. Під час військового стану швидко зростають потреби у гуманітарній допомозі для населення, що постраждало від бойових дій, Комітет Червоного Хреста активно розширює свій персонал і впроваджує інноваційні технології для автоматизації та оптимізації процесів. Це дозволяє ефективніше використовувати ресурси та здійснювати допомогу постраждалому населенню відповідно до планів.

Отже, міжнародні організації відіграють важливу роль в наданні допомоги цивільному населенню під час війни. Основні сучасні напрямки діяльності Міжнародного Товариства Червоного Хреста в Україні включають в себе: допомогу вимушено переміщеним особам та громадянам на звільнених від російської окупації територіях шляхом надання гуманітарної допомоги, фінансової допомоги і першої медичної допомоги. Проте, Міжнародний Комітет

Червоного Хреста, як і інші міжнародні організації не можуть примусити сторону конфлікту гарантувати безпеку для виконання гуманітарних місій.

Список використаних джерел

1. Міжнародне гуманітарне право. Посібник для юриста / М.М. Гнатівський, Т.Р. Короткий, А.О. Кориневич, В.М. Лисик, О.Р. Поєдинок, Н.В. Хендель; за ред. Т.Р. Короткого. Київ. Одеса: Українська гельсінська спілка з прав людини, Фенікс, 2016. 2017. 145 с. 46-48

URL: <https://www.helsinki.org.ua/wp-content/uploads/2018/03/MHP-final.pdf>

2. Б'янка Г. Г. Значення волонтерської діяльності для суспільства в мовах війни з росією. Психолого-педагогічні науки. 2022. № 1. С. 8-13. URL: <http://lib.ndu.edu.ua/dspace/bitstream/123456789/2592/1/3.pdf>

3. Женевська конвенція про захист цивільного населення під час війни: Конвенція ООН від 12 серпня 1949 року.

URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text

4. Женевська конвенція про поводження з військовополоненими: Конвенція ООН від 12 серпня 1949 року.

URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153/card2#Card

5. Конвенція про покращення участі поранених і хворих осіб, які зазнали корабельної аварії, зі складу збройних сил на морі: Конвенція ООН від 12 серпня 1949 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_152/card2#Card

6. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I): Протокол ООН від 8 червня 1977 року.

URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199

7. Сурілова О. О. Бурдюжа О. М., Надання гуманітарної допомоги як функція Міжнародного комітету Червоного хреста. Трансформація правових систем в умовах збройних конфліктів: матер. круглого столу (м. Одеса, 10 лютого, 2023 р.) С. 22-27

Рибченко С.О.,

здобувач третього (аспірантського) рівня вищої освіти кафедри правоохоронної та антикорупційної діяльності Навчально-наукового інституту права ім. князя Володимира Великого Міжрегіональної академії управління персоналом

Науковий керівник: Заросило В.О.,

доктор юридичних наук професор, завідувач кафедри правоохоронної та антикорупційної діяльності навчально-наукового інституту права імені Володимира Великого Міжрегіональної академії управління персоналом

ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА В УКРАЇНИ

На сьогодні досить низький рівень законодавчої техніки відіграє важливу роль у динаміці розвитку адміністративного законодавства. Це означає, що зміни в адміністративному законодавстві відбуваються не тільки через розвиток суспільних відносин, але й через помилки, допущені законодавцем у формулюванні нормативно-правових актів. Наприклад, стаття 184 Кодексу України про адміністративні правопорушення сформульована таким чином, що можна зробити суперечливий висновок: «Батьки несуть відповідальність за вчинення неповнолітнім адміністративного проступку чи кримінального правопорушення» [1]. Така формулювання спробує перекласти акцент на те, що батьки несуть відповідальність не за протиправні вчинки неповнолітніх дітей, а за невиконання своїх обов'язків щодо контролю за ними. Однак склад адміністративного правопорушення, сформульований у статті 184 Кодексу України про адміністративні правопорушення, порушує вимоги законодавчої техніки.

Крім того, сучасне адміністративне право стикається з низкою проблем, включаючи нерівновагу та безсистемність наукових знань у цій сфері. Це негативне явище, на нашу думку, зумовлене наступними факторами.

По-перше, заміна доктринальних знань про адміністративне право на різні індивідуальні погляди науковців - адміністративістів, що призводить до відсутності дискусії щодо актуальності окремих аспектів доктрини у сучасному контексті. Натомість відбувається дискусія між окремими науковцями з різним світоглядом, яка може мати різні рівні, включаючи рівень пліток, емпіричний рівень та концептуальний рівень, але недостатньо доктринальний рівень [2].

Другим фактором є уніфікація науки адміністративного права згідно з європейськими стандартами, що призводить до втрати самобутності української науки адміністративного права та відтворення вже наявних положень та принципів.

Третім фактором є негативний вплив на розуміння адміністративно-правових явищ інших наукових концепцій, які ігнорують наукові досягнення в галузі адміністративного права та використовують досягнення суміжних наук, що сприяє розбалансуванню законодавцем наявної доктрини адміністративного права.

Тобто в адміністративному праві спостерігається підсилення дезорганізуючих тенденцій, які поступово підривають системність адміністративного права як науки. Це дає підстави стверджувати про те, що українське адміністративне право потребує докорінних реформ. Ключовим напрямом має стати кардинальна зміна ролі суспільства та призначення цієї галузі у функціонуванні державної влади. Необхідно втілити в життя конституційну формулу: «Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави» (стаття 3 Конституції України) [3]. Це означає, що діяльність усіх державних установ має бути підпорядкована реалізації та захисту прав людини як пріоритетної цінності держави, вищої за інші.

Отже, проблема побудови сучасної системи адміністративного права залишається актуальною. Адміністративне право потребує радикального реформування, що передбачає зміну ролі суспільства та повне визнання цієї галузі у функціонуванні влади.

Щодо аналізу адміністративного права, менше суперечностей виникає щодо загальної його частини, ніж щодо наповнюваності особливої частини. Відносно останньої, відсутні єдності підходів та достатні підстави для переробки її в окремі підгалузі права. Загалом, всі вони належать до складного предмета адміністративного права. Проте, особлива частина вимагає якісного дослідження та переформатування свого змісту.

Для цієї процедури можна взяти до уваги досвід цивільного, земельного, сімейного права. Розглядаючи створення нових інститутів у адміністративному праві, особливу частину можна розглядати як структурні блоки: адміністративне деліктне право, адміністративне процедурне право та адміністративне судове право. Варто зазначити, що особлива частина не повинна обмежуватися лише сферами публічного адміністрування. Однак, необхідно враховувати необхідність розгляду та аналізу спеціальних правових норм у порівнянні з тими, що містяться в загальній частині.

Список використаних джерел

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10#Text>
2. Адміністративний процес та адміністративна відповідальність в Україні: навчальний посібник/ О. І. Миколенко. - Х.: Одиссей, 2010. - 368 с.
3. Конституція України// Відомості Верховної Ради.-1996.-№30.-Ст.141.

Ситий В'ячеслав,

аспірант 2 року навчання, спеціальність 081
Право, Університету економіки та права
«КРОК»

Науковий керівник: Доляновська І.М.

к.ю.н., доцент Університету економіки та права
«КРОК»

ВИЗНАЧЕННЯ ПРАВОВОЇ ПРИРОДИ МІЖНАРОДНОГО КОМЕРЦІЙНОГО АРБІТРАЖУ

Актуальність. В умовах глобалізації та міжнародного співробітництва низки держав світу, а також за рахунок стрімкого прогресу у сфері укладання комерційних договорів та контрактів, котрі мають іноземний елемент, поступово зростає і популярність застосування альтернативних способів вирішення зовнішньоекономічних спорів, зокрема арбітражів, як санкціонованих державами не судових установ та процедур. На сьогодні створена велика кількість практикуючих арбітражних установ за кордоном та на території України. Проблема визначення правової природи міжнародного комерційного арбітражу займає центральне місце у даному дослідженні. Незважаючи на досить велику кількість дискусій в межах практики та доктрини міжнародного приватного права, все ще не досягнуто спільної думки щодо правової природи як міжнародного комерційного арбітражу в цілому, так і окремих його складових елементів – арбітражної угоди, арбітражного розгляду та арбітражного рішення. Так, за більш ніж 30 років незалежності України це питання не набуло настільки широкого обговорення серед науковців, як би того нам хотілось, тому воно було і залишається актуальним для дослідження, адже обумовлює методологічні підходи до правового регулювання інституту міжнародного комерційного арбітражу.

Результати. В першу чергу необхідно зауважити, що арбітраж використовувався як інструмент вирішення спорів протягом тисячоліть. Він має глибоке коріння у різних середовищах, особливо в міжнародному та комерційному контексті. Більшу частину своєї історії арбітраж існував у

непростій напрузі поряд із судами, які, як правило, повільно сприймали, а іноді - і вороже, концепцію приватного врегулювання суперечок сторін. Проте на початку ХХ століття країни у всьому світі почали сприймати арбітраж, ухвалюючи закони, що вимагають від національних судів виконання арбітражних угод, і суворо регламентуючи судовий контроль за рішеннями арбітрів.

Походження арбітражу, як зауважують науковці та що ми також підтримуємо з нашого боку, можливо підвести до одного вислову “губиться в мороці старожитності”, проте можна впевнено стверджувати, що вже в найдавніших державах Межиріччя, Єгипту і Малої Азії комерційний арбітраж був уже повсюдно поширений. На це, крім непрямих доказів (сюжети третейського суду в міфах і найдавніших літературних пам’ятках), збереглися і документальні свідчення, виявлені археологами (наприклад, угоди єгипетських купців 2500-2300 рр. до н.е) [1, с. 46].

На нашу думку, розкрити правову природу міжнародного комерційного арбітражу можливо завдяки аналізу чотирьох теорій або концепцій. Так, перші спори щодо правової природи міжнародного комерційного арбітражу виникли ще у кінці ХІХ століття. З того часу виникло чотири концепції/теорії: договірна (консенсуальна), юрисдикційна (процесуальна), змішана й автономна [2, с. 193].

Щодо договірної теорії міжнародного комерційного арбітражу, то ця теорія стверджує, що компетенція та повноваження міжнародного комерційного арбітражу є результатом обопільної згоди сторін, вираженої в арбітражній угоді. Точніше кажучи, договірна теорія загалом розглядає арбітраж на всіх його стадіях як єдиний процес, заснований на волі сторін, що уклали арбітражну угоду [2, с.194].

На досить протилежних правових засадах базується процесуальна теорія міжнародного комерційного арбітражу. Її прихильники розділяють арбітражне рішення та арбітражну угоду, оскільки вони мають різні цілі. У своєму класичному вигляді ця теорія стверджує, що міжнародний комерційний арбітраж набуває легітимності саме з державної правової системи [3, с. 69].

Також представники даної теорії вважають, що оскільки правосуддя є функцією держави, то санкціонування державою можливості сторонам звертатися для вирішення спорів до міжнародних комерційних арбітражів, забезпечення правової регламентації основних засад арбітражного розгляду та передбачення механізму примусового виконання арбітражних рішень означають, що сутність арбітражу полягає у здійсненні саме цієї публічно-правової функції.

Аналізуючи дві наведені вище теорії, слід зауважити, що при аргументації їхніх переваг науковці досить часто звертають увагу на один спільний аспект: прихильники договірної теорії – на арбітражну угоду, прихильники юрисдикційної теорії – на процес прийняття рішення та самому арбітражному рішенні. Проте це не означає, що дані теорії мають обов’язково виключати одна одну. Визнаючи за міжнародним комерційним арбітражем риси як договірної, так і юрисдикційної теорії, змішана теорія є більш зваженою концепцією сучасного міжнародного комерційного арбітражу. Відповідно до даної теорії, хоча арбітраж існує в силу збігу волі сторін, які відображені в арбітражній угоді, але, виходячи з правової природи інституту, арбітраж має характер, що вимагає застосування процесуального права [4, с. 644].

Наймолодшою теорією правової природи міжнародного комерційного арбітражу є автономна теорія, що набуває популярності особливо у США та західноєвропейських країнах. Суть цієї теорії полягає у тому, що арбітраж є особливим, автономним утворенням, наділеним особливими ознаками, і тому до нього не можуть застосовуватися ані принципи та норми договірної права, ані принципи та норми цивільно-процесуального права; його діяльність не повинна обмежуватися законами держави місця арбітражу.[5, с. 30]

Прихильники теорії автономного характеру арбітражу вважають необхідним визнання таких засад як «денаціоналізація» арбітражу та необмежена автономія волі сторін в обранні правових та процесуальних норм, за допомогою яких арбітраж одержить справжній «наднаціональний» характер, і

під час вирішення спорів буде застосовуватися виключно міжнародне торговельне право [6, с. 64].

Також існують дослідження, які розкривають правову природу міжнародного комерційного арбітражу за допомогою поєднання трьох взаємопов'язаних понять, що власне і відображають сутність досліджуваного поняття. По-перше, під міжнародним комерційним арбітражем розуміють орган, завданням якого є вирішення міжнародних комерційних спорів. По-друге, цей термін означає процедуру (механізм, порядок) вирішення спорів. По-третє, міжнародним комерційним арбітражем називають конкретний склад арбітражу, що вирішує певний спір [7, с. 121].

Таким чином, можемо підсумувати, що правова природа міжнародного комерційного арбітражу може бути відображена за допомогою чотирьох основних теорій, а саме: процесуальної, консенсуальної, змішаної та автономної. При цьому під поняттям міжнародного комерційного арбітражу слід розуміти правовий інститут, що використовується для вирішення конфліктів та/або спорів, котрі виникають у сфері міжнародної торгівлі, та є системою норм права, котрі регулюють процесуальні відносини арбітражного суду з іншими учасниками (сторонами) процесу, які на добровільних засадах передали вирішення спору до суду та уклали арбітражну угоду.

Список використаних джерел

1. Frank D. Emerson. History of Arbitration Practice and Law. 19 Clev. St. L. Rev. 155 (1970). URL: <https://engagedscholarship.csuohio.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2726&context=clevstrev> (дата звернення 06.05.2024 року)
2. Боярський Є. Д. Теорії правової природи міжнародного комерційного арбітражу та їх рецепція у праві України. Міжнародне приватне право: Розвиток і гармонізація. 2012. № 11. С. 192-195
3. Lynch K. The forces of economic globalization: Challenges to the regime of international commercial arbitration. Hague: Kluwer law International, 2003. 466 p.
4. Нариси міжнародного права. під ред. проф. А. Довгерта. Харків. ТОВ «Одіссей», 2007. 816 с.
5. Белоглавок О. Правовий характер міжнародного арбітражного розгляду у торговельних справах та прояви конфліктів між правовими культурами. Право України. 2011. № 1. С. 22–35

6. Притика Ю. Д. Міжнародний комерційний арбітраж: питання теорії та практики. Монографія. Київ. Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2005. 516 с.

7. Міжнародне приватне право. Особлива частина: підруч. за ред. А.С.Довгерта і В.І. Кисіля. Київ: Алерта, 2013. 400 с.

Соболь Миколай

здобувач третього (аспірантського) рівня вищої освіти, кафедри права Приватного вищого навчального закладу «Європейський університет»

Науковий керівник: Власова Г. П.,

доктор юридичних наук, професор кафедри публічного права Київського університету імені Бориса Грінченка

АДАПТАЦІЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ПРАВА ЄС: СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ

Провідні українські та зарубіжні вчені-конституціоналісти у переважній своїй більшості солідарні в твердженні, що конституційне право є основою для всієї правової системи кожної держави. Українська держава, звичайно, не є в цьому винятком.

Зазначений вище підхід прямо чи опосередковано впливає з конституційних норм, більшості визначень конституційного права як галузі права та окреслення його предмету.

Суддя Конституційного Суду України у відставці, професор Микола Козюбра в своїй науковій статті «Конституційне право: галузь права чи особлива базова підсистема – стрижень національної системи права» доходить висновку, що конституційне право за своєю природою набагато масштабніше за сферою свого регулювання та методами від традиційної галузевої диференціації права, воно становить особливу базову підсистему національного права, його фундаментальну основу, є системотвірним стрижнем усієї правової системи. [1; с. 75]

Разом з тим, загальновідомим є факт, що в Україні відбуваються політичні, правові, економічні та інші процеси, пов'язані з інтеграцією до Європейського

Союзу та адаптацією українського національного законодавства до його права. Відтак, постає риторичне запитання: чи можлива інтеграція до ЄС та адаптація до його права без участі конституційного права?

З метою розуміння та встановлення відповідності конституційного законодавства України праву Європейського Союзу слід з'ясувати основні вимоги до потенційного члена цього міжнародного утворення.

По суті вперше критерії членства були зазначені у висновках, що були прийняті на засіданні Європейської Ради 22 червня 1993 року у Копенгагені, який й дав їм назву – «копенгагенські критерії».

Копенгагенські критерії включають в себе наступне:

- стабільність інститутів, що гарантують демократію, верховенство права, права людини і повагу до неї, захист меншин;
- наявність функціонуючої ринкової економіки;
- здатність справлятися з конкурентним тиском і ринковими силами всередині ЄС;
- здатність кандидата взяти на себе обов'язки членства, включаючи дотримання цілей політичного, економічного та валютного союзу. [8]

Таким чином, можемо констатувати, що саме перший копенгагенський критерій очевидно належить до сфери конституційного права, норми якого в першу чергу повинні забезпечувати стабільність інститутів, що гарантують демократію, верховенство права, права людини і повагу до неї, захист меншин.

Варто відзначити, що на законодавчому рівні Україна досягнула певного успіху, взагалі, та в царині конституційного права, зокрема (не лише на шляху до ЄС, але й в рамках діяльності в інших міжнародних структурах, таких як Рада Європи, ООН тощо), однак разом з тим існує велика необхідність в законодавчих змінах з метою адаптації до права ЄС.

В 2019 році український парламент прийняв зміни до Конституції України, якими закріпив євроінтеграційні прагнення на конституційному рівні, надав повноваження президенту та уряду щодо стратегічного курсу України до Європейського Союзу. [4]

З семи рекомендацій Європейської Комісії щодо статусу України на членство в ЄС від 17 червня 2022 року щонайменше чотири можна віднести до завдань конституційного права, а саме:

- ухвалення та впровадження законодавства щодо процедури відбору суддів Конституційного Суду України, включаючи процес попереднього відбору на основі оцінки їх доброчесності та професійних навичок, відповідно до рекомендацій Венеціанської комісії;

- завершення перевірки доброчесності кандидатів у члени Вищої ради юстиції Радою з етики та відбір кандидатів до Вищої кваліфікаційної комісії суддів України;

- подолання впливу суб'єктів з корисливими інтересами шляхом ухвалення закону про ЗМІ, який узгоджує законодавство України з Директивою ЄС про аудіовізуальні медіапослуги та надає повноваження незалежному медіа-регулятору;

- завершення реформи законодавчої бази щодо національних меншин, яка зараз готується, згідно з рекомендаціями Венеціанської комісії, та ухвалення негайних та ефективних механізмів імплементації. [6]

З метою виконання зазначених вище рекомендацій Європейської Комісії були ухвалені законодавчі зміни. Зокрема, Верховна Рада прийняла Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо уточнення положень про конкурсний відбір кандидатур на посаду судді Конституційного Суду України» від 27 липня 2023 року [4], Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про рекламу» та інших законів України щодо імплементації норм європейського законодавства у національне законодавство України шляхом імплементації окремих положень законодавства Європейського Союзу у сфері аудіовізуальної реклами (Європейської конвенції про транскордонне телебачення, Директиви Європейського парламенту та Ради 2010/13/ЄС про аудіовізуальні медіапослуги від 10 березня 2010 року із змінами, внесеними Директивою (ЄС) 2018/1808 від 14 листопада 2018 року)»

від 30 травня 2023 року [3], Закон України «Про національні меншини (спільноти) України» (з подальшими змінами) від 13 грудня 2022 року [5].

У фінальній доповіді, присвяченій Україні, від 08 листопада 2023 року Європейська Комісія рекомендувала розпочати переговори з Україною про вступ до ЄС. [7]

Окрім того, що стосується прямо чи опосередковано галузі конституційного права, то в своєму звіті Європейська Комісія зазначила наступне.

Протягом звітнього періоду вибори не відбулися, але правова база залишається сприятливою для демократичних процесів. Щоб покращити ситуацію, потрібно розглянути реформу виборчого законодавства, враховуючи невиконані рекомендації БДПЛ ОБСЄ.

Вища рада юстиції та Вища кваліфікаційна комісія суддів були відтворені внаслідок прозорого процесу зі значним залученням незалежних експертів. Це дозволить уряду знову почати заповнювати понад 2000 суддівських вакансій та оцінку (перевірку) кваліфікації близько 1900 чинних суддів.

Доповідь Єврокомісії вказує на потребу поліпшення законодавства щодо вибору суддів та прокурорів, а також утворення нового адміністративного суду після ліквідації Київського окружного адміністративного суду. Підвищення прозорості та ефективності судової системи, а також гармонізація правових рамок з міжнародними стандартами є важливими завданнями для України.

Україна активно дотримується міжнародних стандартів з прав людини та вжила заходів щодо захисту громадян від порушень, зокрема з боку Росії. Хоча були прийняті реформи, зокрема в сфері медіа та ратифікація Стамбульської конвенції, прогрес у певних сферах, таких як запобігання тортурам та дисциплінарні заходи в установах, залишається обмеженим. Рекомендації Єврокомісії стосовно захисту персональних даних та підтримки ромської спільноти мають велике значення для подальшого розвитку правової системи України.

Україна демонструє рівень свободи слова, який бажає кращого. В грудні 2022 року був прийнятий закон про медіа, разом з тим можна спостерігати

обмеження для ЗМІ та журналістів. Медіа в Україні зазнали втручань в своїй діяльності, особливо на телебаченні. Це ускладнює доступ до плюралістичних джерел інформації. Становище журналістів залишається нестабільним як економічно, так і фізично. Для забезпечення медіа-плюралізму та незалежності потрібні нові стратегії та довгострокові плани, а також зміцнення регулювання в цій сфері. [7]

Таким чином, можна зробити наступний висновок.

Конституційне законодавство України є фундаментальною основою для інтеграції Української держави до Європейського Союзу. Саме ця галузь визначає базові принципи функціонування держави, які мають відповідати європейським стандартам демократії, верховенства права, захисту прав людини та меншин. Перший копенгагенський критерій членства в ЄС, який стосується стабільності інституцій та верховенства права, лежить саме у сфері конституційного права.

Україна вже досягла певного прогресу в адаптації конституційного законодавства до права ЄС. Були внесені зміни до Конституції, які закріплюють євроінтеграційний курс України. Прийнято ряд законів, які відповідають рекомендаціям Європейської Комісії, зокрема щодо відбору суддів Конституційного Суду, медіа, національних меншин. Проте, залишається багато завдань для повної адаптації конституційного права України до стандартів ЄС.

Європейська Комісія рекомендує Україні реформувати виборче законодавство, покращити законодавство щодо вибору суддів та прокурорів, посилити захист свободи слова, прав людини та меншин.

Список використаних джерел

1. Козюбра М. І. Конституційне право: галузь права чи особлива базова підсистема – стрижень національної системи права. Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки. 2019. Т. 3. С. 70–76.

2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо уточнення положень про конкурсний відбір кандидатур на посаду судді Конституційного Суду України : Закон України від 27.07.2023 р. № 3277-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3277-20#Text> (дата звернення: 12.04.2024).

3. Про внесення змін до Закону України "Про рекламу" та інших законів України щодо імплементації норм європейського законодавства у національне законодавство України шляхом імплементації окремих положень законодавства Європейського Союзу у сфері аудіовізуальної реклами (Європейської конвенції про транскордонне телебачення, Директиви Європейського парламенту та Ради 2010/13/ЄС про аудіовізуальні медіапослуги від 10 березня 2010 року із змінами, внесеними Директивою (ЄС) 2018/1808 від 14 листопада 2018 року) : Закон України від 30.05.2023 р. № 3136-ІХ.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3136-20#Text> (дата звернення: 12.04.2024).

4. Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору) : Закон України від 07.02.2019 р. № 2680-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2680-19#Text> (дата звернення: 12.04.2024).

5. Про національні меншини (спільноти) України : Закон України від 13.12.2022 р. № 2827-ІХ : станом на 10 груд. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2827-20#Text> (дата звернення: 12.04.2024).

6. Рекомендації Європейської Комісії щодо статусу України на членство в ЄС. EEAS. URL: https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/рекомендації-європейської-комісії-щодо-статусу-україни-на-членство-в-єс_uk?s=232 (дата звернення: 12.04.2024).

7. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions 2023 Communication on EU Enlargement policy. Brussels, 2023. 152 p. URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2023-11/SWD_2023_699%20Ukraine%20report.pdf (date of access: 12.04.2024).

8. European Council In Copenhagen - 21-22 June 1993- Conclusions Of The Presidency. European Commission.
URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/DOC_93_3 (date of access: 12.04.2024).

Сорока Пилип

секретар судових засідань Північного
апеляційного господарського суду

СПІВПРАЦЯ МІЖ ДЕРЖАВОЮ І СУСПІЛЬСТВОМ, ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТУПУ ДО ЕЛЕКТРОННОГО СУДОЧИНСТВА

Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система (ЄСІТС) – сукупність інформаційних та телекомунікаційних підсистем (модулів), які

забезпечують автоматизацію визначених законодавством та цим Положенням процесів діяльності судів, органів та установ в системі правосуддя, включаючи документообіг, автоматизований розподіл справ, обмін документами між судом та учасниками судового процесу, фіксування судового процесу та участь учасників судового процесу у судовому засіданні в режимі відеоконференції, складання оперативної та аналітичної звітності, надання інформаційної допомоги суддям, а також автоматизацію процесів, які забезпечують фінансові, майнові, організаційні, кадрові, інформаційно-телекомунікаційні та інші потреби користувачів ЄСІТС. [1]

Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система забезпечує наступні функції:

- ведення електронного діловодства, в тому числі рух електронних документів у межах відповідних органів та установ та між ними, реєстрацію вхідних і вихідних документів та етапів їх руху;
- централізоване захищене зберігання судових справ, процесуальних, інших документів та інформації в єдиній базі даних;
- захищене зберігання, автоматизовану аналітичну і статистичну обробку інформації;
- збереження судових справ та інших документів в електронному архіві;
- обмін документами та інформацією (надсилання та отримання документів та інформації, спільна робота з документами) в електронній формі між судами, іншими органами та установами в системі правосуддя, учасниками з судового процесу, а також проведення відеоконференції в режимі реального часу;
- автоматизацію роботи судів, органів та установ у системі правосуддя, в тому числі автоматизоване формування в режимі реального часу основних аналітичних показників діяльності; автоматизацію процесів ведення бухгалтерського, статистичного, кадрового обліку, формування та консолідації фінансової, статистичної та управлінської звітності; автоматизацію процесів планування та виконання бюджетів;

- формування і ведення суддівського досьє (досьє кандидата на посаду судді) в електронній формі;
- віддалений доступ користувачів ЄСІТС до будь-якої інформації, що в ній зберігається, в електронній формі відповідно до диференційованих прав доступу;
- визначення судді (судді-доповідача) для розгляду конкретної справи у порядку, встановленому процесуальним законом;
- визначення присяжних для судового розгляду із числа осіб, які внесені до списку присяжних;
- відбір кандидатури арбітражного керуючого у справах про банкрутство;
- розподіл справ у Вищій раді правосуддя, Вищій кваліфікаційній комісії суддів України, їх органах;
- аудіо- та відеозапис судових засідань, засідань Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Вищої ради правосуддя, її органів, транслявання їх в інтернеті в порядку, визначеному законом;
- ведення Єдиного державного реєстру судових рішень;
- ведення Єдиного державного реєстру виконавчих документів;
- функціонування вебпорталу судової влади України, вебсайтів Вищої ради правосуддя та Вищої кваліфікаційної комісії суддів України;
- функціонування єдиного контакт-центру для управління запитами, іншими зверненнями;
- можливість автоматизованої взаємодії ЄСІТС з іншими автоматизованими, інформаційними, інформаційно-телекомунікаційними системами органів та установ у системі правосуддя, органів правопорядку, Національної асоціації адвокатів України, Міністерства юстиції України та підпорядкованих йому органів та установ, інших органів та установ;
- можливість учасникам справи брати участь у судовому засіданні в режимі відео конференції. [1]

Таким чином ЄСІТС забезпечує широкий спектр функцій для зручності та ефективності роботи в судовій системі.

Ця система дозволяє покращити доступність інформації, спростити процеси ведення справ та забезпечити високий рівень захисту даних. Також вона сприяє підвищенню транспарентності та ефективності судової системи, а також забезпечує можливість взаємодії між учасниками судового процесу в онлайн-режимі.

У результаті система ЄСІТС допомагає забезпечити справедливе та ефективне функціонування судової системи, що є ключовим для забезпечення правової державності та захисту прав громадян.

Незважаючи на численні переваги, система ЄСІТС також може зіткнутися та вже стикається з деякими проблемами, а саме:

Безпека даних: Зберігання і обмін судовою інформацією в електронному форматі може стати об'єктом кібератак або порушень безпеки даних, що може поставити під загрозу конфіденційність та цілісність інформації.

Технічні недоліки: потенційно, можуть виникнути проблеми з технічною підтримкою системи, програмного забезпечення або апаратних засобів, що може призвести до збоїв у роботі системи. Затримка в надсиланні документів до суду, надходження до суду документів величезними пакетами, що збільшую навантаження на канцелярію суду.

Доступність: не всі учасники судового процесу можуть мати доступ до необхідної технічної інфраструктури або навичок для користування системою, що може обмежити їхню можливість брати участь у судових процедурах.

Проблеми з інтерфейсом: інтерфейс користувача може бути складним або не інтуїтивно зрозумілим, що ускладнює роботу користувачів і може вимагати додаткового часу на навчання.

Людський фактор: навіть при впровадженні електронних систем управління, людський фактор може бути фактором ризику через можливість помилок у введенні даних чи недбале використання системи.

Для успішного функціонування системи ЄСІТС важливо постійно вдосконалювати заходи безпеки, забезпечити доступність та простоту використання, а також забезпечити належну підтримку і навчання для користувачів.

Список використаних джерел

1. Положення про порядок функціонування окремих підсистем (модулів) Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи затверджені рішенням Вищої ради правосуддя №1845/0/15-21 від 17.08.2021.

УДК 349.22

Стадніченко Сергій,

кандидат юридичних наук, адвокат, керівник адвокатського бюро «Стадніченко та Партнери»

ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРАЦІ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

З прийняттям Конституції України розпочався якісно новий етап розвитку українського суспільства і держави, ознаками якого є демократія, соціальний і правовий захист, політичний та економічний плюралізм. Конституція України та закони України прийняті на її основі розширили трудову правоздатність громадян і інших суб'єктів трудових відносин (іноземців, осіб без громадянства). Під трудовою правоздатністю розуміється здатність громадянина мати трудові права і обов'язки. На відміну від цивільного права, де правоздатність виникає раніше за дієздатність, в адміністративному праві працездатна особа завжди визнається і правоздатною, і дієздатною, оскільки будь-яка праця завжди є вольовою діяльністю людини. Трудову правоздатність необхідно розглядати як єдине і нероздільне поняття, за наявності якого працівник стає суб'єктом трудових правовідносин.

Головним завданням органів державної влади в сучасних умовах стала необхідність забезпечення прав і свобод людини та громадянина на суспільно корисну діяльність, що потребує оновлення й удосконалення всієї правової

системи, що регламентує систему трудових відносин, приведення її у відповідність до норм Основного Закону – Конституції України та вимог міжнародного співробітництва в сфері регулювання трудових відносин.

Конституція України, проголошуючи право кожного на працю, встановлює й обмеження, яких необхідно дотримуватись при реалізації вказаного права. Забороняється використання примусової праці, використання праці жінок і неповнолітніх на небезпечних для їх здоров'я роботах, встановлюється максимальна тривалість робочого часу, мінімальна тривалість відпочинку та оплачувані щорічні відпустки, вихідні та святкові дні, а також інші умови реалізації трудових відносин. Кожному працівнику гарантується право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом. Пенсії, інші види соціальних виплат та допомоги, що є основним джерелом існування, мають забезпечувати рівень життя, не нижчий від прожиткового мінімуму, встановленого законом.

Трудові відносини в Україні ґрунтуються на принципі свободи праці, закріпленої в Загальній декларації прав людини. Загальна декларація прав людини проголошує право кожної людини на працю, вільний вибір роботи, справедливі та сприятливі умови праці та захист від безробіття, на справедливу і задовільну винагороду за труд, яка б забезпечувала гідне існування людини та її сім'ї, право створювати професійні спілки і входити до них для захисту своїх прав та законних інтересів.

Основним механізмом правового регулювання трудових відносин є трудовий договір чи інша угода про встановлення трудових відносин. На основі трудового договору виникають трудові відносини працівника з роботодавцем, що неминує спричиняє включення цих суб'єктів в цілу систему відносин, які регулюються трудовим правом. Інакше кажучи, без трудового договору не буде й трудового права.

Трудовий договір розуміється як угода між працівником і роботодавцем, за якою працівник зобов’язується виконувати роботу, визначену змістом цієї угоди, з підпорядкуванням внутрішньому трудовому розпорядку, а роботодавець зобов’язується виплачувати заробітну плату і забезпечувати умови праці, необхідні для виконання роботи, передбачені законодавством про працю та підзаконними правовими актами, регламентуючими трудові відносини.

Ст.21 Кодексу законів про працю України визначає, що під трудовим договором необхідно розуміти угоду між працівником і роботодавцем (роботодавцем - фізичною особою), за якою працівник зобов’язується виконувати роботу, визначену цією угодою, а роботодавець (роботодавець - фізична особа) зобов’язується виплачувати працівникові заробітну плату і забезпечувати умови праці, необхідні для виконання роботи, передбачені законодавством про працю, колективним договором і угодою сторін.

Таким чином, становлення, відновлення і розвиток кадрових процесів здійснюються в певних соціальних умовах, що впливають на характер і форми їх перебігу. Тому ця обставина привертає увагу до механізму впливу вказаних факторів на те, яким чином відновлюються, підтримуються і реалізуються трудові відносини в різних політичних, економічних, соціальних, етнічних та інших умовах, і яким чином закономірні соціальні зв’язки перетворюються на фактори кадрових процесів, а саме: потреби в певних категоріях кадрів, система їх підготовки, закріплення на виробництві; повноваження, права й обов’язки працівників та їх соціального захисту.

Список використаних джерел

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/96-вр> (дата звернення: 09.05.2024)
2. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану: Закон України від 15.03.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text>

Федан С.В.,

аспірант, НВНЗ Міжнародного гуманітарного університету

Науковий керівник: Атаманова Н.В.

к.ю.н., доцент НВНЗ Міжнародного гуманітарного університету

ЮРИДИЧНІ АСПЕКТИ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ПРАВА

Право, як система правил поведінки та норм, завжди було основою регулювання соціальних відносин. Проте сучасні процеси цифровізації вносять важливі зміни у природу та розуміння права. Зокрема, цифрові технології ставлять перед юридичною наукою завдання розкрити нову сутність права як юридичної категорії. У зарубіжних дослідженнях, нові концепції права часто називають «cyberlaw», «internet law», «cyberspace law» і т. д. [1]. У вітчизняній юридичній доктрині більш популярними є терміни «цифрове право» або «діджиталізація права», які виникають унаслідок цифрової трансформації правових явищ у суспільстві та державі [2;3].

Попри це, як зазначає Н.В. Атаманова: «сутність і поняття цифрової держави досить складне та багатогранне, і в науковому середовищі на сьогодні нема консенсусу у тому, що варто розуміти під даним явищем» [2, с.122].

На сьогодні, весь масив юридичних досліджень, предметом яких стають ті чи інші аспекти діджиталізації права, у вітчизняній доктрині складається за двома напрямками:

1) значно розширюється предмет досліджень юридичної науки в цілому за рахунок включення до нього нових правових понять та категорій, таких як цифрова держава, електронний уряд, штучний інтелект, цифрова особистість, цифровий суверенітет та ін. Така тенденція простежується у нових завданнях дослідження для галузевих наук. Наприклад, завдання конституційного права як науки в умовах цифровізації має бути спрямоване на досягнення балансу у сфері впровадження інформаційних технологій у суспільне та державне життя, а також збереження людини як найвищої цінності у новому цифровому середовищі;

2) за основу проведення юридичних досліджень береться зарубіжна юридична доктрина, що пов'язано із більш раннім виникненням блоку юридичних досліджень у сфері діджиталізації права.

Найчастіше порушується питання своєчасності правового регулювання процесів діджиталізації, які у суспільстві так і у державі. Безумовно, інформаційні технології здатні повністю змінювати зміст права, й навіть його регулятивні функції. Завдання права як основного соціального регулятора суспільних відносин полягає у реагуванні на цифрові процеси одночасно у двох напрямках:

- розвиток позитивного регулювання цифрових відносин шляхом створення правових норм, спрямованих на створення прав і обов'язків суб'єктів правовідносин (це виявляється у розвитку регулятивних галузей права);
- створення належної системи правової охорони цифрових відносин шляхом розвитку галузей права, які забезпечують ці аспекти.

При цьому об'єктивно складається ситуація, за якої правове регулювання в галузі охорони суспільних відносин «відставатиме» від позитивного регулювання. У цьому контексті, дослідниця О.С. Орлова, характеризуючи різні обмеження у сфері інформаційних технологій до таких відносить: відсутність понятійного апарату регулювання цифрових технологій, відсутність належних моделей правового регулювання, різноманітні обмеження технічного характеру [3, с. 196].

У контексті нашого дослідження, проведемо аналіз деяких ключових аспектів діджиталізації права. Одним із основних напрямків впровадження цифрових технологій є сфера управління. Автоматизація багатьох процесів у цій сфері істотно впливає на компетенцію публічних органів у такому ключі, що одні функції замінюються, а інші взагалі відпадають. Завдяки цьому, замість величезної кількості звітності та перевірок все частіше використовуються аналітичні та прогностичні розробки. Таким чином, за допомогою цифровізації відбувається введення нового обігу даних, що дозволяє розширити інформаційну базу управлінських рішень та дій.

Також за допомогою цифрових технологій у сфері державного управління створюються сприятливі умови для отримання громадянами доступу до всієї необхідної інформації, надається можливість швидко отримати необхідну послугу. Так, в Україні із 2019 року стартувала реалізація концепції «держава в смартфоні», що передбачає можливість отримання державних послуг у режимі онлайн і для цього користувачеві необхідно лише цифровий підпис. Відповідно до Закону України № 943-IX від 03.11.2020 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо оптимізації мережі та функціонування центрів надання адміністративних послуг та удосконалення доступу до адміністративних послуг, які надаються в електронній формі», адміністративні послуги в електронній формі надаються з використанням Єдиного державного веб-порталу електронних послуг, у тому числі через інтегровані з ним інформаційні системи державних органів та органів місцевого самоврядування [4].

У 2021 р. був прийнятий Закон України № 1689-IX від 15.07.2021 р. «Про особливості надання публічних (електронних публічних) послуг» [5], який визначає засади надання електронних публічних послуг, публічних послуг, комплексних електронних публічних послуг, автоматичного режиму надання електронних публічних послуг. Крім того, 17 грудня 2022 р. Верховна Рада України ухвалила Закон України «Про адміністративну процедуру» [6], який передбачає встановлення чітких правил комунікації між громадянами та органами влади під час отримання адміністративних послуг, зокрема з використанням Єдиного державного веб-порталу електронних послуг.

За допомогою цього та інших механізмів процес державного управління стає простіше та ефективніше.

Слід зазначити, що у цій сфері діджиталізація покликана забезпечити вихід державного управління на зовсім новий рівень ефективності. Проблема полягає в тому, що потрібно буде здійснити перегляд компетенцій усіх існуючих державних органів, у яких відбулася якась трансформація їх функцій виходячи з інформаційних викликів сьогодення. Більшою мірою це стосується регулювання

роботи різних інформаційних ресурсів та порталів, що забезпечують надання державних послуг.

Як інший приклад впливу цифровізації можна виділити сферу правозастосування, а саме автоматизацію судочинства. Зараз в інформаційну епоху, необхідні документи до суду можна подавати до електронному вигляді, активно використовуються технології відеоконференцзв'язку для дачі показань, існують спеціальні цифрові платформи: Національний реєстр електронних інформаційних ресурсів, База даних «Законодавство України», Єдиний реєстр адвокатів України, Єдиний державний реєстр судових рішень. Тепер населенню стало доступне відкрите правосуддя, значно прискорилися терміни розгляду спорів і підвищилася якість судових актів.

Варто відмітити, що з однією стороною, цифровізація права повністю відповідає викликам сучасності та забезпечує прозорість та відкритість різних юридичних процесів, що робить їх значно зручнішим. Але будь-які масштабні зміни супроводжуються ризиками. Так, є можливість фальсифікувати документи, зламати недостатньо захищений сервер або вкрасти дані. Тому, відповідно до даного етапу технологічного розвитку, необхідне забезпечення інформаційної безпеки на всіх етапах діджиталізації юридичної сфери.

Таким чином, процес діджиталізації права та всієї правової системи необхідний суспільству. Однак розвиток у цій сфері має відбуватися поетапно, враховуючи правовий захист особистості за умов діджиталізації держави та права.

Список використаних джерел

1. Bhutoria A., Personalized education and Artificial Intelligence in the United States, China, and India. A systematic review using a Human-In-The-Loop model. *Computers and Education: Artificial Intelligence*, 2022. № 3.. p.201-208
2. Атаманова Н. В. Концепції цифрової держави. *Право та державне управління*. 2022. № 3 С. 122-127. URL: <https://hdl.handle.net/11300/24019> (дата звернення 01.05.2024)
3. Орлова О.С. Правове регулювання господарської діяльності в умовах цифровізації. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2023. № 77. Т.1. С. 195-201.

4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо оптимізації мережі та функціонування центрів надання адміністративних послуг та удосконалення доступу до адміністративних послуг, які надаються в електронній формі: Закон України від 03.11.2020 № 943-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/943-20#Text> (дата звернення 05.05.2024).

5. Про особливості надання публічних (електронних публічних) послуг : Закон України № 1689-IX від 15.07.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1689-20#Text> (дата звернення 05.05.2024).

6. Про адміністративну процедуру. Закон України від 17.02.2022 № 2073-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text> (дата звернення 05.05.2024).

Федунів Вікторія,

здобувач 1 курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 081 Право Львівського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: Воробель У.Б. ,

доктор філософії в галузі права, старший викладач кафедри цивільно правових дисциплін Львівського державного університету внутрішніх справ

ПРИТЯГНЕННЯ АДВОКАТА ДО ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Сучасна адвокатура України ґрунтується на принципах верховенства права, законності, справедливості та професійної етики. Для забезпечення дотримання цих принципів адвокатами передбачено систему дисциплінарної відповідальності. Ця теза має на меті роз’яснити порядок притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності, а також окреслити ключові аспекти цієї процедури.

Адвокат – фізична особа, яка здійснює адвокатську діяльність на підставах та в порядку, що передбачені цим Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». Адвокатська діяльність – незалежна професійна діяльність адвоката щодо здійснення захисту, представництва та надання інших видів правничої допомоги клієнту [1].

Притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності – це юридична процедура, яка застосовується до адвокатів, які порушили свої професійні обов'язки або етичні норми. Її мета – забезпечити дотримання високих стандартів поведінки адвокатів та захистити права та інтереси їхніх клієнтів. Дисциплінарне провадження стосовно адвоката здійснюється кваліфікаційно-дисциплінарною комісією адвокатури за адресою робочого місця адвоката, зазначеною в Єдиному реєстрі адвокатів України. Дисциплінарний проступок – це винне невиконання або неналежне виконання працівником покладених на нього законодавством про працю, колективом і трудовим договорами трудових обов'язків [2, с. 412–413].

Заява (скарга) щодо поведінки адвоката, яка може мати наслідком його дисциплінарну відповідальність, реєструється кваліфікаційно-дисциплінарною комісією адвокатури та не пізніше трьох днів з дня її надходження передається до дисциплінарної палати. Дисциплінарна справа стосовно адвоката розглядається дисциплінарною палатою кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури протягом тридцяти днів з дня її порушення (під час дисциплінарного провадження досліджуються обставини справи, допитуються свідки, заявник та адвокат). За результатами розгляду дисциплінарної справи дисциплінарна палата кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури приймає рішення про притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності за вчинення дисциплінарного проступку і застосування до нього дисциплінарного стягнення або про закриття дисциплінарної справи. Рішення дисциплінарної палати приймається більшістю голосів від її загального складу, крім рішення про припинення права на заняття адвокатською діяльністю, яке приймається двома третинами голосів від її загального складу. За результатами перевірки відомостей членом дисциплінарної палати кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури складається довідка, яка має містити викладення обставин, виявлених під час перевірки, висновки та пропозиції щодо наявності підстав для порушення дисциплінарної справи.

Важливо (рішення КДКА про застосування дисциплінарного стягнення може бути оскаржене адвокатом до Ради адвокатів України протягом 30 днів з дня його прийняття).

Підставою для притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності є вчинення ним дисциплінарного проступку. Дисциплінарним проступком адвоката є:

- 1) порушення вимог несумісності;
- 2) порушення присяги адвоката України;
- 3) порушення правил адвокатської етики;
- 4) розголошення адвокатської таємниці або вчинення дій, що призвели до її розголошення;
- 5) невиконання або неналежне виконання своїх професійних обов’язків;
- 6) невиконання рішень органів адвокатського самоврядування;
- 7) порушення інших обов’язків адвоката, передбачених законом.

Не є підставою для притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності винесення судом або іншим органом рішення не на користь його клієнта, скасування або зміна судового рішення або рішення іншого органу, винесеного у справі, в якій адвокат здійснював захист, представництво або надавав інші види правничої допомоги, якщо при цьому не було вчинено дисциплінарного проступку.

За вчинення дисциплінарного проступку до адвоката може бути застосовано одне з таких дисциплінарних стягнень:

- 1) попередження;
- 2) зупинення права на заняття адвокатською діяльністю на строк від одного місяця до одного року;
- 3) для адвокатів України – позбавлення права на заняття адвокатською діяльністю з наступним виключенням з Єдиного реєстру адвокатів України, а для адвокатів іноземних держав – виключення з Єдиного реєстру адвокатів України.

Адвокат може бути притягнутий до дисциплінарної відповідальності протягом року з дня вчинення дисциплінарного проступку.

Процедура притягнення адвокатів до дисциплінарної відповідальності в Україні, як і будь-яка інша система, має свої плюси та мінуси:

З одного боку:

- *важливість забезпечення професійної етики*: існування чіткої процедури дисциплінарної відповідальності є необхідним для підтримки високих етичних стандартів у адвокатській професії. Це допомагає гарантувати, що адвокати діють в інтересах своїх клієнтів, з повагою до суду та інших учасників процесу, а також дотримуються норм законодавства.

- *захист прав клієнтів*: завдяки цій процедурі клієнти мають можливість захистити свої права у випадку неналежної поведінки адвоката. Скарги на адвокатів ретельно розглядаються, а до порушників застосовуються відповідні санкції.

З іншого боку:

- *складність та тривалість*: процедура дисциплінарного провадження може бути складною та тривалою, що може відлякувати клієнтів від подання скарг.

- *недостатня ефективність*: деякі критики вважають, що застосовувані санкції не завжди є достатньо жорсткими, щоб стримувати адвокатів від порушення етичних норм.

Тож, можна зробити висновок, що система дисциплінарної відповідальності адвокатів відіграє важливу роль у забезпеченні дотримання адвокатами професійних обов'язків та етичних норм. Ефективне функціонування цієї системи сприяє підвищенню рівня довіри до адвокатури та захищає права та інтереси клієнтів.

Список використаних джерел

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 року № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text> (дата звернення: 01.05.2024).
2. Прокопенко В.І. Трудове право України: підручник /за заг. ред. В. І. Прокопенко. Харків : Консум, 1998. 480 с.

Чайковська Тетяна

здобувачка 3 курсу, першого (бакалаврського) рівня освіти, спеціальності 081 Право Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

Науковий керівник: Максимова Л. О

к.ю.н., доцент, спеціаліст вищої категорії, викладач правових дисциплін Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

РОЗМЕЖУВАННЯ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА ВІД ІНШИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Криміналізація домашнього насильства, яка була впроваджена у 2017 році через введення нового складу кримінального правопорушення за статтею 126-1 Кримінального кодексу України, викликала ряд проблем як у теорії кримінально-правової науки, так і у практичному застосуванні нововведень кримінального законодавства України. Це нове поняття стало актуальним з 11 січня 2019 року.

Поява терміну «домашнє насильство» як кримінального правопорушення у Кримінальному кодексі України була направлена на виконання вимог Конвенції Ради Європи про запобігання насильству щодо жінок та домашнього насильства, яка відбулася 11 травня 2011 року, відомої як Стамбульська конвенція. Питання щодо ратифікації цієї конвенції Україною залишається наразі відкритим.

Теоретичні основи домашнього насильства у кримінальній науці були розроблені дослідниками, такими як А. Вознюк, О. Дудоров, М. Хавронюк, О. Харитонova, Г. Христова.

Потреба у відмежуванні домашнього насильства, визначеного в статті 126-1 Кримінального кодексу України (далі – КК), від суміжних адміністративних правопорушень пояснюється декількома факторами. По-перше, на законодавчому та практичному рівнях відсутні системні, чітко сформульовані рекомендації стосовно процедури такого розмежування. Це порушує принцип законності під час застосування відповідних положень адміністративного та кримінального законодавства, а також інших нормативних актів. По-друге,

окремі з цих положень мають різний зміст або відрізняються вкрай суперечливим сприйняттям одне до одного. По-третє, необхідно розібратися у значенні, яке мають для такого відмежування типи взаємозв'язку між галузями кримінального та адміністративного (цивільного) права. Наприклад, коли «у нормі КК в певному обсязі закладається зміст положень адміністративного права», що визначає необхідність звернення до приписів актів адміністративного законодавства.

У кримінальній доктрині розглядаються різні підходи до наукового розуміння терміну «злочин, пов'язаний з домашнім насильством». Хоч вчені в цілому згодні з тим, що поняття «злочин, пов'язаний з домашнім насильством» є значно ширшим, ніж лише «домашнє насильство», яке передбачене статтею 126-1 Кримінального кодексу України, проте їх позиції з приводу сутності цього поняття розходяться.

Дослідниця Т. Малиновська, вважає, що злочин, пов'язаний із домашнім насильством, включає в себе кілька аспектів:

- 1) Злочин, який передбачений статтею 126-1 КК України.
- 2) Злочин, що містить кваліфіковану ознаку «вчинення злочину стосовно подружжя, колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває у сімейних або близьких відносинах».
- 3) Злочин, який має обтяжуючу обставину, передбачену у пункті 6-1 частини 1 статті 67 КК України «вчинення злочину стосовно подружжя, колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває у сімейних або близьких відносинах», а також у пункті 6 частини 1 статті 67 КК України щодо «вчинення злочину... у присутності дитини» [2, с.217].

На думку П.Березіна, злочин, пов'язаний з домашнім насильством, є будь-який злочин, який включає наступні аспекти:

- 1) Фізичне, психологічне або економічне насильство.
- 2) Вчиняється в сім'ї, місці проживання або між родичами, колишнім або теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають,

незалежно від того, чи перебувають вони у родинних відносинах або шлюбі між собою.

3) Спричиняє фізичні або психологічні травми, порушення здоров'я, втрату працездатності, емоційну залежність або погіршення якості життя потерпілої особи.

4) Відбувається систематично [1, с.24].

О.Степаненко визначає злочини, пов'язані з домашнім насильством, як будь-які суспільно небезпечні дії, передбачені Кримінальним кодексом України і полягають у застосуванні фізичного, психологічного, економічного або сексуального насильства щодо подружжя, колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває у сімейних або близьких відносинах. Він класифікує ці злочини на чотири групи: фізичне, психологічне, економічне та сексуальне насильство [3, с.344].

При цьому варто відзначити, що термін «злочин, пов'язаний з домашнім насильством» потребує уточнення через введення інституту кримінальних проступків, який не узгоджується з оновленою термінологією Кримінального кодексу України. Деякі з цих правопорушень можуть бути розглянуті у формі приватного обвинувачення згідно зі статтею 36 КПК України, включаючи злочини, передбачені статтями 125, 126, 129 КК України. Також важливо зазначити, що положення про можливість відмови від обвинувачення було змінено Законом України № 2227-VIII від 06.12.2017, що більше не поширюється на кримінальні провадження щодо кримінальних правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством.

За даними, які наведено у таблиці 1.1. та рисунку 1.1. видно, що кількість злочинів із домашнім насильством, передбачених статтею 126-1, зростає з року в рік. У 2021 році було зафіксовано 2 432 випадки, що є високим показником. Проте у 2022 році ця кількість зменшилася до 1 498, що свідчить про ефективність протидії цьому явищу. У 2023 році кількість випадків знову зростає і склала 2 705.

Таблиця 1.1

**Статистика злочинів пов’язаних із домашнім насильством, передбачених
статтею 126-1**

Злочин	2021 р.	2022 р.	2023 р.
Домашнє насильство, ст. 126-1	2 432	1 498	2 705

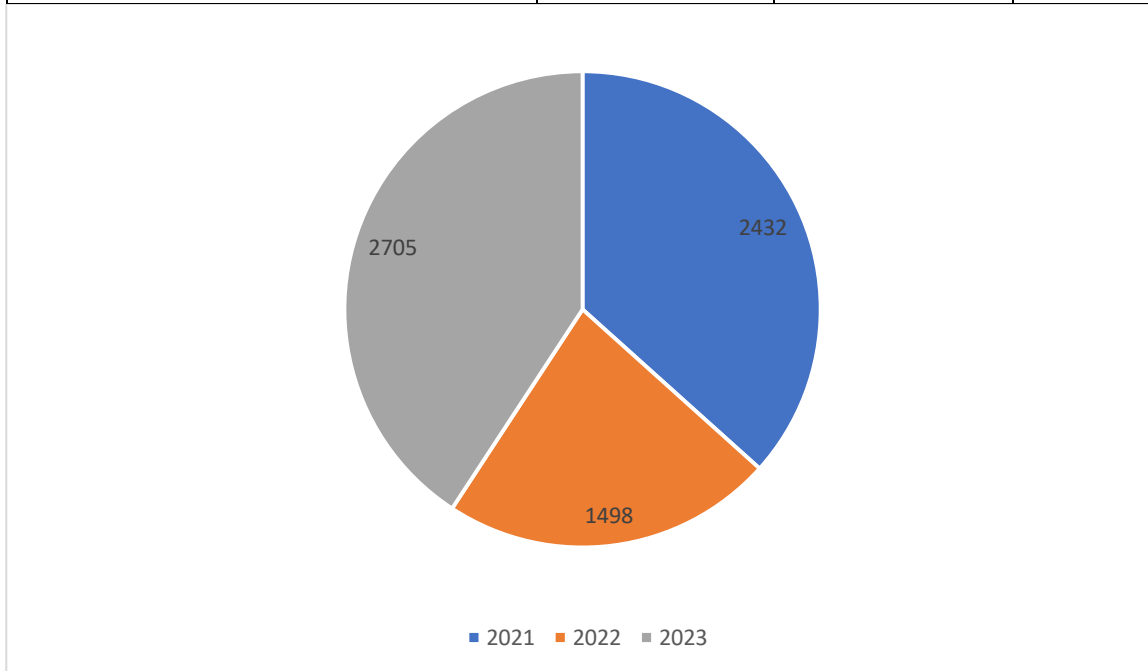

Рис. 1.1 Статистика злочинів пов’язаних із домашнім насильством, передбачених статтею 126-1

Така динаміка свідчить про те, що проблема домашнього насильства залишається актуальною та потребує подальшої уваги та дій з боку влади, правоохоронних органів та суспільства загалом. Необхідно продовжувати роботу з попередження цього явища, забезпечуючи захист жертв і покарання винних.

З аналізу судових рішень за 2023 рік, що зберігаються в Єдиному державному реєстрі, виходить, що найбільш поширеними справами є ті, що стосуються притягнення до адміністративної відповідальності за домашнє насильство у формі психологічного та фізичного насильства. Часто випадки закриваються через відсутність складу адміністративного правопорушення. Наприклад, у постанові Київського апеляційного суду від 30.10.2023 року суд роз’яснює, що домашнє насильство, яке утворює склад адміністративного

правопорушення, стосується лише дій, що спричиняють емоційну невпевненість, страх або інакше завдають шкоди психічному здоров'ю іншого члена сім'ї. Такі дії, як погрози фізичною розправою чи агресивна провокація, можуть утворювати склад адміністративного правопорушення лише у випадку, якщо вони спрямовані на обмеження волевиявлення особи та викликали у ній побоювання чи емоційну невпевненість.

Аналіз статистичних даних щодо звернень до відповідних органів про випадки домашнього насильства виявляє тенденцію до їх зростання. Групою осіб, що найбільш вразливі до цього явища, залишаються люди похилого віку, жінки та діти. Позитивною практикою є застосування судами профілактичних та коригувальних заходів, зокрема, направлення кривдників на програми корекції поведінки. Проте залишається проблема уникнення кривдниками відповідальності через недотримання вимог законодавства щодо реєстрації випадків насильства, оцінки ризиків та визначення його впливу на дітей. Важливо відзначити, що деякі суди враховують наявність дітей у ситуації насильства та вживають заходи для захисту їхніх інтересів, що є позитивною тенденцією, підсиленою ратифікацією Стамбульської конвенції.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
2. Берзін П. С. Кримінальне право. Загальна частина: підручник у 3 т. Загальні засади. 2-е вид., випр. та доп. Київ : ВД «Дакор», 2019. Т. I. 562 с.
3. Малиновська Т. М. Проблеми забезпечення ефективного правового захисту жертв домашнього насильства у справах про адміністративні правопорушення, передбачені статтею 173- 2 КУпАП. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е. О. Дідоренка. 2020. Вип. 4 (92). С. 215–223.
4. Степаненко О. В., Колодін Д. О. Щодо проблем кваліфікації домашнього насильства. Юридичний науковий електронний журнал. 2020. № 3. С. 343–346.

Шерстньова Владислава

здобувачка III курсу, першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 081 Право Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

Науковий керівник: Максимова Л. О.

к. ю. н., доцент, спеціаліст вищої категорії, викладач правових дисциплін Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

НОТАРІУС ЯК СУБ'ЄКТ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ

В сучасній правовій українській державі спостерігається неухильне зростання значимості інституту нотаріату, так як він історично призначений зайняти важливе місце в процесі забезпечення режиму правопорядку та законності. В нашій державі нотаріат є фундаментальним елементом державного механізму, який, в свою чергу, має забезпечити реалізацію комплексу визначних і охоронюваних законом інтересів, свобод та прав громадян.

Згідно зі ст. 1 Закону України «Про нотаріат» [1], нотаріат в Україні є системою органів і посадових осіб, на які покладені обов'язки посвідчувати права, а також факти, які мають юридичне значення, та здійснювати інші нотаріальні дії, передбачені цим ЗУ, з ціллю надати їм юридичну вірогідність.

Нотаріус не може бути засновником адвокатських об'єднань, займатися адвокатською, підприємницькою діяльністю, перебувати на службі в органах місцевого самоврядування або державній службі, в штаті інших юридичних осіб, виконувати іншу оплачувану роботу, окрім творчої, наукової і викладацької діяльності.

Значимість проблеми визначення нотаріуса як суб'єкта кримінального права та кримінальної відповідальності підтверджена інтенсивними реформами законодавства, які реалізуються останнім часом, щодо важливих правовідносин в суспільстві.

Зокрема, актуальною темою в суспільстві та в нотаріальній спільноті стала реформа в сфері реєстрації бізнесу і речових прав на нерухоме майно та делегування державою нотаріусу спеціальних повноважень.

З 01 січня 2016 р. чинності набув пакет законів відносно реформи системи реєстрації бізнесу та нерухомості, відповідно до якого нотаріусів визначено суб'єктами державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб, а також нерухомості. Так, 06 жовтня 2016 р. Верховна Рада України прийняла ЗУ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення державної реєстрації прав на нерухоме майно та захисту прав власності» № 1666-VIII [2], що одержав назву «антирейдерський» серед правознавців. Щоб захистити право власності під час реєстраційних дій, посилити адміністративну та кримінальну відповідальність учасників незаконної змови, суб'єктів реєстраційних дій, зазначений закон передбачив певні нововведення, в т. ч. і в роботі нотаріусів в якості державних реєстраторів.

Необхідно відзначити, що нотаріус є спеціальним суб'єктом, загальні положення щодо повноважень його як суб'єкта реєстрації бізнесу та речових прав на нерухоме майно встановлені ЗУ «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» (далі – Закон 1) [3] та ЗУ «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» (далі – Закон 2) [4]. Саме тому, згідно зі ст. 10 Закону 1 і ст. 6 Закону 2 законодавець визначає нотаріуса наступним чином – це державний реєстратор, котрий став повноправним реєстратором без жодних обмежень стосовно реєстрації бізнесу та речових прав на нерухоме майно.

Так, тенденція щодо збільшення повноважень нотаріусів також актуалізує проблему визначення їхньої юридичної, зокрема кримінальної, відповідальності.

Водночас заподіяння істотної шкоди інтересам держави і суспільства, законним інтересам і правам організацій, громадян, які охороняються законом, підрив авторитету нотаріату, створення умов для скоєння інших, подекуди набагато небезпечніших, злочинів, які часто допускаються нотаріусами у їхній діяльності, а також окремі зловживання з їхньої сторони, демонструють високий

рівень суспільної небезпеки і вимагають адекватних кроків по протидії зі сторони держави, в т. ч. за допомогою здійснення заходів кримінально-правового характеру.

Здійснюючи оцінку ефективності заходів кримінально-правової боротьби зі зловживаннями нотаріусів, варто відзначити, що вона ще досить далека від оптимальної, про що, наприклад, свідчать наступні чинники: відсутня необхідна однаковість у практиці застосування кримінально-правових норм щодо відповідальності нотаріусів за зловживання їх повноваженнями; в кримінальному законодавстві існують прогалини, що не дає можливість передбачити відповідальності по цілому ряду суспільно небезпечних діянь, які вчиняються нотаріусами, а також високий рівень латентності цих діянь.

Згідно зі ст. 38 Закону 1 і ст. 35 Закону 2, як державний реєстратор нотаріус несе кримінальну відповідальність за порушення законодавства в сфері державної реєстрації прав в порядку, що встановлений законом [3; 4].

Шкода, яку завдано державним реєстратором юридичній чи фізичній особі при виконанні його обов'язків, має бути відшкодована на підставі судового рішення, яке набрало законної сили, у встановленому законом порядку.

При цьому Кримінальний Кодекс України (далі – ККУ) не встановлює окремий склад злочину в сфері державної реєстрації бізнесу та речових прав на нерухоме майно [5]. Отже, як державних реєстраторів нотаріусів можна притягнути до кримінальної відповідальності тільки при наявності в їх діях чи бездіяльності передбаченого ККУ фактичного складу злочину.

Розглядаючи особливі повноваження, якими наділено нотаріуса, а також визначені законодавцем перспективи для їхньої реалізації, зазначене вище дає змогу прийти до висновку, що нотаріус – це окремий особливий суб'єкт публічних правовідносин.

Окрема увага в науковій літературі приділена проблемі відповідальності нотаріуса за порушення законодавства відносно запобігання відмиванню (легалізації) доходів, що одержані злочинним шляхом. Так, в ст. 209-1 ККУ нотаріуса розглядають як суб'єкта фінансового моніторингу, котрий здійснює

ідентифікацію осіб відповідно до повноважень, якими його наділено, і зобов'язаний вчиняти дії по протидії фінансуванню тероризму та легалізації незаконно одержаних доходів [5].

ЗУ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення державної реєстрації прав на нерухоме майно та захисту прав власності» від 06 жовтня 2016 р. № 1666-VIII [2] суттєво посилив кримінальну відповідальність окремих суб'єктів правовідносин. Зазначений закон вносить зміни в ст. 358 ККУ (підробка печаток, документів, бланків та штампів, використання чи збут підроблених штампів, печаток, документів), ст. 364 ККУ (зловживання службовим становищем або владою), ст. 365-2 ККУ (зловживання повноваженнями особами, котрі надають публічні послуги) та ст. 367 ККУ (службова недбалість), де в якості спеціального суб'єкта визнано, зокрема, нотаріуса.

Дослідження відповідних норм ККУ дає змогу побачити, що в них присутнє пряме зазначення нотаріуса, отже, основою для виокремлення нотаріуса в якості спеціального суб'єкта кримінальних злочинів став саме його правовий статус, що зв'язаний з наявністю особливих професійних повноважень [6, с. 115].

Варто приділити особливу увагу положенням ККУ, зокрема ст. 358, яка посилює відповідальність нотаріуса, а саме: видачу чи складання працівником юридичної особи незалежно від форми власності, котрий не є службовою особою, видачу чи складання приватним підприємцем, експертом, аудитором, адвокатом, оцінювачем, нотаріусом, суб'єктом державної реєстрації прав, державним реєстратором, особою, яку уповноважено на виконання функцій держави по реєстрації фізичних осіб – підприємців, юридичних осіб, а також громадських формувань, приватним виконавцем, державним виконавцем чи іншою особою, що здійснює професійну діяльність, яка пов'язана з наданням адміністративних чи публічних послуг, завідомо сфальсифікованих офіційних документів, що посвідчують певні факти, які звільняють від певних обов'язків чи надають права або мають юридичне значення, фальсифікація з ціллю збуту або використання посвідчень чи інших офіційних документів, які складено у

визначеній законом формі та в яких містяться реквізити, передбачені законом, виготовлення підроблених офіційних бланків, штампів чи печаток з ціллю їхнього збуту чи збут завідомо сфальсифікованих офіційних документів, в т. ч. особистих документів особи [7, с. 229].

Таким чином, з огляду на те, що зміни в українському законодавстві, що стосуються наділення нотаріусів повноваженнями щодо державної реєстрації бізнесу та речових прав на нерухоме майно відбулися зовсім недавно, ще не до кінця сформована практика притягнення до відповідальності осіб, котрі виконують функцію державного реєстратора, із врахуванням усіх нововведень. В ККУ відсутнє чітко окреслене поняття відповідальності нотаріуса як спеціального суб'єкта, а це, в свою чергу, може негативно відзначитися на практичному застосуванні його положень.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про нотаріат» від 02.09.1993 № 3425-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text>
2. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення державної реєстрації прав на нерухоме майно та захисту прав власності» від 06.10.2016 № 1666-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1666-19#Text>
3. Закон України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» від 01.07.2004 № 1952-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1952-15#Text>
4. Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» від 15.05.2003 № 755-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text>
5. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
6. Коротюк О. В. Кримінально-правова характеристика нотаріуса як спеціального суб'єкта злочину. Вісник Академії адвокатури України. 2021. № 2 (24). С. 114-117.
7. Гончарова А. С. До питання кримінальної відповідальності нотаріуса. Молодий вчений. 2018. № 10 (62). С. 227-231.

Шульга Тетяна Сергіївна,

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 081Право Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

Науковий керівник: Коросташивець Ю. Г., кандидат юридичних наук, доцент, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Київського фахового коледжу туризму та готельного господарства

АЛЬТЕРНАТИВНІ СПОСОБИ ВИРІШЕННЯ СПОРІВ ЯК СПОСІБ ЗАХИСТУ ПРАВ, СВОБОД ТА ІНТЕРЕСІВ

Альтернативне вирішення спорів охоплює різноманітні процедури, що застосовуються поза судовою системою для вирішення конфліктів і спорів. У країнах Європи також використовуються терміни "Ефективне врегулювання спорів" та "Дружнє вирішення спорів" [2].

Альтернативне вирішення спорів описується як набір процедур, за допомогою яких можна вирішувати суперечки та конфлікти без залучення офіційної судової системи. Зазвичай ці процедури проводяться незалежними організаціями або приватними особами, враховуючи принципи добровільності, нейтральності, конфіденційності, диспозитивності та рівноправності [2].

Альтернативне вирішення спорів широко застосовується у всьому світі як альтернатива судовому процесу через його здатність до швидкого вирішення конфліктів за менші витрати та збереження конфіденційності [2].

В альтернативних методах вирішення спорів існує різноманіття інструментів, з яких сторони можуть вибирати. Вибір процедури визначається відповідно до інтересів сторін та конкретної ситуації [2].

Зазвичай альтернативні методи включають ранню нейтральну оцінку, переговори, примирення, посередництво та арбітраж. З поширенням навантаження на судову систему та збільшенням витрат на судові процеси, багато держав експериментують із впровадженням програм альтернативних методів вирішення спорів [2].

Дослідження з питань використання цих альтернативних методів урегулювання спорів проводили Н. Грень, С.В. Дяченко, Н. Кіреєва, О. Можайкіна, Є. Приймак, Л. Романадзе, О. Тиханський, Т. Цувіна та інші. Ці дослідження в основному фокусувалися на кожному методі окремо. Значний внесок у цю область зробило дисертаційне дослідження О. М. Спектора на тему "Альтернативні методи вирішення цивільно-правових спорів" [4, с. 11-12].

Основні переваги альтернативних методів захисту полягають у простоті процедур та відсутності потреби в доказах; відсутності формальних правил поведінки; вільному виборі посередника (арбітра, медіатора, консультанта тощо); збереженні конфіденційності та негласності вирішення спору; можливості особистого контролю за ходом процедури; необмеженості у часі; приватному (недержавному) характері [4, с. 12].

Стаття 55 Конституції України гарантує кожному права щодо захисту своїх прав та свобод від протиправних посягань та порушень будь-якими засобами, незабороненими законом [1].

Також за змістом ст. 124 Конституції України обов'язок досудового порядку врегулювання спору може бути визначено винятково на підставі закону [1].

Альтернативне вирішення спорів відноситься до будь-яких методів вирішення конфліктів поза рамками судових процедур [3, с. 8].

Розвиток суспільних відносин у світі супроводжується значною кількістю юридичних конфліктів, які переважно розглядаються у судовому порядку. Однак розгляд справи в суді не гарантує вирішення конфлікту або отримання сторонами очікуваного позитивного результату, а також його подальше виконання. Це стимулює підвищений інтерес до позасудового вирішення спорів і конфліктів. Юристи, правові експерти та інші фахівці в галузі права активно переслідують цей напрям, впроваджуючи та застосовуючи більш формальні методи врегулювання спорів замість традиційного судового процесу. Ці методи відомі як "Альтернативне вирішення спорів" [3, с. 8].

Деякі з цих програм є на добровільній основі, тоді як інші є обов'язковими. Незважаючи на те, що арбітраж та медіація є двома найбільш розповсюдженими формами альтернативного вирішення спорів, учасники відповідних ситуацій майже завжди спочатку намагаються вирішити свої розбіжності шляхом переговорів. Основною перевагою цієї форми є можливість контролю за процесом та результатом самими сторонами [3, с. 8].

Альтернативні методи вирішення спорів довгий час застосовуються в практиці багатьох країн світу. Україна продовжує цей європейський рух, закріплюючи в законодавстві та впроваджуючи альтернативні методи вирішення спорів. Ці тенденції розвитку альтернативних методів вирішення спорів надають можливість удосконалити законодавство та захистити порушені права та інтереси осіб за допомогою медіації, врегулювання спору за участю судді, третейського суду та інших альтернативних методів [2].

Список використаних джерел

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/BA/96-vp> (дата звернення: 25.04.2024).
2. Альтернативні способи вирішення спорів: веб-сайт. URL: <https://unba.org.ua/publications/8920-al-ternativni-sposobi-virishennya-sporiv.html> (дата звернення: 25.04.2024).
3. Альтернативні способи вирішення цивільних спорів за законодавством України : навчальний посібник / О. Б. Верба-Сидор Воробель та ін.; за ред. канд. юрид. наук, доц. О. Б. Верби-Сидор. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 416 с.
4. Божук І., Дяченко С. Судова практика застосування альтернативних способів врегулювання спорів. Цивільне право і процес. 12/2019. С. 11-15.

Юрченко Роман,

здобувач освіти 4 курсу, спеціальності 081
Право Київського фахового коледжу туризму
та готельного господарства

Науковий керівник: Кучак О. Є.

викладач-методист, спеціаліст вищої категорії
Київського фахового коледжу туризму та
готельного господарства

ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ЦИФРОВОЇ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

У 21 столітті інтернет став невід’ємною частиною нашого життя. Починаючи з моменту заснування він був зручним інструментом для обміну інформацією між науковцями. З роками, зі збільшенням кількості користувачів, збільшувались і завдання які покладались на всесвітню мережу. Стрімкий розвиток інтернету, спочатку породив цифрову інтелектуальну власність, а за нею - користувачів, які прагнули її отримати в обхід легальних способів. Так як, Україна є однією з провідних країн в сфері інформаційних технологій, було розглянуте питання проблеми захисту цифрової інтелектуальної власності, для того щоб описати важливі аспекти взаємодії між державою, правоволодільцями та користувачами.

У статті 54 Конституції України зазначено: «Кожний громадянин має право на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності; ніхто не може використовувати або поширювати їх без його згоди, за винятками, встановленими законом»[1].

Право інтелектуальної власності - це право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або на інший об’єкт права інтелектуальної власності, визначений Цивільним кодексом України та іншими законами[2].

Відповідно до статті 8 Закону України «Про авторське право і суміжні права», Об’єктами авторського права є твори у галузі науки, літератури і мистецтва, а саме:

1) літературні письмові твори белетристичного, публіцистичного, наукового, технічного або іншого характеру (книги, брошури, статті тощо);

- 2) виступи, лекції, промови, проповіді та інші усні твори;
- 3) комп’ютерні програми;
- 4) бази даних[3].

Це означає, що національне законодавство визнає поширення авторського права на цифрові об’єкти, але залишається певний ряд проблем, які потребують вирішення.

Першою і найважливішою проблемою є відслідковування порушення права інтелектуальної власності в інтернеті, оскільки не існує ефективного методу відслідковування користувачів, які користуються несанкціонованим доступом.

В судовій практиці порушення фіксується за допомогою визначення пристрою, на якому знаходиться об’єкт порушення, але при фізичній віддаленості, або повному знищенні, наприклад, серверу чи ком’ютерної техніки, довести порушення майже неможливо.

Однією з основних проблем є відсутність ефективних механізмів захисту авторських прав в Інтернеті. Хоча українське законодавство забезпечує захист авторських прав для авторів і правовласників, дотримання цих прав у цифровій сфері є складним завданням. Трапляються випадки онлайн-піратства та несанкціонованого використання захищених авторським правом матеріалів з обмеженими можливостями для захисту.

Також великою проблемою є поширеність веб-сайтів, що пропонують несанкціоноване завантаження музики, фільмів, книг і програмного забезпечення. Багато з цих сайтів працюють без належного ліцензування або дозволу власників авторських прав, що призводить до значних збитків для українських творців контенту та правовласників. Для доступу до них потрібно мати лише доступ до мережі інтернет, що робить їх використання розповсюдженим та легкодоступним. Реклама на таких сайтах, зазвичай пропонує участь у нелегальних азартних іграх, що спричиняє ряд проблем.

Існуючу в Україні законодавчу базу для вирішення питань авторського права в Інтернеті критикують за застарілість і недостатню адаптованість до цифрової епохи. Закони можуть неадекватно охоплювати нові технології та

платформи, залишаючи лазівки, якими користуються порушники. Тому торкаючись прогалин, недоліків, суперечливих положень у чинному національному законодавстві, фактів невідповідності міжнародним стандартам у галузі інтелектуальної власності, зазначимо, що ці питання потрібно вирішувати комплексно, продумано, враховуючи доцільність.[4, с. 240]

Також існує потреба у підвищенні обізнаності та освіченості інтернет-користувачів і творців контенту щодо законів про авторське право та важливості дотримання прав інтелектуальної власності. Багато користувачів можуть не до кінця розуміти наслідки поширення або використання захищених авторським правом матеріалів без дозволу. Якщо підвищувати цифрову культуру серед населення, стане можливим зменшення піратства.

Істотною проблемою, яка ускладнює покарання для злочинців, які порушують авторське право є судова система. Судові процеси, пов'язані з порушенням авторських прав, можуть бути повільними і громіздкими, що призводить до затримки результатів і обмеженого стримування піратства в інтернеті. Це може відлякувати правовласників від судових позовів, що ще більше загострює проблему, оскільки загальноєвропейська практика показує, що швидшим процесом є звернення правовласника до користувача з вимогою припинення порушення прав і компенсації заподіяної шкоди. Тенденцією розвитку авторського права є необхідність посилення міжнародної співпраці щодо прийняття міждержавних, міжнародних актів, які визначатимуть особливості правової охорони об'єктів авторського права поза межами країни, в якій було створено ці об'єкти[5, с. 61].

Для вирішення цих питань повинні бути мобілізовані сили, включаючи законодавців, правоохоронні органи, творців контенту та інтернет-провайдерів. Вони повинні співпрацювати над розробкою оновленої правової бази, посиленням можливостей правозастосування, посилення можливостей відслідковування нелегального контенту та підвищенням обізнаності громадськості про захист авторського права в цифрову епоху. Міжнародна співпраця та обмін передовим досвідом також може відігравати важливу роль у

вирішенні транскордонних проблем захисту авторського права в Інтернеті, оскільки такі кроки будуть позитивно впливати на репутацію України у сфері інформаційних технологій. Це призведе до позитивних змін в українському інтернет середовищі, що доведе іноземним компаніям необхідність іноземних інвестицій в потужну галузь української економіки, що дасть можливість значно підвищити рівень життя та може містити багато інших наслідків, які матимуть позитивний вплив.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 27.04.2024).
2. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 27.04.2024).
3. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23.12.1993 р. № 3792-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text> (дата звернення: 27.04.2024).
4. Большицький Ю. Л. Деякі організаційно-правові аспекти удосконалення правової охорони інтелектуальної власності в сучасній Україні. Часопис Київського університету права. 2020. № 3. С. 239–247.
5. Тарасенко Л. Авторське право у цифрову епоху: основні тенденції і зміни. Вісник Львівського університету. Серія юридична. 2022. № 75. С. 61–72.

Ястремська Наталя,

кандидат економічних наук,

доцент кафедри державно -правових дисциплін

КННІ ДонДУВС

НОСТРИФІКАЦІЯ – НЕОБХІДНА УМОВА СТВОРЕННЯ ЄДИНОГО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ: МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ УКРАЇНИ

Не зважаючи на важкі часи Україна продовжує активно інтегрувати до європейського освітнього та культурного простору. Ми стали свідками зростання кількості студентів та викладачів, що обмінюються між різними країнами, співпраці в галузі науки та технологій та розвитку взаємовигідних партнерських відносин.

Нострифікація є важливою умовою створення єдиного європейського освітнього простору. Цей процес передбачає визнання документів про вищу освіту, вчені звання та наукові ступені, що видаються органами атестації інших країн. Здійснюється шляхом надання відповідними органами державної влади таких академічних та/або професійних прав, які мають власники документів України про вищу освіту, вчені звання та наукові, ступені [1].

Однією з найбільш нагальних проблем на шляху інтеграції науки та освіти України в європейський освітній простір на засадах Болонської декларації є обопільне визнання дипломів про вищу освіту в Україні та в країнах Європейського Союзу. Нострифікація є важливим чинником, який сприяє створенню та підтримці єдиного ринку праці всередині ЄС. Узгодження взаємного визнання дипломів забезпечується Маастрихтським договором, який регулює свободу руху осіб, свободу надання послуг та свободу заснування компаній в ЄС. Визнання дипломів має дві форми: для навчання та з метою професійного визнання.

До нормативно-правових актів регулювання питання нострифікації, що є загальноприйнятими в Європі належать Лісабонська конвенція (м. Лісабон, 1997 р.), декларація, прийнята у Сорбонні (м. Париж, 1998 р.) та Болонська конвенція (м. Болонья, 1999 р.), яка є спільною декларацією міністрів освіти ЄС.

Попри те, що Україна приєдналася до Болонського процесу і Лісабонської конвенції про визнання дипломів про вищу освіту в регіоні Європи від 1997 року, дипломи українських закладів вищої освіти в ЄС не визнаються автоматично. Заклади вищої освіти в Європейському Союзі мають свої вимоги до іноземних документів про освіту, і в кожному конкретному випадку потрібно встановлювати відповідність цим вимогам. Крім того, існує питання щодо відповідності законодавства України вимогам, які мають місце серед країн ЄС, і європейського законодавства до наших реалій [2].

Колегія МОН України прийняла рішення щодо головних засад інтеграції української освіти та науки в загальноєвропейський простір, які відображено в документах «Підвищення ефективності освіти і науки як дієвого чинника

розвитку та інтеграції в європейське спів товариство», «Щодо поглиблення інтеграції науки та освіти в умовах сучасності» та «Вища освіта України — європейський вимір: стан, проблеми, перспективи».

Процедуру нострифікації іноземних освітніх документів на території України регулює наказ Міністерства освіти і науки України № 504 від 05.05.2015 року «Деякі питання визнання в Україні іноземних документів про освіту», який визначає Порядок визнання ступенів вищої освіти, отриманих в іноземних вищих навчальних закладах. Цю процедуру здійснює державне підприємство «Інформаційно-іміджевий центр» Міністерства освіти і науки України, яке є Національним інформаційним центром академічної мобільності ENIC Ukraine, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 31 серпня 2011 року № 924. Це підприємство також готує документи для МОН України щодо визнання чи невизнання іноземних документів про освіту.

Варто зазначити, що, в європейських країнах існує тенденція щодо скорочення термінів надання адміністративної послуги щодо визнання документів про освіту, а також часткове спрощення самої процедури відповідно до європейських стандартів в країнах ЄС. Наприклад, строки визнання диплому у Польщі загалом становлять 21 день, протягом яких комісія міністерства розглядає документи, які мають пройти процедуру нотифікації. Натомість, відповідно до Закону України «Про доступ до публічної інформації», розпорядник інформації має надати відповідь на запит на інформацію не пізніше п'яти робочих днів з дня отримання запиту. У разі якщо запит стосується надання великого обсягу інформації або потребує пошуку інформації серед значної кількості даних, розпорядник інформації може продовжити строк розгляду запиту до 20 робочих днів з обґрунтуванням такого продовження [3].

Виходячи з вищевикладеного, можна зробити висновок, що у контексті створення єдиного європейського освітнього простору, нострифікація є ключовим елементом, який дозволяє забезпечити свободу переміщення для студентів, викладачів та науковців в межах Європейського Союзу. Це важливо не лише для забезпечення доступу до кращих освітніх можливостей, але й для

забезпечення конкурентоспроможності національних економік в умовах глобалізації.

Список використаних джерел

1. Юридична енциклопедія : [у 6 т.] / ред. кол.: Ю.С. Шемшученко (відп. ред.) [та ін.]. — К. : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2002. — Т. 4 : Н — П. — 720 с.
2. Бугров В., Гожик А. [та ін.] Правові засади реалізації Болонського процесу в Україні: монографія / за заг. ред. В. Лугового, С. Калашникової. Київ: ДП «НВЦ «Пріоритети», 2014. 156 с.
3. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 р. № 2939-VI / Верховна Рада України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>.

Проведення заходу зареєстровано в Державній науковій установі
«Український інститут науково-технічної експертизи та інформації»,
посвідчення № 251 від 09 квітня 2024 р.

ДЕРЖАВА І СУСПІЛЬСТВО:
СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПОШУК РІШЕНЬ

Збірник матеріалів
III Всеукраїнської науково-теоретичної конференції
(Київ, 16 травня 2024 року)

Матеріали друкуються в авторській редакції. Відповідальність за науковий
рівень публікацій, обґрунтованість висновків, достовірність результатів,
наявність плагіату несуть автори

Відповідальні упорядники: Лариса МАКСИМОВА, Денис ПЕТРУНЧАК